Mehmet Emin YILMAZ

Gül Baba

VE OSMANLI MACARİSTANI'NDA MÂNEVÎ MÎRAS

GÜL BABA and RELIGIOUS HERITAGE in OTTOMAN HUNGARY

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

TİKA

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 100. YILINA ARMAĞAN

In Honor of the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye

GÜL BABA VE OSMANLI MACARİSTANI'NDA MÂNEVÎ MÎRAS
GÜL BABA AND RELIGIOUS HERITAGE IN OTTOMAN HUNGARY

I. KİTAP / *BOOK I*
BUDİN GÖZCÜSÜ GÜL BABA
THE SENTINEL OF BUDA: GÜL BABA

II. KİTAP / *BOOK II*
OSMANLI MACARİSTANI'NDA MÂNEVÎ MÎRAS:
Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler, Kitâbeler, Mezar Taşları
RELIGIOUS HERITAGE IN OTTOMAN HUNGARY:
Lodges, Tombs, Martyrs' Cemeteries, Inscriptions, Gravestones

Mehmet Emin YILMAZ

Yayın Editörü / *Editor*
Prof. Dr. Ahmet TAŞĞIN

İngilizce Editör / *English Language Editor*
Dr. Harun TUNCER

İngilizce Tercüme / *Translation into English*
Heidi ULGER

Kapak ve Grafik Tasarım / *Cover & Graphic Design*
Mehmet Emin YILMAZ

Ön Kapak Resmi / *Cover Image*
Dr. İ. Aydın YÜKSEL, Gül Baba Türbesi, *Gül Baba Tomb*, 2004

Arka Kapak Çizimi / *Back Cover Drawing*
Şafak TAVKUL, Gül Baba Türbesi, *Gül Baba Tomb*, 2018

Yayımcı / *Publisher*
T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)
GMK Bulvarı No:140 Anadolu Meydanı, Çankaya, Ankara
REPUBLIC OF TÜRKİYE MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM
Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA)
www.tika.gov.tr

Baskı ve Cilt / *Printing and Binding*
Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11, Yenimahalle, Ankara
Tel: 0 312 354 91 31
Sertifika No: 48058

Baskı Bilgisi / *Print Information*
1. Baskı - *1st Edition*
1.000 Adet - *1,000 Copies*
Ankara 2023
ISBN 978-975-17-5679-4

Yâ Hazret-i Gül Baba, *Feyz umarak nâmından, bu levhayı yazdı da yolladı Uğur Derman, İstanbul -1985 / 1406*, bkz. s.242
O, His Holiness Gül Baba, *Hoping for guidance from your reputation, Uğur Derman wrote and sent this plate, İstanbul -1985 / 1406*, see p.242

TİKA

Mehmet Emin YILMAZ

GÜL BABA

VE

OSMANLI MACARİSTANI'NDA MÂNEVÎ MÎRAS

GÜL BABA AND RELIGIOUS HERITAGE IN OTTOMAN HUNGARY

I. KİTAP
BUDİN GÖZCÜSÜ GÜL BABA

BOOK I
THE SENTINEL OF BUDA: GÜL BABA

II. KİTAP
OSMANLI MACARİSTANI'NDA
MÂNEVÎ MÎRAS:
Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler,
Kitâbeler, Mezar Taşları

BOOK II
RELIGIOUS HERITAGE
IN OTTOMAN HUNGARY:
Lodges, Tombs, Martyrs' Cemeteries,
Inscriptions, Gravestones

ANKARA - 2023

TAKDİM

FOREWORD

16. yüzyılda yaşamış bir Bektaşî dervişi olan Gül Baba, sâhip çıkmamız gereken gönül sultanlarımızdan birisidir. Yaşadığı döneme şahsiyetiyle mühür vuran Gül Baba, Sultan Süleyman'ın dâveti üzerine Budin seferine katılmış ve fetihten sonraki ilk cumâ günü vefât etmiştir. Gâziyân-ı Rûm'un son temsilcilerinden olan Gül Baba'nın türbesi Budin Beylerbeyi Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa tarafından vefâtından sonraki yıllarda yaptırılmıştır. Türbenin yanına Gül Baba adına büyük bir tekke de tesis edilmiştir.

Türklerin ve Macarların asırlara sârî köklü dostluğunun sembolü olan Gül Baba, hangi inançtan olursa olsun 16. asırdan bugüne ziyaretçilerine târihin derinliklerinden seslenerek insanlığın bekâsının farklı kültürler arasında karşılıklı saygı, anlayış ve dostluktan geçtiğini hatırlatmaktadır.

Türk-Macar iş birliğini, restorasyonu TİKA tarafından 2018 yılında tamamlanan Gül Baba Türbesi'yle daha da perçinledik. Cumhurbaşkanı olarak Macaristan'a gerçekleştirdiğim ilk ziyâret sırasında türbenin açılışını Değerli Dostum Sayın Başbakan Viktor Orbán'la birlikte yapmaktan büyük memnûniyet duydum. Restorasyonda türbenin onarımı ve çevre düzenlemesiyle birlikte kültür merkezi ve müze de faâliyete geçti. Türbe külliyesi, bahçe düzenlemeleri ve iç mekânları ile çok farklı ve göz alıcı bir görünüme kavuştu. Böylece Gül Baba Türbesi, Budapeşte'nin güzelliğine güzellik katarken, iki ülke dostluğunun da sembolü hâline geldi.

Gül Baba, a Bektashi dervish who lived in the 16th century, is one of the sultans of our hearts whom we must protect. Gül Baba, whose personality marked the period he lived in, participated in the Buda expedition upon the invitation of Sultan Süleyman and died on the first Friday after the conquest. The tomb of Gül Baba, one of the last representatives of the Gaziyân-ı Rûm, was built in the years after his death by Beylerbeyi Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha, the governor of Buda. A large lodge named after Gül Baba was also established next to the tomb.

Gül Baba, as a symbol of the centuries-old friendship between Turks and Hungarians, calls out to visitors regardless of their faith from the depths of history, from the 16th century to today, reminding them that the survival of humanity depends on mutual respect, understanding, and friendship between different cultures.

We further strengthened the Turkish-Hungarian cooperation with Gül Baba's Tomb, the restoration of which was completed by TİKA in 2018. During my first visit to Hungary as President, I was very pleased to open the tomb to visitors together with my dear friend Prime Minister Viktor Orbán. During the restoration, along with the repair and landscaping of the tomb, a cultural center and museum also came into operation. The tomb complex gained a very different striking appearance with its garden arrangements and interior spaces. In this way, while Gül Baba's Tomb has added more beauty to the beautifulness of Budapest, it has also become a symbol of the friendship between the two countries.

Macaristan ile Dostluk Antlaşması'nın 1924 yılında yürürlüğe girmesinin 100. yıl dönümü olması vesîlesiyle 2024 yılında *Yüz Yıllık Dostluk ve İş Birliği* ana temasıyla kutlayacağımız Türkiye-Macaristan Kültür Yılı'nın bu iş birliğini daha da ileriye taşımasını temennî ediyorum.

Macaristan'da Gül Baba Türbesi'ne ek olarak ortak târihî mîrasımıza ait başka eserler de bulunuyor. Bu eserlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına yönelik çalışmalarımız devam ediyor.

Restorasyon süreci dâhil olmak üzere emeği geçen Türk ve Macar uzmanları ile *Gül Baba ve Osmanlı Macaristanı'nda Mânevî Mîras* adlı bu çalışmayı yayımlayarak ortak tecrübeleri kalıcı hâle getiren Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nı tebrik ediyorum.

Dinî, etnik ve kültürel farklılıkları kaşıyarak insanları birbirine düşürmeye çalışanlara mukâbil Gül Baba'nın, mânevî mîrasıyla gelecek asırlarda da iki ülke dostluğunun sembolü olmaya devam edeceğine inanıyorum.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Türkiye Cumhurbaşkanı

I hope that the Turkish-Hungarian Cultural Year , which we will celebrate in 2024 with the main theme of "One Hundred Years of Friendship and Cooperation," to mark the 100th anniversary of the Friendship Agreement with Hungary coming into force in 1924, will carry this cooperation even further.

In addition to Gül Baba's Tomb, there are other works in Hungary belonging to the common historical heritage of our countries. Our efforts to preserve these works and pass them on to future generations are ongoing.

I congratulate the Turkish and Hungarian experts who contributed to this process, including the restoration work, and the Turkish Cooperation and Coordination Agency, which has made our shared experiences permanent by publishing this study titled *Gül Baba and Religious Heritage in Ottoman Hungary* .

I believe that Gül Baba, with his spiritual legacy, will continue to be a symbol of the friendship between these two countries in the centuries to come, despite those who try to set people against each other based on religious, ethnic, and cultural differences.

Recep Tayyip ERDOĞAN
President of the Republic of Türkiye

TAKDİM

FOREWORD

Milletleri millet yapan unsurların başında ortak târih ve değerler manzûmesi etrâfında bir araya gelebilme duygusu yer almaktadır. Bu anlamda kültür ve medeniyetimizin şekillenmesine katkıda bulunan ve istikbâlimizin rotasını çizmekte bizler için âdeta bir pusula işlevi gören seçkin şahsiyetlerin ve onların mîras bıraktığı eserlerin yaşatılması son derece önemlidir.

Köklü bir medeniyet inşâ eden ecdâdımız farklı coğrafyalarda birçok kültür ile etkileşime girmiş ve geride, bugün o bölgeler ile ortak bağlarımızı güçlendiren sayısız eser bırakmıştır. 16. yüzyılda yaşamış ve Kânûnî Sultan Süleyman döneminde Budin Kalesi'nin fethedildiği sefere katılarak burada vefât etmiş olan Bektaşî dervişi Gül Baba da Macaristan ile asırlara dayanan dostluğumuzun nişânesi hâline gelmiştir. Başkent Budapeşte'de, günümüzde Gül Tepesi olarak adlandırılan bölgeye Gül Baba adına yaptırılan türbe ile onun yanında bölgenin en büyük tekkesi olarak inşâ edilen yapı, bu ortak târihî ve kültürel mîrasın yaşatılmasına vesîle olmuştur.

TİKA, Sayın Cumhurbaşkanımızın tâlimâtları ile Gül Baba Türbesi'ni restore ederek içerisinde müze de bulunan kültür merkezini inşâ etmiş, Budin'in mânevî bekçisinin aziz hâtırasının korunmasını sağlayarak halkın hizmetine sunmuştur. Şüphesiz Gül Baba, farklı kültürler arasında karşılıklı saygı ve anlayışın; barış içinde bir arada yaşama ve dostluk ikliminin hâkim olmasına yönelik bir çağrının sembolüdür. Gül Baba Türbesi ve Müzesi kendisini ziyâret edenlere her şeyden önce medeniyetimizin bu insânî ve vicdânî çağrısını aktarmakta, bölge turizmine

The sense of being able to come together around a common history and values is among the key elements that make a nation a nation. In this context, it is extremely important to keep alive the legacies of distinguished individuals who contributed to the shaping of our culture and civilization and who served as a compass for us in drawing the route to our future.

Our ancestors, who built a deep-rooted civilization, interacted with many different cultures in different geographical regions and left behind countless works and artifacts that strengthen our common ties with those regions today. For example, Gül Baba, a Bektashi dervish who lived in the 16th century and died while participating in the conquest of Buda Castle during the reign of Sultan Süleyman the Magnificent, has become a sign of our centuries-old friendship with Hungary. In the Hungarian capital of Budapest, a tomb built in the name of Gül Baba, in the district called Gül Tepesi or Rose Hill today, and a structure built next to it, as the largest dervish lodge in the region, have been instrumental in keeping our common historical and cultural heritage alive.

Under instructions from our President, TİKA oversaw the restoration of Gül Baba's Tomb and the construction of a cultural center, which includes a museum, and presented it for the benefit of the public, thus ensuring the protection of the memory of Buda's spiritual guardian. Without doubt, Gül Baba represents mutual respect and understanding between different cultures; he symbolizes the call for peaceful coexistence and a predominating climate of friendship. Gül Baba's Tomb and Museum first and foremost convey this humane and conscientious call of our civilization to those who vis-

ve dünyâ kültür mîrasının yaşatılmasına da değerli bir katkı sunmaktadır.

İki kitaptan oluşan elinizdeki bu kıymetli eser ise ilk defa kullanılan belgeleri, fotoğrafları ve mîmârî çizimleri barındıran içeriği ile yoğun bir emeğin, titizlik ve hassâsiyetle yürütülmüş bir çalışmanın istisnâî sonucudur. İki dost ülke için önemli bir değer olan Gül Baba ve ayrıca Osmanlı Macaristanı'ndan günümüze ulaşan tekkeler, türbeler, şehitlikler, kitâbeler ve mezar taşları üzerinden bölgedeki mânevî mîrasın izlerini süren bu eserin vücûda gelmesinde ve yayımlanmasında emeği geçen herkese ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bu vesîle ile TİKA Başkanlığımıza, restorasyon süreci de dâhil olmak üzere emeği geçen Türk ve Macar uzmanlara; projede katkısı, emeği ve desteği bulunan bütün kişi, kurum ve kuruluşlara da bir kez daha şükranlarımı sunuyorum.

Türkiye ve Macaristan arasındaki dostâne ilişkiler, bölgenin de refahını artıracak şekilde her alanda güçlenerek devam etmektedir. İki ülke arasında imzâlanan Dostluk Antlaşması'nın 100. yıl dönümünü idrak edeceğimiz 2024 yılının Türkiye-Macaristan Kültür Yılı olarak kutlanacak olması da iş birliğimizi daha ileri seviyelere taşıyacak bir fırsat olacaktır. Türkiye-Macaristan Kültür Yılı'nın şimdiden hayırlara vesîle olmasını temennî ediyor; herkesi önce bu kitabın sayfalarında ve ardından Macaristan coğrafyasında Türk-Macar ortak geçmişinin iz ve eserlerini öğrenmeye, tâkip ve ziyâret etmeye dâvet ediyorum.

Mehmet Nuri ERSOY
Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı

it, and they also make a valuable contribution to regional tourism and the preservation of world cultural heritage.

This valuable work that lies before you now, which consists of two books and contains documents, photographs, and architectural drawings that are being used for the first time, is the exceptional result of intensive dedicated work, meticulousness, and sensitivity. I would like to individually thank everyone who contributed to the creation and publication of this work, which traces the spiritual heritage of both Gül Baba, who has been an important figure for these two friendly nations, and of the region through the dervish lodges, tombs, martyrs' cemeteries, inscriptions, and gravestones that have survived from Ottoman Hungary. I would like to take this opportunity to express my gratitude to TİKA, to the Turkish and Hungarian experts who contributed to the restoration process, and to all other individuals, institutions, and organizations who offered their labor, support, and other contributions to this project.

The friendly relations between Türkiye and Hungary continue to strengthen in every field in a way that will increase the welfare of the broader region. The fact that 2024, when we will celebrate the 100th anniversary of the Friendship Agreement signed between these two countries, will be celebrated as the Turkish-Hungarian Cultural Year represents another opportunity to take our cooperation to a higher level. In advance, I would like to express my wishes for an auspicious Turkish-Hungarian Cultural Year, and I invite everyone to learn about, follow, and visit the traces, works, and artifacts of our common Turkish-Hungarian past, first in the pages of these books and then across the geography of Hungary.

Mehmet Nuri ERSOY
Minister of Culture and Tourism of the Republic of Türkiye

TAKDİM

FOREWORD

Kadim medeniyetimizde insanlık târihine iz bırakan, duruşları, öğretileri ve yaptıkları katkılar ile çağları aşan nice şahsiyetler bulunmaktadır. Bugün, köklü geleneğimizi anlamak ve yaşatmakla sorumlu olan bizlere düşen görev, bu târihî şahsiyetlerin aziz hâtıralarına sâhip çıkmak ve onları gelecek nesillere aktarmaktır.

Hiç şüphesiz Osmanlı Devleti'nde yaşamış bir Bektaşî dervişi olan Gül Baba da târihimizin bize emânet ettiği şahsiyetlerin en değerlilerinden biridir. Kânûnî Sultan Süleyman döneminde Budin Kalesi'nin fethine katılan ve burada vefât eden Gül Baba, herkesin gönlünü fetheden bir alperen olmuştur. Vefâtı sonrası, günümüzde Gül Tepesi olarak anılan yere defnedilen Gül Baba'nın türbesinin yanına yapılan tekke, serhat boylarındaki gâzîlerin durağı olagelmiştir.

16. yüzyıldan günümüze uzanan bu gönül erinin bütün insanlığa verdiği mesaj, târihî Türk-Macar dostluğunun da önemli sembollerinden birisi olmuştur. Türk-Macar iş birliğinin, Gül Baba'nın etrafında kök saldığını ve türbede yapılan ortak çalışmalarla daha da güçlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Târihimizden aldığımız sorumlulukla faâliyetlerine devam eden kurumumuz TİKA, Gül Baba'nın hâtırasını yaşatmak ve öğretisini gelecek nesillere aktarmak amacıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu anlamda, Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın tâlîmatlarıyla, Türk ve Macar uzmanlardan oluşan bir heyetle TİKA, Gül Baba Türbesi'nin restorasyonunu gerçekleştirmiş ve burada bir kültür merkezi tesis etmiştir. Bünyesinde bulunan müze ile faâliyete geçen bu kültür merkezi, Orta Avrupa'da Türk kültür ve mâneviyatının tanıtıldığı ve yaşatıldığı bir çekim noktası hâline gelmiştir.

Elinizdeki bu eser de, Gül Baba Müzesi'nin hazırlanması aşamasındaki araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. İki kitap hâlinde hazırlanan bu eserdeki ilk kitap, Gül Baba'nın târihî

In the course of our ancient civilization, there have been many individuals who reached beyond their own eras and left their marks on the history of humanity with their attitudes, teachings, and deeds. Our duty today is to protect the cherished memories of these historical figures and pass them on to future generations with responsibilities of understanding our deep-rooted traditions and keeping them alive.

Undoubtedly, Gül Baba, a Bektashi dervish who lived in the Ottoman Empire, is one of the most valuable such personalities entrusted to us by our history. Gül Baba, who participated in the conquest of Buda Castle during the reign of Sultan Süleyman the Magnificent and passed away there, was a fighter who would conquer the hearts of all. After Gül Baba's death, he was buried in a district of Buda known today as Gül Tepesi, or Rose Hill, and the dervish lodge built next to his tomb became an important stop for the veterans of those frontier wars.

The message extended to all of humanity by this spiritual leader, from the 16th century to today, has also become one of the important symbols of the historical Turkish-Hungarian friendship. It would not be wrong to say that Turkish-Hungarian cooperation took root around Gül Baba and became stronger with the joint work done at his tomb.

Our institution, the Turkish Cooperation and Coordination Agency, or TİKA, pursues its activities with that responsibility entrusted to us by our history and is carrying out various works to keep the memory of Gül Baba alive and to pass his teachings on to future generations. In this sense, upon the instructions of President Recep Tayyip Erdoğan, TİKA has carried out the restoration of Gül Baba's Tomb and established a cultural center there with the collaboration of a group of Turkish and Hungarian experts. This cultural center, which has entered service together with the museum located within it, has become a point of attraction in Central Europe where Turkish culture and spirituality are promoted and kept alive.

This work in your hands, prepared in the form of two books, emerged as a result of the research conducted during the preparation of the Gül

kişiliği, tekkesi, türbesi ve teberrükât eşyâlarına dair detaylı bir araştırmayı kapsamaktadır. İkinci kitap ise, Osmanlı Macaristanı'nda bulunan tekkeler, türbeler, şehitlikler, mezarlıklar ile mezar taşlarının envanter usûlüyle alfabetik olarak incelenmesinden oluşmaktadır.

Gül Baba'nın târihî ve kültürel mîrası, hem Türkiye hem de Macaristan için yadsınamaz bir değerdir. İlk defa bu kitap vesîlesiyle neşredilen belgeler, fotoğraflar ve mîmârî çizimler, sâdece ortak târihî ve kültürel bağlarımızın bulunduğu Macaristan ile ilişkilerimiz açısından değil, bölgenin târihî birikimi bakımından da önemli bir katkı olacaktır. Kültürel mîras alanında önemli bir boşluğu dolduracak olan bu eserin, dünyâ kültür mîrasına da kalıcı ve köklü bir pencere açacağına inanıyorum.

TİKA olarak, dost ülke Macaristan'da 2014 yılında program koordinasyon ofisimizi açarak kalkınma iş birliği faâliyetlerimize başladık. Bugüne kadar da eğitim, sağlık, kültürel iş birliği gibi çeşitli alanlarda 100'den fazla proje ve faâliyeti tamamladık. Özellikle Kânûnî Sultan Süleyman'ın kayıp mezarının bulunmasına yönelik başlatılan kazı çalışmalarının akabinde mezarın bulunması projesi, Türk ve Macar iş birliğinin önemli bir yansımasıdır. Bundan sonra da, TİKA olarak faâliyetlerimizi artırarak devam edeceğiz.

Türkiye-Macaristan Dostluk Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinin 100. yılında, TİKA desteğiyle hazırlanan *Gül Baba ve Osmanlı Macaristanı'nda Mânevî Mîras* isimli eserin hazırlanması sürecinde başta Gül Baba Türbesi'nin restorasyonu olmak üzere, çalışmalar kapsamındaki diğer araştırmaları titizlikle kitap hâline getirip bu güzîde çalışmayı ortaya koyan Yüksek Mimar Sayın Mehmet Emin YILMAZ'a ve çalışmaya katkı sağlayan herkese teşekkür ediyorum. Eserin ilim ve kültür dünyâsına hayırlı olmasını ve ortak bir târihe sâhip olduğumuz Macaristan ile birçok alanda yürütülen müşterek çalışmaların devamlılığına katkı sunmasını temennî ediyorum.

Serkan KAYALAR

TİKA Başkanı

Baba Museum. The first book presents a detailed study of Gül Baba's historical personality, the dervish lodge, his tomb, and important relics. The second book, based on an inventory method, offers an alphabetical review of the dervish lodges, tombs, martyrs' cemeteries, graveyards, and tombstones in Ottoman Hungary.

The historical and cultural heritage of Gül Baba are of undeniable value for both Türkiye and Hungary. The documents, photographs, and architectural drawings being shared for the first time in these books are important contributions not only to our relations with Hungary, where we have common historical and cultural ties, but also to the historical knowledge of the broader region. I believe that this work, which is filling an important gap in the field of cultural heritage, will provide a new permanent and essential view of world cultural heritage.

In the field of development cooperation with the friendly nation of Hungary, TİKA opened a program coordination office in 2014 and began its activities there. To date, we have completed more than 100 projects and activities in various fields such as education, health, and cultural cooperation. In particular, the project of finding the lost tomb of Sultan Süleyman the Magnificent, initiated with excavations, is an important reflection of Turkish-Hungarian cooperation. TİKA will continue to increase its activities into the future.

With the approach of the 100th anniversary of the entry into force of the Turkish-Hungarian Treaty of Friendship and in the process of preparing a work on Gül Baba and intangible heritage in Ottoman Hungary with the support of TİKA, particularly focusing on the restoration of Gül Baba's Tomb and other research conducted within the scope of these studies, master architect Mehmet Emin Yılmaz meticulously compiled selected findings to bring forth these books. I would like to thank him and everyone else who contributed to this work. I hope that this work will be beneficial to the worlds of science and culture and will contribute to the continuity of the joint work carried out by Türkiye in many fields with Hungary, with which we share common history.

Serkan KAYALAR

President of TİKA

İÇİNDEKİLER

TABLE OF CONTENTS

I. KİTAP
BUDİN GÖZCÜSÜ GÜL BABA

BOOK I
THE SENTINEL OF BUDA: GÜL BABA

I. BÖLÜM: GÜL BABA
PART I: GÜL BABA

29 — Gül Baba Kimdir?
Who Was Gül Baba?

36 — Veli Baba Dergâhı'ndaki Gül Baba Makâmı
Gül Baba's Symbolic Tomb in the Veli Baba Lodge

39 — Gül Baba Merzifonlu mu?
Was Gül Baba from Merzifon?

42 — Misâlî ve Karıştırılan "Gül Baba"lar
Misâlî and Mixed "Gül Babas"

50 — Gül Baba'nın Vefâtı
The Death of Gül Baba

51 — Gâzî Gül Baba ve Gâzîler Mezarlığı
Ghazi Gül Baba and the Veterans' Cemetery

53 — "Gül" Sembolü
The "Rose" Symbol

56 — Macarların "Gül Baba"sı
The "Gül Baba" of the Hungarians

II. BÖLÜM: GÜL BABA TEKKESİ
PART II: GÜL BABA LODGE

65 — Osmanlı Macaristanı'nda Bektaşî Tekkeleri
Bektashi Lodges in Ottoman Hungary

67 — Gül Baba Tekkesi
Gül Baba Lodge

70 — Gül Baba Tekkesi'nin Vakıfları
Foundations of the Gül Baba Lodge

74 — Gül Baba'nın Ziyâretçileri
Gül Baba's Visitors

83 — Şâirlerin Dilinden Gül Baba
Gül Baba in the Lines of the Poets

III. BÖLÜM: GÜL BABA TÜRBESİ
PART III: GÜL BABA TOMB

91 — Gül Baba Türbesi'nin İnşâ Târihi ve Bânîsi
The Construction History and Builders of Gül Baba Tombs

92 — Gül Baba Türbesi'nin Mimârî Özellikleri
Architectural Features of Gül Baba Tomb

94 — Osmanlı Döneminden Sonra Gül Baba Türbesi
Gül Baba Tomb after the Ottoman Period

104 — Gül Baba Türbesi'nin Macaristan'da Yeniden Hatırlanması: Sultan Abdülaziz'in Avrupa Seyahati
Remembering Gül Baba Tomb in Hungary: Sultan Abdülaziz's Trip to Europe

105 — Mehmed ve Feridun Beylerin Raporu ve Lajos Grill'in Onarımı
Report of Mehmed and Feridun Bey and the Restoration by Lajos Grill

109 — Kaymakam Mahmud Bey'in Raporu ve Onarım Teşebbüsü
District Governor Mahmud Bey's Report and Repair Attempt

110 — Fahreddin Bey ve Gül Baba
Fahreddin Bey and Gül Baba

111 — Türbedar Abdüllâtif Efendi ve Hüseyin Hilmi Bey
Türbedar Abdüllâtif Effendi and Hüseyin Hilmi Bey

120 — Eger'de Üserâ-yı İslâmiye Câmii
Üserâ-yı İslâmiye Mosque in Eger

124 — Mimar Kemâleddin Bey ve Ahmed Hikmet Bey'in Gül Baba Türbesi'ndeki Çalışmaları
The Works of Architects Kemâleddin Bey and Ahmed Hikmet Bey at Gül Baba Tomb

140 — Mimar Kemâleddin Bey'in Peşte'de Gül Baba Câmii Şerîfi Projesi
Architect Kemâleddin Bey's Project for the Gül Baba Mosque in Pest

147 — Semih Rüstem'in Rölöve Çizimleri
Measured Drawings of Semih Rüstem

149 — Gül Baba Türbesi'nin Onarımları
Repairs of Gül Baba Tomb

149 — 1923 Sonrası Gül Baba Türbesi
Gül Baba Tomb After 1923

154 — 1943 Onarımı
Repairs in 1943

154 — İkinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Gül Baba Türbesi
Gül Baba Tomb during and after the Second World War

156 — 1962-1963 Onarımı
Repair Work in 1962-1963

164 — Ekrem Hakkı Ayverdi ve Gül Baba
Ekrem Hakkı Ayverdi and Gül Baba

166 — İ. Aydın Yüksel ve Gül Baba
İ. Aydın Yüksel and Gül Baba

170 — 1996-1997 Onarımı
Repair Work in 1996-1997

182 — 2013-2018 Onarımı
Repair Work in 2013-2018

198 — Gül Baba Türbesi'nin Restitüsyonu
Restitution of Gül Baba Tomb

IV. BÖLÜM: GÜL BABA TEBERRUKÂTI
PART IV: GÜL BABA RELICS

210 — Gül Baba Türbesi'ndeki Teberrukât
The Relics in Gül Baba Tomb

218 — Gül Baba Müzesi'ndeki Teberrukât
Relics in the Gül Baba Museum

254 — Diğer Teberrukât
Other Relics

263 — **GÜL BABA KRONOLOJİSİ**
CHRONOLOGY OF GÜL BABA

269 — **KAYNAKÇA**
REFERENCES

EKLER
ADDENDA

277 — I: Hüseyin Kefevî, Raznâme
I: Hüseyin Kefevî, Raznâme

279 — II: Rumbeyoğlu Fahreddin, Gül Baba
II: Rumbeyoğlu Fahreddin, Gül Baba

285 — III: Macar ressam Antoine d'Orszagh'ın mektubu
III: Letter by the Hungarian artist Antoine d'Orszagh

290 — IV: Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında
IV:About the restoration of Gül Baba Tomb

292 — V: Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında
V: About the restoration of Gül Baba Tomb

294 — VI: Viyana Ateşe Militeri Mülâzım-ı Sânî Mehmed Bey'in Raporu
VI:Report by the military attaché Mülâzım-ı Sânî Mehmed Bey

296 — VII: Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında
VII: About the restoration of Gül Baba Tomb

298 — VIII: Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında
VIII: About the restoration of Gül Baba Tomb

300 — IX: Macar mimar Lajos Grill'in projeleri
IX: Projects by the Hungarian architect Lajos Grill

302 — X: Gül Baba Türbesi'nin onarımı için keşif yaptırılması
X: Architectural exploration before the restoration of Gül Baba Tomb

304 — XI: Gül Baba Türbesi'nin durumu hakkında kapsamlı rapor
XI: A detailed report regarding the condition of Gül Baba Tomb

308 — XII: Mimar Kemâleddin Bey'in Gül Baba Türbesi'nin onarımı için görevlendirilmesi
XII: Appointment of Kemâleddin Bey as the architect for the restoration of Gül Baba Tomb

310 — XIII: Ahmed Hikmet Bey'in Gül Baba Türbesi'yle ilgili kapsamlı raporu
XIII: A detailed report about Gül Baba Tomb by Ahmed Hikmet Bey

314 — XIV: Gül Baba Türbesi'ne konulacak puşîde ve seccâde
XIV: The puşîde (cloth covering) and seccâde (prayer rug) to be placed at Gül Baba Tomb

316 — XV: Gül Baba Türbesi'nin çizimlerinin gönderildiği hakkında
XV: About the drawings of Gül Baba Tomb that were sent

318 — XVI: Gül Baba Türbesi'ne asılacak avize hakkında
XVI: About the chandeliers to be hung in Gül Baba Tomb

320 XVII: Gül Baba Türbesi'nin yakınına inşâ edilmesi planlanan câmi hakkında
XVII: About the mosque to be built near Gül Baba Tomb

322 XVIII: Gül Baba Türbesi'nin süslemelerinin tamamlandığı, iç mekâna asılacak avizenin hazırlanması hakkında
XVIII: About the decorations completed in Gül Baba Tomb and the chandeliers to be hung inside

324 XIX: Peşte'de Gül Baba Türbedarı ve cemaat-i İslâmiyye imamı Abdüllâtif Efendi'ye dördüncü dereceden Osmânî nişanı verilmesine dair 181 numaralı irâde-i seniyye
XIX: The Order of Medjidie bestowed upon Abdüllâtif Effendi, the tomb keeper at Gül Baba Tomb and imam of the Muslim community in Pest, with royal decree number 181

325 XX: Abdüllâtif Efendi'nin görevli olduğu Budapeşte'deki şehitliğin muhafazası için ayrılan bekçi ücretine dair Gazi Mustafa Kemal imzalı Bakanlar Kurulu Kararı
Decision of the Council of Ministers signed by Gazi Mustafa Kemal regarding the fee for the caretaker assigned to the maintenance of the martyrs' cemetery in Budapest, where Abdüllâtif Effendi was appointed

326 XXI: Abdüllâtif Efendi (1922) Gül Baba élete [Gül Baba'nın Hayatı] Turán, III-IV, Budapeşte, s.200-201.
XXI: Abdüllâtif Effendi (1922), Gül Baba élete [Gül Baba's Life], Turán, III-IV, Budapest, pp. 200-201

328 XXII: Budapeşte haritalarında Gül Baba Türbesi
XXII: The Gül Baba Tomb in maps showing Budapest

330 XXIII: Türk-Macar ilişkileri ve Gül Baba'yla ilgili Macar gazetelerinden bazı haberler
XXIII: News from the Hungarian press about Turkish -Hungarian relations and Gül Baba

331 XXIV: 1996-1997 onarımına dair bazı gazete haberleri
XXIV: News from the press about the 1996-1997 restorations

332 XXV: T.C. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Gül Baba Türbesi'nin açılış töreninde yaptığı konuşma (02.09.1997)
XXV: Speech by Turkish President Süleyman Demirel at the opening ceremony of Gül Baba Tomb (September 2, 1997)

334 XXVI: T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Gül Baba Türbesi'nin açılış töreninde yaptığı konuşma (09.10.2018)
XXVI: Speech by Turkish President Recep Tayyip Erdoğan at the opening ceremony of Gül Baba Tomb (October 9, 2018)

337 XXVII: Macaristan Başbakanı Viktor Orbán'ın Gül Baba Türbesi'nin açılış töreninde yaptığı konuşma (09.10.2018)
XXVII: Speech by Hungarian Prime Minister Viktor Orbán at the opening ceremony of Gül Baba Tomb (October 9, 2018)

340 XXVIII: Gül Baba'nın metal heykelleri
XXVIII: Metal Statues of Gül Baba

342 XXIX: Gül Baba kitapları
XXIX: Books on Gül Baba

344 XXX: Budapeşte'de Gül Baba Pınarı
XXX: The Gül Baba Spring in Budapest

345 XXXI: Tiran Bektaşîlik Müzesi'nde sergilenen Gül Baba Türbesi plaketi
XXXI: The Gül Baba Tomb plate exhibited in the Bektashi Museum, Tirana

II. KİTAP
OSMANLI MACARİSTANI'NDA MÂNEVÎ MÎRAS:
Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler, Kitâbeler, Mezar Taşları

BOOK II
RELIGIOUS HERITAGE IN OTTOMAN HUNGARY:
Lodges, Tombs, Martyrs' Cemeteries, Inscriptions, Gravestones

349 — GİRİŞ ve KAYNAKLAR
INTRODUCTION & SOURCES

353 — OSMANLI MACARİSTANI'NDA KALELER VE PALANKALAR HARİTASI
MAP OF FORTRESSES AND PALANKAS IN OTTOMAN HUNGARY

354 — OSMANLI MACARİSTANI YER İSİMLERİ LİSTESİ
LIST OF PLACE NAMES IN OTTOMAN HUNGARY

KATALOG
CATALOUGE

359 — Arat (Arad - Romanya)
Arat (Arad - Romania)

360 — Baç (Bács - Macaristan)
Baç (Bács - Hungary)

360 — Baya (Baja - Macaristan)
Baya (Baja - Hungary)

360 — Beçey (Törökbecse - Macaristan)
Beçey (Törökbecse - Hungary)

360 — Beçkerek (Nagybecskerek / Zrenjanin - Sırbistan)
Beçkerek (Nagybecskerek / Zrenjanin - Serbia)

360 — Beşenova (Besenyő / Dudestii Vechi – Romanya)
Beşenova (Besenyő / Dudestii Vechi - Romania)

361 — Bobofça (Babócsa - Macaristan)
Bobofça (Babócsa - Hungary)

361 — Budin (Buda - Macaristan)
Budin (Buda - Hungary)

380 — Cankurtaran (Adony - Macaristan)
Cankurtaran (Adony - Hungary)

380 — Ciğerdelen (Párkány / Štúrovo - Slovakya)
Ciğerdelen (Párkány / Štúrovo - Slovakia)

381 — Çanad (Nagycsanád / Cenad - Romanya)
Çanad (Nagycsanád / Cenad - Romania)

381 — Çonrad (Csongrád - Macaristan)
Çonrad (Csongrád - Hungary)

381 — Dimitrofça (Sremska Mitrovica - Sırbistan)
Dimitrofça (Sremska Mitrovica - Serbia)

383 — Eğri (Eger - Macaristan)
Eğri (Eger - Hungary)

386 — Estergon (Esztergom - Macaristan)
Esztergom (Esztergom - Hungary)

395 — Födvar (Dunaföldvár - Macaristan)
Födvar (Dunaföldvár - Hungary)

395 — Furuşka (Fruška - Sırbistan)
Furuşka (Fruška - Serbia)

395 — Gaston (Gasztony - Macaristan)
Gaston (Gasztony - Hungary)

405 — Gırıjgal (Görösgal - Macaristan)
Girijgal (Görösgal - Hungary)

406 — Gölbaşı (Tata - Macaristan)
Gölbaşı (Tata - Hungary)

407 — Göle (Gyula - Macaristan)
Göle (Gyula - Hungary)

408 — Gırgoviçse (Grgurevci - Sırbistan)
Girgoviçse (Grgurevci - Serbia)

409 — Hatvan (Macaristan)
Hatvan (Hungary)

410 — İlok (Újlak - Hırvatistan)
Ilok (Újlak - Croatia)

412 — İrik (İreg - Sırbistan)
İrik (İreg - Serbia)

412 — İstolni Belgrad (Székesfehérvár - Macaristan)
İstolni Belgrad (Székesfehérvár - Hungary)

417 — Kanije (Nagykanizsa - Macaristan)
Kanije (Nagykanizsa - Hungary)

419 — Kapoşvar (Kaposvár - Macaristan)
Kapoşvar (Kaposvár - Hungary)

419 — Karlofça (Karlóca / Sremski Karlovci - Sırbistan)
Karlofça (Karlóca / Sremski Karlovci - Serbia)

420 — Kopan (Törökkoppány - Macaristan)
Kopan (Törökkoppány - Hungary)

420 — Legrad (Hırvatistan)
Legrad (Croatia)

421 — Lipova (Lippa - Romanya)
Lipova (Lippa - Romania)

422 — Mogersdorf (Nagyfalva - Avusturya)
Mogersdorf (Nagyfalva - Austria)

424 — Mohaç (Mohács - Macaristan)
Mohaç (Mohács - Hungary)

425 — Nedaj (Mecseknádasd - Macaristan)
Nedaj (Mecseknádasd - Hungary)

425 — Nemçe (Nempti - Hırvatistan)
Nemçe (Nempti - Croatia)

426 — Ösek (Eszék / Osijek - Hırvatistan)
Ösek (Eszék / Osijek - Croatia)

429 — Pahşa (Paks - Macaristan)
Pahşa (Paks - Hungary)

429 — Peçuy (Pécs - Macaristan)
Peçuy (Pécs - Hungary)

446 — Pespirim (Veszprém – Macaristan)
Pespirim (Veszprém – Hungary)

447 — Peşte (Pest - Macaristan)
Peşte (Pest - Hungary)

454 — Pojega (Pozsega - Hırvatistan)
Pojega (Pozsega - Croatia)

454 — Segedin (Szeged - Macaristan)
Segedin (Szeged - Hungary)

455 — Seksar (Szekszárd - Macaristan)
Seksar (Szekszárd- Hungary)

455 — Sengrot (Zalaszentgrót - Macaristan)
Sengrot (Zalaszentgrót - Hungary)

455 — Sigetvar (Szigetvár - Macaristan)
Sigetvar (Szigetvár - Hungary)

472 — Solnok (Szolnok - Macaristan)
Solnok (Szolnok - Hungary)

473 — Sombor (Zombor - Sırbistan)
Sombor (Zombor - Serbia)

473 — Şikloş (Siklós - Macaristan)
Siklos (Siklós - Hungary)

473 — Şimentorna (Simontornya - Macaristan)
Şimentorna (Simontornya - Hungary)

474 — Şinova (Dunacsún / Čunovo, Slovakya)
Şinova (Dunacsún / Čunovo, Slovakia)

475 — Tepedelen (Macaristan)
Tepedelen (Hungary)

475 — Tımışvar (Temesvár / Timişoara - Romanya)
Tımışvar (Temesvár / Timişoara - Romania)

479 — Titel (Sırbistan)
Titel (Serbia)

479 — Uyvar (Érsekújvár / Nové Zámky - Slovakya)
Uyvar (Érsekújvár / Novézámky - Slovakia)

480 — Vaç (Vác - Macaristan)
Vaç (Vác - Hungary)

480 — Valkovar (Vukovár - Hırvatistan)
Valkovar (Vukovár - Croatia)

482 — Valpova (Valpovo - Hırvatistan)
Valpova (Valpovo - Croatia)

482 — Varad (Nagyvárad / Oradea - Romanya)
Varad (Nagyvárad / Oradea - Romania)

482 — Varadin (Petrovaradin - Sırbistan)
Varadin (Petrovaradin - Serbia)

483 — Verseç (Érsomlyó / Vršac - Sırbistan)
Verseç (Érsomlyó / Vršac - Serbia)

483 — Vilagoş (Világos / Şiria - Romanya)
Vilagoş (Világos / Şiria - Romania)

484 — Vişegrad (Visegrád - Macaristan)
Vişegrad (Visegrád - Hungary)

484 — Viyana (Viyana – Avusturya)
Viyana (Viyana – Austria)

491 — Yakova (Djakovár / Đakovo - Hırvatistan)
Yakova (Djakovár /Đakovo - Croatia)

491 — Yanık (Győr - Macaristan)
Yanık (Győr - Hungary)

493 — Yanoşalma (Jánoshalma - Macaristan)
Yanoşalma (Jánoshalma - Hungary)

495 — SONUÇ
CONCLUSION

498 — OSMANLI MACARİSTANI'NDAKİ TÜRBELER
TOMBS IN OTTOMAN HUNGARY

499 — OSMANLI MACARİSTANI'NDAKİ TÜRBELERİN TİPOLOJLERİ
TYPOLOGY OF TOMBS IN OTTOMAN HUNGARY

500 — OSMANLI MACARİSTANI TEKKE İCMALİ
NUMBERS OF LODGES IN OTTOMAN HUNGARY

502 — OSMANLI MACARİSTANI'NDA SÛFÎLER
SUFIS IN OTTOMAN HUNGARY

504 — OSMANLI MACARİSTANI TÜRBE İCMALİ
NUMBERS OF TOMBS IN OTTOMAN HUNGARY

505 — OSMANLI MACARİSTANI ŞEHİTLİK İCMALİ
NUMBERS OF MARTYRS' CEMETERIES IN OTTOMAN HUNGARY

509 — EK I
Sigetvar'da Sokollu Mehmed Paşa Vakfiyesi
ADDENDUM I
Sokollu Mehmed Pasha Foundation Deed, Szigetvár

510 — EK II
Tımışvar'da Mustafa oğlu Şeyh İbrâhim Vakfiyesi
ADDENDUM II
Sheikh İbrahim b. Mustafa Foundation Deed, Timişoara

512 — EK III
Estergon Fetihnâmesi
ADDENDUM III
Book of Conquest for Esztergom

515 — KAYNAKÇA
REFERENCES

KISALTMALAR

ABBREVIATIONS

Alm.	Almanca / *German*
BOA	Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi *Directorate of State Archives, Ottoman Archives*
BCA	Devlet Arşivleri Başkanlığı, Cumhuriyet Arşivi *Directorate of State Archives, Republic Archives*
c.	cilt / *volume*
Çev.	Çeviren / *Translator*
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi / *TDV Encyclopedia of Islam*
Ed.	Editör / *Editor*
H.	Hicrî / *Hijri*
HG	Harita, Gravür ve Fotoğraf Kaynakları *Bkz. Kaynakça* *Map, Engraving, and Photo Resources See. Source*
Hr.	Hırvatça / *Croatian*
M.	Mîlâdî / *Gregorian*
M.D.	Mühimme Defteri / *Records of the Dîvân-ı Hümayun (Imperial Council)*
Mac.	Macarca / *Hungarian*
ö.	vefat tarihi / *year of death*
Rom.	Rumence / *Romanian*
s.	sayfa / *page*
S.	sayı / *issue*
Slo.	Slovakça / *Slovakian*
Sr.	Sırpça / *Serbian*
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı *Turkish Cooperation and Coordination Agency*
Tr.	Türkçe / *Turkish*
TSMA	Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi / *Topkapı Palace Museum Archives*
TTK	Türk Tarih Kurumu / *Turkish Historical Society*
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü / *Directorate General of Foundations*
VGMA	Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi / *Archives of Directorate General of Foundations*

ÖNSÖZ

PREFACE

Ankara'da 2013 yılının Aralık ayında gerçekleşen Macarların hazırladığı Gül Baba Türbesi'nin restorasyon projesi sunumuna katıldığımda, Gül Baba'nın bana hangi kapıları açacağından habersizdim.

2014-2018 yılları arasında TİKA'nın Türk-Macar ortaklığıyla hayata geçirdiği Gül Baba Türbesi'nin restorasyonu ve müze teşhir-tanzimi ile çevre düzenlemesi projesinde görev almam meslek hayatımın en önemli tecrübesiydi. Bu proje vesilesiyle sayısını bilemediğim seyahatlerde Macaristan'daki Osmanlı yapılarını yerinde görüp müzelerdeki eserleri ayrıntılı inceleme fırsatım oldu. İşin teknik kısmında edindiğim tecrübeler bir yana yine bu projede değerli hocam Dr. İ. Aydın Yüksel ile tanışmama vesile olması Gül Baba'nın açtığı diğer kapılardandı ki meslek hayatımda örnek aldığım, kendisi de Gül Baba'nın neslinden gelen üstad Ekrem Hakkı Ayverdi'nin bânîsi olduğu İstanbul Fetih Cemiyeti ile mülâkî olmam da yine Gül Baba vesileyle gerçekleşmiştir.

Gül Baba Türbesi'nin etrâfına 19. yüzyılın ikinci yarısında inşâ edilen Wágner villasının bodrum katının kültür merkezi ve müze olarak değerlendirilmesi, pek çok onarımdan geçen türbenin bu son restorasyonu diğerlerinden ayrı bir yere koymaktadır. Müze ve geçici sergi alanlarında, Macar Devleti'nin kurduğu *Gül Baba Türbesi Mirasını Koruma Vakfı* tara-

When I attended the presentation held in Ankara in 2013 for the restoration of Gül Baba's Tomb as prepared by Hungary, I had no idea what doors it would open for me.

Taking part in the restoration of Gül Baba's Tomb and the museum display arrangement and landscaping project undertaken by TİKA with Turkish-Hungarian partnership in 2014-2018 was the most important experience of my professional life. Through this project, I had the opportunity to see the Ottoman structures in Hungary in person and examine the works in the museums there in detail during the countless trips I made. Apart from the experiences I gained in the technical parts of this work, the opportunity to meet my esteemed teacher Dr. İ. Aydın Yüksel during this project was one of the other doors Gül Baba opened. It was also through Gül Baba that I met with the İstanbul Conquest Society [İstanbul Fetih Cemiyeti], which was founded by the master Ekrem Hakkı Ayverdi, a descendant of Gül Baba whom I took as an example in my professional life.

The use of the basement floor of the Wágner villa, which was built near Gül Baba's Tomb in the second half of the 19th century, as a cultural center and museum, sets this last restoration of the tomb, which has undergone many repairs, apart from others. In the museum and temporary exhibition areas, many activities with the theme of Gül Baba have been planned by the *A Gül Baba Türbéje*

fından Gül Baba temalı pek çok etkinlik hayata geçmektedir. Böylece Gül Baba Türbesi, ziyaret edilen dinî bir merkez olmasının yanı sıra orta Avrupa'da Türk kültürünün yaşatıldığı bir mekân haline gelmiştir. Bu son restorasyona, Uluslararası Gayrimenkul Federasyonu (FIABCI) tarafından dünya çapında prestijli projeleri değerlendirdiği *2020 Prix d'Excellence (Mükemmeliyet)* yarışmasında Kamu Binaları Kategorisi'nde *altın*, Kültürel Mirası Koruma Kategorisi'nde de *gümüş* ödülün verilmesi iki ülke uzmanlarının titiz çalışmasının neticesidir. Gül Baba Türbesi'nin restorasyonu, kültürel diplomasinin iyi kullanıldığında nasıl olumlu sonuç verdiğinin yakın zamandaki en iyi örneği olmuştur. Bu örneklerin artmasını temenni ediyoruz.

Elinizdeki bu iki kitap, Gül Baba Müzesi'nin kuruluşunda ve sonrasında yaptığımız araştırmaların bir ürünüdür.

İlk kitap, Gül Baba'nın kişiliği, tekke ve türbeyle ilgili târihi belge ve bilgiler ışığında mimari özellikleri ve onarımların tetkiki ile teberrukât eşyalarının tanıtılmasını kapsamaktadır. Önemli olduğunu düşündüğümüz tamir kaydı, vakfiye, keşif ve görevlendirmelerle ilgili arşiv belgelerinin transkripsiyonlarını da ek olarak koyduk. Böylelikle Gül Baba konusunda ulaşabildiğimiz tüm kaynakları değerlendirerek bir külliyat oluşturmaya çalıştık.

Gül Baba Müzesi'nin ilk toplantılarında, müzede Macaristan'daki tekkeleri ve türbeleri anlatan bir salon veya pano olması düşünülmüştü. Bu amaçla yaptığımız araştırmada tekkeler ve türbelere ait bir liste ve harita oluşturmuştuk. Sonrasındaki toplantılarda, müze alanının çok küçük olması sebebiyle bu başlık (haklı olarak) kaldırıldı. Biz de mekân sıkıntısı sebebiyle değerlendiremediğimiz araştırmamızı makale haline getirip Vakıflar Dergisi'nin 52. sayısında *Osmanlı Macaristanı'nda Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler ve Mezar Taşları*

Örökségvédő Alapítványt (Foundation for the Protection of the Heritage of Gül Baba Tomb), established by the Hungarian government. Thus, Gül Baba's Tomb has become a place where Turkish culture is kept alive in Central Europe as well as being a frequently visited religious center. This latest restoration was found worthy of a *gold* medal in the Public Buildings Category and a *silver* medal in the Cultural Heritage Protection Category in the *2020 Prix d'Excellence* competition, in which the International Real Estate Federation (FIABCI) evaluates prestigious projects around the world. This was surely the result of the meticulous work done by experts from both Hungary and Türkiye. The restoration of Gül Baba's Tomb has been the best recent example of how cultural diplomacy works well when properly applied. We hope such examples will increase.

The two books in your hands now were the product of research conducted during and after the establishment of the Gül Baba Museum.

The first book introduces the person of Gül Baba and examines the architectural features and repairs of his tomb together with an introduction of the commemorative pieces kept there in light of the historical documents and information about the dervish lodge and the tomb. We have also included transcriptions of archive documents related to repair records, foundations, discoveries, and appointments that we think are important. In this way, we have tried to create a corpus using all the resources about Gül Baba that we could obtain.

In the first meetings for the Gül Baba Museum, it was thought to have a hall or a panel describing the dervish lodges and tombs in Hungary. In the research conducted for this purpose, I created a list and map of lodges and tombs. In subsequent meetings, this part was (rightfully) removed due to the lack of room in the museum. I compiled the material that could not be used due to that shortage of space and published it in the 52nd issue of Vakıflar Dergisi ["Foundations Journal"] with the title *Osmanlı Macaristanı'nda Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler ve Mezar Taşları* (Lodges, Tombs, Martyrs' Cemeteries, and

başlığıyla neşrettik. İkinci kitap, mezkûr makalemizin ilavelerle genişletilmiş halidir.

Elinizdeki çalışmamızı neşretme lütfunda bulunan, başta TİKA Başkanı Sayın Serkan Kayalar olmak üzere TİKA mensuplarına şükranlarımı sunarım.

Gül Baba araştırmalarımda hiçbir zaman desteğini esirgemeyip beni sürekli teşvik eden Prof. Dr. Ahmet Taşğın hocama ne kadar teşekkür etsem azdır. Macarca kaynaklara ulaşmamda desteğini esirgemeyen, Macaristan'da *tabir-i câizse* elimiz ayağımız olan değerli meslektaşım Dr. Gergő Máté Kovács'a minnettarım. Onun desteği sayesinde pek çok bilgiye ulaşabildim. Osmanlı arşivindeki Fransızca belgeleri tercüme eden Sayın Fazıl Bülent Kocamemi'ye ve çalışmamın her aşamasında fikirlerine danıştığım meslektaşlarım Hasan Fevzi Çügen ile Zehra Aksoy'a bilhassa teşekkür ederim.

Bu kitap vesilesiyle tekrar andığımız Gül Baba Hz.nin ve Estergon'da makâmı bulunan Sarı Saltuk Sultan'ın himmeti ve bereketi üzerimize olsun.

Mehmet Emin YILMAZ
Ankara, 2 Eylül 2023

Gravestones in Ottoman Hungary). The second book is an expanded version of that article.

I would like to express my heartfelt gratitude to the members of TİKA, and especially TİKA President Serkan Kayalar, who supported the publication of this book.

I can find no words to appropriately thank Prof. Dr. Ahmet Taşğın, who has always supported and encouraged me in my research. I am also grateful to my esteemed colleague Dr. Gergő Máté Kovács. Without his support, I would not have been able to access all of this information. Special thanks to Fazıl Bülent Kocamemi, who translated the French documents from the Ottoman archives, and to my colleagues Hasan Fevzi Çügen and Zehra Aksoy, whose ideas I consulted at every stage of my work.

May the benevolence and blessings of Gül Baba, whom we commemorate once again with this book, and Sarı Saltuk Sultan, who has a shrine in Esztergom, be upon us.

Mehmet Emin YILMAZ
Ankara - September 2, 2023

I. KİTAP

BOOK I

BUDİN GÖZCÜSÜ GÜL BABA

THE SENTINEL OF BUDA:
GÜL BABA

I. BÖLÜM
GÜL BABA

PART I
GÜL BABA

Gül Baba Kimdir?

Who Was Gül Baba?

On altıncı asırda yaşamış bir Bektaşî dervişi olan Gül Baba'nın tarihî şahsiyeti ve yaşadığı devir hakkında farklı rivâyetler vardır. Bu rivâyetler arasında en eskisi 17. asrın meşhur Türk seyyâhı Evliyâ Çelebi'ye aittir. Seyyâhın babasından naklederek verdiği mâlûmata göre, aslen Merzifonlu olan Gül Baba, Fâtih Sultan Mehmed devrinden Kanûnî Sultan Süleyman devrine kadar birçok gazâlarda bulunmuş, Sultan Süleyman'ın daveti üzerine Budin seferine katılmış, Budin'in fethini müteakip Sultan Süleyman Câmii'nde (Câmi-i Kebîr) kılınan ilk Cumâ namazından sonra 2 Eylül 1541'de vefât etmiştir[1].

Peşte Başşehbenderi Fahreddin Bey'in 1912'de *Târih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nda yayınlanan Gül Baba makalesi, türbenin o günkü durumunu anlatmakla berâber Gül Baba'nın şahsiyetine dâir Macar tarihçilerin ve Türkologların görüşlerini de aktarmaktadır[2]. Fahreddin Bey'in aktardığı rivâyetlerden ikisi, Gül Baba'nın aslında Kalaylıkoz Ali Paşa olduğu yönündedir. Sultan II. Selim'in kızı Cevher Sultan, evli bulunduğu Kaptan-ı Deryâ Piyâle Paşa'nın ölümü üzerine Halayıkoğlu Kalaylıkoz Ali Paşa ile evlenir. Cesâreti ve kahramanlığıyla meşhûr olan Ali Paşa bir savaş esnâsında bugün Gül Baba Türbesi'nin bulunduğu yerde şehid olur; mâiyeti ve halk ona gül fidanları arasında bir türbe yaptırarak kendisine *Gül Baba* adını verirler. Diğer bir rivâyete göre ise savaş sırasında Hristiyanlar tarafından atılan gülleleri elleriyle yakalayarak tekrar düşman üzerine atan Ali Paşa'ya bundan dolayı *Gülle Baba* adı verilir,

There are different stories about the historical figure of Gül Baba, a Bektashi dervish who lived in the 16th century, and the period in which he lived. The oldest among these narrations were told by Evliyâ Çelebi, the famous Turkish traveler of the 17th century. According to information conveyed to Evliya Çelebi by his father, Gül Baba, who was originally from Merzifon, participated in many wars from the reign of Fatih Sultan Mehmed to that of Süleyman the Magnificent and joined the Buda expedition upon the invitation of Sultan Süleyman. He passed away on September 2, 1541, after the first Friday prayer in the Sultan Süleyman/Grand Mosque following the conquest of Buda[1].

An article about Gül Baba published in *Târih-i Osmanî Encümeni Mecmuası* in 1912 by the Chief Consort of Pest, Fahreddin Bey, conveyed the views of Hungarian historians and Turkologists regarding the figure of Gül Baba in addition to portraying the state of the tomb at that time[2]. Two of the stories conveyed by Fahreddin Bey state that Gül Baba was actually Kalaylıkoz Ali Pasha. The daughter of Sultan Selim II, Cevher Sultan, married Halayıkoğlu Kalaylıkoz Ali Pasha after the death of her previous husband, Chief Admiral Piyale Pasha. Ali Pasha, who was famous for his bravery and heroism, was martyred during a war at the place where Gül Baba's Tomb is located today. His retinue and some local people erected a tomb to commemorate him among the rose plants there and began calling him Gül Baba. According to another story, Ali Pasha caught cannonballs fired by Christians during the war with his bare hands and hurled them back at his

1. Evliyâ Çelebi 6/333-334
2. Fahreddin Rumbeyoğlu (1912) Gül Baba, Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası, cilt: III, sayı: 15, sayfa: 962-965, İstanbul, 1328 [1912]. Fahreddin Bey'in makalesi için bkz Ek II
See Addendum II for Fahreddin Bey's article
Fahreddin Bey'in makalesi günümüz Türkçesine çevrilerek Ahmet Taşğın tarafından yayınlanmıştır: Taşğın 2012: 99-102
Ayrıca Fahreddin Bey'in makalesini eleştirel gözle ele alan Muhsin Kadıoğlu'nun çalışması bulunmaktadır. Kadıoğlu'nun makalesindeki okuma hataları ve bu okuma yanlışlarından dolayı yapılan yorumlardaki problemler ayrı bir çalışmanın konusu olacak hacimde olup araştırmacıların dikkatle yaklaşması gereken bir makaledir. Örneğin, Fahreddin Bey'in makalesindeki eski yazı "*Meşâhirün Nisâ'da Gevher Hân Sultân diye muharrer olduğu gibi Sicill-i Osmanî'de Gevherimülûk Sultân nâmıyla tercüme-i halî yazılmıştır.*" cümlesi Kadıoğlu tarafından şöyle okunmuştur: "*Müşârün-ileyha de Gevher Hân Sultân diye muharrer olmadığı gibi sicil-i Osmânîyede Gevher Mulûk Sultân namıyla tercüme-i halî yazılmışdır.*" Muhsin Kadıoğlu, *Kültürel Strateji Açısından Gül Baba Hakkındaki İlk Çalışma Rumbeyoğlu Fahreddin'in Makalesinin Yeniden Değerlendirilmesi*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, cilt 69, 2014, s. 201-222.
Fahreddin Bey's article was translated into contemporary Turkish and published by Ahmet Taşğın. A work by Muhsin Kadıoğlu, who critically analyzed Fahreddin Bey's article, is also available. However, the number of reading errors in Kadıoğlu's article and the problems in the commentary due to those errors are so significant that they warrant a separate study, and this is an article that researchers should approach carefully. For example, old script in Fahreddin Bey's article that reads as "Meşâhirü'n-Nisâ'da Gevher Hân Sultân diye muharrer olduğu gibi Sicill-i Osmanî'de

Gülle Baba zamanla halk dilinde değişerek *Gül Baba* olur. Bu görüşe katılmayan Lajos Fekete, Gül Baba Türbesi'nin Ali Paşa'ya ait olmadığını belirtmektedir[3].

Gül Baba isminin nereden geldiği hususunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. Gül Baba'nın gülü çok sevmesinden veya Gül Baba Tekkesi ve Türbesi'nin bulunduğu yerin Rózsadomb (Gül Tepesi) adıyla meşhûr olmasından dolayı bu adı aldığı kanaati yaygındır. Ignácz Kúnos, eski alfabeden dolayı Gül Baba adının *Kelbaba* olması gerektiğini söylemiştir. Gyula Németh, *gül* kelimesinin *gülmek* fiilinden emir olduğunu, *Gülsün* ve *Korkut* isimlerini de örnek gösterip ispata çalışmıştır. Theodor Menzel'e göre ise Gül Baba, şeyhlik alâmeti olarak tâcının tepesinde bir gül taşıdığı için bu adı almıştır[4].

Isparta'nın Senirkent ilçesine bağlı Uluğbey (İlegüp) köyündeki dergâhta medfûn Veli Baba'nın menâkıbı ve bu menâkıbdaki şecere, Gül Baba hakkında Evliyâ Çelebi'nin verdiği bilgileri desteklemekte ve tamamlamaktadır.

Veli Baba menâkıbındaki şecere ilk olarak Tahir Erdem tarafından tetkik edilerek 1935'te *Isparta Halkevi Dergisi*'nde özet halinde yayınlanmıştır[5]. Menâkıb, Hacı Bektaş Veli Dergâhı Postnişini merhûm Bedri Noyan Dedebaba tarafından etraflıca incelenerek *Veli Baba Menakıbnamesi* ismiyle 1993'te neşredilmiştir[6]. Menâkıbnâmenin tıpkıbasımı transkripsiyonuyla birlikte Murat Hanilçe tarafından[7], Veli Baba Dergâhı'nın son postnişini Mehmed Takiyüddin Efendi'nin arşivindeki belgeler de Ahmet İnanır tarafından yakın zamanda yayınlanmıştır[8]. Konuyla ilgili bir diğer çalışma da Bayram Ürekli ve Ali Baş'a aittir[9]. Müelliflerin 1994'te kaleme aldığı makalede Veli Baba Menâkıbı, menâkıbda zikredilen şecere ile Veli Baba Dergâhı'nın sanat tarihi yönünden tetkiki ve değerlendirmesi yapılmış, Veli Baba Dergâhı'nın Vakfiyesi, rölövesi, Evkâf-ı Hümâyun Tezkeresi ile birlikte 18 belgenin sûretleri ve transkripsiyonları neşredilmiştir. Bu makaleden başka, Doğan Kaplan'ın menâkıbnâmeyi Bektaşîlik tarihi yönünden ele alan bir çalışması vardır[10].

1647'de vefât eden Veli Baba tarafından kaleme alınan menâkıb H.1313 / M.1895-96'da istinsah edilmiştir. Veli Baba ahfadından emekli öğretmen Veliyeddin Oktay Bey'de bulunan menâkıbın dijital kopyası Hacı Bayram Veli Üniversite-

enemies, and he was called *Gülle Baba* (Father cannonball) because of this, and Gülle Baba evolved into Gül Baba over time. Lajos Fekete, who does not share this view, states that the Tomb of Gül Baba does not belong to Ali Pasha[3].

There are different opinions about the origin of the name *Gül Baba*. It is widely believed that Gül Baba took this name because he was very fond of roses, or because the place where the Gül Baba Lodge and Tomb are located is known as *Rózsadomb* or *Rose Hill*. Ignácz Kúnos claimed that the name *Gül Baba* should be *Kel Baba* (Bald Father) according to the old alphabet. Gyula Németh tried to prove that *gül* should actually be understood as an imperative to laugh, from the verb *gülmek*, citing the names Gülsün and Korkut as examples. According to Theodor Menzel, Gül Baba took this name because he had a rose in his symbolic crown as a sign of being a sheikh[4].

The legend and genealogy of Veli Baba, who was buried in the dervish lodge in the Uluğbey (İlegüp) village of Senarkent in Isparta, supports and complements the information given by Evliyâ Çelebi about Gül Baba.

The genealogy in the legend of Veli Baba was first studied by Tahir Erdem and published in summary form in 1935 in *Isparta Halkevi Dergisi*[5]. The legend was examined in detail by the late Bedri Noyan Dedebaba, postnişin or spiritual leader of the Hacı Bektaş Veli Dervish Lodge, and published in 1993 as *Veli Baba Menakıbnamesi*. Together with a transcription of a copy of the legend by Murat Hanilçe[7], documents from the archive of Mehmed Takiyüddin Effendi, the last postnişin of the Veli Baba Dervish Lodge, were also recently published by Ahmet İnanır[8]. Another study on the subject was done by Bayram Ürekli and Ali Baş[9]. The article written by those authors in 1994 examines and evaluates the legend of Veli Baba, the genealogy outlined in the legend, and the Veli Baba Lodge in terms of art history. In addition to that article, Doğan Kaplan carried out a study that deals with the legend from the perspective of Bektashi history[10].

The legend written by Veli Baba, who died in 1647, was copied in H. 1313 / M. 1895-96. A digital version of a copy of the legend belonging to Veli Baba's descendant, retired teacher Veliyeddin Oktay Bey, is in the archive of *Center for Hacı Bektaş-ı Veli Studies*

Gevherimülûk Sultân nâmıyla tercüme-i halî yazılmıştır" is given as "Müşârünileyha de Gevher Hân Sultân diye muharrer olmadığı gibi sicil-i Osmânîyede Gevhe Mulûk Sultân namıyla tercüme-i halî yazılmışdır" by Kadıoğlu. Muhsin Kadıoğlu, Kültürel Strateji Açısından Gül Baba Hakkındaki İlk Çalışma Rumbeyoğlu Fahreddin'in Makalesinin Yeniden Değerlendirilmesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Vol. 69, 2014, pp. 201-222.

3. *Fahreddin Rumbeyoğlu 1912: 964-965, Kaçalin 1996: 227*

4. Kaçalin 1996: 227

5. Bkz. (*see)* Erdem 1935

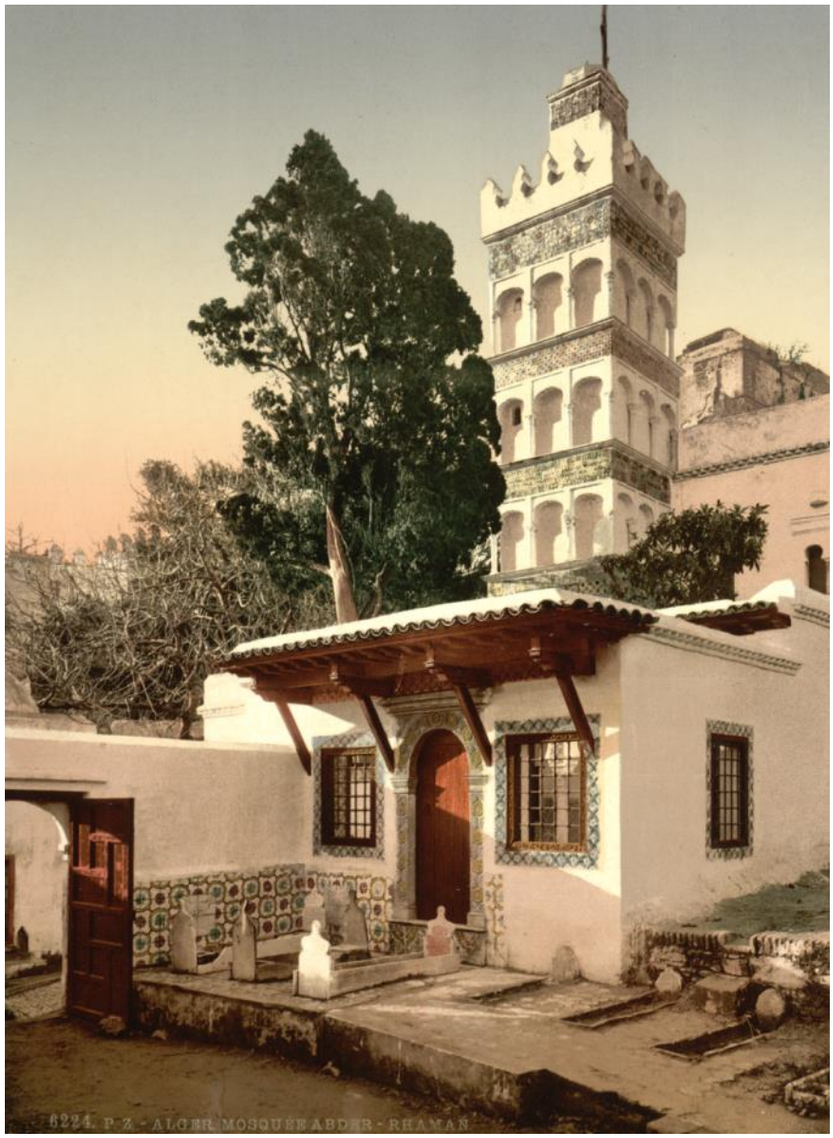
6. Veli Baba Menâkıbının son sayfasında şu not yazılıdır: "*Emekli öğretmen Veliyeddin Oktay Beyden ve Ağabeyi Hacı Hüseyin Öztoprak'tan alıp suretini çıkardım. Bedri Noyan 1965-1971 Aydın - mühür*"
The following note is written on the last page of the Veli Baba legend: "I made a copy from Mr. Veliyeddin Oktay, a retired teacher, and his brother Hacı Hüseyin Öztoprak's documents. Bedri Noyan 1965-1971 Aydın - with a seal". Bkz. Noyan 1993.

7. Bkz. (*see)* Hanilçe 2021

8. Bkz. (*see)* İnanır 2021

9. Bkz. (*see)* Ürekli ve Baş 1994

10. Bkz. (*see)* Kaplan 2018

◆ Gül Baba'nın kardeşi Veli Dede'nin (Seyyid Hüseyin) Cezâyir'de kabrinin bulunduğu Abdurrahman Talibî Dergâhı (1900)

◆ Abdurrahman Talibî Lodge, where the grave of Gül Baba's brother Veli Dede (Seyyid Hüseyin) is located in Algeria (1900)

si'nin Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Veli Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivindedir. Menâkıbın iç kapağındaki ifâdeye göre Veli Baba tarafından Arapça'dan Türkçe'ye çevrildiğini anladığımız yazmada haftalık okunan dua ve kasidelerle aile şeceresi yer almaktadır.

509 sayfalık menâkıbnâmedeki şecerede Hazreti Ali'den başlayarak Veli Baba'nın ataları ve torunları sıralanmıştır. Şecerede 29 numarayla işâretlenmiş *evlâd-ı Seyyid Veliyyüddin Gâzî* bölümünde üç oğlundan biri olan Seyyid Câfer'in lakabının *Gül Dede* olduğu ve Sultan Süleyman Han zamanında Nemçe'de şehid olduğu yazılıdır[11]. *Seyyid Câfer* olarak zikredilen Gül Baba'nın babası Hz. Hüseyin[12] neslinden *Kutbü'l-*

from the Perspective of Turkish Culture at Hacı Bayram Veli University. According to a statement on the inside cover of this document, the manuscript, which we understand was translated from Arabic to Turkish by Veli Baba, includes the weekly prayers and eulogies and the family genealogy.

Veli Baba's ancestors and grandchildren are listed in the genealogy in the 509-page legend, starting with Ali. In the section on *Evlâd-ı Seyyid Veliyyüddin Gâzî*, which is marked with number 29 in the genealogy, it is written that the nickname of Seyyid Cafer, one of his three sons, was *Gül Dede* and he was martyred in Nemçe during the reign of Sultan Süleyman Han[11]. The father of Gül Baba, who is named as Seyyid Cafer, is said to be Hz. Kutbü'l-ârifîn Yalınkılıçoğlu Veliyyüddin Gâzî from the

11. *Seyyid Câfer, mülakkâhu bi Gül Dede eş-şehîd fi Nemçe fi zamân-ı Sultan Süleyman Han bin Sultan Selim Yavuz Han el-gâzî* Menâkıbnâmede Gül Baba'nın anlatıldığı bölümde on bir satır yazı tamamen silinmiştir.
In the section of the legend where Gül Baba is described, eleven lines of text have been completely erased.

12. Tahir Erdem, Hz. Hasan neslinden olduğunu yazsa da (Erdem 1935: 270) şecerede Hz. Hüseyin yazılıdır.
Although Tahir Erdem writes that he is from the lineage of Hz. Hasan (Erdem 1935: 270), Hz. Hüseyin is written in the genealogy.

- Seyyid Cafer

- Seyyid Cafer

ârifin Yalınkılıçoğlu Veliyyüddin Gâzî olup doğum tarihi belirtilmemiştir. Veliyyüddin Gâzî, Uluğbey'deki dergâhta, planda 6 numara ile işâretlediğimiz sandukada altında medfûndur. Gül Baba'nın annesi ise *Gelincik Ana* olarak bilinen Seyyide Fatma'dır. Gül Baba'nın Seyyid Hüseyin ve Seyyid Ali isimli iki kardeşi olup, *Veli Dede* ismiyle bilinen Seyyid Hüseyin Cezâyir'de, *Sümbül Dede* ismiyle bilinen Seyyid Ali ise Boğdan'da Uluğbey nâhiyesinde şehid olmuşlardır. Seyyid Hüseyin'in Cezâyir'deki türbesi günümüze ulaşmıştır. Seyyid Ali'nin mezar yeri ise bilinmemektedir. Gül Baba'nın Ali ve Hüseyin isimli iki oğlunun olduğu şecerede zikredilmektedir.

Menâkıbnâmeye göre Sadât-ı Aleviyye-i Hüseniyye'den yani Hz. Peygamber neslinden gelen Gül Baba'nın ataları, Abbasi halifesi tarafından Anadolu'nun fethi için gönderilmişlerdir. Atalarının Medîne'den Kûfe'ye oradan Bağdad ve Malatya'ya ve sonra Hamid sancağına geldikleri ve son olarak Veli Baba Dergâhı'nı tesis ettikleri zikredilmektedir. Gül Baba'nın ataları kol olarak Hz. Hüseyin'e bağlanmış olsa da Malatya taraflarından göç etmiş Anadolu'ya ilk gelen Arap gâzîlerinden ya da Ahmed Yesevî müntesibi bir aile olması muhtemeldir[13]. Menâkıbnâmede Veliyyüddin Gâzi'nin Horasan'la ilişkili olduğu, Gül Baba'nın annesi Gelincik Ana ismiyle bilinen Seyyide Fatma'nın da Horasan'dan geldiği zikredilmiştir[14]. Aileden şecerede isimleri geçen Seyyid Câfer ve Uzun Er lakablı Ali el-Gazî de Osmanlı Beyliğinin kuruluşunda Osman Gâzî'nin daveti üzerine gelip İnegöl taraftarında birçok gazâya katılmışlardır. Hatta Uzun Er, Süleyman Paşa ile birlikte Rumeli'ye geçmiş ve fetihlere iştirak etmiştir. Daha sonraki gazalarda oğlu Cafer de Gelibolu'da şehid olmuş ve babası Uzun Er bir müddet sonra Uluköy'e dönmüştür. Uluköy'de iken, Hacı Bektaş Veli köye gelip kendisini irşad etmiş, böylece aile Bektaşîliğe intisab etmiştir. Bundan sonra dervişlerin isimlerinde *Baba* ve *Dede* tabirleri kullanılmaya başlanmıştır. Ailenin fertleri zaman zaman Osmanlı ordusuyla gazâlara iştirâk etmişlerdir. Budin seferine Gül Baba / Gül Dede lakablı Seyyid Cafer ile kardeşi Sünbül Dede lakablı Hüseyin Velî birlikte katılmışlardır. Menâkıbnâmede Seyyid Cafer'in ba-

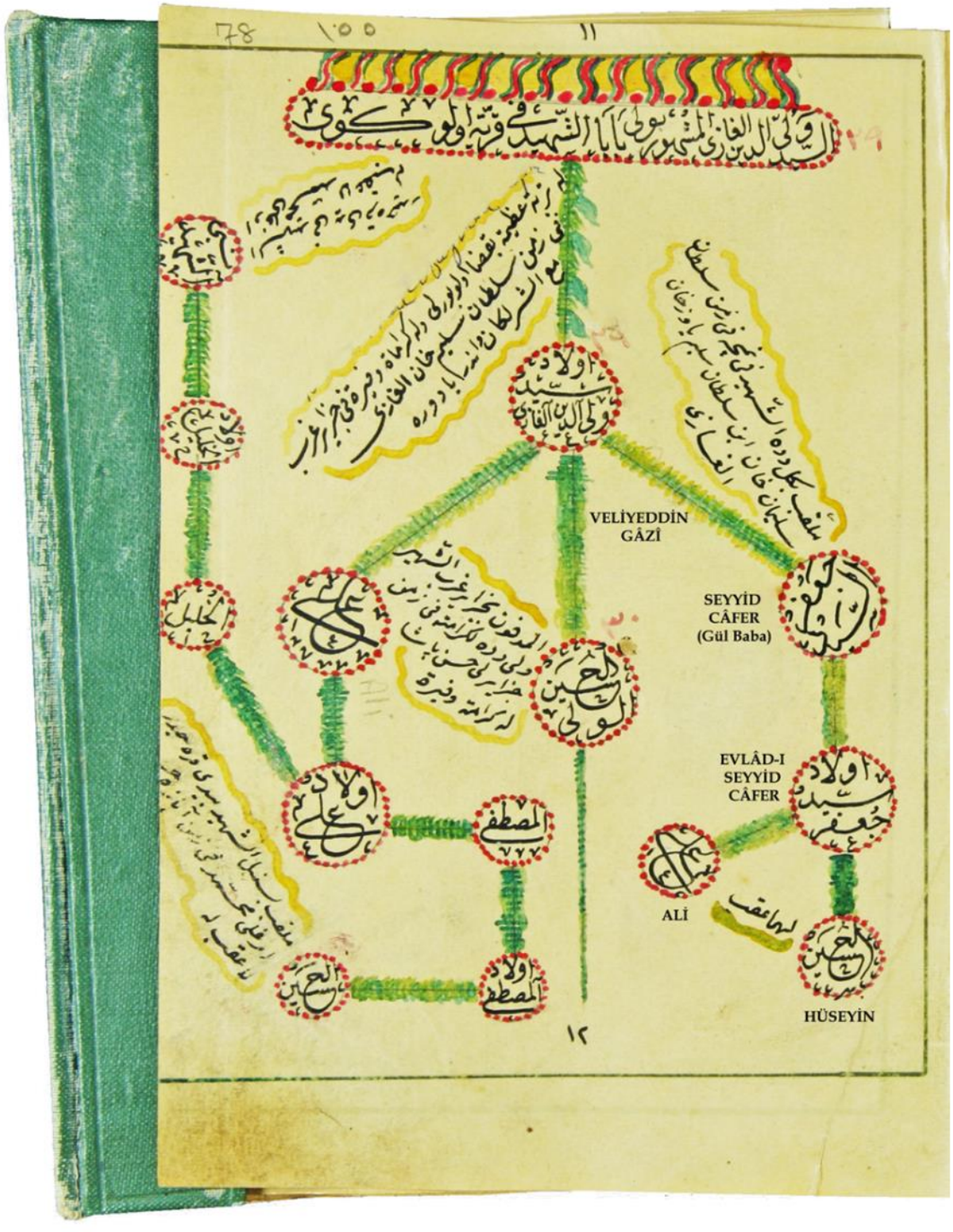
generation of Hüseyin[12], and his date of birth is not specified. Veliyyüddin Gâzî is buried in the dervish lodge in Uluğbey, under the sarcophagus that is marked as number 6 on the plan. Gül Baba's mother is said to be Seyyide Fatma, known as *Gelincik Ana*. Gül Baba's brother Seyyid Hüseyin was known as *Veli Dede* and martyred in Algeria, while his brother Seyyid Ali was known as *Sümbül Dede* and martyred in the Uluğbey district of Moldavia. The tomb of Seyyid Hussein in Algeria has survived to the present day. The burial place of Seyyid Ali is unknown. It is mentioned in the genealogy that Gül Baba had two sons, Ali and Hüseyin.

According to the legend, the ancestors of Gül Baba, who came from *Sadât-ı Aleviyye-i Hüseniyye*, or the line of the Prophet, were sent by the Abbasid caliph for the conquest of Anatolia. It is mentioned that their ancestors went from Medina to Kufa, from there to Baghdad and Malatya, and then to the Hamid Sanjak, finally establishing the Veli Baba Lodge. It is possible that although Gül Baba's ancestors were linked as a branch to Hüseyin, the family was among the first Arab veterans who migrated from Malatya and came to Anatolia or were followers of Ahmed Yesevi[13]. In the legend, it is mentioned that Veliyyüddin Ghazi is connected to Khorasan and that Gül Baba's mother, Seyyide Fatma, known as *Gelincik Ana*, came from Khorasan[14]. Seyyid Câfer and Ali el-Gazi, nicknamed *Uzun Er*, whose names are also mentioned in the genealogy of the family, came upon the invitation of Osman Ghazi during the establishment of the Ottoman beylik and participated in many wars with the supporters of İnegöl. In fact, Uzun Er went to Rumelia with Süleyman Pasha and participated in the conquests. In later wars, his son Cafer was martyred at Gallipoli and his father Uzun Er returned to Uluköy after a while. While he was in Uluköy, Hacı Bektaş Veli came to the village and taught him, and so the family became Bektashi. After that, the terms *Baba* and *Dede* started to be used with the names of dervishes. Members of the family participated in wars with the Ottoman army from time to time. Seyyid Cafer, nicknamed Gül Baba or Gül Dede, and his brother Hüseyin Veli, nicknamed Sünbül Dede, participated in the Buda expedition. The legend states that Seyyid Veliyyüddin Gâzî, the father of Seyyid Cafer, named his son after one of his grandfathers, Gül Battal, that

13. Ürekli ve Baş 1994: 145-146
14. Noyan 1993: 239

bası Seyyid Veliyyüddin Gâzî, oğluna ismini koyarken kendi dedelerinden Gül Battal'ın ismini yani *Câfer* adını koyduğu ve onu *Gül Dedem* diye, diğer oğluna da Hüseyin Gâzî'nin ismini vererek onu da *Hüseyin Gâzim* ve *Sünbül Dedem* diye sevdiği belirtilir. Buradan anlaşılacağı üzere Gül Baba lakabı, Seyyid Câfer'e daha çocukken verilmiş dedelerinden kalma bir lakab olup, kendisinin gülü sevdiği veya tacının tepesinde gül taşıdığı için verilmemiştir[15].

is, Cafer, who gave him the name *Gül Dedem*, while the other son was Hüseyin Gâzî. They were fondly called *Hüseyin Gâzim* (my Hüseyin Gâzî) and *Sünbül Dedem* (my Sünbül Dede). As can be understood from this, the nickname *Gül Baba* was a nickname given to Seyyid Cafer when he was a child, inherited from his grandfather's name, and not because he loved roses or because he had a rose on his symbolic crown[15].

◆ Veli Baba Menakıbındaki şecerede Gül Baba'nın zikredildiği bölüm (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Veli Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivinden alınmıştır.)

Veli Baba Menâkıbındaki şecerede Gül Baba'nın zikredildiği bölüm:
Seyyid Câfer, mülakkâbu bi Gül Dede eş-şehîd fi Nemçe fi zamân-ı Sultan Süleyman Han bin Sultan Selim Yavuz Han el-gâzî

◆ Section where Gül Baba is mentioned in the genealogy in Veli Baba Menâkıbı (taken from the archives of Ankara Hacı Bayram Veli University's Center for Hacı Bektaş-ı Veli Studies from the Perspective of Turkish Culture).

Section where Gül Baba is mentioned in the genealogy in Veli Baba Menâkıbı:
Seyyid Câfer, mülakkâbubi Gül Dede eş-şehîd fi Nemçe fi zamân-ı Sultan Süleyman Han bin Sultan Selim Yavuz Han el-gâzî.

15. Ürekli ve Baş 1994: 146-147

Veli Baba Menâkıbnâmesi'ne Göre Gül Baba'nın Şeceresi
The Genealogy of Gül Baba According to the Veli Baba Legend

Hz. Ali
↓
Hz. Hüseyin
↓
Aliyyü'l-Evsat (Zeynelabidin)
↓
İmam Zeyd b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Tâlip (ö.122/740)
↓
Hüseyin (Zu'd-Dem'a ve Zu'l-'İbra) b. Zeyd
↓
Yahya el-Erdeşîrî b. Hüseyin (Zu'd-Dem'a ve Zu'l-'İbra)
↓
Muhammed el-Asğar el-Erdeşîrî ve'l-Aksâsî b. Yahya
↓
Ali ez-Zâhid b. Muhammed el-Asğar
Medine'den Malatya'ya hicret etmiş, aileden Anadolu'ya ilk gelen kişidir.
Having migrated from Medina to Malatya, he was the first family member to come to Anatolia.
↓
Zeyd-i Râbi (Dördüncü Zeyd) b. Ali ez-Zâhid
↓
el-Hasan el-Gâzî b. Zeyd-i Râbi
↓
Ebu Ca'fer Muhammed b. el-Hasan el-Gâzî
↓
el-Hasan Edîb Ebu'l-Kâsım b. Ebu Ca'fer Muhammed
Abbasiler tarafından Erzurum ve havalisinde muharebe ve mücadele için görevlendirilmiştir.
He was commissioned by the Abbasids to battle and struggle in Erzurum and its surroundings.
↓
Kemâl eş-Şerîf b. el-Hasan Edîb
Bağdat'tan Malatya'ya gelip münzevî bir hayat yaşamıştır.
He came to Malatya from Baghdad and lived a reclusive life.
↓
el-Hasan Ebu'l-Kâsım b. Kemâl eş-Şerîf
↓
Muhammed b. el-Hasan Ebu'l-Kâsım
↓
Hamze b. Muhammed
↓
Ali b. Hamze
↓
el-Hasan eş-Şâir b. Ali
↓
Zeyd-i Hâmis (Beşinci Zeyd) b. el-Hasan eş-Şâir
↓
el-Hasan el-Gâzî b. Zeyd-i Hâmis

Hasan Gâzi, Uluköy köyünde şehit edilmiştir. Abbasi halifesinin isteği üzerine Malatya'dan Bağdat'a gitmiş emrine verilen askerlerle Konya havalisinde Eğridir, Ulubor, Keçibor, Tatar Han, Sart ve İt Kara Şehri demekle meşhur Uluköy'de Rumlarla savaşıp kalelerini fetheder. Bağdat'a döndükten sonra burada Rumların isyan çıkardıklarını öğrenince geri dönmüş sükûnu sağlamış ancak burada 593/1196'da şehit olmuştur.

Hasan Gazi was martyred in Uluköy village. At the request of the Abbasid caliph, he went to Baghdad from Malatya with troops at his command, and he fought with the Greeks and conquered their fortresses in the famous Uluköy, also known as Eğridir, Ulubor, Keçibor, Tatar Han, Sart, and İt Kara Şehri, in the vicinity of Konya. After returning to Baghdad, he learned that the Greeks were rioting in Uluköy and he returned again to restore the peace, but he was martyred there in 593/1196.

↓

el-Hüseyin el-Gâzî Paşa b. el-Hasan el-Gâzî
Uluköy'de şehit edilmiştir. / He was martyred in Uluköy.

↓

Zeyd eş-Şehîd (Zeyd-i Sâdis/Altıncı Zeyd) b. el-Hüseyin el-Gâzî Paşa

↓

Seyyid Ca'fer b. Zeyd eş-Şehîd
Osman Gâzî'nin davetiyle İnegöl taraftarında birçok gazâya katılmıştır.
At the invitation of Osman Ghazi, he participated in many wars with İnegöl supporters.

↓

Uzun Er / Ali el-Gâzî b. Ca'fer
Hacı Bektaş Velî'ye intisâb etmiştir. Gâzî Süleyman Paşa ile birlikte Rumeli'ye geçmiş ve fetihlere iştirak etmiştir.
He was a follower of Hacı Bektaş Veli. He went to Rumelia with Gazi Süleyman Pasha and participated in the conquests.

↓

Gül Battal Gâzî
Ca'fer b. Ali el-Gâzî
Gelibolu'da Gâzî Süleyman Paşa ile şehit olmuştur. / He was martyred with Gazi Süleyman Pasha in Gallipoli.

↓

Hüseyin Gâzî
el-Hüseyin el-Gâzî b. Ca'fer Gül Battal Gâzî
Orhan Gâzî zamanında Gelibolu'da babasıyla şehit olmuştur.
He was martyred with his father in Gallipoli during the time of Orhan Ghazi.

↓

Seyyid Câfer
Ca'fer es-Sâdık el-Alevi b. el-Hüseyin el-Gâzî

↓

Yalıncak Dede / Hüseyin Velî
el-Hüseyin el-Velî el-meşhûr Salıncak Dede b. Ca'fer es-Sâdık
912/1506 tarihinde Sultan Bayezid zamanında vefât etmiştir. Uluğbey'de Araplar ve Seyyidler kabrinde medfundur.
He passed away during the reign of Sultan Bayezid. He is buried in the tomb of Arabs and Sayyids in Uluğbey.

↓

Yalınkılıçoğlu Veli Baba / Seyyid Veliyüddin
es-Seyyid Veliyyuddin el-Gâzî el-meşhûr Veli Baba b. el-Hüseyin el-Velî.

Menâkıpnâmeye ismini veren bu zat, 959/1551 senesinde Kanuni Sultan Süleyman zamanında şehit olmuştur. Sultan Selim Han'ın Şarlken ve Androya Dora'yla mücadelesinde Cezayir-i Garb'da çok kerametleri görülmüştür.

This person, who gave his name to the legend, was martyred in 959/1551 during the reign of Süleyman the Magnificent. Many miracles were seen in the Algerian state during the struggle of Sultan Selim Han with Charles V, the Holy Roman Emperor, and Andrea Doria.

↓ ↓ ↓

Veli Dede
Seyyid Hüseyin (v.1553)
Sultan Süleyman devrinde Cezâyir'de kerâmetleri görülmüştür. Türbesi Cezâyir'dedir.
Miraculous deeds were seen in Algeria during the reign of Sultan Süleyman. His tomb is in Algeria.

Gül Baba
Seyyid Ca'fer (v.1541)
Sultan Süleyman'ın davetiyle Budin seferine katılmıştır. Türbesi Budin'dedir.
He participated in the Buda expedition at the invitation of Sultan Süleyman. His tomb is in Buda.

Sümbül Dede
Seyyid Ali
Sultan Süleyman'ın davetiyle Budin seferine katılmıştır. Boğdan'da şehit olmuştur.
He participated in the Buda expedition at the invitation of Sultan Süleyman. He was martyred in Boğdan.

↓ ↓

Seyyid Ali Seyyid Hüseyin

◆ Gül Baba'nın Veli Baba Menakıbındaki şeceresi (Ürekli ve Baş, D. Kaplan ve B. Noyan'dan derlenmiştir.)
◆ The genealogy of Gül Baba in Veli Baba Menakıbı (compiled from Ürekli ve Baş, Kaplan, and Noyan).

◆ Isparta Uluğbey'de Veli Baba Dergâhı'nda Gül Baba Makamı (2017)

◆ Gül Baba's Symbolic Tomb in the Veli Baba Lodge in Uluğbey-Isparta (2017)

Veli Baba Dergâhı'ndaki Gül Baba Makâmı

Gül Baba's Symbolic Tomb in the Veli Baba Lodge

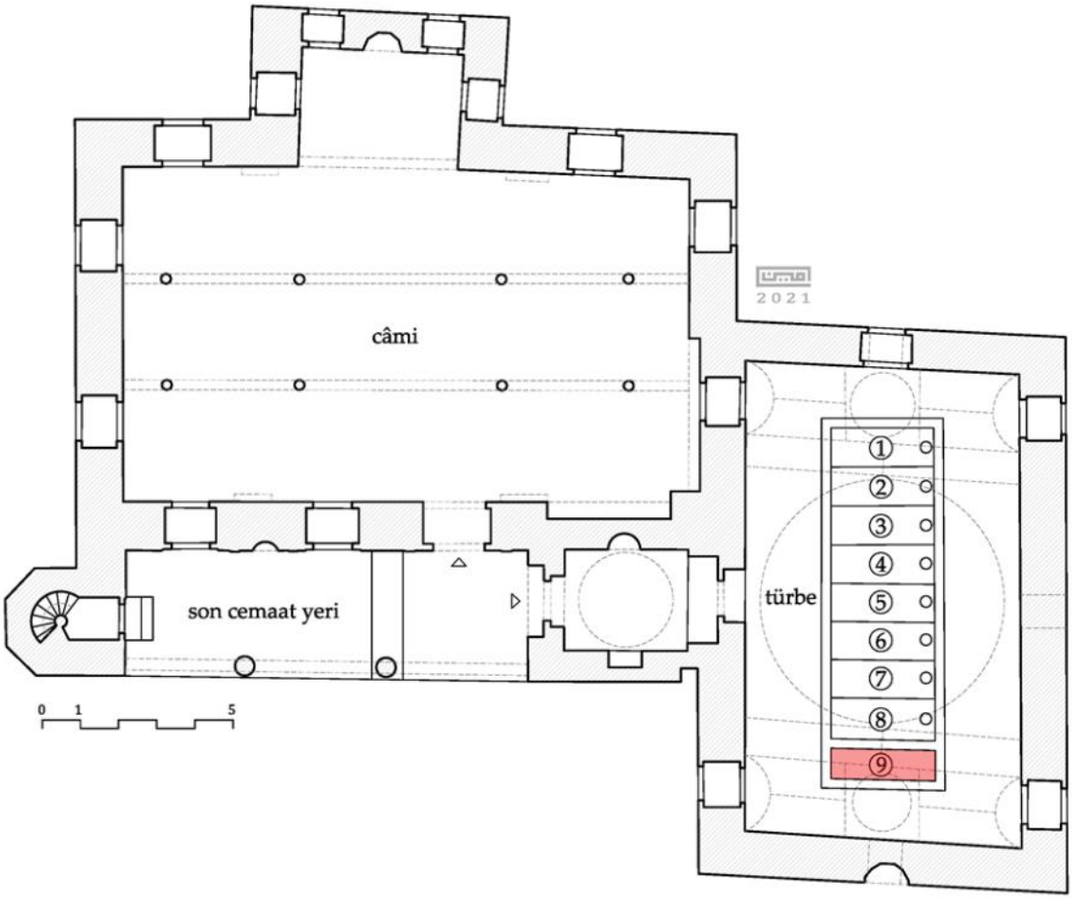
Veli Baba menâkıbnâmesine göre Gül Baba, 16.-17. yüzyıllarda Isparta'nın Senirkent ilçesine bağlı Uluğbey'de yaşamış bir Bektaşî şeyhi olan Veli Baba'nın amcasıdır[16].

Uluğbey'de, etrâfı avlu duvarlarıyla çevrili bir alanda yer alan Veli Baba Dergâhı, câmi ve câmiye kuzeybatı yönden bitişik olarak düzenlenen türbeden oluşmaktadır. Enine dikdörtgen planlı olan câmide mihrâbın bulunduğu bölüm cepheden dışarıya taşırılmış, kuzeye son cemaat mahalli, son cemaat mahallinin doğusuna da minâre yerleştirilmiştir. İnşâ kitâbesinden türbenin H.1024/M. 1613'te bitirildiği anlaşılmakla birlikte câmi ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Yalnız câmi ile türbenin or-

According to *Veli Baba Menakıbnamesi*, Gül Baba was the uncle of Veli Baba, a Bektashi sheikh who lived in Uluğbey, a district of Senarkent, Isparta in the 16th and 17th centuries.[16]

The Veli Baba Lodge, located in Uluğbey in an area surrounded by courtyard walls, consists of a mosque and a tomb that is adjacent to the mosque from the northwest. In the mosque, which had a transverse rectangular plan, the section where the mihrab was located protruded from the front, the narthex was placed to the north, and the minaret was placed to the east of the narthex. From the construction inscription, it is understood that the tomb was completed in H. 1024/M. 1613. However there is

16. Noyan 1993: 6

◆ Isparta Uluğbey'de Veli Baba Dergâhı Planı (VGMA 320702001-OC001 numaralı, Toygar Taymaz, Emre Madran ve Yılmaz Önge'nin 1969 târihli rölövesinden işlenerek yeniden çizilmiştir. Çizim: Mehmet Emin Yılmaz 25.04.2021)

Türbedeki sandukalar:
1) Hasan Gâzî
2) Hüseyin Gâzî Paşa
3) Veli Baba'nın annesi Hatice Sultan
4) Veli Baba Sultan
5) Veli Baba'nın eşi Fatıma Hanım
6) Veliyyeddin Gâzî (Gül Baba'nın babası)
7) Mustafa Gâzî (Bu zât Eğirdir Kalesi'nin fethinde orada şehid olmuş, salla getirilerek yatır inşasından önce bu yere defnedilmiştir. Sonradan türbe bu kabre göre inşa edilmiştir.)
8) Veli Baba'nın yakınlarından Ali Müfred
9) Seyyid Câfer (Gül Baba) Makâmı

◆ Plan of Veli Baba Lodge in Uluğbey, Isparta (VGMA 320702001-OC001, redrawn from the 1969 survey of Toygar Taymaz, Emre Madran, and Yılmaz Önge. Drawing: Mehmet Emin Yılmaz, April 25, 2021)

The graves in the tomb:
1) Hasan Gâzî
2) Hüseyin Gâzî Paşa
3) Veli Baba's mother Hatice Sultan
4) Veli Baba Sultan
5) Veli Baba's spouse Fatıma Hanım
6) Veliyyeddin Gâzî (Gül Baba's father)
7) Mustafa Gâzî ((This person was martyred there during the conquest of Eğirdir Castle and was buried in this place before the construction of the tomb. Later, the tomb was built according to this grave.)
8) Veli Baba's relative Ali Müfred
9) Symbolic tomb of Seyyid Câfer (Gül Baba)

tak duvarlarındaki taş örgüden câminin türbeye göre daha geç tarihli olduğu anlaşılmaktadır. Veli Baba'nın H.1047/M.1637 târihli vakfiyesine göre câmi ve türbeden başka Uluğbey'de bir ev, misâfirhâne ve aşevinin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Dergâhın yakınındaki bir evin altında bulunan küçük bir mekân ise Veli Baba'nın çilehânesi olarak adlandırılmaktadır[17].

Dergâhın türbe kısmında yanyana sekiz sanduka ile bir sandukasız mezar yeri bulunmakta olup sandukasız kabir Gül Baba makâmıdır. Ayakucundaki mermer levhada yeni yazıyla *Gül Baba Seyyid Veliyüddin Gazi Oğlu D.1485 / V. 1541 (Rahmetullahi Aleyhima)* yazılıdır. Diğer kabirlerde Veli Baba ve onun yakınları medfûndur.

no record of the mosque. Only the masonry on the common walls of the mosque and the tomb indicates that the mosque was dated later than the tomb. According to Veli Baba's endowment certificate dated H. 1047/M. 1637, it is understood that there was a house, a guesthouse, and soup kitchen in Uluğbey in addition to the mosque and the tomb. A small place under a house near the lodge was referred to as Veli Baba's cell[17].

In the tomb part of the lodge, there are eight graves with sarcophagi and one without, which is a symbolic grave for Gül Baba. On the marble plate at the foot of this grave is written *Gül Baba Seyyid Veliyüddin Gazi Oğlu D.1485 / V. 1541 (Rahmetullahi Aleyhima)* in the new writing style. Veli Baba and his relatives are buried in the other graves.

17. Ürekli ve Baş 1994: 154-162

◆ Isparta Uluğbey, Veli Baba Dergâhı (2017)

◆ Veli Baba Lodge in Uluğbey-Isparta (2017)

◆ Isparta Uluğbey'de Veli Baba Dergâhı'nda Gül Baba Makamı (2017)

◆ Gül Baba's Symbolic Tomb in the Veli Baba Lodge in Uluğbey-Isparta (2017)

Gül Baba Merzifonlu mu?

Was Gül Baba from Merzifon?

Evliyâ Çelebi, Gül Baba hakkında malûmât verirken, "*maskat-ı re'sleri diyâr-ı Rûm olan hâk-i pâk-i eyâlet-i Sivas şehirlerinden Merzifonî olup*" diyerek Gül Baba'nın Merzifonlu olduğunu bildirmektedir[18].

Veli Baba menâkıbnâmesinde Merzifonla ilgili bir kayıt bulunmamasına rağmen Gül Baba'nın Merzifonla bağlantısı Seyyid Battal Gâzî ile ilişkilendirilebilir. Isparta Uluğbey'deki Veli Baba Ocağı, Seyyid Battal Gâzî'nin soyundandır. Günümüze ulaşan bilgi ve izlere bakılacak olursa Seyyid Battal Gâzî, evlatları ve talip toplulukları Malatya, Amasya Merzifon ve Eskişehir Seyitgazi'de bulunmaktadır. Talip toplulukları da Malatya, Amasya, Eskişehir, Kütahya ve Isparta'da yerleşiktir. Bunların dışında göçebe topluluklardan Abdallar da yine Seyyid Battal Ocağına bağlıdır. Bu durum da Seyyid Battal Gâzî Ocağının dağılımının çok geniş olduğunu göstermektedir[19].

Gül Baba'nın Merzifonla bağlantısı için bir diğer görüş de Gül Baba'nın Pîrî Baba ahfâdından olduğu yönündedir[20]. Pîrî Baba (Pîr Dede), Horasan'dan Ahmed Yesevî'nin Anadolu'ya gönderdiği dervişlerden olup türbesi Merzifon'dadır[21]. 1520 târihli Tahrir Defteri'nde, Pîrî Baba Zâviyesi'nin bânîsi olarak Hoca İbrâhim'in ismi kaydedilmiştir. Hoca İbrâhim, Menâkıb-ı Pîrî Baba'nın da müellifidir. Menâkıb-ı Pîrî Baba'nın yazılması sırasında Pîrî Baba'nın yeğeni Ali Dede'nin hayatta olması onun ölümünün üzerinden çok uzun süre geçmediğini göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle Pîrî Baba'nın 15. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır[22]. Bu dönem de Gül Baba'nın bir-iki nesil öncesine denk gelmektedir. Veli Baba menâkıbnâmesindeki şecerede zikredilen Gül Baba'nın babası Veli Baba ve dedesi Yalınkılıç (Yalıncak Dede) ile Pîrî Baba'nın çağdaş olduğu anlaşılmaktadır. Pîrî Baba'nın târihî kişiliği ve şeceresi net olarak bilinmediğinden Veli Baba ve Yalıncak Dede ile kan bağının olup olmadığı müphem olmakla berâber zikredilen isimlerin hepsinin Seyyid

When Evliyâ Çelebi gives information about Gül Baba, he claims that he was from Merzifon ["*maskat-ı re'sleri diyâr-ı Rûm olan hâk-i pâk-i eyâlet-i Sivas şehirlerinden Merzifonî olup*"][18].

Although there is no record of Merzifon in the legend of Veli Baba, Gül Baba's connection with Merzifon may be associated with Seyyid Battal Ghazi. The Veli Baba Ocağı or Hearth in Uluğbey-Isparta descended from Seyyid Battal Ghazi. If we look at the information and traces that have survived to the present day, Seyyid Battal Ghazi, his sons, and the communities that followed them are located in Malatya, Merzifon-Amasya, and Seyitgazi-Eskişehir. Other communities that followed them also settled in Malatya, Amasya, Eskişehir, Kütahya, and Isparta. In addition, the Abdals, one of the nomadic communities, were also affiliated with the Seyyid Battal Ocağı or Hearth. This shows that the distribution of the Seyyid Battal Ghazi Hearth was very extensive[19].

Another view regarding Gül Baba's connection to Merzifon holds that Gül Baba was among the descendants of Piri Baba[20]. Piri Baba (Pir Dede) was one of the dervishes sent by Ahmed Yesevi from Khorasan to Anatolia whose tomb is in Merzifon[21]. In the Tahrir Register of 1520, the name of Hoca İbrâhim was recorded for the head of the Piri Baba Lodge. Hoca İbrâhim was also the author of *Menâkıb-ı Pîrî Baba* [Legend of Piri Baba]. The fact that Ali Dede, Piri Baba's nephew, was alive during the writing of *Menâkıb-ı Pîrî Baba* shows that it was done not long after his death. Based on this information, it is understood that Piri Baba lived in the 15th century[22]. This period was one or two generations before Gül Baba. It is understood that Gül Baba's father, who is mentioned in the genealogy of Veli Baba's legend, was a contemporary of Veli Baba and his grandfather Yalınkılıç (Yalıncak Dede) and Piri Baba. The historical identity and genealogy of Piri Baba is not clearly known and, although it is uncertain whether they were related by blood to Veli Baba and Yalıncak Dede, the fact that all of the names mentioned are from among the followers of Seyyid

18. Evliyâ Çelebi 6: 333
19. Taşğın 2018: 107
20. Bayram 1999: 60, Bayram 2020: 33
21. Köprülü 1976: 46
22. Şahin 2007: 279

◆ Merzifon'da Pîrî Baba Türbesi iç mekânı (2022)

◆ The inside of Pîrî Baba Tomb in Merzifon (2022)

Battal Gâzî taliplerinden olması zaman içinde bu velîlerin birlikte anılmasını ortaya çıkartmış olmalıdır.

Gül Baba'nın ahfâdından Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi (1899-1984), *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri* isimli külliyâtının Macaristan bölümünde ailenin Merzifon-Isparta geçmişini şöyle açıklamaktadır[23]: *"Bu satırların muharriri ana tarafından onun [Gül Baba'nın] neslinden gelmekte olduğunu tevâtüren bilmektedir. Fakat tevliyet v.s. gibi müsbit evrak âilenin yaşlısı İbrâhim Efendi'den sonra kaybolmuştur. Âile Merzifon'dan Isparta'ya nakletmiş olmalı ki, en son râbıtayı orada bulmaktayız."*

Battal Ghazi indicates that these patrons were mentioned together in the same time period.

Architect Ekrem Hakkı Ayverdi (1899-1984), one of Gül Baba's descendants, explained the family's past in Merzifon and Isparta in the Hungary section of his corpus titled *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri* [Ottoman Architectural Monuments in Europe][23] as follows: *"The author of these lines knows from oral history that he is descended from [Gül Baba's] lineage on his mother's side. However, all documents positively in favor of this testimony, such as estate entailments and so on, disappeared after [the death of] the elder of the family, İbrahim Effendi. The family must have relocated from Merzifon to Isparta because we find the last connection there."*

23. Ayverdi 2000: 1/132. Ayrıca bkz. *Ekrem Hakkı Ayverdi ve Gül Baba* başlığı
Also see the section titled "Ekrem Hakkı Ayverdi and Gül Baba."

◆ Merzifon'da Pîrî Baba Türbesi (2022)

◆ Pîrî Baba Tomb in Merzifon (2022)

◆ Merzifon'da Pîrî Baba Türbesi'ndeki keşkül tasviri (2022)

◆ Depiction of keşkül pudding in Piri Baba's Tomb in Merzifon (2022)

Zâir gir bu makâma bâ hulûs bâ ihtirâm
Kıl ziyâret merkad-i Pîrî Baba zir bu makam

◆ İstanbul Beyoğlu'nda Gül Baba'nın açık türbesi (2022)

◆ Gül Baba's open tomb in Beyoğlu-Istanbul (2022)

Misâlî ve Karıştırılan "Gül Baba"lar

Misâlî and Mixed "Gül Babas"

Naci Kum, 1936'da *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*'ndaki yazısında, önemli Hurûfî şâirlerin eserlerinin yer aldığı *Güldeste* isimli bir yazma eseri kaynak gösterip *"Viyana'da medfûn Gül Baba yani ism-i diğeri Misâli"* notu yazan dokuz ayrı nutuk bulduğunu zikrederek bu nutukları yayınlamıştır[24]. Naci Kum'un bu makalesinden sonra konuyla ilgili yayın yapan araştırmacılar tarafından Budin'deki Gül Baba'nın Misâlî mahlasıyla Hurûfî şiirler yazan bir şâir olduğu görüşü yayılmış ve bu bilgi çokça tekrar edilmiştir.

Gül Baba olarak tanıtılan Misâlî'nin divânının[25] yanı sıra, bir önsözle otuz iki bölümden oluşan 969 beyitlik *Feyznâme* isimli bir mesne-

Naci Kum, in an article published in *Ün Isparta Halkevi Mecmuası* in 1936, cited a manuscript titled "Güldeste," which includes the works of important Hurufi poets, and he stated that he found nine different discourses with notes of *Gül Baba, buried in Vienna, also known as Misâlî*[24]. After this article by Naci Kum, the claim that the Gül Baba in Buda was a poet who wrote Hurufi poems under the pseudonym Misâlî was spread by researchers who published papers on the subject and this information was quoted many times.

In addition to Misâlî's divan[25], introduced as that of Gül Baba, a masnavi of 969 couplets titled *Feyzname* and consisting of a preface and thirty-two chapters, there is also a work of prose called

24. Kum 1936: 380
25. Misâlî Divânı için bkz. Dede 2001, Güneş 2011 ve Bayar 2012
For Misâlî Divânı see Dede 2001, Güneş 2011 and Bayar 2012

◆ İskilip'teki Gül Baba Türbesi (2015)

◆ Gül Baba Tomb in İskilip (2015)

◆ Selânik'te Yedi Kule yakınlarında Gül Baba Türbesi kalıntıları (1939, fotoğraf: Apostolos E. Vakalopoulos, T. Solou'dan)

◆ Ruins of a Gül Baba Tomb near the Seven Towers in Thessaloniki (photo: Apostolos E. Vakalopoulos, 1939, from T. Solou)

visi, besmelenin faziletlerini ve Hurûfîlik akâidine göre tevillerini içeren mensur bir eser olan *Risale-i Besmele*si, dünyâ ve âhiret saadetini, mutluluk yollarını izah ettiği *Miftahu'l-Gayb* isimli bir eseri de bulunmaktadır[26]. H. 1003 / M. 1594-1595'te istinsah edilen divânın serlevhasında "*Dîvân-ı Gül Baba el-mukallib bi-Misâlî kuddise sırrahu*" ibaresi bulunmaktadır[27]. Bu ibâreye göre Gül Baba ile Misâlî'nin aynı kişi olduğu düşünülse de Misâlî'nin diğer bir eseri olan *Feyznâme-i Gül Baba*'da yazma eserin târihinin H. 969 / M. 1561-1562 olduğu kaydedilmiştir ki bu târih, türbede medfûn Gül Baba'nın vefâtından (2 Eylül 1541) 20 sene sonradır. Bu durum Bektaşî Gül Baba (Seyyid Câfer) ile Hurûfî Gül Baba / Misâlî'nin farklı kişiler olduğunu göstermektedir. Hanneke Larsle Lamers'e göre de Misâlî ile Gül Baba farklı kişilerdir[28].

XV. ve XVI. asırlarda Osmanlı devlet yönetiminin Hurûfîlere karşı keskin tavrı bilinmektedir. Vezir Mahmud Paşa'nın ulemâyı uyarması üzerine Osmanlının ilk şeyhülislâmlarından Fahreddîn-i Acemî, Hurûfîler'in cezalandırılması konusunda Fâtih Sultan Mehmed'i ikna etmiş, bunun üzerine yakalanan Hurûfîler Edirne'de öldürülmüştür. Kanûnî Sultan Sü-

Risale-i Besmele, explaining the virtues of the Basmala and its interpretations according to the Hurufi order, and a work called *Miftahu'l-Gayb* that explains happiness in both this world and the hereafter, along with the paths to happiness[26]. The phrase *"Dîvân-ı Gül Baba el-mukallib bi-Misâlî kuddise sırrahu"* appears on the frontispiece of the divan, which was copied in H. 1003/M. 1594-1595[27]. According to this statement, although it was thought that Gül Baba and Misâlî were the same person, it was recorded in *Feyznâme-i Gül Baba*, another work of Misâlî, that the date of the manuscript was H. 969/M. 1561-1562, which was 20 years after the death of Gül Baba (September 2, 1541). This shows that the Bektashi Gül Baba (Seyyid Câfer) and Hurufi Gül Baba/Misâlî are different people. According to Hanneke Larsle Lamers, Misalî and Gül Baba are different individuals[28].

The firm attitude of the Ottoman state administration towards Hurufis in the 15th and 16th centuries is known. Upon a warning from the vizier Mahmud Pasha to the ulema, Fahreddini Acemî, one of the first in the Ottoman Empire to receive the title of Shaykh al-Islām, persuaded Fatih Sultan Mehmed to sentence the Hurufis, and the Hurufis who were caught were executed in Edirne.

26. Dede 2001: 7
27. Dede 2001: 15, Güneş 2011: 55
28. Lamers 1988: 457

leyman döneminde de Hurûfîler Osmanlı topraklarından sürülmüştür[29]. Sultan II. Selim de Hurûfîlik'le suçlanan çok sevdiği musâhibi Celâl Çelebi'yi Ebussuud Efendi'nin isteği üzerine saraydan uzaklaştırmıştır[30]. Osmanlı devletinin hurûfîlere karşı bu tutumu, bizzat padişâh tarafından sefere davet edilip fetihten sonra cenâze namazını Ebussuûd Efendi'nin kıldırdığı Gül Baba'nın hurûfîlikle ilgisinin olmadığını düşündürmektedir.

Bu karışıklığın XV. ve XVI. asırlarda Osmanlı coğrafyasında *Gül Baba* ismiyle bilinen çok sayıda sûfînin bulunmasından kaynaklandığını düşünüyoruz. Nitekim Evliyâ Çelebi de Edirne'deki Gül Baba ile Budin'dekini karıştırarak, Budin'deki Gül Baba'nın Fatih Sultan Mehmed zamanından Sultan Süleyman zamanına kadar gazâlarda bulunduğunu bildirmektedir[31] ki bu zaman dilimi doksan seneyi bulmaktadır. Benzer şekilde II. Bayezid devrinde İstanbul'da yaşayan ve *Mekteb-i Sultânî*'nin kurucusu kabul edilen Gül Baba ile Budin'deki Gül Baba da sıklıkla karıştırılmaktadır[32].

Gül Baba hakkında araştırmalar yapan *İsmail Tosun Saral*, Türkiye'nin muhtelif yerlerindeki Gül Baba isimli ziyâret yerlerini derleyerek *İstanbullu Gül Babalar* ve *Anadolulu Gül Babalar* ismiyle iki ayrı makalede bu türbeleri neşretmiştir. Tosun Bey'in tespitlerine bugünkü sınırlarımız dışında kalan "Gül Baba"ları da ilâve ettiğimizde Budin'deki türbe dahil 35 adet *Gül Baba* ismi taşıyan kabir/türbe/makam bulunduğu görülmektedir[33].

During the reign of Süleyman the Magnificent, the Hurufis were exiled from Ottoman territories[29]. Sultaan Selim II also dismissed his beloved companion Celal Çelebi, who was accused of Hurufism, from the palace upon the request of Ebussuud Effendi[30]. This attitude of the Ottoman state towards Hurufis makes us think that Gül Baba, who was invited to join an expedition by the Sultan himself and whose funeral prayer was led by Ebussuud Effendi after the conquest, had no connections with Hurufism.

We think that this confusion is due to the existence of many Sufis known as "Gül Baba" in Ottoman lands during the 15th and 16th centuries. In fact, Evliyâ Çelebi, in confusing the Gül Baba in Edirne with that in Buda, stated that the Gül Baba in Buda fought from the time of Fatih Sultan Mehmed to the time of Sultan Süleyman[31], which would be a total of ninety years. Similarly, the Gül Baba who lived in İstanbul during the reign of Bayezid II and is considered to have been the founder of the *Mekteb-i Sultânî* school is also often confused with the Gül Baba in Buda[32].

İsmail Tosun Saral, who has been doing research on Gül Baba, compiled places with the name of "Gül Baba" that are visited in various parts of Türkiye and published a list of the tombs in two separate articles titled *İstanbullu Gül Babalar* and *Anadolulu Gül Babalar*, or the Gül Babas of İstanbul and Anatolia, respectively. When we add the "Gül Baba" locations that are outside of the modern borders of Türkiye to Saral's findings, it is seen that there are 35 graves, tombs, and other symbolic structures bearing the name of Gül Baba, including the tomb in Buda[33].

29. Aksu 1998: 411
30. Akgündüz 1994: 366
31. Bkz. Gül Baba Kimdir? Başlığı
See the section titled "Who Was Gül Baba?"
32. *Bkz. Gürlek 2020*
33. Anadolulu Gül Babalar için bkz. Saral 2004d, İstanbullu Gül Babalar için bkz. Saral 2005a, Ankara Çubuk'taki Gül Baba için bkz. Metin 2019, Bulgaristan'daki Gül Baba için bkz. Güleç 2018, Kosova'daki Gül Baba için bkz. Vırmiça 2010, Selânik'teki Gül Baba Tekkesi için bkz. Çift 2003: 262 ve Solou 2020, Uşak Sivaslı Hacım Köyü'ndeki Gül Baba Kabri için bkz. Çiftçioğlu 2017: 183, Aksaray'daki Gül Baba için bkz. Boz 2009: 17, Pakistan'daki Gül Baba Türbesi için bkz. Khan 1998: 49-54. Raif Vırmiça tarafından Mitroviçalı Selim Bey vasıtasıyla bize aktarılan bilgiye göre; Kosova Mitroviça'daki Gül Baba Türbesi, askerî kışla kapısının sol tarafında yer alıyordu. Türbenin yanında bir de çeşme bulunuyordu. Hem türbe hem de çeşme 1970'li yıllarda Yugoslav devleti tarafından yıktırılmıştır. Ekrem Hakkı Ayverdi, Evliyâ Çelebi'den naklederek Karin Âbâd'ın güneyindeki 200 hânelik köyde bir koru ortasında Gül Baba Sultan Türbesi bulunduğunu yazmıştır (Ayverdi 4/58). Yaptığımız araştırmada Karin Âbâd'da (Karnobat) eski ismi Gül Baba olan bir köye rastlamadığımızdan bu türbenin Edirne'deki Gül Baba olduğunu düşünüyoruz. Bu sebeple Ayverdi'nin Karin Âbâd'da zikrettiği türbeyi listeye almadık.
For the Gül Babas in Anatolia see Saral 2004d, for the Gül Babas in Istanbul see Saral 2005a, for Gül Baba in Çubuk-Ankara see Metin 2019, for Gül Baba in Bulgaria see Güleç 2018, for Gül Baba in Kosovo see Vırmiça 2010, for Gül Baba Lodge in Thessaloniki see Çift 2003: 262 and Solou 2020, for Gül Baba Tomb in Sivaslı-Uşak Hacım village see Çiftçioğlu 2017: 183, for Gül Baba in Aksaray see Boz 2009: 17, and for Gül Baba Tomb in Pakistan see Khan 1998: 49-54.
According to information from Selim Bey from Mitrovica as conveyed to us by Raif Vırmiça, the Gül Baba Tomb in Mitrovica, Kosovo, was located on the left side of the gate of the military barracks. There was also a fountain next to the tomb. Both the tomb and the fountain were demolished by the Yugoslav state in the 1970s. Ekrem Hakkı Ayverdi, citing Evliyâ Çelebi, wrote that there was a Gül Baba Sultan Tomb in the middle of a grove in a village of 200 houses in the south of Karin Âbâd (Ayverdi 4/58). Since we did not come across any village with the former name of "Gül Baba" in Karin Âbâd (Karnobat) in our research, we believe that this tomb was actually the tomb for Gül Baba in Edirne. Therefore, we did not include the tomb in Karin Âbâd mentioned by Ayverdi in our list.

◆ Bulgaristan'da İslimye (Sliven) ilinin Küçükler (Malko Selo) Köyü'ndeki Gül Baba kabri (İ. Güleç'ten)
Mezar taşında
"*Gül Baba'nın Tekkesi Budin şehrinde / Şefaatçimiz ol mahşer yerinde / Rahmet et ey yaradan nâcî gürûhuna / Fatiha idin Gül Baba'nın ruhuna*" yazılıdır.
Güleç 2018: 146-147

◆ Tomb of Gül Baba (from İ. Güleç) in the village of Küçükler (Malko Selo) in the İslimye (Sliven) province of Bulgaria. On the tombstone, the following is written: "*Gül Baba Tekkesi Budin şehrinde / Şefaatçimiz ol mahşer yerinde / Rahmet et ey yaradan nâcî gürûhuna / Fatiha idin Gül Baba'nın ruhuna.*" Güleç 2018: 146-147

GÜL BABA İSİMLİ TÜRBE, MAKAM VE KABİRLER (I)

NO		YERİ	TÜRÜ	ADI	BİLGİ
1	Rumeli	Budin (Macaristan)	Türbe	Gül Baba (Seyyid Câfer)	Bektaşî, Merzifonlu, vefâtı 1541
2	Rumeli	Edirne	Kabir	Gül Mehmed Dede	Şeyh Mehmed, Fatih Sultan Mehmed devri
3	Rumeli	Gelibolu	Kabir	Gül Battal Gâzi (Seyyid Câfer)	Budin'deki Gül Baba'nın atası
4	Rumeli	İslimye Bulgaristan	Kabir	Gül Baba	İslimye (Sliven) Küçükler (Malko Selo) Köyü'nde
5	Rumeli	Kırklareli	Kabir	Gül Baba	II. Bayezid Câmii haziresinde
6	Rumeli	Kırklereli, Babaeski	Kabir	Veli Gül Baba	Fatih Sultan Mehmed devri
7	Rumeli	Kırklereli, Kofçaz	Türbe	Gül Baba	Ahmetler Köyü'nde
8	Rumeli	Mitroviça Kosova	Türbe	Gül Baba	II. Murat Devri
9	Rumeli	Selânik Yunanistan	Tekke	Gül Baba	Bektaşî Tekkesi
10	Rumeli	Tekirdağ, Hayrabolu	Kabir	Gül Baba	Hisar Mahallesi Paşa Câmii haziresinde, 18. yy
11	İstanbul	Beylerbeyi	Türbe	Gül Baba	Abdullah Ağa Caddesi'nde
12	İstanbul	Beyoğlu, Tomtom Mahallesi	Türbe	Gül Dede	Mevlevî, Fatih Sultan Mehmed devri
13	İstanbul	Eyüp Sultan, Ümmi Sinan Sokak	Hazîre	Dökmeci Gül Baba	Fatih Sultan Mehmed devri
14	İstanbul	Fatih, Hırka-i Şerîf	Kabir	Gül Dede	---
15	İstanbul	Karagümrük	Kabir	Gül Baba	---
16	İstanbul	Küçük Mustafa Paşa	Kabir	Gül Baba	Gül Câmii içinde
17	İstanbul	Merdivenköy	Kabir	Gül Baba / Mah Baba	Orhan Gazi Dönemi

GÜL BABA İSİMLİ TÜRBE, MAKAM VE KABİRLER (II)

NO		YERİ	TÜRÜ	ADI	BİLGİ
18	İstanbul	Silivrikapı	Türbe	Gül Baba	---
19	İstanbul	Tophane	Kabir	Güllü Baba	---
20	İstanbul	Üsküdar, Kısıklı	Türbe	Gül Baba	---
21	Anadolu	Aksaray	Türbe	Gül Baba (Yusuf Hakîkî Baba)	Bayrâmî, Somuncu Baba'nın (Şeyh Hamîdüddin) oğlu
22	Anadolu	Ankara, Çubuk	Tekke	Gül Baba	---
23	Anadolu	Ankara, Hacıbayram	Kabir	Gül Baba	---
24	Anadolu	Bursa	Tekke	Gül Baba (Şeyh Süleyman Efendi)	Halvetî
25	Anadolu	Çorum Merkez	Türbe	Gül Baba	Hacı Recep Mahallesi'nde
26	Anadolu	Çorum, İskilip	Türbe	Gül Baba	Gülşenî (?)
27	Anadolu	Erzurum, Tekman	Türbe	Gül Baba	---
28	Anadolu	Isparta, Uluğbey, Veli Baba Tekkesi	Makam	Gül Baba (Seyyid Câfer)	Bektaşî, Merzifonlu, vefâtı 1541
29	Anadolu	İzmir, Kemalpaşa, Hamzababa	Kabir ?	Gül Baba	---
30	Anadolu	Kayseri, Tomarza, Gülveren	Türbe	Gül Baba	---
31	Anadolu	Niğde, Güllüce	Türbe	Gül Baba (Misâlî Baba)	4. Murat devri
32	Anadolu	Sivas, Şarkışla, Emlekkale	Kabir	Gül Dede	---
33	Anadolu	Sivas, Zara, Yayıközü	Türbe	Gül Abdal Baba	Horasan erlerinden
34	Anadolu	Uşak, Sivaslı, Hacım Köyü	Kabir	Gül Baba	
35	Pakistan	Nizampur	Türbe	Galip Gül Baba	Seyyid, Sühreverdi tarikatından, 15. yy

TOMBS, GRAVES, AND OTHER SYMBOLIC BURIAL SITES NAMED FOR GÜL BABA (I)

NO		PLACE	TYPE	NAME	INFORMATION
1	Rumelia	Buda (Hungary)	Tomb	Gül Baba (Seyyid Câfer)	Bektaşî, Merzifonlu, died in 1541
2	Rumelia	Edirne	Grave	Gül Mehmed Dede	Şeyh Mehmed, era of Fatih Sultan Mehmed
3	Rumelia	Gallipoli	Grave	Gül Battal Gâzi (Seyyid Câfer)	Gül Baba's father in Buda
4	Rumelia	İslimye Bulgaria	Grave	Gül Baba	In İslimye (Sliven), Küçükler (Malko Selo) village
5	Rumelia	Kırklareli	Grave	Gül Baba	In the vault of Bayezid II Mosque
6	Rumelia	Kırklareli, Babaeski	Grave	Veli Gül Baba	Era of Fatih Sultan Mehmed
7	Rumelia	Kırklereli, Kofçaz	Tomb	Gül Baba	In Ahmetler village
8	Rumelia	Mitroviça Kosova	Tomb	Gül Baba	Era of Murat II
9	Rumelia	Thessaloniki Greece	Lodge	Gül Baba	Bektashi Lodge
10	Rumelia	Tekirdağ, Hayrabolu	Grave	Gül Baba	In the vault of Paşa Mosque in Hisar neighborhood, the 18th century
11	İstanbul	Beylerbeyi	Tomb	Gül Baba	On Abdullah Ağa Avenue
12	İstanbul	Beyoğlu, Tomtom Mahallesi	Tomb	Gül Dede	Mevlevî, era of Fatih Sultan Mehmed
13	İstanbul	Eyüp Sultan, Ümmi Sinan Street	Burial ground	Dökmeci Gül Baba	Era of Fatih Sultan Mehmed
14	İstanbul	Fatih, Hırka-i Şerîf	Grave	Gül Dede	---
15	İstanbul	Karagümrük	Grave	Gül Baba	---
16	İstanbul	Küçük Mustafa Paşa	Grave	Gül Baba	Inside Gül Mosque
17	İstanbul	Merdivenköy	Grave	Gül Baba / Mah Baba	Era of Orhan Ghazi

TOMBS, GRAVES, AND OTHER SYMBOLIC BURIAL SITES NAMED FOR GÜL BABA (II)

NO	PLACE	PLACE	TYPE	NAME	INFORMATION
18	İstanbul	Silivrikapı	Tomb	Gül Baba	---
19	İstanbul	Tophane	Grave	Güllü Baba	---
20	İstanbul	Üsküdar, Kısıklı	Tomb	Gül Baba	---
21	Anatolia	Aksaray	Tomb	Gül Baba (Yusuf Hakîkî Baba)	Bayrâmî, the son of Somuncu Baba (Şeyh Hamîdüddin)
22	Anatolia	Ankara, Çubuk	Lodge	Gül Baba	---
23	Anatolia	Ankara, Hacıbayram	Grave	Gül Baba	---
24	Anatolia	Bursa	Lodge	Gül Baba (Şeyh Süleyman Effendi)	Halvetî
25	Anatolia	Çorum, Merkez	Tomb	Gül Baba	In Hacı Receb neighborhood
26	Anatolia	Çorum, İskilip	Tomb	Gül Baba	Gülşenî (?)
27	Anatolia	Erzurum, Tekman	Tomb	Gül Baba	---
28	Anatolia	Isparta, Uluğbey, Veli Baba Lodge	Symbolic tomb	Gül Baba (Seyyid Câfer)	Bektaşî, Merzifonlu, died 1541
29	Anatolia	İzmir, Kemalpaşa, Hamzababa	Grave?	Gül Baba	---
30	Anatolia	Kayseri, Tomarza, Gülveren	Tomb	Gül Baba	---
31	Anatolia	Niğde, Güllüce	Tomb	Gül Baba (Misâlî Baba)	Era of Murad IV
32	Anatolia	Sivas, Şarkışla, Emlekkale	Grave	Gül Dede	---
33	Anatolia	Sivas, Zara, Yayıközü	Tomb	Gül Abdal Baba	One of the soldiers from Horasan
34	Anatolia	Uşak, Sivaslı, Hacım	Grave	Gül Baba	
35	Pakistan	Nizampur	Tomb	Galip Gül Baba	Seyyid, from the Suhrawardi sect, 15th century

◆ Gül Baba'nın vefât ettiği Budin'de Sultan Süleyman Câmii / Mátyás Kilisesi (2014)

◆ Former Grand Mosque of Sultan Süleyman/Mátyás Church in Buda, where Gül Baba passed away (2014)

Gül Baba'nın Vefâtı

The Death of Gül Baba

Evliyâ Çelebi, seyahatnâmesinde tekke ve türbeyle ilgili bilgilerin yanı sıra Gül Baba'nın vefâtını da anlatmaktadır. Budin Kalesi'nin teslim olmasından sonra kaledeki *Mátyás* Kilisesi, Sultan Süleyman adına câmiye çevrilmiş (*Hünkâr Câmii* / *Câmi-i Kebîr*) ve ilk cumâ namazı da 2 Eylül 1541'de burada kılınmıştı. Cumâ namazı kılındıktan sonra Gül Baba, "*cümle cemaat hazır iken dağılmasınlar, fırsat ganimettir, emânetimizi teslim edelim. Beni ılıca*[34] *suyu ile yıkasınlar ve Süleyman'ım beni Budin'e defnetsinler, İstanbul'a sıhhatle gitsinler ve bütün oğulların öpsünler*" diye vasiyet etmiş ve cumâ cemaati arasında "*Yâ Cemâlallâh*" diyerek rûhunu teslim etmiştir.

Sultan Süleyman, Gül Baba'nın tabutunu taşımış, devrin Rumeli Kazaskeri Ebussuud Efendi cenâze namazını kıldırmıştır. İkiyüz bin kişinin kıldığı cenâze namazından sonra Gül Baba bugünkü türbesinin bulunduğu tepeye defnedilir[35]. Sonraki yıllarda kabrinin üzerine türbe ve yakınına da tekke inşâ edilmiştir.

In his travelogue, Evliyâ Çelebi describes the death of Gül Baba together with information about the lodge and tomb. After the surrender of Buda Castle, the Mátyás Church in the castle was converted to a mosque in the name of Sultan Süleyman (*Hünkâr Câmii* or Grand Mosque) and the first congregational Friday prayer was held there on September 2, 1541. After the Friday prayer, Gül Baba spoke his last will to the congregation as follows: "*The congregation is here; let us take advantage of the opportunity and let me release what was entrusted to me. Let them wash me with the water of the hot spring*[34] *and bury me in Buda, and let them go to İstanbul in good health and kiss all their sons.*" His soul was then released after he said *Yâ Cemalallâh* to the congregation that had assembled for the Friday prayer.

Sultan Süleyman carried Gül Baba's coffin, and Ebussuud Effendi, Kazasker of the time in Rumelia, led the funeral prayer. After the funeral prayer, which was performed by two hundred thousand people, Gül Baba was buried on the hill where the current tomb is located[35]. In the following years, a

34. Bu ılıca, Gül Baba Türbesi'nin yakınında Tuna kenarındaki Veli Bey kaplıcasıdır. *This is the Veli Bey thermal spring on the banks of the Danube near the Gül Baba Tomb.*

35. Evliyâ Çelebi 6/291-293, 333-334

Türbenin bulunduğu alan, Osmanlı döneminde *Gül Tepesi / Gül Baba Bayırı* ismiyle anılmış olup günümüzde de aynı isim (rózsadomb=gül tepesi) kullanılmaktadır.

Sultan Süleyman, Süleyman Paşa'yı Budin valîsi olarak tayin ettikten sonra şöyle duâ etmiştir[36]:

> *"Vezaret ve mütevelliliğin mübârek olup tüm Budin vezirleri ve bütün İslâm ordusu Cenâb-ı Allah'ın korumasında ola. Gül Baba, Budin gözcüsü olup himmetleri hazır ve nazır ola, bu niyete el -Fâtiha"*

tomb was built over his grave and a lodge was built. The area where the tomb is located was called *Gül Tepesi or Gül Baba Bayırı (Rose Hill or Gül Baba Ridge)* during the Ottoman period, and the same name (rózsadomb = rose hill) is used today.

After Sultan Süleyman appointed Süleyman Pasha as the governor of Buda, he prayed as follows[36]:

> *"Blessed be your vizierate and trusteeship, and may all Buda viziers and the entire Islamic army be under the protection of Allah Almighty. Gül Baba will be the sentinel of Buda and his patrons will be ready and visible, with the al-Fatiha to this end."*

Gâzî Gül Baba ve Gâzîler Mezarlığı

Ghazi Gül Baba and Veterans' Cemetery

Gül Baba'nın defnedildiği tepe sonradan Gül Tepesi ismiyle anılmış ve Budin gâzîleri vefât ettiklerinde türbenin etrafına defnedilmişlerdi. Böylelikle türbe etrâfında Osmanlı Budini'nin gâzîler mezarlığı teşekkül etmişti. Evliyâ Çelebi, *Gâziler Mezarlığı* hakkında şu bilgileri vermektedir[37]:

> *"Tüm mezarlığı batı tarafta Hazreti Gül Baba yanında büyük bir gaziler mezarlığıdır ki her biri birer Rüstem ve Sâm akrân yiğitler iken suskunlar vadisinde yatıp hâl dilleri ile birer Fâtiha rica ederler. Bütün mezarlık sakinleri ruhları için el-fâtiha."*

1686'daki Budin kuşatmasını anlatan gravürlerde, Gül Baba Türbesi'nin etrafındaki Gâzîler Mezarlığı görülmektedir. Budin'deki Türk hakimiyetinin sona ermesiyle birlikte Gül Baba Türbesi şapele dönüştürülmüş sonra da bu mezarlık zaman içinde yok olmuştur. 2015'te türbe çevresinde yapılan arkeolojik kazılarda 10 tane mezar (7 Müslüman, 3 Hristiyan) tespit edilmiştir. Gül Baba Türbesi'nin son onarımında günümüze ulaşmamış Gâzîler Mezarlığı'nın hâtırasını yaşatmak için türbenin etrâfına Osmanlı mezartaşı replikaları konulmuştur.

The hill where Gül Baba was buried was later called Gül Tepesi (Hill) and when the Buda veterans died, they were buried around the tomb there. Thus, the veterans' cemetery of Ottoman Budin was formed around the Gül Baba Tomb. Evliyâ Çelebi gives the following information about the Veterans' Cemetery:[37]:

> *"The entire cemetery is a large veterans' cemetery next to Gül Baba on the west side, while Rüstem and Sâmakran, who were valiant, lie in the valley of the silent and ask for a Fatiha on their behalf. Al-Fatiha for the souls of all the inhabitants of the cemetery."*

The Veterans' Cemetery around Gül Baba Tomb can be seen in the engravings depecting the siege of Buda in 1686. With the end of Turkish domination in Buda, Gül Baba Tomb was converted into a chapel and the cemetery disappeared over time. During archaeological excavations carried out around the tomb in 2015, 10 tombs (7 Muslim, 3 Christian) were identified. In the last restoration of Gül Baba's Tomb, replicas of Ottoman tombstones were placed around the tomb to keep the memory of the Veterans' Cemetery alive.

◆ 1686 tarihli Budin gravüründe Gül Baba Türbesi ve etrafındaki Gâzîler Mezarlığı (OSZK, TK 2154/1)

◆ Gül Baba Tomb and the Veterans' Cemetery in the Buda engraving dated 1686 (OSZK, TK 2154/1)

36. Evliyâ Çelebi 6/291
37. Evliyâ Çelebi 6/334

◆ 2015'teki kazıda türbenin batı duvarı önünde ortaya çıkartılan mezar

◆ Grave unearthed in front of the western wall of the tomb during the 2015 excavation

◆ Gâzîler Mezarlığı'nın hâtırasını yaşatmak için son onarımda yapılan sembolik mezarlık (2018)

◆ The symbolic cemetery made during the last restoration to keep the memory of the Veterans' Cemetery alive (2018)

"Gül" Sembolü

The "Rose" Symbol

Türkler tarafından eski devirlerden beri bilinmekte olup kültür târihimizde çokça kullanılan motiflerden biri olan gül, rengi, şekli ve kokusu bakımından da çeşitli benzetmelere konu teşkil etmiştir. Bunların başında onun her yönüyle Hz. Peygamber'e benzetilişi gelmektedir. Halk arasında, "*Gül koklamak sevaptır*" sözü de daha çok bu çiçeğin Hz. Peygamber'in sembolü olmasından kaynaklanmaktadır. Mevlid törenlerinde gül suyu serpmek, bunun için yapılmış sanat eseri niteliği taşıyan gülâbdanların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Tasavvufî sembolizmde gül, ilâhî güzelliği ifade ettiği gibi Hz. Muhammed'i de temsil eder. Bundan dolayı *verd-i Muhammedî* veya *gül-i Muhammedî* adı verilen gül şeklinde hilye-i şerifler yapılmıştır. Rivayete göre Hz. Ali son nefesini vermeden önce Selmân-ı Fârisî'den bir deste gül istemiş ve getirilen bu gülleri kokladıktan sonra ruhunu Hakk'a teslim etmiştir. Bundan dolayı Bektaşîlik'te gül önemli bir semboldür. Kādirî tarikatı alâmeti olarak arakıyenin tepesine çuhadan dikilen daire şeklindeki parçaya da *gül* adı verilmiştir. Rifâîler'in zikir esnasında ateşte kızdırıp yaladıkları demire *gül*, bu işe de *gül yalamak* denildiği gibi Bektaşîler'in ve Mevlevilerin giydikleri bir çeşit cübbeye *destegül* denilmektedir[38]. Yapılacak işin hayırlı olması dileğiyle ve kalıplaşmış bir ifade tarzıyla Allah'a yalvarıp yakarmayı dile getiren duaya *gül sesi* anlamında Farsça bir terkip olan *gülbank* denilmektedir. Mevlevîyye, Bektaşîyye ve Halvetîyye'nin bazı kollarının yanı sıra Yeniçeri Ocağı'nda da gülbank okunması yaygın bir âdetti[39].

Gül Baba'nın tâcında devamlı gül taşıdığı için bu ismi aldığı söylenmektedir. Bu geleneği yaşatmak için son onarımda sandukası üzerindeki tâca gül takılmıştır. Gül Baba'yı temsil eden Budin ve Kopan'daki heykellerde de gül bulunmaktadır. Benzer bir örnek de İstanbul'dadır. Seyyid Nizam Tekkesi hazîresinde Kılabdancı Ahmed Ağa'nın mezartaşı başlığına gül işlenmiştir.

The rose, which has been known by the Turks since ancient times and is one of the most used motifs in our cultural history, has also been the subject of various metaphors in terms of its color, shape, and fragrance. It is likened to the Prophet. Among the people, the phrase "smelling a rose is a good deed" is used because it is a symbol of the Prophet. The sprinkling of rose water in mawlid ceremonies led to the emergence of the *gülâbdan*, which is an artistic vessel made for that particular purpose. In Sufi symbolism, the rose represents divine beauty as well as the Prophet Muhammad. Rose-shaped *hilye* writings called *verd-i Muhammedî* or Roses of Muhammad were made for this reason. According to a legend, before taking his last breath, Ali asked Salman-i Farisi for a bunch of roses, and after smelling the roses, he delivered his soul to God. Therefore, the rose is an important symbol in Bektashism. As a sign of the Qadiri sect, the circle-shaped piece sewn onto the top of the *arakıyye* cap is called a rose. The iron that members of the Rifa'i order heated and licked during dhikr was called a rose and the act was called rose-licking, while a kind of robe worn by Bektashis and Mevlevis is called *destegül*[38]. The prayer that expresses the wish that good be done with a formulaic style is called *gülbank*, a word with Persian roots referring to roses. It was a common custom to recite the *gülbank* in the Janissary Corps as well as in some branches of the Mevlevîyye, Bektaşîyye, and Halvetîyye orders[39].

It is said that Gül Baba took this name because he always wore roses in his symbolic crown or *taç*. A rose was attached to the crown on his sarcophagus in the last restoration to keep this tradition alive. There are also roses in the statues representing Gül Baba in Buda and Kopan. A similar example is found in İstanbul. A rose is engraved on the head of Kılabdancı Ahmed Ağa's tombstone at the Seyyid Nizam Lodge.

◆ Yahyâ Âgâh Efendi'nin *Mecmu'atü'z-Zara'if Sandukatü'l-Ma'arif* eserinde tâc-ı şerîflerde bulunan güller

◆ Roses found in the crowns of Yahyâ Âgâh Effendi's *Mecmu'atü'z-Zara'if Sandukatü'l-Ma'arif*

38. Ayvazoğlu 2016: 128-134, Demirci 2005: 65-70, Kurnaz 1996: 219-222
39. Uzun 1996: 232-235

◆ Filibe'de İmâret Câmii hazîresinde güllü bir mezar taşı (2021)

◆ A tombstone with roses in the Imaret Mosque in Plovdiv (2021)

◆ Gül Baba Müzesi'nde yer alan temsili Gül Baba heykelinde yer alan gül (2018)

◆ The rose in the representative Gül Baba statue in the Gül Baba Museum (2018)

◆ Heykeltıraş Metin Yurdanur'un Sivrihisar'da yaptığı Gül Baba heykelinin tâcında yer alan gül (2021, *sağda*)

◆ The rose on the crown of the statue of Gül Baba made by sculptor Metin Yurdanur in Sivrihisar (2021, *right*)

◆ Amasra Müzesi'nin bahçesinde güllü bir mezar taşı (2021)

◆ A tombstone with roses in the garden of the Amasra Museum (2021)

◆ Antalya Etnoğrafya Müzesi'nin bahçesinde güllü bir mezar taşı (2021)

◆ A tombstone with roses in the garden of the Antalya Ethnography Museum (2021)

◆ Ferenc Eisenhut'un Gül Baba'nın ölümünü tasvir eden tablosu (1886)

◆ Painting by Ferenc Eisenhut depicting the death of Gül Baba (1886)

Macarların "Gül Baba"sı

The "Gül Baba" of the Hungarians

1686'da Budin'de Osmanlı hâkimiyetinin sona ermesiyle birlikte Gül Baba Tekkesi Avusturyalılar tarafından tümüyle yıktırılmış, Gül Baba Türbesi de Cizvit papazlarına tahsis edilerek kiliseye dönüştürülmüştü. Sultan Abdülaziz'in Batı Avrupa seyahati dönüşünde Peşte ziyâreti ve sonrasındaki siyasî gelişmelere paralel olarak Gül Baba da Macaristan'da yeniden hatırlanmış ve Türklere olan sempatinin sembolü olmuştur.

19. yüzyılın başında Béla Tóth'un kaleme aldığı Gül Baba hikâyesi Macarların zihninde tasvir ettikleri Gül Baba portresinin temelini oluştur-

With the end of Ottoman rule in Buda in 1686, the Gül Baba Lodge was completely demolished by the Austrians and Gül Baba's Tomb was allocated to Jesuit priests and turned into a church. Gül Baba was also remembered in Hungary in parallel with the Pest visit of Sultan Abdülaziz on his return from his trip to Western Europe and the subsequent political developments, and it became a symbol of sympathy for the Turks.

The story of Gül Baba written by Béla Tóth at the beginning of the 19th century formed the basis of the portrait of Gül Baba that Hungari-

◆ Béla Tóth'un *Gül Baba* isimli hikâye kitabındaki Gül Baba türbesi tasviri

◆ The depiction of Gül Baba Tomb in Béla Tóth's story book

muştur. Macar müzisyen Jenő Huszka da bu öyküden esinlenerek Gül Baba operetini yazmıştır. 1940 ve 1956'da bu operetin iki filmi de hazırlanmıştır.

Oryantalist ressam Ferenc Eisenhut (1857-1903), 1886'da Gül Baba'nın ölümünü tasvir eden bir tablo hazırlamıştır. *Gül Baba'nın Ölümü* tablosu, Budapeşte'de sergilendiği zaman çok büyük sükse yarattı ve devlet altın madalyası ile ödüllendirildi. Majeste Kayser Franz Josef tarafından satın alınan tablo, Macar Parlamentosu salonlarında sergilenmek üzere bağışlandı. Görünüm itibariyle bir Osmanlı-Türk yaşam tarzından ziyâde bir Arap yaşam tarzını aksettiren *Gül Baba'nın Ölümü* tablosu Macar Hükümeti tarafından Mustafa Kemâl Atatürk'e Macar Milleti'nin bir hatırası olarak sunuldu. Atatürk de bu tabloyu Ankara'da inşâ edilen Macaristan'ın yeni Büyükelçilik residansına hediye etti. Tablo bugün Ankara'da residansın kabul salonunu süslemektedir[40].

Heykeltraş Gergely Finta'nın (1883-1947) Paris'te hazırladığı Gül Baba heykeli Béla Tóth'un hikâyesindeki tasvire uygundur. Elinde bir demet gül taşıyan, uzun sakallı yaşlı bir şekilde tasvir ettiği porselen heykel, Solnok yakınlarındaki Túrkeve'de yer alan Finta Müzesi'ndedir.

Heykeltraş János Kopits (1872-1944), üzerinde Gül Baba heykeli bulunan kemerli bir çeşme hazırlamış, 1940'taki Bahar Sergisi'nde Gül Baba Heykel Çeşmesi büyük beğeni toplamıştır.

Thorma János Müzesi'nde yer alan yerel tarihçi Ákos Janó'nun 1966 târihli yağlı boya ile hazır-

ans saw in their minds. Hungarian musician Jenő Huszka also wrote a Gül Baba operetta inspired by this story. Two films based on the operetta were produced in 1940 and 1956.

The orientalist painter Ferenc Eisenhut (1857-1903) prepared a painting depicting the death of Gül Baba in 1886. *Death of Gül Baba* was a huge hit when it was exhibited in Budapest and was awarded the state's gold medal. The painting was purchased by His Majesty Kayser Franz Josef and donated to be exhibited in the halls of the Hungarian Parliament. It seems that the painting of Gül Baba, which reflects an Ottoman-Turkish lifestyle rather than an Arab lifestyle, was later delivered by the Hungarian government to Mustafa Kemal Atatürk, who then donated the painting to the new embassy residence of Hungary, which was built in Ankara. The painting still decorates the reception hall of that residence in Ankara today[40].

The statue of Gül Baba prepared by sculptor Gergely Finta (1883-1947) in Paris aligns with the description in Béla Tóth's story. The porcelain statue depicting an old man with a long beard carrying a bunch of roses is in the Finta Museum in Túrkeve, near Solnok.

Sculptor János Kopits (1872-1944) prepared an arched fountain with a statue of Gül Baba, and the Gül Baba Sculpture Fountain was highly appreciated at the Spring Exhibition in 1940.

The oil painting of Gül Baba prepared by local historian Ákos Janó in 1966, located in the Thor-

◆ Gül Baba Film Afişi - 1940 (Macaristan Ulusal Dijital Arşiv ve Film Enstitüsü, 5008766)

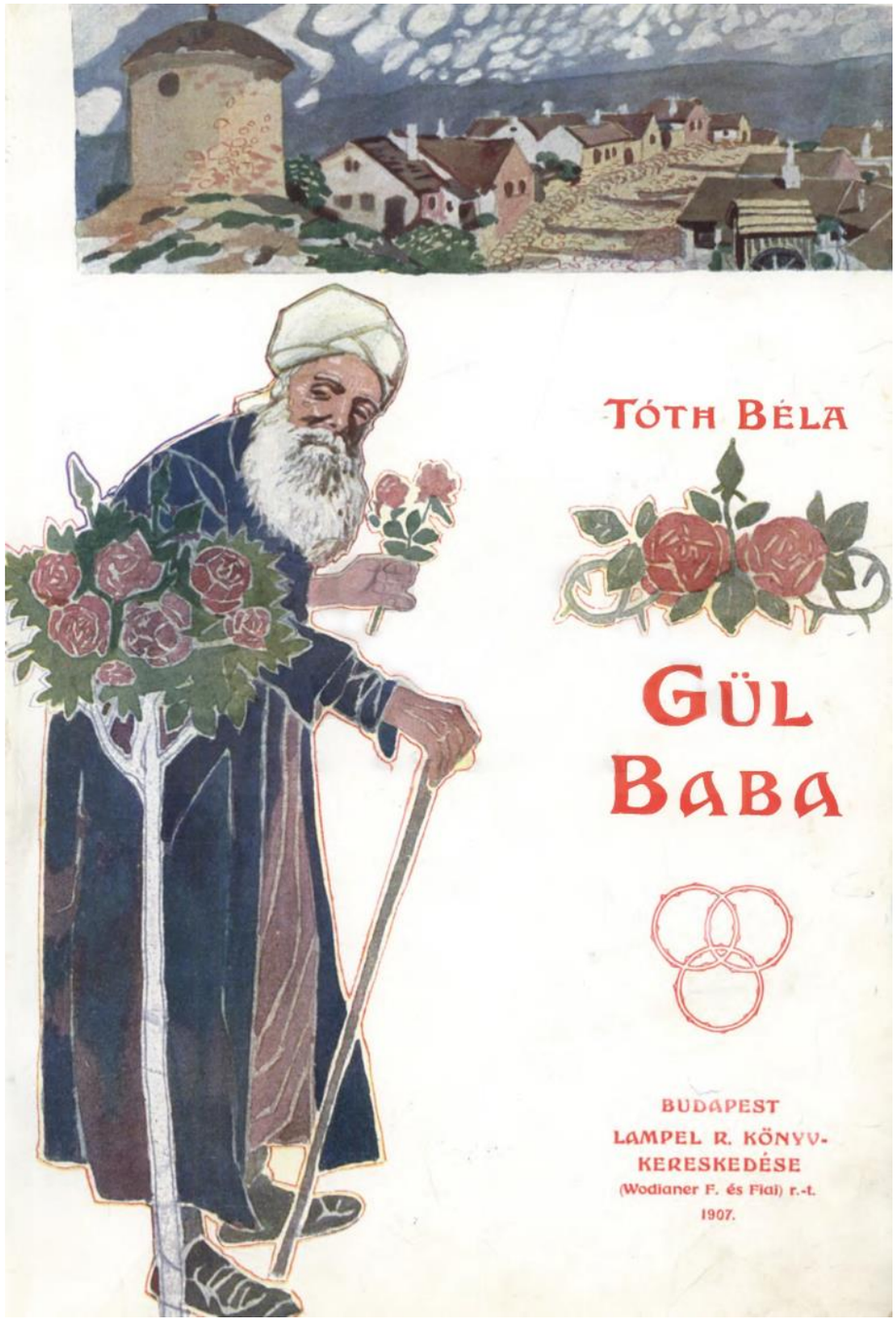
◆ Gül Baba Movie Poster – 1940 (Hungary National Digital Archive and Film Institute, 5008766)

40. Saral 2019: 58-60

◆ Béla Tóth'un *Gül Baba* isimli hikâye kitabı ve bu kitapta yer alan Gül Baba tasviri

◆ Béla Tóth's story book *Gül Baba* and the depiction of Gül Baba in this book

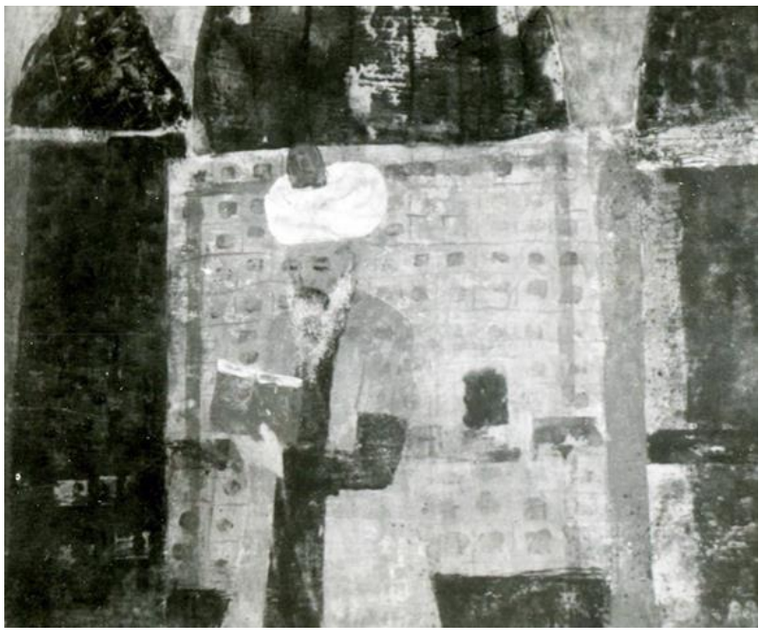

ladığı Gül Baba resmi ise diğer örneklere göre gerçeğe daha yakındır.

Tarihî gerçeklerden uzak olmakla birlikte, tüm bu eserlerden dolayı Gül Baba, ömrü gazâlarla geçmiş bir gâzînin hayatından tamamen farklı olarak Macarların zihnine Budin'deki bahçesinde gül yetiştiren, yardımsever, herkesin çok sevdiği bir ihtiyar olarak yerleşmiştir.

ma János Museum, is closer to reality than other examples.

Although far from historical facts, Gül Baba has settled in the minds of Hungarians as a result of these works as a benevolent old man who was loved by everyone and grew roses in his garden in Buda, completely different from the reality of a veteran whose life was devoted to wars.

◆ Ákos Janó'nun Gül Baba tablosu (Thorma János Müzesi, Envanter no: F 7929)

◆ Gül Baba by Ákos Janó (Thorma János Museum, Inventory no: F 7929)

◆ Heykeltraş János Kopits'in Gül Baba Heykel Çeşmesi (Tolnai Világlapja, 8 Mayıs 1940, s.22)

◆ Gül Baba Sculpture Fountain by sculptor János Kopits (Tolnai Világlapja, May 8, 1940, p. 22)

◆ Jenő Huszka'nın 3. operetinin kitapçığındaki Gül Baba tasviri (1973)

◆ The depiction of Gül Baba in the booklet of Jenő Huszka's 3rd operetta (1973)

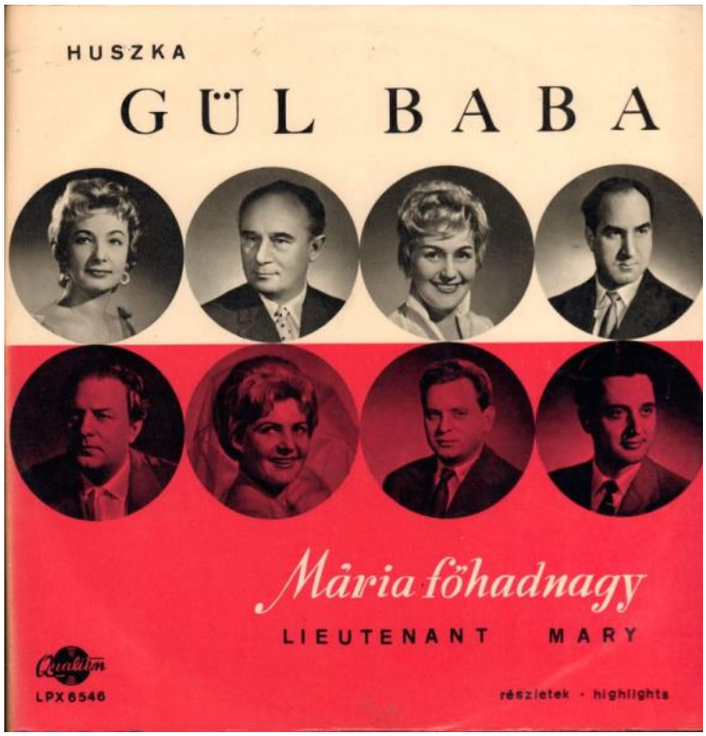
◆ Heykeltraş Gergely Finta'nın Gül Baba Heykeli (Finta Müzesi, envanter numarası 59.115.1)

◆ Sculptor Gergely Finta's Gül Baba Statue (Finta Museum, inventory number 59.115.1)

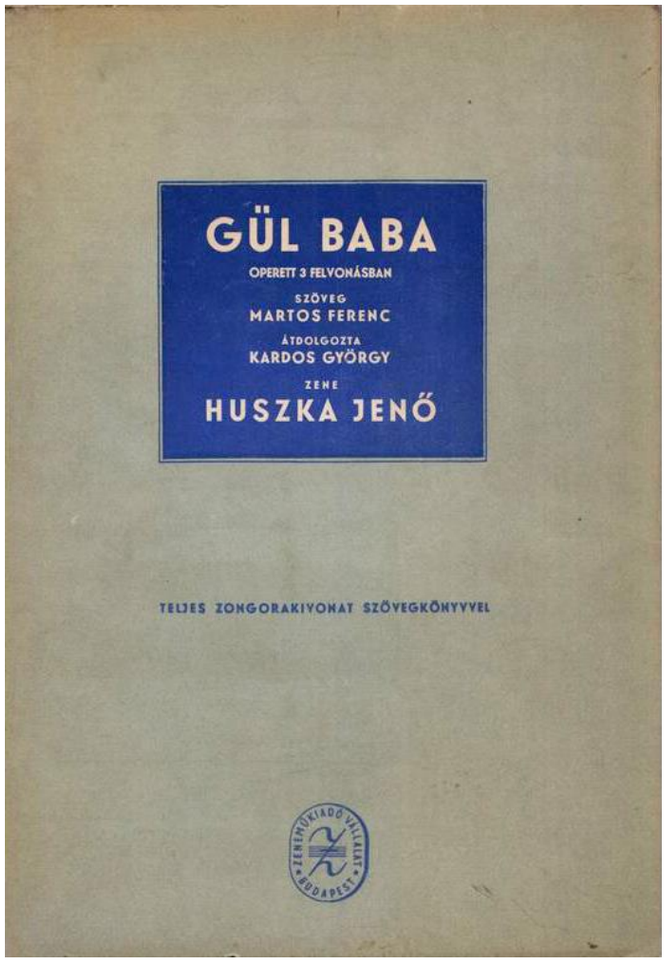

◆ Béla Tóth'un kitabındaki Gül Baba tasviri

◆ The depiction of Gül Baba in Béla Tóth's book

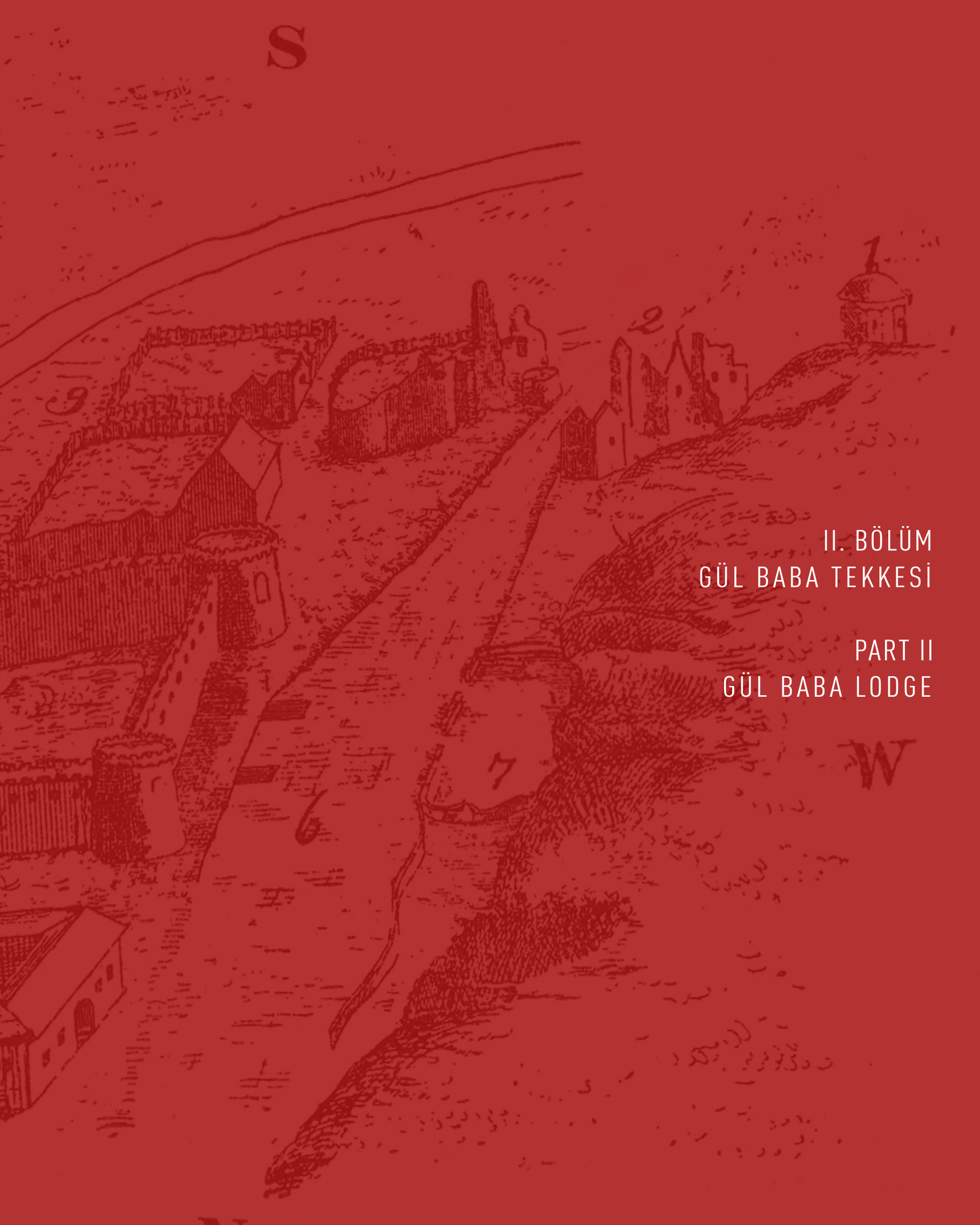

◆ Jenő Huszka'nın Gül Baba albüm kapağı (1964, ebay.com)

◆ Gül Baba album cover by Jenő Huszka (1964, ebay.com)

◆ Gül Baba operetinin kapağı (1954, regikonyvek.hu)

◆ Cover of the Gül Baba operetta (1954, regikonyvek.hu)

II. BÖLÜM
GÜL BABA TEKKESİ

PART II
GÜL BABA LODGE

Osmanlı Macaristanı'nda Bektaşî Tekkeleri

Bektashi Lodges in Ottoman Hungary

Tasavvuf erbâbı fethedilen yerlerde tekkeler inşâ edip bölgedeki toprakları insanların gönülleriyle birlikte ihyâ etmiştir. Tekkelerin bağ, bahçe ve tarlalarında elde edilen ürünler misafirlere ikrâm edilmiş, devlet de vergi muafiyeti tanıyarak tekkelere destek olmuştur. Sakin yerlerde kurulan, tevekkül ve teslimiyetle mânevî cihadın, gönül yolculuğunun yapıldığı tekkelerde gerektiğinde savaşa katılan dervişler yetişmiştir[41]. Tekke şeyhleri, nefs terbiyesiyle birlikte, tıp, mûsiki, edebiyat, hat sanatı, nakkaşlık, çiçekçilik gibi ilim, sanat ve meslek dallarıyla da meşgul olmuşlar, bu sayede dergâhlar bir nevi güzel sanatlar mektebi yahut şifâhâne işlevi de kazanmış, pek çok sanat erbabı tekkelerde yetişmiştir. Din ve inanç farkı gözetmeden yabancılara, yolculara ve hastalara hizmet veren tekkeler pek çok seyyahın da uğrak yeri olmuştur.

Rumeli'nin fethinde öncü rol oynayan *Kolonizatör Türk Dervişleri*[42] Macaristan'da da fütûhata katılmışlar devletin de teşvikiyle yeni tekkeler kurmuşlardır. Eğri'nin fethinde Şemseddin Sivâsî, Budin'in fethinde Gül Baba ile Sümbül Dede, Sigetvar'ın fethinde Nureddinzâde, Göle'nin fethinde Musluhiddin Efendi bulunmuşlardı. Sigetvar'ın fethinden sonra Sultan Süleyman için inşâ edilen makam türbesinin yanına Halvetî Tekkesi kurularak şeyhliğine Nureddinzâde'nin dervişi Ali Dede getirilmiştir[43]. Benzer şekilde Uyvar'ın fethini müteakip Estergonlu Ali Efendi burada kurulan tekkede görevlendirilmiştir.

Osmanlı Macaristanı'nda en meşhur tekkeler, Budin'deki Gül Baba Tekkesi, Sigetvar'daki Sultan Süleyman Halvetî Tekkesi ile Peçuy Mevlevîhânesiydi. Bektaşî tekkeleri içerisinde ise en bilinen ve en çok ziyâret edilen tekke Gül Baba Tekkesi olup burada 60 derviş bulunuyordu. Eğri'deki Baba Sultan Tekkesi'de 70-80 derviş, Miftah Baba Tekkesi'nde 20 derviş, Hızır Baba Tekkesi'nde ise 15 derviş bulunuyordu. Osmanlı Macaristanı'nda tespit ettiğimiz 127 tekkeden 66'sı hakkında bânîsi, hangi tarikatın

Sufis built lodges in conquered places and revived the hearts of the people of those territories. The products obtained from the vineyards, gardens, and fields of the lodges were served to guests, and the state supported the lodges by granting them tax exemptions. Dervishes, who participated in wars when necessary, were trained in the lodges, which were established in quiet places, where spiritual jihad and journeys of the heart were undertaken with trust and surrender[41]. The sheikhs of the lodges were also engaged in science, art, and work in fields such as medicine, music, literature, calligraphy, muralism, and floristry, alongside self-discipline. As a result, dervish lodges gained functions as fine arts schools or centers of healing, and many artistic professionals were educated in the lodges. The lodges, which served foreigners and patients regardless of religion or belief, were also frequented by many travelers.

The *Colonizer Turkish Dervishes* who played a leading role in the conquest of Rumelia[42] also participated in the conquest of Hungary and established new lodges with the encouragement of the state. Şemseddin Sivâsî was present at the conquest of Eger, Gül Baba and Sümbül Dede at the conquest of Buda, Nureddinzâde at the conquest of Sigetvar, and Musluhiddin Effendi at the conquest of Gyula. After the conquest of Szigetvar, the Halveti Lodge was established next to the symbolic tomb built for Sultan Süleyman, and Nureddinzâde's dervish Ali Dede was appointed as sheikh[43]. Similarly, after the conquest of Ujvar, Ali Effendi from Esztergom was assigned to the lodge established there.

The most famous lodges in Ottoman Hungary were the Gül Baba Lodge in Buda, the Sultan Süleyman Halveti Lodge in Sigetvar, and the Pécs Mevlevi Lodge. Among the Bektashi lodges, the most well-known and most visited lodge is the Gül Baba Lodge, where there were 60 dervishes. There were 70-80 dervishes in the Baba Sultan Lodge in Eger, 20 dervishes in the Miftah Baba Lodge, and 15 in the Hızır Baba Lodge. We do not have information about 66 of the 127 lodges we identified in Ottoman Hungary, such as which sect those lodges belonged to.

41. Kara 2011: 369
42. Barkan 1942: 279-386
43. Yılmaz 2015: 90

tekkesi olduğu gibi bilgilere sahip değiliz. Hakkında malûmata ulaşabildiğimiz tekkeler içinde, 10 Bektaşî tekkesi, 9 Halvetî tekkesi ile 1'er Kadirî, Celvetî ve Mevlevî tekkeleri yer almaktadır. Osmanlı Macaristanı'nda yer alan Bektaşî tekkeleri şunlardır[44]:

There are 10 Bektashi lodges, 9 Halveti lodges, and 1 Qadirî, Celveti, and Mevlevi lodge each among the lodges for which we could obtain information. The Bektashi Lodges in Ottoman Hungary were as follows[44]:

OSMANLI MACARİSTANI'NDAKİ BEKTAŞÎ TEKKELERİ
BEKTASHI LODGES IN OTTOMAN HUNGARY

No ***No***	**Şehir** ***City***	**Tekkenin İsmi** ***Name of the Lodge***
1	Budin / *Buda*	Gül Baba Tekkesi / *Gül Baba Lodge*
2	Budin / *Buda*	Hızır Baba Tekkesi / *Hızır Baba Lodge*
3	Budin / *Buda*	Miftah Baba Tekkesi / *Miftah Baba Lodge*
4	Eğri / *Eger*	Baba (Dede) Sultan Tekkesi / *Baba (Dede) Sultan Lodge*
5	Hatvan / *Hatvan*	Osman Baba Zâviyesi / *Osman Baba Lodge*
6	Hatvan / *Hatvan*	Yağmur Baba Zâviyesi / *Yağmur Baba Lodge*
7	İlok / *Ilok*	Mecnun Baba Tekkesi / *Mecnun Baba Lodge*
8	İstolni Belgrad / *Székesfehérvár*	Bektaşî Tekkesi / *Bektashi Lodge*
9	Lipova / *Lippa*	Yağmur Baba Tekkesi / *Yağmur Baba Lodge*
10	Peçuy / *Pécs*	Bektaşî Tekkesi / *Bektashi Lodge*

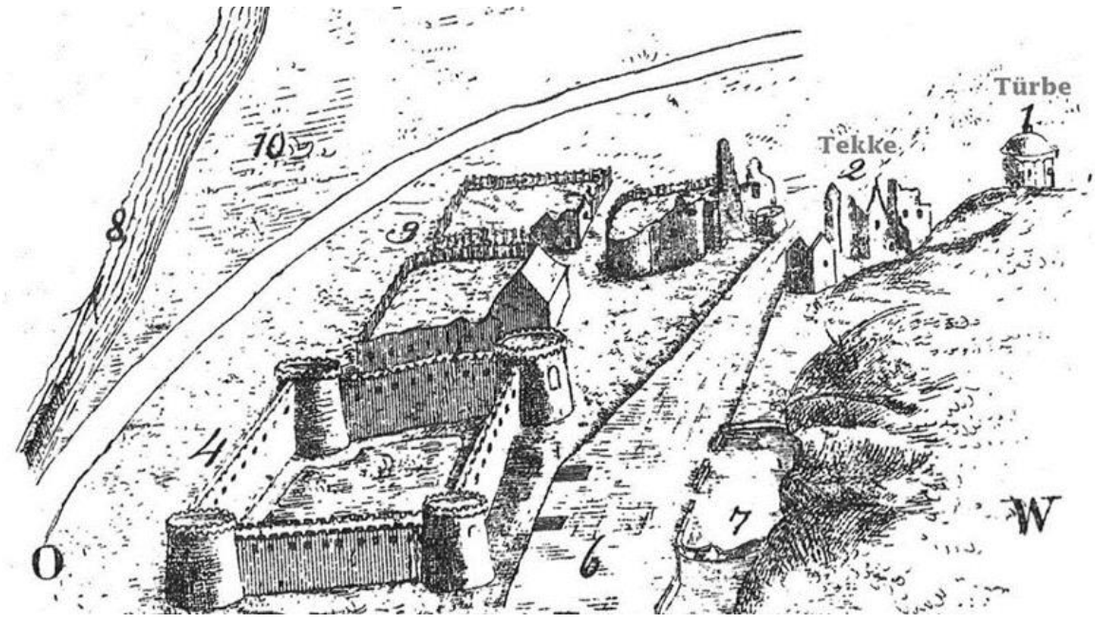
44. Bu tekkeler hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz. II. Kitap
For further details about those lodges see Book II

Kâfire Nasib Olmayan Koç!

"Sobotiska Palankası'ndaki gazâda düşman üstün gelince, palankayı terkedip Peşte'ye gelen gâzilerin peşine besledikleri bir koç takılmış. Gâzilerin arkasından gelen düşman birkaç kez koçu yakalamaya çalışmış fakat her seferinde ellerinden kurtulup gâzilere yetişmiş, bir türlü yakalayamamışlar. Gâziler, Peşte'ye geldikleri zaman Gül Baba Tekkesi'ne götürüp koçu kurban etmişler. Kâfir lokması değilmiş, yine İslâm gazilerine nasip olmuş."
İbrâhim Peçevi, Peçevî Tarihi, Cilt 2, s.140-141

The religious offering that was not fated to be the disbeliever's!

"When the enemy prevailed in the battle in Sobotiska Palanka, the veterans who left the palanka and came to Pest were followed by a ram they fed. The enemy, who came after the veterans, tried to catch the ram several times, but each time he escaped and caught up with the veterans, they could not catch it. When the veterans came to Pest, they took the ram to Gül Baba Lodge and sacrificed him. The ram was not fated to be devoured by infidels, it was once again given to the veterans of Islam."
İbrahim Peçevi, Peçevî Tarihi, Volume 2, pp.140-141

◆ Fontana'nın 1686 târihli gravüründe Gül Baba Tekkesi ve Türbesi

◆ Gül Baba Lodge and Tomb in Fontana's 1686 engraving

Gül Baba Tekkesi

Gül Baba Lodge

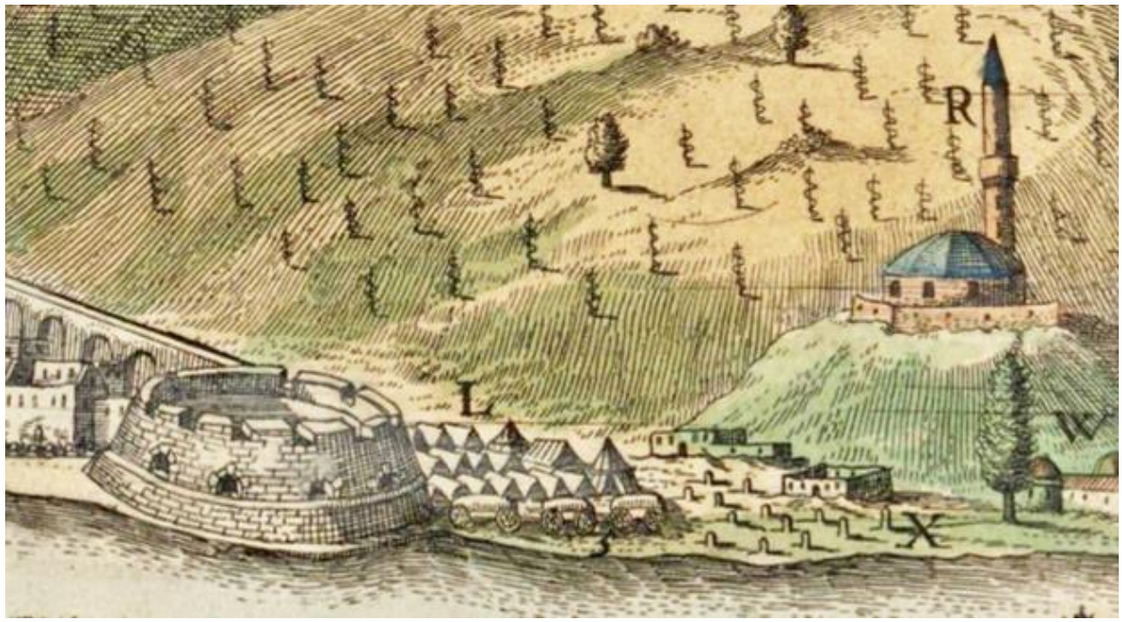
Gül Baba Tekkesi, Budapeşte'nin Budin yakasında, türbenin yakınında, türbe ile Tuna arasındaki yamaçta yer alıyordu. Budin'de 12 yıl Beylerbeyliği yapan Sokollu Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde tekkenin yeri, o günkü mülk sahipleri zikredilerek açık bir şekilde târiflenmiştir[45]. Tekke, Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa tarafından, yukarıda bahsettiğimiz gibi Gül Baba'nın anısına O'nun vefâtından (1541) 2 ile 7 yıl sonra yaptırılmıştır. Tekkenin kurucu şeyhi ve sonrasında vazife yapanlar hakkındaki bilgilerimiz sınırlıdır. Evliyâ Çelebi'ye göre Gül Baba Tekkesi, Macaristan'daki tekkeler içinde en büyüğüdür. Günümüze ulaşmayan Gül Baba Tekkesi'nde, zikirlerin yapıldığı bir büyük meydanevi, bir yazlık ve bir kışlık mekân, odalar, büyük bir imaret (aşevi) ve derviş hücreleri bulunmaktaydı. Tekkenin ve türbenin etrafında bir de hazîre vardı[46]. Dervişler barış zamanı tarım ve ibadetle meşgul olurlar, savaş zamanı ise yeniçerilerle sefere çıkar, askere moral verirlerdi[47].

Gül Baba'nın vefâtından bir müddet sonra tekkede şeyh olan Hacı Dede zamânında *nizâı'u cidâl* eksik olmadığından H.996/M.1588'de *hüsn-i hâl ve erbâb-ı sülûktan* Tireli Mehmed Dede'nin tayin olunarak va-

The Gül Baba Lodge was located on the Buda side of Budapest near the tomb, on the hillside between the tomb and the Danube. The location of the lodge is clearly described in an endowment document from Sokollu Mustafa Pasha, who served as the Governor of Buda for 12 years, naming the property owners at that time[45]. The lodge was built by Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha in memory of Gül Baba as mentioned above 2 to 7 years after his death (1541). Our information about the founding sheikh of the lodge and those who served afterwards is limited. According to Evliyâ Çelebi, the Gül Baba Lodge was the largest of the lodges in Hungary. In the Gül Baba Lodge, which has not survived to this day, there was a large square where dhikr was performed, summer and winter spaces, rooms, a large soup kitchen, and dervish cells. There was also a burial ground near the lodge and tomb[46]. Dervishes engaged in agriculture and worship in peacetime, and in wartime they went on campaigns with the janissaries and gave morale to the troops[47].

Ali Emiri Effendi reported that the local situation was remedied by appointing Tireli Mehmed Dede because of his good temperament and being a man of tariqa (*hüsn-i hâl ve erbâb-ı sülûk*) in H. 996/M. 1588, as there had been no shortage of contention

45. Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde tekkeyle ilgili bölüm: "*…ve Budin Kalesi haricinde … bir canibi hisar duvarı ile ve bir canibi Dilsuz Mustafa ve Şaban ve Kurd ve Musa ve Sinan mülkleriyle ve bir canibi gönüllü Cafer mülkiyle ve bir canibi tark-i 'amm ile mahdud Gül Baba Zâviyesi'ne …*" 29 Zilhicce 986 (26 Şubat 1579) tarihli Mustafa Paşa Vakfiyesi, TSMA.D. 7000 varak 9a; Yılmaz-Günel 2016: 223
The section on the lodge from Mustafa Pasha's endowment document reads: "...and outside the Buda Castle...to the Gül Baba Lodge...surrounded on one side by the fortress wall and on one side by the properties of Dilsuz Mustafa and Şaban and Kurd and Musa and Sinan and on one side by the property of the volunteer Cafer and on one side by a side road..." Mustafa Pasha Endowment, dated 29 Dhu al-Hijjah 986 (February 26, 1579), TSMA.D. 7000 document 9a; Yılmaz-Günel 2016: 223
46. Evliyâ Çelebi 6/324-326
47. Ágoston 1998: 14

◆ Ludwig Nicolaus von Hallart'ın 1686 kuşatma gravüründe Gül Baba Tekkesi yanında Sokollu Mustafa Paşa'nın yaptırdığı mescid (R), solda Horoz Kapısı yanındaki kule (L) sağda baruthâne (W) ve Türk mezarlığı (X) yer almaktadır. (Deutsche Fotothek, Aufn.-Nr.: df_dk_0004000)

◆ In Ludwig Nicolausvon Hallart's 1686 siege engraving, the mosque (R) built by Sokollu Mustafa Pasha is next to the Gül Baba Lodge, with the tower next to Horoz Gate (L) on the left, and the gunpowder house (W) and the Turkish cemetery (X) on the right (Deutsche Fotothek, Aufn.-Nr.: df_dk_0004000)

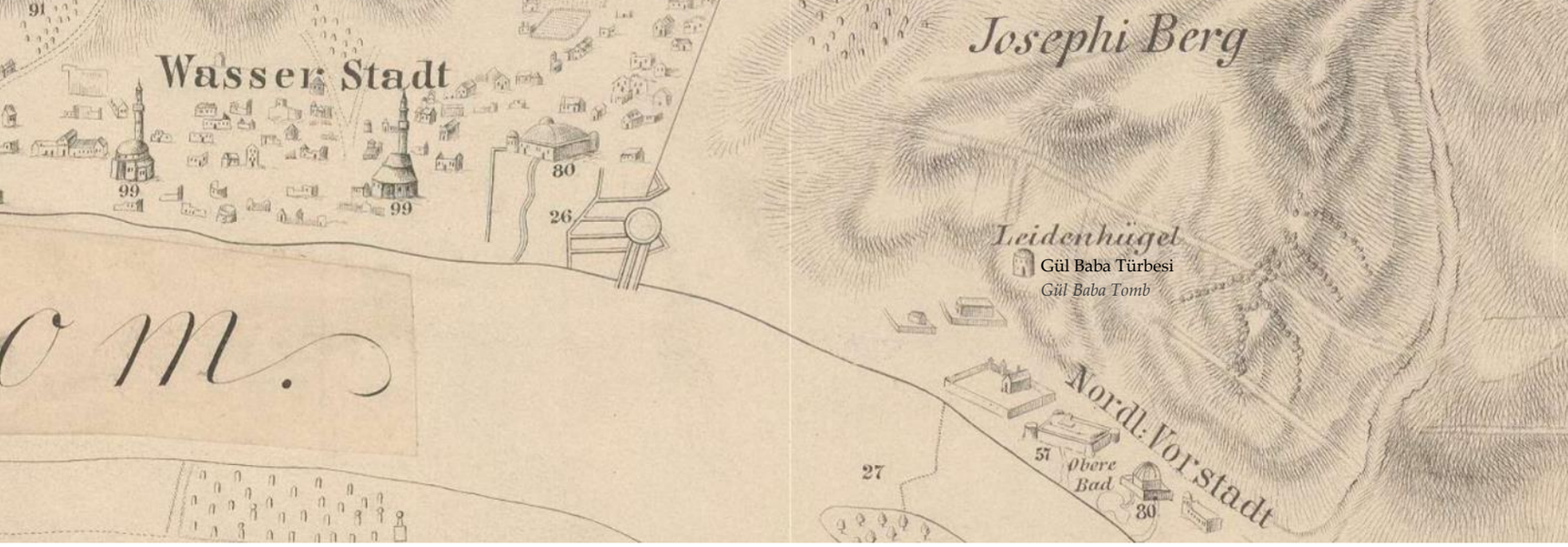
ziyetin düzeltildiğini Ali Emîrî Efendi bildirmektedir[48].

Gül Baba Tekkesi'nin ziyâretçileri arasında tespit edebildiğimiz en eski isim 16. asrın dîvan şâiri ve *Surnâme-i Hümâyûn*'un müellifi Bosnalı İntizâmî'dir (d.1540 v.1612). Asıl ismini bilmediğimiz şâir, Budin'de Sokollu Mustafa Paşa'nın kitâbet vazîfesinde iken 1568-69'da kaleme aldığı *Budin Şehrengizi*'nde, Budin Kalesi, mesire yerleri, ılıcaları ve Mustafa Paşa Câmii ile birlikte Gül Baba Tekkesi'ni de tasvir eden bölüm bulunmaktadır[49]. Tekkenin mimârî özellikleri hakkında en eski kaynak olan bu şehrengize göre Gül Baba Tekkesi bir âsitânedir. Şâir, hiçbir vakitte misâfirlerin eksik olmayıp, büyük küçük herkesin edeple ziyâret ettiği ve sefere giden gâzîlerin kurban kesip Gül Baba'nın ruhundan imdad istediklerini belirtir. Ayrıca her taraftan adak kurbanlarının burada kesildiğini, zengin yoksul farkı olmadan gelen her konuğa hemen eksiksiz yemek verildiği, ne kadar çok misâfir olursa olsun sabah akşam yemeklerin bol olduğu imâretin bulunduğundan bahsetmektedir. Ganimetlerden tekkeye hisse geldiğini, Sokollu Mustafa Paşa'nın buraya hayli ihsanda bulunup *yükler ile flori* harcadığını, zâviyenin etrâfını kale gibi duvarla çevirdiğini, mescid ve mektep yaptırdığını ve pek çok mezrâ ve emlağını vakfettiğini zikreden İntizâmî, tekkenin kendine has özelliklerinin olduğunu bildirir[50]. Tekkedeki dervişlerden de

during the time of Hacı Dede, who became a sheikh of the lodge, some time after Gül Baba's death[48].

The oldest name we can identify among the visitors of the Gül Baba Lodge is the 16th century pen name of a poet and the author of *Surname-i Hümâyûn*, İntizâmî of Bosnia (1540-1612). This poet, whose real name we do not know, wrote *Budin Şehrengizi* in 1568-69 while he served Sokollu Mustafa Pasha in the library in Buda. This work has a section describing the Buda Castle, recreation areas, hot springs, and Mustafa Pasha Mosque, as well as the Gül Baba Lodge[49]. According to *Budin Şehrengizi*, which is the oldest source about the architectural features of the lodge, the Gül Baba Lodge was a residence. The poet stated that guests were always present, everyone both big and small visited with dignity, and fighters who were going on expeditions made sacrifices and asked Gül Baba's spirit for help. He also mentioned that sacrifices of offering from all sides were slaughtered there; that every guest who came, whether rich or poor, was immediately given a full meal; and that there was a soup kitchen where meals were always available in the morning and evening, no matter how many guests there were. İntizâmî also mentioned that Sokollu Mustafa Pasha donated many spoils of war to this place and spent significant money, that he surrounded the lodge with a wall like a castle, that he had a mosque and a school built, that he donated many hamlets and properties, and that the lodge had its own characteristics[50]. The poet also wrote about the dervishes in

48. Çeltik 2009: 271, Ali Emîrî 1341: 7
49. İntizâmî 2020: 410-412 ve Tığlı 2020: 162.
Bkz. *Şâirlerin Dilinden Gül Baba* başlığı
For İntizâmî's poem, see the section titled "Gül Baba in the Lines of Poets"
50. Bkz. Gül Baba Tekkesi'nin Vakıfları başlığı
See the section titled "Foundations of the Gül Baba Lodge"

◆ 1686 târihli Budin gravüründe Gül Baba Türbesi

◆ Gül Baba Tomb in a Buda engraving dated 1686

bahseden şâir, elinde *serdeste*, baldırı çıplak, sinesi ve kolu dağlanmış olup hepsinin huşû ve salâvat ehli olduklarını, her dâim tekkenin hizmetinde olduklarını belirtmiştir[51]. *Tarih-i Peçevî'de* de gazilerin tekkede kestikleri kurbanlardan bahsedilmektedir[52].

Evliyâ Çelebi'nin ziyaret ettiği yıllarda Budin'in en büyük Müslüman Mezarlığı Gül Baba Tekkesi'nin çevresindeydi. Evliyâ Çelebi'nin ifadesiyle *nice Zaloğlu Rüstem gibi yiğitlerin yattığı* bu kabristan, Budin kaybedildikten sonra ortadan kaldırılmış, 18. yüzyılda da bir Hıristiyan mezarlığına dönüştürülmüştür[53].

Evliyâ Çelebi'den sonra Peter Lambeck 1666'da, Eduvard Brown da 1669-1671 yılları arasında Gül Baba Tekkesi'ni ve türbeyi ziyaret etmişlerdir. Brown, adını *Dschulpapa* olarak verdiği tekkede şeyhin kendilerine kavun ve meyve ikram ettiğini, karşılığında da birkaç parça gümüş verdiklerini yazar. Budin'in kaybedildiği yıllarda şehre gelen Giovanni Paolo Zenarolla burada üç tekke bulunduğunu bildirir. Bunlardan Hıdır Baba Tekkesi'nde 15, Miftah Baba Tekkesi'nde 20 dervişin barınmasına karşılık Gül Baba Tekkesi'nde 60 derviş bulunduğunu, buraya gelen misafirlerin hoş karşılandığını, saygı ve ikram gördüğünü söyler. Budin'in 1686'da Türkler'den alınışına şahit olan İtalyan Bizozeri ise burayı, "*Küçük bir koruluk içinde olan Gül Baba Tekkesi'nde buraya adını veren zatın kabri de vardır; bu mezarı çeşitli yerlerden Türkler ziyarete gelirler*" diyerek anlatır[54].

Fontana, kuşatma gravüründe Gül Baba Türbesi'ni ve tekkeyi çizmiştir. Bu târihte tekkenin harap halde olduğu görülmektedir. 1686 yılında Türk hâkimiyetinden çıkan Budin'deki bu tekke aynı yıl yıkılmıştır[55].

the lodge, stating that they were all people of reverence and prayer, and that they were always at the service of the lodge[51]. In Ottoman history, the sacrifices offered by the ghazis of the lodge are mentioned[52].

During the years when Evliyâ Çelebi visited Buda, the largest Muslim cemetery was located near the Gül Baba Lodge. In Evliyâ Çelebi's words, this cemetery where "many brave men like Zaloğlu Rüstem were buried" was destroyed after Buda was lost, and it was turned into a Christian cemetery in the 18th century[53].

After Evliyâ Çelebi, Peter Lambeck visited the Gül Baba Lodge and Tomb in 1666 and Edward Brown visited between 1669 and 1671. Brown wrote that in the lodge, which he called *Dschulpapa*, the sheikh offered them melons and other fruit, and in return they gave a few pieces of silver. Giovanni Paolo Zenarolla, who came to the city in the years when Buda was lost by the Ottomans, reported that there were three lodges. He said that there were 60 dervishes in the Gül Baba Lodge, while 15 dervishes lived in the Hıdır Baba Lodge and 20 in the Miftah Baba Lodge, and that the guests who came here were welcomed and treated with respect and hospitality. The Italian Bizozeri, who witnessed the capture of Buda from the Turks in 1686, described this place by saying: "*There is also the tomb of the person who gave his name here in the Gül Baba Lodge, which is in a small grove; Turks come to visit this tomb from various places*"[54].

Fontana depicted the Gül Baba Tomb and Lodge in a siege engraving. It is seen that the lodge was in a dilapidated state at that time. This lodge in Buda was demolished in 1686, the same year that the Turkish domination of Buda ended[55].

51. İntizâmî 2020: 410-412 ve Tığlı 2020: 162. İntizâmî'nin şiiri için bkz. *Şâirlerin Dilinden Gül Baba* başlığı
For İntizâmî's poem, see the section titled "Gül Baba in the Lines of Poets"
52. İbrahim Peçevî 1283: 2/140-141
53. Eyice 1996: 228
54. Eyice 1996: 229
55. Ágoston 1998: 14; Pintér 1992: 4

Gül Baba Tekkesi'nin Vakıfları

Foundations of the Gül Baba Lodge

Gül Baba Tekkesi'ne ait tespit edilebilen en eski vakıf kaydı, H. 988 (1580-1581) târihli Budin tahrir defterinde zikredilmektedir. Bu tahrir kaydında tekkenin tasarrufundaki yerler kaydedilmiştir. Buna göre, Budin hâricindeki Felhévíz Kilisesi'nin yeri (*günümüzdeki Császár ve Lukács kaplıcalarının yeri*), aynı kilisenin keşişhânesi, Sen Mihal Kilisesi (*Balıkçı Tabyası civarında*) evinin yeri, bostan yeri ve adı geçen kilise ile birlikte 7 hâne, 5 adet papaz evlerinin yeri, Kral Yanoş Ilıcası'nın 3 evinin yeri ile yıllık 250 akçe Sultan Süleyman tarafından Gül Baba Tekkesi'nin tasarrufuna verilmiştir. Sonraki tahrirlerde de bu yerler yine vakıf olarak kaydedilmiş ve buna dair yeni belge verilmiştir[56].

Budin'de 12 yıl Beylerbeyliği yapan Sokollu Mustafa Paşa, Gül Baba Tekkesi'nin yanına bir mescid inşâ ettirmiş[57], evlerini, dükkânlarını ve bağını tekkeye vakfetmiştir. Gül Baba Zâviyesi'ne vakfedilen evler, Tezkire Emini Piri Ağa'dan satın alınmış olup etrafında hisar duvarı, Dilsiz Mustafa, Şaban, Kurd, Musa, Sinan ve Gönüllü Cafer'in mülkleri ile komşu olup bir tarafında da yol bulunuyordu. Bu evler, Gül Baba Zâviyesi'ne senelik 100 akçe ile vakfedilmiştir. Evlerin sofa, kiler, yazlık oda ve bodrum gibi bölümleri ile bağı ve bağa bitişik beş adet dükkânı bulunuyordu[58]. Mustafa Paşa'nın 986/1579 târihinde tescil edilen vakfiyesine göre; Budin'de Mimar Sinan eseri olan câmiini Hz. Muhammed'in, Hindî Baba Zâviyesi yakınındaki mescidini Hz. Ebubekir'in, Orta Ilıca Mahallesi'ndeki mescidini Hz. Ömer'in, Gül Baba Zâviyesi yanındaki mescidini Hz. Osman'ın, Budin'e tâbi Födvar Palankası'ndaki mescidini ise Hz. Ali'nin rûhu için vakfetmiştir. Gül Baba Tekkesi yanında evvelden *Misali* adındaki bir gayrimüslimin evleri bulunuyordu. Mustafa Paşa, bu gayrimüslimin katledilmesinden sonra evleri satın almış ve Hz. Osman'ın ruhu için mescid inşa ettirmiştir[59]. Mescitte, imam ve müezzin göreviyle bir kişi 10 akçe yevmiye ile, kayyum göre-

The oldest identifiable foundation record belonging to the Gül Baba Lodge is mentioned in the Buda cadastral register dated H. 988 (1580-1581). The places at the disposal of the lodge are specified here. According to this record, the location of the Felhévíz Church outside of Buda (*the location of today's Császár and Lukács Baths*), the monk house of the same church, the house of St. Mihal Church (around Fisherman's Bastion), the location of the garden and the aforementioned church together with 7 houses, the locations of 5 priests' houses, the locations of the 3 houses of the King Yanoş Bath, and 250 coins per year were given to the Gül Baba Lodge by Sultan Süleyman. These places were also registered as foundations in the subsequent censuses and a new document was issued to this end[56].

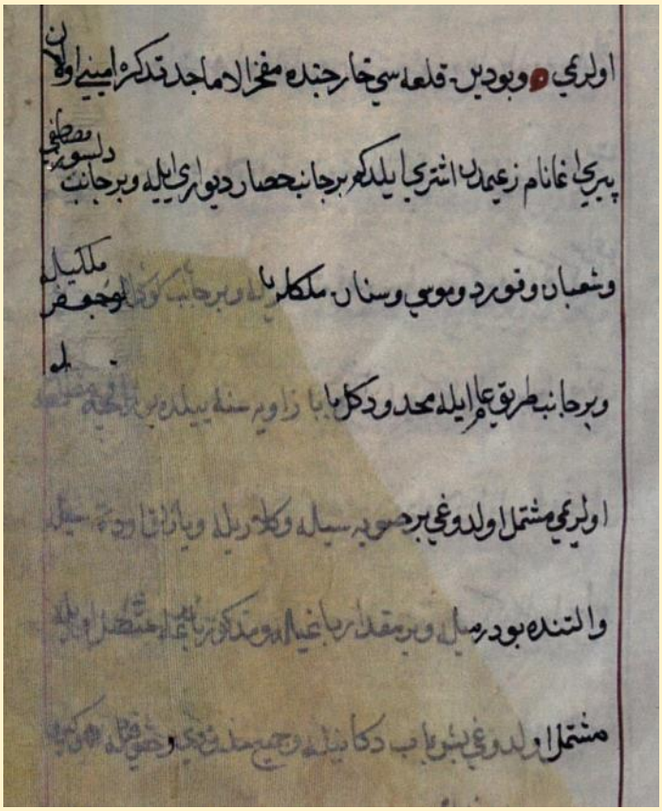
Sokollu Mustafa Pasha, who served as Governor of Buda for 12 years, had a mosque built next to the Gül Baba Lodge[57] and dedicated his houses, shops, and vineyards to the lodge. The houses dedicated to the Gül Baba Lodge were purchased from Tezkire Emini Piri Ağa and they were adjacent to the properties of Dilsiz Mustafa, Şaban, Kurd, Musa, Sinan, and the volunteer Cafer with a road on one side and a surrounding fortress wall. These houses were donated to the Gül Baba Lodge with 100 coins per year. The houses had sections such as halls, cellars, summer rooms, and basements, as well as a vineyard and five shops adjacent to the vineyard[58]. According to Mustafa Pasha's endowment registered in 986/1579, the mosque, which was the work of Mimar Sinan, was built in Buda and dedicated to the Prophet Muhammad, the prayer room near the Hindî Baba Lodge was dedicated to Hz. Ebubekir, the prayer room in the Orta Ilıca neighborhood was dedicated to Hz. Omar, the prayer room next to the Gül Baba Lodge was dedicated to Hz. Osman, and the mosque in Födvar Palanka, which was under the jurisdiction of Buda, was dedicated to the soul of Hz. Ali. The houses next to the Gül Baba Lodge used to belong to a non-Muslim named Misali. Mustafa Pasha bought the houses after the murder of this non-Muslim and commissioned the building of a mosque dedicated to the soul of Osman[59]. One person with the duties

56. Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk–Macar İlişkileri, 2016, s. 150–151. Budin Tahrir Defteri BOA, TD 592, v.5a.
Bu belgenin transkripsiyonu için bkz. Bozan ve Hanilçe 2021: 286-287.
For the transcription of this document see Bozan ve Hanilçe 2021: 286-287.

57. TSMA.D. 7000 varak 6a; Yılmaz-Günel 2016: 222

58. TSMA.D. 7000 varak 9a; Yılmaz-Günel 2016: 223

59. Nahîfî Mehmed Efendi 2019: 422

◆ Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde Gül Baba Tekkesi'yle ilgili bölüm.
TSMA.D. 7000 varak 9a; Yılmaz-Günel 2016: 223.

◆ The chapter dealing with the lodge in Mustafa Pasha's endowment document.
TSMA.D. 7000 varak 9a; Yılmaz-Günel 2016: 223.

"…ve Budin Kalesi haricinde mefharül emacid tezkere emini olan Piri Ağa nam zaimden iştira eylediğim bir canibi hisar duvarı ile ve bir canibi Dilsuz Mustafa ve Şaban ve Kurd ve Musa ve Sinan mülkleriyle ve bir canibi gönüllü Cafer mülkiyle ve bir canibi tark-i 'amm ile mahdud Gül Baba Zâviyesi'ne yılda yüz akça mukataalı evlerimi müştemil olduğu bir sofasıyla ve kileriyle ve yazlık odasıyla ve altında bodrumuyla ve bir miktar bağıyla ve mezkûr bağa muttasıl müştemil olduğu beş bab dükkân ile ve cemi-i cem'i hududu ve cümle hukukuyla…"

viyle bir kişi de 2 akçe yevmiyeyle vazifeliydi. Ludwig Nicolaus von Hallart'ın 1686'daki Budin kuşatmasını gösteren gravüründe Gül Baba Tekkesi'nin bulunduğu alanda kubbeli ve tek şerefeli minâresi bulunan bir câmi görülmektedir. Mescidler genellikle minâresiz olarak bilinmesine rağmen özellikle serhad bölgelerinde bilhassa yüksek minareli olarak yapılmıştır. Bunun bir örneği Eğri Kalesi'ndedir. Kethüda Hamza Bey Mescidi'nin taş minâresi günümüze ulaşmıştır. Evliyâ Çelebi de Budin varoşundaki câmi ve mescidlerin tümünün ahşap veya taş minâreli olduğunu bildirmiştir[60]. Bu sebeple gravürde görülen minareli yapının, Mustafa Paşa'nın vakfiyesinde zikredilen mescid olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca gravürdeki yapının, *Budin Şehrengizi*'nde İntizâmî'nin tasvirindeki gibi etrâfının *kale gibi duvarla çevrili* olduğu görülmektedir. Türbenin yanındaki Mustafa Paşa Mescidi'nin de tekke ile aynı anda (1686'dan sonra) yıktırılmış olması muhtemeldir.

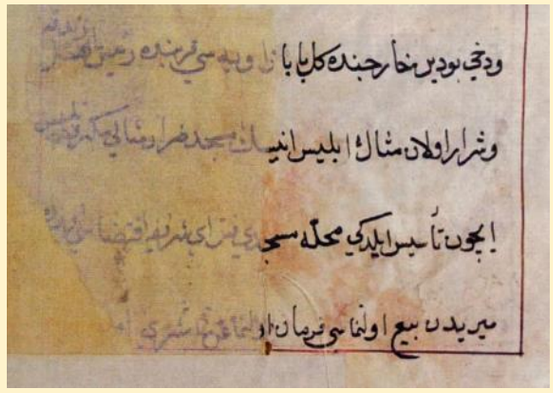
of imam and muezzin was in charge of the mosque for a daily wage of 10 coins, and one person was a trustee in charge with a daily wage of 2 coins. Ludwig Nicolaus von Hallart's engraving showing the siege of Buda in 1686 portrays a mosque with a dome and a single minaret with a balcony in the area where the Gül Baba Lodge is located. Although masjids are generally without minarets, they were built with tall minarets in border regions. An example of this is found in Eğri Castle. The stone minaret of Kethüda Hamza Bey Masjid has survived to the present day. Evliyâ Çelebi also reported that all of the mosques and masjids in the suburbs of Buda had wooden or stone minarets[60]. Therefore, we think that the minaret structure seen in this engraving is the masjid mentioned in Mustafa Pasha's charter. In addition, the structure in the engraving is surrounded by a wall like a castle, as in the description given by İntizâmî in *Budin Şehrengizi*. It is possible that the Mustafa Pasha Masjid next to the tomb was demolished at the same time as the lodge, after 1686.

60. Evliyâ Çelebi 6/319, Yılmaz 2021: 756

◆ Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde Gül Baba Mescidi'yle ilgili bölüm. TSMA.D. 7000 varak 6a; Yılmaz-Günel 2016: 222

◆ The chapter dealing with the masjid in Mustafa Pasha's endowment document. TSMA.D. 7000 varak 6a; Yılmaz-Günel 2016: 222

"Ve dahi Budin haricinde Gül Baba Zâviyesi kurbinde zümre-i batıl-ı zındıka ve şirar olan misal iblis-i enisin mescid-i dırar misali mekr ve teldis için tesis eylediği mahalle mescidi…"

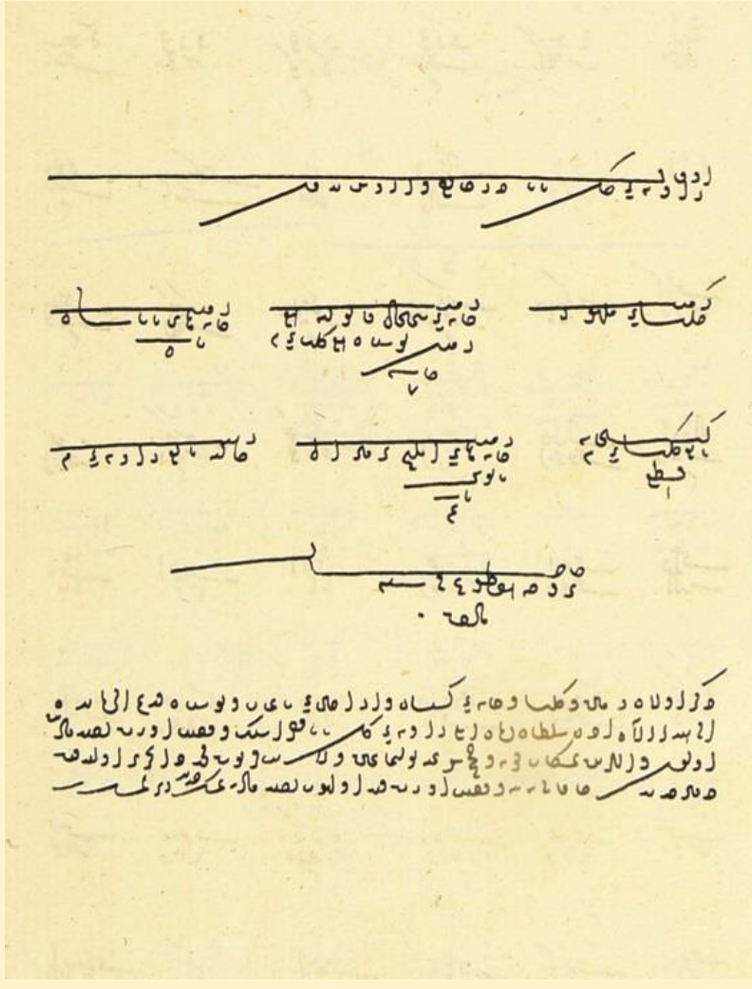

◆ Gül Baba Tekkesi'ne ait en eski vakıf kaydı (BOA TD 592)
BOA TT.d.592 (Budin livasının nüfus ve hasılatını ve Gül Baba evkafını havi mufassal tahrir defteri), H.29 Zilhicce 988/M. 4 Şubat 1581-III. Murad devri), vr. 5a.
(Bozan ve Hanilçe 2021: 286-287)

◆ The oldest foundation record of the Gül Baba Lodge (BOA TD 592) BOA TT.d.592 (Population and revenue of the Buda shire and detailed cadastral register containing Gül Baba foundations), H. 29 Zilhicce 988/M. February 4, 1581 - era of Murad III), p. 5a.
(Bozan—Hanilçe 2021: 286-287)

Evkâf-ı Zâviye-i Gül Baba der hâric-i varoş-ı Budun
Zemîn-i Kilise-i Felheviz
Zemîn-i hâne-i Sen Mihâl Kapulna ma'a zemîn-i bostan ma'a kilise-i m. [ezbûr]-hâne 7 [adet]
Zemîn-i hânehâ-i Papasân -bâb 5 [adet]
Keşişhâne tâbi' kilise-i m.[ezbûr]-kıt'a 1 [adet]
Zemîn-i hânehâ-i Ilıca-ı Kral Yanoş-bâb 4 [adet]
Zemîn-i hâliye tâbi' zaviye-i m.[ezbûr]
Hâsıl ber-vech-i maktû' fî sene 250 [akçe]

Zikr olan zemîn ve kilise ve hâne-i kesân ve ârâzî-i bâğât ve bostân kadîmü'l-eyyâmdan ilâ haze'l-ân izn-i sultân emân ile zâviye-i Gül Baba fukarasının vakfiyet üzere tasarruflarında olub ve ellerinde temessükât-ı kaviye ve hüccec-i şer'iye bulunmağın vilâyet-i mezbûre müceddeden tahrîr olundukda defter-i cedîd-i hâkânîye vakfiyet üzere kayd olunub tasarruflarına temessük-i cedîd virilmişdir.

GÜL BABA TEKKESİ'NİN VAKIFLARI
WAQFS OF GÜL BABA LODGE

	Vakıf Akârının Yeri / Bedeli	*Location & Amount of Foundation Revenue*	**Sene** *Year*	**Kaynak** *References*
1	Gül Baba Zâviyesi'ndeki Mustafa Paşa Mescidi 1 kişi imam-müezzin (Günlük 10 akçe) 1 kişi kayyım (Günlük 2 akçe)	Mustafa Pasha Masjid in Gül Baba Lodge One imam-muezzin (10 akçes per day) One trustee (2 akçes per day)	986/1579	TSMA.D. 7000
2	Sokollu Mustafa Paşa'nın Budin Kalesi'ndeki sofa, kiler, yazlık oda ve bodrumu bulunan evi, bağı ve bitişiğindeki beş dükkânı, senelik 100 akçe	Sokollu Mustafa Pasha's house composed of a hall, cellar, summer room, and basement in Buda Castle along with its vineyard and five adjacent shops (100 akçes per year)	986/1579	TSMA.D. 7000
3	Felhévíz Kilisesi'nin yeri ve keşişhânesi, Sen Mihal Kapulyası'nın evinin yeri, bostan yeri ve adı geçen kilise ile birlikte 7 hâne, Papazların evlerinin yeri, 5 adet Kral Yanoş Ilıcası'nın evlerinin yeri, 4 adet Zâviyeye ait boş arazi, tümü senelik 200 akçe	The location of the Felhévíz Church and its monk house, the point where St. Mihal Kapulya lies, the garden place and 7 houses together with the church mentioned, the place of the priests' dwellings, 5 houses belonging to the King Yanoş Bath, and the vacant land belonging to 4 convents (all 200 akçes per year)	988-1581 999-1591	BOA TD 592, 5a BOA TD 611, 3b
4	Eski Budin'de Salmar [*Solymár*] karyesinde 1 kıta çayır, 1700 akçe	One meadow in the village of Solymár in old Buda (1700 akçes)	988-1581	BOA TD 592, 13a
5	Vaç [*Vác*] varoşunda değirmen, 50 akçe	The mill in the suburb of Vác (50 akçes)	988-1581 999-1591	BOA TD 592, 96ba BOA TD 611, 82b
6	Vaç'a [*Vác*] tabi Bitme [*Becske*] karyesinde çiftlik	Farm in the village of Becske, Vác	988-1581	BOA TD 592, 102a
7	Duka [*Vácduka*] karyesinde çiftlik, 500 akçe	Farm in Vácduka village (500 akçes)	988-1581	BOA TD 592, 110a
8	Vaç'a [*Vác*] tabi Halsine karyesinde bağ, 30 akçe	Vineyard in Halsine village, Vác (30 akçes)	988-1581	BOA TD 592, 110b
9	Vişegrad'da Sen Andriya [*Szent András-kolostor*] harap kilise ve arazisi, 50 akçe	Ruined church and grounds belonging to St. Andráskolostor in Visegrád (50 akçes)	988-1581	BOA TD 592, 123b
10	Vaç'a [*Vác*] tabi Çürk [*Csörög*] karyesinde çayır, Budin'e tabi Urem [*Üröm*] mezrasında çayır, Budin'e tabi *Kuru Gavga* mezrasında çayır, Budin'e tabi *Kuru Gavga* mezrasında Ahmed Bey çayırı, Minali (?) hânesi	Meadow in Csörög village in Vác, meadow in Üröm hamlet in Buda, meadow in Kuru Gavga hamlet in Buda, Ahmed Bey meadow in Kuru Gavga village in Buda, Minali's (?) house	999-1591	BOA TD 611, 3b

Yılmaz-Günel 2016; Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk–Macar İlişkileri, 2016; Kökel 2022'den derlenmiştir.
Compiled from Yılmaz-Günel 2016; Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk–Macar İlişkileri, 2016; Kökel 2022.

Gül Baba'nın Ziyâretçileri

Gül Baba's Visitors

Gül Baba Tekkesi'nin ziyâretçileri arasında tespit edebildiğimiz en eski ismin *Bosnalı İntizâmî* olduğunu yukarıda yazmıştık[61]. Yine 16. asırda Kefevî Hüseyin Efendi'nin ziyaretine dair bilgiye ulaştık. Nakşibendî şeyhi Hâce Ahmed Sâdık Taşkendî'nin müntesibi olan Kefevî Hüseyin Efendi (vefâtı H.1010/M1601), Tireli Mehmed Dede'nin şeyh olduğu dönemde (1588'den sonra) Gül Baba Tekkesi'ni ziyâret etmiştir[62]. Kefevî Hüseyin Efendi, Osmanlı toplumunda yaygın bir şekilde görülen, bir kitaba bakarak *tefe'ül etme* konusunda çeşitli meclislerde mushaf-ı şerif, Mesnevî-i Ma'nevî, Hâfız-ı Şîrâzî ve Abdurrahman-ı Câmî'nin divanları ile bazı kitaplarında çıkan ve duruma uygun düşen ifade ve hikâyeleri toplayarak *raznâme* isimli Türkçe eserini kaleme almıştır[63]. Müellif, Gül Baba Tekkesi'ni ziyâretinde de tefe'ül ederek Abdurrahman-ı Câmî'nin divanından çıkan beyti nakletmiştir[64].

1663'te Evliyâ Çelebi, 1666'da Peter Lambeck ve Eduvard Brown ve 1686'da İtalyan Bizozeri'nin ziyaretlerinden yukarıda bahsetmiştik. 1840'ta Kadirî tarîkinden Şeyh Ahmed[65], 1850'de Konya sakinlerinden Mevlevî İbrahim Hakkı Dede Efendi[66], 1860'ta Mekke ahalisinden Hacı Mehmed ile Hacı İmam[67], 1861'de Bağdad ahalisinden Şeyh Ahmed, Hasan Safî, Derviş Davud ve Veli[68] ile İmam Musa'nın Türbedarı Seyyid Ebu Bekir[69], 1908'de de Rıfaiyye Tarikatı Şeyhi Yenipazarlı Ali Haydar Efendi'nin[70] Gül Baba ziyâretleri kayıtlıdır. İstanbul'dan Rusçuk, Belgrad, Vidin ve Peşte'ye gönderilen bir yazıda, Hindistanlı Kadirî Şeyhi Seyyid Hacı Abdürrezzak Efendi'nin Gül Baba Türbesi'ni ziyâret edeceği, kendisine gereken hürmetin gösterilmesi gerektiği bildirilmiştir[71]. Bilhassa 19. yüzyılın ortalarında, Gül Baba ziyâreti için Osmanlı Devleti'ne resmî müracaatın artması sebebiyle, Tuna yoluyla Belgrad'a gidip oradan Peşte'ye ulaşan seyyahlar için verilen harcırahın kesilmesine dair Maliye Nezâreti'nin tezkiresi bulunmaktadır[72].

As we noted above, the oldest name we could identify from among the visitors of the Gül Baba Lodge was the Bosnian poet İntizâmî[61]. From the 16th century, we have information about the visit of Kefevî Hüseyin Effendi. Kefevî Hüseyin Effendi (death: H. 1010/M. 1601), a follower of the Naqshbandi sheikh Hâce Ahmed Sâdık Taşkendî, visited the Gül Baba Lodge when Tireli Mehmed Dede was sheik, or after 1588[62]. Kefevî Hüseyin Effendi, who was often seen in Ottoman society, appeared in various assemblies on *tafa'ul* based on books from among the divans of *Mesnevî-i Ma'nevî*, Hâfız-ı Şîrâzî, and Abdurrahman-ı Câmî and some other relevant books. He collected expressions and stories and wrote a Turkish work titled *Raznâme*[63]. He conveyed a couplet that came from the divan of Abdurrahman-ı Câmî by fortune-telling during his visit to the Gül Baba Lodge[64].

We also mentioned above the visits of Evliyâ Çelebi in 1663, Peter Lambeck and Edward Brown in 1666, and the Italian Bizozeri in 1686. Other recorded visitors to Gül Baba include Sheikh Ahmed[65] from the Qadiri order in 1840; the Mevlevi İbrahim Hakkı Dede Effendi[66] from Konya in 1850; Hacı Mehmed and Hacı Imam[67] from Mecca in 1860; Sheikh Ahmed, Hasan Safi, Dervish Davud, and Veli[68] from Baghdad in 1861 with Imam Musa and Türbedar Seyyid Ebu Bekir[69]; and Ali Haydar Effendi of Yenipazar, Sheikh of the Rıfaiyye Sect[70], in 1908. In a letter sent from İstanbul to Rusçuk, Belgrade, Vidin, and Pest, it was stated that the Indian Qadiri Sheikh Seyyid Hacı Abdürrezzak Effendi would visit Gül Baba's Tomb and that due respect should be shown to him[71]. In the middle of the 19th century, due to the increase in the official applications made to the Ottoman Empire to visit the Gül Baba Lodge, a memorandum was issued by the Ministry of Finance regarding the cut-off of the allowance given to travelers who went to Belgrade via the Danube and reached Pest from there[72].

61. Bkz. Gül Baba Tekkesi başlığı
See the "Gül Baba Lodge" section
62. Raznâme v.96b
63. Akpınar 2002: 187
64. Kefevî Hüseyin Efendi, Raznâme, v.97a. Raznâme'de tekkeyle ilgili bölüm için bkz. Ek I
For the chapter dealing with the lodge in the Raznâme. see Addendum I
65. BOA C.DH 294/14662
66. BOA HR.MKT 36/77
67. BOA A.DVN 153/41
68. BOA HR.MKT 364/18
69. BOA A.DVN 166/48
70. BOA DH.MKT 2614/92
71. BOA HR.MKT 7/46
72. BOA MVL 1011/67

A TÖRÖK KÜLDÖTTSÉG GÜL-BABA SIRKÁPOLNÁJÁBAN.

16. yüzyılda Budin'den İstanbul'a götürülen ve o zamandan beri Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilen 35 cilt el yazması (korvina), 1877 yılı Nisan ayında Sultan II. Abdülhamid tarafından Macaristan'a iade edilmişti. Bu kıymetli el yazmaları, Özbekler Tekkesi Şeyhi Süleyman Buharî riyasetindeki onbeş kişilik bir heyet tarafından Budapeşte'ye götürüldü. İstanbul'dan giden bu heyetin Gül Baba Türbesi'ni ziyareti Macar rehber Béla Erődi tarafından şöyle kaleme alınmıştır[73]:

> *Gül Baba Türbesi'ni ziyaretin programa alındığı günü Türkler artık sabırsızlıkla bekliyordu. O gün de geldi. Arabaya bindik ve Gül Baba'ya yollandık. Daha otelden hareketimizden önce Türk konuklarımızı, namaz için burada abdest almaları hususunda uyardım. Çünkü orada buna olanak bulamayacaklardı. Bunun üzerine*

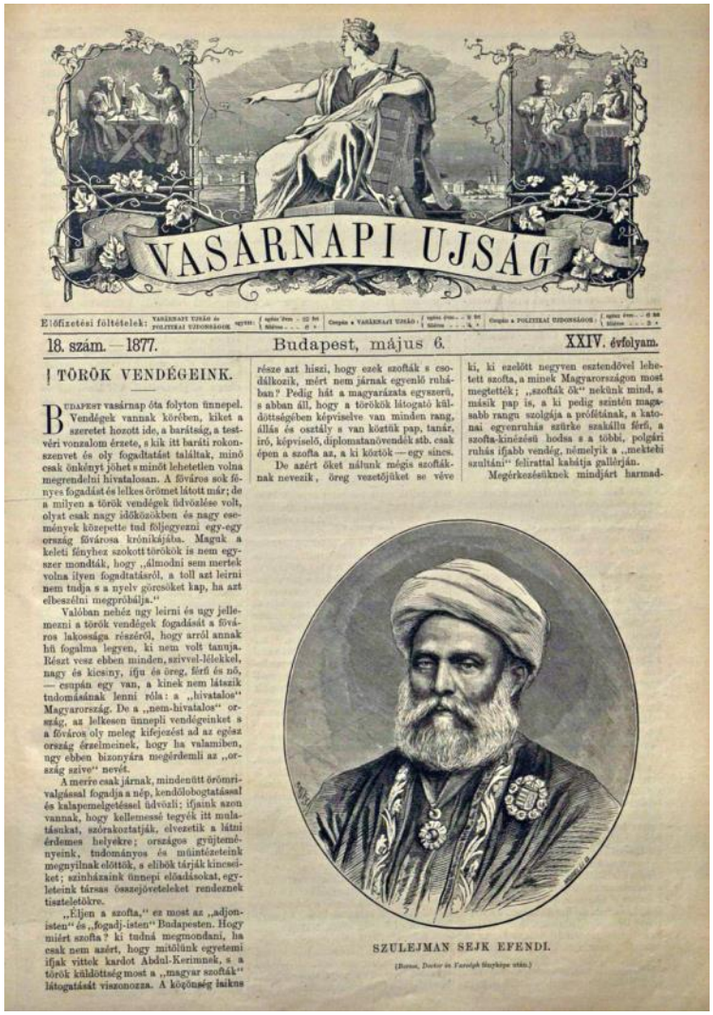
A 35-volume manuscript (*korvina*), which was taken from Buda to İstanbul in the 16th century and kept in Topkapı Palace after that, was returned to Hungary by Sultan Abdülhamid II in April 1877. These precious manuscripts were taken to Budapest by a delegation of fifteen people led by the Sheikh of the Uzbek Lodge, Süleyman Buharî. The visit of this delegation from İstanbul to Gül Baba's Tomb was described by the Hungarian guide Béla Erődi as follows[73]:

> *"The Turks were looking forward to the day when the visit to Gül Baba's Tomb was scheduled. That day had come. We got into the vehicle and set off to Gül Baba. Before our departure from the hotel, I warned our Turkish guests to perform ablutions here for prayer because they wouldn't be able to do it there. Upon this, the Sheikh said that they would not per-*

◆ 1877 yılında Gül Baba Türbesi'ni ziyaret eden Şeyh Süleyman Buhârî riyâsetindeki Türk heyeti (Erődi 2001: 73)
Bu ziyâret Macar gazetelerinde de haber olmuş ve aynı çizimler gazetelerde de yayınlanmıştır. (Bkz. Vasárnapi Ujság 13 Mayıs 1877)

◆ The Turkish delegation under the leadership of Sheikh Süleyman Bukhari, who visited Gül Baba's Tomb in 1877 (Erődi 2001: 73)
This visit was also reported in Hungarian newspapers and the same drawings were published in the newspapers (see Vasárnapi Ujság, May 13, 1877)

73. Erődi 2001: 69-71, Saral 2004b: 203-206

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK egyre: [illegible] Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG. [illegible] Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK. [illegible]

18. szám. — 1877. Budapest, május 6. XXIV. évfolyam.

TÖRÖK VENDÉGEINK.

Budapest vasárnap óta folyton ünnepel. Vendégek vannak körében, kiket a szeretet hozott ide, a barátság, a testvéri vonzalom érzete, s kik itt baráti rokonszenvet és oly fogadtatást találtak, minő csak önkényt jöhet s minőt lehetetlen volna megrendelni hivatalosan. A főváros sok fényes fogadást és lelkes örömet látott már; de a milyen a török vendégek üdvözlése volt, olyat csak nagy időközökben és nagy események közepette tud följegyezni egy-egy ország fővárosa krónikájába. Maguk a keleti fényhez szokott törökök is nem egyszer mondták, hogy „álmodni sem mertek volna ilyen fogadtatásról, a toll azt leírni nem tudja s a nyelv göröngyöket kap, ha azt elbeszélni megpróbálja."

Valóban nehéz úgy leírni és úgy jellemezni a török vendégek fogadását a főváros lakossága részéről, hogy arról annak hű fogalma legyen, ki nem volt tanuja. Részt vesz ebben minden, szivvel-lélekkel, nagy és kicsiny, ifju és öreg, férfi és nő, — csupán egy van, a kinek nem látszik tudomásúl lenni róla: a „hivatalos" Magyarország. De a „nem-hivatalos" ország, az lelkesen ünnepli vendégeinket s a főváros oly meleg kifejezést ad az egész ország érzelmeinek, hogy ha valamiben, úgy ebben bizonyára megérdemli az „ország szive" nevét.

A merre csak járnak, mindenütt örömrivalgással fogadja a nép, kendőlobogtatással és kalapemelgetéssel üdvözli; ifjaink azon vannak, hogy kellemessé tegyék itt mulatásukat, szórakoztatják, elvezetik a látni érdemes helyekre; országos gyüjteményeink, tudományos és müintézeteink megnyilnak előttök, s elibök tárják kincseiket; színházaink ünnepi előadásokat, egyleteink társas összejöveteleket rendeznek tiszteletökre.

„Éljen a szofta," ez most az „adjonisten" és „fogadj-isten" Budapesten. Hogy miért szofta? ki tudná megmondani, ha csak nem azért, hogy mikönk egyetemi ifjak vittek kardot Abdul-Kerimnek, s a török küldöttség most a „magyar szoftát" látogatását viszonozza. A köpönyeg isaknak nevezik, öreg vezetőjüket se véve részé azt hiszi, hogy ezek szofták s csodálkozik, mért nem járnak egyenlő ruhában? Pedig hát a magyarázata egyszerű, s abban áll, hogy a törökök látogató küldöttségében képviselve van minden rang, állás és osztály s van köztük pap, tanár, iró, képviselő, diplomatanövendék stb. csak épen a szofta az, a ki köztök — egy sincs.

De azért őket nálunk mégis szoftáki, ki ezelőtt negyven esztendővel lehetett szofta, a minek Magyarországon most megtették; „szoftát ők" nekünk mind, a másik pap is, a ki pedig szintén magasabb rangu szolgája a próféitának, a katonai egyenruhás szürke szakállu férfi, a szofta-kinézésü hodsa s a többi, polgári ruhás ifjabb vendég, némelyik a „mektebi szultáni" feliratlal kabátja gallérján.

Megérkezésünknek mindjárt harmad-

SZULEJMAN SEJK EFENDI.

(Rajzok, Doctor és Farcsigh Gusztáv után.)

◆ 1877 yılında Gül Baba Türbesi'ni ziyaret eden Özbekler Tekkesi Şeyhi Süleyman Buhârî riyâsetindeki Türk heyetiyle ilgili gazete haberi (Vasárnapi Ujság [Pazar Gazetesi], 6 Mayıs 1877)

◆ Newspaper article about the Turkish delegation from the Uzbek Lodge with Sheikh Süleyman Buhârî who visited Gül Baba's Tomb in 1877 (Vasárnapi Ujság [Sunday Newspaper], May 6, 1877)

◆ Béla Erődi'nin Csok Jasa [Çok Yaşa] kitabındaki çizim (1877)

◆ Drawing in Béla Erődi's *Csok Jasa* (1877)

Şeyh, türbede namaz kılmayacaklarını, sadece kısa bir dua okuyacaklarını söyledi. Császár Ilıcası'ndan itibaren yaşlı şeyh, türbeden gözünü ayırmadı. İç dünyasında çatışan düşünceler, âdeta yüzünden okunuyordu ve hiç konuşmuyordu. Gül Baba Türbesi'nin bulunduğu tepeye yayan çıktık. Yüksek basamaklı ve dönemeçli merdivenler yaşlıları yormuştu. "Yavaş, yavaş" dediklerini duyunca adımlarımızı yavaşlattık. Müminlerini açık kapıyla bekleyen türbenin önünde önce dini bütünleri buyur ettik ve duaları sırasında konukları rahatsız etmemeleri için, orada toplanmış olan meraklıları biraz uzaklaştırmak istedik. Fakat Şeyh bırakmadı ve bizim çizgi resimcimiz de türbenin kapısı önünde kalabalığın yanı başında yer aldı. Gül Baba'nın müminlerinden olmayan bizler ise türbede saygı ile bir kenara çe-

form the obligatory prayer in the tomb; they would only recite a short prayer. From the Császár Bath, the old sheikh never took his eyes off the tomb. Conflicting thoughts in his inner world could almost be read on his face and he did not speak at all. We went on foot to the hill where Gül Baba's Tomb was located. The high steps and winding stairs tired the old people. We slowed our pace when we heard them say "slow down, slow down." In front of the tomb, which was waiting for the believers with an open door, we first welcomed the believers, and we wanted to keep the curious gathered there at a distance so that they would not disturb the guests during their prayers. But the Sheikh did not let go and our drawing artist stood beside the crowd in front of the tomb's gate. We, who are not believers

◆ Budapeşte'ye giden Türk dostluk heyeti (İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kitaplığı, NEKYA91313/53)

Oturanlar (sağdan sola):
Medenî Hukuk ve Arapça muallimi Ahmed Fâzıl Efendi, Mekteb-i Sultâni müdür yardımcısı Mehmed Muhlis Efendi, Edirne Mebusu Hüsnü Bey, Özbekler Tekkesi Şeyhi Süleyman Buhârî Efendi, Özbekler Tekkesi'nden Hoca Mehmed Efendi, Hâriciye Vekâleti'nden Abdülbâkî Bey.

Ayaktakiler (sağdan sola):
Mekteb-i Sultâni talebesi Raif Bey, Mekteb-i Sultâni mezunu Mehmed Şemseddin Bey, Mekteb-i Sultâni talebesi Hasan Bey, Mekteb-i Sultâni mezunu Râgıb Murad Sarıca Bey, Mekteb-i Sultâni mezunu Nuri Reşad Bey, Mekteb-i Sultâni talebesi Ali Rızâ Bey, Mekteb-i Sultâni talebesi Ali Cevad Bey, Mekteb-i Sultâni talebesi Mehmed Esad Bey, Basiret Gazetesi yazarı Mehmed [Çaylak] Tevfik Efendi

◆ Turkish delegation of solidarity sent to Budapest (İstanbul University, Nadir Eserler Kitaplığı, NEKYA91313/53)

Sitting in front (right to left):
Civil Law and Arabic teacher Ahmed Fâzıl Effendi, Deputy Director of Mekteb-i Sultâni Mehmed Muhlis Effendi, Deputy of Edirne Hüsnü Bey, Sheik of the Uzbek Lodge Süleyman Buhârî Effendi, Hoca Mehmed Effendi from the Uzbek Lodge, Abdülbâkî Bey from the Ministry of Foreign Affairs

Standing behind (right to left):
Raif Bey, student in Mekteb-i Sultâni [the Royal College]; Mehmed Şemseddin Bey, a graduate of Mekteb-i Sultâni; Hasan Bey, student in Mekteb-i Sultâni; Râgıb Murad Sarıca, a graduate of Mekteb-i Sultâni; Nuri Reşad Bey, a graduate of Mekteb-i Sultâni; Ali Rızâ Bey, student in Mekteb-i Sultâni; Ali Cevad Bey, student in Mekteb-i Sultâni; Mehmed Esad Bey, student in Mekteb-i Sultâni; Mehmed [Çaylak] Tevfik Effendi, chief author of Basiret, a popular Turkish paper

kilmiştik. Türklerin ne kadar duygulandıkları yüzlerinden görülüyordu.

Viran olmaya başlayan bu türbe, onların görkemli geçmişlerine ve şimdiki duraksamalarına sanki tanıklık ediyordu. Kafamda bu düşünceler dolaşırken, Şeyhin işareti üzerine konuklar sırtlarını kapıya çevirerek yarım daire halinde dizildiler. Şeyh ise onlara doğru dönerek dua için ellerini kaldırınca diğerleri de onu izledi ve duaya başladı. Yüksek sesle ve Türkçe dua ediyordu. Yaşlı şeyhin yanında idim ve duasını şöyle not edebildim:

"Allah'ım, Yüce Tanrımız, milletlerin ve halkların Yaradan'ı! Müminlerin burada huzurunda bulunuyorlar. Onları yüce inayetinle takdis eyle. Şerefli bir şehidimizin ebedî istirahatında bu mukaddes yerde

of Gül Baba, stood aside respectfully in the tomb. The emotionality of the Turks was visible on their faces.

This desolate tomb seemed to bear witness to their glorious past and present hesitation. While these thoughts were swirling in my head, at the sign of the Sheikh, the guests lined up in a semicircle with their backs to the door. When the sheikh turned towards them and raised his hands in prayer, the others followed him and started to pray. He was praying loudly and in Turkish. I was with the old sheikh and noted his prayer like this:

"O God, our God Almighty, the Creator of nations and peoples! Your followers are here in Your presence. Bless them with Your supreme grace. In the eternal rest of an honorable martyr, we beg You to bless

Darülfünun Talebelerinin Peşte'de Gördükleri

Gül Baba'yı Ziyâret: Saraydan sonra Buda'nın yüksekçe bir mahallesinde vaki Gül Baba Hazretleri'nin türbesini ziyâret ettik. Gül Baba Türbesi'ne birçok merdivenler çıktıktan müteaddid girintili çıkıntılı ve üzeri asâme-i çardaklı yollardan geçitten sonra varılıyor. Bizim Edirne Kapısı'ndaki türbeler gibi ufak bir türbe, tepesinde bir hilâl vardır. Duvarlarında da küçük küçük bazı şekil pencereleri, kapısı Harb-i Umûmî'de boyanmış, nakışlar yapılmış, zemini tahta döşenmiş, üzerine güzel cilâlı bir sanduka imal ettirilmiş. Hattâ etrâfa halılar, sandukanın üzerine de bir puşîde vaz' olunmuş. Fakat Budapeşte'de komünistlik icra-i hâkim ettiği zaman bunların hepsi aşırılmış, şimdiki tam-takır hâle getirilmiş. Bugün türbenin içinde çıplak renginde bir sanduka, yine tahtadan mamul bir sarık, üzerinde bir tesbih, sandukanın etrafında üç dört levha, iki hatıra defteri, kapının yanında bir paket tasmarı basılmış nalın ve duvarlarda izahat veren bir levha var...

Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'nin altıncı cildini me'haz gösteren bu levhanın izahatine nazaran: Gül Baba Hazretleri Merzifonlu imiş. Süleyman Kanunî ile Budin fethinde bulunmuş. Lakin ilk Cuma namazını (Macarca) namıyla Mesmâ [Matyaş] kiliseden muhavvel (Fethiye) Câmii Şerîfi'nde kıldığı gün vefât etmiş. Cenâze namazında pâdişah da dâhil olmak üzere iki-yüzbin asâkir-i İslâm bulunmuş. Hatta tabutu bizzat padişah bile taşımış. Gül Baba Hazretleri büyük bir Bektaşî şeyhi imiş ve Fatih, Bayezid ve Süleyman Kanunî zamanlarında padişahlarla beraber muhârebelerde bulunmuş. Kendisinin evliyâullahdan olduğu müsellem olduğundan Kanunî Hazretleri, Budin Valisi Süleyman Paşa'ya gönderdiği fermanda Gül Baba Hazretleri'nin ruhaniyetinden istimdad etmiş. Evliyâ Çelebi de:

Âşık-ı sâdıkınım ettim ziyâret ben gedâ / Bülbül-ü güyâ gibi efgân idem ey Gül Baba ve *Merzifon'dan gelerek tuttu vatan / Şeh Süleyman zamanı Gül Baba* beyitlerini yazmış.

Gül Baba Hazretlerinin kudsiyet ve rûhaniyetine bütün Budapeşte'de iman derecesinde bir itimad varmış. Bilhassa gebe kalamayan Macar kadınları gelir, kendisini ziyâret ederler ve sandukanın ayak ucu tarafında zeminde açılmış bulunan delikten toprak alırlarmış... Baba hazretlerini ziyâretten ve deftere imzalarımızı attıktan sonra türbeden çıktık, evlerimize geldik.

Budapeşte 21 Teşrinievvel [1]340, 21 Ekim 1924 (Cumhuriyet, 28 Ekim 1924, s.5)

bizi rahmetine kavuşturman için sana yakarıyoruz. Bize yol gösteren sendin, şimdiye kadar bizi koruyan sendin. Bizim kaderimiz senin iradene bağlı. Çektiğimiz bunca çileden, çekiden, yaşadığımız fırtınalı günlerden sonra Osmanlı halkına saadet ve huzur günlerinin doğmasını nasip eyle. Bizim hak yolunda yürüdüğümüzü sen biliyorsun, bizi tehlikelerden ve felâketlerden koru. Bizlere haksızca ve alçakça saldıran düşmanlarımızı kahret. Bu felâket günlerinde kardeş elini bize dostça uzatan kardeşlerimizi, Macar halkını da takdis eyle. Bu ulusu güçlendir ve şereflendir ve bu iki kardeş halkın ittifakını takdis eyle! Sen, yüzyıllardan beri bu mezarda dinlenen şanlı şehit, sende artık huzur içinde uyu, rüyaların tatlı, iyimser olsun! Kemiklerin düşman elinde değil,

us with Your mercy in this holy place. You were the one who guided us, You were the one who protected us until now. Our fate depends on Your will. After all the suffering, endurance, and stormy days we have suffered, grant the Ottoman people days of happiness and peace. You know that we are walking on the right path; protect us from dangers and disasters. Destroy our enemies who attack us unfairly and viciously. Bless the Hungarian people, our brothers and sisters, who extended their brotherly hands to us in these disastrous days. Strengthen and honor this nation and bless the alliance of these two brotherly peoples! You, the glorious martyr who has been resting in this tomb for centuries, rest in peace now, and may your dreams be sweet and optimistic!

What Darülfünun Students Saw in Pest

Visiting Gül Baba: After the palace, we visited the Tomb of Gül Baba, which was located in a high neighborhood of Buda. Gül Baba Tomb is reached after climbing many stairs, through winding and overhanging roads and passages. It is a small tomb, like the tombs at our Edirne Gate, with a crescent on top. There are small windows with various shapes on its walls, the door was painted during the Great War, embroideries were made, the floor was wooden, and a beautifully polished sarcophagus was produced on it. There were carpets and a drape was placed on the sarcophagus. However, when communism prevailed in Budapest, all these materials were looted and the tomb was left in this desolate state. Today, inside the tomb, there is a buff-colored sarcophagus, a wooden turban, a rosary on it, three or four plates around the sarcophagus, two diary books, horseshoes with a package design printed near the door, and an explanatory plaque on the walls ...
According to the explanation of this plate showing the sixth volume of Evliya Çelebi's Travelogue: His Holiness Gül Baba was from Merzifon. He conquered Buda with Süleyman the Magnificent. However, he passed away on the day he performed the first Friday prayer called Mesmâ [Matyaş] in Hungarian at the (Fethiye) Mosque which was transformed from a church. Over two hundred thousand Muslims, including the sultan, attended the funeral prayer. Even the sultan himself shouldered the coffin. His Holiness Gül Baba was a great Bektashi sheikh and fought with the sultans during the times of Fatih, Bayezid, and Süleyman the Magnificent. Since his affinity with the holy lineage was undeniable, His Holiness the Magnificent took advantage of the spirituality of His Holiness Gül Baba in the edict he sent to the Buda Governor Suleyman Pasha. Evliya Celebi also said:
Âşık-ı sâdıkınım ettim ziyâret ben gedâ | Bülbül-i güyâ gibi efgân idem ey Gül Baba ve *Merzifon'dan gelerek tuttu vatan | Şeh Süleyman zamanı Gül Baba*
There was a degree of faith in the holiness and spirituality of Gül Baba in all of Budapest. Especially Hungarian women unable to conceive would come, visit him, and take soil from the hole drilled in the ground at the foot of the coffin.
Budapest, 21 October 1924
(Cumhuriyet, 28 October 1924, p. 5)

kardeş halkın mukaddes topraklarındaki mezarında yatıyor. Senin rüyaların kim bilir ne kadar tatlı, ne kadar mutluluk doludur. Burada, senin mukaddes mezarının başında, iki kardeş halk arasında doğan ittifak bağını mühürlüyoruz. Bu kardeşlik ittifakı senin mezarının başında hayat kazanıyor, gerçekleşiyor. Yarabbi, sen bu iki kardeş halk arasında meydana gelen kardeşlik ittifakının hayırlı ve ebedî olmasını nasip eyle! Kardeşlerim, şimdi Fatihâ'yı birlikte okuyalım!"

Şeyhin bu sözlerinden sonra herkes, Kur'an'ın ilk suresini okudu ve sonunda hep birden yüksek sesle "âmin!" dediler. Gerçi halk bu duanın sözlerini anlamadı ama, sonunda bundan duygulanarak onlar da "Âmin!" dedi. Bundan sonra şeyh beraberinde getirdiği iki tabelayı duvara astı. Birinde "Maşallah" sözcüğü, diğerinde ise bir ayet yazılıydı. Ardından en güzel el işiyle dokunmuş değerli bir halıyı masaya serdi. Bunun üzerine herkes adını yazmaya başladı. Şeyh ise duvara, binlerce yazı arasına bir rubaînin ilk beytini yazdı. Beyit şöyleydi:

"Hudâ'yâ ittifak üzre olanlar mülkin âbâd et,
Macar'la millet – i Osmâniyânı dem be dem şâd et."

Bu beytin altına adını yazdı: Şeyh Süleyman Efendi. Hazır bulunanlar tamamen ihmal edilmiş, yıkılmaya yüz tutmuş türbeyi gezdi. Türbede, bir iki levha ile yıpranmış iki yaban hayvanı derisi ve bir heybeden başka sadece geçen sonbaharda birkaç gencin koyduğu çelenk vardı ve burada Türk heyetini karşılayan da bu gençlerden biriydi. Şeyh türbenin bu harap durumuna üzüldü ve burayı tamir ettirmeyi arzu ettiğinden, onarım konusunda bir duvarcı ile temasa geçip bu işin ücretini öğrenmem ve fırsat bulunca kendisine haber ulaştırmam için bana yetki verdi. Türklerin hepsi isimlerini yazdıktan ve bahçıvana da bahşişi altın sikkeyle verildikten sonra, Şeyh türbenin ortasındaki dört köşe kapının önünde durdu ve "Mübarek Gül Baba'nın ruhu, ziyaretçilerine nur bahş eyleye!" diyerek kapının altından bir tutam toprak aldı ve göğsüne

Your bones lie not in the hands of the enemy, but in the grave of brothers in their holy land. Who knows how sweet and happy your dreams are. Here at your holy tomb, we seal the bond of alliance that was born between two brotherly peoples. This fraternal alliance is coming to life at your grave, it's coming true, my Lord. O Lord, grant that the alliance of brotherhood between these two brotherly peoples will be beneficial and eternal! My brothers, now let's recite the al-Fatiha together!"

After these words of the sheikh, everyone recited the first surah of the Qur'an, and at the end they all said loudly, "Amen!" Although the people did not understand the words of this prayer, in the end they were moved and also said, "Amen!" After that, the sheikh hung the two signs he had brought with him on the wall. One had the word "Maşallah" and the other had a verse. Then he laid a precious carpet woven with the most beautiful handiwork on the table. Then everyone started to write their names. The sheikh wrote the first couplet of a quatrain (ruba'ī) among thousands of writings on the wall. The couplet was:

"Hudâ'yâ ittifak üzre olanlar mülkin âbâd et,
Macar'la millet-i Osmâniyânı dem be dem şâd et."

He wrote his name under this couplet: Sheikh Süleyman Effendi. Those present toured the completely neglected, crumbling tomb. In the tomb, there was only a wreath laid by a few young people last fall, apart from a few plates and two worn skins of wild animals and a saddlebag, and it was one of these young people who greeted the Turkish delegation here. The sheikh was upset at this dilapidated state of the tomb and wanted to have the place repaired, so he authorized me to contact a mason about the repair to learn the cost of this work and asked me to inform him when I had the opportunity. After all the Turks had written their names and the gardener was tipped with gold coins, the sheikh stood in front of the square door in the middle of the tomb. "Blessed Gül Baba's spirit, give light to the visitors!" he said, taking a pinch of earth from under the door and scattering it

serpti. Diğerleri de aynı şeyi yaptıktan sonra, bu dokunaklı sahneye şahit olan, rüzgârların bir başından girip öteki başından çıktığı çatlaklarla dolu türbeden ayrıldık. Adımlarımızın sesini hemen ardından ağır bir kapının kapanışı izledi ve o sırada türbenin penceresinden heyete doğru, sanki "Allah her adımınızda yardımcınız olsun." diye fısıldayarak Gül Baba'nın ruhu uçuyormuş gibi bir meltem başımızın üzerinden esip geçti."

Macar Şarkiyatçı Gyula Germanus, Gül Baba Türbesi'nin Batı dünyası için İslâm'ın temsilcisi olduğunu şöyle dile getirmektedir[74]:

"Gül Baba Türbesi, Batı kültür dünyası içerisindeki biricik Müslüman ziyaret yeridir. Mekke'den Buda'ya, Kâbe'den Gültepe'ye kadar Arap çöllerini aşarak Nil'in verimli kıyıları boyunca Mezopotamya'nın buğday tarlalarını kat edip, Ganj'ın kutsal sularından Cordoba'yı, Sevilla'yı ve İstanbul'u, yedi tepeli imparatorluk kentini geçerek ayaklarımızın dibine kadar gelmiştir."

G. Germanus'un sembolik önemini vurguladığı Gül Baba Türbesi'ni sadece Türkler değil, dünyanın her tarafından Müslümanlar ziyâret ediyordu. Peşte Başşehbenderi Feridun Bey, Gül Baba Türbesi'ni Türklerin yanı sıra Orta Asya'dan dahi gelen Müslümanların ziyâret ettiğini bildirmiş[75], Ahmed Hikmet Bey de Hariciye Nezâreti'ne Gül Baba Türbesiyle ilgili gelişmeleri aktaran raporunda Hindistan ve Mısır'dan gelen ziyâretçilerin eksik olmadığını dile getirmiştir[76]. Anton Karl Fisher, Gaspıralı İsmâil Bey, Enver Paşa, Reşit Saffet ve İsmail Habib Sevük de Gül Baba'nın ziyâretçileri arasındadır[77].

on his chest. Witnessing this poignant scene, we left the tomb with its cracked walls after the others had done the same, with the wind coming in at one end and out the other. The sound of our steps was followed immediately by the closing of a heavy door, and at that moment, a breeze seemed to whisper "God be with you every step" from the tomb's window towards the delegation, as if Gül Baba's spirit was flying over our heads."

Hungarian Orientalist Gyula Germanus states that Gül Baba Tomb is the representative of Islam for the Western world:[74]

"Gül Baba's Tomb is the only Muslim pilgrimage site in the Western cultural world. Crossing the Arabian deserts from Mecca to Buda, from the Kaaba to Gültepe, traversing the wheat fields of Mesopotamia along the fertile banks of the Nile, passing Cordoba, Seville, and İstanbul from the holy waters of the Ganges, the tomb has crossed the seven hills of the imperial city and landed at our feet."

Not only Turks but also Muslims from all over the world visited Gül Baba Tomb, whose symbolic importance was emphasized by G. Germanus. Feridun Bey, the Chief Constable in Pest, reported that besides Turks, Muslims from Central Asia also visited Gül Baba Tomb[75], and Ahmed Hikmet Bey, in his report conveying the developments regarding Gül Baba's Tomb to the Ministry of Foreign Affairs, stated that there was no shortage of visitors from India and Egypt[76]. Anton Karl Fisher, Gaspıralı İsmâil Bey, Enver Pasha, Reşit Saffet, and İsmail Habib Sevük were among Gül Baba's visitors[77].

74. Germanus 1996: 45
75. BOA HR.İD 1594/1
76. BOA HR.İD 1591/5
77. Bkz. Saral 2004b

◆ Başkomutan Vekili Enver Paşa'nın Galiçya cephesini denetlemeden önce Gül Baba Türbesi'ni ziyareti (1916, M. Özel'den)

◆ Visit of Deputy Commander-in-Chief Enver Pasha to Gül Baba Tomb before inspecting the Galician front (1916, from M. Özel)

◆ Galiçya cephesinde savaşa giden Mehmetçikler Gül Baba Türbesi'nin avlusunda dua ederken (1916, M. Özel'den)

◆ Troops who went to war on the Galician front praying in the courtyard of Gül Baba Tomb (1916, from M. Özel)

Şâirlerin Dilinden Gül Baba

Gül Baba in the Lines of Poets

1663'te Budin'e gelen Evliyâ Çelebi, seyahatnâmesinde Gül Baba Türbesi'nin kapısına yazdığı beyitleri neşretmiştir[78]. Macaristan seferlerine katılan şâirlerden Bosnalı Sâbit'in (vefâtı 1712) dîvanında Budin'deki Gül Baba'ya dâir beyit yer almaktadır[79]. Divan şâirlerinden Peşteli Hisâlî[80] (v. 1652) ve Kemâlî'nin[81] de Gül Baba'yla ilgili şiirleri bulunmaktadır. Bosnalı İntizâmî'nin 1568-69'da kaleme aldığı *Budin Şehrengizi*'nde de tekke uzunca anlatılmıştır[82].

Yakın târihimizin kitap meraklılarından, Millet Kütüphanesi'nin kurucusu Ali Emirî Efendi, *Vesâikü'l-âsâr* ismiyle yarım kalmış eserinde, Osmanlı şâirlerinin Edirne ve Budin'deki Gül Baba'lara dâir yazılmış beyitlerini neşretmiştir. *Vesâikü'l-âsâr*'da, Edirneli Tîgî Bey, Edirneli Örfî, Seyyid Feyzî Bey, Budinli Hamdi Çelebi, Budinli Sâmî Çelebi, Budinli Nâzi Çelebi ve Budinli Gâzî Çelebi'nin beyitleri bulunmaktadır[83].

19. yüzyılda İsmâil Sâdık Kemâl tarafından yazılmış *Âsâr-ı Kemâl* adlı eserde, evliyâ kıssalarının anlatıldığı son bölümde *Hazret-i Gül Baba Kaddesa'llahu Tealâ Sırrahû* başlığıyla Gül Baba'nın fazîletlerinden ve kerâmetlerinden bahsedilmektedir. Şair, Gül Baba'yı gördüğü rüyasındaki işaretlerin, daha sonra yaşadığı olaylarda ortaya çıkışını 57 beyitte anlatmaktadır[84].

Evliyâ Çelebi, who came to Buda in 1663, published the couplets he wrote about the door of Gül Baba's tomb in his travelogue[78]. There is a couplet about Gül Baba in Buda in the divan of the Bosnian poet Sâbit, who died in 1712 and was one of the poets who participated in the Hungary expeditions[79]. Among the divan poets, Peşteli Hisâlî[80] (death: 1652) and Kemâlî[81] also wrote poems about Gül Baba. The lodge was also explained at length in *Budin Şehrengizi*, written by the Bosnian İntizâmî in 1568-69[82].

One of the book enthusiasts of our recent history, Ali Emirî Effendi, founder of the Nation's Manuscript Library (now named *Millet Yazma Eser Kütüphanesi*), included the couplets of Ottoman poets about the Gül Babas in Edirne and Buda in his unfinished work called *Vesâikü'l-âsâr*. In *Vesâikü'l-âsâr*, there are couplets by Tîgî Bey from Edirne, Örfî from Edirne, Seyyid Feyzî Bey, Hamdi Çelebi from Buda, Sâmî Çelebi from Buda, Nâzi Çelebi from Buda, and Gâzî Çelebi from Buda[83].

Gül Baba's virtues and miracles are mentioned in the last part of the story of the saints in a section titled *Hazret-i Gül Baba Kaddesa'llahu Tealâ Sırrahû* in a work called *Âsâr-ı Kemâl*, which was written by İsmâil Sâdık Kemâl in the 19th century. The poet explains in 57 couplets how the signs from his dream, in which he saw Gül Baba, appeared in subsequent events in real life[84].

Âşık-ı sâdıkınım etdim ziyâret ben gedâ
Bülbül-i gûyâ gibi etsem figân ey Gül Baba

Sen gül gül-i gülzâr-ı hakîkatde dedemsin
Aktâb-ı Budin Gülli Baba kân-ı keremsin

Merkad-i pâkine yüzünü süren
Değil elbet tehî o şâh-ı gedâ

Merzifon'dan gelüp vatan dutdu
Şeh Süleymân zamânı Gülli Baba

Evliyâ Çelebi (1663)

◆

78. Evliyâ Çelebi 6/324-326
79. Tansel 1968: 70
80. Bkz. I. Cilt, *Peşte* başlığı
See Volume I, Peşte
81. 16. yüzyıl divan şâirlerinden, Kemâlî mahlaslı yeniçeri Defterdarzâde İsmail Kemâleddin Efendi, Sokullu Mehmed Paşa'nın kâtiplerinden Balâtî Mustafâ Efendi'nin oğlu ve kendisi de şair olan Defterdarzâde Cemâlî'nin kardeşidir. III. Murâd devrinde (1574-1595) Budin'de şehit olduğunu belirtir.
A 16th century divan poet, the Janissary Defterdarzâde İsmail Kemâleddin Effendi used the pseudonym Kemâlî and was the son of Balâtî Mustafâ Efendi, one of Sokullu Mehmed Pasha's clerks, and the brother of Defterdarzâde Cemâlî, himself a poet. He was martyred in Buda during the reign of Murad III (1574-1595).
(26.05.2021 teis.yesevi.edu.tr)
Günümüzde türbede asılı olan şiir Kemâlî'ye aittir (Bkz. *Gül Baba Türbesi'ndeki Teberrukât* başlığı).
The poem hanging in the tomb today was written by Kemâlî (see the section titled "The Relics in Gül Baba Tombs).
82. Bkz. *Gül Baba Tekkesi* başlığı
See the section titled "Gül Baba Lodge"
83. Çeltik 2009: 271-272, Ali Emîrî 1341: 5-6
84. Duran 2018: 232-238

Gül Baba Tekyesi'nün Evsâfıdur

Gül Baba nâm âsitânesi hûb
Ol ilün arasında key mergûb

Zâyiri eksük olmayup bir dem
Vecd-ü hâl ehline virür âlem

Anı dâim ziyâret eylerler
Ulu kiçi riâyet eylerler

Gâzîler gitse bir yire sefere
Nezr ü kurbân ile varup ol ere

Sıdk ile andan idüp istimdâd
Rûh-ı pâkinden irişür imdâd

Her ṭarafdan nüzûr u kurbânı
Gelür eksük olur mı mihmânı

Bay u yohsul ne denlü gelse konuk
Fevrî hâzır ṭaâmı eksügi yok

Kondugı sâat ol yire yol eri
Asel ile penîr mâ-hazarı

Konuk olsa ne denlü kesretde
Sabâh ahşam ṭaâmı vefretde

Bol ṭaâmı olur imâretdür
Hem imâret ü hem ziyâretdür

Her ganîmetde hisse-i gâyib
Evvelâ ana lâzım u lâzib

Lutf idüp ana Mustafa Paşa
Haylî ihsân u lutf idüp itâ

Yükler ile filori harc itmiş
Çak mahallinde sarfa derc itmiş

Çevirüp kal'a gibi dâiresin
Aluben içerüye zâviyesin

Mescidin mektebin idüp ma'mûr
Haylî sarf eylemiş ana makdûr

Vakf idüp çok mezâri ü emlâk
Sarf olur bî-tereddüd ü bî-bâk

Gel nazar kıl bu mecma-ı nâsı
Özge devlet değül mi ihyâsı

Elde serdeste baldırı çıplak
Sîne vü kolı dağlu her dazlak

Cümle ehl-i salât u ehl-i huşû
Ana tekye dime di dâr-ı huzû

Kamu dervîşleri salâh üzre
Değil âlûde hep felâh üzre

Tekyenün hizmetine kâyimler
Hep muayyen işe müdâvimler

Gerçek erdür o ser-hade nâzır
Ehl-i İslâm'a himmeti hâzır
Bosnalı İntizâmî (1568/1569)

◆

Âşinâ-yı bahr-i irfân ü hakikat Gül Baba
Rûşenâ-yı dîde-i ehl-i basîret Gül Baba
Edirneli Tîgî Bey

◆

Nâil-i eltâf-ı Hak sâhib-velâyet Gül Baba
Şârih-i mânâ-yı esrâr-ı hakikat Gül Baba
Edirneli Örfî

◆

Kâbedir uşşâka ey dil âsitân-ı Gül Baba
Sa'y ider anı tavâfa tâlibân-ı Gül Baba
Seyyid Feyzî Bey

◆

Gönlümüz açtı hevâ-yı âsitân-ı Gül Baba
Sâhib-i keşf ü kerâmettir revân-ı Gül Baba
Tîğî Bey

◆

Ravza-i hoş-bûyı güllerle müzeyyendir kamu
Gülistân-ı aşk u şevke bağbândır Gül Baba
Budinli Hamdi Çelebi

◆

Bir zamân dünyâda mihmândâr-ı ser-bâzân idi
Şimdi mihmân-ı naîm-i câvidândır Gül Baba
Budinli Sâmî Çelebi

◆

Kudsiyân eyler ziyaret meşhed-i pür-nûrını
Mazhar-ı nûr-ı cenâb-ı müsteândır Gül Baba
Budinli Nâzi Çelebi

◆

Bundadır dürdâne-i maksûd-ı ehl-i aşk ü şevk
Râzdâr-ı feyz, Hak-ı kenz-i nihândır Gül Baba
Budinli Gâzî Çelebi

◆

Dağ yakmış sîne-i Abdal'a dâğî lâlenin
Sanki Gül Baba çerağıdır çerağı lâlenin
Bosnalı Sâbit (v. 1712)

◆

Hâdi-i râh-ı hüdâdur hem-demân-ı Gül Baba
Mazhar-ı sırr-ı Hudâdur mahremân-ı Gül Baba

Kalb-i mahzûnum açıldı gonca-veş dil-teng iken
Özge cây-ı dil-güşâdur âsitân-ı Gül Baba

Dâhil olur kurtulur endûh u gamdan gûyiyâ
Abd-i mü'min mülkidür dârü'l-emân-ı Gül Baba

Âsitânın secde-gâh itmişdür abdâlân-ı Rûm
Ka'be-veş yüz sürse tan' mı tâlibân-ı Gül Baba

Ey Hisâlî ihvân-ı 'aşkullah ile toplar anı
Cân ile her kim olursa mihmân-ı Gül Baba
Peşteli Hisâlî (v. 1652)

◆

Bunda medfûn Gül Baba hazretlerinin dâimâ
Bülbül- âsâ zâiridir ruh-ı pâk-i etkıyâ

Âna mânend-i hezâr âşık olur dil, çün odur
Gül gibi revnak-fezâ-yı fark-ı tâc-ı evliyâ

Reşk eder gül âna kim bir vakte olmaz münhasır
Bülbülü bulur ânın her demde bûy-ı ihtidâ

Sâde züvvârı değil hem her hezâr âşıkı
Kande olsa verd-i lütfun şemm eder subh ü mesâ

Gül şeh-i ezhârdır, o pâdişâh-ı kudsiyân
Andelîb-i tâbii bulur dü âlemde safâ

Bülbül-i hâmem du'â eyler hemîşe himmeti
Verd-i maksûdın vechi âsafın etsin güşâ

Andelîb-i bendegânından Kemâlî dâ'imâ
Feyz-yâb-ı verd ruhâniyeti kılsın Hudâ
Kemâlî

◆

Hazret-i Gül Baba tâc üzre olan gül âsâ
Feyz ile re’s-i derûn içre ider nûr ilkâ

Gerçi Budin denilen beldede medfûn ise de
Yine bu dîn-i mübîn ehli gider zâir âna

Hiç hâr içre bulınmakla halel bulmaz gül
Yine şevkiyle hezârân hezâr nağme-fezâ

Zulümât içre anın misli dimek âb-ı hayât
Hâle içinde meh-ü mihre de benzer hakka

Reşk ider gül ki o hiç vakte değildür mahsus
Dâimâ bûy-ı füyûzatı virür kalbe safâ

Siyyemâ sâdece züvvârına mahsus değil
İrişür dûrî-i surîde bile pek ra’nâ

Verd-i evsâfını vird eyledi bülbül gibi dil
İde mahşerde dahî lutf-u himemle ihyâ

Sene bin iki yüz altmış ikide görmiş idim
Böylece kuvvet-i kudsiyyeti ile rüyâ

Gülşen-i feyz olan türbesini za’ir olup
Dîde-i kalbime olmakda idi nûr-resâ

Kapu yanında ayakta duruyor pîr olarak
Gördüm ol zât-ı keremkâr-ı kerâmet-pîrâ

Pûs idüp dest-i mukaddeslerini bi’t-ta’zim
Pey-rev oldım o Süleymân’a hemân mûr-âsâ

Pek geniş bir eve içre giderek bir odaya
Dâhil oldukda kerâmetle buyurdu inbâ …
İsmâil Sâdık Kemâl (1845-1846)

◆

Gül Baba Türküsü[85]

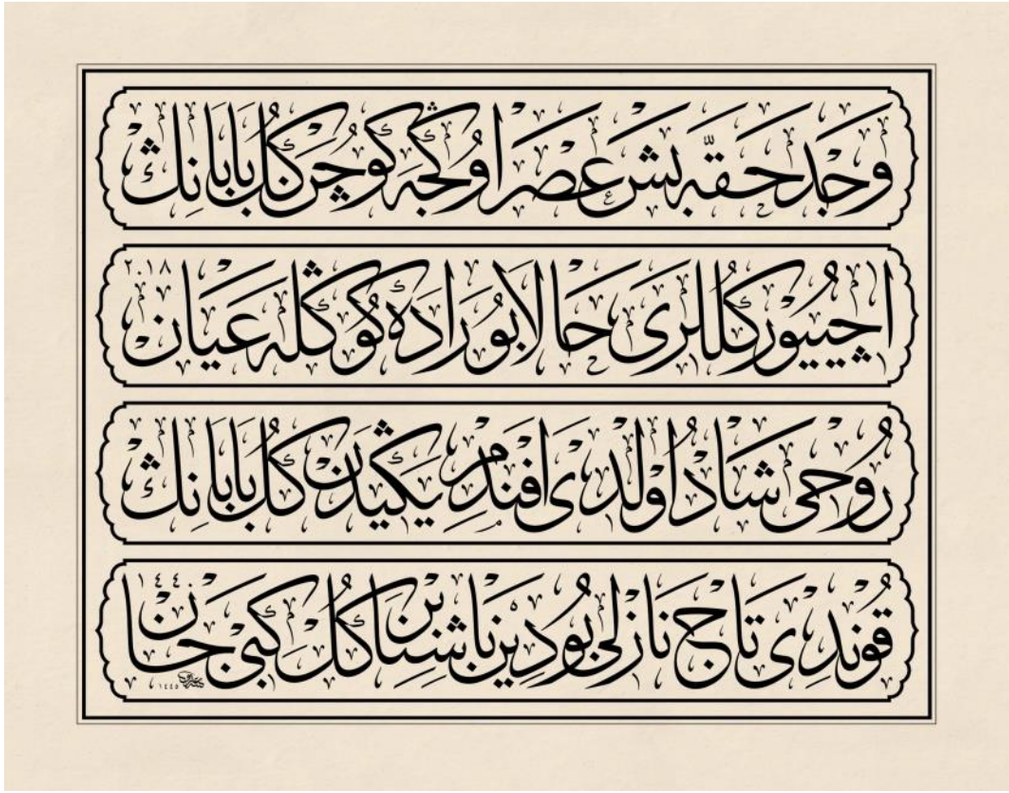
Revân oldum seyre çıktım,
Tuna’da Budin’e indim,
Kasr-ı gülde mihmân oldum,
Halkı gülbâde içerler.

Bağ-u sarayı güldür, gül,
Nazm-ı aşkı okur bülbül,
Dilberinin dudağı gül,
Gülden libâde giyerler.

Gülden kurulmuş bir çadır,
Hey nimeti hazır nazır,
Kapıcısı İlyas Hızır.
Aşk şarabın bezl ederler.

Sordum nerdeyim sultanım,
Düşte mi seyreder canım,
Bu düş değildir imanım.
Bu yere Gül Baba derler.

85. Gül Baba Türküsü, Üsküplü Kemal Altınkaya tarafından derlenmiştir. Bozkurt 2016: 176-178; turkudostlari.net/soz.asp?turku=26091
Compiled by Kemal Altinkaya from Skopje. Bozkurt 2016: 176-178; turkudostlari.net/soz.asp?turku=26091

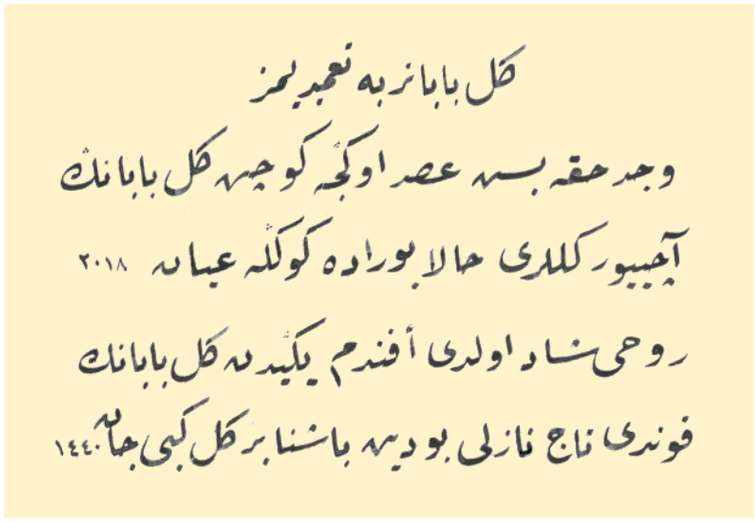
Hat / Calligraphy:
Mehmet Arif Vural
2023

GÜL BABA TÜRBE TA'MİRİMİZ

Vecd-i Hakk'a beş asır önce göçen Gül Baba'nın,
Açıyor gülleri hâlâ burada gönle ayan [2018]
Rûhu şâd oldu efendim yeniden Gül Baba'nın
Kondu tâc, nazlı Budin başına bir gül gibi cân [1440]

Five hundred years ago Gül Baba departed
It is clear to hearts that his roses still flower here [2018]
O, his soul was blessed again and delighted
As the crown was put on dear Buda, like a rose put in hair [1440]

2018 onarımına târih / Date of restoration in 2018
Şiir / Poem: Tâlî (Mustafa Asım Küçükaşçı) / 2023

Hat / Calligraphy:
İ. Aydın Yüksel, 2023

III. BÖLÜM
GÜL BABA TÜRBESİ

PART III
GÜL BABA'S TOMB

Gül Baba Türbesi'nin İnşâ Târihi ve Bânîsi

The Construction History and Builders of Gül Baba Tomb

Gül Baba Türbesi'nin günümüze ulaşan kitâbesi ve müstakil vakfiyesi bulunmamaktadır. Bu sebeple net olarak hangi yıl inşâ edildiğini bilemiyoruz. Evliyâ Çelebi, türbenin bânîsinin Gâzî Mihaloğullarından Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa olduğunu bildirmektedir[86]. Seyyahın verdiği bu bilgiden, Gül Baba Türbesi'nin, Mehmed Paşa'nın Budin beylerbeyliği yaptığı 1543 ile 1548 yılları arasında bir târihte yaptırıldığını söyleyebiliriz. Şu hâlde (*Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*'ne göre) Gül Baba'nın 11 Cemâziyelevvel 948'de (2 Eylül 1541) Cumâ günü vefât edip defnedilmesinden sonra mezarının üstüne türbesinin 2/7 yıl sonra inşâ edildiği anlaşılmaktadır.

Gül Baba's Tomb does not have an inscription or an independent endowment certificate that has survived to the present day. Therefore, we do not know the exact year in which it was built. Evliyâ Çelebi reported that the founder of the tomb was Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha, one of the Mihaloğulları ghazis[86]. From this information given by the traveler, we can say that Gül Baba's Tomb was built between 1543 and 1548, when Mehmed Pasha was the governor of Buda. Subsequently, according to Evliyâ Çelebi's travelogue, it is understood that after Gül Baba's death and burial on Friday, 11 Cemâziyelevvel 948 (September 2, 1541), the tomb was built 2 to 7 years later over his grave.

◆ Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa'nın mührü (1544, Göksel Baş arşivi, ÖNB Cod. Mixt. 101b.)

◆ Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha's seal (1544, Göksel Baş archive, ÖNB Cod. Mixt. 101b.)

◆ Kosova Prizren'de Mehmed Paşa Türbesi (2013) Bulgaristan Balçık'ta Akyazılı Sultan Türbesi (2019) ve Makedonya Üsküp'te Mehmed Paşa Türbesi (2023)

◆ Mehmed Pasha's Tomb in Prizren, Kosovo (2013); Akyazılı Sultan's Tomb in Balchik, Bulgaria (2019); and Mehmed Pasha's Tomb in Skopje, Macedonia (2023)

Türbenin bânîsi Mehmed Paşa, II. Bayezid'in damadı olan Yahyâ Paşa'nın ikinci oğludur[87]. Belgrad'da bir medrese ve imâretin de bânîsi olan Mehmed Paşa, Prizren'de bugün *Bayraklı Câmi* ismiyle bilinen câmisinin avlusuna kendisi için bir türbe yaptırmışsa da 958 ortalarında (1551) vefat etmiş[88], Üsküp'te babası Yahyâ Paşa'nın inşâ ettirdiği câminin hazîresine defnedilmiştir[89]. Akıncı ailelerinden Mihaloğulları'nın Bektaşîlikle ilgisi sadece Gül Baba ile sınırlı değildir. Gül Baba Tekkesi'nden başka, Varna yakınlarındaki Balçık'ta yer alan Akyazılı Sultan Tekkesi ile Seyyid Battal Âsitânesi'nin inşâsı ve Otman Baba Tekkesi'ne *yaz meydanı* ilâvesi Mihaloğulları'nın faaliyetlerindendir[90].

The tomb was built by Mehmed Pasha, the second son of Yahyâ Pasha, who was the son-in-law of Bayezid II[87]. Although Mehmed Pasha, who was also the founder of a madrasah and soup kitchen in Belgrade, had a tomb built for himself in the courtyard of the mosque known today as Bayraklı Mosque in Prizren, when he died in the middle of H. 958 (M. 1551)[88] he was buried in the graveyard of the mosque built by his father Yahyâ Pasha in Skopje[89]. The interest of the Mihaloğulları, one of the *akıncı* (cavalry) families, in Bektashism was not limited to Gül Baba. The construction of the Seyyid Battal Lodge and Akyazılı Sultan Lodge in Balçık near Varna and the addition of the summer square to the Otman Baba Lodge in addition to the Gül Baba Lodge are among the activities of the Mihaloğulları[90].

86. Evliyâ Çelebi 6/324-326
87. Yahyâ Paşa için bkz. Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1675
For Yahyâ Paşa see Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1675
88. Ayverdi 2000: 3/186
89. Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1076; Kiel 1977: 24
90. Kiel 1977: 23-25

◆ Bulgaristan Hasköy'de Otman Baba Türbesi (2021)

◆ Otman Baba's Tomb in Haskovo, Bulgaria (2021)

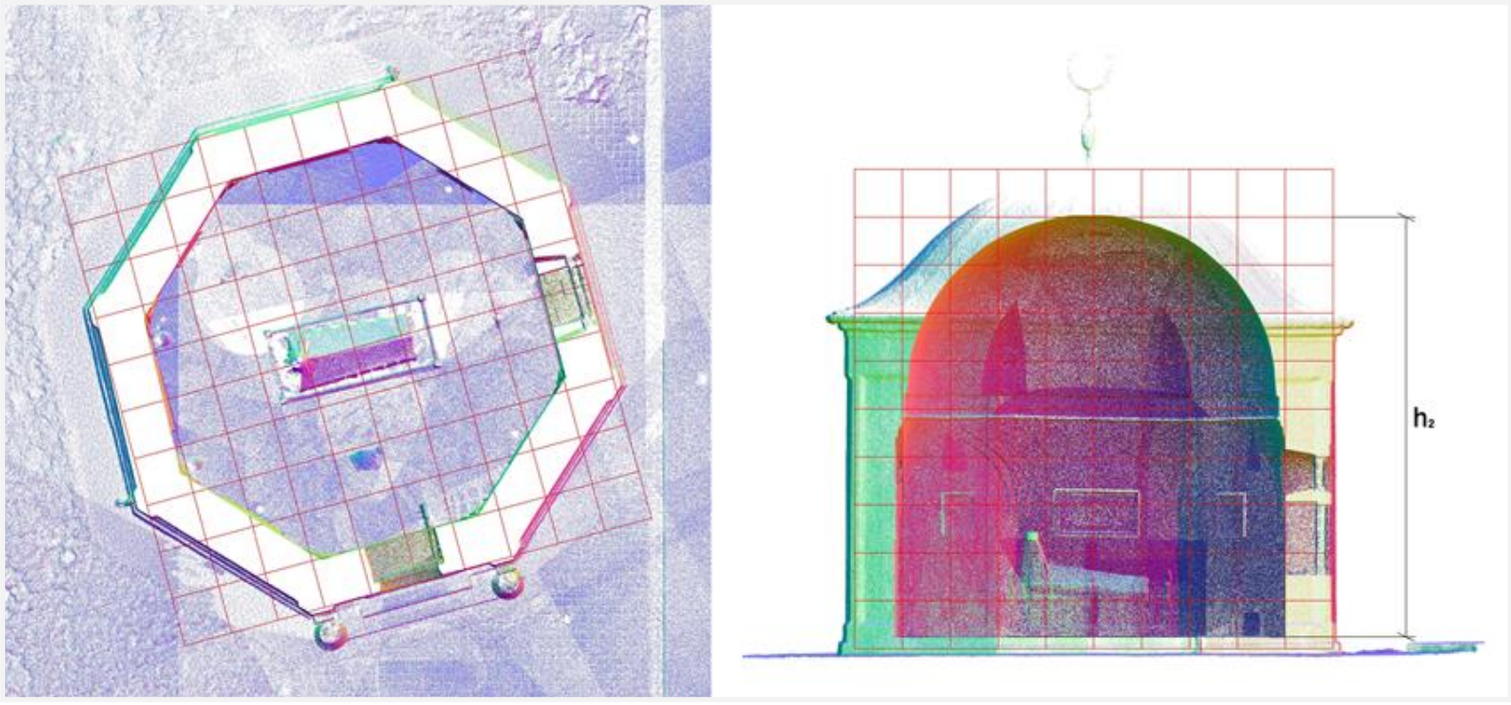
Gül Baba Türbesi'nin Mimârî Özellikleri

Architectural Features of Gül Baba Tomb

Gül Baba Türbesi, klasik Osmanlı mimârî üslûbunda, sekizgen planlı olup kesme taştan inşâ edilmiştir. Bir duvarının uzunluğu dıştan 322, içten ise 255 cm'dir. Sekizgenin köşe taşları cephelerde hafifçe (6 cm) dışa taşırılmıştır. Üzeri kasnaksız kubbeyle örtülü türbenin giriş kapısı kıble yönündedir. Cepheler, profilli saçak silmesiyle çepeçevre sarılı olup cephe yüksekliği 510 cm'dir. Sekizgenin doğu yönündeki kenarında, sandukanın ayak ucunda pencere bulunmaktadır. Taş söveli dikdörtgen biçimindeki pencere açıklığının üzerinde çift merkezli taş kemer yer almaktadır. Kemer alnı sonradan boşaltılan pencerede olması gereken lokma parmaklıklar günümüze ulaşmamıştır. Kıble duvarındaki basık kemerli kapı açıklığı üzerindeki kemerin de alnı boşaltılmıştır. Kubbe yüksekliği içten 670 cm olan Gül Baba Türbesi'nin iç mekânını Evliyâ Çelebi şöyle anlatmaktadır[91]:

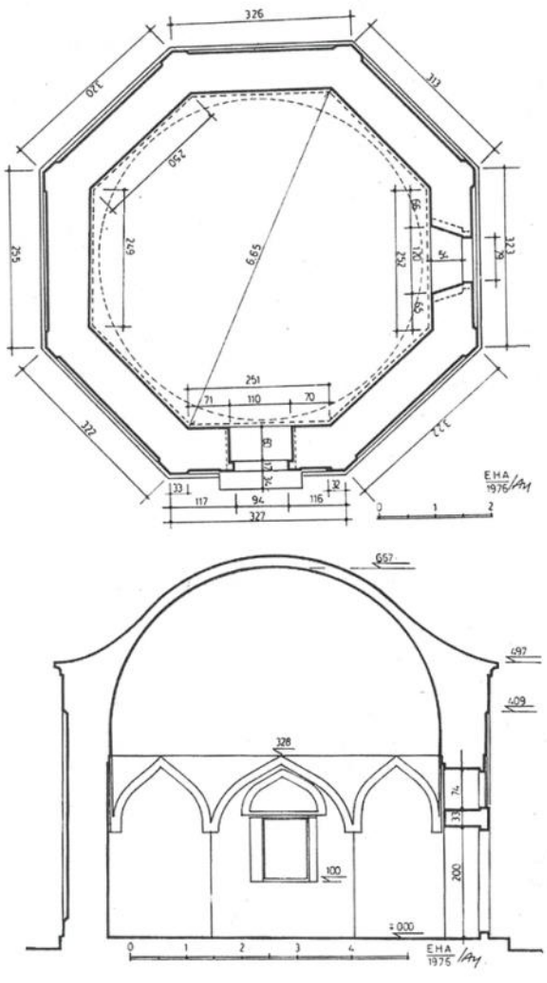
Gül Baba's Tomb was constructed in the classical Ottoman architectural style with an octagonal plan and built of cut stone. The length of one wall is 322 cm from the outside and 255 cm from the inside. The corner stones of the octagon protrude slightly (6 cm) on the facades. The entrance door of the tomb, which is covered with a dome without trim, faces the qibla. The facades are surrounded by a molding of profiled eaves and the facade is 510 cm high. On the eastern edge of the octagon, there is a window at the foot of the sarcophagus. There is a double-centered stone arch above the rectangular window opening with a stone frame. The grid railings that should have been on the window whose frontal arch was later emptied did not survive to the present day. The arch front above the low-arched doorway on the qibla wall was also emptied. Evliya Çelebi described the interior of Gül Baba's Tomb, whose dome height is 670 cm from the inside, as follows[91]:

91. Evliyâ Çelebi 6/324-326

◆ Gül Baba Türbesi'nin planının ve kesitinin her bir ızgaranın bir arşına denk geldiği cetvelle gösterimi (Kovács-Rabb 2020: 234, 236)

◆ Representation of the plan of Gül Baba's Tomb and cross-section with a ruler where each grid corresponds to one cubit (Kovács-Rabb 2020: 234, 236)

◆ Gül Baba Türbesi Rölövesi (1976, E. H. Ayverdi, Çizim: İ. Aydın Yüksel)

◆ Measured drawing of Gül Baba Tomb (1976, E. H. Ayverdi, Drawing: İ. Aydın Yüksel)

"Bizzat Gül Baba da bir çiçekli bahçe içinde kurşun örtülü bir kubbede gömülüdür. Sandukası yeşil çuha ile örtülü olup, mübarek başlarında Bektaşî tâcı bulunur. Etrâfı çeşitli Arap harfli Kur'an âyetleri ile süslüdür. Çeşitli beyitleri yazdıktan sonra mübârek rûhları için bir Yâsin-i Şerîf okudum."

Günümüzde kullandığımız metrik ölçüleri türbenin inşa edildiği dönemde kullanılan ölçü birimi olan arşına çevirdiğimizde; duvar kalınlığı 1 arşın, kapı açıklığı 2 arşın, kubbe çapı 8 arşın, sekizgenin bir kenarı ise (dıştan) 4 arşın olup türbenin sekizgen planı 10 x 10 arşın ölçülerindeki ızgaraya denk gelmektedir. İç mekân zemininden kubbe alt kotuna kadar yükseklik 9 arşın, cephede ise dış zemin kotundan alem başlangıcına kadar 10 arşındır[92].

"Gül Baba himself is buried under a lead-covered dome in a flower garden. The sarcophagus is covered with green broadcloth and has a Bektashi crown on its blessed head. It is decorated with verses of the Qur'an with various Arabic letterings. After writing various couplets, I recited the Yâsin-i Şerîf for his blessed soul."

When current metric measurements are converted to cubits, the unit of measurement used in the period when the tomb was built, the wall thickness is 1 cubit, the door frame is 2 cubits, the diameter of the dome is 8 cubits, one side of the octagon is 4 cubits, and the octagonal plan of the tomb corresponds to a grid measuring 10x10 cubits. The height from the interior floor to the lower level of the dome is 9 cubits, and the facade is 10 cubits from the outer ground level to the beginning of the finial ornamentation (*alem*)[92].

Osmanlı Döneminden Sonra Gül Baba Türbesi

Gül Baba Tomb after the Ottoman Period

Gül Baba Türbesi, Osmanlı döneminden sonra, 1688'de Avusturyalılar tarafından Cizvit papazlarına tahsis edilerek kiliseye çevrilmiş ve 85 sene kilise olarak kullanılmıştır[93]. Türbe, kiliseye çevrilince iç mekândaki sanduka ve tüm tefrişât kaldırılmış, kubbenin üstüne ahşap iskelet kurulup ikinci bir çatı yapılmış ve işlevsiz bir aydınlık feneri eklenmiştir. Batı cephedeki pencere kapatılmış, pencerenin üstündeki kemer oval şekle getirilmiş bu sâyede yapının Osmanlı mimârîsini gösteren ana unsurları değiştirilmeye çalışılmıştır. Kiliseye çevrilen Peçuy'daki Gâzi Kasım Paşa Câmii ve Yakovalı Hasan Paşa Câmileri, Hırvatistan Yakova'daki İbrâhim Paşa Câmii ve Sırbistan Çaçak'daki Tur Ali Bey Câmii'nde de kubbeyi gizlemek için Avusturyalılar tarafından benzer uygulamalar yapıldığı görülmektedir[94].

Budapeşte'de Türk döneminden kalan dinî yapılar arasında günümüze ulaşan yalnızca Mustafa Paşa ve Toygun Paşa Câmileri ile Gül Baba Türbesi olmuştur. Diğer dinî yapıların tümü Avusturyalılar tarafından yok edilmiştir. Bu üç eserin de günümüze ulaşması kiliseye çevrilmesi sayesinde olmuştur. Aslında bu durumu tüm

Gül Baba's Tomb was allocated to Jesuit priests by the Austrians in 1688, converted into a church, and used as a church for 85 years after the Ottoman period[93]. When the tomb was turned into a church, the inner sarcophagus and all the furnishings were removed, a wooden skeleton was installed on the dome, a second roof was added, and a non-functional lighting unit was added. The window on the west facade was closed off, and the arch above the window was made into an oval shape in an attempt to change the main elements of the building that showed the features of Ottoman architecture. Similar applications were undertaken by the Austrians to conceal the domes of the Ghazi Kasım Pasha Mosque and Yakovalı Hasan Pasha Mosque in Pécs, the İbrahim Pasha Mosque in Croatia, and the Tur Ali Bey Mosque in Çaçak, Serbia, which were converted into churches[94].

Among the religious buildings remaining from the Turkish period in Budapest, only the Mustafa Pasha and Toygun Pasha Mosques and Gül Baba's Tomb have survived. All other religious buildings were destroyed by the Austrians. These three survived to the present day because they were converted into churches. In fact, it would not be an

92. Kovács ve Rabb 2020: 234-236. Budin'deki Gül Baba Türbesi ile Peçuy'daki İdris Baba Türbesi'nin boyutlarını o dönemin ölçü sistemi üzerinden açıklayan çalışma için bkz. Kovács ve Rabb 2020.
For a study explaining the dimensions of Gül Baba's Tomb in Buda and İdris Baba's Tomb in Pécs based on the measurement system of that period, see Kovács & Rabb 2020.
93. Yılmaz 2020: 157-158, 536
94. Yılmaz 2015: 44

◆ *"Budapeşte'de Gül Baba Türbesi"* (1880'ler, Salt Arşiv, FFT807019)

◆ *"Budapeşte'de Gül Baba Türbesi"* Gül Baba Tomb in Budapest (1880s, Salt Archive, FFT807019)

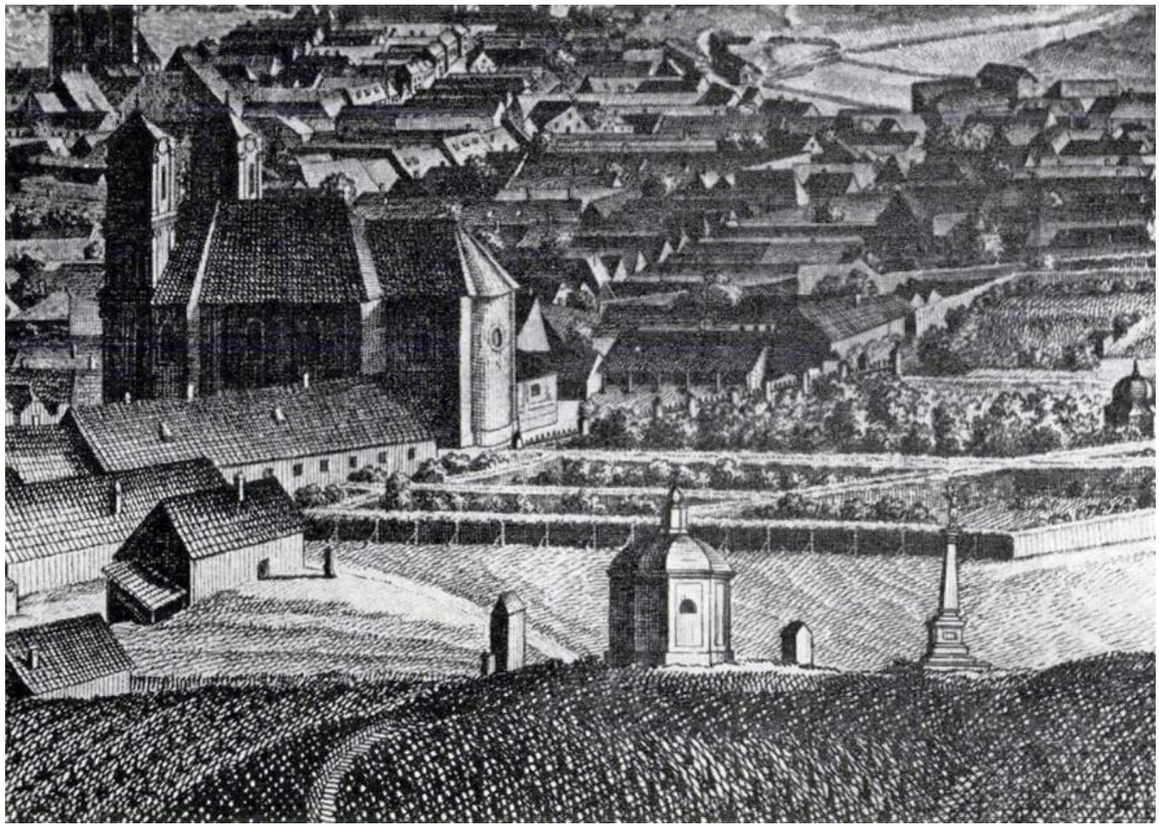
Macaristan için söylesek abartmış olmayız. Mustafa Paşa ve Toygun Paşa Câmileri bugün tanınmaz halde iken Gül Baba Türbesi zaman içinde yapılan onarımlarla aslî mimârî hüviyetini büyük ölçüde korumaktadır.

1773'te Cizvitlerin dağılmasından sonra mimârîsi değiştirilerek kiliseye çevrilmiş olan Gül Baba Türbesi terkedilmiş ve 1861'e kadar unutulmuştu. Bu tarihte, türbenin de içinde bulunduğu arazi türbeye gelen ziyâretçilere izin vermesi şartıyla mimar János Wágner tarafından satın alınmış ve özel mülkiyete geçmiştir[95].

exaggeration to say that is valid for all of Hungary. While the Mustafa Pasha and Toygun Pasha Mosques are unrecognizable today, Gül Baba's Tomb largely preserves its original architectural identity with the repairs made over time.

After the suppression of the Jesuits in 1773, Gül Baba's Tomb, which had been converted into a church by changing its architecture, was abandoned and forgotten until 1861. The land on which the tomb was located was then purchased and became privately owned by architect János Wágner on the condition that the tomb remain open to visitors[95].

95. Yılmaz 2020: 157-158

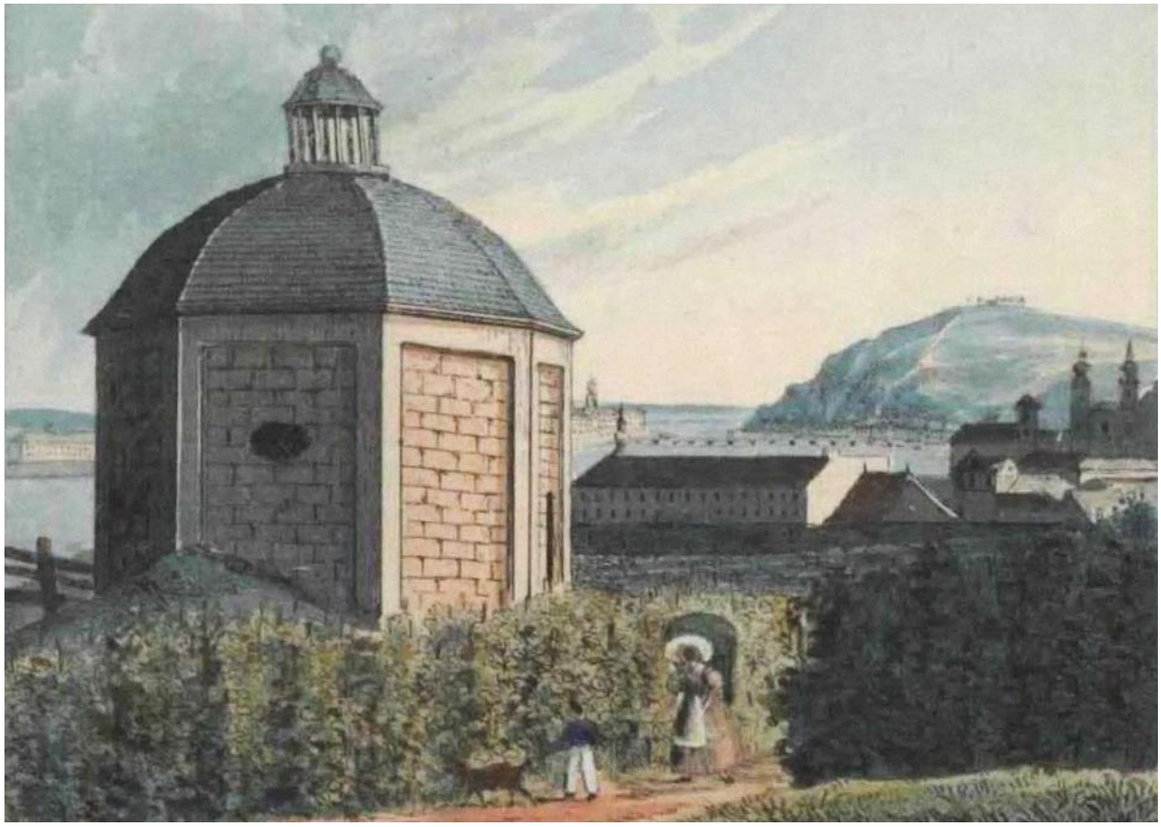
◆ 1781 târihli gravürde Gül Baba Türbesi ve etrafı (Budapest Története c.3 s.42)

◆ Gül Baba Tomb and its surroundings in an engraving dated 1781 (Budapest Története v. 3, p. 42)

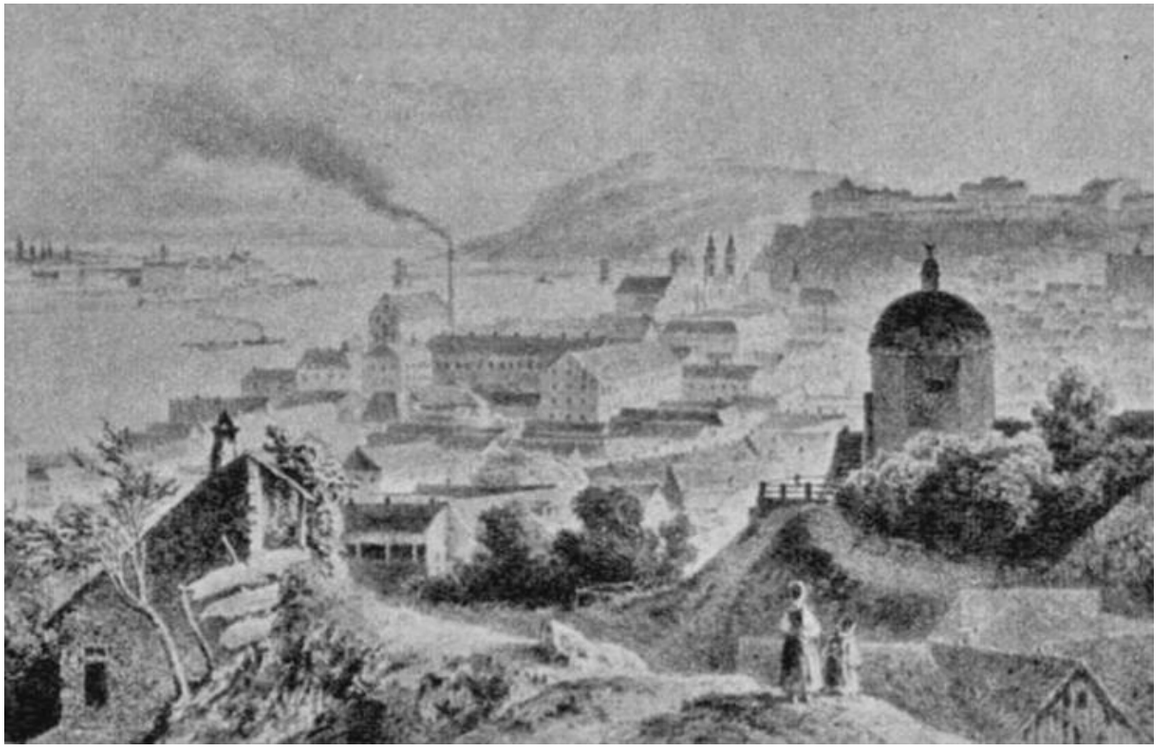
◆ Miklós Szerelmey'in Pest-Buda tablosunda Gül Tepesi (G. Rózsa 1974: 36-37)

◆ Gül Tepesi (Rose Hill) in Miklós Szerelmey's Pest-Buda painting (G. Rózsa 1974: 36-37)

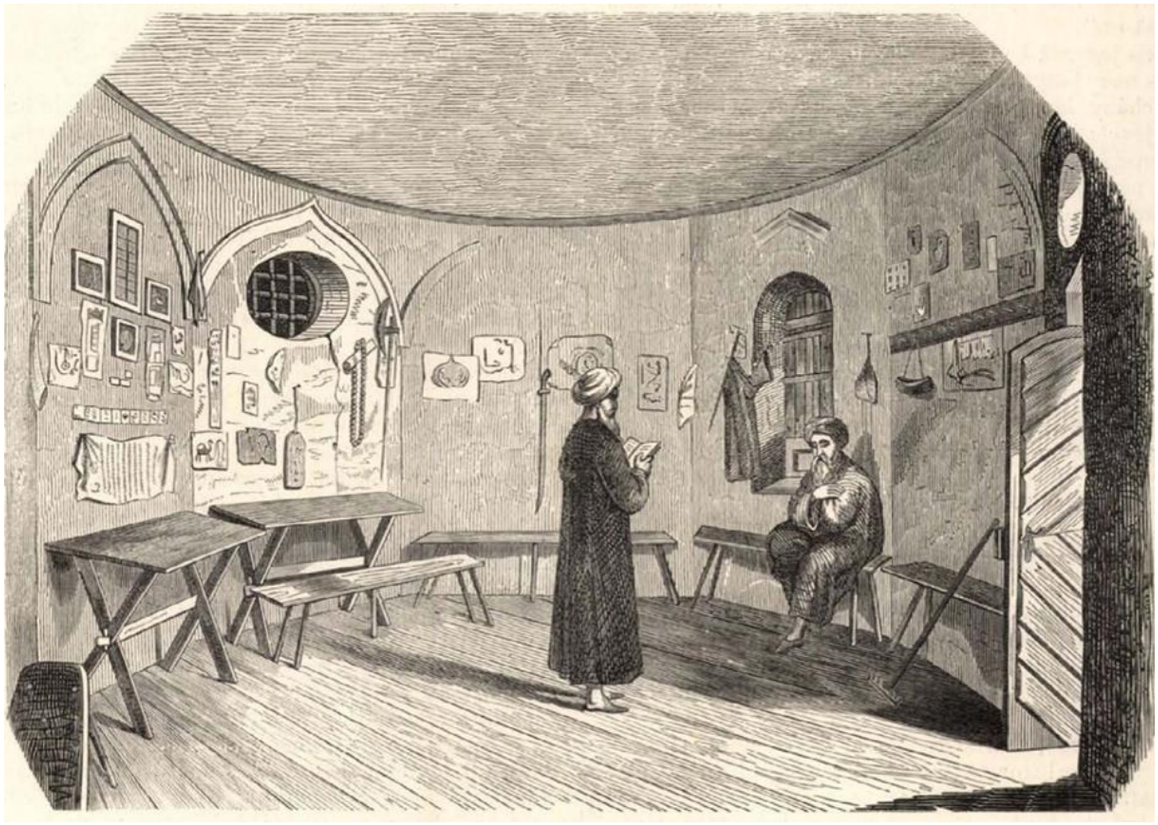
◆ Carl Vasquez'in 1837 târihli Gül Baba resmi (Budapeşte Şehir Arşivi)

◆ Carl Vasquez's 1837 painting of Gül Baba (Budapest City Archives)

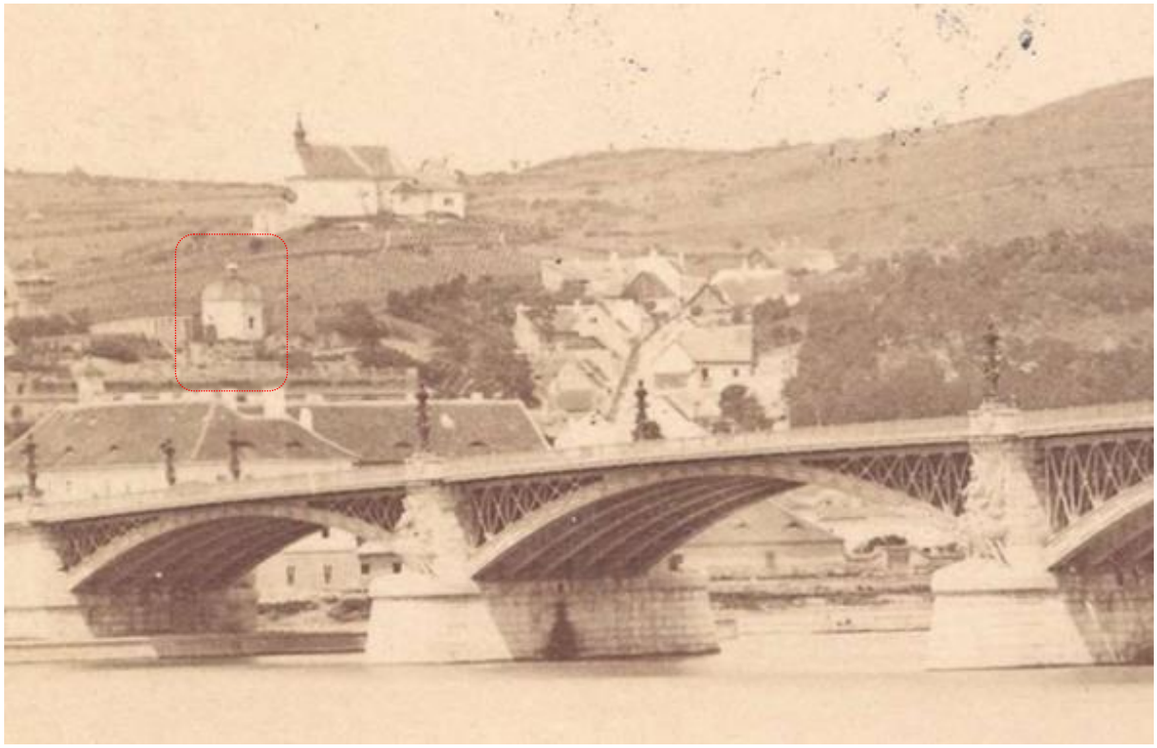
◆ Wagner Villası yapılmadan önce Gül Baba Türbesi (19. yy) (Tükör, 16 Nisan 1968, Sayı 16)

◆ Gül Baba Tomb before the Wágner Villa was built (19th century) (Tükör, April 16, 1968, Issue 16)

◆ 1862'de Gül Baba Türbesi'nin iç mekânı
(Vasárnapi Ujság, 1862, Sayı 6, s.328)

◆ The interior of Gül Baba's Tomb in 1862 (Vasárnapi Ujság, 1862, No. 6, p. 328)

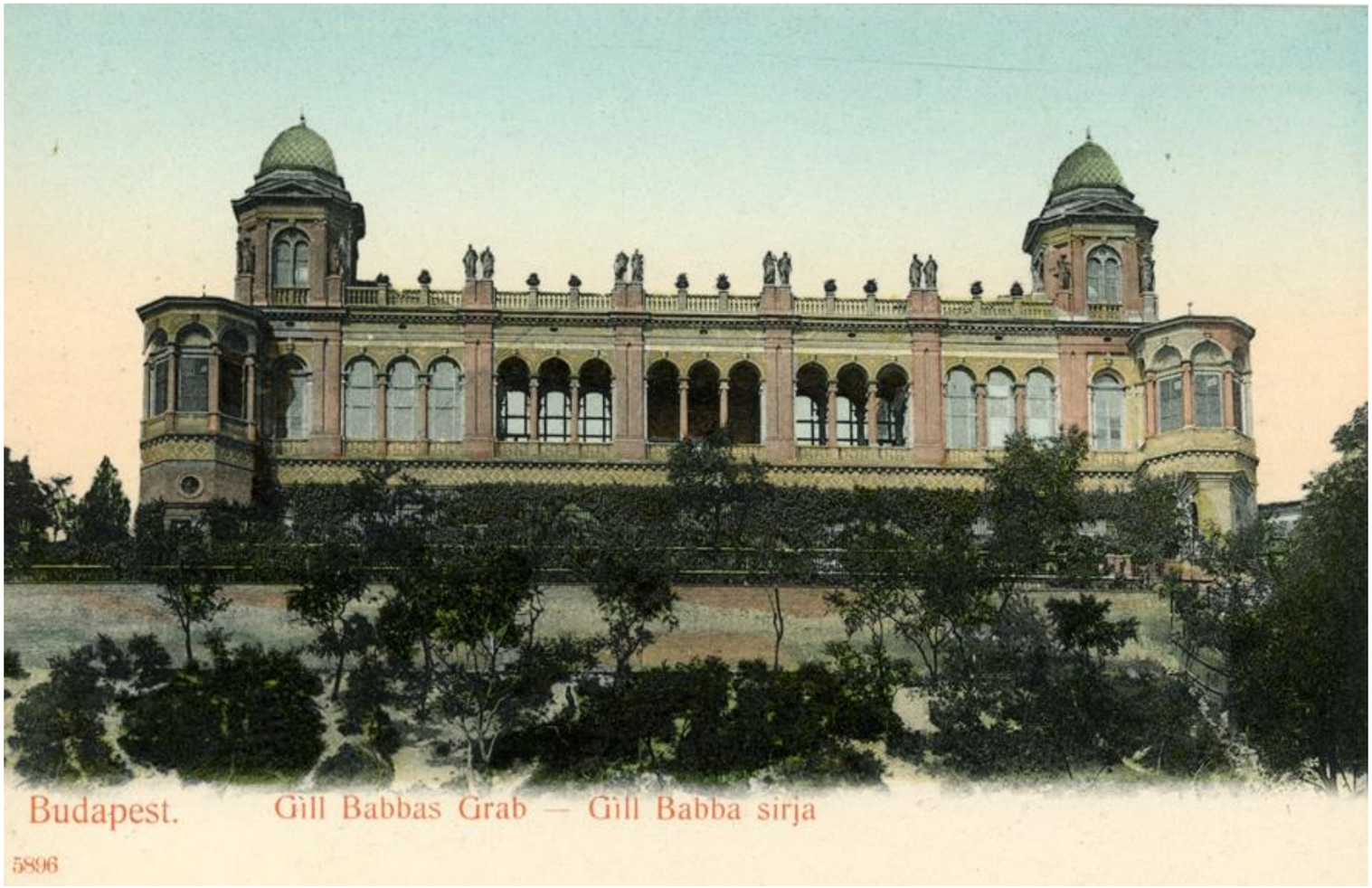
◆ Gül Baba Türbesi'nin göründüğü en eski fotoğraf - 1875
(Metropolitan Ervin Szabó Kütüphânesi, bibFOT00000872)

◆ Oldest photograph of Gül Baba's Tomb - 1875 (Metropolitan Ervin Szabó Library, bibFOT00000872)

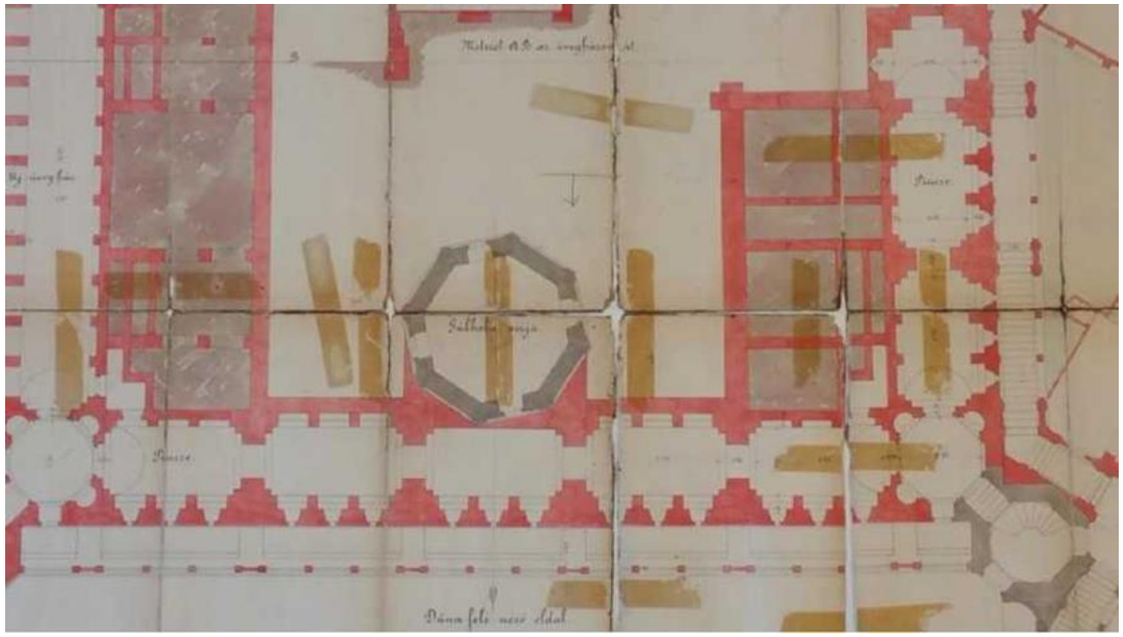
◆ László Mednyánszky'nin, 1880 târihli Gül Baba Tablosu (fovarosikeptar.hu'dan)

◆ László Mednyánszky's Gül Baba Painting, 1880 (from fovarosikeptar.hu)

◆ Gül Baba Türbesi'nin etrafına inşâ edilen Wágner Villası'nın Tuna yönünden görünüşü (1905, Deutsche Fotothek df bs 0005896 postkarte)

◆ View of the Wágner Villa built near Gül Baba's Tomb from the Danube side (1905, DeutscheFotothekdfbs 0005896 postkarte)

◆ Wágner Villası'nın planı ve Gül Baba Türbesi (Lászay 2015: 8)

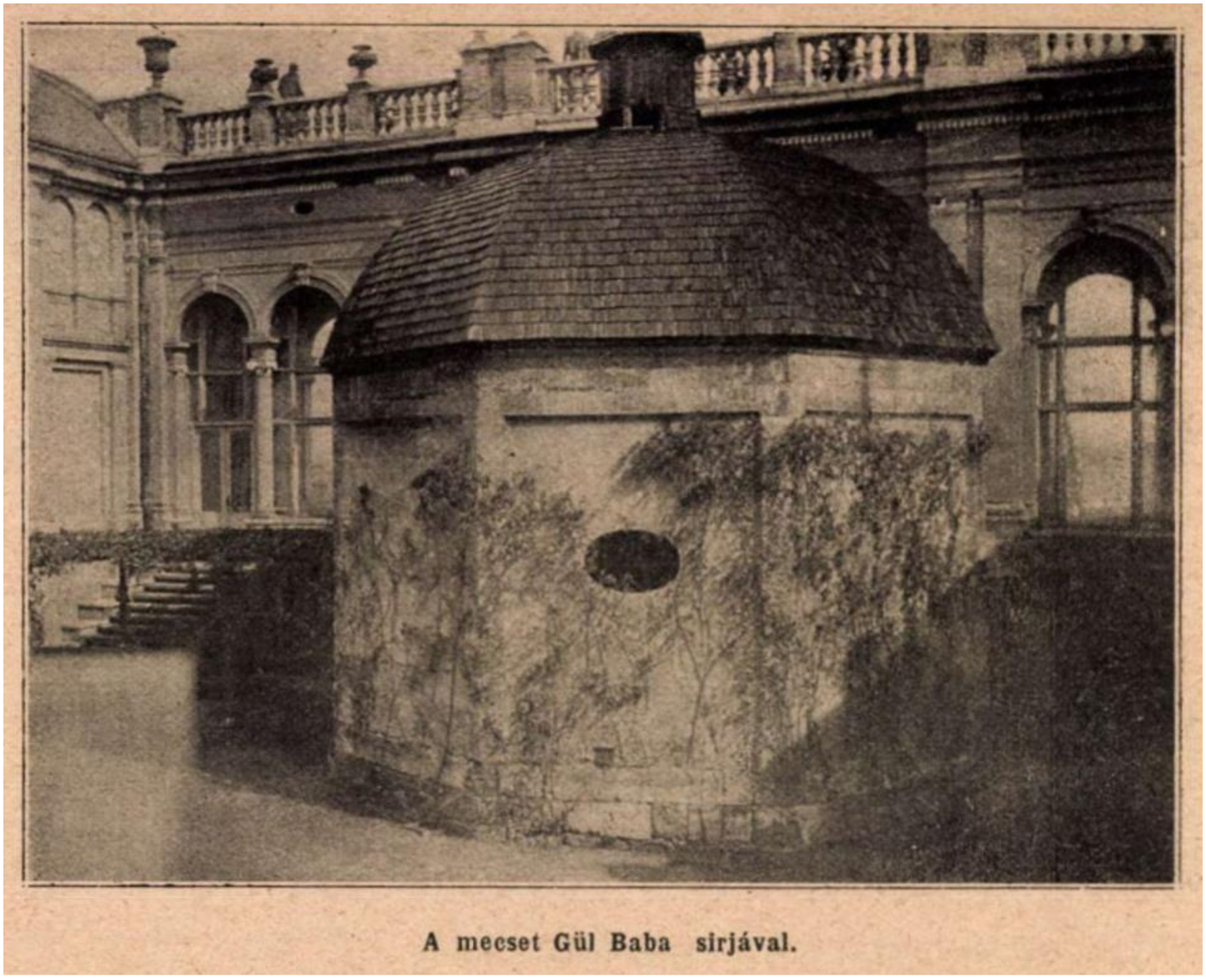
◆ Plan of the Wágner Villa and Gül Baba Tomb (Lászay 2015: 8)

◆ Gül Baba Türbesi kartpostalı (1945, Zempléni Müzesi'nden)

◆ Postcard of Gül Baba's Tomb (1945, from Zempléni Museum)

← Gül Baba Türbesi kiliseye çevrildikten sonra üstüne eklenen ikinci çatı ve sahte aydınlık feneri (1940—Fortepan arşivi ID 58309, renklendirme M.E.Y.)

← The second roof and false lighting unit added after Gül Baba's Tomb was converted into a church (1940—Fortepan archive ID 58309, colorized by M.E.Y.)

◆ Gül Baba Türbesi
(Az Érdekes Ujsag, 19.10.1913)

◆ Gül Baba's Tomb
(Az Érdekes Ujsag, 19.10.1913)

Gül Baba Türbesi'nin Macaristan'da Yeniden Hatırlanması: Sultan Abdülaziz'in Avrupa Seyahati

Recalling Gül Baba's Tomb in Hungary: Sultan Abdülaziz's Trip to Europe

◆ Sultan Abdülaziz

Fransa İmparatoru III. Napolyon, Milletlerarası Paris Sanayi Sergisi'nin açılışı münasebetiyle Sultan Abdülaziz'i Fransa'ya davet etmişti. Bu vesile ile genel barışı kuvvetlendirecek fikir alışverişinde bulunulabileceğini de İstanbul'daki elçisi vasıtasıyla bildirdi. Bu sırada İngiliz Kraliçesi Victoria da padişahı Londra'ya davet edince Abdülaziz her iki daveti de kabul ederek 21 Haziran 1867 tarihinde Avrupa seyahatine çıktı. Böylece Osmanlı târihinde yabancı ülkelere seyahate çıkan yegâne padişah ve Hristiyan dünyasına dost olarak giden ilk halife Abdülaziz oldu[96]. Sultan Abdülaziz, bu seyahatinde Fransa, İngiltere, Belçika ve Prusya'dan sonra Avusturya-Macaristan topraklarına ulaşmış, Viyana'da 3 gün kaldıktan sonra Tuna üzerinden gemiyle 31 Temmuz'da Peşte'ye gelmiştir. Peşte'de Macar ileri gelenleriyle birlikte Tuna valisi Mithat Paşa tarafından karşılanan Abdülaziz, geceyi burada geçirdikten sonra ertesi günü şerefine verilen öğle yemeğine katılıp Macar devlet erkânıyla görüşmüş ve akşama doğru Vidin'e doğru yoluna devam etmiştir[97].

Sultan Abdülaziz'in Peşte'de Gül Baba Türbesi'ni ziyâret edebileceği düşünülerek belediye tarafından türbenin yanına ipek bir çadır kurulmuş, Wágner Villası girişinden türbe kapısına kadar yeşil halı döşenerek hazırlık yapılmıştı. Sultanın gelmemesi üzerine Belediye Başkanı, türbe zemininden aldığı toprağı gümüş bir kap içerisinde, Tuna üzerindeki buharlı gemide konaklayan padişaha takdim etmiştir[98].

Macaristan Başbakanı Kont Gyula Andrássy, Peşte'ye geldiğinde Sultan Abdülaziz'e, Budin'in Taban semtinde yaşayan ressam Antoine d'Orszagh tarafından hazırlanmış altın yaldızlı bir çerçeve içinde Gül Baba Türbesi'nin resimlerini hediye etmiştir. Antoine d'Orszagh, bu seyahatten sonra padişaha mektup yazarak Türk-Macar dostluğundan duyduğu heyecanı şöyle dile getirir[99]:

Emperor of France Napoleon III invited Sultan Abdülaziz to France for the opening of the Exposition Universelle in 1867. On this occasion, he also informed him through his ambassador in İstanbul that ideas could be exchanged to strengthen peace in general. Meanwhile, the British Queen Victoria also invited the sultan to London, and Abdülaziz accepted both invitations and went on a trip to Europe on June 21, 1867. Thus, Abdülaziz became the only sultan in Ottoman history to travel to foreign countries and the first caliph to visit the Christian world as a friend[96]. On this trip, Sultan Abdülaziz reached the Austro-Hungarian lands after France, England, Belgium, and Prussia. Abdülaziz, who was welcomed in Pest by Hungarian notables and Mithat Pasha, the Danube governor, spent the night there, attended a lunch given in his honor the next day, met with Hungarian state officials, and continued on his way to Vidin towards evening[97].

Expecting that Sultan Abdülaziz would visit Gül Baba's Tomb in Pest, a silk tent was set up by the municipality next to the tomb, and preparations were made by laying a green carpet from the entrance of the Wágner Villa to the tomb's door. When the Sultan did not come, the mayor took soil from the floor of the tomb and put it in a silver bowl to present it to the Sultan, who was staying on a steamship on the Danube[98].

When Hungarian Prime Minister Count Gyula Andrássy came to Pest, he presented to Sultan Abdülaziz paintings of Gül Baba's Tomb in gilded frames that had been done by the painter Antoine d'Orszagh, who lived in the Taban district of Buda. Antoine d'Orszagh wrote a letter to the Sultan after this trip and expressed his excitement about Turkish-Hungarian friendship as follows[99]:

96. Küçük 1988: 180
97. Köksal 2003: 122
98. Saral 2004b: 203
99. BOA HR.TO 450/48. Fransızca mektupları Türkçe'ye çeviren Sn. Fazıl Bülent Kocamemi'ye teşekkür ederim.
I extend my thanks to Mr. Fazıl Bülent Kocamemi for translating the French letters into Turkish.

"Hem Türkler hem de Macarlar için zaferlerle dolu eski devirlere duyduğum derin heyecan, ispat etmek istediğim mütevazı kabiliyetimi bu resimle [Gül Baba Türbesi] yönlendirdi. Ben de iyi bir Macar olarak, kendi aramızda düşman olsak da birlikte ekip yetiştirdiğimiz kadim dostluk ve muzaffer Sultan Abdülmecid'in bize son zamanlarda sağladığı ve şahsen benim de yararlanma şerefine eriştiğim koruma için asil milletinize müteşekkirim."

Ressam, 14 Ocak 1868'de yazdığı mektubunda, seyahat esnasında hediye edilen resimlerin kendisine ait olduğunun belirtilmemesinden duyduğu üzüntüyü de dile getirmiştir[100].

"I feel that profound excitement for the ancient times, full of victories for both Turks and Hungarians, guided my humble talent, as I wanted to show with this painting [of Gül Baba's Tomb]. As a good Hungarian, even though we are enemies among ourselves, I am grateful to your noble nation for the deep friendship we have established together and the protection that the victorious Sultan Abdülmecit provided us with recently and which I personally have had the honor of benefiting from."

In the letter he wrote on January 14, 1868, the painter also expressed his regret that his name was not mentioned as the painter of the pictures that were given to the Sultan as a gift during the trip[100].

Mehmed ve Feridun Beylerin Raporu ve Lajos Grill'in Onarımı

Report of Mehmed and Feridun Bey and the Restoration by Lajos Grill

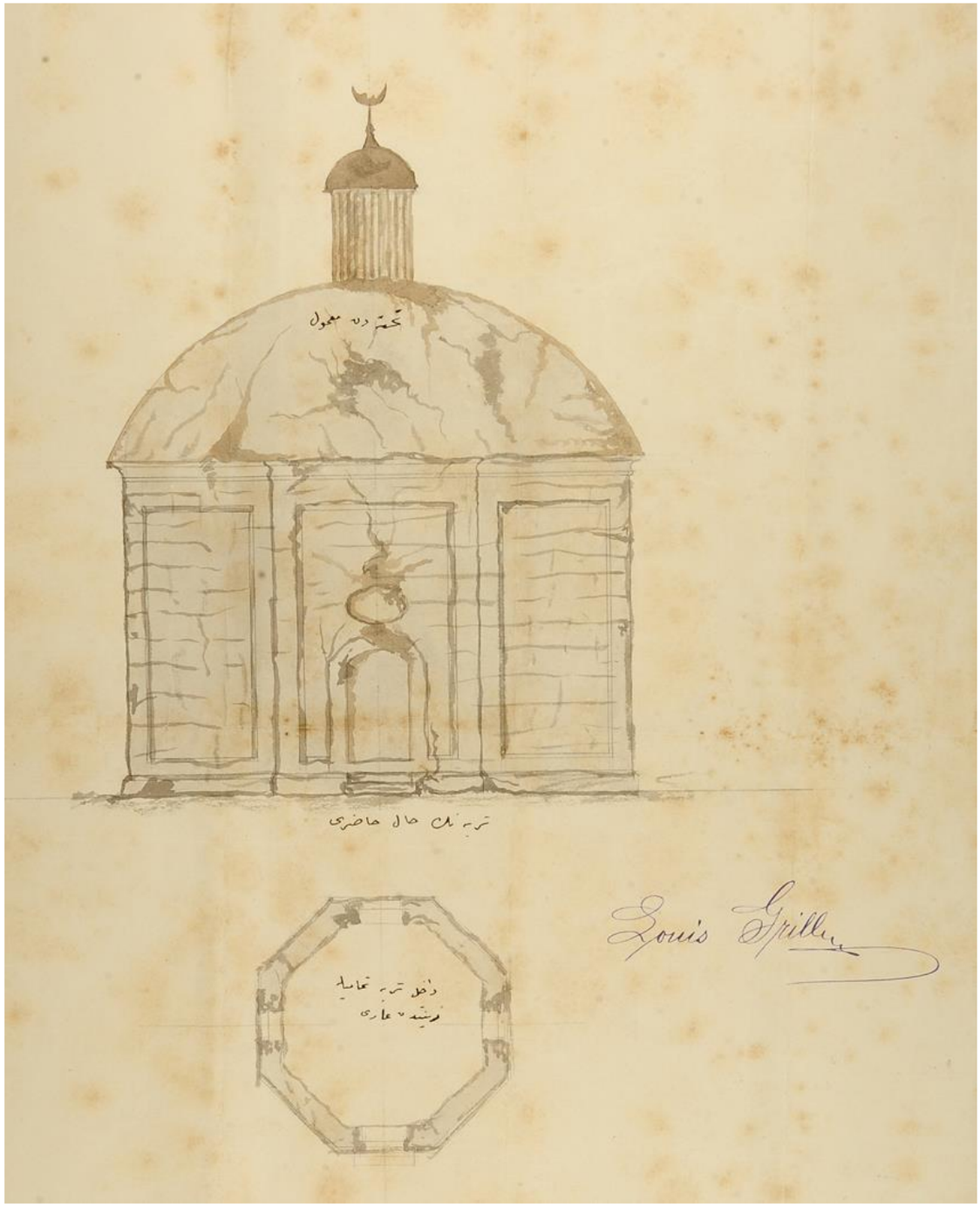
Osmanlı Devleti'nin Viyana ve Peşte'deki sefirleri ve şehbenderleri Gül Baba Türbesi'yle yakından ilgilenmişlerdir. Viyana Ateşemiliteri Mülâzım-ı Sânî (Trablusgarp valisi Ahmet Râsım Paşazâde) Mehmet Bey 10 Eylül 1884'te, Gül Baba Türbesi'nin harap halde olduğunu, türbenin hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler için önemli bir ziyaret yeri olduğu, tamir edilmezse tümüyle yıkılabileceğini bildiren bir rapor yazmıştır[101].

6 Haziran 1884'te Peşte Başşehbenderi Feridun Bey, Viyana Sefirliği'ne Gül Baba Türbesi'nin onarımıyla ilgili bir rapor göndermiştir. Raporda, Budapeşte Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi Başkanı Bay Hammersmeyer'in Başşehbenderliği ziyaret ederek belediyenin Gül Baba Türbesi'ni tamir etmek niyetinde olduğunu belirttiklerini, Osmanlı Devleti'nin bu onarımın masraflarını karşılamak istememesi durumunda Budapeşte Belediyesi'nin bu görevi üstlenebileceğinin kendisine ilettiklerini bildirmiştir. Aynı raporda, Türklerin yanı sıra Orta Asya'dan dahi gelen Müslümanların türbeyi ziyâret ettiği ve yıkılma tehdidiyle karşı karşıya bulunduğundan bahsedilip türbenin Budapeşte'deki uzman yetkililerinin onarımı yapmaları hususunda mahallî basının yoğun propaganda-

The ambassadors and consuls of the Ottoman Empire in Vienna and Pest were closely interested in Gül Baba's Tomb. Vienna Attaché Mülâzım-ı Sânî (Governor of Tripoli Ahmet Râsım Paşazâde) Mehmet Bey wrote a report on September 10, 1884, stating that Gül Baba's Tomb was in ruins, that the tomb was an important pilgrimage site for both Muslims and non-Muslims, and that it would be completely destroyed if not repaired[101].

On June 6, 1884, Pest Chief Consul Feridun Bey sent a report to the Vienna Embassy regarding the repair of Gül Baba's Tomb. According to this report, the Mayor of Budapest and the Chairman of the Municipal Council, Mr. Hammersmeyer, visited the Consulate General's Office and stated that the municipality intended to repair Gül Baba's Tomb, and they informed him that the Budapest Municipality could undertake the task if the Ottoman state did not want to cover the costs of the repairs. In the same report, it was mentioned that Muslims from Central Asia as well as Turks visited the tomb, which was faced with the threat of demolition, and that the restoration of the tomb by expert officials in Budapest was the subject of intense propa-

100. BOA HR.TO 450/48
101. BOA Y.MTV 15/61

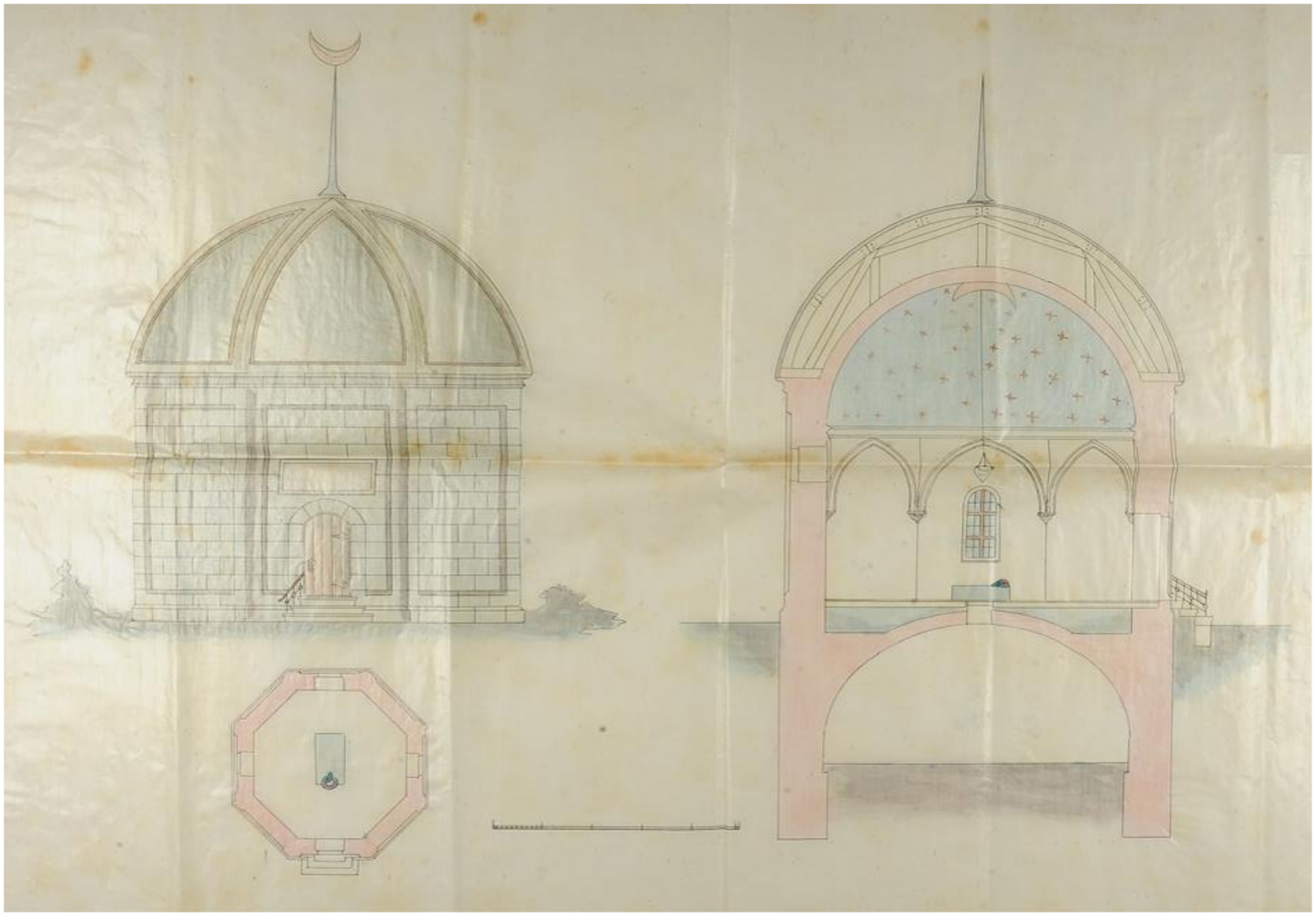
◆ Mimar Lajos Grill imzalı Gül Baba Türbesi'nin hâl-i hazırı, rölövesi A (BOA İ.HR 295/18651)
Rölöve çizimlerinde çatı üzerinde tahtadan ma'mul, plan içinde de dâhil-i türbe tamamıyla ziynetten ârî notu yazılıdır.

◆ A survey drawing of Gül Baba Tomb by architect Lajos Grill (BOA İ.HR 295/18651)
In the survey drawings, a note is written in the plan on the roof made of wood and the tomb is completely free of ornaments.

sına konu olduğu zikredilmiştir. Feridun Bey, Budapeşte Belediye Başkanı'nın yeniden konuyu yeniden gündeme getirmeden mümkün olan en kısa sürede İstanbul'dan cevap alınmasını talep etmiştir[102]. Gül Baba Türbesi'nin yıkılmak üzere olduğu, ziyârete gelenlerin çok olması sebebiyle harap halde durmasının *muvâfık şân-ı âli olamayacağından*, Malta ve benzeri yerlerde (Osmanlı toprağı dışında) bulunan mezar-

ganda. Feridun Bey requested a response from İstanbul as soon as possible, without the Mayor of Budapest bringing the issue to the agenda again[102]. Since Gül Baba's Tomb was about to be demolished and it was not possible for the tomb to remain in a ruined state due to the large number of visitors, the Sultan was asked to send support like the expenses for artifacts such as cemeteries and

102. BOA HR.İD 1594/1

lık ve mescitler gibi masraflarının Padişah'a sorularak hazîneden gönderilmesi istenmiştir.

11 Ağustos 1884'te Hükûmet tarafından Gül Baba Türbesi'nin tamir edilmek istendiği, türbenin tamir ettirilip bir sanduka konulması ve üzerine *yeşil çuha* örtülmesinin *kaç kuruş* masrafa halledilebileceği Şehbenderliğe sorulmuş, bunun üzerine Peşte Başşehbenderliği bir rapor ile iki harita (plan) ve keşif defteri hazırlayarak metal bir kutu içerisinde posta ile İstanbul'a gönderilerek keşfin 1.300 Florin olduğu bildirilmiştir[103].

Peşte'den İstanbul'a gönderilen mimar Lajos Grill imzâlı Gül Baba Türbesi çizimleri tespit edebildiğimiz en eski teknik çizimlerdir. *A* ile işaretli çizim türbenin hâl-i hazırını (rölövesini), *B* ile işaretli çizim ise türbenin tamir sonrası görüntüsünü (restorasyon projesi) göstermektedir. Rölöve çizimlerinde çatı üzerinde *tahtadan*

mosques in Malta and similar places (outside the Ottoman territory) from the treasury.

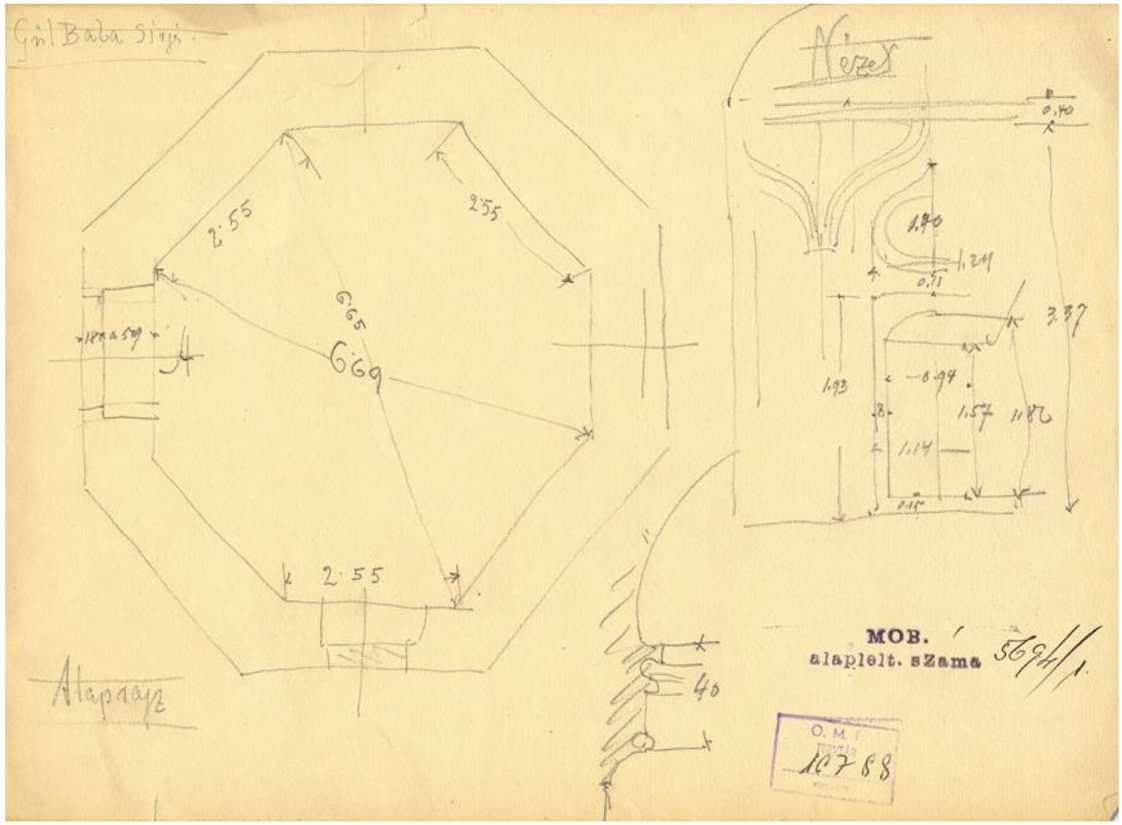
On August 11, 1884, the Ottoman government informed the Consulate General that it wanted to repair Gül Baba's Tomb and put in a sarcophagus covered with green cloth, and it asked how much that would cost. The Pest Consulate General then prepared a report, two maps (plans), and a survey book and informed the government that the cost would be 1,300 florin. This information was all sent to İstanbul by mail in a metal box[103].

The drawings of Gül Baba's Tomb made by architect Lajos Grill and sent from Pest to İstanbul are the oldest technical drawings we have been able to identify. The drawing marked A shows the then-current state (relief) of the tomb, and the drawing marked B shows an image of the tomb after the planned repairs (restoration project). In the survey

◆ Mimar Lajos Grill imzalı Gül Baba Türbesi'nin tamir sonrası görüntüsü (restorasyon projesi) (BOA İ.HR 295/18651)

◆ Post-repair image of Gül Baba Tomb by architect Lajos Grill (restoration project) (BOA İ.HR 295/18651)

103. BOA İ.HR 295/18651

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1896 yılındaki rölöve çizimleri
Çizimin arkasındaki notta Jenő Kismarty Lechner tarafından hediye edildiği bilgisi yazılıdır. (Lászay 2015: 10)

◆ Survey drawings of Gül Baba Tomb in 1896
The note on the back of the drawing states that it was a gift from Jenő Kismarty Lechner. (Lászay 2015: 10)

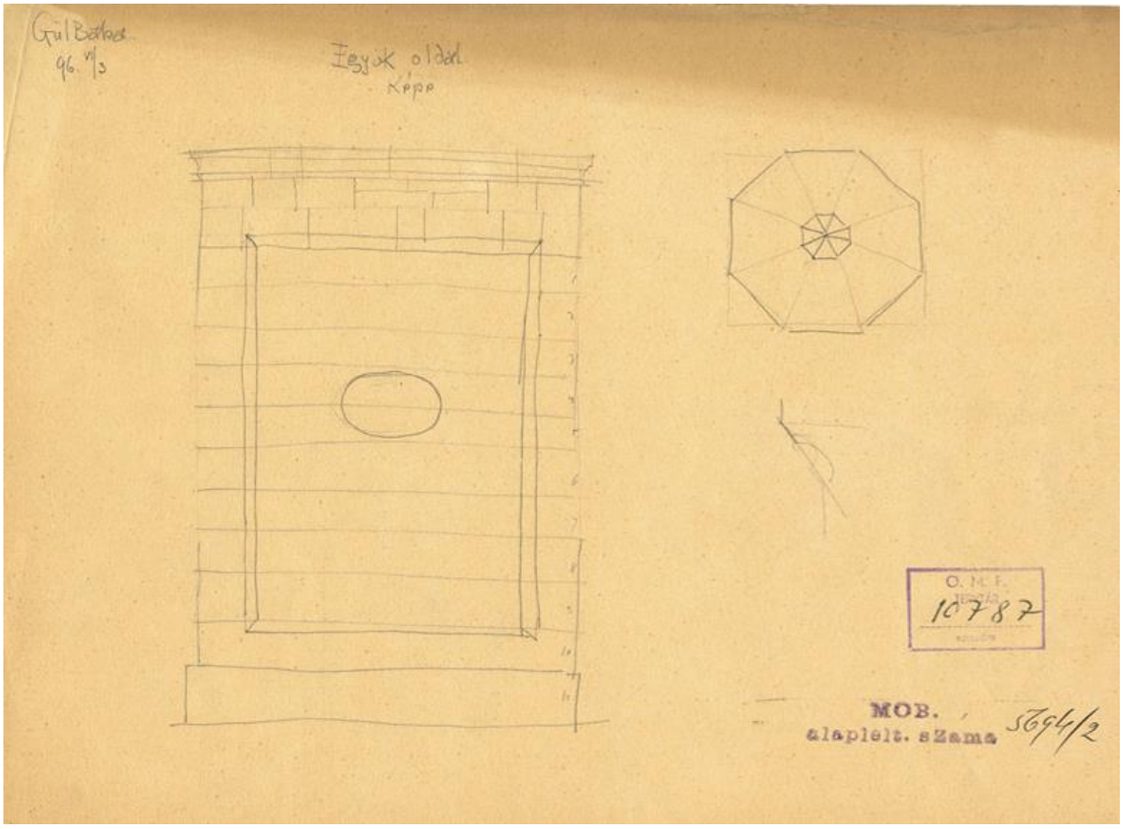
mamul, plan içinde de *dâhili türbe tamamıyla ziynetten ârî* notu bulunmaktadır. Restorasyon projesinde ise, doğu-batı doğrultusunda olması gereken sandukanın hatalı olarak kuzey-güney yönünde konulduğu görülmektedir. Ayrıca kesit çiziminde, Selçuklu türbelerinde olduğu gibi, sanduka içinden geçilen tonozlu yahut kubbeli bir mezar odası (kripta) görülmektedir ki türbede böyle bir mekân yoktur. L. Grill'in projesinde, türbenin kiliseye çevrildiği dönemde kubbe üzerine eklenen çatının da kaldırılmadığı görülmektedir.

Projeleri hazırlayan mimar Lajos Grill, türbeyi tamir etmesine karşılık devlet nişanı ile taltif edilmesini istemiştir. Lajos Grill'in bu talebi Şehbenderlik tarafından *şân-ı saltanat-ı seniyyeye muvafık* görülmediğinden kabul edilmemiş, onarımı Şehbenderhâne'ye müracaat eden diğer mimarlar tarafından rekabet olunamayacak surette yapılabilirse teklifinin kabul edilebileceği bildirilmiştir. Bu teklifin sonrasında onarımın masrafı olan 1.300 Florin mimara ödenerek türbe tâmir ettirilmiş, Lajos Grill'e devlet nişanı verilmemiştir[104].

drawings there is a note on the roof made of wood, and the tomb's interior is completely free of ornamentation. With the conclusion of the restoration project, it is seen that the sarcophagus, which should have been in the east-west direction, was placed in the north-south direction incorrectly. Furthermore, a vaulted or domed burial chamber (crypt) is seen in the section drawing, like in Seljuk tombs, and there is no such place in Gül Baba's Tomb. In Grill's project, it is seen that the roof added to the dome when the tomb was transformed into a church was not removed.

Architect Lajos Grill, who prepared the project, requested that he be honored with a state medal in return for repairing the tomb. This request by Grill was not accepted by the Chief Consulate as it was not found to be compatible with the glory of the sultanate, and it was reported that his proposal could only be accepted if the repair could be done by other architects who applied to the Chief Consulate in a way that would not be competitive. After this offer, the tomb was repaired by paying the architect 1,300 florin, the cost of the repairs, and Lajos Grill was not awarded a state medal[104].

104. BOA İ.HR 295/18651, BOA HR.İD 1591/2

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1896 yılındaki rölöve çizimleri
Çizimin arkasındaki notta Jenő Kismarty Lechner tarafından hediye edildiği bilgisi yazılıdır. (Lászay 2015: 10)

◆ Survey drawings of Gül Baba Tomb in 1896
The note on the back of the drawing states that it was a gift from Jenő Kismarty Lechner.
(Lászay 2015: 10)

Kaymakam Mahmud Bey'in Raporu ve Onarım Teşebbüsü

District Governor Mahmud Bey's Report and Repair Attempt

Türbenin tamiri konusunda Aralık 1891'de Dersaadet tarafından Kaymakam Mahmud Bey görevlendirilerek Budapeşte'ye gönderilmiştir. Mahmud Bey, *Peşte şehrinin şimal ciheti kenarında defin-i hâk-i ıtırnâk olan Gül Baba Hz.nin türbe-i şerîfesi harâb olup, sandukadan, mefrûşâttan ve tezyînâttan âri ve pek ziyâde muhtâc-ı tamir bulunduğunu* zikredip türbenin bu halde bırakılmasının câiz olmadığı, binanın tamirinin yapılıp, bir sanduka konulup üzerine yeşil çuha örtülmesinin keşf ettirilerek neticenin bildirilmesini Şehbenderlikten talep edip türbede ecnebi görevlinin yanında bir de Müslüman bir türbedar bulunmasının münasip olduğunu rapor etmiştir. Ertesi hafta tamirata başlanacağı sırada türbenin şahsi mülkte (Wágner ailesinde) olduğundan, arsa girişinin hane kapısından ibaret olup başka girişi bulunmadığı, arsa sahibi Wágner ailesi tarafından tamirine izin verilmediği rapor edilmiştir[105].

District Governor Mahmud Bey was assigned by the state in December 1891 and sent to Budapest for the repair of the tomb. Mahmud Bey stated that the tomb of Gül Baba, whose burial place was on the north side of the city of Pest, should not be left in its present state and needed to be repaired. He said that a sarcophagus with green cloth to cover it would be appropriate, as would appointing a Muslim tomb keeper to work with the tomb's non-Muslim official. It was reported, when the repairs were to be started the following week, that the entrance to the plot was a household door and there was no other entrance, as the tomb was on the private property of the Wágner family, and the repairs were not allowed by the Wágner family as the landowners[105].

105. BOA HR.İD 1591/3

Fahreddin Bey ve Gül Baba

Fahreddin Bey and Gül Baba

Peşte Başşehbenderi Fahreddin Bey, hem Gül Baba Türbesi hem de Macaristan'daki diğer Türk eserleriyle ilgilenmiş ve bu konularda 1912-13'te iki ayrı bir makale neşretmiştir. Eserlerin o günkü durumu anlamamız için son derece önemli olan bu makaleler *Târih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nda yayınlanmıştır[106].

Türbenin bulunduğu arazinin mülkiyetini elinde tutan Wágner ailesinin izin vermemesi sebebiyle başlanamayan onarım Aralık 1909'da tekrar gündeme gelmiş, türbenin tamiri ve tefrişinin bedelinin ne kadar meblağ olduğu, Şehremâneti Meclîs-i âzâsı Mehmed Paşa tarafından Peşte Başşehbenderliği'nden talep edilmiştir[107].

Mayıs 1910'da Peşte Başşehbenderi Fahreddin Bey, Hâriciye Nezâreti'ne Gül Baba Türbesi'nin tarihçesiyle ilgili bir rapor göndermiştir. Fahreddin Bey, türbenin Buda tarafında Peşte'ye hâkim bir tepede yer aldığını, türbenin Sultan Süleyman devrinde *tarz-ı mimar-ı Osmâniden* olduğunu, beyaz taştan sekiz köşeli olarak inşa edildiği, bir kenarının 12 adım uzunluğunda olduğunu belirtmiştir. 1910'da türbenin çatısı *kadim tahta kiremit*le örtülü olup, iç duvarları adî sıvalı, zemini ise tahta kaplıydı, sanduka bulunmuyordu, türbenin tam merkezindeki tahta kapak açılarak gelen ziyaretçilere Gül Baba'nın burada gömülü olduğu gösteriliyordu. Türbenin iç duvarlarında bazı hat levhalarının asılıydı. Fahreddin Bey, Gül Baba'nın Fatih Sultan Mehmed, Sultan II. Bayezid ve Sultan Süleyman devirlerinde yaşadığını, pek çok gazâlara katıldıktan sonra Budin seferinde vefat ettiğini, Bektaşî olduğunu, Ebussuud Efendi'nin imâmetiyle kılınan cenaze namazında Sultan Süleyman'ın da bulunduğu Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'den naklederek bildirmiştir. Fahreddin Bey, Gül Baba Türbesi'nin *Macaristan'da bir buçuk asır pâyidâr olmuş olan saltanat ve hâkimiyet -i Osmaniyenin yegâne nişâne-i azâmeti* olduğunu, türbenin *muallâ bir binanın (Wágner villası)* gölgesinde perişan halde olduğunu, ana yola doğrudan bağlantısı olmadığından türbeye girişin

The Chief Consul of Pest, Fahreddin Bey, was interested in both Gül Baba's Tomb and other Turkish works in Hungary and he published two separate articles on these subjects in 1912-13. These articles, which are extremely important for us in understanding the current state of the works, were published in *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*[106].

The repairs, which could not be started because the Wágner family, who held ownership of the land where the tomb was located, did not give permission, was back on the agenda again in December 1909, and the sum of the costs of the repairs and the furnishing of the tomb was requested from the Pest Consulate General by Mehmed Pasha, a member of the *Şehremaneti* council or local assembly[107].

In May 1910, the Chief Consul of Pest, Fahreddin Bey, sent a report on the history of Gül Baba's Tomb to the Ministry of Foreign Affairs. Fahreddin Bey stated that the tomb was located on a hill on the Buda side overlooking Pest, that the tomb was built in the Ottoman style during the reign of Sultan Süleyman, that it was built of white stone with eight corners, and that one side was 12 steps long. In 1910, the roof of the tomb was covered with old wooden tiles, the inner walls were plastered, the floor was covered with wood, there was no sarcophagus, and the wooden covering in the very center of the tomb was opened to show visitors that Gül Baba was buried there. Some works of calligraphy were hung on the interior walls of the tomb. Fahreddin Bey reported that Gül Baba had lived during the reigns of Fatih Sultan Mehmed II, Bayezid, and Sultan Süleyman; that he died in the Buda expedition after participating in many wars; that he was a Bektashi; and that Sultan Süleyman was present at the funeral prayer performed with Imam Ebussuud Effendi, all based on Evliyâ Çelebi's travelogue. Fahreddin Bey said that Gül Baba's Tomb was the only indication of the Ottoman Empire having reigned in Hungary for half a century, that the tomb was desolate in the shadow of a major building (the Wágner villa), and that entrance to the tomb was only possible through the villa's gate because there was no direct connection to the main road. He stated that visits to the tomb were subject to

106. Fahreddin Rumbeyoğlu (1912) Gül Baba, Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası, cilt: III, sayı: 15, sayfa: 962-965, İstanbul, 1328 [1912]. Fahreddin Rumbeyoğlu (1913) Macaristan'da Bazı Âsâr-ı Osmâniye, Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası, cilt: IV, sayı: 22, sayfa: 1391-1400, İstanbul, 1329 [1913].
Gül Baba makalesi için bkz. ekler
For the article on Gül Baba see the Addenda.
107. BOA BEO 3672/275366

villa sahiplerinin keyfine tabi olduğunu, bu sebeple Macar Hükûmeti'nin türbeyi ve villayı etrafındaki bir kısım araziyle birlikte istimlâk etmek istediğini, Wágner ailesine hayli para teklif edilmişse de muvaffak olunamadığını bildirmiştir[108].

the will of the landowners, that the Hungarian government wanted to expropriate the tomb and the villa together with some of the land around it, and that although significant money was offered to the Wágner family, the attempts were not successful[108].

Türbedar Abdüllâtif Efendi ve Hüseyin Hilmi Bey

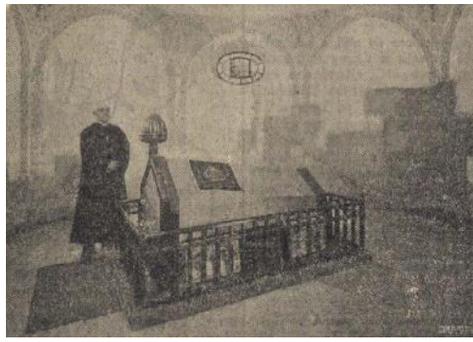
Türbedar Abdüllâtif Effendi and Hüseyin Hilmi Bey

Abdüllâtif Efendi (1886–1946) Bosna'nın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından 1908 yılında ilhak edilmesinin ardından 1909 yılında Macar Türkolog Dr. Imre Karácson'un teklifi üzerine zamanın Şeyhülislâmı Mehmed Cemaleddin Efendi tarafından Budapeşte Müslüman cemaatinin imamı olarak Macaristan'da görevlendirilmiştir. Gül Baba Türbesi'nde türbedarlık görevini de gönüllü olarak üstlenen Erzurumlu Abdüllâtif Efendi Budapeşte'de kısa sürede Macarca öğrenerek Macar aydınları ve özellikle Türkologlarla yakın bağlar kurmuştur. 1910 yılında kurulan Macar Turan Cemiyeti içerisinde kuruluşundan itibâren bulunmuştur. Bu çabaları sonucunda 1913 yılında yayımlanmaya başlanan Turan dergisinin çıkarılmasında da ünlü bilim adamları ile birlikte yer almıştır. Turán Dergisi'nde Gül Baba'nın hayatını konu

After the annexation of Bosnia by the Austro-Hungarian Empire in 1908, upon the proposal of Hungarian Turkologist Imre Karácson, Dr. Abdüllâtif Effendi (1886–1946) was appointed to Hungary as the imam of the Budapest Muslim community by Mehmed Cemaleddin Effendi, the Shaykh al-Islām of the time. Abdüllâtif Effendi from Erzurum, who also voluntarily assumed the duty of tomb keeper (*türbedar*) at Gül Baba's Tomb, learned Hungarian in a short time in Budapest and established close ties with Hungarian intellectuals and especially Turkologists. He was involved in the establishment of the Hungarian Turanian Society, which was founded in 1910. As a result of these efforts, he also participated in the publication of the *Turán* magazine with famous scientists, which was launched in 1913. An article on Gül Baba's life

◆ Abdüllâtif Efendi Gül Baba Türbesi'nde (Nepszava, 28.08.1932)

◆ Abdüllâtif Effendi in Gül Baba Tomb (Nepszava, 28.08.1932)

◆ Abdüllâtif Efendi Gül Baba Türbesi'nde konuşma yaparken (Çolak 2012: 1044)

◆ Abdüllâtif Effendi giving a speech at Gül Baba Tomb (Çolak 2012: 1044)

◆ Abdüllâtif Efendi (Nemzeti Ujsag, 30.05.1922)

◆ Abdüllâtif Effendi (Nemzeti Ujsag, 30.05.1922)

108. BOA BEO 3752/281342

◆ Hüseyin Hilmi Bey Gül Baba Türbesi iç mekânında - 1930
(Élet és Tudomány, 19.03.1993, s.364-365)

◆ Hüseyin Hilmi Bey inside Gül Baba Tomb – 1930 (Élet és Tudomány, 19.03.1993, p. 364-365)

alan bir makale[109] de neşretmiştir. Etkin olduğu yıllar boyunca cemiyet için aktif olarak çalışmış, 1930'lu yıllarda ise sürekli üyelerden biri olmuştur. Abdüllâtif Efendi, Türk-Macar ilişkilerinin geliştirilmesi çabalarının yanı sıra eğitim alanında da etkinlik göstermiş; 1912 yılında Pázmány Péter Üniversitesi'nde üstlendiği Türkçe okutmanlığı görevini ölümüne kadar sürdürmüştür. Gerek Macaristan'dan Osmanlı ülkesine giden gerekse Osmanlı ve diğer Müslüman ülkelerden Macaristan'a gelen herkesin yardımına koşmaktan çekinmeyip adeta gönüllü bir konsolosluk hizmeti vermiştir. Macaristan'a gelen Türk öğrenciler ile Turan Cemiyeti arasındaki bağ Abdüllâtif Efendi tarafından kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda Galiçya cephesinde yaralanan Türk askerlerine yardım etmiş, Macaristan'ın çeşitli yerlerindeki şehitlerin mezarlarını bir araya toplayarak, Budapeşte'deki Türk Şehitliğini kurmuştur[110]. 1913'te

was also published in the *Turán* magazine[109]. During his active years, he worked for the society, and in the 1930s he became a permanent member. Abdüllâtif Effendi, in addition to his efforts to develop Turkish-Hungarian relations, was also active in the field of education. He continued his duties as a Turkish lecturer at Pázmány Péter University from 1912 until his death. He did not hesitate to come to the aid of everyone who went to the Ottoman lands from Hungary or to Hungary from Ottoman and other Muslim lands, and he provided voluntary consular services. The bonds between Turkish students who came to Hungary and the Turanian Society were fostered by Abdüllâtif Effendi. He helped Turkish soldiers who were wounded on the Galician front in the First World War, gathered together the graves of martyrs in various parts of Hungary, and established the Turkish Martyrs' Cemetery in Budapest[110]. In

109. Abdüllatif 1922: 200-201
Bkz. Ek XXI, *see Addendum XXI*
110. Abdüllâtif Efendi için bkz: Çolak 2012; Önen 2007; Uçar 2009.
For Abdüllâtif Effendi see Çolak 2012; Önen 2007; Uçar 2009.

◆ Gül Baba Türbesi önünde bayram namazı kılan Türkler (Képes Pesti Hirlap, 25.03.1928)

◆ Turks having a bayram prayer in front of Gül Baba Tomb (Képes Pesti Hirlap, 25.03.1928)

Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki kayıp türbesini aramak için Başşehbender Ahmed Hikmet Bey'le birlikte araştırma yapmış, Turbék Kilisesi'ne asılan Türkçe kitâbe için düzenlenen törende de hazır bulunmuştur[111].

Abdüllâtif Efendi, Avusturya ordusunun esir aldığı Tatarlarla da ilgilenmiş, Eger'deki esir kampında kısa bir süre bulunmuştur (*Bkz. Eger'de Üserâ-yı İslâmiye Câmii başlığı*). Abdüllâtif Efendi'nin Avrupa'daki faaliyetleri İstanbul'un da takdirini toplamış dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı verilerek taltif edilmiştir[112]. Milli Mücadele döneminde de Ankara Hükûmeti ile irtibatta olup Ermeni ve Pontus iddialarına karşı broşür ve kitapçık hazırlayarak tek başına mücadele etmiştir[113]. Cumhuriyet devrinde de Budapeşte'de kalan Abdüllâtif Efendi maddî sıkıntılar içinde bir hayat sürmüştür. Şehitliğin bekçiliğini resmî olarak üstlenmiş, Gül Baba'nın türbedarlığına da devam etmiştir. Abdüllâtif

1913, he conducted research with Consul General Ahmed Hikmet Bey to search for the lost tomb of Kanuni Sultan Süleyman in Sigetvar, and he was present at the ceremony held for the Turkish inscription hung in the Turbék Church[111].

Abdüllâtif Effendi also took care of the Tatars captured by the Austrian army and was at the prison camp in Eger for a short time (*see the section titled "Üsera-yı İslamiye Mosque in Eger"*). Abdüllâtif Effendi's activities in Europe were appreciated by İstanbul and he was awarded an Ottoman medal of the fourth rank[112]. During the period of struggle for national independence, he was in contact with the Ankara government and fought alone by preparing brochures and booklets against Armenian and Pontic allegations[113]. Abdüllâtif Effendi, who remained in Budapest in the Republican period, struggled with financial difficulties throughout his life. He officially assumed custodianship of the martyrs' cemetery and continued as the tomb keper of Gül Baba. Abdüllâtif

111. Yılmaz 2015: 149
112. BOA BEO 4681/351022
113. Çolak 2012: 1030

◆ 1924'te Gül Baba Türbesi önünde Kurban Bayramı namazı kılan Türkler ve Abdüllâtif Efendi (Gül Baba Müzesi'nden)

◆ Turkish congregational prayer led by Abdüllâtif Effendi as the imam on Eid al-Adha (from the Gül Baba Museum)

◆ Bayram günü Gül Baba Türbesi'nde toplanan Türkler ve Abdüllâtif Efendi (04.10.1922, Tolnai Világlapja, s.27)

◆ Abdüllâtif Effendi and fellow Turks gathered at Gül Baba's Tomb on Eid (04.10.1922, Tolnai Világlapja, p. 27)

◆ Ramazan Bayramı'nda Gül Baba Türbesi'nde toplanan Türkler ve Abdüllâtif Efendi (Budapesti Hírlap képesmelléklete, 08.01.1935)

◆ Abdüllâtif Effendi speaking to Turks gathered at Gül Baba's Tomb on Eid (Budapesti Hírlap képesmelléklete, 08.01.1935)

◆ Abdüllâtif Efendi, 1912'de gelen bir heyete Gül Baba Türbesi'ni anlatıyor (Magyar Nemzeti Múzeum'dan)

◆ Abdüllâtif Effendi describing Gül Baba's Tomb to a delegation that visited in 1912 (from Magyar Nemzeti Múzeum)

Efendi, Macaristan'da güç kazanan Turancı oluşumun içinde yer alarak Osmanlı'dan Cumhuriyete geçiş sürecinde Türkiye ve Türklerin Macaristan'daki sesi olmuştur. O'nun Erzurum'da başlayan yaşam öyküsü 36 yılını Macaristan'da Türk-Macar ilişkilerinin gelişmesine adadıktan sonra, 26 Eylül 1946'da Budapeşte'de sona ermiştir[114].

Macaristan'da çıkartılan bir yasaya göre örgütlü bir Müslüman cemaat liderinin yalnızca Macar vatandaşı olabileceği kararlaştırılmıştı. Bu durumda Türk vatandaşı olan Abdüllâtif Efendi'nin yerine 1926'da Macar vatandaşlığına alınan Avusturya-Macaristan ordu imamı Boşnak asıllı Hüseyin Hilmi Bey (1887-1940) Abdüllâtif Efendi'nin konumunu üstlenmiştir. Bundan sonra Macaristan'daki Türkler Abdüllâtif Efendi'nin etrafında, Macar ve Boşnak Müslümanlar ise Hüseyin Hilmi Bey'in etrafında toplanmış, cemaat ikiye bölünmüştü[115].

Effendi took part in the Turanist organizations that gained strength in Hungary and became the voice of Türkiye and Turks in Hungary during the transition period from the Ottoman Empire to the Republic. His life story, which started in Erzurum, ended in Budapest on September 26, 1946, after he had devoted 36 years to the development of Turkish-Hungarian relations in Hungary[114].

With a new law enacted in Hungary, it was decided that the leader of an organized Muslim community could only be a Hungarian citizen. Under those circumstances, Hüseyin Hilmi Bey (1887-1940), an imam of the Austro-Hungarian army and a Bosnian national who was granted Hungarian citizenship in 1926, assumed the position of Abdüllâtif Effendi. After that, the Turks in Hungary remained gathered around Abdüllâtif Effendi while Hungarian and Bosnian Muslims gathered around Hüseyin Hilmi Bey, and the community was divided into two[115].

114. Çolak 2012: 1040
115. Çolak 2012: 1037, Önen 2007: 80-81

1887'de Krupa'da doğan Hüseyin Hilmi Bey, öğrenimini İstanbul ve Kahire'de tamamlamış, Türkçe, Arapça, Farsça, Almanca ve Macarca bilmekteydi. 1914 yılında Avusturya-Macaristan ordusunda askeri imam olarak atandıktan sonra 1915'te Şabac yakınlarında yaralanmış, sonrasında devlet nişanıyla ödüllendirilmişti. Budapeşte Müslümanlarının örgütlenmesi konusunda faaliyet gösteren H. Hilmi Bey şehre câmi yapılması için de gayret göstermişti. 4 Şubat 1940'ta vefat eden Hüseyin Hilmi Bey'in kabri Budapeşte'deki Müslüman mezarlığındadır.

Hüseyin Hilmi Bey, born in Krupa in 1887, completed his education in İstanbul and Cairo and spoke Turkish, Arabic, Persian, German, and Hungarian. After being appointed as a military imam in the Austro-Hungarian army in 1914, he was wounded near Šabac in 1915 and was later awarded a state medal. Hüseyin Hilmi Bey, who was active in the organization of Budapest Muslims, also made an effort to build a mosque in the city. He died on February 4, 1940, and his grave is in the Muslim cemetery in Budapest.

◆ Abdüllâtif Efendi, Avusturya-Macaristan ordusundaki Müslüman askerlere Şeyhülislâm'ın cihad fetvâsını okurken (1914)

◆ Abdüllâtif Effendi reciting the jihad fatwa of the Shaykh al-Islām to Muslim troops in the Austro-Hungarian army (1914)

◆ Gül Baba'nın Türbedarı Abdüllâtif Efendi'nin Peşte Müslüman mezarlığındaki kabri (2021, H. F. Çügen)

◆ Grave of Gül Baba's tomb keeper Abdüllâtif Effendi in the Muslim Cemetery of Pest (2021, H. F. Çügen)

◆ Gül Baba'nın Türbedarı Hüseyin Hilmi Bey'in (Duriç) Peşte Müslüman mezarlığındaki kabri (2021, H. F. Çügen)

◆ Grave of Gül Baba's tomb keeper Hüseyin Hilmi Bey (Duriç) in the Muslim Cemetery of Pest (2021, H. F. Çügen)

Meghalt a budapesti mohamedánok főpapja

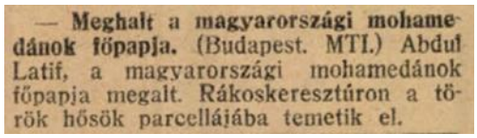
Abdul Latif, a budapesti mohamedánok főpapja és imámja, csütörtökön hosszas betegeskedés után 64 éves korában elhunyt. Temetése szombaton, 28-án délelőtt 11 órakor lesz a rákoskeresztuti temetőben, ahol a török hősök parcellájában helyezik örök nyugalomra.

◆ Szabadság Gazetesi'nde Abdüllâtif Efendi'nin Vefat Haberi

Budapeşte'deki Müslümanların baş imamı vefat etmiş. Abdul Latif, Budapeşte'deki Müslümanların baş imamı perşembe günü, uzun süren hastalıktan sonra 64 yaşında vefat etmiş. Cenazesi cumartesi günü, 28'inde, öğleden önce saat 11'de Rákoskeresztúr'daki cenazelikte olacaktır. Kendisi Türk şehitlerin parselinde defnedilecektir. Szabadság Gazetesi 29 Eylül 1946, cilt 2, Sayı 145-220, sayfa 5

◆ News of the death of Abdüllâtif Effendi in the Szabadság newspaper

The chief imam of the Muslims in Hungary passed away on Thursday. Abdul Latif, the chief imam of the Muslims in Hungary, passed away after a long illness at the age of 64. The funeral will be held at the Rákoskeresztúr graveyard before the noon prayer on Saturday, the 28th, at 11 am. He will be laid to rest in the plot of Turkish martyrs (Makói Népujság, September 29, 1946, volume 2, number 145-220, p. 5).

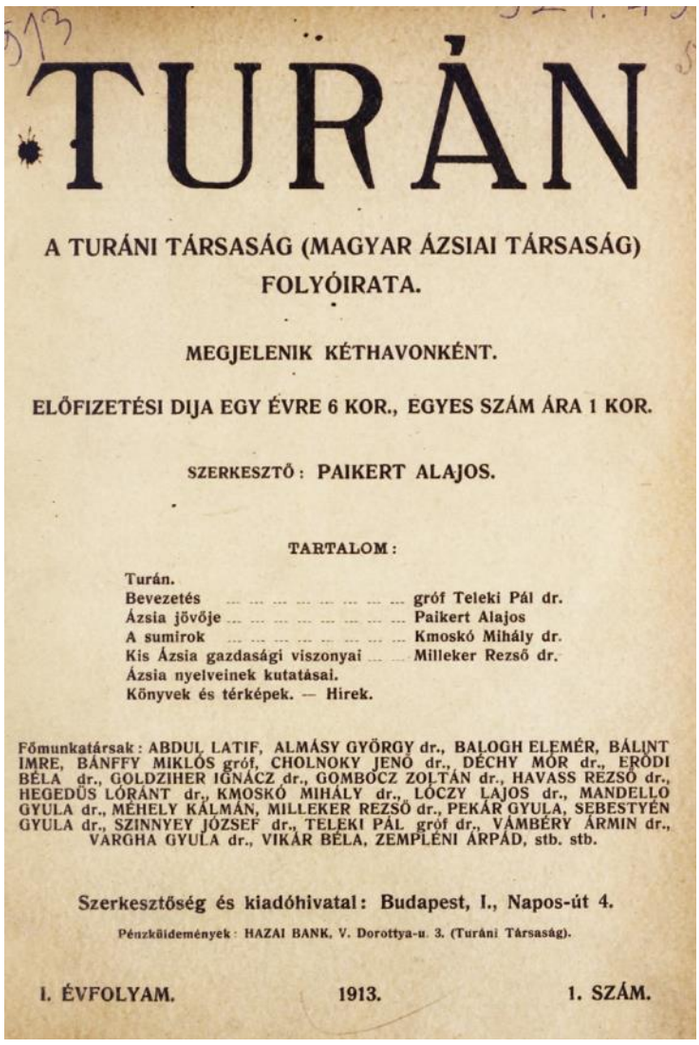
— **Meghalt a magyarországi mohamedánok főpapja.** (Budapest. MTI.) Abdul Latif, a magyarországi mohamedánok főpapja megalt. Rákoskeresztúron a török hősök parcellájába temetik el.

◆ Makói Népujság Gazetesi'nde Abdüllâtif Efendi'nin Vefat Haberi

Macaristan'daki Müslümanların baş imamı vefat etmiş. (Budapeşte, MTI). Abdul Latif, Macaristan'daki Müslümanların baş imamı vefat etmiş. Rákoskeresztúr'daki Türk şehitlerin parselinde defnedilecektir. Makói Népujság, 29 Eylül 1946, cilt 2, sayı 217, s.7

◆ *News of the death of Abdüllâtif Effendi in the Makói Népujság newspaper*

The chief imam of the Muslims in Hungary has passed away (Budapest, MTI). Abdul Latif, the chief imam of the Muslims in Hungary, has passed away. He will be laid to rest in the plot of Turkish martyrs in Rákoskeresztúr (Makói Népujság, September 29, 1946, volume 2, number 217, p. 7).

TURÁN

A TURÁNI TÁRSASÁG (MAGYAR ÁZSIAI TÁRSASÁG) FOLYÓIRATA.

MEGJELENIK KÉTHAVONKÉNT.

ELŐFIZETÉSI DIJA EGY ÉVRE 6 KOR., EGYES SZÁM ÁRA 1 KOR.

SZERKESZTŐ: PAIKERT ALAJOS.

TARTALOM:

Turán.
Bevezetés ... gróf Teleki Pál dr.
Ázsia jövője ... Paikert Alajos
A sumirok ... Kmoskó Mihály dr.
Kis Ázsia gazdasági viszonyai ... Milleker Rezső dr.
Ázsia nyelveinek kutatásai.
Könyvek és térképek. — Hirek.

Főmunkatársak: ABDUL LATIF, ALMÁSY GYÖRGY dr., BALOGH ELEMÉR, BÁLINT IMRE, BÁNFFY MIKLÓS gróf, CHOLNOKY JENŐ dr., DÉCHY MÓR dr., ERŐDI BÉLA dr., GOLDZIHER IGNÁCZ dr., GOMBÓCZ ZOLTÁN dr., HAVASS REZSŐ dr., HEGEDŰS LÓRÁNT dr., KMOSKÓ MIHÁLY dr., LÓCZY LAJOS dr., MANDELLO GYULA dr., MÉHELY KÁLMÁN, MILLEKER REZSŐ dr., PEKÁR GYULA, SEBESTYÉN GYULA dr., SZINNYEY JÓZSEF dr., TELEKI PÁL gróf dr., VÁMBÉRY ÁRMIN dr., VARGHA GYULA dr., VIKÁR BÉLA, ZEMPLÉNI ÁRPÁD, stb. stb.

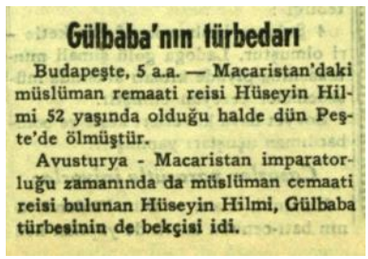
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, I., Napos-út 4.

Pénzküldemények: HAZAI BANK, V. Dorottya-u. 3. (Turáni Társaság).

I. ÉVFOLYAM. 1913. 1. SZÁM.

◆ Abdüllâtif Efendi'nin de akademik kadrosunda bulunduğu Budapeşte'de yayınlanan Turán Dergisi'nin ilk sayısının kapağı (1913)

◆ Cover of the first issue of Turán magazine, published in Budapest, where Abdüllâtif Effendi was also an academic staff member (1913)

Gülbaba'nın türbedarı

Budapeşte, 5 a.a. — Macaristan'daki müslüman remaati reisi Hüseyin Hilmi 52 yaşında olduğu halde dün Peşte'de ölmüştür.

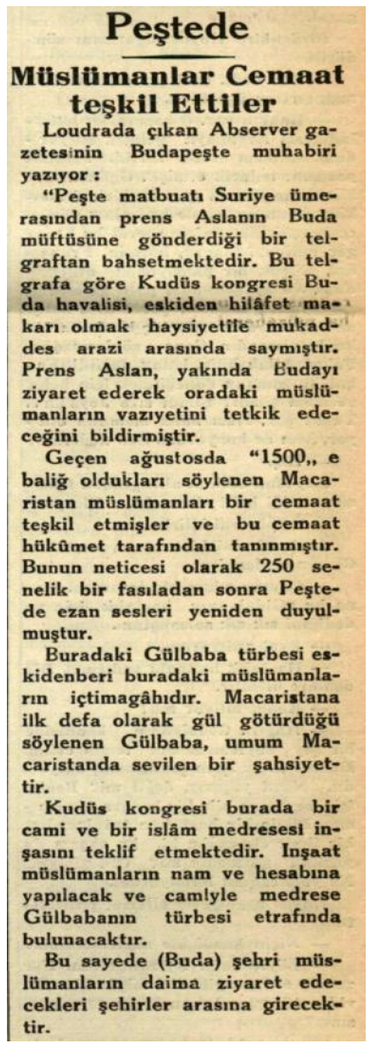
Avusturya - Macaristan imparatorluğu zamanında da müslüman cemaati reisi bulunan Hüseyin Hilmi, Gülbaba türbesinin de bekçisi idi.

◆ Hüseyin Hilmi Duriç'in vefat haberi (Ulus Gazetesi, 6 Şubat 1940 s.6)

◆ News of the death of Hüseyin Hilmi Duriç (Ulus newspaper, February 6, 1940 p. 6)

◆ Peşte'de Müslümanlar Cemaat Teşkil Ettiler, Vakit Gazetesi, 22 Kânunusani 1932

◆ "Muslims Formed a Congregation in Pest," Vakit Newspaper, January 22, 1932

Peştede

Müslümanlar Cemaat teşkil Ettiler

Loudrada çıkan Abserver gazetesinin Budapeşte muhabiri yazıyor:

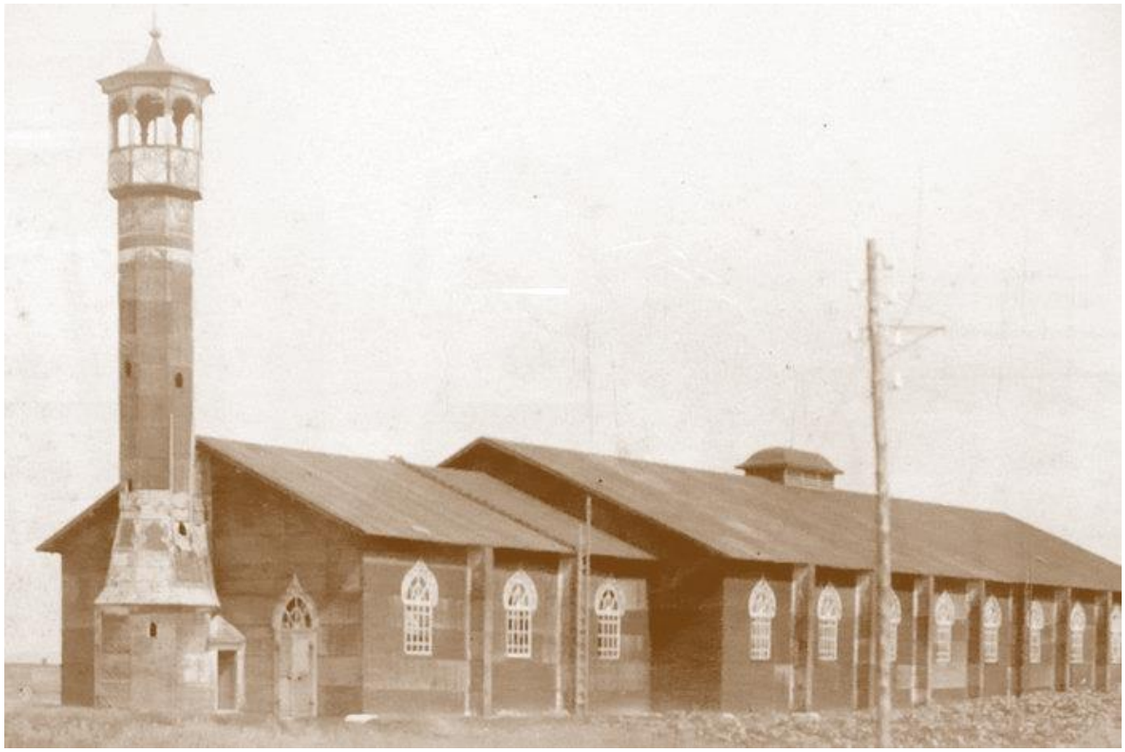
"Peşte matbuatı Suriye ümerasından prens Aslanın Buda müftüsüne gönderdiği bir telgraftan bahsetmektedir. Bu telgrafa göre Kudüs kongresi Buda havalisi, eskiden hilâfet makarı olmak haysiyetile mukaddes arazi arasında saymıştır. Prens Aslan, yakında Budayı ziyaret ederek oradaki müslümanların vaziyetini tetkik edeceğini bildirmiştir.

Geçen ağustosda "1500,, e baliğ oldukları söylenen Macaristan müslümanları bir cemaat teşkil etmişler ve bu cemaat hükûmet tarafından tanınmıştır. Bunun neticesi olarak 250 senelik bir fasıladan sonra Peştede ezan sesleri yeniden duyulmuştur.

Buradaki Gülbaba türbesi eskidenberi buradaki müslümanların içtimagâhıdır. Macaristana ilk defa olarak gül götürdüğü söylenen Gülbaba, umum Macaristanda sevilen bir şahsiyettir.

Kudüs kongresi burada bir cami ve bir islâm medresesi inşasını teklif etmektedir. İnşaat müslümanların nam ve hesabına yapılacak ve camiyle medrese Gülbabanın türbesi etrafında bulunacaktır.

Bu sayede (Buda) şehri müslümanların daima ziyaret edecekleri şehirler arasına girecektir.

◆ Eger'de Üserâ-yı İslâmiye Câmii (kr-karlovarsky.cz)

◆ Üsera-yi Islamiye Mosque in Eger (kr-karlovarsky.cz)

Eger'de Üserâ-yı İslâmiye Câmii

Üserâ-yı İslâmiye Mosque in Eger

Birinci Dünya Savaşı sırasında Avusturya-Macaristan ordusundaki esirler için Eger[116] (Cheb) kasabasında büyük bir kamp kurulmuştu. Günümüzde Çekya'nın Almanya sınırında yer alan bu kasabada savaş esnâsında 10.000 ile 12.500 arasında esir bulunuyordu. Bu kampta, Kırım, Kazan ve Sibirya Tatarları ile Başkurt ve Nogay Türkleri arasından Rus ordusunda asker olarak istihdam edilip Avusturya-Macaristan ve Almanya cephelerine gönderilen askerlerden tutsak düşenler yer alıyordu. Esir askerler bölgedeki tarım ve inşaat sektöründe yardımcı işlerde kullanılmış, savaş sonrasında Ağustos 1918'den itibaren serbest bırakılmışlardır. Kampta, ahşap yatakhâneler, tuvaletler, çamaşırhâneler, fırınlar ve atölyelerle birlikte 1.600 kişilik bir câmi de inşâ edilmişti[117].

Câminin fotoğraflarından, kamptaki diğer binalar gibi hangar şeklinde iki mekândan oluştuğu görülmektedir. Giriş kapısının olduğu kuzey cephede, iki kapının arasında tek şerefeli minâre yer almaktadır. İç mekânda ahşap mihrâbı ile

During the First World War, a large camp was established in the town of Eger[116] (Cheb) for prisoners of the Austro-Hungarian army. There were between 10,000 and 12,500 prisoners during the war in this town, which is located on the German border of modern-day Czechia. Crimean, Kazan, and Siberian Tatars and Bashkir and Nogai Turks, who were recruited as soldiers in the Russian army and sent to the Austro-Hungarian and German fronts, were captured and held at this camp. Captive soldiers were used in auxiliary jobs in the agriculture and construction sectors in the region and were released after the war in August 1918. A mosque with capacity of 1,600 was also built in the camp, along with wooden dormitories, toilets, laundries, kilns, and workshops[117].

Photographs of the mosque indicate that it consisted of two hangar-shaped spaces like other buildings in the camp. On the north side, where the entrance door was, there was a minaret with a single balcony between the two doors.

116. Burada bahsedilen Eger, Macaristan'daki meşhur Eğri şehri olmayıp günümüzde Çekya'da kalan küçük bir kasabadır.
The Eger mentioned here is not the famous city of Eger in Hungary, but a small town in what is now the Czechia.
117. Kincl 2012

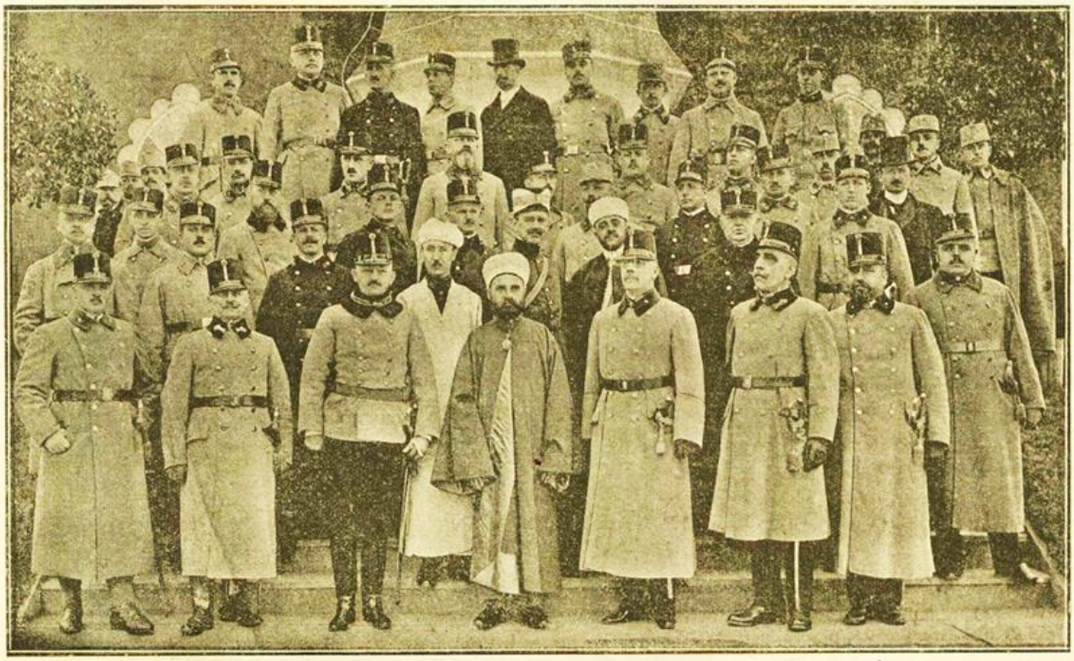

اوستریاده اکگرده اسرا قرارگاهنده مجدداً انشا اولنان جامع شریفك رسم کشادی ویرقطعهٔ عسکریه‌نك راسمهٔ احترامی اثناسنده

◆ Eger'de Üserâ-yı İslâmiye Câmii'nin Açılış Merâsimi (Şubat-1915, Harp Mecmuası, S.6, s.83)

◆ Opening ceremony of Üserâ-yı İslâmiye Mosque in Eger (February 1915, Harp Magazine, no. 6, p. 83)

Avusturya'da Eger'de üserâ karargâhında müceddiden inşa olunan câmi-i şerifin resm-i küşâdı ve bir kıta-i askeriyenin râsime-i ihtiramı esnasında

رسم کشادی متعاقب جامع شریف سنارهسی ارکنندهخواجه علیرضا افندی ایله برلکده اوستریاجه‌یه نظارتی وقرارگاهامرا وضابطانی غروب حالنده

(اورتهده علی رضا افندی آرقهده یاشغندهکی عالم جان و صولندهکی پشتهده «کل بابا» تربهداری عبداللطیف افندی)

◆ Eger'de Üserâ-yı İslâmiye Câmii'nin Açılış Merâsimi (Şubat-1915, Harp Mecmuası, S.6, s.83)

◆ Opening ceremony of Üserâ-yı İslâmiye Mosque in Eger (February 1915, Harp Magazine, no. 6, p. 83)

Resm-i küşâdı müteâkib câmi-i şerif minâresi önünde Hace Ali Rıza Efendi ile birlikte Avusturya Bahriye Nezareti ve karargâh ümerâ ve zâbitanı grup halinde (Ortada Ali Rıza Efendi arkada sağındaki Alim Can ve solundaki Peşte'de "Gül Baba" Türbedarı Abdüllâtif Efendi)

◆ Eger'de vefât eden Müslümanlar anısına dikilen anıt (encyklopedie.cheb.cz)

◆ Monument erected in memory of deceased Muslims in Eger (encyklopedie.cheb.cz)

minberi görülmektedir. Ahşap sütunlu köşk tarzında müezzin mahfili bulunan câminin üst örtüsünün çelik makaslarla taşındığı anlaşılmaktadır. Mihrab üstündeki pencereler ile müezzin mahfilindeki ay-yıldızlı süslemeler dikkat çekmektedir. Sivri kemerli pencerelerle aydınlatılan harimde ayrıca çatı feneri de bulunmaktadır.

Osmanlı Devleti, soydaş ve dindaş olarak gördüğü Eger kampındaki Müslüman esirlere bir imam gönderilmesi için Temmuz 1915'te Avusturya makamları nezdinde girişimde bulunmuştur. Bu girişime cevap olarak, Avusturya-Macaristan'ın İstanbul Ateşemiliterliği'nden Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa'ya 4 Ocak 1916'da bir yazı gönderilmiştir. Avusturya'dan gönderilen cevapta, toplam 9.882 Müslüman esirin diğer Rus esirlerinden ayrı tutulup din işlerinde de hassasiyet gösteril-

The wooden mihrab and pulpit can be seen in the interior. The top cover of the mosque, which had a wooden-columned mansion-style muezzin's place, was supported by steel trusses. The windows on the mihrab and the crescent and star decorations in the muezzin's place attract attention. There was also a roof lantern in the sanctuary, which was illuminated by pointed arched windows.

In July 1915, the Ottoman state made an attempt before the Austrian authorities to send an imam to the Muslim prisoners in the Eger camp, whom they saw as kin and coreligionists. In response to this attempt, a letter was sent on January 4, 1916, to Enver Pasha, the Deputy Commander-in-Chief and Minister of War, from the İstanbul Attaché of Austria-Hungary. In this reply sent from Austria, it was reported that a total of 9,882 Muslim captives were kept

diği ve *Peşte Cemiyet-i İslâmiye memur-ı rûhânisi ve Peşte Darülfünûn muallim muavinlerinden Abdüllâtif Efendi*'nin din işleriyle ilgilendiği bildirilmiştir[118]. Gül Baba Türbedarı Abdüllâtif Efendi'nin kısa bir süre burada kalmasından sonra bu câmide imam olarak görev yapmak üzere Âlimcan İdris Efendi ile Hoca Ali Rıza Efendi İstanbul'dan gönderilmiştir. Aslen Sibirya Tatarlarından olan Âlimcan İdris Efendi, Buhara'daki tahsilinin ardından İstanbul'a gelerek Darülfünun İlahiyat Şubesi'ni bitirmiştir. İstanbul'da *Turan Neşr-i Maarif Cemiyeti*'ni kurup Türk Yurdu Dergisi'nde de görev alıp makaleler neşreden Âlimcan İdris Efendi, Teşkilât-ı Mahsûsa tarafından Kafkasya Çerkezlerinden Hoca Ali Rıza Efendi ile birlikte Tatar esirlere dinî hizmet vermek üzere Eger'deki kampa gönderilmiştir[119]. Alimcan İdris'in Eylül 1916'da İstanbul'a gönderdiği bir kartta *Üserâ-yı İslâmiye İmamı* olarak[120] ismi geçmektedir.

Şubat 1916'da esir kampındaki câminin açılışı için düzenlenen resmî törende, minâre önünde çekilen fotoğrafta Avusturya-Macaristan ordusunun subaylarıyla birlikte Kafkasyalı Hoca Ali Rıza Efendi, Âlimcan İdris Efendi ve Abdüllâtif Efendi de görülmektedir[121].

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Eger'deki askerî kamp da boşaltılmıştı. Bu tarihten sonra kullanılmayan câminin iç mekânını gösteren fotoğrafın notunda 1918'den sonra yok edildiği yazılıdır[122].

Kampta vefat eden 420 Rus ve 225 Türk için kasabada Ortodoks ve Müslüman mezarlığı düzenlenmiş ve birer anıt dikilmiştir. 1917'de heykeltıraş Karel Wilfer tarafından hazırlanan bu anıtlar 2009'da yerel makamlar tarafından onarılmıştır. Eger'de vefât eden Müslümanlar anısına dikilen bu anıtın üstünde 1914-1917 târihiyle birlikte bir sarık ve ay-yıldız ile silik halde Arap harfli ve Rusça yazılar bulunmaktadır. Cheb yakınlarındaki Podhrad'daki askeri mezarlık, yerleşimin güneydoğusunda, Všebořská Caddesi ile demiryolu hattı arasında yer almaktadır.

separate from other Russian captives, showing sensitivity in religious affairs, and that Abdüllâtif Effendi, one of the assistant teachers of the Pest Society of Islam and the University of Pest, was involved in religious matters[118]. After Gül Baba's tomb keeper Abdüllâtif Effendi had stayed there for a short time, Âlimcan İdris Effendi and Hoca Ali Rıza Effendi were sent from İstanbul to serve as imams in this mosque. Âlimcan İdris Effendi, a Siberian Tatar, had come to İstanbul after his education in Bukhara and graduated from the Darülfünun Theology Department. Âlimcan İdris Effendi, who founded the *Turan Neşr-i Maarif Cemiyeti* in İstanbul and published articles in *Türk Yurdu Mecmuası*, was sent to the camp in Eger by the Special Organization (*Teşkilât-ı Mahsûsa*) together with Hoca Ali Rıza Effendi, a Circassian of the Caucasus, to offer religious services to Tatar prisoners[119]. The imam of Üserâ-yı İslâmiye was mentioned in a card sent by Âlimcan İdris to İstanbul in September 1916[120].

Hoca Ali Rıza Effendi, Âlimcan İdris Effendi, and Abdüllâtif Effendi can be seen together with officers of the Austro-Hungarian army in a photo taken in front of the minaret at the official ceremony held for the opening of the mosque in the prison camp in February 1916[121].

After the end of the First World War, the military camp in Eger was evacuated. In a note on a photograph showing the interior of the mosque, which was not used after that date, it is written that it was destroyed after 1918[112].

Orthodox and Muslim cemeteries were organized and a monument was erected for 420 Russians and 225 Turks who died in the camp. These monuments, prepared by sculptor Karel Wilfer in 1917, were repaired by local authorities in 2009. There is a turban, crescent and star, and faint Arabic and Russian inscriptions with the dates 1914-1917 on this monument, erected in memory of the Muslims who passed away in Eger. The military cemetery in Podhrad, near Cheb, is located southeast of the settlement, between Všebořská Street and the railway line.

118. Keleşyılmaz 2000: 72-73
119. Keleşyılmaz 2000: 70, Türen 2016: 16
120. BOA İ.DUİT 12/81
121. Harb Mecmuası, Rebiülâhir 1334 / Şubat 1331 / Şubat 1916, Sayı 6, sayfa 2
122. Státní okresní archiv Cheb, Sbírka historických fotografií, Envanter no: 763

- Mimar Kemâleddin Bey
- Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey

Mimar Kemâleddin Bey ve Ahmed Hikmet Bey'in Gül Baba Türbesi'ndeki Çalışmaları

The Works of Architects Kemâleddin Bey and Ahmed Hikmet Bey in Gül Baba's Tomb

Henüz Başşehbender olmadan önce 1910 ve 1911'de iki defa Peşte'ye gelip Gül Baba Türbesi'ni ziyâret eden Ahmed Hikmet Bey'in türbeyi ilk ziyâreti 13 Mayıs 1910 Cumâ günüdür. Ahmed Hikmet Bey, Avrupa seyahati dönüşünde heyet olarak uğradıkları bu ziyareti günlüklerine şöyle not etmiştir[123]:

> *"Bir araba tuttuk, Buda'ya geçtik ve Gül Baba Türbesi'ni ziyâret ettik. Burası kârgir bir büyük şatonun sed sed bahçesinin bir kenarında toparlacık ve üstü ufak tahtalarla bir külliye şeklinde örtülmüş bir binadır. Türbenin içi döşeme tahtasından ibarettir. Duvarlarında bir iki levha konmuş ve duvarlarına Türkçe, Macarca kurşun kalemle birtakım isimler yazılmıştır. Afganistan'dan burasını ziyaret etmek için gelen Muhammen ibni Muhammed isminde biri de üzerinde kılıç-kalkan şeklinde yazılar bulunan bir kâğıdı duvara yapıştırmıştır. En mânîdar levhanın beyitleri şunlardır" diyerek günümüzde de türbede asılı Kemâlî'nin yedi beyitlik hat levhasının metnini yazmıştır.*

Ahmed Hikmet Bey'in Gül Baba'yı ikinci ziyâreti de yine bir Avrupa seyahati vesilesiyle olmuştur. 4 Haziran 1911'deki ziyâreti şöyle not etmiştir[124]:

> *"Sabahleyin saat altıda Peşte'ye geldik. Katarımızı bir kenara çektiler. Saat sekize kadar orada kaldık... Saat dokuzda bize arabalar tutuldu. Peşte'de altı saat kalacak idik. Onbeş araba olduk… Hep fesli idik. Yollarda herkesin nazar-ı dikkatini celbediyorduk… Oradan hepimiz Gül Baba'ya gittik. Türbe geçen seneye nispeten tamir görmüş. Bir defter konmuş. Deftere imzamızı attık. Gül Baba'nın rûhâniyeti beni eğer ankarîb [çok geçmeden] Peşte'ye çekerse nezdim olsun ol mahalle ism-i mübâreklerini hâvî altı güzel levha yazdırıp asayım. Bir sanduka yapmak için elimden geldiği gayreti edeyim"*

The first time Ahmed Hikmet Bey, who came to Pest twice, in 1910 and 1911, before he became the Chief Consul, visited Gül Baba's Tomb was Friday, May 13, 1910. Ahmed Hikmet Bey noted in his diary that this visit was made with a delegation while returning from Europe[123]:

> *"We took a vehicle, drove to Buda, and visited Gül Baba's Tomb. This is a building on one side of the garden of a large masonry castle, which is covered with small wooden boards in the form of a complex. The floor of the tomb is laid with floorboards. A few plates decorated its walls and some names were written on the walls in Turkish and Hungarian. A man named Muhammen ibn Muhammad, who came from Afghanistan to visit this place, had stuck a piece of paper with inscriptions in the form of a sword-shield on the wall. The couplets of the most significant plate are as follows" [and then he wrote the text of the calligraphy plate of Kemâlî with seven couplets hanging in the tomb today].*

Ahmed Hikmet Bey's second visit to Gül Baba was also on the occasion of a European trip. He noted the visit on June 4, 1911 as follows[124]:

> *"We arrived in Pest at six in the morning. They took our entourage aside. We stayed there until eight o'clock... At nine o'clock we were hired vehicles. We were to stay in Pest for six hours. We had fifteen vehicles in total… Everyone was wearing a fez. We were attracting the attention of everyone on the roads… From there, we all went to Gül Baba. The tomb was relatively repaired last year. There's a notebook. We signed the notebook. If Gül Baba's spirit draws me to Pest [before long], let me have six beautiful plates written and hung with the holy names of the neighborhood. Let me try my best to have a sarcophagus made."*

123. Özgül 2016: 259-260
124. Özgül 2016: 266-267, Saral 2004b: 199

◆ Avrupa seyahati dönüşünde Gül Baba Türbesi'ni ziyâret eden Ahmed Hikmet Bey'in de bulunduğu heyet (Özgül 2016: 259)
Aynı fotoğraf Şehbal Mecmuası'nda da yayınlanmıştır.
Peşte'de Osmanlı züvvârının Gül Baba Türbesi'ni Ziyâretleri (Şehbal, 1 T.evvel 1327, 14 Ekim 1911, s.376)

◆ Delegation including Ahmed Hikmet Bey, who visited Gül Baba's Tomb on his return from his European trip (Özgül 2016: 259)
The same photo was also published in the Şehbal magazine.
Visits to Gül Baba's Tomb by Ottoman Visitors in Pest (Şehbal, 1 Tevvel 1327/14 October 1911, p. 376)

Duası kabul olan Ahmed Hikmet Bey ertesi yıl Peşte'ye Başşehbender olarak görevlendirilir. Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey (1870-1927) de selefleri gibi Peşte'de Başşehbenderlik yaptığı dönemde (1912-1918) Gül Baba Türbesi'yle yakından ilgilenmiş ve türbenin onarımı için yoğun gayret göstermiştir. Macaristan'da bulunduğu sırada birçok milletlerarası kongreye de katılan Ahmed Hikmet Bey, Türk-Macar dostluğunun kuvvetlenmesine büyük katkılar sağlamıştır. Rıza Tevfik'e yazdığı bir mektubunda Gül Baba'ya olan muhabbetini şöyle dile getirir[125]:

> *"…Peşte'de defîn Gül Baba nâmındaki ehlullâhın türbesi elbette hâtır-nişân-ı fâzılâneleridir. Ben Gül Baba'nın bir bülbül-i şeydâsıyım. Peşte'ye geleli iki buçuk senedir bu türbenin hâl -i harâbisini mübeddel-i umrân eylemek için uğraştım, nihayet muvaffak oldum. Türbe tamir olunmak üzeredir."*

Ahmed Hikmet Bey, whose prayer was answered, was assigned to Pest as Chief Consul the following year. Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey (1870-1927), like his predecessors, took a close interest in Gül Baba's Tomb during his time as Chief Consul in Pest (1912-1918) and made great efforts to have the tomb repaired. Ahmed Hikmet Bey, who participated in many international congresses during his stay in Hungary, made great contributions to the strengthening of Turkish-Hungarian friendship. In a letter he wrote to Rıza Tevfik, he expressed his love of Gül Baba as follows[125]:

> *"Your Excellency also knows the tomb of Gül Baba in Pest. I am one of his admirers. Since my appointment I've been trying to find ways to reconstruct the building, and at last I've been successful. It is about to be repaired."*

125. Uçman 2012: 78

◆ 1914'te Gül Baba Türbesi'nin iç mekânı (Vasárnapi Ujság, 1914/61)

◆ The interior of Gül Baba Tomb in 1914 (Vasárnapi Ujság, 1914/61)

◆ Gül Baba Türbesi'nin tarihi anıt olduğunu bildiren levha

◆ Plate stating that Gül Baba Tomb is a historical monument

Almanya'da bulunan Ser-Mimar Kemâleddin Bey, Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nden Peşte'ye gönderilen 12 Mart 1911 târihli yazı ile, Gül Baba Türbesi'nin *Osmanlı tarz-ı mimârîsi'nde* onarılması maksadıyla görevlendirilmiştir. Yazıda Kemâleddin Bey'in dönüşü esnâsında Budapeşte'de kalarak türbenin *resim* ve *keşifnâmesinin* (projelerinin) tanziminin uygun olacağının tebliğ edilmesi istenmiştir[126]. Bu görevlendirme sonucunda Mimar Kemâleddin Bey'in Peşte'de ne kadar süre kaldığı ve hazırladığı projeler hakkında maalesef bilgi sahibi değiliz. Kemâleddin Bey'in yayınlanan proje kataloğunda[127] Gül Baba Türbesi'ne dair bir çizim bulunmamakla birlikte aşağıda açıkladığımız Macar arşivindeki bazı çizimlerin Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşünüyoruz.

1914 yılında Macaristan Diyânet ve Eğitim Bakanlığı türbeyi *Korunacak Eski Eser* [*műemlék*] ilân etmiş ve bu sâyede türbe kânunen de koruma altına alınmıştı.

Peşte Başşehbenderi Ahmed Hikmet Bey, 28 Şubat 1915'de Hariciye Nezâreti'ne Gül Baba Türbesiyle ilgili gelişmeleri aktaran kapsamlı bir rapor göndermiştir. Ahmed Hikmet Bey, bir buçuk asırlık Osmanlı devrinde Macaristan'da kiliseye çevrilen ve nâmı kaybolan iki-üç câmiden başka eser kalmadığı halde Gül Baba Türbesi'nin dört asır devam eden unutulma devrine rağmen yabancı ellerde ayakta kalarak hâlâ ziyâret edilmesinin düşünülecek bir husus olduğunu belirtip, bugün bile Hindistan ve Mısır'dan gelen ziyâretçilerin eksik olmadığını dile getirmiştir. Gül Baba Türbesi'nin Müslümanlar tarafından bilindiği kadar Macarlarca da bilindiğini belirten Ahmed Hikmet Bey, adına romanlar ve operalar yazılıp bestelenmekte ve nefis levhalar tersîm edildiğini aktarmaktadır. Gül Baba'nın mânevî feyzine ve tanınırlığına binâen kendinden önce görev yapanların birçoğunun türbenin ihyâsına çalıştığını, Saadettin Paşa merhûmun Viyana Sefâreti ve Feridun Bey merhûmun Peşte Başşehbenderliği esnâsında Hükûmet tarafından türbenin onarımında harcanmak üzere 3.200 kuruş – 150 lira kadar bir meblağın Başşehbenderhâneye tahsis edildiğini bildiren Ahmed Hikmet Bey, buna rağmen türbenin mülk sahibi mimar Wágner tarafından tamirine izin verilmemesi sebebiyle bu paranın iade edildiğini bildirmiştir. Ahmed

Chief Architect Kemâleddin Bey, who was in Germany, was assigned the repairing of Gül Baba's Tomb in the Ottoman style with a letter dated March 12, 1911, sent to Pest from the Ministry of Foundations. Kemâleddin Bey was asked to stay in Budapest and prepare pictures and projects of the tomb[126]. Unfortunately, we have no knowledge of how long Kemâleddin Bey stayed in Pest or what became of the prepared projects. Although there is no drawing of Gül Baba's Tomb in Kemâleddin Bey's published project catalog[127], we think that some of the drawings in the Hungarian archives, which we will explain below, belong to Kemâleddin Bey.

In 1914, the Ministry of Religion and Education of Hungary declared the tomb an Ancient Artifact to be Protected (*műemlék*), and thus the tomb also gained legal protection.

Pest Chief Consul Ahmed Hikmet Bey sent a comprehensive report to the Ministry of Foreign Affairs on February 28, 1915, conveying the developments regarding Gül Baba's Tomb. Ahmed Hikmet Bey stated that, despite the fact that there were no other works left from the one and a half centuries of the Ottoman era in Hungary besides two or three mosques that had been converted into churches, Gül Baba's Tomb was still in the hands of foreign custodians after four centuries of oblivion, and this should be taken into consideration. He stated that even today, visitors from India and Egypt were arriving to pay their respects. Stating that Gül Baba's Tomb was recognized by Hungarians as well as by Muslims, Ahmed Hikmet Bey said that novels and operas were written and composed for him and exquisite plates were painted. Due to Gül Baba's spiritual wisdom and recognition, Ahmed Hikmet reported that many of those who had served before him had worked for the revival of the tomb, and that an amount of 3,200 kuruş - 150 lira was allocated by the government during the late Saadettin Pasha's visit to the Vienna Embassy and while the late Feridun Bey was Pest Consul General to be spent on the repair of the tomb. However, that money was returned as the property owner, the architect Wágner, did not allow the repair work of the tomb to be started. After the death of the land owner, the architect Wágner,

126. BOA BEO 3868/290041
127. İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Mimar Kemaleddin Proje Kataloğu, Ed. Afife Batur, 2009-Ankara

Hikmet Bey, Gül Baba Türbesi'nin mülk sahibi mimar Wágner'in vefât etmesinin ardından üçü erkek dördü kadın yedi varisiyle 2 sene boyunca tek tek görüşerek türbenin onarımı ve ziyârete açılması için uğraşmış ancak başarılı olamamış yalnızca İstanbul'dan getirttiği levhaları asmak için izin alabilmiştir. Wágner'in varisleri, harap haldeki villanın geleceğine engel olacağı düşüncesiyle avluda yer alan Gül Baba Türbesi'ni ortadan kaldırmayı da düşünmüşler ve bu sebeple türbeyi tümüyle ziyârete kapatmışlardı. Ahmed Hikmet Bey, bu durumu düzelip türbeyi tekrar ziyârete açtırabilmek için Hükûmet nezdinde girişimde bulunmuştur. Macaristan Tarihî Eser komisyonu başkanı *Baron Gyula* Ahmed Hikmet tried to get the tomb repaired and opened for visits for 2 years, meeting with Wágner's seven heirs, three men and four women, but he was unsuccessful and was only able to get permission to hang the plates he had brought from İstanbul. Wágner's heirs considered demolishing Gül Baba's Tomb in the courtyard, thinking that it would hinder the future of the dilapidated villa, and for this reason, they closed the tomb to visitors completely. Ahmed Hikmet Bey made an attempt with the government to improve the situation and have the tomb opened for visiting again. Baron Gyula Forster, the head of the Hungarian Antiquities Commission, and Béla Jankovich, the Hun-

◆ 1915'te yapılan kazı sırasında türbenin içi (Lászay 2015: 9)

◆ Inside the tomb during the excavation in 1915 (Lászay 2015: 9)

◆ 1915'te Gül Baba Türbesi'nde mezar araştırması yapan antropolog Lajos Bartúcz (1885-1966, bibl.u-szeged.hu)

◆ Lajos Bartúcz, an anthropologist who conducted burial research at Gül Baba Tomb in 1915 (1885-1966, bibl.u-szeged.hu)

Forster ile Macaristan Din ve Eğitim Bakanı *Béla Jankovich* konuyla ilgilenmiş ve türbeyi Macar Hükûmeti adına istimlâk etmiştir. Ahmed Hikmet Bey'in tavsiyesi üzerine Eğitim Bakanlığı türbede basit onarım yapmıştır. Türbenin çürümüş döşeme tahtalarının söküldüğü sırada bazı kemikler bulunmuş ve bunun üzerine Antropolog *Lajos Bartúcz* davet edilerek kazı yapılmıştır.

Bu kazıda birisi orta çağdan ikisi de 16. yüzyıla tarihlendirilen üç iskelet bulunmuştur. Türbenin tam ortasında bulunan ve Gül Baba'ya ait iskeletin boyunun 164 cm olduğu tespit edilmiştir. 16. yüzyıla tarihlendirilen diğer iskeletin ise 153 cm boyunda 40-45 yaşlarında ve doğal bir ölümle ölmemiş olduğu belirlenmiştir. Tesbit edilen iskelet *kemâl-i hürmetle* tekrar defnedilmek üzere bir sanduka içine konulmuştur[128]. Gül Baba Türbesi'nde yapılan kazı çalışması İstanbul'da da heyecanla karşılanmış, Tasvîr-i Efkâr'da *Budapeşte'de Evliyâ-i İslâm'a Hürmet* başlığıyla haber olmuştur[129]. Türbedeki mezar araştırma kazısı sonrasında yaklaşan Ramazan Bayramı sebebiyle Gül Baba'nın mezar kalıntıları, tamiri başlatılan türbede, gelenlerin ziyaretleri-

Three skeletons, one from the Middle Ages and two from the 16th century, were found during this excavation. It was determined that the skeleton of Gül Baba, located in the middle of the tomb, was 164 cm in length. The other skeleton, dated to the 16th century, was determined to be 153 cm tall, aged 40-45 years, and his death was not from natural causes. The identified skeleton was placed in a sarcophagus to be buried again with full honors[128]. The excavation work in Gül Baba's Tomb was met with enthusiasm in İstanbul and reported in the *Tasvîr-i Efkar* newspaper with the title "Respect for the Friend of Islam in Budapest"[129]. After the excavation of the grave in the tomb, due to the approaching holiday following the month of Ramadan, the remains of Gül Baba in the tomb, whose repairs

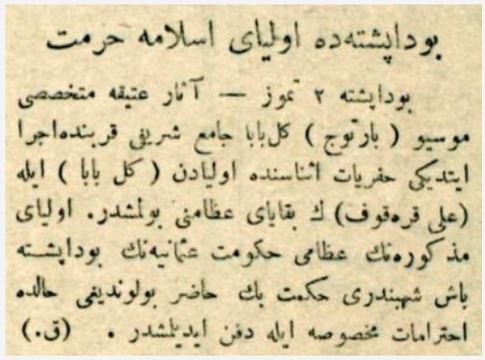
128. BOA HR.İD 1591/5
129. Budapeşte'de Evliyâ-i İslâm'a Hürmet: Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1491, 21 Şaban 1333, 4 Temmuz 1915, s.2

Gül Baba'nın ikinci cenâze namazını Abdüllâtif Efendi ve Ahmed Hikmet Bey'le birlikte Peşte'deki birkaç Türk kılmıştı.

Budapeşte'de Evliyâ-i İslâm'a Hürmet

Asâr-ı atîka mütehassısı Mösyö Bartoç [Lajos Bartúcz] Gül Baba Câmi-i Şerîfi kurbunda icrâ ettiği hafriyat esnâsında evliyâdan Gül Baba ile Ali Karakof'un bekayâ-i azâmini bulmuştur. Evliyâ-i mezkûrenin azâmi hükûmet-i Osmâniyyenin Budapeşte Baş Şehbenderi Hikmet Bey hazır bulunduğu halde ihtirâmât -ı mahsusa ile defin edilmiştir. (K.)

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1491, 21 Şaban 1333, 4.7.1915, s.2

بودابشته‌ده اولیای اسلامه حرمت

بودابشته ۲ تموز — آثار عتیقه متخصصی موسیو (بارتوج) کل‌بابا جامع شریفی قربنده‌اجرا ایتدیکی حفریات اثناسنده اولیادن (کل بابا) ایله (علی قره‌قوف) ك بقایای عظامی بولندر. اولیای مذکوره‌نك عظامی حکومت عثمانیه‌نك بودابشته باش شهبندری حکمت بك حاضر بولوندیغی حالده احترامات مخصوصه ایله دفن ایدیلشدر . (ق.)

Gül Baba's second funeral prayer was performed by Abdüllâtif Effendi and Ahmed Hikmet Bey, as well as a few Turks in Pest.

Respect for the friend of Islam in Budapest

During the excavation near the Gül Baba mosque bones belonging to saints Gül Baba and Ali Karakof were unearthed by the Hungarian archaeologist Lajos Bartúcz. Those were buried again with the due respect shown along with the audience where the chief consul in Budapest Ahmed Hikmet Bey was present.

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1491, 21 Şaban 1333, 4.7.1915, p. 2

ni yapabilmeleri için 1 Temmuz 1915'de Başşehbender Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey ile Abdüllâtif Efendi'nin hazır bulunduğu dinî törenle tekrar defnedilmiş, mezarların üzeri toprakla doldurulup zemine döşeme örtülmüştür. Aynı yıl *Niedermayer* sokağının adı *Gül Baba Sokağı* olarak değiştirilmiştir[130].

Ahmed Hikmet Bey, Macaristan Hükûmeti tarafından yapılan bu onarımda türbenin döşemesinin yenilenerek, duvarların iç ve dış yüzlerinin tâmir edileceğini, demir pencereler yapılacağını, türbenin ortasına ceviz cinsi ahşaptan yahut mermerden bir sanduka yapılacağını belirtmiştir. Türbenin duvarlarına kendi hazırlattığı levhaların asılacağını belirten Ahmed Hikmet Bey, kubbeye Peşte'deki İran fahrî kon-

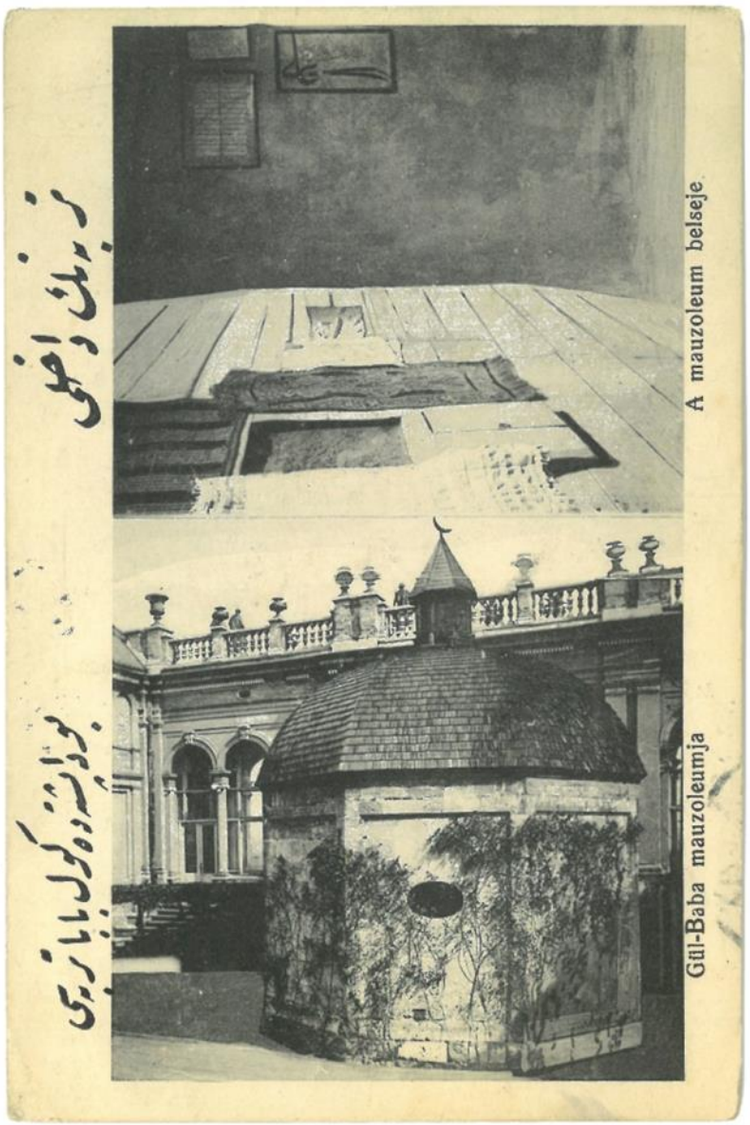
had started, were buried again on July 1, 1915, with a religious ceremony attended by Chief Consul Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey and Abdüllâtif Effendi, and the floor was covered so that people could make their visits. In the same year, the name of Niedermayer Street was changed to Gül Baba Street[130].

Ahmed Hikmet Bey stated that in the repairs carried out by the government of Hungary, the floor of the tomb would be renewed, the interior and exterior surfaces of the walls would be repaired, iron window frames would be installed, and a sarcophagus made of walnut wood or marble would be placed in the center of the tomb. Stating that the plates he had prepared would be hung on the walls of the tomb, Ahmed Hikmet Bey also said a chandelier would be

◆ Eski ismi *Niedermayer* olan Gül Baba Sokağı levhası

◆ Gül Baba Street, formerly *Niedermayer*

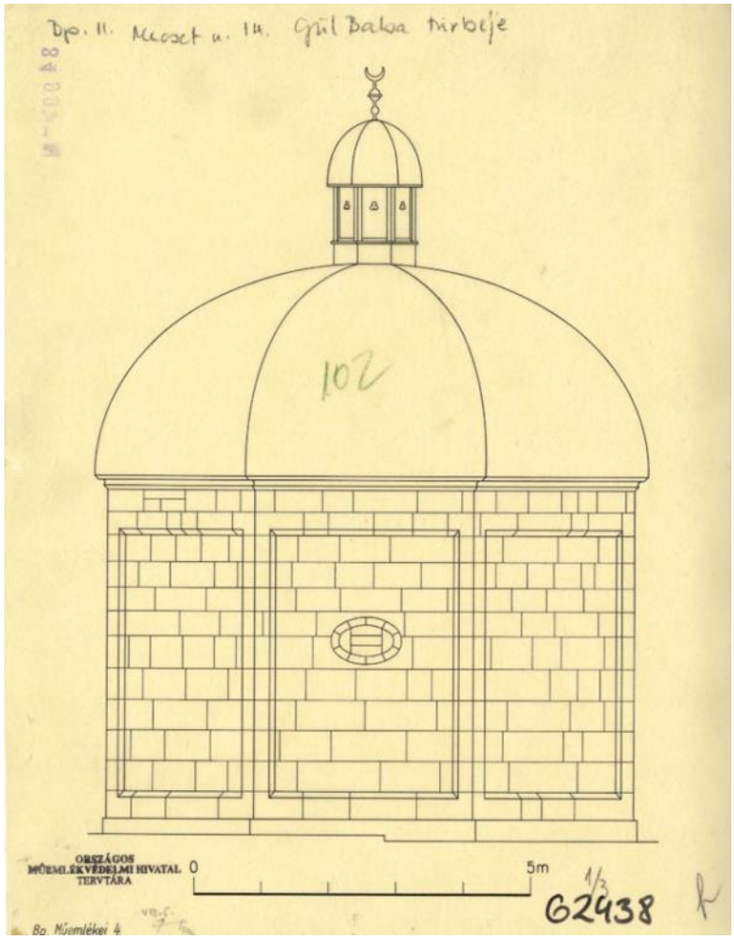

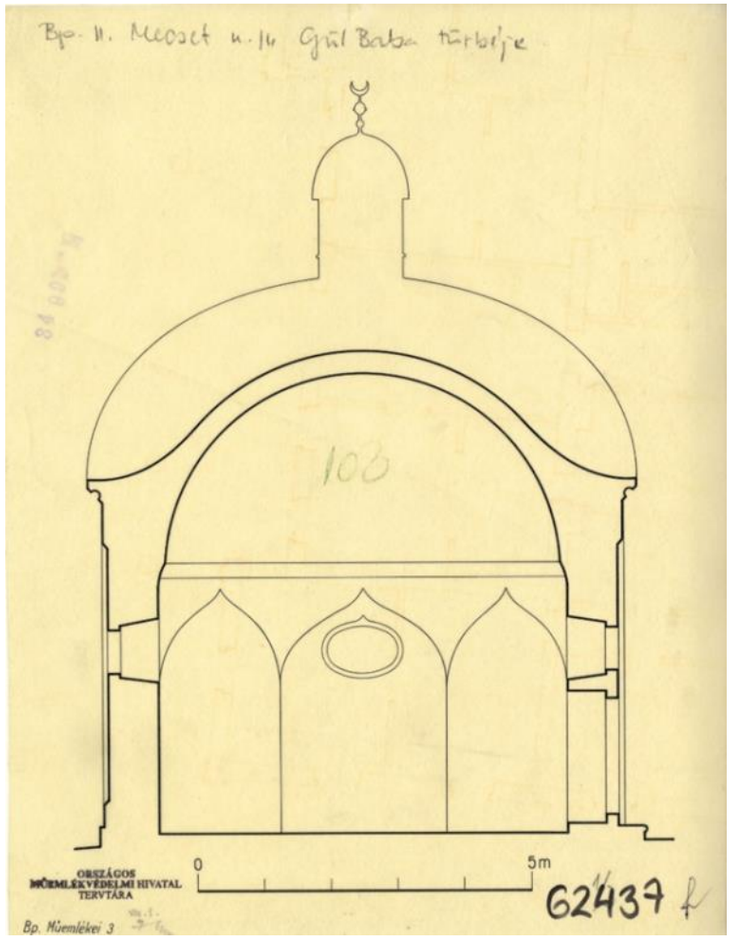
◆ Ahmed Hikmet Bey'in Yusuf Akçura'ya Peşte'den yolladığı Gül Baba resimli kartpostal – 1915 (Mehmet Emin Yılmaz arşivi)

◆ Gül Baba picture postcard sent by Ahmed Hikmet Bey to Yusuf Akçura from Pest – 1915 (Mehmet Emin Yılmaz archive)

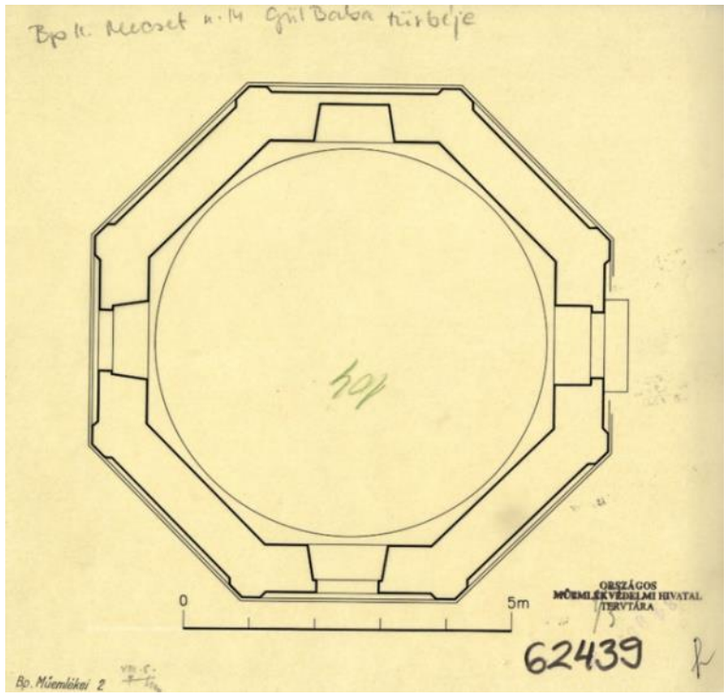

130. Ágoston 1997: 18-19

- Gül Baba Türbesi'nin 1918 yılındaki rölövesi (Lászay 2015: 12)
- Survey drawing of Gül Baba Tomb in 1918 (Lászay 2015: 12)

◆ Mimar Kemâleddin Bey'in yaptığı onarım sonrasında Gül Baba Türbesi (Lászay 2015: 11)

◆ Gül Baba's Tomb after the repair work done by the architect Kemâleddin Bey (Lászay 2015: 11)

solosu Frayşentler Paşa tarafından bir avize asılacağını, Macaristan Hükûmeti'nin gösterdiği hürmete mukabele olarak Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafından sandukanın üstüne örtülecek işlemeli bir puşîde yahut bir şal veya bir Ka'be örtüsü ile bir tâc-ı şerîf ve Hereke Fabrika -i Hümâyûnu'ndan sandukanın etrafına konulmak üzere dört adet büyük seccâde getirtmek istemiştir. Türbeye bunca seneden beri dünyanın her tarafından ziyâretçi geldiğini bildiren Ahmed Hikmet Bey, Gül Baba'nın Orta Avrupa'da İslâm'ı temsil ettiğini bu sebeple bakımlı olması gerektiğini özellikle zikretmiştir. Beş sene önce Macar Hükûmeti tarafından türbedar olarak getirilen Abdüllâtif Efendi'nin burada bulunmasının da türbenin onarım sonrasında muhafazası için yeterli olacağını ifade etmiştir.

hung from the dome by Frayşentler Pasha, the honorary consul of Iran in Pest, and an embroidered *puşîde* covering or embroidered shawl would be draped over the sarcophagus by the Ministry of Foundations in response to the respect shown by the government of Hungary. He wanted a crown placed on the sarcophagus and four large prayer rugs brought from the Hereke Carpet Factory to be placed around the sarcophagus. Ahmed Hikmet Bey said that the tomb should be more presentable because it had visitors from all over the world all these years, and he stressed that Gül Baba represented Islam in Central Europe. He stated that the presence of Abdüllâtif Effendi, who was assigned as a tomb keeper by the Hungarian government five years ago, would be sufficient for the preservation of the tomb after the restoration. Ahmed Hikmet Bey also

Ahmed Hikmet Bey, raporunda türbenin tâmirinin iki haftaya kadar tamamlanacağını ve talep ettiği seccâde ve örtü için ebadı ayrıca göndereceğini zikretmiştir. Raporunun sonunda kendi ifâdesiyle *"dört asırdan beri yâd ellerde metrûk ve menşî kalan bir âbide-i diniyye ve târihiyyenin bu sûretle ihyasının"* tamamlanmak üzere olduğunun Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ne bildirilmesini talep eder[131].

Ahmed Hikmet Bey'in raporundan iki ay sonra Peşte Başşehbenderliği'nden Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti'ne gönderilen 6 Nisan 1915 târihli yazıda ise Gül Baba Türbesi'nin Macaristan Hükûmetince satın alınarak onarılması için yapılan teşebbüsten bahsedilmiş ve türbe için ölçüleri ayrıca bildirilecek olan işlemeli puşîde ile seccadelerin konulmasına izin verileceği bildirilmiştir[132].

Ahmed Hikmet Bey, Budapeşte'de hazırlanan onarım projelerini 11 Mart 1916'da görüş alınmak üzere Evkâf Nezareti'ne yollamıştır. Evkâf Nezareti, Budapeşte'de hazırlanan projelerin Osmanlı mimari üslubuna ve türbe geleneğine uygun olmadığından projeleri yeniden düzenleyerek *üç kıta resim* halinde göndermiştir. Evkâf Nezareti'nde hazırlanan projenin Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşünüyoruz. İstanbul'dan gönderilen düzeltilmiş bu projeye göre, türbenin ortasında taş basamak üzerine ceviz ağacından cilalı bir sanduka konulup, yeşil çuha ve şal örtüleceği, sandukanın başucundaki kitabesine sülüs yazı ile "Gül Baba" yazılacağı, ayak ucu kitabelik kısmına ise *Türk ornemanı* (süslemesi) oyulacağı evrakta kaydedilmiştir. Sandukanın yazı ve süsleme kalıplarının ayrıca gönderilmek üzere hazırlandığı, bununla birlikte gayet müsennâ bir kavuk, sedefli bir rahle, kakmalı bir şamdan gönderildiği, sanduka etrafındaki parmaklığın ise Budapeşte'de imal ettirilmesi gerektiği Şehbenderliğe bildirilmiştir[133].

Peşte Başşehbenderliği'nden Hâriciye Nezâreti'ne gönderilen 31 Mart 1917 târihli belgede, Gül Baba Türbesi için bir sandık mum teslim alındığı belirtilmiştir. Aynı evrakta ayrıca türbenin içinde kubbeye asılmak üzere küçük bir avizeye lüzum görüldüğü, Peşte'deki İran fahrî konsolosu Frayşentler Paşa tarafından İrankârî bir avize konulmak istendiği ancak avizenin insan ve hayvan tasvirleriyle süslü bulunması

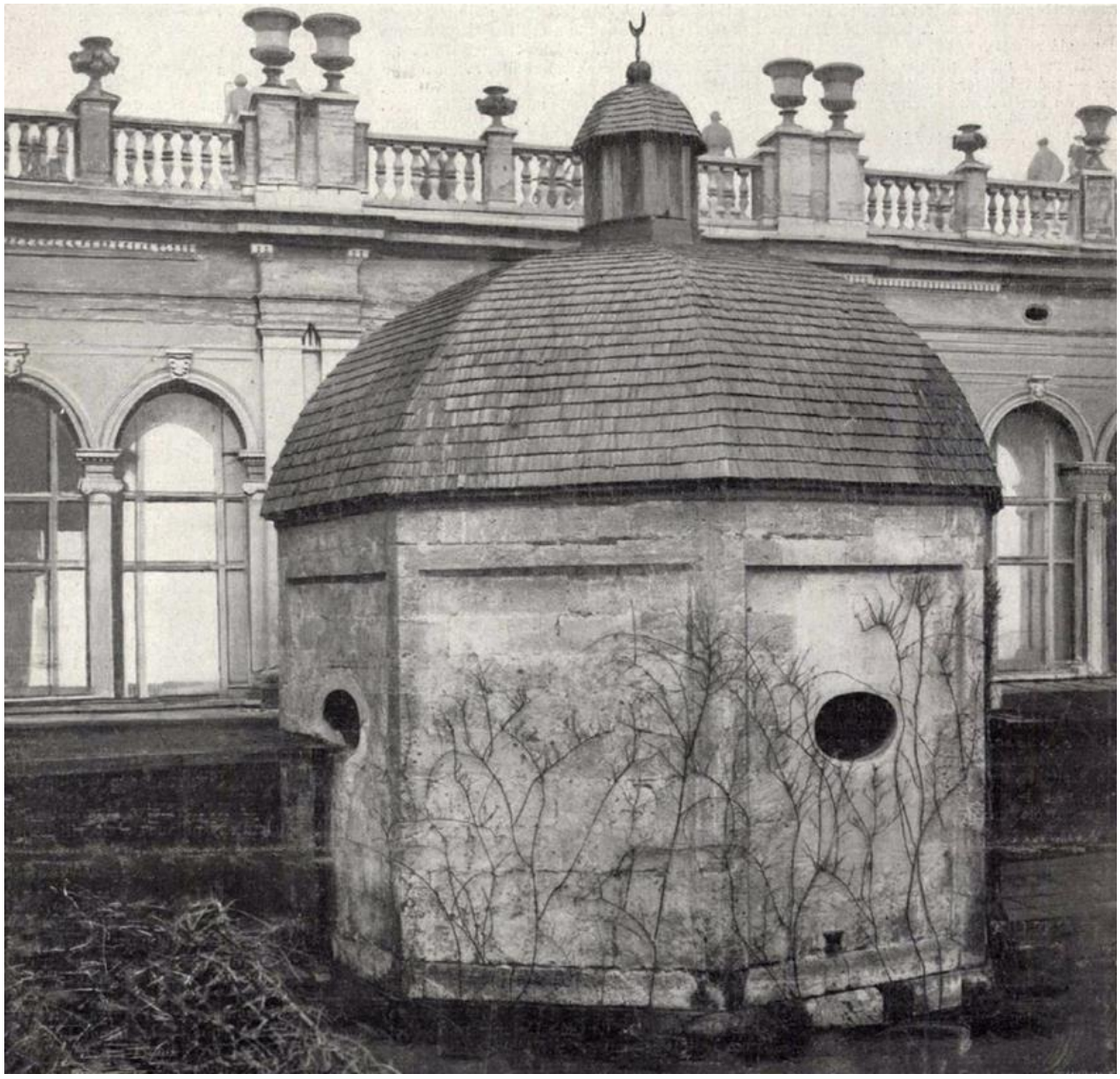
stated in his report that the repairs of the tomb would be completed in two weeks and that he would send the exact size of the prayer rugs and sarcophagus covering separately. At the end of his report, he requested that the Ministry of Foundations be notified that, in his own words, "*the revival of a monument of religion and history, which has remained abandoned and forgotten in foreign lands for four centuries, is about to be completed*"[131].

Two months after Ahmed Hikmet Bey's report, the Hungarian government's attempt to buy and repair Gül Baba's Tomb was mentioned in a letter dated April 6, 1915, sent from the Pest Chief Consulate to the Ministry of Foundations and permission was given to place the embroidered cloth and prayer rugs, the dimensions of which would be reported separately, in the tomb[132].

Ahmed Hikmet Bey sent the repair plans prepared in Budapest to the Ministry of Foundations on March 11, 1916 for approval. Since the projects prepared in Budapest were not commensurate with the Ottoman architectural style and the tomb's traditions, the Ministry of Foundations rearranged the designs and sent them in three parts. We think that the project prepared at the Ministry of Foundations belongs to Kemâleddin Bey. According to this revised project sent from İstanbul, it was stated in the documents that a polished walnut wooden coffin would be placed on the stone step in the middle of the tomb, covered with green broadcloth and a shawl; "Gül Baba" would be written on the inscription at the head of the sarcophagus; and a Turkish ornament would be carved on the inscription at the foot of it. It was reported to the Consulate General that the writing and ornament patterns of the sarcophagus were prepared to be sent separately; however, a very beautiful turban, a mother-of-pearl lectern, and an inlaid candlestick were sent then, and the consulate was informed that the railing to go around the sarcophagus should be manufactured in Budapest[133].

In a document dated March 31, 1917, sent to the Ministry of Foreign Affairs from the Pest Chief Consulate, it was stated that a box of candles was received for Gül Baba's Tomb. In the same document, it was also stated that a small chandelier was needed to be hung on the dome inside the tomb, and that Frayşentler Pasha, the Iranian honorary consul in Pest, wanted to place an Iranian chandelier there, but

131. BOA HR.İD 1591/5
132. BOA HR.İD 1591/6
133. BOA HR. İD 1591/7

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1914'teki hâli (Vasárnapi Ujság, 15 Mart 1914, Sayı 61, s.204)

◆ The state of Gül Baba's Tomb in 1914 (Vasárnapi Ujság, 15 March 1914, No. 61, p. 204)

sebebiyle Mimar Kemâleddin Bey tarafından bunun türbeye asılmasının uygun olmadığının belirtilerek avizenin iade edildiği kaydedilmiştir. Ahmed Hikmet Bey, Kemâleddin Bey'in uygun göreceği tarzda bir avize veya top kandilin türbeye asılması ve bu suretle beğenilen bir üslupta olan türbenin bu son düzenlemenin tamamlanmasının Evkâf Nezâreti'nden beklendiğini iletilmiştir[134]. Evkâf-ı Hümâyûn Nezareti'nden gönderilen 2 Ağustos 1917 târihli cevapta, Gül Baba Türbesi için münasip avize veya top kandilin imalâtının savaş şartları sebebiyle uygun usta ve işçi bulunamadığından ertelenmesinin zarûrî olduğu bildirilmiştir[135].

Peşte Başşehbenderliği'nden Hâriciye Nezâreti'ne gönderilen 12 Ocak 1918 târihli evraktaki kayda göre, Sermimar Kemâleddin Bey'in hazırladığı projeye göre Gül Baba Türbesi duvar-

since the chandelier was decorated with human and animal depictions, architect Kemâleddin Bey stated that it was not suitable to hang in the tomb, and the chandelier was returned. Ahmed Hikmet Bey conveyed that the Ministry of Foundations was expected to hang a chandelier or a ball lamp in a style that Kemâleddin Bey would deem appropriate, and to complete this final arrangement of the tomb in a popular style[134]. In a reply dated August 2, 1917, sent from the Ministry of Foundations, it was stated that it was necessary to postpone the production of a suitable chandelier or ball lamp for Gül Baba's Tomb, since suitable craftsmen and workers were not available due to wartime conditions[135].

According to the record in a document dated January 12, 1918, sent from the Pest Chief Consulate to the Ministry of Foreign Affairs, the embroidery on the walls of Gül Baba's Tomb was completed by the

134. BOA HR.İD 1591/8
135. BOA HR.İD 1591/9

◆ 1962 senesinde Gül Baba Türbesi iç mekânı (Lászay 2015: 23)
Kubbe eteğinde sıvaların sökülmediği kısımlarda Kemâleddin Bey tarafından yapılan kalemişleri görülmektedir. Sanduka ile parmaklık arasında muhtemelen Kemâleddin Bey'in tasarımı olan revzenler hiçbir zaman yerlerine asılamamıştır. Sandukanın başucundaki levha hattat Nailî'ye ait olup 2018'deki onarımda tekrar türbe duvarına asılmıştır.

◆ The interior of Gül Baba's Tomb in 1962 (Lászay 2015: 23)
The drawing works of Kemâleddin Bey can be seen on the parts of the dome where the plaster has not been removed. The decorative revzen windows, which were probably designed by Kemâleddin Bey, seen between the sarcophagus and the railing were never hung in place. The plate at the head of the sarcophagus was the work of the calligrapher Naili and was hung on the tomb's wall again during the repair in 2018.

larının nakışları Macar Hükûmeti tarafından masrafları karşılanarak tamamlanmış ve türbenin kapısı da yenilenmiştir. Aynı evraktan, Macaristan Eğitim Bakanlığı tarafından resmî açılış yapılması planlanan Gül Baba Türbesi'nde daha evvelden asılması düşünülen avizenin imalatının halâ yaptırılamadığını anlıyoruz. Kemâleddin Bey tarafından hazırlanan çizimlere göre İstanbul câmilerindeki top kandiller tarzında veyahut İstanbul türbelerindeki avizeler ve fenerler biçiminde olması planlanmıştı. Harp sebebiyle Dersaadet tarafından imâl olunamayan avizenin bedeli karşılanarak Budapeşte'de imal ettirilmesi düşünüldüyse de Macaristan fabrikalarında hünerli usta bulunmadığından avize yaptırılamamış, imalatın daha kolay halledilebilmesi için nisbeten sâde bir avize ol-

Hungarian government at their expense, and the tomb's gate had also been renovated according to the project prepared by chief architect Kemâleddin Bey. From the same document, we understand that the production of the chandelier planned to be hung in Gül Baba's tomb, which was planned to be officially opened by the Hungarian Ministry of Education, had not been completed yet. According to the drawings prepared by Kemâleddin Bey, the chandelier was planned in the style of the round oil lamps in İstanbul mosques or in the form of chandeliers and lanterns in İstanbul tombs. Although it was thought that the chandelier, which could not be manufactured by Dersaadet due to the war, would be manufactured in Budapest in return for covering the cost, the chandelier could not be made because there were no appropriately skilled craftsmen in the Hun-

masına Mimar Kemâleddin Bey tarafından karar verilmiştir. Bu sebeple avizenin İstanbul'da yaptırılmasının uygun olacağı karara bağlanmıştır[136]. Ahmed Hikmet Bey, aynı evrakta konunun önemini şöyle vurgulamaktadır: *"Macaristan'ın yegâne âbide-i dîniye ve târihiyemiz olan işbu türbenin yâr ve âğyâra karşı hüsn-i hâlinin muhafazası zımmında bu cüz'î masraf ve külfetinin dahi lûtfu ihtiyârına nazaran abidenin bezl-i inâyet-i diyânetperverî buyuracağı me'mûl-i kemterî bulunmuş olmakla keyfiyetin Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i celîlesine tebliği menût-ı müsaade-i celîle-i cenâb-ı âsıf-ı ekramîleridir".* Bu evraktan, 1910'da başlayan Gül Baba Türbesi'nin tamir ve tanzimin ancak 1918'de tamamlanabildiğini anlıyoruz.

Ahmed Hikmet Bey'in talebi doğrultusunda, Süleymâniye Dökmeciler Çarşısı'nda[137] Hakkı ustaya 1334/1916'da iki adet şamdan imâl ettirilip sedef kakmalı rahle ve sehpa ile birlikte bugünkü ahşap sanduka da türbeye gönderilmiştir.

Kemâleddin Bey'in müdâhil olup István Müller'in planlarına göre yapılan bu onarımda Kemâleddin Bey'in tam olarak istediği müdahaleleri yapamadığını anlıyoruz. Eski resimlerden türbenin, Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nin talebi doğrultusunda *Osmanlı tarz-ı mimârîsi*'nde onarılamadığı, daha çok iç mekân düzenlemesi yapıldığı anlaşılmaktadır. Türbenin kiliseye çevrildiği dönemde ana kubbe üstüne eklenen ikinci çatı kaldırılmamış, dolayısıyla dış görünüşü aslî haline dönüştürülememiştir. Yine bir eski resimde sanduka ile parmaklık arasında klasik tarzda yapılmış ama yerlerine asılamamış revzenler görülmektedir. Tanzim sonrasını gösteren bir fotoğrafta türbenin ahşap sandukası, sanduka etrafındaki parmaklık ve Kemâleddin Bey'in neo-klasik üslûpta tasarlayıp Zoltán Veress ve Béla Sándor tarafından uygulanan süslemeler seçilebilmektedir.

1918'de tamamlanan bu onarımdan sonra Türk-Macar dostluğunun sembolü hâline gelen Gül Baba Türbesi, Peşte Müslümanlarının da merkezi olmuş, bayram namazları burada edâ edilmiş ve önemli toplantılar türbe avlusunda gerçekleştirilmiştir[138].

Macar arşivlerinde Gül Baba Türbesi'ne ait mimar ismi belirtilmemiş 1918 târihli beş çizim

garian factories, and architect Kemâleddin Bey decided to have a relatively simple chandelier for easier production. Therefore, it was decided that the chandelier would be made in İstanbul[136]. In the same document, Ahmed Hikmet Bey emphasized the importance of the subject as follows: *"Being the only [Muslim] religious and historical piece in Hungary, the repair of the tomb would be of much use for religious purposes."* From this document we understand that the repair and refurbishing of Gül Baba's Tomb, which started in 1910, was only completed in 1918.

Upon Ahmed Hikmet Bey's request, two candlesticks were produced by Hakkı Usta in 1334/1916 in the Süleymâniye Dökmeciler Bazaar[137], and together with them and the mother-of-pearl inlaid lectern and table, the wooden sarcophagus seen there today was sent to the tomb.

We understand that Kemâleddin Bey was not involved in this repair, which was carried out according to István Müller's plans, and that Kemâleddin Bey was not able to make the exact changes he wanted. It is understood from the old paintings that the tomb could not be repaired in the Ottoman style of architecture, and more interior alterations were made in line with the request of the Ministry of Foundations. The second roof added on the main dome when the tomb was converted into a church was not removed, and so its exterior could not be converted back to its original form. Again, in an old picture, there are revzen windows that were made in a classical style but could not be hung in place, visible between the sarcophagus and the railing. The tomb's wooden sarcophagus, the railing around the sarcophagus, and the decorations designed by Kemâleddin Bey in a neoclassical style and applied by Zoltán Veress and Béla Sándor can be seen in a photograph showing the final arrangement.

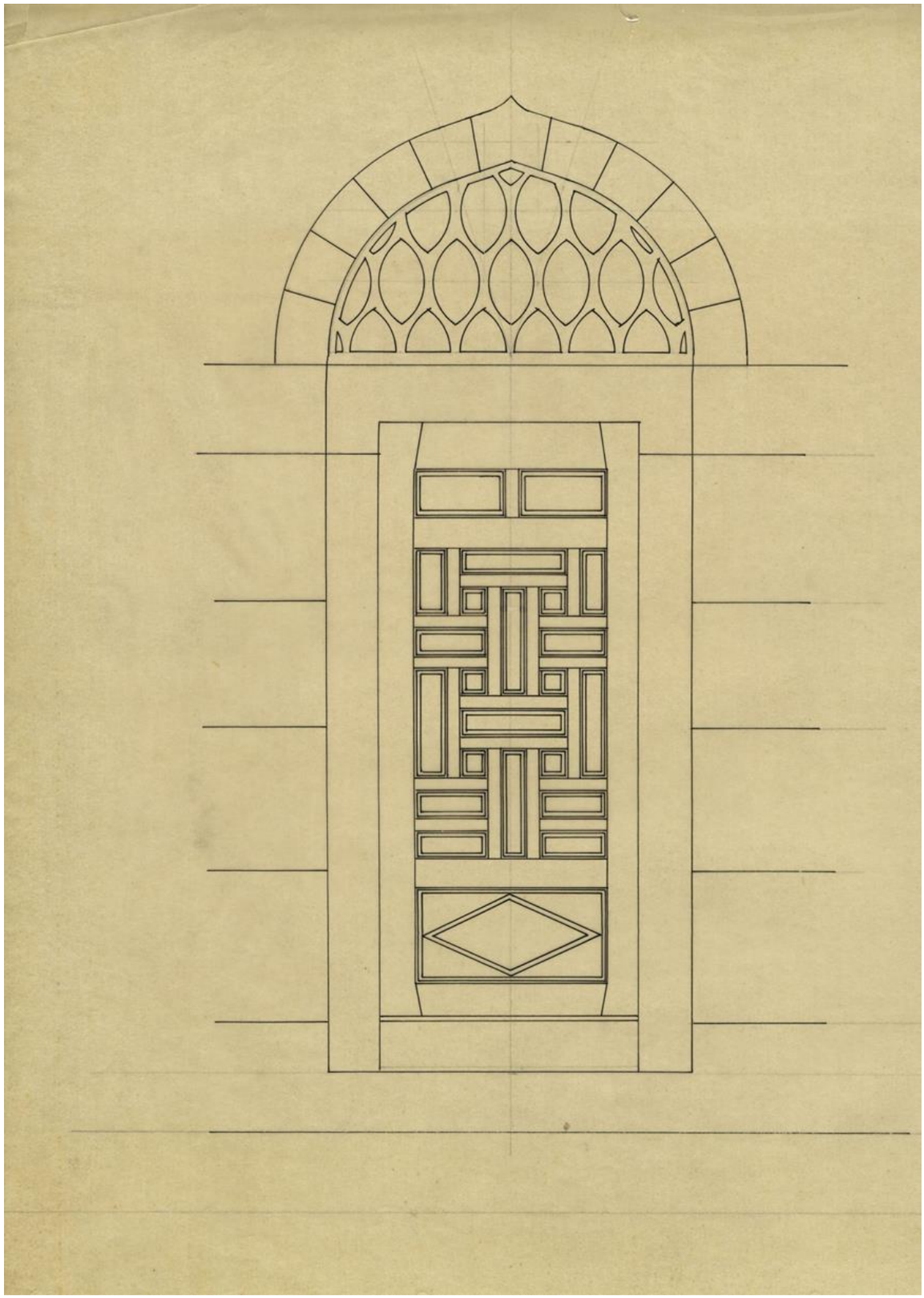
The work on Gül Baba's Tomb was completed in 1918 and it became the symbol of Turkish-Hungarian friendship after the repairs. It was a center for Pest Muslims, Eid prayers were held there, and important meetings were held in the tomb's courtyard[138].

There are five drawings of Gül Baba's Tomb in the Hungarian archives dated 1918, whose architect is not specified. These drawings consist of a plan, a section and a facade drawing, and door details. It is possible that this relief constitutes the drawings

136. BOA HR.İD 1591/4

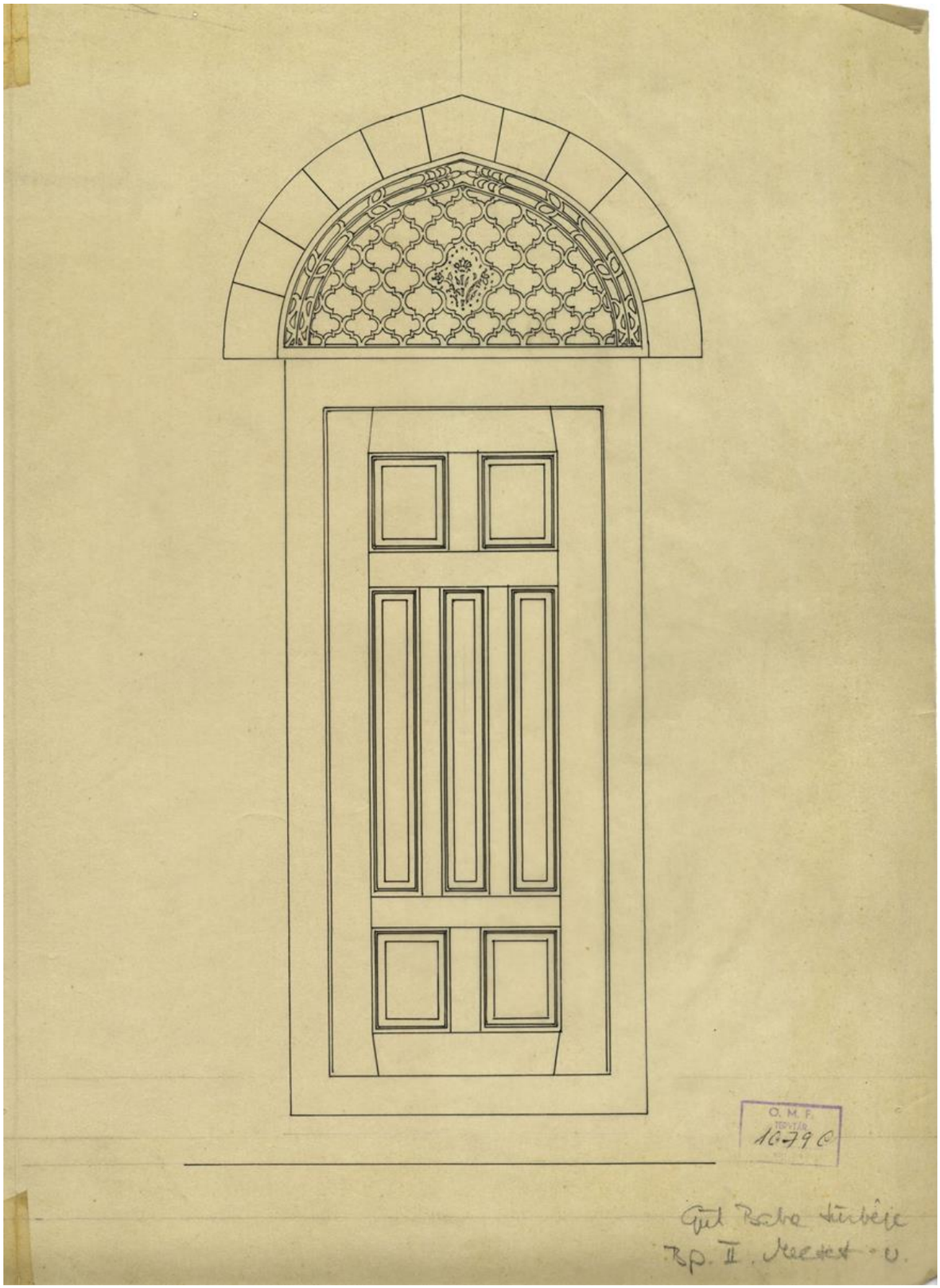
137. Dökmeciler Çarşısı, Süleymâniye Câmii'nin doğusundaki avlu duvarı ile Dârülhadis Medresesi'nin altında, hamamın bulunduğu sokaktaki tonozlu dükkânlardır.
Dökmeciler Bazaar refers to the vaulted shops where the hammam is located under the courtyard wall to the east of Süleymaniye Mosque and the Dârülhadis Madrasah.

138. Ágoston 1998: 14

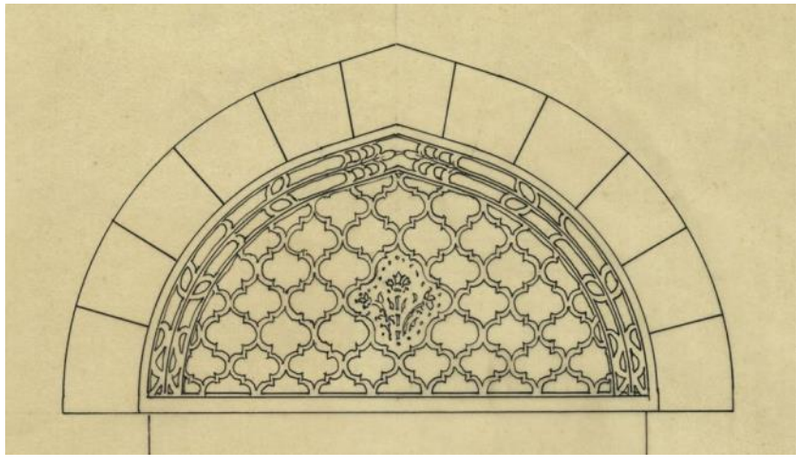
◆ Mimar Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşündüğümüz Gül Baba Türbesi'nin 1918 tarihli kapı detayı, cephe (Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ - MÉM MDK, R 10.790)

◆ Door details of Gül Baba's Tomb, which we think belong to architect Kemâleddin Bey, dated 1918, facade (Magyar Építészeti Múzeumés Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ - MÉM MDK, R 10.790)

◆ Mimar Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşündüğümüz Gül Baba Türbesi'nin 1918 tarihli kapı detayı, iç görünüş (Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ - MÉM MDK, R 10.790)

◆ Door details of Gül Baba's Tomb, which we think belong to architect Kemâleddin Bey, dated 1918, interior view (Magyar Építészeti Múzeumés Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ - MÉM MDK, R 10.790)

◆ Mimar Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşündüğümüz Gül Baba Türbesi'nin 1918 tarihli kapı çizimindeki revzen detayı, (Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ [Macar Mimarlık Müzesi ve Anıtları Koruma Dokümantasyon Merkezi] - MÉM MDK, R 10.790)
Bu revzende üç adet gülün yer aldığı bir çiçek demeti bulunmaktadır. 1915'te, onarım esnasında iç mekânda yapılan kazıda bulunan üç adet mezarı temsilen bu tasarımın yapılmış olması muhtemeldir.

◆ Revzen detail in a door drawing dated 1918 for Gül Baba's Tomb, which we think belongs to architect Kemâleddin Bey (Hungarian Museum of Architecture and Monument Protection Documentation Center - MÉM MDK, R 10.790)
There is a bouquet of flowers with three roses on this revzen. It is likely that this design was made in 1915 to represent the three tombs found during the interior excavations for the repairs.

◆ Türbenin iç mekân fotoğrafında görülen revzenler (1963, Lászay 2015: 23)

◆ Revzen windows seen in the tomb's interior photo (1963, Lászay 2015: 23)

bulunmaktadır. Bu çizimler plân, bir kesit ve bir cephe çiziminden ibaret rölöve ile kapı detaylarıdır. Bu rölövenin, yukarıda bahsettiğimiz arşiv belgelerinde zikredilen Budapeşte'de çizilip İstanbul'da Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nde kontrol edilip sonra tekrar Budapeşte'ye gönderilen çizimler olması muhtemeldir.

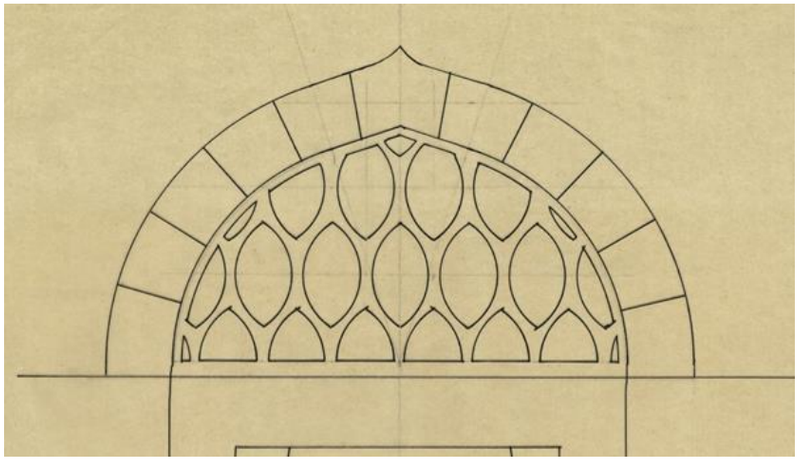
Diğer iki çizimde, iki adet tablalı kapı önerisi ile kapı üstündeki kemer alnı için içlik ve dışlık pencere görünüşleri bulunmaktadır. Dışlık pencere, *filgözü* tabir edilen elips biçimli boşluklardan oluşmaktadır. İçlik pencere ise alçıdan imal edilebilecek kalınlıkta klasik revzen tasarımı olup ortasında *gül* demeti yer almaktadır.

1962'de Győző Gerő ile Mimar Egon Pfannl'in restorasyon projesi hazırladığı zaman çekilen bir fotoğrafta sandukaya yaslanmış bir şekilde iki adet alçı revzen görülmektedir. Bu revzenlerin detay çizimindekiyle aynı olduğu, detayın imal edildiği anlaşılmaktadır. Ancak revzenlerin konulacağı kemer açıklıkları özgün haline

mentioned in the archival documents mentioned above, drawn in Budapest, checked in İstanbul, and then sent back to Budapest.

The two other drawings portray two paneled doors and interior and exterior window views for the arch over the door. The outer window consists of elliptically shaped window spaces called "elephant eyes." The inner window is a classic revzen design that can be made of plaster, with a bunch of roses in the center.

In a photograph taken in 1962, when Győző Gerő and architect Egon Pfannl were preparing a restoration project, two plaster *revzen* windows are seen leaning against the sarcophagus. It is understood that these revzens are the same as those in the detailed drawing and that the specified details were manufactured. However, we think that the arch openings where the revzens would have been placed could not be repaired according to their original state and therefore could not be fitted.

◆ Mimar Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşündüğümüz Gül Baba Türbesi'nin 1918 tarihli kapı çizimindeki dışlık detayı, (Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ [Macar Mimarlık Müzesi ve Anıtları Koruma Dokümantasyon Merkezi]- MÉM MDK, R 10.790)

◆ The exterior window of the door drawing dated 1918 for Gül Baba's Tomb, which we think belongs to architect Kemâleddin Bey (Hungarian Museum of Architecture and Monument Protection Documentation Center - MÉM MDK, R 10.790)

◆ Mimar Kemâleddin'in eseri olan Bebek Câmii'nin pencereleri (VGMA'dan)

◆ Windows of Bebek Mosque, the work of Architect Kemâleddin (from VGMA)

göre onarılamadığı için yerine konamadığını düşünüyoruz.

1918 târihli kapı detayında dikkatimizi çeken iki husus kilit taşının biçimi ile dışlık pencere boşlukları olmuştur. Kapının dış görünüşünde çift merkezli kemerin kilit taşı sivriltilmiştir. Dışlık penceredeki boşluklar ise klasik dönemde gördüğümüz daire şeklinden farklı olarak elips biçimlidir. Bu iki ayrıntı Mimar Kemâleddin'e ait detaylar olup İstanbul'da inşâ ettiği câmilerde de görülmektedir. Beşiktaş'taki Hümayûn-u Abâd Câmii ile Bostancı Kuloğlu Câmii'nin kemerlerindeki kilit taşları sivri olup dışlık pencereleri detay çizimindeki gibi *filgözü* biçimindedir. Bu gerekçeler ve 1918 tarihli arşiv belgesinde[139] bahsedilen *Sermimar Kemâleddin Bey'in hazırladığı projeye göre türbenin kapısının yenilendiği* bilgisini de dikkate alarak, Macar arşivindeki kapı çizimlerinin Mimar Kemâleddin Bey'e ait olduğunu düşünüyoruz.

Two things that caught our attention in the door detail dated 1918 were the shape of the keystone and the openings for the outer windows. The keystone of the double-centered arch is sharpened in the exterior of the door. The gaps in the outer window, on the other hand, are elliptical, in contrast to the circular shape seen in the classical period. These two details are details of architect Kemâleddin Bey and can be seen in the mosques he designed in İstanbul. The keystones in the arches of the Hümayûn Abâd Mosque in Beşiktaş and the Bostancı Kuloğlu Mosque are pointed and the outer windows are like eyelets in the detailed drawing. Considering these facts and the information that the tomb's door was renovated according to the project prepared by Chief Architect Kemâleddin Bey, as mentioned in the 1918 archival document[139], we think that the door drawings in the Hungarian archive belong to Chief Architect Kemâleddin Bey.

139. BOA HR.İD 1591/4

Mimar Kemâleddin Bey'in Peşte'de Gül Baba Câmii Şerîfi Projesi

Architect Kemâleddin Bey's Project for the Gül Baba Mosque in Pest

1910'da Peşte Başşehbenderliği'nden Hâriciye Nezâreti'ne gönderilen bir evrakta, Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhâkı üzerine, İslamiyet'in Macaristan'da resmî din olarak tanınmasıyla birlikte Budapeşte'de bir câmi inşâsına karar verildiği bildirilmiştir. Macar Hükûmetinin niyeti Gül Baba Türbesi'nin etrafındaki Wágner villasını satın alarak câmiyi oraya inşâ etmek, böylece Gül Baba Türbesi'ni de özel mülk olmaktan kurtarıp onarmaktı. Bu niyet, parlamentonun dağılması ve iç karışıklıklar sebebiyle Macar hükûmetince fiiliyata dönüşememiştir. Aynı evrakta, Macarlar tarafından câminin yapımına başlanamamasının türbenin tamirine engel olmayacağı, bu kararın kesin olduğu, Haziran 1910'da oluşturulacak kabinede tekrar konu edileceğinin düşünüldüğü bildirilmiştir[140]. Nitekim evrakta öngörüldüğü gibi meclis kararı alınmış, Gül Baba Türbesi'nin bitişiğine bir câmi yapılması hakkındaki bu Macar Meclisi'nin kararından duyulan memnuniyet 22 Eylül 1910'da İstanbul'daki gazetelere haber olmuştur[141].

Peşte'de yapılması düşünülen câmi konusu 1914'te yeniden gündeme gelmiştir. Tasvîr-i Efkâr'ın 15 Aralık 1914 tarihli *Budapeşte'de Câmi -i Şerîf* başlıklı haberinde, Belediye Meclisi'nin gelecek toplantısında Budapeşte'de bir câmii şerîf inşâsı talebi için teklif verileceğinin beyan edildiği konu edilmiştir[142]. Aynı gazetenin iki gün sonrasındaki nüshasında da Peşte'de olduğu gibi Viyana'da da bir câmi-i şerîf inşâ edileceği bildirilmektedir[143]. Aralık 1914'te Hilâl-i Ahmer Cemiyeti adına Budapeşte'ye giden Doktor Hikmet Bey'in buradaki ilk ziyâreti Budapeşte Şehiremini'ne olmuştur. Belediye Başkanı, Osmanlılığa olan muhabbetinin hissiyatı ile kendisinin Hilal-i Ahmer'e yardıma mecbur olduğunu ve burada inşâsı planlanan câmi için Hilal-i Ahmer'e yardım edilmesi lüzumunu Belediye Meclisi toplantısında konuşacağını beyan etmiştir[144].

Peşte'ye yapılması planlanan câmi konusu 1917'de tekrar gündeme gelir. Mâbeyn-i Hümâyûn Orkestrası, hasılâtı Türk ve Macar

In a document sent from the Pest Consulate General to the Ministry of Foreign Affairs in 1910, it was reported that upon the annexation of Bosnia and Herzegovina by Austria-Hungary, Islam was recognized as an official religion in Hungary and a decision was made to build a mosque in Budapest. The intention of the Hungarian government was to buy the Wágner villa around Gül Baba's Tomb and build the mosque there, thus saving Gül Baba's Tomb from being on private property and repairing it. This intention could not be realized by the Hungarian government due to the dissolution of the parliament and internal turmoil. In the same document, it was stated that the failure to start the construction of the mosque by the Hungarians would not prevent the repair of the tomb, that this decision was final, and that it would be discussed again in the cabinet to be formed in June 1910[140]. In fact, the parliamentary decision was made as foreseen in the documents, and the satisfaction with this Hungarian parliamentary decision regarding construction of a mosque adjacent to Gül Baba's Tomb was reported in the newspapers in İstanbul on September 22, 1910[141].

The issue of the mosque that was planned to be built in Pest came to the fore again in 1914. In the *Tasvîr-i Efkâr* newspaper, a story titled "Budapeşte'de Câmi-i Şerîf" on December 15, 1914, stated that in the next meeting of the Municipal Council, a proposal would be made for a request for a mosque in Budapest[142]. In an issue of the same newspaper two days later, it was stated that a mosque would be built in Vienna as well as in Pest[143]. The first visit of Dr. Hikmet Bey, who went to Budapest on behalf of the Red Crescent Society, was in December 1914. The mayor declared that he was obliged to help the Red Crescent due to his fondness for Ottomanism and that he would speak at the City Council meeting about the need to assist the Red Crescent with the mosque that was planned to be built there[144].

The issue of the mosque to be built in Pest came to the fore again in 1917. The Turkish Royal Orchestra gave a concert in Pest on January 30, 1917, the pro-

140. BOA BEO 3752/281342/2
141. Hikmet, 9 Eylül 1326, 17 Ramazan 1328, 22 Eylül 1910, cilt 1, sayı 23, s.8
142. Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1290, 26 Muharrem 1333, 15 Aralık 1914, s.2, Budapeşte'de Câmi-i Şerîf
143. Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1291, 27 Muharrem 1333, 16 Aralık 1914, s.4, Viyana'da Câmi-i Şerîf
144. Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1300, 7 Safer 1333, 25 Aralık 1914, s.3, Hilâl-i Ahmer Murahhası Budapeşte'de

Macaristan E. Meclis Başkanı
Former Speaker of the Parliament
K. Károly Khuen-Héderváry

Macaristan Başbakanı
Prime Minister of Hungary
Dr. Sándor Wekerle

Peşte Belediye Başkanı
Mayor of Pest
István Bárczy

Şarkiyye Mektebi muallimi
Oriental Studies teacher
Dr. Gyula Germanus

Milletvekili
Member of Parliament
Gyula Pekár

Baron
Baron
Gyula Forster

Mimar
Architect
Ignác Alpár

Maarif Nâzırı
Minister of Education
Kont Albert Apponyi

Dahiliye Nazırı
Minister for Foreign Affairs
Gábor Ugron

Hakk-ı İntihâb Nâzırı
Minister for Elections
Dr. Vilmos Vázsonyi

yetimleri ile Peşte'de inşâ edilecek Gül Baba Câmii Şerîfi için Peşte'de 30 Ocak 1917'de konser vermiştir[145]. Hem Osmanlı musıkî hey'etinin ziyâretini iade etmek hem de Gül Baba Câmii'ne yardım toplamak için Macar Honved Askerî Orkestrası 60 kişiden oluşan bir heyetle Mart 1918'de İstanbul'a gelmiştir. Macarları, istasyonda Mızıka-ı Humayûn, Harbiye Nezâreti ve Hilâl-i Ahmer'den oluşan heyet karşılamış ve tramvayla Nişantaşı'ndaki yaralı zabitân yurduna yerleştirmişlerdir. Macarlara İstanbul'da Yüzbaşı İhsan Bey mihmandarlık etmiştir[146].

Gül Baba Câmii'nin inşâsı için en önemli toplantı Aralık 1917'de yapılmıştır. Macaristan Hilâl-i Ahmer Şubesi Başkanı (Eski Meclis Başkanı) olan Kont Károly Khuen-Héderváry'nin daveti üzerine, Macaristan'ın ileri gelenlerinden birçok kişi meclis salonunda toplanarak Peşte'de inşâsı planlanan *Gül Baba Câmii Şerîfi* hakkında toplantı yapmışlardır. Bu toplantıda Macaristan Başbakanı Dr. Sándor Wekerle, Osmanlı Devleti'nin Peşte Başşehbenderi Ahmed Hikmet Bey, Peşte Belediye Başkanı István Bárczy, Peşte Ticaret Bankası Reisi Lance ve Türk-Macar dostluğunun birçok taraftarı katılmıştır.

ceeds of which would be distributed for the Gül Baba Mosque to be built in Pest and to Turkish and Hungarian orphans[145]. The Hungarian Honved Military Orchestra came to İstanbul in March 1918 with a delegation of 60 people, both to reciprocate the visit of the Ottoman music committee and to collect aid for the Gül Baba Mosque. A delegation consisting of the Royal Band (Mızıka-ı Humayûn), the Ministry of War, and the Red Crescent welcomed the Hungarians at the station and sent them to the veterans' dormitory in Nişantaşı by tram. Captain İhsan Bey acted as a guide for the Hungarians in İstanbul[146].

The most important meeting for the construction of the Gül Baba Mosque was held in December 1917. At the invitation of Count Károly Khuen-Héderváry, President of the Hungarian Red Crescent Branch (former Speaker of the Assembly), many dignitaries of Hungary gathered in the assembly hall for a meeting about the Gül Baba Mosque, which was planned to be built in Pest. This meeting was attended by Prime Minister of Hungary Dr. Sándor Wekerle, Pest Chief Consul of the Ottoman Empire Ahmed Hikmet Bey, Pest Mayor István Bárczy, Pest Commercial Bank President Lance, and many supporters of Turkish-Hungarian friendship.

◆ Aralık 1917'de Gül Baba Câmii toplantısına katılan bâzı heyet üyeleri

◆ Some delegation members who attended the Gül Baba Mosque meeting in December 1917

145. Tasvîr-i Efkâr, Sayı 2357, 16 R.ahir 1336, 30 Ocak 1917, s.1, Mâbeyn-i Hümâyûn Orkestrası Peşte'de
146. Vakit 10 c.ahir 1336, 23 Mart 1918, sayı 153, s.1

◆ Macaristan'da yayınlanan *Budapeşte'de Türk Câmisi* başlıklı haber (Az Erdekes Ujsag, 26.12.1915, s.22)
Haberde Şeyhülislâm Hayri Efendi'nin câmi inşasıyla ilgili fetvâsı: *Gayr-ı müslimîn müslimîn için bir câmi'-i şerîf binâ etseler derûnunda ikāme-i salât olunmak câiz olur mu?*
El-cevâb: *Olur*
Macaristan gazetesindeki haberde geçen resim, Kemâleddin Bey'in 1913'te yaptığı İstanbul Beşiktaş'taki Hümâyûn-u Âbâd (Bebek) Câmii'dir. Budapeşte'deki câminin de bu mimârî özelliklerde olduğunu anlatmak için haberde kullanılmış olmalıdır.

◆ Article titled "Turkish Mosque in Budapest," published in Hungary (Az Erdekes Ujsag, 26.12.1915, p. 22)
Fatwa of Shaykh al-Islām Hayri Effendi on the construction of the mosque in the news: *If non-Muslims would build a mosque for Muslims, would Muslims be allowed to pray inside?*
Reply: Yes
The picture in the article in the Hungarian newspaper is the Hümâyûn-u Âbâd (Bebek) Mosque in Beşiktaş, İstanbul, designed by Kemâleddin Bey in 1913. It must have been used in the news story to explain that the mosque in Budapest also had these architectural features.

Török mecset Budapesten

Gróf *Khuen-Héderváry* Károly megbizásából Dr. *Germanus* Gyula keleti akadémiai tanár a nyarat Törökországban töltötte és többek között az izlám főpapjával *Hajri* Efendi seikh-ül-iszlammal is tárgyalt egy Budapesten felépitendő mecset ügyében. Miután a budapesti mecsetet keresztények pénzéből fogják felépiteni, kétség merülhet fel aziránt, vajjon moszlim ember végezhet-e benne imát. A seikh-ül-iszlám az ehez való hozzájárulását fetvában adta meg. Már kidolgozták a mecset terveit és a szultán értékes szőnyegeket, lámpásokat és egyébb ajándékokat is igért a magyar mecset részére. Képünk a Budapesten felállitandó mecsetet mutatja be, másik képünk pedig a fetva fényképe.

A fetvából közöljük a következő érdekes részeket:

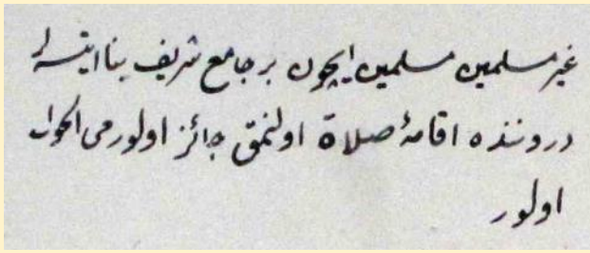
„Nem-mohamedánok, mohamedánok számára kegyes mecsetet épiteni akarnak és benne a vallási imát végezni, ennek megengedhetőségére nézve kérdést intéztek hozzánk. — Allah, a legbölcsebb (magasztaltassék) Megengedhető.

Irta (bocsássa meg Allah)

Hairi Ejendi."

Kont Héderváry, Macarların Türk müttefiklerine karşı hissettikleri sevgi ve muhabbetten bahsederek bunun nişânesi olarak *Gül Baba* nâmına bir câmi inşâsı ve Peşte'ye gelen Türklere dinî vazîfelerini yapmaları için bir mekânın gerekliliğini anlatmıştır. Binânın amacına uygun olması amacıyla Şarkiyye Mektebi muallimlerinden Dr. Gyula Germanus aracılığıyla Osmanlı Şeyhülislamına müracaat edildiğini, meşihat tarafından İstanbul'un en güzel câmilerinden birinin planının örnek olarak gönderildiğini ve câminin inşâsı için bir fetvânın da verildiğini belirtmiştir. Kont Héderváry, Şeyhülislâm'dan alınan fetvânın tercümesini okuduktan sonra câminin yanında imam için bir ikametgâh, Müslüman seyyahlar için sekiz-on odalık bir kervansaray ve kervansarayda İslâmî usûllere göre helâl yemek pişirmek üzere bir imâret inşâsının da düşünüldüğünü, bütün bu inşaatın 1.000.000 Kron'a mâl olacağını söylemiştir. Akabinde müzâkereler başlamış ve müşâvir Rezső Havass, milletvekillerinden Géza Kennedy ve Gyula Pekár, ayandan Baron Gyula Forster, Mimar Ignác Alpár, ayandan Lanczy Venhayt ve Başbakan Dr. Sándor Wekerle fikirlerini beyân etmiştir. Macaristan Başbakanı Dr. Sándor Wekerle, konuşmasında câmi meselesi-

Count Héderváry talked about the love and affection that the Hungarians felt towards their Turkish allies, and as a sign of this, he spoke of the need for a mosque to be built in the name of Gül Baba as a place for Turks who came to Pest to perform their religious duties. He said that one of the teachers of the Eastern School, Dr. Gyula Germanus, had applied to the Ottoman Shaykh al-Islām, that the plan of one of the most beautiful mosques in İstanbul was sent by the relevant authority as an example to ensure that the building would be suitable for its purpose, and that a fatwa was issued for the construction of the mosque. Count Héderváry, after reading the translation of the fatwa received from the Shaykh al-Islām, said that the construction of a residence for the imam, a caravanserai with eight to ten rooms for Muslim travelers, and a kitchen for halal cooking in the caravanserai according to Islamic rules was also planned, and all this would cost 1,000,000 kroner. Subsequently, negotiations started and counselor Rezső Havass, deputies Géza Kennedy and Gyula Pekár, notable citizen Baron Gyula Forster, architect Ignác Alpár, notable citizen Lanczy Venhayt, and Prime Minister Dr. Sándor Wekerle shared their ideas. In his speech, Hungarian Prime Minister Dr. Sándor Wekerle expressed his satisfaction that the mosque issue was being

◆ Şeyhülislâm Hayri Efendi'nin câmi inşasıyla ilgili fetvâsı: *Gayr-ı müslimîn müslimîn için bir câmi'-i şerîf binâ etseler derûnunda ikāme-i salât olunmak câiz olur mu? El-cevâb: Olur*
Meşihat Arşivi, IST_MFT_KTP_YZM_00315_0001_000008

◆ Fatwa of Shaykh al-Islām Hayri Effendi on the construction of the mosque in the news: If non-Muslims would build a mosque for Muslims, would Muslims be allowed to pray inside? Reply: Yes
From Meşihat Archive, IST_MFT_KTP_YZM_00315_0001_000008

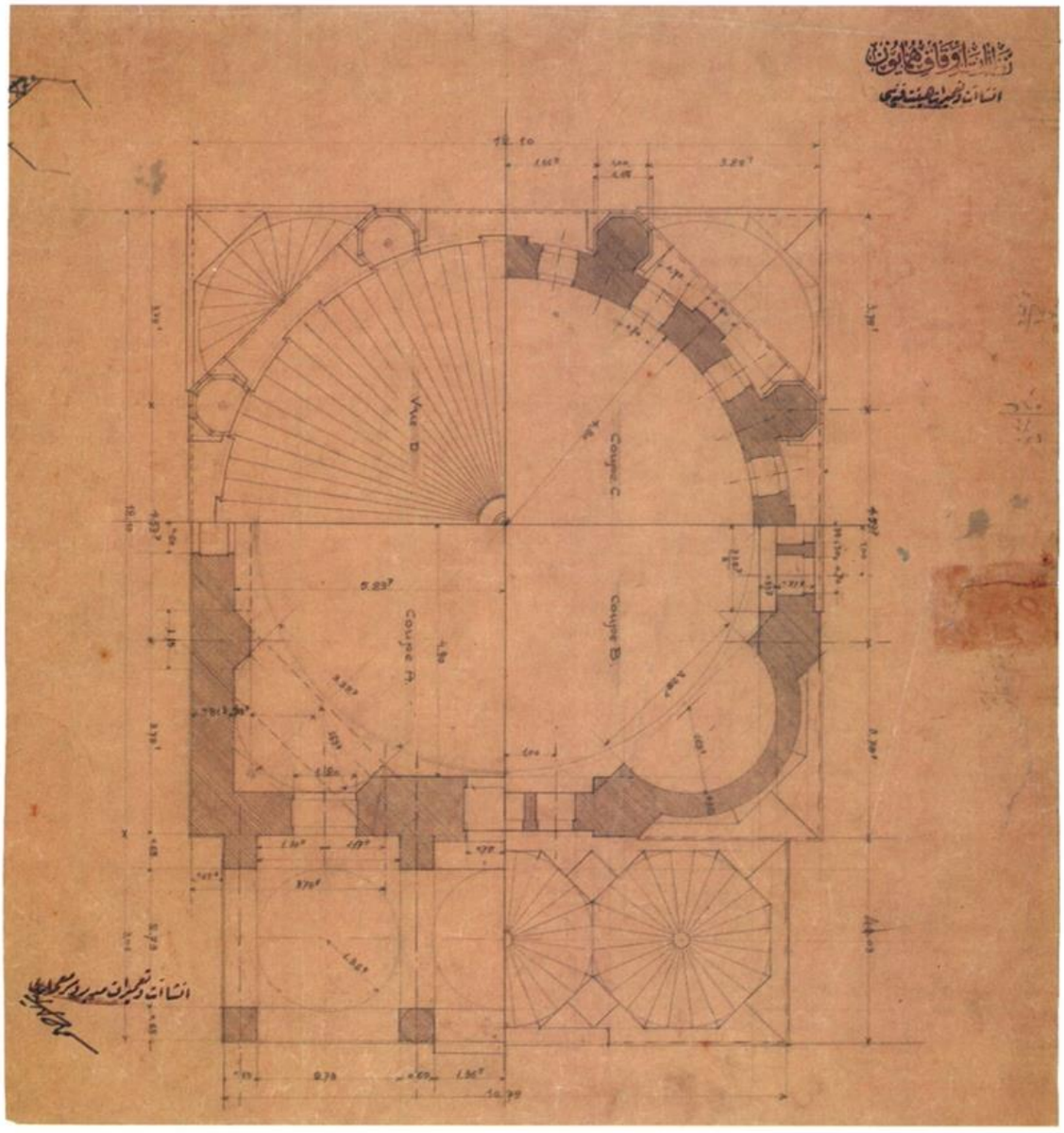
nin ciddi bir sûrette ele alınmasından dolayı memnuniyetini beyân etmiş, 1912'de Peşte şehrinin imarı konuşulduğunda câmi yapılması ve türbenin tâmiri teklifinde bulunduğunu ayrıca Peşte'deki Müslümanların ihtiyaçları için Gül Baba Türbesi'ne fâzıl bir türbedar talep ettiğini, Gül Baba Türbesi'nin naklinin doğru olmayacağını ve câminin türbeye yakın bir konuma inşâ edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başbakan, câmi inşası mes'elesinin şimdiye değin te'hiriyle üzgün olduğunu belirterek, câmi inşaatı için sekiz-on kişilik bir komisyonun kurulmasını, Peşte'de daimî bir imam bulunması, Türk seyyahlar için bir kervansaray ve Peşte'de eğitime gelecek olan Türk talebeler için bir pansiyon inşâsı fikirlerini de kabul ettiğini belirterek, câmi komisyonu planları ve diğer hazırlıklar tamamlanınca ihtiyaç duyulan meblağın Hükûmet ve Belediye tarafından karşılanacağını, yine de paranın yeterli olmaması halinde bir piyango düzenlenerek toplanacak meblağ ile inşaata harp sonrası başlamak üzere şimdiden hazırlıklı olunmasını söylemiştir. Toplantıda câminin yeri hakkında da görüşülmüş ve Buda tarafında Gül Baba Türbesi'ne yakın, Margaret Köprüsü'nün karşısında bir tepe üzerine Belediyenin malı olan arsaya vaktiyle Mimar Kemâleddin Bey tarafından hazırlanan projeye göre câminin inşâsı kararlaştırılmıştır. Kont Héderváry'nin teklifi üzerine câmi komisyonu Başvekil Dr. Sándor Wekerle, Maarif Nâzırı Kont Albert Apponyi, Dahiliye Nazırı Gábor Ugron, Hakkı İntihâb Nâzırı Dr. Vilmos Vázsonyi, Belediye Başkanı István Bárczy, Macar Salib-i Ahmeri, Türk-Macar Cemiyeti, Macar Matbuat Erkânı ve ayandan bazı kişilerle birlikte toplam yirmialtı kişiden oluşturulmuştur[147].

Türk Yurdu'nda yayınlanan haberin son bölümü, duyulan memnûniyeti ifâde etmektedir:

handled seriously. He stated that building a mosque in Pest had been discussed when the zoning of the city was addressed in 1912 and a proposal had been made to repair the tomb, that a tomb keeper was requested for Gül Baba's Tomb to meet the needs of Muslims in Pest, that moving the mosque would not be correct, and that the mosque should be built close to the tomb. The Prime Minister stated that he was upset about the delay of the mosque's construction until now and that a commission of eight to ten people should be established for the construction of the mosque, a permanent imam should be found in Pest, and a hostel should be planned for Turkish travelers and Turkish students who came to Pest for education. He also stated that he accepted the ideas for the construction of a hostel, and that when the mosque commission plans and other preparations were completed, the required budget would be met by the government and the municipality, and if the money was not enough, a lottery would be organized and that preparations should be made in advance to start the construction after the war. The location of the mosque was also discussed at the meeting and it was decided to build the mosque on land owned by the municipality, on a hill close to Gül Baba's Tomb on the Buda side, across the Margaret Bridge, according to the project prepared by architect Kemâleddin Bey. At the suggestion of Count Héderváry, the mosque commission was established with the participation of Prime Minister Dr. Sándor Wekerle, Minister of Education Count Albert Apponyi, Minister of Internal Affairs Gábor Ugron, Hakkı İntihâb Nâzırı Dr. Vilmos-Vázsonyi, Mayor István Bárczy, Hungarian Salib-i Ahmeri, the Turkish-Hungarian Society, Hungarian press staff, and some other notables to total twenty-six members[147].

The last part of the news published in Türk Yurdu expresses satisfaction:

147. BOA BEO 4496/337182/2; Peşte'de Gül Baba Câmii Şerîfi, Vakit, 10 Kanunuevvel 1333 / 25 Safer 1336 / 10 Aralık 1917; Türk Yurdu, 20 Kanunuevvel 1333 / yıl 2, cild 13, sayı 150, s.142-143.

◆ Mimar Kemâleddin Bey'in Gül Baba Câmii'ne ait olduğunu düşündüğümüz projesi (İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Mimar Kemaleddin Proje Kataloğu, Ed. Afife Batur, 2009-Ankara, s.29; VGMA, Env. No: 1886/48)

◆ Architect Kemâleddin Bey's project, which we think belongs to the Gül Baba Mosque (İstanbul Regional Directorate of Foundations, Architect Kemâleddin Project Catalogue, Ed. Afife Batur, 2009-Ankara, p. 29; VGMA, Env. No: 1886/48)

"Macar kardeşlerimizin Gül Baba Câmi-i Şerîfi teşebbüsünü bu kadar ehemmiyetle telakkî etmeleri ve dârul harb gâileleri arasında en büyük Hükûmet ricâlinin bu kadar ciddiyet ve samimiyetle bu meseleyle uğraşmaları memleketimizde hakiki bir memnûniyet ve şükrân uyandıracak, Peşte'de Macar Hükûmeti ve Peşte Belediyesi tarafından vücûda getirilecek Türk-Macar dostluğunun ve kardeşliğinin dâimi bir âbidesi olup kalacaktır."

Bu toplantı netîcesinde Hâriciye Nezâreti'ne gönderilen 16 Aralık 1917 târihli evrakta; Gül Baba Türbesi'ne yakın bir arsaya *vaktiyle mimar Kemâleddin Bey tarafından tanzîm olunan plana*

"The fact that our Hungarian brothers consider the Gül Baba Mosque initiative so important and that the greatest government requester among the group of the Dârülharp is dealing with this issue with such seriousness and sincerity will arouse sincere satisfaction and gratitude in our country. It will remain a permanent monument of Turkish -Hungarian friendship and brotherhood that will be initiated in Pest by the Hungarian government and the Municipality of Pest."

As a result of this meeting, in a document dated December 16, 1917, sent to the Ministry of Foreign Affairs, Dr. Sándor Wekerle, the prime minister himself, said that the government would

پشته‌ده کل بابا جامع شریفی

مجارستان باش وکیلنك اشتراکیله بر اجتماع — استانبولدن پلان جلبی وفتوی اخذی —

مصرف ، حکومتله پشته شهری آره‌سنده تقسیم ایدیله‌جك — مسافرخانه وعمارت

مجار هلال احمر شعبه‌سنك رئیسی بولونان قونت (قارل کوئن هه‌درواری) نك دعوتی اوزرینه مجار معتبرانندن بر چوق ذوات اعیان مجلسی صالونده اجتماع ایتمشلر وپشته‌ده انشای تقرر ایدن کل بابا جامعندن بحث ایتمشلردر . بو اجتماعه مجار باش وکیلی دوقتور وه‌که‌رله، عثمانلی باش شهبندری احمد حکمت بك، پشته شهر امینی ستفان باریچی وتورك ـ مجار دوستلغنك بر چوق طرفدارلری اشتراك ایتمشلردر. (قونت هه‌درواری) مجارلرك تورك متفکری حقنده حس ایتدکلری حرمت ومحبته نشانه اولمق اوزره کل بابا تامنه برجامع انشای وپشته‌یه کلن تورکلره وظیفهٔ دینیه‌لرینی ایفا امکانلرنك احضاری تصور اولوندیغنی ایضاح ایتمش وبنا‌نك مقصده موافق اولماسی ایچون السنهٔ شرقیه مکتبی معلملرندن دوقتور (کرمانوس) واسطه‌سیله شیخ الاسلام افندی حضرتلرینه مراجعت اولوندیغنی ، مشیخته استانبولك اك کوزل جامعلرندن برینك پلانی نمونه اولمق توصیه ایدلدیکنی وعین زمانده جامعك انشای ایچون برفتوی ویرلدیکنی آکلاتمشدر. قونت (هه‌درواری) فتوانك مترجم صورتی عینا اوقودقدن صوکره سوزینه دوام ایده‌رك جامع یاپنده امام ایچون براقامتکاه، مسلمان سیاحلری ایچون سکز ، اون اوطه‌لق بر کروانسرای وکروانسرایده قواعد اسلامیه موجبنجه بك یشیرمك اوزره برعمارت انشاسی‌ده متصور بولوندیغنی، بوتون بو انشاآتك برملیون فرونه مال اولدیغنی ، پارەنك صورت تدارکی حقنده مختلف فکرلر بولوندیغنی ومسئله‌نك تدقیق ایچون برانجمن تشکیلنی تکلیف ایتدیکنی سویله‌مشدر .

بوندن صوکره مذاکره باشلایه‌رق مشاورخاص هاواس، میبوثاندن غه‌زاکه‌دی، اعیاندن بارون فورستنبر، میبوثاندن یه‌قار، معمار آپار، اعیاندن لانچی ونهایت باش وکیل دوقتور وه‌که‌رله بیان فکر ایتمشلردر . باش وکیل، جامع مسئله‌سنك جدی برصورتده نظردقته آلنماسندن دولایی ممنونیتی بیان ایتمش ، دها اون سنه اول پشته شهرینك اعماری مسئله‌سی موضوع اولدیغی صیره‌ده جامع ایشی ایلری سوردیکنی ، پشته‌ده‌کی مسلمانلرك احتیاجلرینه باقق ایچون دها اوزمان کل بابا تربه‌سنه فاضل برتربه‌دار جلب ایتدیکنی ، مسلمان نلرجه مقبرك سکون واستراحتی محترم طوتولدیغی ایچون کل بابانك تربه‌سنی باشقه برییره نقل دوغرو اولادیغنی ، جامعك شمدی تربه‌نك بولوندیغی یر جوارنده یاپیلماسی لازم کلدیکنی ، مالی جهتنه کلنجه بومقصد ایچون اعانه طوپلامنی تجویز ایتمدیکنی ، مصرفك مجارستان حکومتیله پشته بلدیه‌سی آره‌سنده تقسیمنه طرفدار اولدیغنی ، جامعك یرینی انتخاب ایتمك وانشا آتنه باقق اوزره مرکزاون کشیلك برقومیسیون انتخابی مناسب بولوندیغنی، پشته‌یه دائمی برامام جلبی، تورك سیاحلری ایچون برکروانسرای وپشته‌ده تحصیل ایدن تورك طلبه‌سی ایچون بر یانسیون انشاسی تصورلرینی‌ده قبول ایتدیکنی وتشکل ایدن قومیسیون پلانلری وسائر حاضرلقلری یاپنجه‌لازم کلن پاره‌نك حکومت وبلدیه‌جه ویریله‌جکنی سویله‌مشدر .

قونت (هه‌درواری) نك تکلیفی اوزرینه قومیسیون؛ باش وکیل دوقتور (وه‌که‌رله) معارف ناظری قونت (آپونیی) ، داخلیه ناظری (اوغرون) ، حق انتخاب ناظری دوقتور (واسونیی) ، شهر امینی دوقتور (باریچی)، شهر اماتی ارکانندن برفاچ ذات ایله مجار صلیب احمری ، تورك ـ مجار جمعیتی . مجار مبعوثی ارکانندن، اعیاندن ، میبوثاندن بر چوق ذواتك اشتراکیله جمعاً ۲۶ کشیلك اولەرق تشکل ایتمشدر . بو ۲۶ اسم آره‌سنده مجارستانك اك معروف ومعتبر اسملری کورولمکده‌در .

مجار قرداشلرینزك کل بابا جامع شریفی تشبثی بوقدر اهمیتله تلقی ایتملری ودرلودرلو حرب غائله‌لری آره‌سنده اك یوپوك حکومت رجالنك بوقدر جدیت وصمیمیتله بومسئله ایله اوغراشمالری مملکتمزده حقیقی بر ممنونیت و شکران اویاندیره‌جق ، پشته‌ده مجار حکومتی وپشته بلدیه‌سی طرفندن وجوده کتیریله‌جك تورك ـ مجار دوستلغنك وقرداشلغنك دائمی برآبده‌سی اولوب قاله جقدر.

◆ Vakit Gazetesi'nin Peşte'de Gül Baba Câmii Şerîfi başlıklı haberi (1917)
Peşte'de Gül Baba Câmi-i Şerîfi Macaristan Başvekili'nin iştirâkiyle bir ictimâî – İstanbul'da plan celbi ve fetva ahzı – Mesârıf Hükûmetle Peşte şehri arasında taksim edilecek – misâfirhâne ve imâret

◆ *Vakit's article titled "Peşte'de Gül Baba Câmi-i Şerifi" (1917): "Gül Baba Mosque in Pest"*
Macaristan Başvekili'nin iştirâkiyle bir ictimâî – İstanbul'da plan celbi ve fetva ahzı – Mesârıf Hükûmetle Peşte şehri arasında taksim edilecek – misâfirhâne ve imâret

göre inşâsı tekrar eden câmii şerîf için Hükûmetin akçe hususunda fedakârlıktan geri durmayacağının bizzat başvekil Dr. Sándor Wekerle tarafından beyân olunduğu belirtilmiş, bu konuda Osmanlı Devleti'ndeki bazı ileri gelenleri tarafından verilecek yardımlarla birlikte Hazine-i Evkâf'tan tahsis olunacak beş-on bin lira civarında yardımda bulunulmasının etkili olacağı bildirilmiştir[148].

Mimar Kemâleddin Bey'in neşredilmiş çizimleri arasında[149] *Gül Baba Türbesi* yahut *Gül Baba Câmii* isimli proje bulunmamaktadır ancak *isimsiz* bir câmi projesi dikkatimizi çekmiştir. Bu câmi planındaki ölçülerin Latin alfabesi rakamlarıyla verilmiş olması ve üzerinde Fransızca notlar yer alması sebebiyle

not hesitate to sacrifice money for the mosque, which would be reconstructed according to the plan drawn up by the architect Kemâleddin Bey on a plot close to Gül Baba's Tomb. It was declared that approximately 5,000-10,000 lira would be allocated from the Foundational Treasury (*Hazine-i Evkâf*), together with aid to be given by some notable Ottoman citizens[148].

There is no project named *Gül Baba's Tomb* or *Gül Baba Mosque* among the published drawings of architect Kemâleddin Bey[149], but an unnamed mosque project caught our attention. We think that it is the Gül Baba Mosque plan prepared by Kemâleddin Bey in Budapest, since the dimensions in this mosque plan are given

148. BOA BEO 4496/337182/3
149. İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Mimar Kemaleddin Proje Kataloğu, Ed. Afife Batur, 2009-Ankara.

◆ Budapeşte'de Câmi-i Şerîf

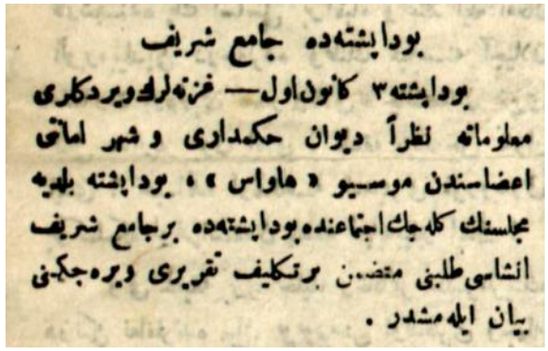
Budapeşte 3 Kanunuevvel gazetelerin verdikleri malûmata nazaran divan-ı hükümdârî ve şehir emini azasından Mösyö "Havas" [Rezső Havass] Budapeşte Belediye Meclisi'nin gelecek içtimaında Budapeşte'de bir câmi-i şerîf inşâsı talebini mütedeyyin bir teklif takriri vereceğini beyan eylemiştir.

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1290, 26 Muharrem 1333, 15 Aralık 1914, s.2

◆ Mosque in Budapest

According to the information given by the December newspapers in Budapest, Monsieur "Havas" [Rezső Havass], who was a member of the council and city trustee, declared that he would make a devoted proposal for the request of a mosque in Budapest in the next meeting of the Budapest City Council.

Tasvîr-i Efkâr, Issue 1290, 26 Muharram 1333, 15 December 1914, p. 2.

بودابشته‌ده جامع شریف

بودابشته ۳ کانون اول — خزینه‌لرك ویردکاری معلوماته نظراً دیوان حکمداری و شهر امانی اعضاسندن موسیو « هاواس » ، بودابشته بلدیه مجلسنك کلهجك اجتماعنده بودابشته‌ده برجامع شریف انشاسی طلبنی متضمن برتکلیف تقریری ویره‌جکنی بیان ایله‌مشدر .

◆ Viyana'da Câmi-i Şerîf

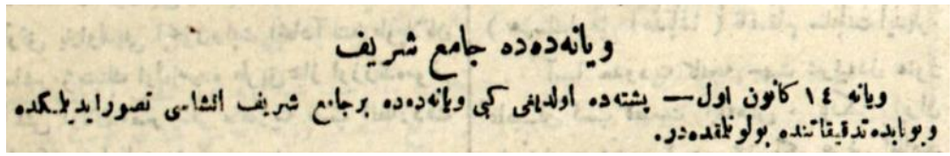
Peşte'de olduğu gibi Viyana'da da bir câmi-i şerîf inşâsı tasavvur edilmekte ve bu …. tedkikâtında bulunulmaktadır.

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1291, 27 Muharrem 1333, 16 Aralık 1914, s.4

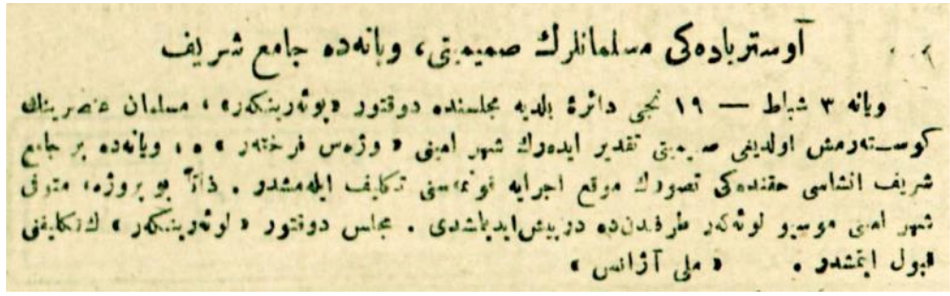
◆ Mosque in Vienna

As in Pest, a mosque is envisioned in Vienna as well, and this is … being investigated.

Tasvîr-i Efkar, Issue 1291, 27 Muharram 1333, 16 December 1914, p.4

ویانه‌ده‌ده جامع شریف

ویانه ١٤ کانون اول — پشته‌ده اولدیغی کبی ویانه‌ده‌ده برجامع شریف انشاسی تصورایدیلمکده وبوبابده تدقیقاتنده بولونلمقده‌در.

آوستربا‌ده‌کی مسلمانلرك صمیمیتی، ویانه‌ده جامع شریف

ویانه ۳ شباط — ۱۹ نجی دائرهٔ بلدیه مجلسنده دوقتور « لوئرینکر » ، مسلمان عنصرینك کوسترمش اولدیغی صمیمیتی تقدیر ایده‌رك شهر امینی « وزمس فرخنر » ، ویانه‌ده برجامع شریف انشاسی حقنده‌کی تصورك موقع اجرایه قونمسنی تکلیف ایله‌مشدر . ذاتاً بو بابده متوفی شهر امینی موسیو لوئکر طرفندن درپیش ایدیلمشدی . مجلس دوقتور « لوئرینکر » ك تکلیفنی قبول ایتمشدر . « ملی آژانس »

◆ Avusturya'daki Müslümanların samimiyeti, Viyana'da Câmi -i Şerîf. Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1342, 20 Rebiülevvel 1333, 5 Şubat 1915, s.2

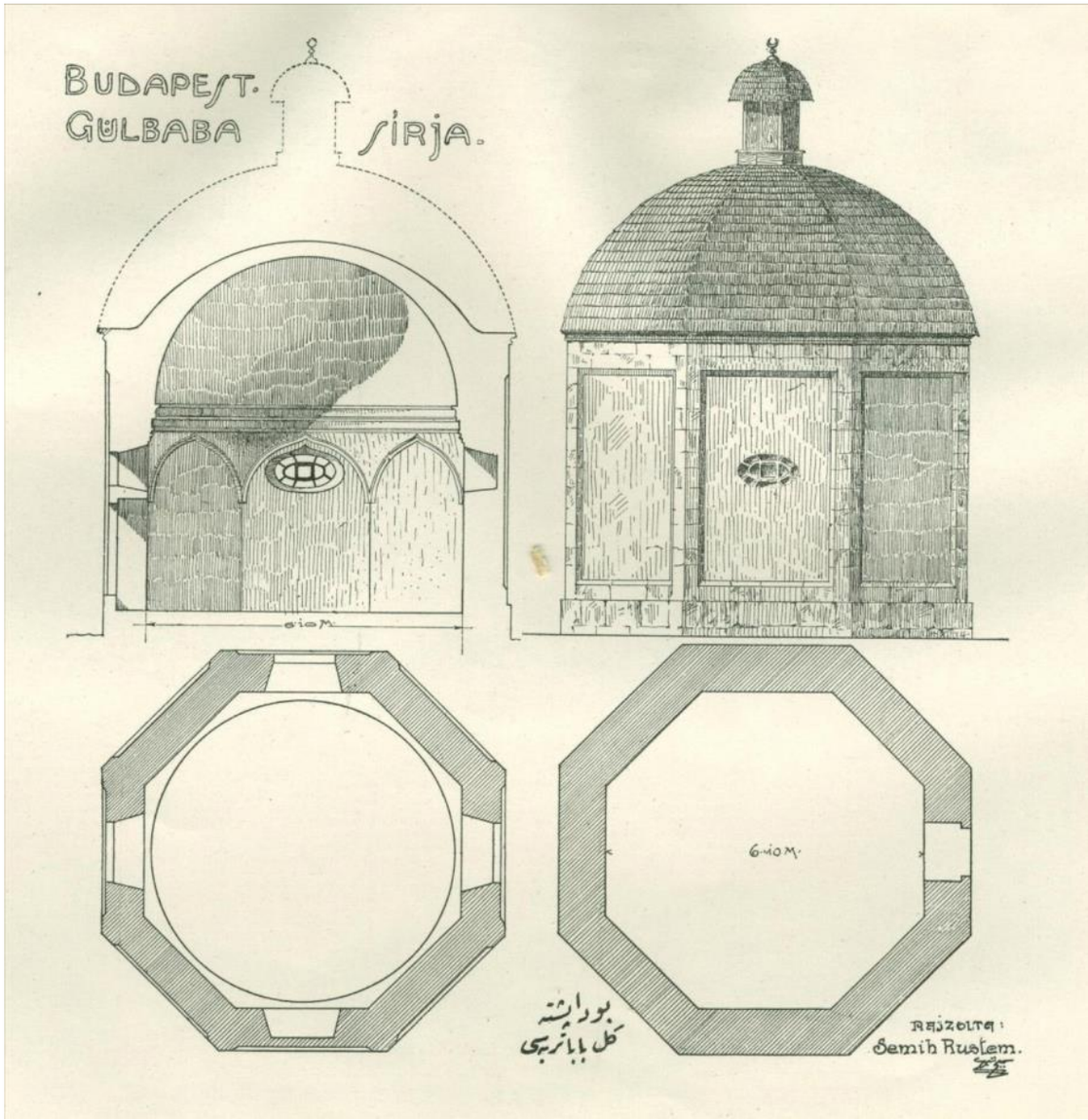
◆ The sincerity of Muslims in Austria, the Mosque in Vienna. *Tasvîr-i Efkar, No. 1342, 20 Rebiülevvel 1333, 5 February 1915, p.2*

Kemâleddin Bey'in Budapeşte'de hazırladığı Gül Baba Câmii Şerîfi planı olduğunu düşünüyoruz. Câminin doğu ve batı cephelerinde alt pencere yer almaması ve minâre bulunmaması, câminin bitişiğinde planlanan imâret, misafirhâne gibi başka yapılar / mekânlar olabileceğini düşündürmektedir ki dönemin haberlerinde de Peşte'ye gelen Türk öğrenciler için bir pansiyon ve türbeye gelen ziyâretçiler için bir kervansaray inşâsı planlandığı belirtilmektedir. Bu çizime göre câmi, dıştan 12,10 x 12,10 m boyutlarında kare planlı ve 4,8 m yarıçapında kubbeli bir harim ile 3 m eninde üç kubbeli bir son cemaat yerinden oluşan klasik tarzda plan şemasına sahiptir.

Macaristan Hükûmeti tarafından planlanan, tasarımı Osmanlı Devleti'nin Ser-Mimar'ı Kemâleddin Bey'e ait *"Peşte'de Gül Baba Câmi-i Şerîfi"* projesi dönemin siyasî şartları sebebiyle gerçekleşmemiştir. 1923 sonrasında da câmi yapılması için Budapeşte İslâm Cemaati reisleri Abdüllâtif Efendi ve Hüseyin Hilmi Bey'in teşebbüsleri olduysa da sonuç alınamamıştır. Budapeşte'de gündeme gelen câmiyle birlikte Viyana'da da yeni câmi inşâsı düşünüldüyse de bunda da muvaffak olunamamıştır.

in Latin alphabet numbers and there are notes in French on the plan. The absence of lower windows on the east and west facades of the mosque and the absence of a minaret suggest that there may be other structures/spaces planned next to the mosque, such as a soup kitchen and guesthouse. According to this drawing, the mosque has a classical style plan scheme consisting of a square plan of 12.10 x 12.10 m, a domed sanctuary of 4.8 m in radius, and a narthex 3 m wide with three domes.

The project of "Gül Baba Mosque in Pest," which was planned by the government of Hungary and designed by Kemâleddin Bey, Chief Architect of the Ottoman state, was not realized due to the political conditions of the period. Although there were attempts by the heads of the Budapest Islamic Community, Abdüllâtif Effendi and Hüseyin Hilmi Bey, to build a mosque after 1923, no results were achieved. Although the construction of a new mosque in Vienna was considered together with the mosque in Budapest, no results could be obtained.

Semih Rüstem'in Rölöve Çizimleri

Measured Drawings of Semih Rüstem

Mimar Semih Rüstem[150] (1898-1946), Macaristan'da bulunduğu yıllarda hocası Ernő Foerk'le (1868-1934) birlikte Macaristan'daki Türk mimari eserlerini incelemiştir. 1917-1918'de yapılan bu çalışma Török emlékek Magyarországban (Macaristan'daki Tarihi Türk Eserleri) ismiyle neşredilmiştir. Bu rölöve albümünde, Semih Bey Gül Baba Türbesi'nin rölövesi, Baç Kalesi'ndeki (Bács) Türk Hamamı'nın rölövesi ile Temeşvar'daki iki Türk mezartaşının çizimlerini yapmıştır.

Architect Semih Rüstem[150] (1898-1946) studied the Turkish architectural works in Hungary with his teacher Ernő Foerk (1868-1934) during his years in that country. His work in 1917-1918 was published under the name *Török emlékek Magyarországban* (Historical Turkish Artifacts in Hungary). In his relief album, Semih Bey made drawings of the relief of Gül Baba's Tomb, the Turkish hammam in Baç Castle (Bács), and two Turkish tombstones in Timişoara.

◆ Mimar Semih Rüstem (M. Dila Gümüş'ten)

◆ Architect Semih Rüstem (from M. Dila Gümüş)

◆ Semih Rüstem imzalı Gül Baba Türbesi rölöve çizimleri (1917)

◆ Survey drawings of Gül Baba Tomb by Semih Rüstem (1917)

150. 1898 yılında doğan Semih Rüstem, 1911-16 yılları arasında Mektebi Sultani'ye devam eder. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde eğitim amacıyla İstanbul'dan Macaristan'a giden öğrencileri, Osmanlı Devleti ile ilişkide olan Macar Turancıları teşvik etmekte ve desteklemektedir. Semih Rüstem de eğitim için Macaristan'a gider ve Budapeşte Üniversitesi'nde mimarlık eğitimi alır. Semih Bey, Cumhuriyet döneminde de Ankara İmar Müdürlüğü yapmıştır. Gümüş 2014: 227-234.
Born in 1898, Semih Rüstem attended the Mekteb-i Sultani school between 1911 and 1916. In the first quarter of the 20th century, students who traveled from İstanbul to Hungary for education were encouraged and supported by Hungarian Turanists who were in contact with the Ottoman state. Semih Rüstem went to Hungary for education and studied architecture at Budapest University. He also served as the Director of Zoning in Ankara during the Republican period. Gümüş 2014: 227-234.

Gül Baba Türbesi'nin Onarımları

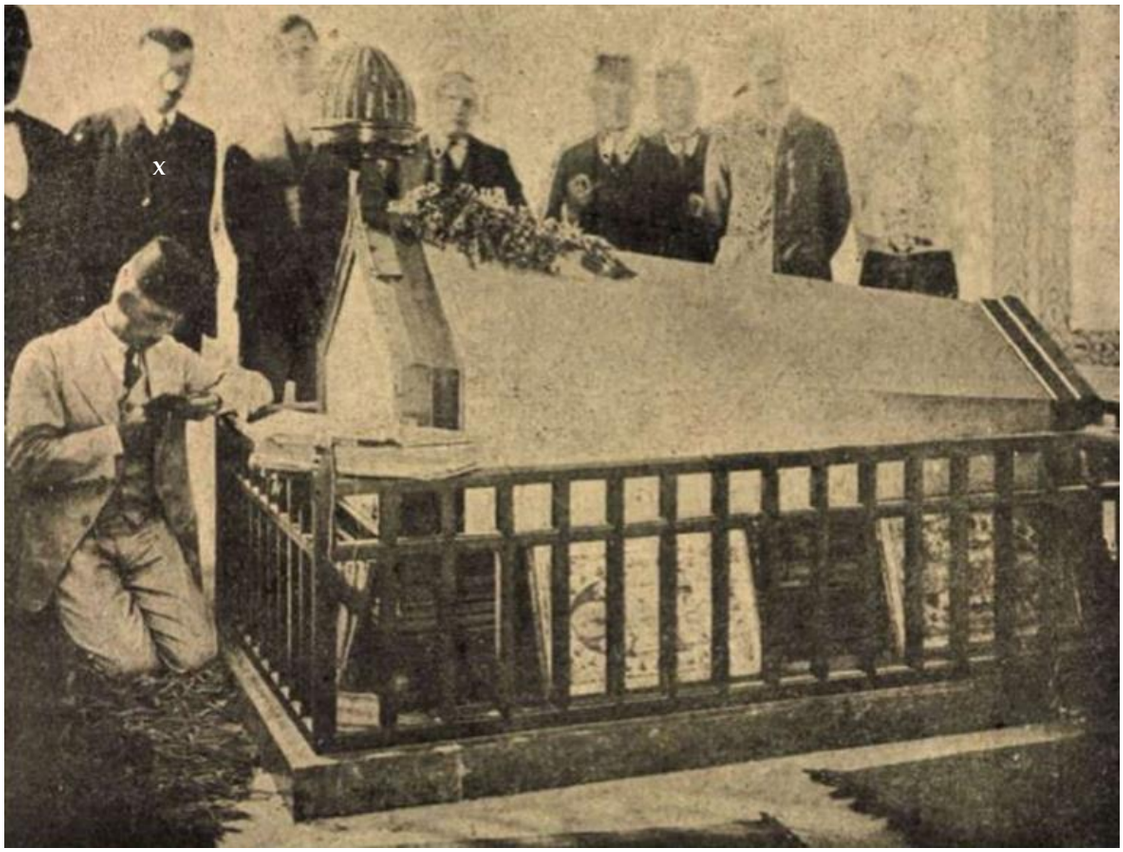
Repairs of Gül Baba's Tomb

Gül Baba Türbesi, tarih boyunca birçok kez onarılmıştır. Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa tarafından inşâ ettirildikten sonra *muhtemelen* ilk tâmir yaklaşık 20 yıl sonra olup 974 (1566) tarihlidir[151]. Bu onarımda ne yapıldığına dair bilgi sahibi değiliz. Türbedeki diğer onarımlar şöyledir:

Gül Baba's Tomb has been repaired many times throughout history. After it was built by Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha, the first repair was probably about 20 years later, dated 974 (1566) [151]. We have no information about what was done in that repair effort. Other repair works carried out for the tomb are as follows:

NO	**TARİH** *DATE*	**ONARIMLAR**	*RESTORATIONS*
1	1543	Gül Baba Türbesi'nin inşâsı (1543-1458 arası bir târih)	*Construction of Gül Baba Tomb (a date between 1543-1458)*
2	1566	Türbenin ilk onarımı	*First restoration of the tomb*
3	1688	Türbenin şapele çevrilmesi (1688-1773 arası)	*Conversion of the tomb into a chapel (between 1688 and 1773)*
4	1884	Türbenin aslî işlevine döndürülmesi (Osmanlı Devleti'nin Mimar Lajos Grill'e yaptırdığı onarım)	*Return of the tomb to its original function (repairs of the Ottoman Empire by architect Lajos Grill)*
5	1915-1918	Türk-Macar ortaklığıyla yapılan onarım (Ser-Mimar Kemâleddin Bey ve István Möller)	*Restoration works with Turkish-Hungarian partnership (Chief Architect Kemâleddin Bey and István Möller)*
6	1943	Géza Lux'un onarımı	*Restoration of Géza Lux*
7	1962-1963	Mimar Egon Pfannl ve Győző Gerő'nün onarımı	*Restoration of architects Egon Pfannl and Győző Gerő*
8	1973	Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yılı münasebetiyle iç tanzimin yenilenmesi	*Renewal of the internal design on the occasion of the 50th anniversary of the establishment of the Republic of Türkiye*
9	1996	Türk-Macar ortaklığıyla yapılan onarım	*Restoration works with Turkish-Hungarian partnership*
10	2013-2018	Türk-Macar ortaklığıyla yapılan onarım	*Restoration works with Turkish-Hungarian partnership*

151. Eyice 1996: 229

◆ Bayram Namazı için Gül Baba Türbesi'nde toplanan Müslümanlar (Ország-Világ, 11 Eylül 1921, Sayı 37)
X ile işaretlediğimiz kişi Ahmed Hikmet Müftüoğlu olmalıdır.

◆ Muslims gathered at Gül Baba's Tomb for the Eid prayer (Ország-Világ, 11 September 1921, Number 37)
The person marked with an X must be Ahmed Hikmet Müftüoğlu.

1923 Sonrası Gül Baba Türbesi

Gül Baba's Tomb After 1923

Gül Baba Türbesi, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ahmed Hikmet Bey'in teşebbüsü ve Mimar Kemâleddin Bey'in onarımı ile Budapeşte'deki Müslümanların merkezi ve Türk-Macar Dostluğunun sembolü haline gelmişti. 1923 sonrasında da Budapeşte'de vefât eden Osmanlı hanedânından Rukiye Sultan[152], Bîdâr Sultan[153] ve Osman Efendi'nin[154] Gül Baba Türbesi'ne defnedilmesi türbenin eski günlerdeki gibi önemli bir dînî merkez olduğunu gösteriyordu.

Budapeşte'de 1931 yılında Gül Baba İslâm Cemiyeti, 1932'de de Gül Baba Derneği kurulmuştu. 1934'te türbe çevresinde Orta Avrupa İslâm Merkezi kurulması düşüncesi ortaya atıldı. Macar Mimar Loránd Lechner tarafından dört minareli bir Osmanlı Câmii planı hazırlandı, ancak uygulanamadı[155].

Gül Baba's Tomb became the center of Muslims in Budapest and the symbol of Turkish-Hungarian friendship with the initiative of Ahmed Hikmet Bey and the restoration work of architect Kemâleddin Bey after the First World War. The burials of Rukiye Sultan[152], Bîdâr Sultan[153], and Osman Effendi[154] from the Ottoman dynasty, who passed away in Budapest after 1923, in Gül Baba's Tomb showed that the tomb had regained its importance as a religious center, like in the old days.

The Gül Baba Islamic Society was established in 1931 and the Gül Baba Association was established in 1932 in Budapest. In 1934, the idea of establishing a Central European Islamic Center near the tomb was put forward. A plan for an Ottoman mosque with four minarets was prepared by Hungarian architect Loránd Lechner, but it was not implemented[155].

152. Sultan Reşad'ın büyük oğlu Mehmed Ziyaeddin Efendi'nin kızıdır. 11 Kasım 1906'da Dolmabahçe Sarayı'nda doğmuş, tedavi için gittiği Macaristan'da 19 yaşında (20 Şubat 1927) vefât etmiş, Gül Baba Türbesi'ne defnedilmiştir.
She was the daughter of Mehmed Ziyaeddin Effendi, the eldest son of Sultan Reşad. Born on November 11, 1906, in Dolmabahçe Palace, she died at the age of 19 (February 20, 1927) in Hungary, where she went for treatment, and was buried at Gül Baba's Tomb.
Bardakçı 2006: 57-58.

153. Babaannesinin adını taşıyan Bîdâr Sultan, Abdülkadir Efendi'nin büyük kızıdır. 3 Ocak 1924'te Kızıltoprak Sarayı'nda doğmuş, 2 aylık iken Türkiye'den ayrılmış, 7 aylık iken Budapeşte'de vefât etmiştir. Gül Baba Türbesi'nin yanına defnedilmiştir.
Bîdâr Sultan, named after her grandmother, was the eldest daughter of Abdülkadir Effendi. Born on January 3, 1924 in Kızıltoprak Palace, she left Türkiye when she was 2 months old and died in Budapest when she was 7 months old. She was buried next to Gül Baba's Tomb.
Öztuna 2008: 233

154. Abdülkadir Efendi'nin 4.ve en küçük oğludur. 1924'te Budapeşte'de doğmuş, 9 yaşında iken vefât etmiştir. Annesi Macar olan Osman Efendi, salgın hastalıktan ölüp Gül Baba Türbesi'nin yanına defnedilmiştir.
He was the fourth and youngest son of Abdülkadir Effendi. He was born in Budapest in 1924 and died when he was 9 years old. Osman Effendi, whose mother was Hungarian, died in an epidemic and was buried next to Gül Baba's Tomb.
Öztuna 2008: 233

155. Ágoston 1997: 19

◆ 1921'de Bayram Namazı için Gül Baba Türbesi'nde toplanan Müslümanlar (Ország-Világ, 11 Eylül 1921, Sayı 37)

◆ Muslims gathered at Gül Baba Tomb for the Eid Prayer in 1921 (Ország-Világ, 11 September 1921, Number 37)

◆ 1926 Bayram Namazı, Abdüllâtif Efendi ve Peşte Müslümanları (Tolnai Világlapja , 28 Nisan 1926, Sayı 18)

◆ 1926 Eid Prayer, Abdüllâtif Effendi and Pest Muslims (Tolnai Világlapja, 28 April 1926, Issue 18)

◆ 1924'te Gül Baba Türbesi'nin önünde bayram namazı kılan Türkler (Tolnai Világlapja, 6 Ağustos 1924)

◆ Turks at an Eid prayer in front of Gül Baba's Tomb in 1924 (Tolnai Világlapja, 6 August 1924)

◆ 1925'te Gül Baba Türbesi'nin önünde bayram namazı kılan Türkler (Pesti Hírlap, 25.04.1925, s.10 ve Tolnai Világlapja, 6 Mayıs 1925)

◆ Turks at an Eid prayer in front of Gül Baba's Tomb in 1925 (Pesti Hírlap, 25.04.1925, p. 10 and Tolnai Világlapja, 6 May 1925)

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1942'deki hâli (Metropolitan Ervin Szabó Kütüphânesi, bibFSZ01475163)

◆ Gül Baba Tomb in 1942, (Metropolitan Ervin Szabó Library, bibFSZ01475163)

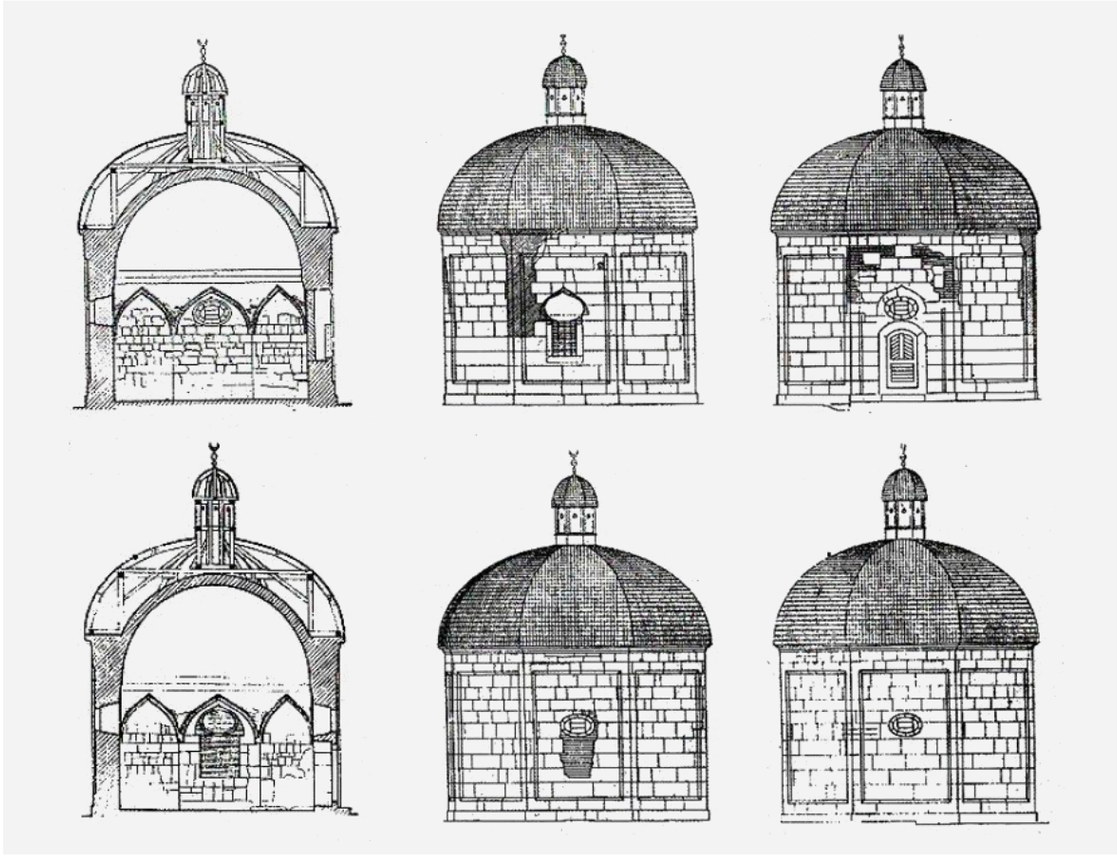
◆ Gül Baba Türbesi'nin 1942'deki hâli (Metropolitan Ervin Szabó Kütüphânesi, bibFSZ01474885)

◆ Gül Baba Tomb in 1942, (Metropolitan Ervin Szabó Library, bibFSZ01474885)

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1940'taki durumu (Fortepan, 58308)

◆ Gül Baba Tomb in 1940 (Fortepan, 58308)

◆ Mimar Géza Lux'un Rölöve çizimleri (1943, Tamás K. Pintér'den)

◆ Survey drawings by architect Géza Lux (1943, by Tamás K. Pintér)

1943 Onarımı

Repairs in 1943

Gül Baba Türbesi, 1943'te Géza Lux tarafından onarılmış, bu onarımda Wágner villasının türbenin doğu duvarına bitişik olan bir kısmı yıktırılmıştır. Bu esnada türbenin Tuna yönündeki kapatılmış olan penceresi de açığa çıkartılmıştır ancak bu pencere iç mekânda örülü halde bırakılmıştır[156]. 1918 onarımında konulan ahşap sanduka ile etrafındaki parmaklığa bu onarımda müdahale edilmemiştir.

Gül Baba's Tomb was repaired by Géza Lux in 1943, and part of the Wágner villa adjoining the eastern wall of the tomb was demolished in the process. Meanwhile, the closed window of the tomb in the direction of the Danube was also exposed, but this window was left covered in the interior[156]. The wooden sarcophagus and the railing around it from the 1918 repair work were not changed in the 1943 repairs.

İkinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Gül Baba Türbesi

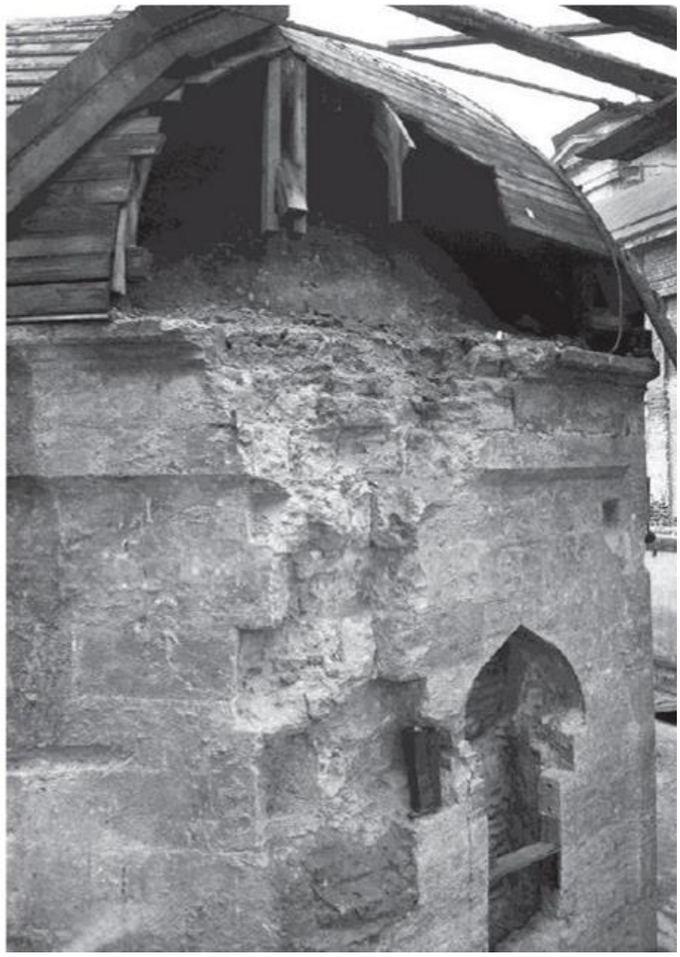
Gül Baba Tomb During and After the Second World War

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Wágner villası bombardıman sonucu ağır hasar görürken, Gül Baba Türbesi küçük hasarlarla savaşı atlattı. Ancak, savaş sonrası 1945-1946 Rus işgâli sıra-

During the Second World War, the Wágner villa was heavily damaged by bombardment, while Gül Baba Tomb survived the war with minor damage. However, it was thought to have been destroyed during

156. Lászay 2015: 12

◆ 1943 onarımında açığa çıkartılan doğu cephesindeki özgün pencere (Lászay 2015: 15)

◆ The original window on the east facade uncovered during the 1943 repair (Lászay 2015: 15)

◆ 1943 onarımında açığa çıkartılan doğu cephesindeki özgün pencere (Lászay 2015: 16)

◆ The original window on the east facade uncovered during the 1943 repair works (Lászay 2015: 16)

◆ 1963 onarımından sonra Gül Baba Türbesi'nin doğu penceresi (Lászay 2015: 28) *sağda*

◆ The east window of Gül Baba Tomb after 1963 restoration (Lászay 2015: 28) *on the right*

sında tahrip edildi. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Macaristan'da komünist rejim hâkim olunca Türkiye'de türbenin yıktırıldığı yolunda bir söylenti çıkmış[157], ancak bunun gerçek olmayıp sadece içindeki mefruşâtın yok edildiği anlaşılmıştır.

Macar hükûmeti 1960'tan sonra, daha önce Wágner tarafından yapılan ve çeşitli çarpışmalarda yer yer zarar gören sütunlu ve kemerli galeriyi, belirli bir sanat akımının temsilcisi olmasına rağmen yıktırarak türbenin meydana çıkmasını sağlamıştır. Türbe çevresinin açılmasıyla yanında bir İslam Kültür Merkezi kurulması düşüncesi yeniden gündeme geldi. Budapeşte Teknik Üniversitesi Ağa Han Vakfı'yla ortaklaşa bir uluslararası mimarlar kampı düzenledi, bazı planlar çizildi ancak bu planlar da öncekiler gibi uygulanamadı[158].

the post-war 1945-1946 Russian occupation. After the Second World War, when the communist regime prevailed in Hungary, there was a rumor in Türkiye that the tomb was demolished[157], but it was later understood that this was not true and only the furnishings inside were destroyed.

After 1960, the Hungarian government demolished the columned and arched gallery, which was previously built by Wágner and was damaged in places from various bombardments, although it was representative of a certain art movement, thus enabling the tomb to emerge. With the opening of the tomb area, the idea of establishing an Islamic Cultural Center came to the fore again. Budapest Technical University organized an international architects camp jointly with the Aga Khan Foundation and some plans were drawn up, but these plans were not implemented, like the previous ones[158].

1962-1963 Onarımı

1962-1963 Repair Work

1943'teki onarımdan sonra Gül Baba Türbesi'nde 1962'deki restorasyona kadar değişiklik olmamıştır. Macaristan'daki Türk eserlerinin onarımında faal bir şekilde yer alan Győző Gerő, 1956 yılında türbede yapılması gerekli onarım işleriyle ilgili bir rapor sunmuştur. Győző Gerő'nün raporunun ana hedefi, türbenin genel olarak onarımıyla birlikte üstündeki barok çatının kaldırılıp Türk üslûbuna geri dönülmesi yönündeydi. Rapordaki öneri müdahaleler; türbenin hasar görmüş taşlarının birebir yenilenmesi, barok pencerelerin kaldırılıp Türk kemerlerinin yeniden yapılması, pencerelere lokma parmaklık yapılması, değiştirilen giriş açıklığı biçiminin özgün haline getirilmesi, kubbeye kurşun kaplanıp üstüne hilâlli bir alem konulması ve iç mekânda sıva onarımları yapılmasını kapsıyordu.

Győző Gerő'nün raporunda türbenin çevresiyle ilgili olarak en önemli öneri, villanın Tuna Nehri'ne bakan doğu tarafındaki kısmının yıktırılmasıydı. Mimar Egon Pfannl, Győző Gerő'nün raporundaki öneriler doğrultusunda 1962'de restorasyon projesi hazırladı ve bu proje 1963'te uygulandı[159]. Bu onarımdan sonra Gül Baba

After the restoration in 1943, there were no other changes to Gül Baba's Tomb until the restoration in 1962. Győző Gerő, who was actively involved in the repair of Turkish artifacts in Hungary, presented a report on the repair work to be done at the tomb in 1956. The main goal of Győző Gerő's plan was to restore the Turkish style by removing the baroque roof over the tomb, along with a general restoration. Suggested interventions in the report included the precise renovation of the damaged stones of the tomb, removal of the baroque windows and reconstruction of the Turkish arches, construction of gridded bars on the windows, return of the modified entrance to the original design, lead-coating of the dome with a crescent moon on it, and plaster repairs in the interior.

The most important suggestion in Győző Gerő's report regarding the tomb's surroundings was the demolition of the eastern part of the villa facing the Danube. Architect Egon Pfannl prepared a restoration project in 1962 in line with the recommendations in Győző Gerő's report and this project was implemented in 1963[159].

157. Dr. Fethi Tevetoğlu, Milli Kütüphane Müdür Yardımcısı Sami Özerdim'in Gül Baba Türbesi'nin komünistler tarafından yıktırıldığına dair bir mektup gösterdiğini bildirmektedir.
Dr. Fethi Tevetoğlu reported that Sami Özerdim, Deputy Director of the National Library, showed him a letter stating that Gül Baba's Tomb had been demolished by the communists.
Tevetoğlu 1952: 515
158. Ágoston 1997: 20
159. Lászay 2015: 17-18

◆ Peçuy'da İdris Baba Türbesi'ndeki sanduka ve parmaklık (2014)
Gül Baba Türbesi'ndeki sanduka ve parmaklığın birebir örneği olup 1960'lı yıllarda yapılmıştır.

◆ The sarcophagus and railing in İdris Baba's Tomb in Pécs (2014)
An exact replica of the sarcophagus and railing in Gül Baba's tomb, made in the 1960s.

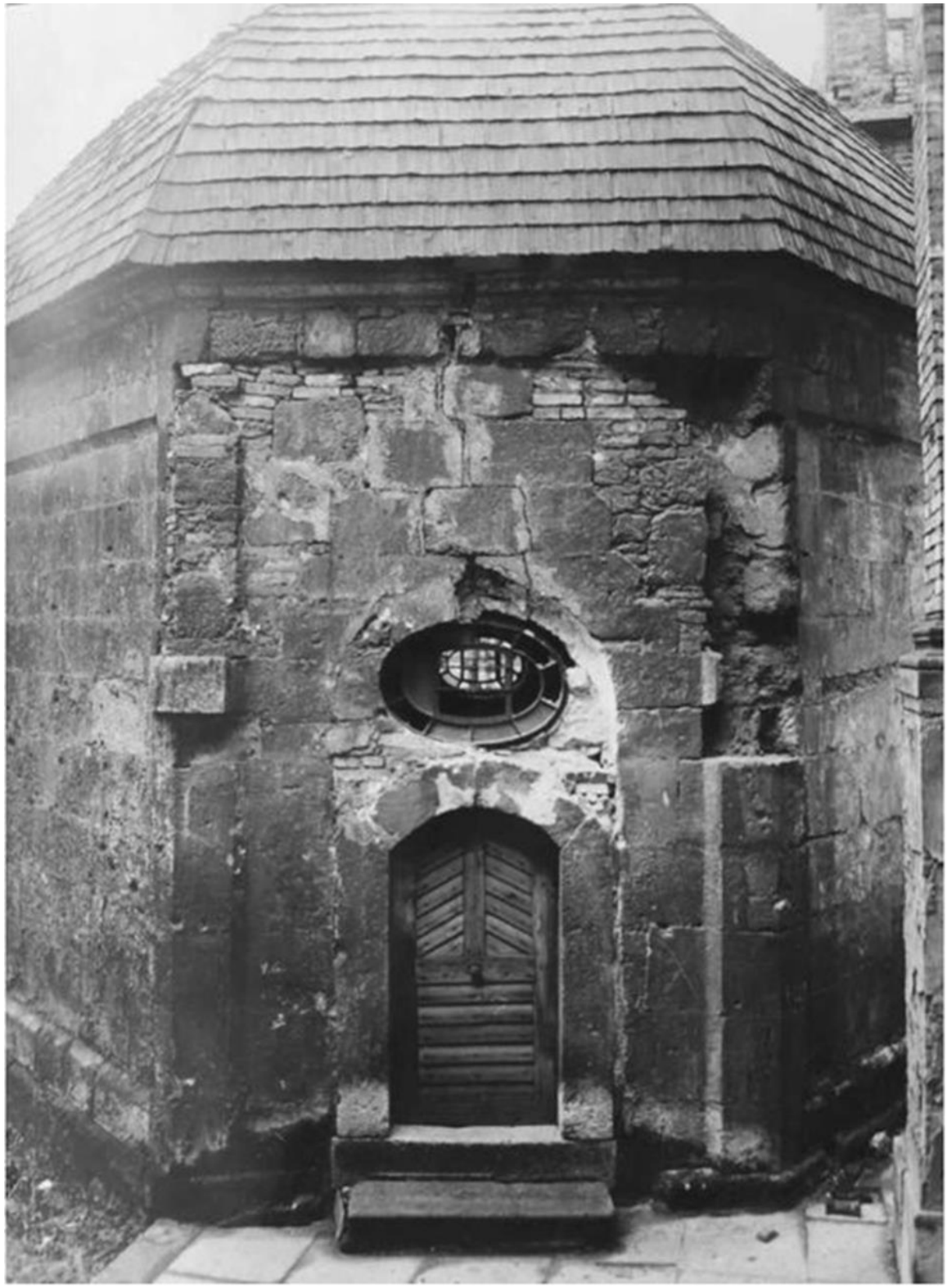
Türbesi, 1687'de dönüştürüldüğü barok kilise görümünden çıkıp özgün haline dönmüş oldu. Győző Gerő'nün önerdiği Wágner villasının yıktırılması ise ancak 1972 yılında gerçekleştirilebilecekti. Türbenin Tuna tarafındaki pencere kemeri içinde kiliseye çevrildiğinde oluşturulan oval pencere kaldırılmış ve söve taşları yenilenerek özgün haline getirilmiştir. İç mekânda, duvarlarda ve pandantiflerdeki süslemeler bu onarımda kaldırılmıştır. 1963 sonrasındaki fotoğraflarda sandukanın etrafındaki parmaklık da görülmemektedir. Bu parmaklığın da tıpkı duvar süslemeleri gibi Birinci Dünya Savaşı yıllarında eklendiği düşünülerek kaldırılmış olmalıdır. Batı cephedeki özgün pencerenin söve ve kemer taşlarının tümüyle kaldırılarak pencerenin izinin tamamen yok edilmesi ile giriş cephesindeki kemer izinin ve üzengi taşlarının yenilenmemesi bize göre bu onarımın hatalı uygulamalarıdır. Bir diğer yanlış uygulama da pencere ve kapı kemerlerinin alınlarının boşaltılması olmuştur[160].

Türk Hükûmeti de bu onarımdan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yılı münasebetiyle 1973'te buraya âyetlerle süslü bir puşîde, halı ve hat levhaları göndermek suretiyle iç tanzimini tamamladı.

After this restoration, Gül Baba's Tomb was transformed from the baroque church look into its original form from 1687. The demolition of the Wágner villa proposed by Győző Gerő could only be realized in 1972. The oval window created when the tomb was turned into a church in the window arch on the Danube side was removed and the frames were renewed and returned to their original form. The decorations in the interior, on the walls and on the pendants, were removed during this repair. In photographs after 1963, the railing around the coffin is also not visible. Just like the wall decorations, this railing must have been removed, considering that it was added during the First World War. In our opinion, the removal of the frames and arch stones of the original window on the west facade, the elimination of all traces of the window, and the failure to renew the arch trace and the supporting stones on the entrance facade were faults in this repair. Emptying the timpans of the window and door arches was another improper application[160].

After this repair, the Turkish government completed the interior by sending a cloth covering, carpet, and calligraphy plates decorated with verses in 1973, on the occasion of the 50th anniversary of the establishment of the Republic of Türkiye.

160. Bkz. *Gül Baba Türbesi'nin Restitüsyonu* başlığı / *See the section titled "Restitution of Gül Baba's Tomb"*

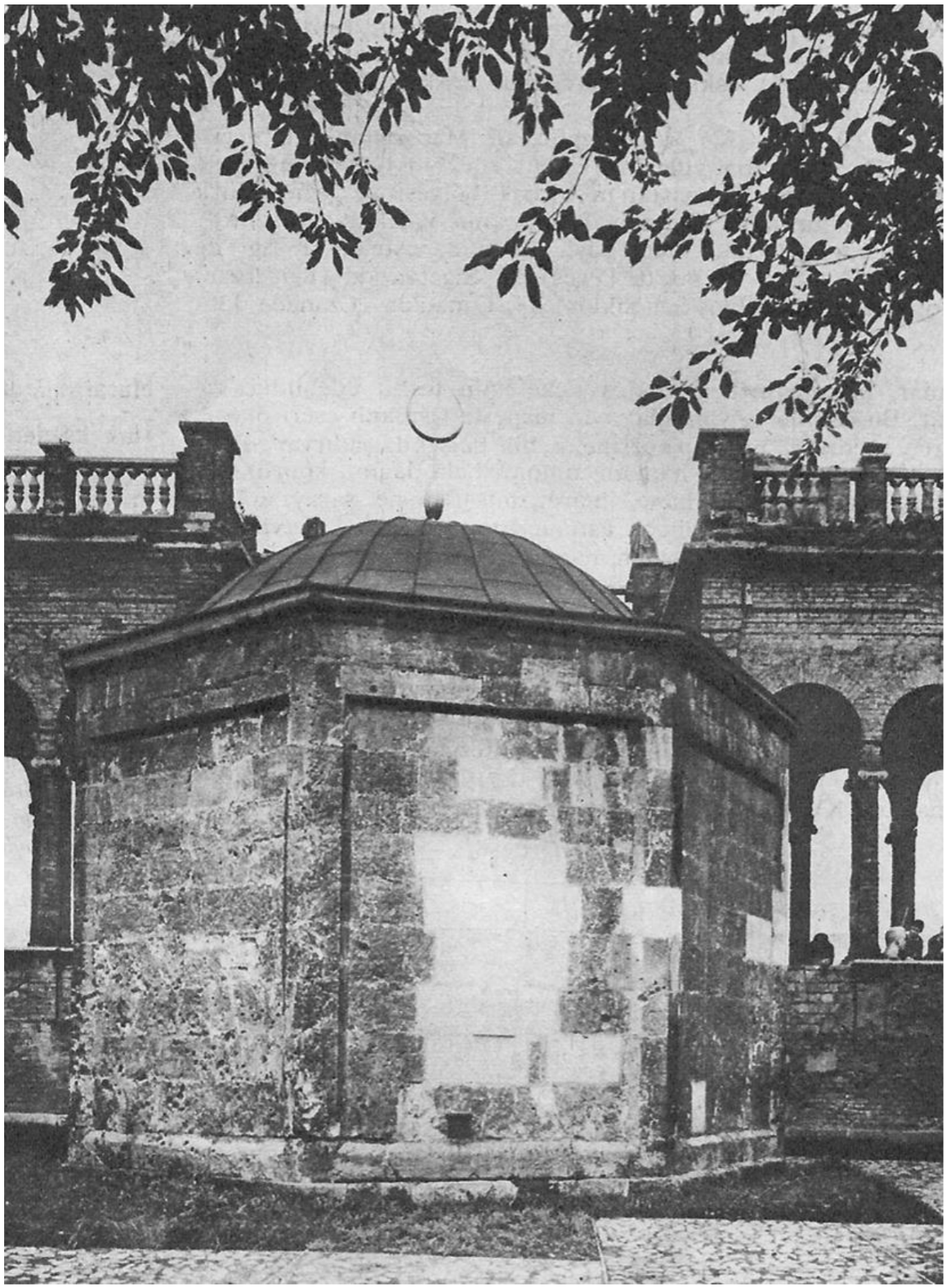
◆ 1963 onarımından önce Gül Baba Türbesi'nin giriş kapısı (Ágoston Orlai - 1962)

◆ The entrance gate of Gül Baba Tomb before the restoration work in 1963 (Ágoston Orlai - 1962)

◆ 1963 onarımından sonra Gül Baba Türbesi'nin giriş kapısı (Lászay 2015: 27)

◆ The entrance gate of Gül Baba Tomb after the restoration work in 1963 (Lászay 2015: 27)

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1963 onarımı sonrasındaki hali (1967, Yılmaz Öztuna'dan)

◆ The state of Gül Baba Tomb after the restoration in 1963 (1967, from Yılmaz Öztuna)

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1963 onarımı sonrasındaki hali (1967, Yılmaz Öztuna'dan)

◆ The state of Gül Baba Tomb after the restoration in 1963 (1967, from Yılmaz Öztuna)

◆ 1973'te Türkiye'den gönderilen puşîde (Mehmet Emin Yılmaz arşivi)

◆ The cloth covering sent from Türkiye in 1973 (Archive of Mehmet Emin Yılmaz)

◆ 1973'te Türkiye'den gönderilen puşîde (Magyar Nemzet'ten)

◆ The cloth covering sent from Türkiye in 1973 (from Magyar Nemzet)

Ekrem Hakkı Ayverdi ve Gül Baba

Ekrem Hakkı Ayverdi and Gül Baba

◆ Ekrem Hakkı Ayverdi

Müdekkik Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi (1899-1984), İstanbul Fetih Cemiyeti bünyesinde 1975'te Avrupa'daki Türk mimârî eserleri hakkında bir çalışma başlatmıştır. Ekrem Hakkı Ayverdi idâresinde iki yıl süren bu çalışma, mimar İ. Aydın Yüksel, İbrahim Numan ve Gürbüz Ertürk'den kurulu bir heyetle gerçekleştirilmiş ve *Avrupa'da Osmanlı Mimâri Eserleri* ismiyle dört cild hâlinde 1977-1982 yılları arasında yayınlanmıştır. Macaristan, Romanya, Sırbistan, Kosova, Hırvatistan, Makedonya, Bosna-Hersek, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan ve Arnavutluk'taki Türk eserlerini kapsayan bu külliyatın Gül Baba Türbesi'nin incelenmesiyle başlamıştır. Ayverdi, türbenin târihçesi ve o günkü durumuyla ilgili ayrıntılı bilgiler vermiş ve "*Bu satırların muharriri ana tarafından onun neslinden gelmekte olduğunu tevâtüren bilmektedir*" diyerek Gül Baba'nın neslinden geldiğini bildirmiştir.

Researcher and architect Ekrem Hakkı Ayverdi (1899-1984) initiated a study on Turkish architectural works in Europe in 1975 under the auspices of İstanbul Fetih Cemiyeti (the İstanbul Conquest Society). This work, which lasted two years under the direction of Ekrem Hakkı Ayverdi, was carried out by a committee consisting of architect İ. Aydın Yüksel, İbrahim Numan, and Gürbüz Ertürk and it was published between 1977 and 1982 in four volumes under the title Ottoman Architectural Monuments in Europe. The work started with an examination of Gül Baba's Tomb, with a corpus of Turkish works in Hungary, Romania, Serbia, Kosovo, Croatia, North Macedonia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Bulgaria, Greece, and Albania. Ayverdi gave detailed information about the history of the tomb and its status at that time, and he stated that he came from Gül Baba's lineage, saying: "*The author of these lines knows from oral history that he is descended from [Gül Baba's] lineage on his mother's side.*"

Sâmiha Ayverdi'nin Gül Baba'yı Ziyâreti

Ramazanoğulları'ndanız. Bir ceddim yeniçeri, bir ceddim Macar ellerinde yatan Gül Baba, büyük babam şehit, babam gâzi. Ecdâdımız ölüm dirim mâcerâsını bu topraklarda yaşamış hayat ve bekâ oyununu bu topraklarda oynamış. Bir Orta Asya damgasını taşıyan bize ne düşer, artık onu siz hesap edin.

İster târih gözü ile ister kendi gözümüzle bakalım Rumeli'de çarpışan, göğüsleri iman dolu gâziler arasında onlardan bir gâzi de şüphesiz Gül Baba'dır.

Kılıcını kınına soktuğu barış günlerindeki vakt-i hacette ona koşanlar çok olurdu. Zira o, aynı zamanda bir merd-i sohbet idi. Gül Baba, etrafına dirhem ve dinar saçan zengin adam değil ise de, müşküllere düşmüşlerin kördüğümlerini çözerek, halkın çıkarlarına yol göstermekle, zorluklara kolaylık merhemi sürmesini çok iyi bilirdi.

Bence bugün Macaristan demek, biraz da Gül Baba demektir. Tarihin yazıp çizdiği Gül Baba'yı şimdi de ben ziyaret etmek istemekteyim. Nihayet gide gide, eskilerin Horoz Kapısı dedikleri semte vararak yokuşu çıkıp Gül Baba Türbesi'ne girdim. Sandukada gene yeşil bir örtü vardı. Fakat duvarlarındaki o acayip levha kalabalığı kaldırılmış, yalnız eski yazılı bir *Hâzâ Min Fazlı Rabbî* levhası kalmıştı.

Gül Baba Türbesi'nden ayrıldıktan kısa bir zaman sonra, elimdeki çantamı orada bıraktığımı düşünerek geri döndüm ve bıraktığım yerde bularak aldım. Psikoloji lugatinde, bir kimsenin, eşyasının bir parçasını bir yerde unutmasının, orada kendisi ile bir bağlantı olduğuna işaret ettiği belirlenmiş değil miydi?

İşte ben de aklım orada kalarak otelime doğru yürürken millî îmânını kâh dili kâh kılıcı ile yaymış bulunan bu kahramanla dopdolu bulunuyordum.

Sâmiha Ayverdi, Millî Kültür Mes'eleleri ve Maârif Dâvâmız, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2006, s.385 ve Sâmiha Ayverdi, Ezelî Dostlar, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2009, s. 237-240.

◆ Ekrem Hakkı Ayverdi Gül Baba Türbesi'ndeki levhaları incelerken (1976, İstanbul Fetih Cemiyeti Arşivi)

◆ Ekrem Hakkı Ayverdi examining the plates in Gül Baba Tomb (1976, İstanbul Fetih Cemiyeti Archive)

◆ Avrupa'da Osmanlı Mimâri Eserleri kapağı, 2000

◆ The cover of Avrupa'da Osmanlı Mimâri Eserleri [*Ottoman Architectural Monuments in Europe*], 2000

Sâmiha Ayverdi's Visit to Gül Baba

We are of the Ramazanoğulları. Gül Baba whose ancestors are Janissary on one side and Hungarian on the other lies on Hungarian soil, my grandfather is a martyr, my father a veteran. Our ancestors lived the adventure of life and death on this territory, and played the game of life and permanence here. What befalls us who bear the stamp of Central Asia, you figure it out.

Whether we look at it in terms of history or with our own eyes, one of the veterans who fought in Rumelia, whose heart was brimming with faith, is undoubtedly Gül Baba.

In the days of peace, when his sword was sheathed, many would rush to him. This is because he was also a superb conversationalist. Although Gül Baba was not a rich man who scattered dirhams and dinars around him, he knew very well how to ease difficulties by unraveling the deadlocks of those who were in trouble, guiding the interests of the people.

In my opinion Hungary is somewhat commensurate with Gül Baba today. Now I want to visit Gül Baba, who has been written about and drawn by history. Eventually, I reached the district called Rooster Gate by the old folks, and went up the hill and entered Gül Baba Tomb. The coffin was covered with a green drape. However, the numerous plates on its walls had been removed, and only the ancient inscription HazâMin Fazlı Rabbî was left.

Shortly after I left Gül Baba Tomb, I thought I had left my bag there, so I went back and picked it up where I had left it. Hadn't it been determined in the psychology lexicon that the forgetting a part of one's belongings somewhere indicates that there is a connection with it?

While I was walking towards my hotel with my mind stuck there, I was full of this hero who spread his national faith sometimes with his tongue and sometimes with his sword.

Sâmiha Ayverdi, Millî Kültür Mes'eleleri & Maârif Dâvâmız, Kubbealtı Neşriyatı, Istanbul, 2006, p.385 & Sâmiha Ayverdi, Ezelî Dostlar, Kubbealtı Neşriyatı, Istanbul, 2009, p. 237-240.

İ. Aydın Yüksel ve Gül Baba

İ. Aydın Yüksel and Gül Baba

◆ İ. Aydın Yüksel, Gül Baba Türbesi'ndeki hatıra defterini incelerken (2014)

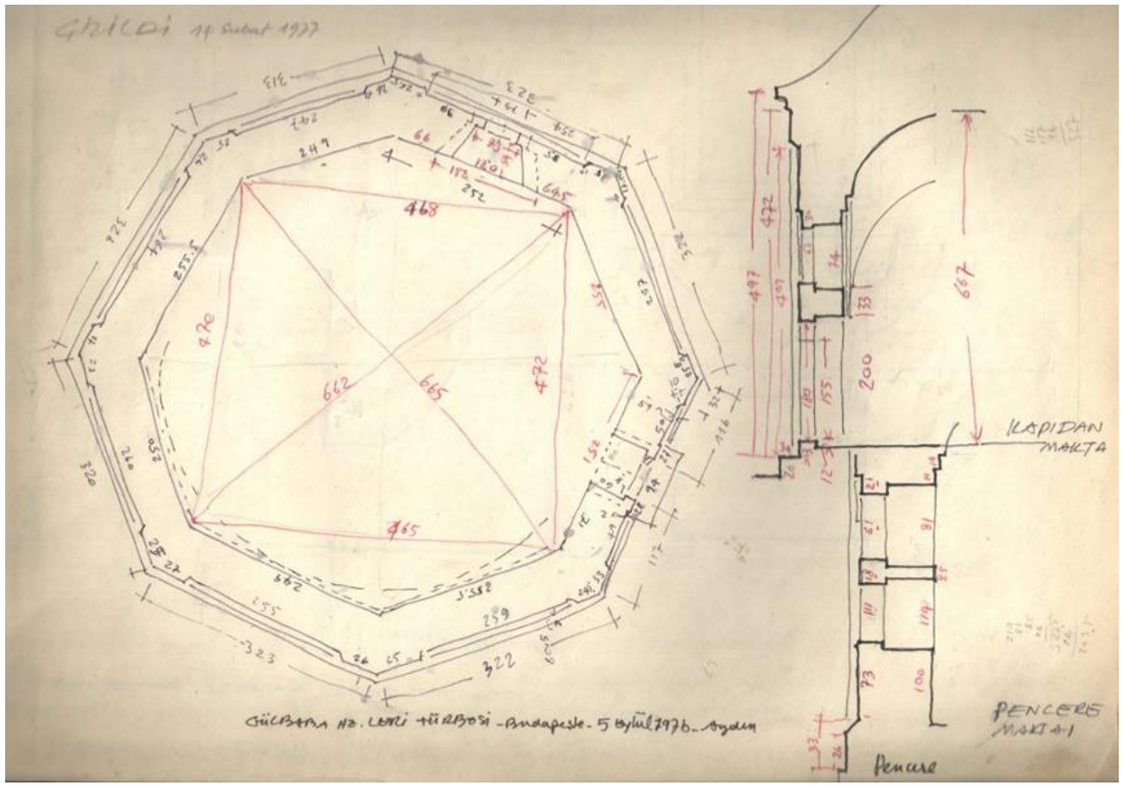
◆ İ. Aydın Yüksel examining the diary in Gül Baba Tomb (2014)

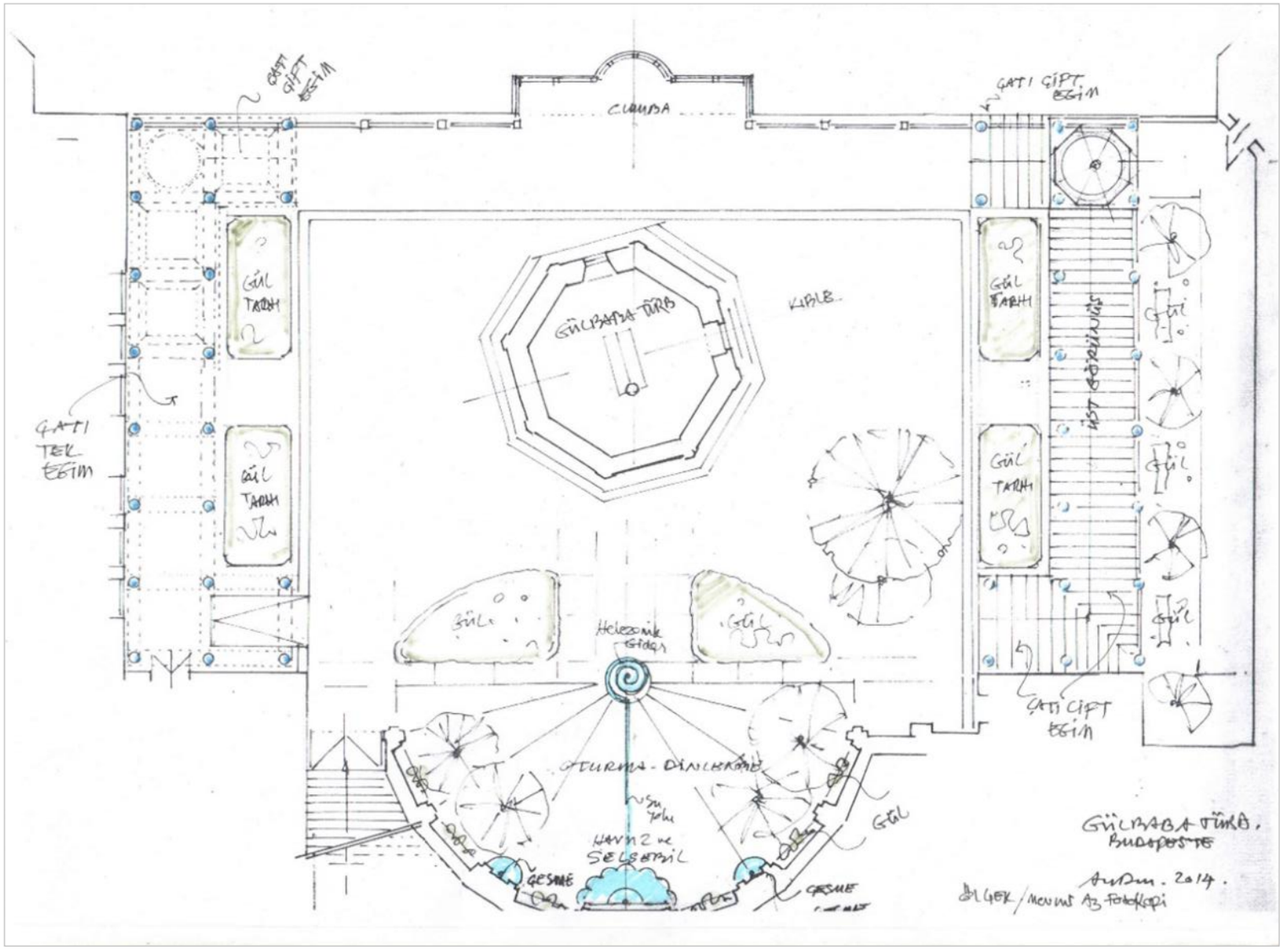
Ekrem Hakkı Ayverdi'nin *Avrupa'daki Osmanlı Mimari Eserleri* isimli dört ciltlik külliyatındaki rölöveler ve restitüsyon önerileri hattat-mimar Dr. İ. Aydın Yüksel tarafından çizilmiştir. Yüksel, külliyatın Macaristan kitabında; Budin Kalesi planı, Budin Toygun Paşa Câmii rölöve ve restitüsyonu, Budin Debbağhâne (Rácz) Ilıcası restitüsyon planı, Budin Horoz Kapısı Ilıcası rölövesi, Budin Yeşil Direkli (Mustafa Paşa) Ilıca restitüsyonu, Budin Veli Bey Kaplıcası restitüsyon planı, kesiti, ve istalâktik başlığı rölövesi, Budin Gül Baba Türbesi rölöve planı ve kesiti, Estergon Kalesi planı, Hamza Bey Palankası Câmii planı ve minâre görünüşü, Peçuy, Kasım Paşa Câmii restitüsyon planı, Peçuy Yakovalı Hasan Paşa Câmii restitüsyon planı, kesiti ve giriş kapısı sistem detayı, Peçuy İdris Baba Türbesi restitüsyon planı ve kesiti, Sigetvar Ali Paşa Câmii restitüsyon planı ve kesiti, Sigetvar Sultan Süleyman Câmii rölöve planı ile Şikloş Malkoç Bey Câmii restitüsyon planı ve kesitini çizmiştir.

The surveys and restitution proposals in Ekrem Hakkı Ayverdi's four-volume corpus entitled *Ottoman Architectural Monuments in Europe* were drawn by calligrapher and architect Dr. İ. Aydın Yüksel. Yüksel drew the Buda Castle plan, Buda Toygun Pasha Mosque survey and restitution, Buda Debbaghane (Rácz) Hammam restitution plan, Buda Horoz Gate Hot Springs survey, Buda Yeşil Direkli (Mustafa Pasha) Ilıca restitution, Buda Veli Bey Spa restitution plan and section, Buda Gül Baba Tomb relief plan and section, Estergon Castle plan, Hamza Bey Palanka Mosque plan and minaret view, Pécs Kasım Pasha Mosque restitution plan, Pécs Yakovalı Hasan Pasha Mosque restitution plan and section and entrance gate system details, Pécs İdris Baba Tomb restitution and section, Sigetvar Ali Pasha Mosque restitution plan and section, Sigetvar Sultan Süleyman Mosque survey plan, and Şikloş Malkoç Bey Mosque restitution plan and section in the Hungarian volume of the corpus.

◆ Gül Baba Türbesi rölöve ölçüleri (05.09.1976, İ. A. Yüksel Arşivi) *altta*

◆ Gül Baba Tomb surveys (05.09.1976, İ. A. Yüksel Archive)

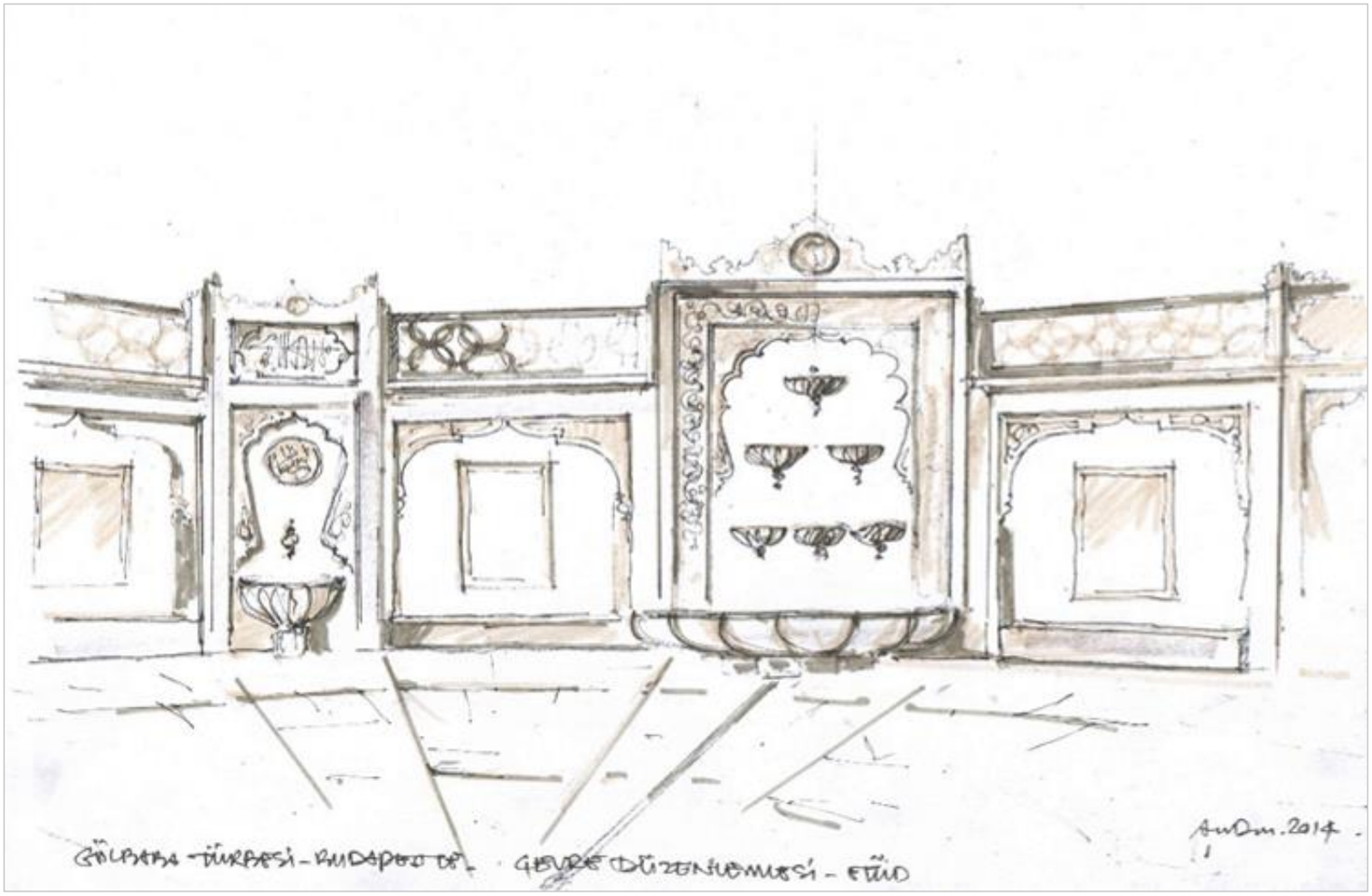
1976'daki bu çalışmada rölöve çizimlerini yapan İ. Aydın Yüksel, bu rölöveden 38 yıl sonra, 2014'teki Türk-Macar ortak proje çalışmasında da görev almış; Macaristan'da hazırlanan projede türbenin etrafındaki revakların eksiltilmesi, gül tarhları oluşturulması, Osmanlı mezar taşlarıyla hazîre teşkili ve fıskiyeli havuzun kaldırılması gibi temel konular Yüksel'in önerileri doğrultusunda hayata geçirilmiştir[161]. 1996'daki onarımda türbenin iç mekânı ve çeşmedeki çini panolarda yer alan hat yazıları da İ. A. Yüksel'e aittir[162].

İ. Aydın Yüksel, who drew the relief plans of this work in 1976, also took part in the Turkish-Hungarian joint project work in 2014, 38 years after the previous survey. In the project prepared in Hungary, basic issues such as reducing the stoas around the tomb, creating rose beds, forming a burial ground with Ottoman tombstones, and removing the fountain were implemented in line with Yüksel's suggestions[161]. In the repair work in 1996, the calligraphy on the interior of the tomb and on the tile panels in the fountain was also done by İ. A. Yüksel[162].

◆ İ. Aydın Yüksel'in Gül Baba Türbesi'nin çevre düzenlemesi için hazırladığı eskiz (2014)

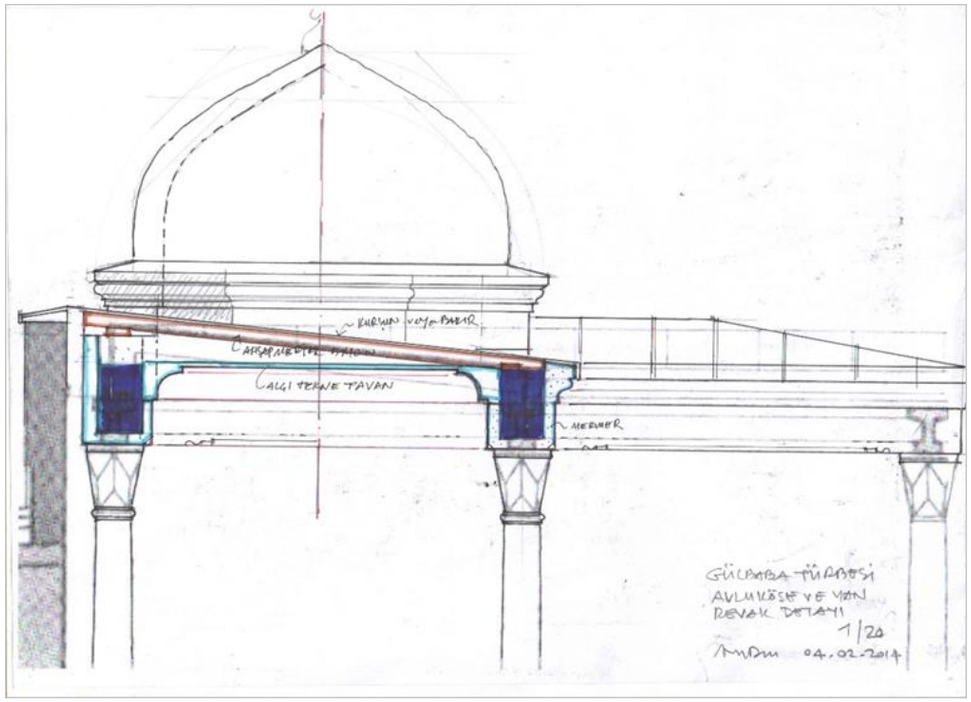
◆ İ. Aydın Yüksel's sketch for the landscaping of Gül Baba Tomb (2014)

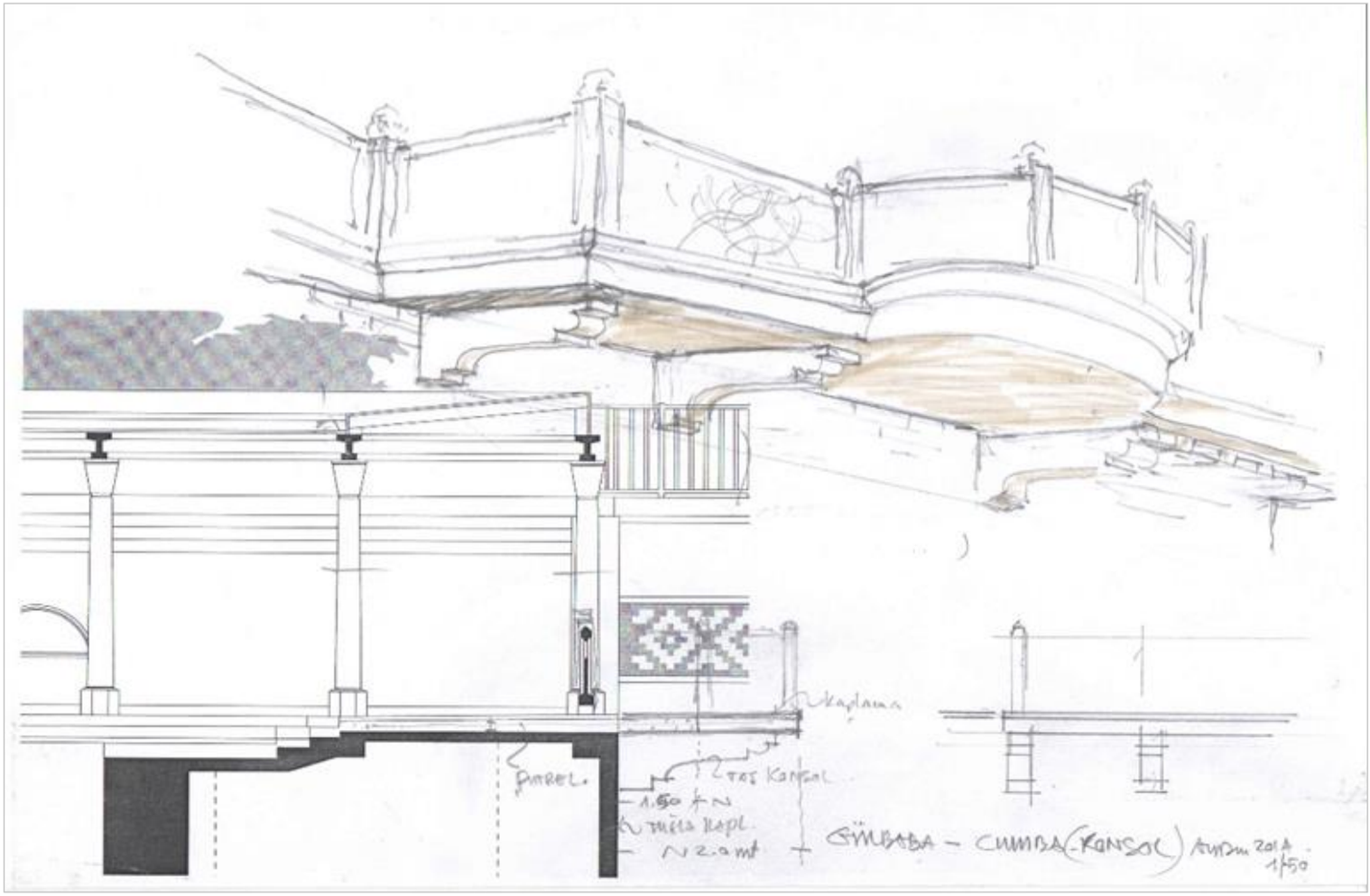
161. Bkz. *2013-2018 Onarımı* başlığı
See the section titled "2013-2018 Repair Work"
162. Bkz. *Diğer Teberrükat* başlığı
See the section titled "Other Relics"

◆ İ. Aydın Yüksel'in Gül Baba Türbesi'nin çevre düzenlemesi için hazırladığı eskizler (2014)

◆ İ. Aydın Yüksel's sketchs for the landscaping of Gül Baba Tomb (2014)

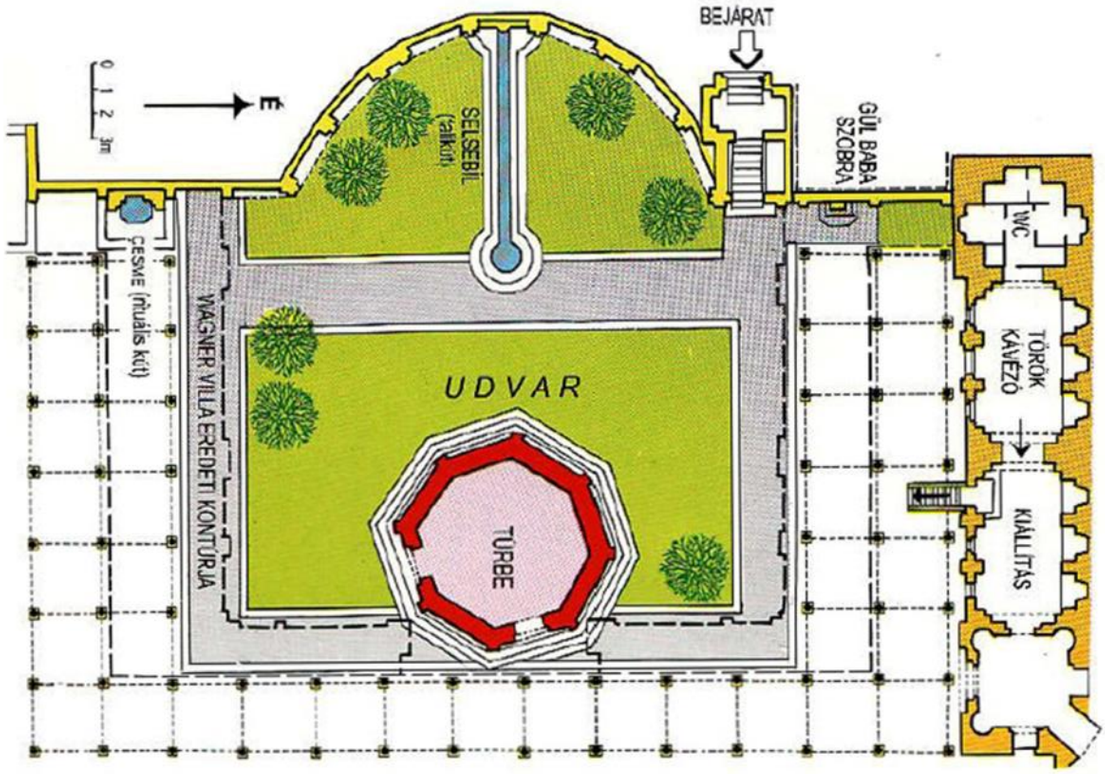

◆ İ. Aydın Yüksel'in Gül Baba Türbesi'nin çevre düzenlemesi için hazırladığı eskiz (2014)

◆ İ. Aydın Yüksel's sketch for the landscaping of Gül Baba Tomb (2014)

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonundaki vitrinde sergilenen İ. Aydın Yüksel'e ait hat karalamaları (2018)

◆ Calligraphy drawings by İ. Aydın Yüksel exhibited in the showcase in the second hall of the Gül Baba Museum (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin restorasyon projesi (1996, Tamás K. Pintér'den)

◆ Restoration project for Gül Baba Tomb (1996, by Tamás K. Pintér)

1996-1997 Onarımı

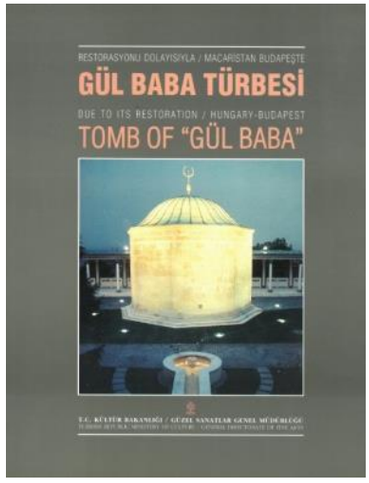
1996-1997 Repair Work

1963'teki onarımdan sonraki zamanlarda 1990'lı yılların başında türbede bazı hasarlar ortaya çıkmış, duvarlarda çatlaklar oluşmuş ve bahçe seviyesinin yükselmesinden kaynaklı duvarlarda nem oluşmuştu. Cephe taşlarında da hava kirliliği gibi dış etkenlerle yıpranmalar ve bozulmalar meydana gelmişti. Bu sebeplerle türbenin onarımı için T.C. Kültür Bakanlığı ve Macaristan Kültür Bakanlığı harekete geçmiş, restorasyonun gerçekleşmesi için Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mehmet Özel görevlendirilmişti. Türk ve Macar uzmanlardan[163] oluşan bir heyet oluşturularak restorasyon ve çevre düzenlemesi projesi hazırlanmış, hazırlanan projeler Türk-Macar firmaların ortaklığıyla uygulanmıştı. 1996 yılında başlanan restorasyon çalışmaları ve çevre düzenlemesi çalışmalarında türbe duvarlarının etrafına yer altından çelik çemberler geçirilerek güçlendirmiş, türbeyi çukurda bırakan toprak dolgu temizlenip türbenin etrafına U planlı sütunlu galeri yapılmıştı.

After the repair work in 1963, some damage became apparent in the tomb in the early 1990s as cracks appeared in the walls and moisture formed on the walls due to the rising garden level. The facade stones were also worn out and deteriorated due to external factors such as air pollution. Therefore, the Ministry of Culture of the Republic of Türkiye and the Hungarian Ministry of Culture took action to renovate the tomb, and Mehmet Özel, the General Director of Fine Arts, was assigned to carry out the restoration. A delegation consisting of Turkish and Hungarian experts[163] was formed and a restoration and landscaping project was prepared, and the prepared projects were implemented with the partnership of Turkish-Hungarian companies. In the restoration works and landscaping works that started in 1996, it was strengthened by passing underground steel bars along around the tomb's walls, the earth filling from a pit in the tomb was cleared out, and a U-shaped columned gallery was built around the tomb. A water dispenser and foun-

163. Gül Baba Türbesi'nin 1996'daki restorasyon ve çevre düzenleme projeleri Budapeşte'de Architect Team ve İstanbul'da Günsay İnşaat firmaları tarafından hazırlanmıştır. Bu projenin ekibi, Tamás K. Pintér, Zoltan Deák, Lázsló Berényi, Anna Dohar-Deákné, László Deme, Gábor Karádi, Vidor Köfalvi, Gábor Turóczi ve Yüksek Mimar Nejat Dinçel'den oluşmuştu. Bu ekibin hazırladığı restorasyon projesi Günsay-Multıcoop ortaklığıyla uygulanmıştı.
The restoration and landscaping projects for Gül Baba's Tomb in 1996 were prepared by an architect team in Budapest and Günsay İnşaat in İstanbul. The team for this project consisted of Tamás K. Pintér, Zoltan Deák, Lázsló Berényi, Anna Dohar-Deákné, László Deme, Gábor Karádi, Vidor Köfalvi, Gábor Turóczi, and master architect Nejat Dinçel. The restoration project prepared by this team was implemented by the Günsay-Multicoop partnership.
Özel 1998: 16

◆ Gül Baba Türbesi'nin 1996 onarımı sonrasında T.C. Kültür Bakanlığı tarafından hazırlanan kitabın kapağı

◆ Cover of a book prepared by the Turkish Ministry of Culture after the 1996 repair of Gül Baba's Tomb

◆ 1996 onarımının açılış töreni (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

Bahçeye bir selsebil ve fıskiyeli havuz inşa edilip, iç mekânlara tarih sergisi ve Türk Kahvesi oluşturulmuştu. Bahçeye bakan duvarlar Kütahya çinileriyle bezenmiş, türbenin iç eşyası, halı-kilim ve hat levhalarıyla zenginleştirilmişti. 3 Eylül 1997 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Macaristan Cumhurbaşkanı Árpád Göncz'ün katıldığı bir törenle türbe ziyarete açıldı[164]. Günümüzde türbeye inen merdivenlerin solunda yer alan heykeltıraş Sait Rüstem'in eseri olan Gül Baba heykeli de bu onarımda yaptırılmıştır.

tain pool were built in the garden, and a historical exhibition and Turkish café were established indoors. The walls facing the garden were decorated with Kütahya tiles and the tomb's interior furniture was supplemented with carpets or rugs and calligraphy plates. On September 3, 1997, the tomb was opened to visitors with a ceremony attended by Turkish President Süleyman Demirel and Hungarian President Árpád Göncz[164]. A statue of Gül Baba, the work of sculptor Sait Rüstem, located on the left of the stairs descending to the tomb today, was also erected during this repair work.

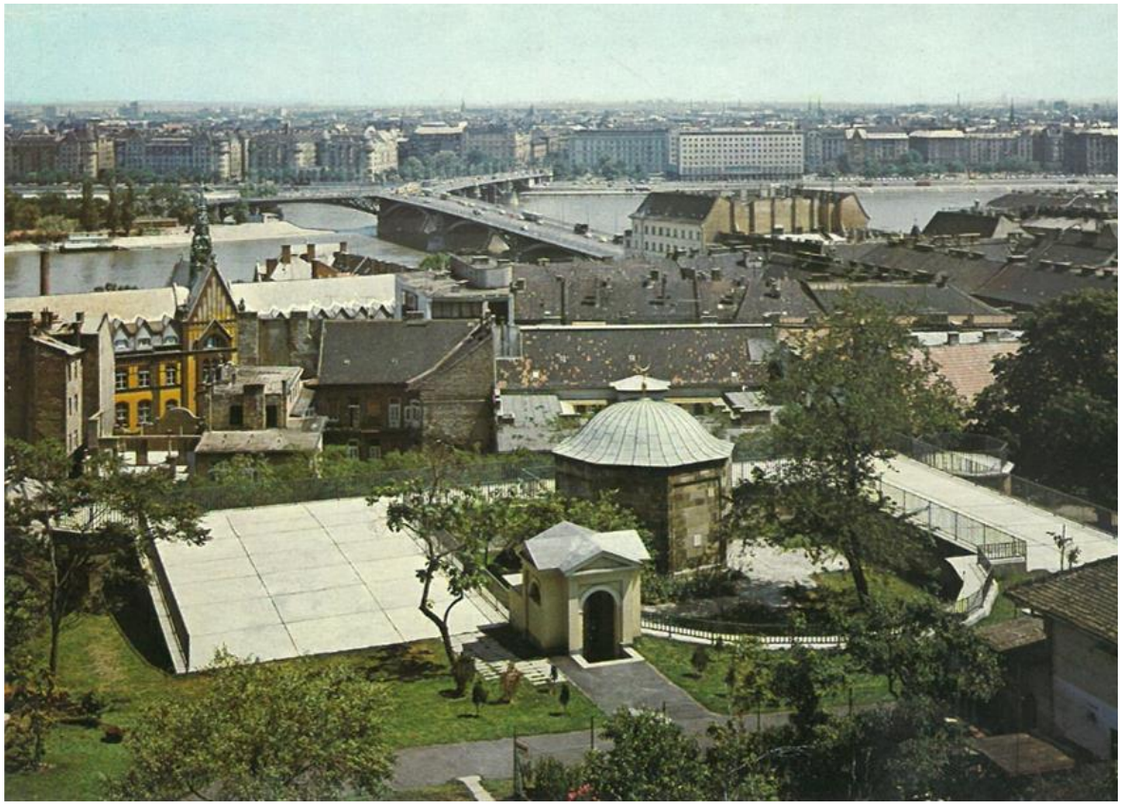
164. 1996 onarımında yapılan uygulamalar Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mehmet Özel tarafından yayınlanmıştı. Bkz. Özel 1998

The applications of the 1996 restoration were published by Mehmet Özel, Director General of Fine Arts.
See Özel 1998

◆ 1996 onarımı başlamadan önce Gül Baba Türbesi (Foto: Tamás K. Pintér)

◆ The Tomb of Gül Baba before the restoration began in 1996 (Photo: Tamás K. Pintér)

◆ 1980'li yıllarda Gül Baba Türbesi ve çevresi (Mehmet Emin Yılmaz arşivi)

◆ Gül Baba Tomb and its surroundings in the 1980s (Mehmet Emin Yılmaz archive)

◆ Gül Baba Türbesi'nin hem 1996 hem de son onarımında taş restoratörü olarak çalışan Vidor Kőfalvi ve oğlu Levente Kőfalvi

◆ Vidor Kőfalvi and his son, Levente Kőfalvi, who worked as stone restorers in both 1996 and the last restoration of Gül Baba's Tomb

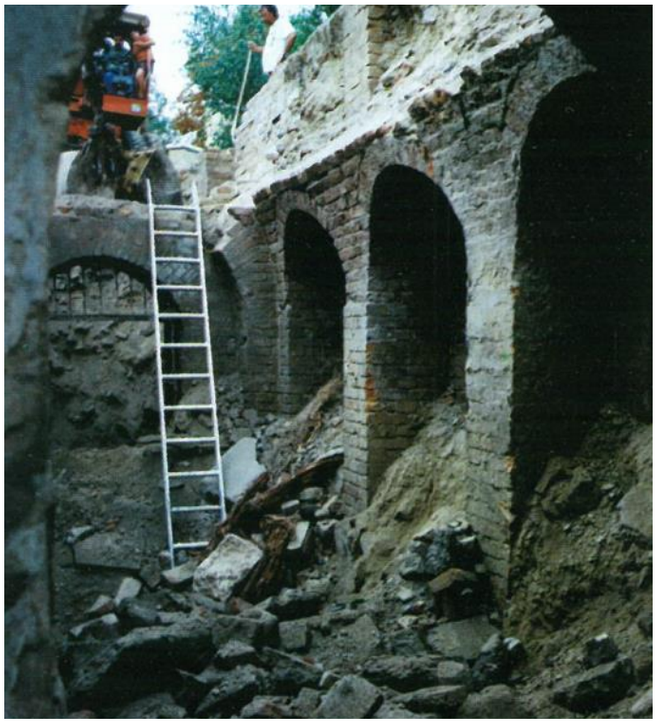

◆ 1996-1997 onarım fotoğrafları (M. Özel'den)

◆ 1996-1997 repair photos (from M. Özel)

◆ 1996-1997 onarım fotoğrafları (M. Özel'den)

◆ 1996-1997 repair photos (from M. Özel)

◆ 1996 onarımının açılış töreni öncesinde Gül Baba Türbesi (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Gül Baba's Tomb before the opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

◆ 1996 onarımının açılış töreni öncesinde Gül Baba Türbesi (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Gül Baba's Tomb before the opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

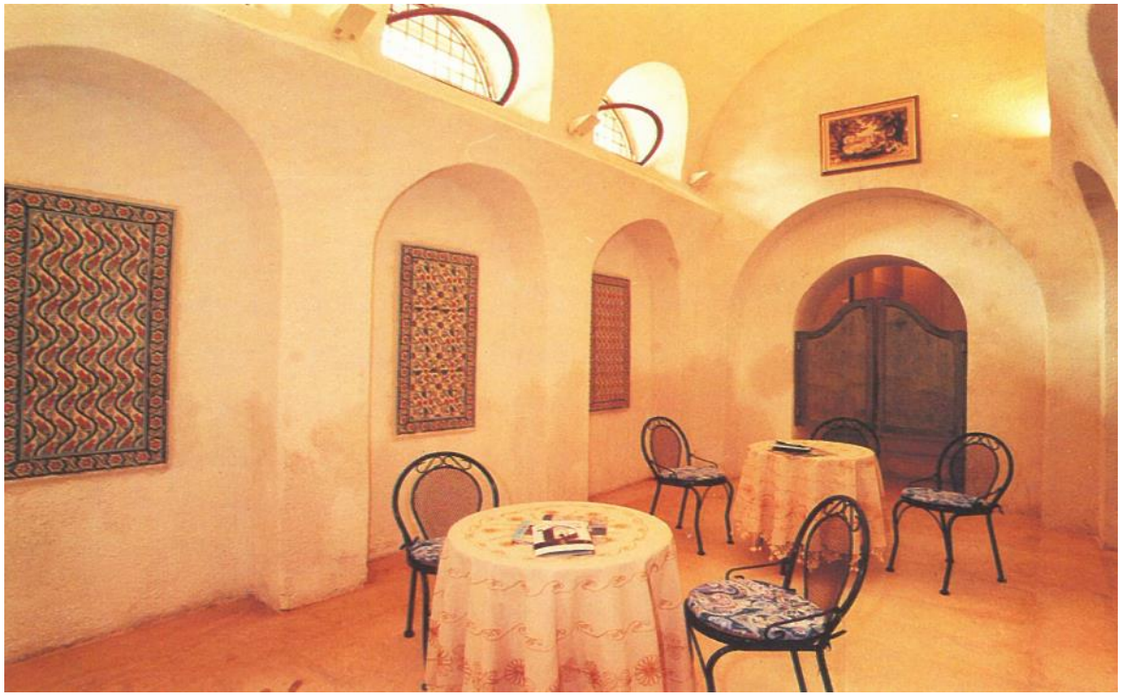

◆ 1996 onarımının açılış töreni öncesinde Gül Baba Türbesi (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Gül Baba's Tomb before the opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

◆ 1996 onarımının açılış töreni öncesinde Gül Baba Türbesi (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Gül Baba's Tomb before the opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

◆ 1996 onarımının açılış töreni öncesinde Gül Baba Türbesi (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Gül Baba's Tomb before the opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

◆ 1996 onarımının açılış töreni öncesinde Gül Baba Türbesi (3 Eylül 1997, Mehmet Özel'den)

◆ Gül Baba's Tomb before the opening ceremony after the 1996 repair works (September 3, 1997, from Mehmet Özel)

2013-2018 Onarımı

2013-2018 Repair Work

2013 yılında Macar Devleti mimar István Mányi'ye, türbenin onarımı ve çevre düzenlemesi için proje hazırlatmış, bu projeye dair Türk tarafının görüşü alınmak üzere aynı yılın Aralık ayında Ankara'da TİKA bünyesinde geniş katılımlı bir toplantı tertip edilmiştir. Böylelikle bir önceki onarımda olduğu gibi Macar-Türk ortaklığıyla hazırlanacak proje çalışmaları başlamış oldu. TİKA'nın talebiyle Ocak 2014'te Dr. İ. Aydın Yüksel ve Mehmet Emin Yılmaz tarafından, Macar tarafının hazırladığı projeye dair tadilat ve diğer teklifleri kapsayan alternatif bir proje hazırlanmış, bu proje Türk tarafının önerisi olarak Mart 2014'te Budapeşte'de Macar tarafına sunulmuştur. Devam eden toplantılarda

In 2013, the Hungarian state had architect István Mányi prepare a project for the restoration and landscaping of the tomb, and in December of the same year, a meeting with broad participation was organized in Ankara to get the opinion of the Turkish side on this project. Thus, as in the case of previous repairs, project work to be prepared with Hungarian-Turkish partnership was begun. At the request of TİKA in January 2014, Dr. İ. Aydın Yüksel and Mehmet Emin Yılmaz prepared an alternative project that addressed the renovation and other proposals for the project prepared by the Hungarian side, and this project was presented to the Hungarian side in Budapest in March 2014 as the proposal of the Turkish side. In ongoing meetings, the project process was completed

◆ 9 Ekim 2018'deki açılış töreni

◆ Opening ceremony on October 9, 2018

Türk tarafının teknik desteği Macar tarafının müellifliğiyle proje süreci tamamlanmıştır[165].

Projede, türbenin etrafına 1996'da yapılan revakların seyreltilip Tuna tarafına bakan kısmının kaldırılması, gül tarhları oluşturulması, Osmanlı dönemindeki Gâzîler Mezarlığı'nın yeniden canlandırılıp fıskiyeli havuzun kaldırılması gibi temel konular Türk tarafının önerileri doğrultusunda hayata geçirilmiştir. 2015'te türbe duvarlarının iç yüzünde raspa yapılmış ve türbenin bulunduğu avluda da arkeolojik kazı çalışmaları başlamıştır[166]. Sanduka için yeni bir puşîde hazırlanmış, sanduka etrafına da eski fotoğraflar esas alınarak parmaklık yapılmıştır.

with the technical support of the Turkish side and the authorship of the Hungarian side[165].

In the project, basic issues such as reducing the number of stoas built around the Tomb in 1996 and removing the part facing the Danube, planting rose beds, reviving the Veterans' Cemetery from the Ottoman period, and removing the fountain pool were implemented in line with the suggestions of the Turkish side. In 2015, the inner surface of the tomb walls was scraped and archaeological excavations began in the courtyard where the tomb is located[166]. A new fabric covering was prepared for the sarcophagus, and a railing was made to be placed around the sarcophagus based on old photographs. The interior furnish-

165. Son restorasyon projesinin müellifi Macar mimar István Mányi'dir.
The latest restoration project was prepared by the Hungarian architect István Mányi.

166. 2015'teki kazılar, Türk uzmanlarla birlikte Budapeşte Tarih Müzesi'nde görevli Arkeolog Adrienn Papp tarafından yürütülmüştür.
The excavations in 2015 were carried out by archaeologist Adrienn Papp of the Budapest Historical Museum together with Turkish experts.

◆ 9 Ekim 2018'deki açılış töreni

◆ Opening ceremony on October 9, 2018

Yeni hazırlanan hat levhaları ve şamdanlarla iç mekân tefrişi yenilenmiştir[167].

Bu onarımda Türk tarafı tarafından teklif edilen; klasik Osmanlı üslûbuyla alem yapılması, iç mekâna halı kaplanması, sandukanın baş tarafında kapatılan pencerenin tekrar açılması, çift kanatlı ahşap kapı yapılması, önceki onarımlarda hatalı şekilde açılan pencere ve kapı kemer alınlarının kapatılması, yağmur oluğu ve yağmur borularının kaldırılması hususları Macar tarafının restorasyon yaklaşımı ve yönetmelikleri sebebiyle uygulanamamıştır.

Bu son restorasyon kapsamında, türbenin onarımı ve iç mekân tefrişi ile çevre tanzimi ve Gül Baba Müzesi düzenlenerek 9 Ekim 2018'de iki ülke Cumhurbaşkanlarının katıldığı törenle yeniden ziyârete açılmıştır.

ings were renewed with newly prepared calligraphy plates and candlesticks[167].

In this work, the repairs proposed by the Turkish side, such as making an *alem* in the classical Ottoman style, covering the interior with carpeting, reopening the window that had been shut off at the head of the sarcophagus, making a double-leaf wooden door, shutting off the window and door arches that were opened incorrectly in previous repairs, or removing the rain gutter and rain pipes could not be implemented due to the restoration approach and regulations of the Hungarian side.

Within the scope of this last restoration, the tomb's repairs, interior furnishings, the environmental layout, and the Gül Baba Museum were organized and opened to visitors again on October 9, 2018, with a ceremony attended by the presidents of the two countries.

167. Bu eşyâlar için bkz. *Gül Baba Teberrukâtı* başlığı
For these pieces, see the section on "Gül Baba Relics"

◆ 9 Ekim 2018'deki açılış töreni için bastırılan kitapçık

◆ Booklet printed for the opening ceremony on October 9, 2018

◆ Gül Baba hatıra pulu

◆ Gül Baba commemorative stamp

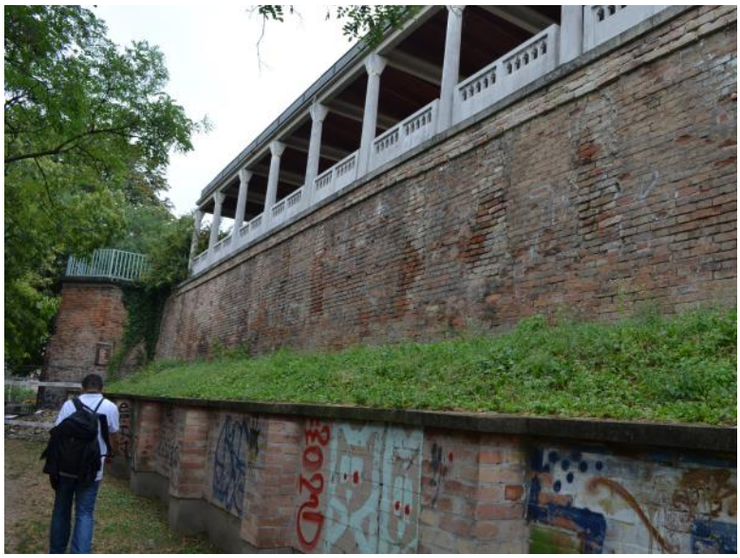

◆ Hatıra parası (2022)

◆ Commemorative coin (2022)

◆ Türbenin onarım sırasındaki hâli (2016)

◆ The tomb during the repairs (2016)

◆ Türbenin onarım sırasındaki hâli (2016)

◆ The tomb during the repairs (2016)

- Gül Baba Türbesi (2018)
- Gül Baba Tomb (2018)

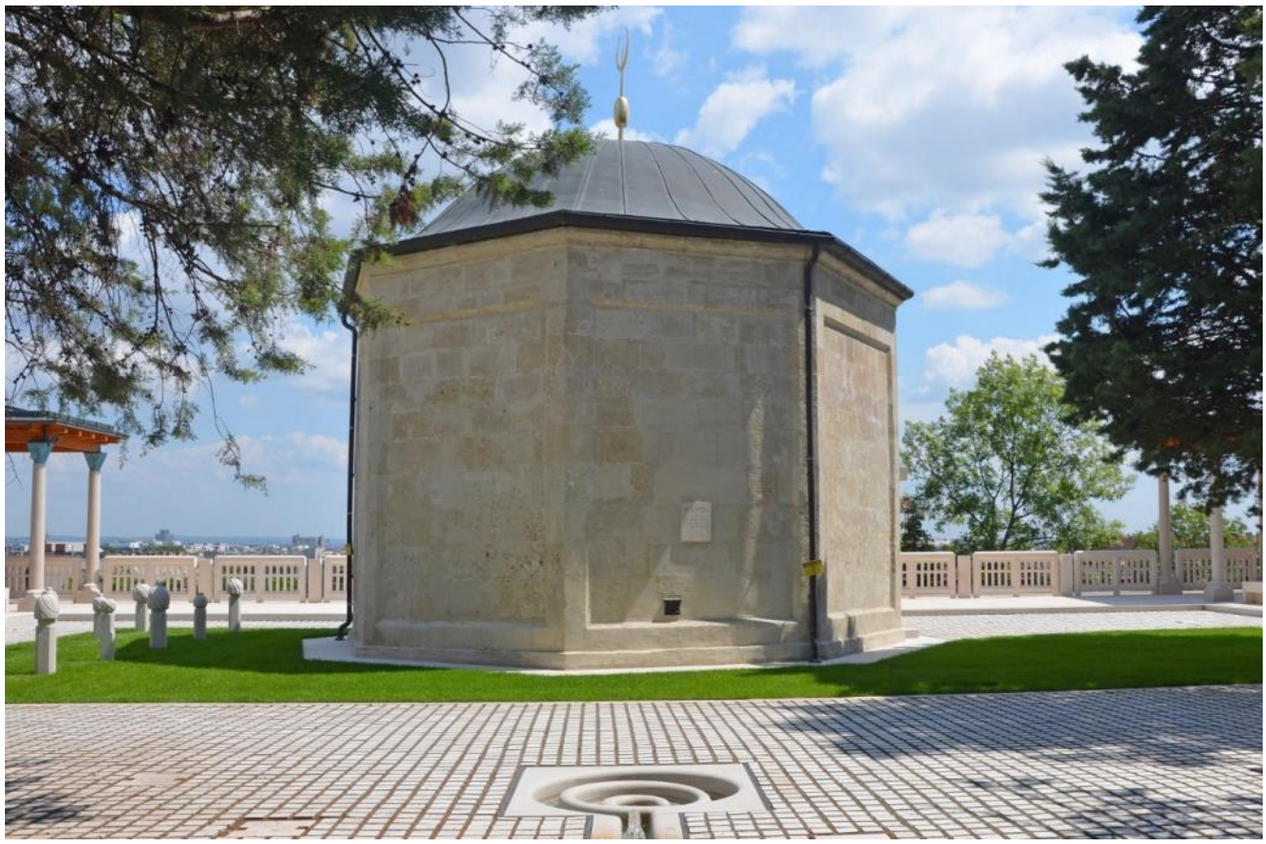

- Gül Baba Türbesi (2018)
- Gül Baba Tomb (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin onarım sonrası giriş cephesi (2018)

◆ Entrance facade of Gül Baba's Tomb after restoration (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin onarım sonrası doğu cephesi (2018)

◆ East facade of Gül Baba's Tomb's after restoration (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin onarım sonrası kuzey cephesi ve sembolik hazîre (2018)

◆ Northern facade and symbolic burial ground of Gül Baba's Tomb after restoration (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin onarım sonrası batı cephesi (2018)

◆ West facade of Gül Baba's Tomb after restoration (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin avlusunda yenilenen selsebil ve çöpür taşı (2018)

◆ Renovated water fountain and *çöpür* stone for water flow in the courtyard of Gül Baba's Tomb (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin yenilenen revakı ve müze girişi (2018)

◆ Renovated stoas and museum entrance at Gül Baba Tomb's (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin yenilenen revakı ve gül tarhı (2018)

◆ Renovated portico/stoas and rose bed at Gül Baba's Tomb (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin yenilenen revakı ve sembolik hazîre (2018)

◆ Renovated portico and symbolic burial ground at Gül Baba's Tomb (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin revakındaki stilze edilmiş sütun başlığı ve İstanbul'dan özgün örneği (2018)

◆ Stylized tops of the columns in the portico of Gül Baba's Tomb and an original sample from İstanbul (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'nin revakındaki sütun kaidesi ve Peç'deki özgün örneği (2018)

◆ Column base in the portico of Gül Baba's Tomb and an original sample from Pécs (2018)

◆ Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ndeki kırlangıç tavandan esinlenilen Gül Baba Türbesi'nin yenilenen revakındaki tavan (2018)

◆ The ceiling of the renovated portico of Gül Baba's Tomb, inspired by the carved kırlangıç tavan ceiling of the Hacı Bektaş Veli Lodge (2018)

◆ Gül Baba Türbesi'ndeki sembolik hazîre ve Budin'deki özgün Osmanlı mezar taşı (2018)

◆ The symbolic burial ground next to Gül Baba's Tomb and an original Ottoman tombstone in Buda (2018)

◆ Onarım sonrasında Gül Baba Türbesi'nin iç mekânı (2018)

◆ The interior of Gül Baba Tomb after restoration (2018)

◆ Gül Baba'nın yeni yapılan sandukası ve puşîdesi (2018)

◆ Gül Baba's newly built sarcophagus and coffin drape (2018)

لا إله إلا الله محمد رسول الله
الملك الحق المبين

Gül Baba Türbesi'nin Restitüsyonu

Restitution of Gül Baba's Tomb

Habsburg kuvvetlerinin 1684 ve 1686'daki Budin kuşatmaları sırasında askerî amaçlarla hazırlanan harita, plan ve gravürlerde, şehir silüeti, kale kapıları, hendekler ve surlarla birlikte önemli mimârî yapılar da gösterilmiştir. Şehirde Türk hâkimiyetinin devam ettiği 1667'de Heinrich Ottendorf'un çizdiği kale planı ile 1684-86'daki Luigi Ferdinando Marsigli, Fontana, Michael Wening, L. N. de Hallart ve Charles de Juvigny'nin gravürleri sayesinde Budin'in Osmanlı dönemindeki hâlini gözümüzde canlandırabiliyoruz. Zikredilen Budin gravürlerinin hemen hemen hepsinde Gül Baba Türbesi de çizilmiştir. Bu gravürlerin bazılarında türbenin güneyinde bir mekân daha olduğu görülmektedir.

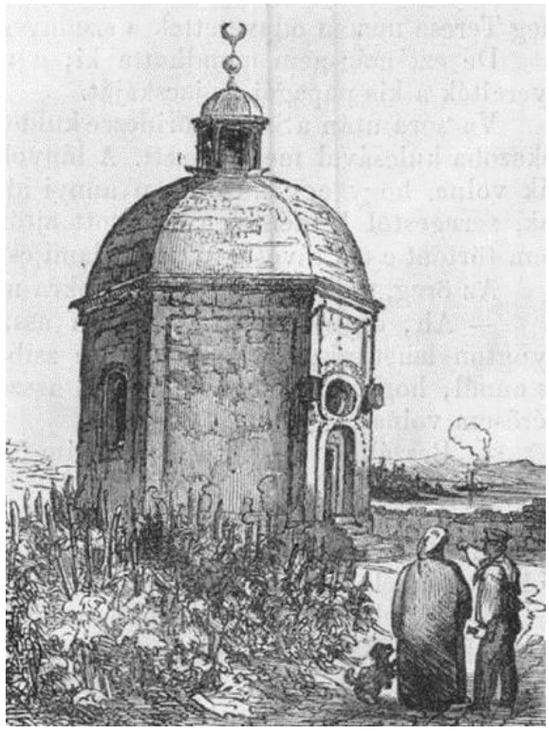
Budapeşte Askerî Târih Müzesi'nde yer alan, Gül Baba Türbesi'nin de görüldüğü iki Budin gravürü bu konuda bize ipucu vermektedir. İlk gravür, Heinrich Ottendorf'a aittir[168]. 1667'de çizilen bu gravürde, Budin ve Peşte Kaleleri'nin planları lejantıyla birlikte yer almaktadır. Bu gravürün dikkat çeken tarafı, Budin Kalesi'nin iki yanında adetâ kalenin mânevî bekçileri gibi iki türbenin resmedilmiş olmasıdır. Kale planının iki yanında türbelerin görünüşleri renkli olarak çizilmiştir. Kalenin kıble yanındaki tepede 15 numarayla işaretlenmiş Gerz İlyas Tekkesi, diğer tarafında ise 16 numarayla belirtilen Gül Baba (*Ghulbaba*) Türbesi görülmektedir. Ottendorf, Gül Baba Türbesi'ni gerçeğe yakın bir şekilde sekizgen olarak kubbe üzerindeki alemine kadar çizmiştir. Türbenin önünde Budin Kalesi'ne bakan tarafta, türbeye göre daha alçak seviyede, kırma çatılı bir mekân daha görülmektedir. Aynı arşivde yer alan ve muhtemelen 1686'daki Budin kuşatmasını anlatan bir anonim gravürde de Gül Baba Türbesi 30 numarayla işaretlenmiştir[169]. Bu gravürde de türbenin kaleye bakan tarafında ikinci bir mekân görülmektedir. Marsigli'nin 1684'teki kuşatmayı gösteren detaylı gravüründe üstüne eski harflerle *Gül Baba Türbesi* yazarak eseri silüet olarak çizilmiştir. Bu gravürde de türbenin giriş kapısı üzerinde üçgen bir çatı görülmektedir.

During the sieges of Buda by Habsburg forces in 1684 and 1686, important architectural structures were shown along with the city silhouette, castle gates, ditches, and ramparts on the maps, plans, and engravings prepared for military purposes. Thanks to the castle plan drawn by Heinrich Ottendorf in 1667, when Turkish domination continued in the city, and the engravings of Luigi Ferdinando Marsigli, Fontana, Michael Wening, L. N. de Hallart, and Charles de Juvigny in 1684-86, we can visualize Buda in the Ottoman period. Gül Baba's Tomb was also portrayed in almost all of the mentioned Buda engravings. In some of the engravings, another space south of the tomb is seen.

Two Buda engravings in the Budapest Military History Museum in which Gül Baba's Tomb is also seen give us a clue in this regard. The first engraving was by Heinrich Ottendorf[168]. In this engraving from 1667, the plans of the Buda and Pest Castles are included with its legend. The striking aspect of this engraving is that two tombs are depicted on both sides of the Buda Castle, almost like the castle's spiritual guards. The tombs are drawn in color on both sides of the castle plan. On the hill next to the qibla side of the castle, the Gerz İlyas Lodge, marked with the number 15, can be seen, and on the other side, the Gül Baba (Ghulbaba) Tomb is depicted with the number 16. Ottendorf drew Gül Baba's Tomb in a lifelike octagonal shape up to the crescent and star on the dome. In front of the tomb, on the side facing the Buda Castle, there is another place with a hipped roof at a lower level than the tomb. In an anonymous engraving from the same archive, possibly portraying the siege of Buda in 1686, Gül Baba's Tomb is marked with the number 30[169]. In this engraving, a second space can be seen on the side of the tomb facing the castle. In Marsigli's detailed engraving showing the siege in 1684, the structure is depicted as a silhouette, with "Gül Baba's Tomb" written on it in old lettering. A triangular roof is seen over the entrance door of the tomb in this engraving.

168. Budapeşte Askerî Târih Müzesi, Referans Kodu: G I h 67/7
169. Budapeşte Askerî Târih Müzesi, Referans Kodu: H III c 183/11

◆ Gül Baba Türbesi 1855 (Vasárnapi Ujság 1855: 84) *İki gravürde de giriş cephesindeki üzengi taşları görülmektedir.*

◆ Gül Baba's Tomb, 1855 (Vasárnapi Ujság 1855: 84) *The üzengi stones on the entrance facade are seen in both engravings.*

Türbenin 20. yüzyıl başlarındaki eski fotoğrafları çoğunlukla Wágner villasının avlu girişinden çekildiği için bu fotoğraflarda giriş kapısı görülmemektedir. Türbenin 1855 ve 1884 târihli gravürlerinde giriş kapısının iki yanında taş konsollar görülmektedir. Sonraki onarımlarda kaldırılan bu taş konsollar 2018'deki onarımda eskiden var olan bir izi gösterdiği için tekrar yapılmıştır. Bu konsollar giriş kapısının üstündeki bir örtüyü taşıması için yapılmış olmalıdır. Türbenin kıble cephesi köşelerinde herhangi bir duvar izi bulunmamaktadır. Hem 1996 hem de 2018 onarımlarında yapılan kazılarda herhangi bir duvar ya da temel izine de rastlanmamıştır.

16. yüzyılda inşâ edilmiş türbelere baktığımızda, ana mekânın girişinde türbeye nisbeten daha küçük yapılmış, kapalı ve açık medhali bulunan örnekler vardır. Gül Baba Türbesi'nin bânîsi Mehmed Paşa'nın Prizren'de kendi için yaptırdığı türbede, Hasköy'de Otman Baba, Gelibolu'da Sinan Paşa, Harmanlı'da Hızır Baba ve Göynük'te Bıçakçı Ömer Dede türbelerinde revaklı bir giriş bulunmaktadır. Balçık'ta Akyazılı Sultan Türbesi, Hezargrad'da Demir Baba Türbesi ve Yeni Zağra'daki Kıdemli Baba Türbesi'nde ise medhali kapalı bir mekân oluşturan örneklerdir.

The entrance door is not visible in old photographs, as most photographs of the tomb from the early 20th century were taken from the courtyard entrance of the Wágner villa. Stone cantilevers are seen on both sides of the entrance door in engravings of the tomb dated 1855 and 1884. These stone cantilevers, which were removed in subsequent repairs, were rebuilt during the repair work in 2018, as their former traces had been found. These cantilevers must have been used to support a cover over the entrance door. There are no traces of walls on the corners of the facade on the qibla side of the tomb. No traces of walls or foundations were found during the excavations carried out in the restoration works of 1996 or 2018.

When we look at the tombs built in the 16th century, there are examples that are smaller than this tomb at the entrance of the main space and that have indoor and outdoor gates. There is a portico entrance to the tomb that Mehmed Pasha, the patron of Gül Baba's Tomb, had built for himself in Prizren, and at the tombs of Otman Baba in Hasköy, Sinan Pasha in Gallipoli, Hızır Baba in Harmanli, and Bıçakçı Ömer Dede in Göynük. Akyazılı Sultan's Tomb in Balçık, Demir Baba's Tomb in Hezargrad, and Kıdemli Baba's Tomb in Nova Zagora are examples of space created with a closed gate.

1667, Ottendorf

1684, Marsigli

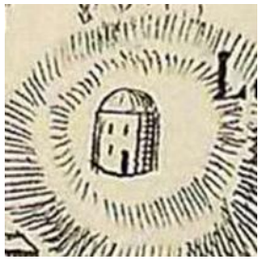
1686, Anonim

1686, Fontana

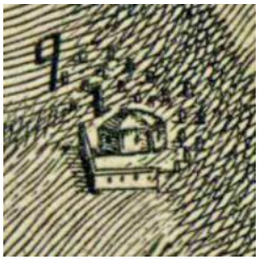
1686, Juvigny

1686, Anonim

1686, Anonim

1686, Hallart

◆ Budin gravürlerinde Gül Baba Türbesi

◆ Gül Baba Tombs in Buda Engravings

Bu sebeplerle Gül Baba Türbesi'nin giriş kapısı önünde, Prizren, Hasköy, Gelibolu, Göynük ve Harmanlı'daki türbelerde olduğu gibi *medhâl* mekânı olmadan revaklı bir üst örtünün olduğunu düşünüyoruz.

Türk mimârî eserlerinin kiliseye dönüştürülmesi sırasında özellikle câmilerdeki son cemaat yerlerinin ve minârelerin yıktırıldığı bilinmektedir[170]. Gül Baba Türbesi'nin Osmanlı dönemi sonrasında şapele çevrildiği sırada türbenin girişindeki revak Avusturyalılar tarafından yıktırılmış olmalıdır. Kiliseye çevrildiğinde batı cephedeki pencere açıklığı kapatılmış, bu pencerenin kemeri değiştirilerek oval biçimli pencereye dönüştürülmüştür. Türbenin özgün halinde pencere bulunmayan kuzey cephede tıpkı batı cephedeki gibi oval biçimli bir pencere açılmıştır. Doğu cephedeki pencere ise muhtemelen apsis olarak kullanıldığından değiştirilmemiştir.

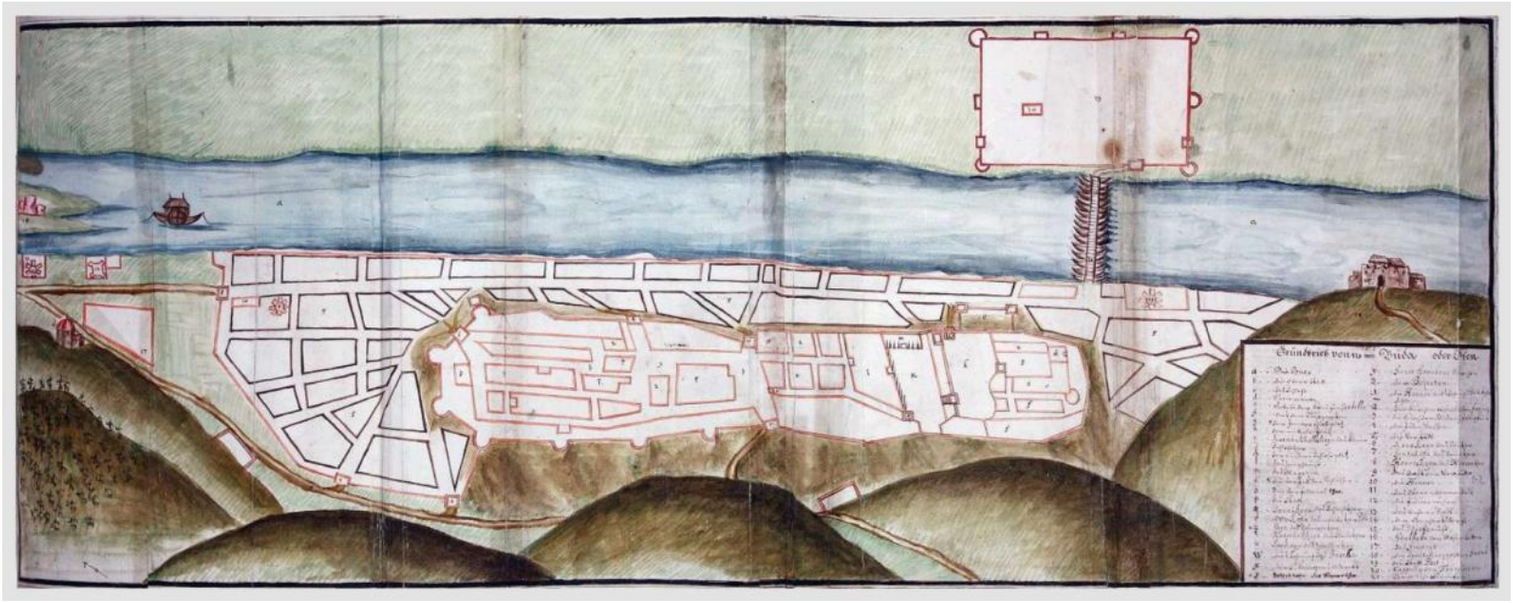
1962'deki onarımda kuzey ve batı cephedeki oval biçimli pencereler tümüyle kapatılmıştır. Doğu cephedeki pencere ile giriş kapısı üzerindeki kemer alınları hatalı onarımla açılarak buralara lokma taklidi demir korkuluk yapılmıştır. Benzer hatalı uygulama, Győző Gerő'nün başında bulunduğu onarımlarda Peçuy'daki Yakovalı Hasan Paşa ile Gâzî Kasım Paşa câmilerinde de tekrarlanmıştır. Bu onarımların hepsi 1962-65 arasında yapılmıştır.

For these reasons, we think that there was a galleried top cover without a gate in front of the entrance gate of Gül Baba's Tomb, like in the tombs in Prizren, Hasköy, Gallipoli, Göynük, and Harmanli.

It is known that the narthex and minarets of mosques were particularly destroyed during the conversion of Turkish architectural works into churches[170]. When Gül Baba's Tomb was turned into a church, the gallery at the entrance of the tomb must have been demolished by the Austrians. The window opening on the west facade was closed and the arch of this window was changed, transforming it into an oval-shaped window. There was no window in the original version of the tomb, and an oval-shaped window was opened on the north facade, just like the west facade. The window on the east facade was not changed as it was probably used as an apse.

During the restoration in 1962, the oval-shaped windows on the north and west facades were completely closed. The window on the east facade and the arch facade on the entrance door were opened with faulty repairs and iron railings imitating a grid were installed. A similar faulty practice was repeated for the Yakovalı Hasan Paşa and Gazi Kasım Paşa mosques in Pécs during the repairs led by Győző Gerő. All of these repairs were made between 1962 and 1965.

170. Yılmaz 2020: 168, 186, 203, 524-525

◆ Heinrich Ottendorf'un 1667 târihli Budin ve Peşte planı (Budapeşte Askerî Târih Müzesi'nden)

◆ Heinrich Ottendorf's Buda and Pest plan from 1667 (from the Budapest Military History Museum)

◆ Heinrich Ottendorf'un gravüründe 16 numarayla işâretli Gül Baba (Ghulbaba) Türbesi

◆ The Gül Baba (Ghulbaba) Tomb marked with number 16 in Heinrich Ottendorf's engraving

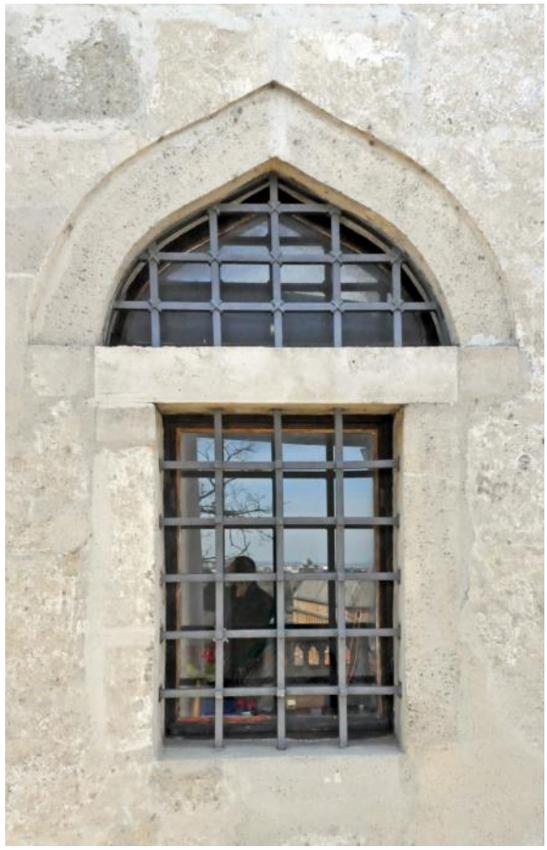

◆ Heinrich Ottendorf'un gravüründe 15 numarayla işâretli Gerz İlyas Tekkesi

◆ Gerz İlyas Lodge marked with number 15 on Heinrich Ottendorf's engraving

◆ Kemer alınları hatalı olarak boşaltılan örnekler (1, 2, 3) ile özgün örnek (4)
1- Gül Baba Türbesi
2- Peçuy, Gazi Kasım Paşa Câmii
3- Peçuy, Yakovalı Hasan Paşa Câmii
4– Sigetvar, Sultan Süleyman Câmii

◆ The original example (4) and examples where the arch facade has been emptied incorrectly (1, 2, 3).
1- Gül Baba's Tomb
2- Gazi Kasım Paşa Mosque in Pécs
3- Yakovalı Hasan Paşa Mosque in Pécs
4– Süleyman the Magnificent Mosque in Szigetvar

↑ 1, ↓ 2

↑ 3, ↓ 4

◆ Gül Baba Türbesi'nin batı cephesinde mimarisi değiştirilen pencere (1940)

◆ The window architecturally changed on the west facade of Gül Baba's Tomb (1940)

◆ Sıva raspasıyla ortaya çıkartılan özgün pencere açıklığı (2017)

◆ The original window space revealed by scraping away the plaster

◆ Gazi (Yahyâpaşazâde) Mehmed Paşa Türbesi (2013, Prizren)

◆ Ghazi (Yahyâpaşazâde) Mehmed Pasha's Tomb (2013, Prizren)

◆ Hızır Baba Türbesi (2019, Harmanlı)

◆ Hızır Baba's Tomb (2019, Harmanlı)

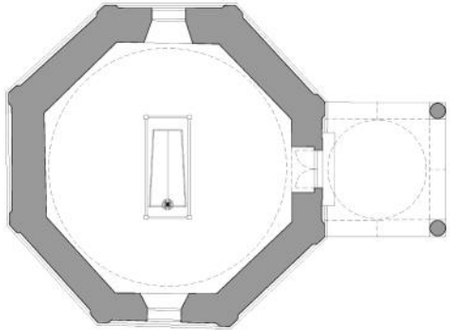
◆ Bıçakçı Ömer Dede Türbesi (2019, Göynük)

◆ Bicakci Omer Dede's Tomb (2019, Göynük)

GÜL BABA TÜRBESİ RESTİTÜSYONU
RESTITUTION OF GÜL BABA'S TOMB

I. Dönem
1543-1548 ile
1686 arası

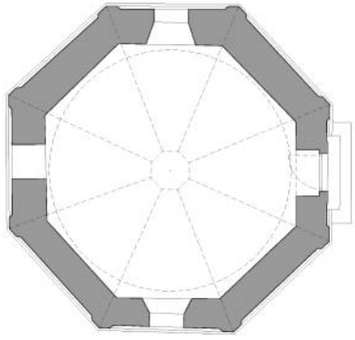
1st Period
1543-1548 to 1686

II. Dönem
1686 -1963 arası

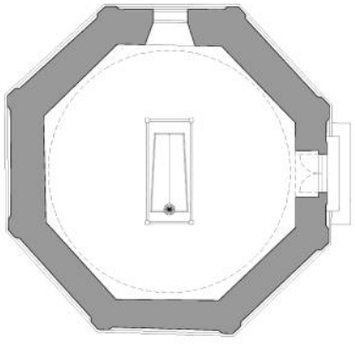
2nd Period
1686 -1963

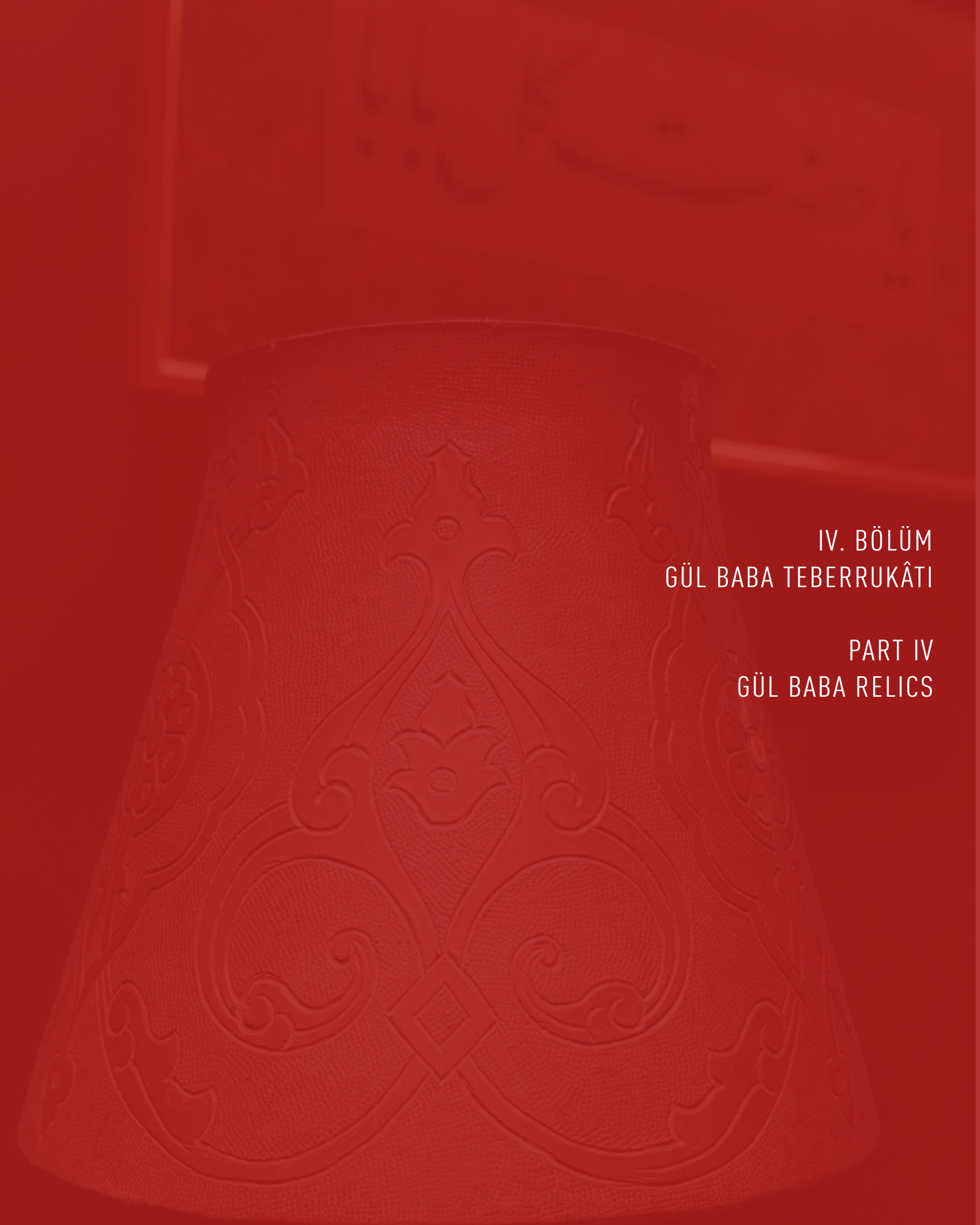

III. Dönem
1963 sonrası

3rd Period
after 1963

IV. BÖLÜM
GÜL BABA TEBERRUKÂTI

PART IV
GÜL BABA RELICS

Gül Baba Teberrukâtı

Gül Baba Relics

Lugatte, *sâhip olunan bir şeyi karşılıksız olarak bir kimse veya kuruma verme, bağışlama* anlamındaki[171] *teberru* kelimesinin çoğulu olarak kullanılan *teberrukât* terimi, câmi, tekke, türbe gibi kurumlara hayır sahipleri tarafından bağışlanan eşyâlar için kullanılan genel bir tâbirdir.

Gül Baba Türbesi'ndeki eşyalarla ilgili en eski bilgileri Evliyâ Çelebi vermektedir. Seyyâh, sandukanın yeşil çuha ile örtülü olup başında Bektaşî tâcı bulunduğu ve türbenin duvarlarının hat levhalarıyla süslü olduğunu bildirir[172]. Budin'deki Osmanlı döneminden sonra türbe Avusturyalılar tarafından kiliseye dönüştürüldüğünde bu eşyâlar kaldırılmıştır.

Gül Baba Türbesi'ne çeşitli zamanlarda hediye edilen muhtelif eşyâlar bulunmaktadır. Türbenin onarımlarında bu eşyâlar depolara kaldırılmış, onarım sonrasında da şamdan, rahle, buhurdan gibi bazıları tekrar yerine konulmuş, puşîde ve hat levhaları gibi bazıları da yenilendiği için depolarda kalmıştır. Türbenin son onarımından önce müze çalışmalarında değerlendirilmesi amacıyla 2015 yılında bu eşyaları depolarda inceleme fırsatımız oldu. Arşiv belgeleri, eski fotoğraflar, özel mektuplar ve gazete haberlerinden tespit edebildiğimiz eşyalarla birlikte depolarda muhafaza edilenler ve halen türbede / müzede sergilenen eşyaları içeren bir liste oluşturup bu teberrukât eşyâlarını üç başlık altında topladık.

The dictionary defines the Turkish word *teberrukât* (relics), which is used as the plural of the word *teberru* and means being blessed through someone or something, as a general term used for items donated by benefactors to institutions such as mosques, lodges, and tombs.

Evliyâ Çelebi provides the oldest information about the items in Gül Baba's Tomb. He stated that the sarcophagus was covered with green broadcloth and had a Bektashi crown at its head, while the walls of the tomb were decorated with calligraphy plates[172]. These items were removed when the tomb was converted into a church by the Austrians after the Ottoman period in Buda.

Various items were donated to Gül Baba's Tomb at various times. During the repairs of the tomb, these items were taken to warehouses, and after the repairs, some of them, such as candlesticks, lecterns, and censers, were put back in their places, while others, such as drapes and calligraphy plates, remained in the warehouses because they were being replaced. In 2015, we had the opportunity to examine these items in the warehouses to evaluate them within the scope of museum studies before the final repair of the tomb. We compiled a list of the items that we identified from archival documents, old photographs, private letters, and newspaper reports, as well as those kept in the warehouses and those still exhibited in the tomb or museum, and we categorized these donated items according to three main headings.

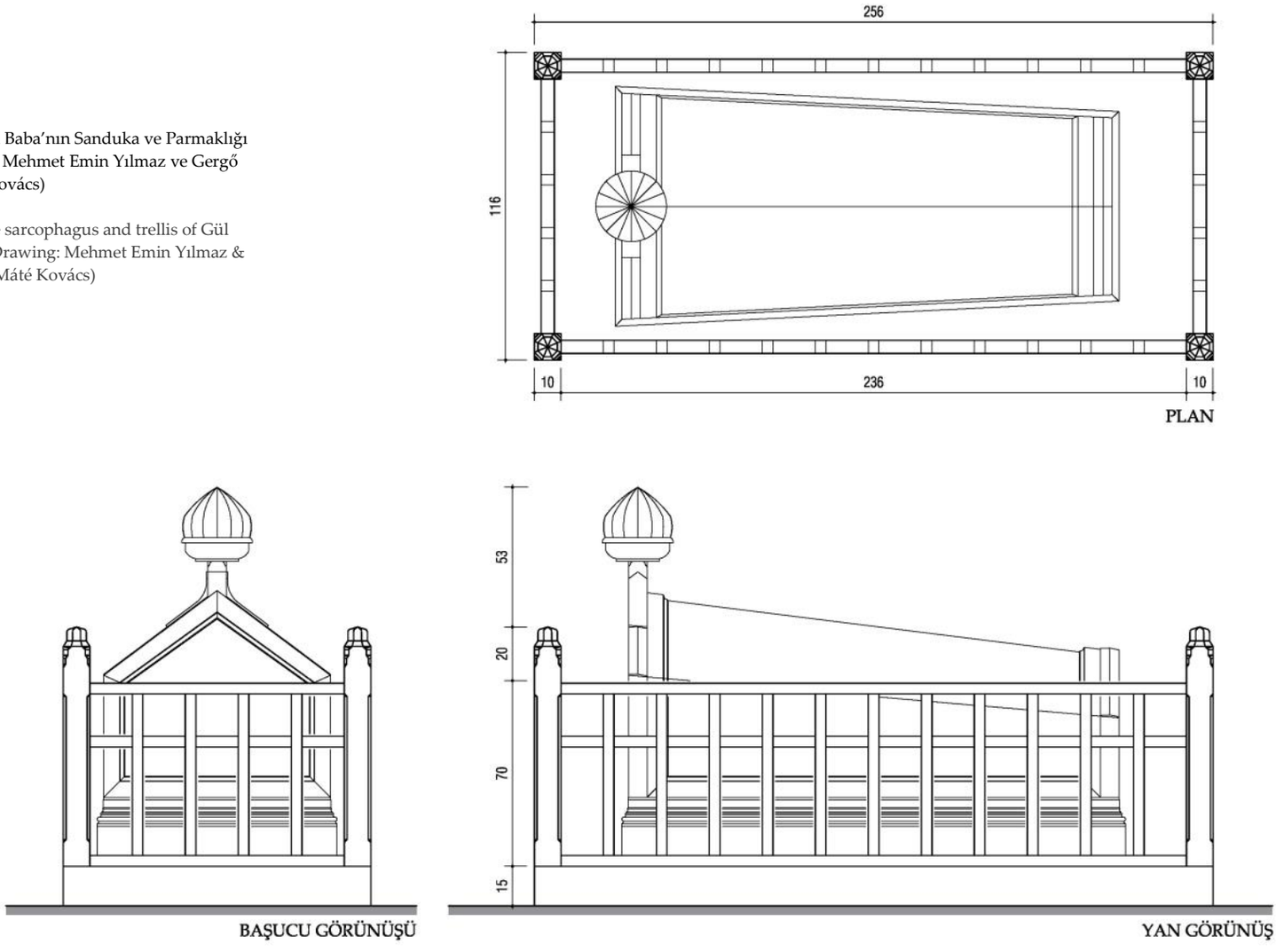
171. Kubbealtı Lugati: lugatim.com/s/teberru
172. Evliyâ Çelebi 6/324-326

Gül Baba Türbesi'ndeki Teberrukât

The Relics in Gül Baba's Tomb

Sanduka ve Parmaklık: Mevcut ceviz sanduka, Birinci Dünyâ Savaşı yıllarında Ser-Mimar Kemâleddin Bey'in görev aldığı onarımda yapılmıştır. Aynı onarımda sanduka etrâfında parmaklık olduğu da eski resimlerde görülmektedir. Bu parmaklık 1963'teki onarımda kaldırılmış, sonraki onarımlarda da yenilenmemişti. Eski fotoğraflardan görüldüğü kadarıyla bu parmaklığın yeniden çizimleri yapılmış ve Kahramanmaraş'ta imal edilerek 2018 onarımında yerine konulmuştur. Parmaklık dıştan 116 x 256 cm ebadında olup 15 cm yüksekliğindeki bir seki üzerindedir.

The sarcophagus and trellis: The existing walnut sarcophagus was built during the repairs of Chief Architect Kemâleddin Bey during the First World War. Old pictures from those repair works show that there was a trellis around the sarcophagus. This trellis was removed during the repair works in 1963 and was not replaced during the subsequent repairs. As can be seen from old photographs, this trellis was redrawn and manufactured in Kahramanmaraş and replaced during the repair work in 2018. The railing is 116 x 256 cm from the outside and it stands on a platform 15 cm tall.

◆ Gül Baba'nın Sanduka ve Parmaklığı (Çizim: Mehmet Emin Yılmaz ve Gergő Máté Kovács)

◆ The sarcophagus and trellis of Gül Baba (Drawing: Mehmet Emin Yılmaz & Gergő Máté Kovács)

Puşîde: Puşîde[173] üzerine işlenen hat (*Lâ ilâhe illallâhül melikül hakkul mübîn Muhammedün rasûlüllâhi sâdikul va'dil emîn. Mülk sahibi Melik, hak ve varlığı birliği apaçık Mübin olan Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Vadinde sadık ve emin olan Muhammed Allah'ın Rasulüdür*) Dobrucalı Hattat Nazif Bey'e (d.1845/46, v.1913) ait olup, bilgisayar ortamında yeniden yazılmıştır.

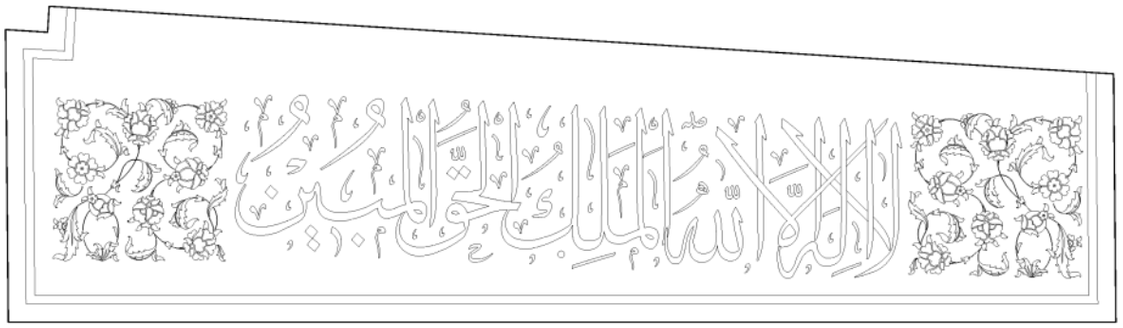
Drapes: The calligraphy on the drapes or the fabric covering of the sarcophagus[173] (*Lâ ilâhe illallâhül melikül hakkul mübîn Muhammedün rasûlüllâhi sâdikul va'dil emîn. Mülk sahibi Melik, hak ve varlığı birliği apaçık Mübin olan Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Vadinde sadık ve emin olan Muhammed Allah'ın Rasulüdür.*), originally done by Dobrucalı Hattat Nazif Bey (1845/46-1913), was rewritten in a computer environment.

◆ Puşîde üzerine işlenen Nazif Bey'in 1308 (1890-1891) târihli hattı

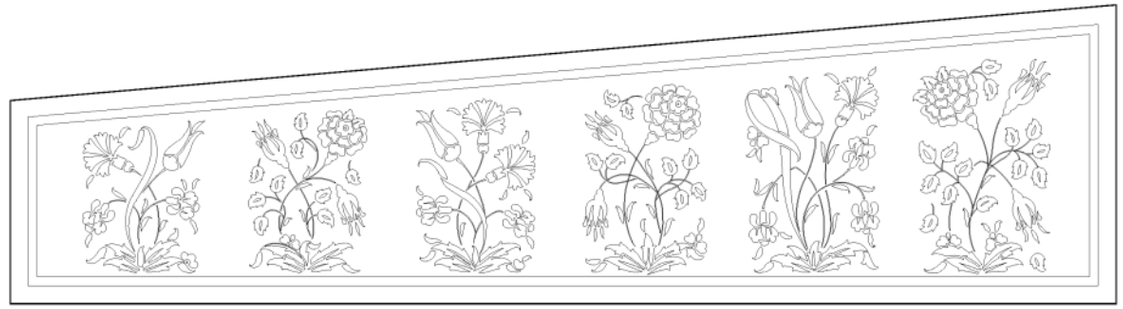
◆ Nazif Bey's calligraphy on the fabric drapes done in 1308 (1890-1891)

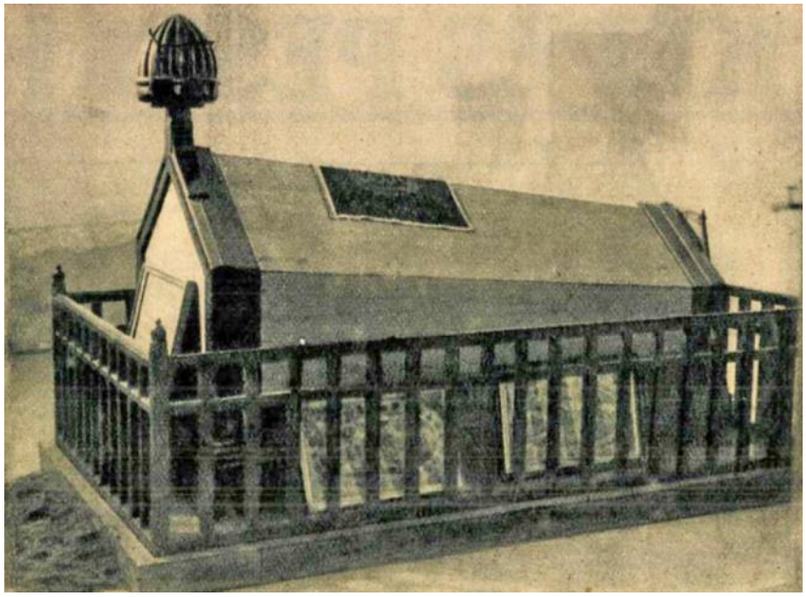

◆ 2018 onarımında hazırlanan puşîdenin çizimi (Asır Proje Arşivi)

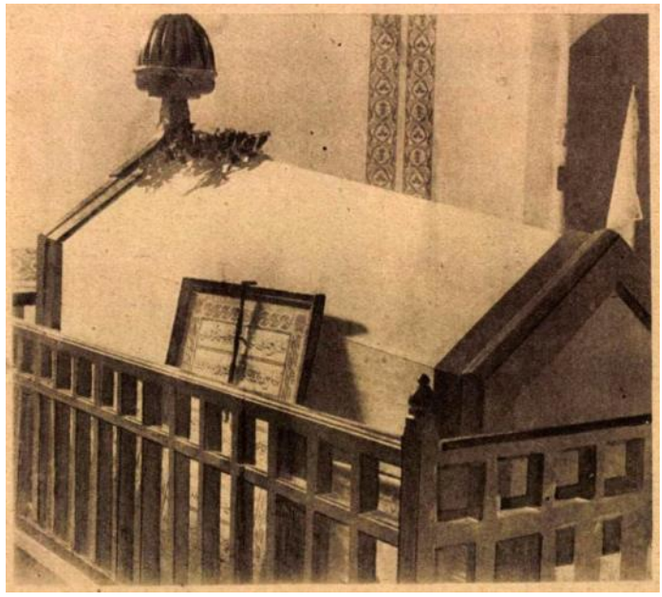
◆ Drawings of the fabric drapes prepared during the repair works of 2018 (Asır Proje Archive)

173. Prof. Dr. Ahmet Sacit Açıkgözoğlu ve Dr. Ebru Karahan Dalbaş'ın tasarladığı puşîde, İstanbul'da Birsen Çetin tarafından ipek kadife kumaş üzerine sim sırma işlenerek imâl edilmiştir.
The design for the fabric covering by Prof. Dr. Ahmet Sacit Açıkgözoğlu and Ebru Karahan Dalbaş was applied by Birsen Çetin in İstanbul by embroidering glaze on silk velvet fabric.

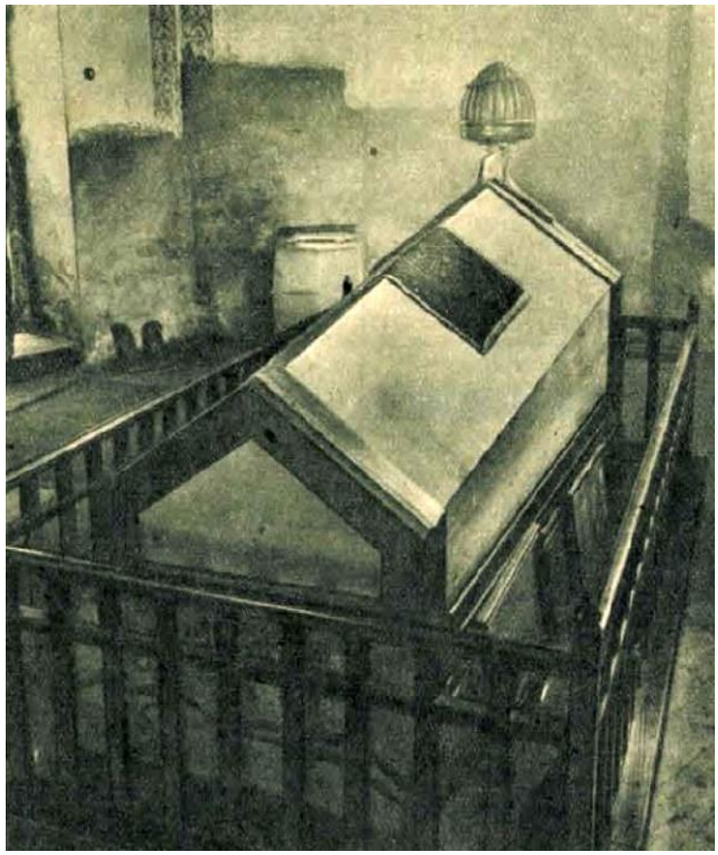

- 1922 (Tolnai Világlapja, 1922/22)
- 1933 (Pesti Hirlap Vasárnapja, 28.05.1933)

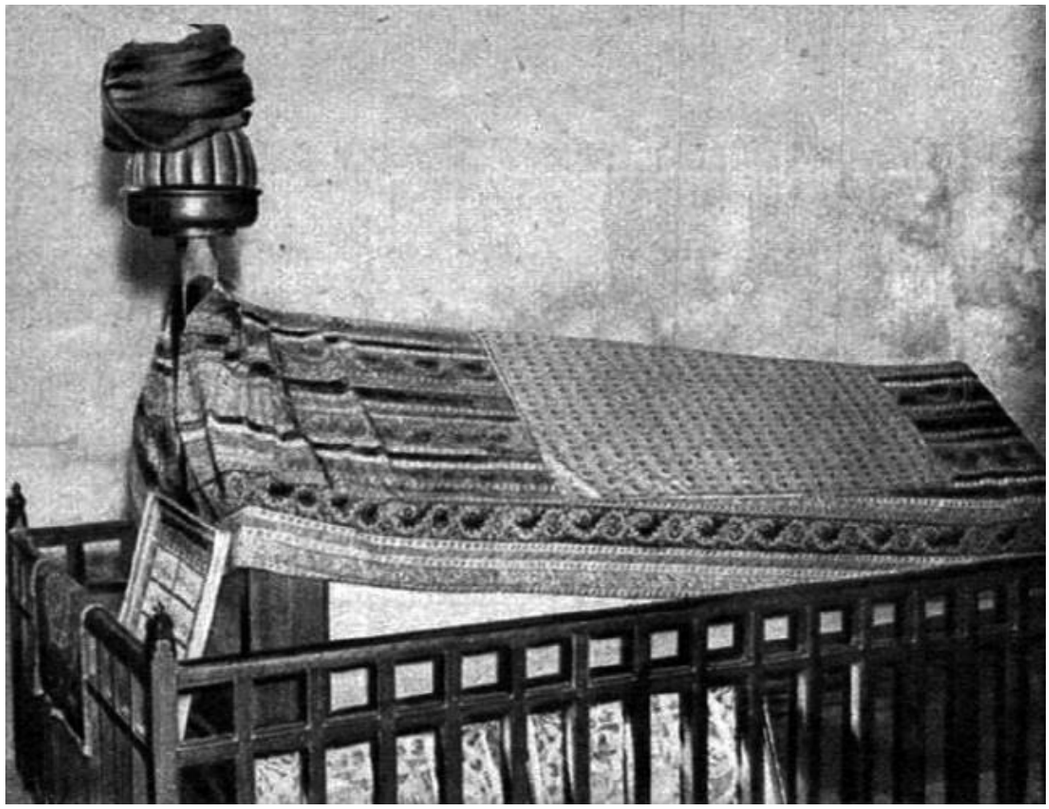

- 1929 (Képes Pesti Hirlap, 09.10.1929)

◆ 1940
(Tolnai Világlapja, 1940/42)

◆ 1941
(Képes Vasárnap, 27.06.1941)

◆ Gül Baba Türbesi'ndeki şamdanlar

◆ The candlesticks in Gül Baba Tomb

Tâc-ı Şerîf: Gül Baba Müzesi'nin proje toplantılarında sandukada daha önceden yer alan tâc-ı şerîflerin müzeye kaldırılmasına karar verilince sandukada yer alacak yeni tâc hazırlanıp usulüne uygun bir şekilde sandukaya konulmuştur[174].

Tâc-ı Şerîf (dervish head covering): In the project meetings for the Gül Baba Museum, after it was decided to move the head coverings that were previously placed on the sarcophagus to the museum, a new head covering was prepared and placed on the sarcophagus in a proper manner[174].

Şamdanlar: Tıpkı tâc-ı şerîfler gibi türbede bulunan şamdanların da Gül Baba Müzesi'ne kaldırılmasına karar verilince Ankara'da iki adet şamdan imâl ettirilip sandukanın baş tarafına konulmuştur.

Candlesticks: As was the case with the head pieces, when it was decided to move the candlesticks in the tomb to the Gül Baba Museum, two new candlesticks were manufactured in Ankara and placed at the head of the sarcophagus.

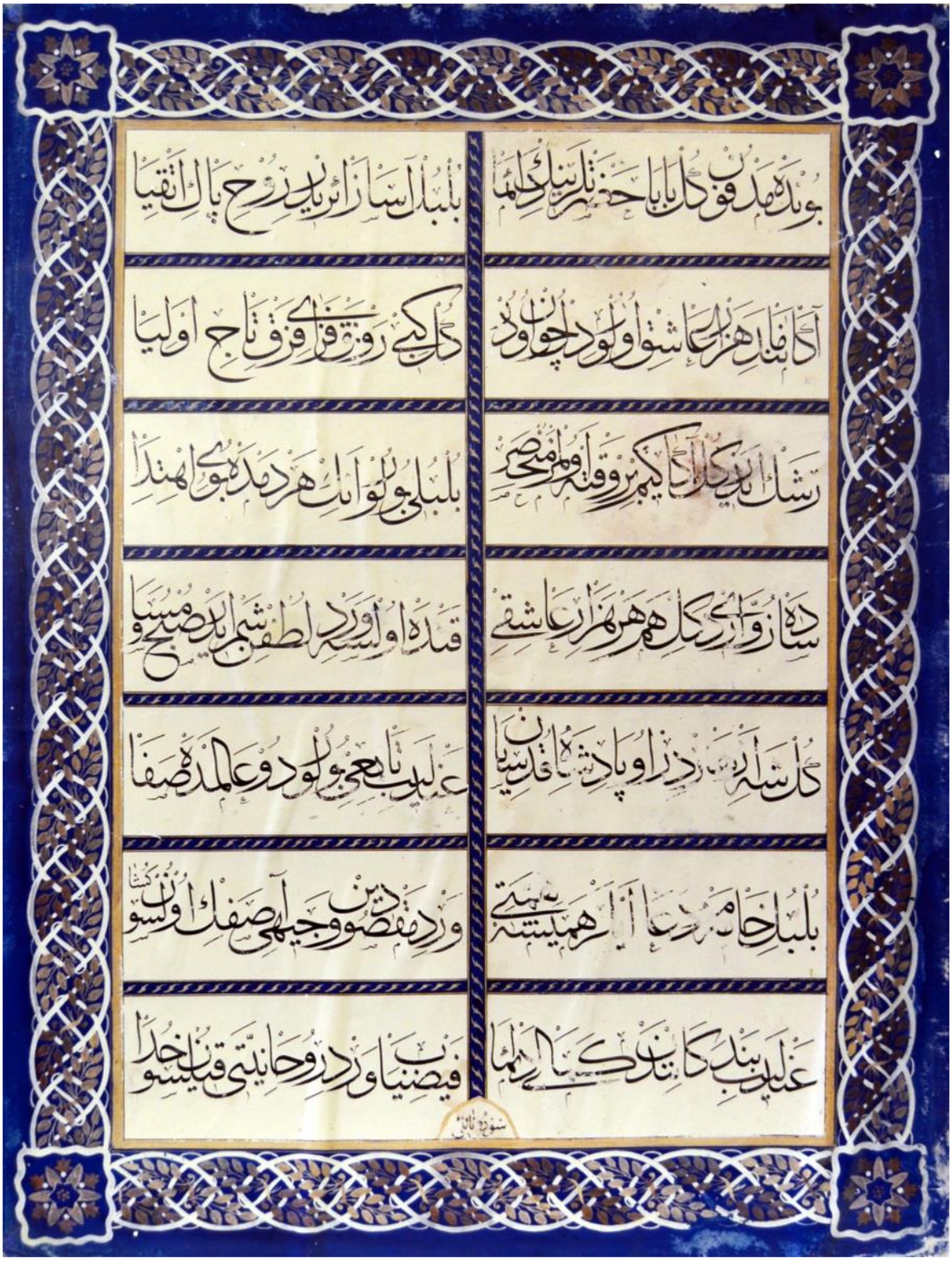
1 Numaralı Hat Levhası: *Nailî* hattıyla *Kemâlî* isimli bir zâtın yedi beyitlik manzûmesinin yazılı olduğu levha olup türbe teberrukâtı içinde tespit edebildiğimiz günümüze ulaşan en eski levhadır. Sülüs hatla yazılmış 47x62 cm ebadındaki büyük levhanın hattatının *Manastırlı Salih Nailî* olduğunu düşünüyoruz. *Kemâlî* isimli bir şairin Gül Baba hakkındaki şiirini sülüs hatla yazan Nailî, imzasını *sevvedehu (karaladı) Nailî* şeklinde atmıştır. Üzerinde tarih bulunmayan

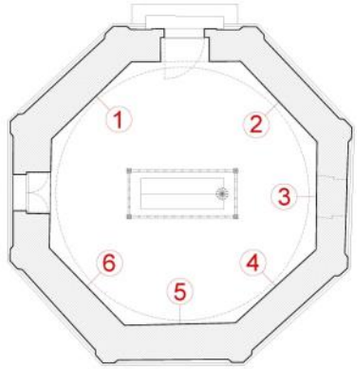
Calligraphy Plate No. 1: This plate, on which a seven-couplet poem of a person named Kemâlî is written with *nailî* calligraphy, is the oldest surviving plate that we found among the tomb's relics. We think that the calligrapher responsible for the thuluth calligraphy on this large plate (47x62 cm) was Salih Nailî from Monastir. Nailî, who wrote Kemâlî's poem about Gül Baba in thuluth calligraphy, signed it with *Sevvedehu Nailî*. This plate, which does not have

174. Gül Baba'nın sandukasındaki yeni tâc Beypazarı'nda Bektaşî dervişi Galip Tutgun tarafından hazırlanmıştır.
The new head covering on Gül Baba's sarcophagus was prepared by Bektashi dervish Galip Tutgun in Beypazarı.

bu levha, Gül Baba hakkında yazılmış bir şiir olması yönüyle önem kazanmaktadır. Ahmed Hikmet Bey, 1910'daki ziyâretinde bu levhanın türbede asılı olduğunu bildirip metnini günlüklerine not etmiştir[175]. Fahreddin Bey'in makalesinde de levhanın metni bulunmaktadır[176].

a date on it, is important as it has a poem written about Gül Baba. Ahmed Hikmet Bey, during his visit in 1910, stated that this plate was hanging in the tomb and he noted the text in his diary[175]. The plate's text was also published in Fahreddin Bey's article[176].

◆ Gül Baba Türbesi'nde asılı hat levhalarını gösteren kroki

◆ Sketch showing the suspended calligraphy plates in Gül Baba Tomb

◆ 1 numaralı hat levhası

◆ Calligraphy Plate No. 1

Bunda medfûn Gül Baba hazretlerinin dâimâ
Bülbül- âsâ zâiridir ruh-ı pâk-i etkıyâ

Âna mânend-i hezâr âşık olur dil, çün odur
Gül gibi revnak-fezâ-yı fark-ı tâc-ı evliyâ

Reşk eder gül âna kim bir vakte olmaz münhasır
Bülbülü bulur ânın her demde bûy-ı ihtidâ

Sâde züvvârı değil hem her hezâr âşıkı
Kande olsa verd-i lütfun şemm eder subh ü mesâ

Gül şeh-i ezhârdır, o pâdişâh-ı kudsiyân
Andelîb-i tâbii bulur dü âlemde safâ

Bülbül-i hâmem du'â eyler hemîşe himmeti
Verd-i maksûdın vechi âsafın etsin güşâ

Andelîb-i bendegânından Kemâlî dâ'imâ
Feyz-yâb-ı verd ruhâniyeti kılsın Hudâ
Sevvedehû Nâilî

175. Özgül 2016: 259-260
176. Bkz. *Ek II*
See Addendum II

2 Numaralı Hat Levhası: *Hayrunnas men yenfeûn nas / insanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır* meâlindeki hadis-i şerîftir. Hattat Hamid Aytaç istifi olan bu levha, zerendud (altın) tekniği ile hazırlanmış olup çerçevesi dıştan 80 x 120 cm ebatındadır. 1394 (1974) târihli hat 2018 onarımı vesilesiyle yeniden yazılmıştır.

Calligraphy Plate No. 2: The hadith on this plate reads as *Hayru'n-nas men-yenfe'û'n-nâs* (*"The one who is the most exalted is the one who helps people"*). This plate, from among those of the calligrapher Hamid Aytaç, was prepared with the *zerendud* (gold) technique and measures 80 x 120 cm from the outside of the frame. The calligraphy, dated H. 1394 (1974), was rewritten on the occasion of the 2018 repair works.

◆ Türbede asılı iki numaralı hat levhası

◆ Calligraphy Plate No. 2 hung in the tomb

3 Numaralı Hat Levhası: *E lâ inne evlîyâallâhi lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn / Muhakkak ki Allah dostları için korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir* meâlindeki Yûnus sûresinin 62. âyetidir. Rûmîlerle süslü, kûfî hatlı bu levha, zerendud ve halkâr (altın mürekkep) tekniği ile hazırlanmış olup çerçevesi dıştan 90x120 cm ebadındadır.

Calligraphy Plate No. 3: This plate features the 62nd verse of the surah of Yunus: *E lâ inne evlîyâallâhi lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn* (*"Surely, there is no fear for the friends of Allah and they will not grieve"*). It was prepared with Kufic calligraphy, decorated with a Rumi motif, and prepared with the technique of *zerendud* and *halkar* (golden ink). Its frame is 90x120 cm from the outside.

◆ Türbede asılı üç numaralı hat levhası

◆ Calligraphy Plate No. 3 hung in the tomb

4 Numaralı Hat Levhası: Kûfî-ma'kılı hatla ism-i celâl, ism-i nebî ile çehâr-yâr-ı güzîn efendilerimizin isimleri (Allah, Muhammed, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali) yazılıdır. Bu levha 70x70 cm ebadında olup akkâse ebru tekniği ile hazırlanmıştır.

Calligraphy Plate No. 4: This plate features the names of Allah, His Prophet, and the four select companions of the latter in Kufic script. It is 70x70 cm in size and was prepared with the *akkase* marbling technique.

◆ Türbede asılı dört ve altı numaralı hat levhaları

◆ Calligraphy Plates No. 4 and No. 6 hung in the tomb

5 Numaralı Hat Levhası: Hattat Neyzen Emin Dede istifi ile *Kelime-i Tevhîd* (Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah / Allah'tan başka ilâh yoktur, Muhammed Allah'ın elçisidir) yazılıdır. 80 x 120 cm ebatındaki bu levha zerendud (altın) tekniği ile hazırlanmıştır.

Calligraphy Plate No. 5: This plate is inscribed with the Tawhid (*La ilaha illallah, Muhammedun Rasûlullah / "There is no god but Allah, and Muhammad is the messenger of Allah"*), having been done by the calligrapher Neyzen Emin Dede. It is 80 x 120 cm in size and was prepared with the *zerendud* (gold) technique.

◆ Türbede asılı beş numaralı hat levhası

◆ Calligraphy Plate No. 5 hung in the tomb

6 Numaralı Hat Levhası: Kûfî-ma'kılı hatla *Besmele-i Şerîf* (Bismillahirrahmanirrahim / Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla) yazılıdır. Bu levha 70x70 cm ebadında olup akkâse ebru tekniği ile hazırlanmıştır.

2, 3, 4, 5 ve 6 numaralı bu levhalar, İstanbul'da Gül Baba Türbesi için özel olarak hazırlanmıştır[177].

Calligraphy Plate No. 6: This plate features the *Basmala* in Kufic script (*Bismillahirrahmanirrahim / "In the Name of Allah, the Most Merciful and Forgiving"*). It is 70x70 cm in size and was prepared with the *akkase* marbling technique.

Plates 2, 3, 4, 5, and 6 were specially prepared for Gül Baba's Tomb in İstanbul[177].

177. 2, 3, 4, 5 ve 6 numaralı bu levhalar, İstanbul'da Sümbül Efendi Ebrihânesi'nde, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden Prof. Dr. Ahmet Sacit Açıkgözoğlu, Elif Yurdakul, Dilruba Ürküt, İrem Ceran, Meryem Özer Şahin ve Rabia Mütevelli Sönmez tarafından Gül Baba Türbesi için özel olarak hazırlanmıştır.
The plates numbered 2, 3, 4, 5, and 6 were specially prepared for Gül Baba's Tomb by Prof. Dr. Ahmet Sacit Açıkgözoğlu, Elif Yurdakul, Dilruba Ürküt, İrem Ceran, Meryem Özer Şahin, and Rabia Mütevelli Sönmez from Mimar Sinan Fine Arts University at the Sümbül Efendi Ebrihânesi in İstanbul.

◆ Gergő Máté Kovács tarafından türbeye bağışlanan Simon Róbert'in Macarca Kur'an-ı Kerîm tercümesi (solda) ile Diyânet İşleri Başkanlığı tarafından basılan Kur'an-ı Kerimler (sağda) ve imzâ defterleri

◆ Simon Róbert's Hungarian translation of the Holy Qur'an (left) donated to the tomb by Gergő Máté Kovács, and a Qur'an published by the Directorate of Religious Affairs (right) and signature notebooks

Gül Baba Müzesi'ndeki Teberrukât

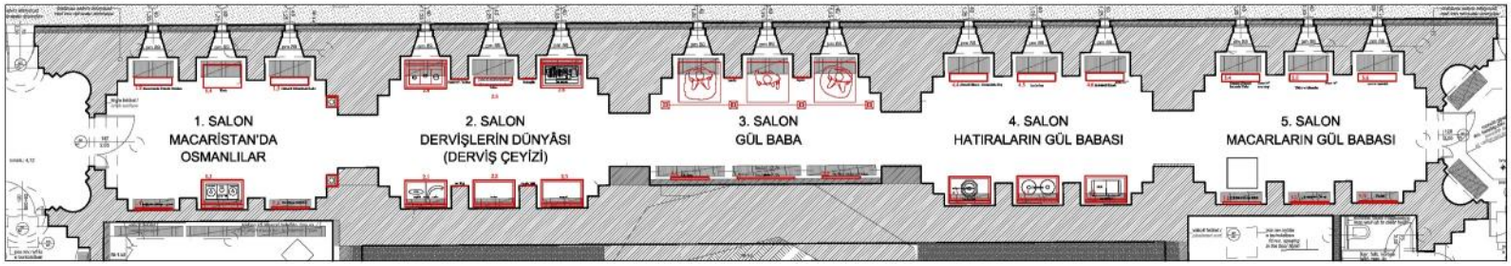
Relics in the Gül Baba Museum

2018'deki restorasyon kapsamında Wágner villasının bodrum katında kalan ve yıllardır kullanılmayan mekânlar değerlendirilmiştir. Burasının bir kültür merkezi ve sürekli yaşayan bir mekân olması amacıyla ziyâretçiler için kafeterya ve müze planlanmış, ayrıca çeşitli etkinlik ve toplantıların düzenlenebilmesi için de toplantı salonları ile çok amaçlı salon düşünülmüştür. Kültür merkezi kapsamında küçük bir müze de faaliyete geçmiştir. Gül Baba Müzesi, birbirinin içinden geçilen beş salondan oluşmaktadır.

Müzenin ilk salonunun teması *Macaristan'da Osmanlılar* olup burada *Macaristan'da Osmanlı Orduları, Osmanlı Döneminde Budin (1541–1686)* ve *Baruthâne Mahallesi* başlıklı bilgi panoları yer almaktadır. Karşılama panosunda birebir ebatta bir Bektaşî dervişi gravürü bulunan bu salondaki vitrinde ise Budapeşte Târih Müzesi'nden getirilen Osmanlı dönemine ait özgün mühür, iki adet akçe ile bakır ve seramik kaplar sergilenmektedir. Kioskta ise ziyaretçilere 1686 yılında

Within the scope of the restoration in 2018, the spaces in the basement of the Wágner villa that had not been used for years were evaluated. A cafeteria and a museum were planned for visitors to make this a cultural center and a permanently living space, and meeting halls and a multi-purpose hall were designed to organize various events and meetings. A small museum also started operating within the scope of the cultural center. The Gül Baba Museum consists of five halls that pass through each other.

The theme of the first hall of the museum is *Ottomans in Hungary*, and there are information boards titled *Ottoman Armies in Hungary, Buda in the Ottoman Era (1541–1686)*, and *Baruthâne District*. In this hall, the original seal from the Ottoman period brought from the Budapest History Museum is exhibited, and there is a Bektashi dervish engraving of the same size on the welcome panel and two coins and copper and ceramic vessels. In the kiosk, short intro-

çizilen Budin gravürü üzerinden şehirdeki Osmanlı eserlerinin kısa tanıtımları yapılmaktadır.

Dervişlerin Dünyâsı / Derviş Çeyizi temalı ikinci salonda *Tasavvuf, Tarîkat, Tekke, Bektaşîlik, Hüsn-i Hat, Tekke Mûsikisi* ve *Tâc-ı Şerîf* başlıklı bilgi panoları yer almaktadır. Müzede en fazla eserin sergilendiği bu salondaki vitrinlerde, teber, nefir, keşkül, şamdan, buhurdan, gülâbdan, tâc ve mezar taşı, hat malzemeleri teşhir edilmektedir.

ductions to Ottoman artifacts in the city are made with the Buda engraving from 1686.

In the second hall with a theme of the *World of Dervishes / Dervish Dowry*, there are information boards titled *Sufism, Sects, Lodges, Bektashism, Calligraphy, Lodge Music,* and *Tâc-ı Şerîf*. Axes, trumpet-like instruments, *keşkül* food containers, candlesticks, censers, rose water flasks, head coverings, tombstones, and calligraphy materials are exhibited in the showcases of this hall, where most of the artifacts in the museum are located.

◆ Gül Baba Müzesi Planı (Asır Proje Arşivi)

◆ Gül Baba Museum Plan (Asır Proje Archive)

◆ Derviş Keşkülü

◆ Dervish Bowl

Derviş Keşkülü / Keşkül-i Fukarâ

Devamlı seyahat eden dervişlerin yiyecek ve içecek saklama kabı olarak kullandıkları keşkül, genellikle Hindistan cevizinin üst kısmı enlemesine kesilip içi oyularak yapılırdı. Bakır ve ahşaptan yapılanları da mevcuttur. Bazen tabii haliyle bırakılır bazen de üzerine yazılar ve çeşitli süsleme motifleri işlenirdi. Keşküller, dervişler tarafından su kabı olarak, yemek tabağı olarak ya da kuyudan su çekmek gibi amaçlarla kullanılmıştır. Aynı zamanda sadaka kumbarasıdır, abdest aldıkları ibriktir, su içtikleri bardaktır. (*Gül Baba Müzesi'nden*)

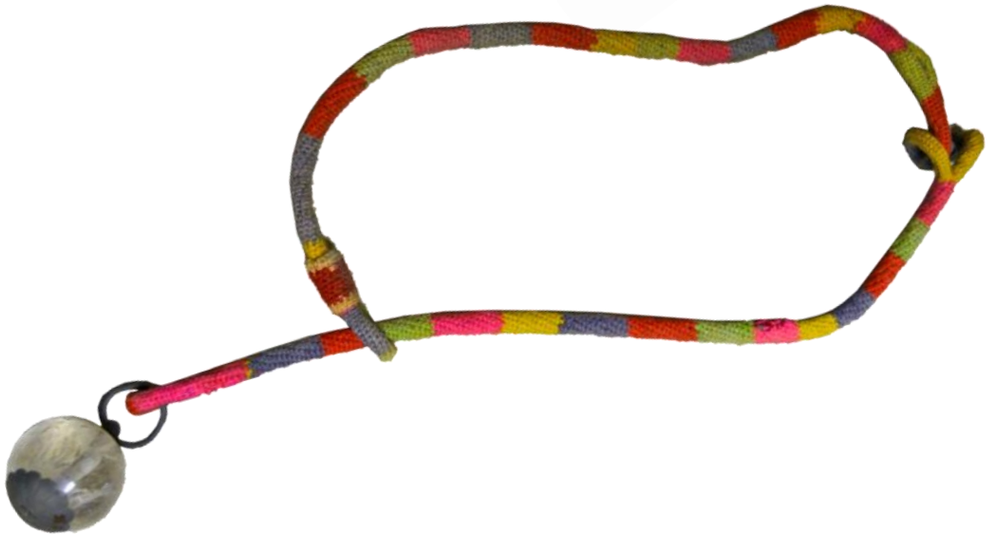
Dervish Bowl

The *keşkül*, which was used as a food and beverage storage container by the dervishes who were constantly traveling, was usually made by cutting the upper part of a coconut crosswise and hollowing it. Some were also made from copper and wood. Sometimes the container was left in its natural state, and sometimes inscriptions and various ornamental motifs were embroidered on it. Keşkül containers were used by dervishes as water bowls, dinner plates or for purposes such as drawing water from a well. They also functioned as charity money banks, pitchers for performing ablutions, and as glasses for drinking water. (*From Gül Baba Museum*)

Nefir
Ürkütücü ses çıkarma özelliğine sahip olduğundan, dervişler, vahşi hayvanları korkutup kaçırmak maksadıyla yanlarına her iki başına takılmış zincirle bellerinde ya da boyunlarında taşırlardı. Büyükbaş hayvanların boynuzundan yapılırdı. Nefirden ses çıkarmak, üflemek, nefes ve maharet isteyen bir iştir. Nefir aynı zamanda İsrafil'in üflediği "sur"u sembolize eder. (*Gül Baba Müzesi'nden*)

Horn
Dervishes used to carry a salpinx horn at their waists or necks with chains attached from both places to their heads to scare away wild animals, as they made a frightening sound. The salpinx was made from the horns of cattle. Blowing on these horns to produce sound was a job that required lung capacity and dexterity. The *nefir* also symbolizes the trumpet blown by the angel Israfil. (*From Gül Baba Museum*)

Kamberiye
Bektaşî Babaları kuşaklarına, Hz. Ali'nin atının göğüs kösteğini simgeleyen, Necef veya Hacıbektaş taşından yapılmış yumurta biçimli ortası delikli taş takarlardı. Kamberiye, sadakatle hizmet, vefa ve bağlılığı ifade eder. (*Gül Baba Müzesi'nden*)

Kamberiye (dervish belt)
Bektashi Fathers wore an egg-shaped stone with a hole in the middle, made of rock crystal or Hacıbektaş stone, on their belts, symbolizing the chest fetter of Ali's horse. The kamberiye denotes faithful service, loyalty, and devotion. (*From Gül Baba Museum*)

Teber

Tek veya çift ağızlı olan teberler, seyyah dervişlere ait birer semboldür. Mürşidin izni ile tekbir ve gülbank okunarak eline teberi verilen derviş, bunu yolculuk sırasında taşıyarak yabanî hayvanları uzaklaştırmak için kullanırdı. Üzerlerine âyet-i kerîmeler, Esma-ül hüsnâ, Yâ Ali işlenmiş olanları da vardır.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Halberd ax

Single or double halberd axes are symbols of wandering dervishes. With the permission of the master, a dervish was given a halberd upon reciting takbir and gülbank prayers and used it to drive away wild animals, carrying it on journeys. There are also some halberds adorned with verses from the Qur'an, the names of Allah, or "Ya Ali."

(*From Gül Baba Museum*)

Teslim Taşı

Bektaşî sembollerinden olan teslim taşı, balgâmî taşından yapılmış olup dervişin irâdesini Allah'a teslim etmelerini simgelemektedir. Etrafı on iki imamı temsil eden on iki hilâl şeklindedir. Teslim taşının içinden boyuna asılması için bir bağ geçirilir. Bağın boyuna geçen deri kısmı, derisi yüzülerek öldürülen Seyyid Nesimî'yi, kaytan kısmı Hallac-ı Mansûr'u, taşın dış yüzü Hz. Hatice'yi, iç yüzü de Hz. Fatma'yı temsil etmektedir. Bağ, taşın alt kısmında tasavvuftaki şeriat, tarikat, hakikat, marifet kapılarını temsilen dört halka yapacak biçimde örülmüştür. Halkaların arasındaki iki küçük taş da Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i simgelemektedir.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Submission Stone

The submission stone, which is one of the Bektashi symbols, is made of meerschaum and symbolizes the submission of the dervish's will to Allah. It is in the shape of twelve crescents, representing the twelve imams. A cord is passed through the stone so that it can be worn around the neck. The leather cord around the neck represents Seyyid Nesimi, who was killed by being skinned alive, as well as Hallac-ı Mansur, and the outer surface of the stone represents Hz. Hatice while the inner surface represents Fatma. The cord is laced to form four rings at the bottom of the stone, representing the gates of sharia, sect, truth, and ingenuity in Sufism. The two small stones between the rings symbolize Hz. Hasan and Hz. Hussein.

(*From Gül Baba Museum*)

Tesbih

Tekke tesbihleri iri taneli olup büyüklüklerine göre *beşyüzlük* veya *binlik* şeklinde adlandırılırdı. Dervişler, *İsm-i Celâl*'i çeker ve tesbihin tanesini yanındakine iletir, o da aynı şekilde bir sonrakine ileterek tesbih halka içinde çevrilirdi.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Tesbih (Rosary)

Lodge rosaries were coarse-grained and were called "five hundred" or "thousand" depending on their size. Dervishes would draw the name "Jalal" and move from each rosary bead to the next one, and the rosary would be turned around in a circle.

(*From Gül Baba Museum*)

Gülabdân

Tekkeye gelen misafirlere gülsuyu verilirdi. Cam, seramik veya maden işçiliğinde örneklerine rastlanan gülâbdan, gül suyu serpmek için kullanılan geniş karınlı, uzun boyunlu, dar ağızlı bir kap türüdür. Gülâbdan, çok defa buhurdanla beraber takım halinde bir tepsi içinde yer alır, üzerleri ince bir zevki yansıtan desenlerle süslü olurdu. Altın, gümüş, tombak gibi madenî olanların zengin kabartmalı veya değerli taş kakmalı örnekleri mevcuttur. Gül, Hz. Muhammed'i sembolize eder. O'nun rûhaniyetini davet, şefaatine mazhar olabilmeyi ifade için meydanevinde gülsuyu serpilirdi.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Rose Water Flask

Rose water was offered to guests who came to the lodge from a vessel called gülabdan, which was available in glass, ceramics, or metal and had a wide-bellied, long-necked, narrow-mouthed shape. It was used for sprinkling rose water. The gülabdan was often part of a set on a tray with a censer, decorated with patterns reflecting refined taste. There are richly embossed examples and others are inlaid with precious stones. The rose symbolizes the Prophet Muhammad. Rose water was sprinkled in the square to invite the Prophet's spirit and to be honored by his intercession.

(*From Gül Baba Museum*)

- Dursun Gümüşoğlu tarafından bağışlanan gülabdan
- Rose water flask donated by Dursun Gümüşoğlu

◆ Dursun Gümüşoğlu tarafından bağışlanan şamdan

◆ Candlestick donated by Dursun Gümüşoğlu

Şamdan

Dergâhlarda aydınlatma şamdanlar ve fenerlerle sağlanıyordu. Mevlevî ve Bektaşî meydanlarında yakılan mumlara çerağ denmiştir. Her tekkede çerağ önemli bir yere sahiptir. Bazı tekkelerde çerağ yakıp söndürmek için ayrı bir görevli tayin edilmiştir. Güneş batma zamanı meydanlarda bir mum yakılırdı. Akşam ezanı okunduktan sonra mescidin mumları bu çerağ ile uyandırılırdı. Yemekhânedeki mumlar da aynı şekilde tutuşturulur ve bu işten önce Şeyh yahut en kıdemli Dede *çerağ gülbangı* okurdu, ardından hep birlikte *Hû* çekilir ve sofraya oturulurdu. Bu gülbank, mumların yanması ve verdiği nimetlerden dolayı Allah'a şükrün bir ifadesidir. Çerağın yakılması veya söndürülmesi icap ettiği zaman *çerağı yak*, *çerağı söndür* denilmez, *çerağı uyandır*, *çerağı dinlendir* ya da *çerağı sırla* denilirdi. Çerağ nefesle üflenerek söndürülmez, elin hareketiyle dinlendirilirdi.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Candlesticks

Lighting in the lodges was provided by candlesticks and lanterns. Candles lit in Mevlevi and Bektashi spaces are called çerağ. In every lodge, the çerağ has an important place. In some lodges, an individual was appointed with the specific task of lighting and extinguishing the lamps. A candle was lit in the squares at sunset. After the evening prayer was performed, the candles of the mosque were lit with that initial candle. The candles in the dining area were lit in the same way, and before that, the Sheikh or the most senior Dede would recite the specific call, complete it with a Hü, and then sit at the table. This call or prayer, known as gülbank, is an expression of gratitude to Allah for the burning of candles and the blessings He has given. When it was necessary to light or extinguish a lamp, they did not say "light the lamp" or "turn it off." Instead, they said "awaken the lamp" and "let the lamp rest" or "glaze the lamp." The candle was not extinguished by blowing on it; it was put to rest with a manual movement.

(*From Gül Baba Museum*)

Buhurdân

Dervişlerin topluca bulundukları dergâhlarda havayı temizlemek amacıyla içinde hoş kokulu ağaç kabuklarının yakıldığı buhurdanlar kullanılmaktaydı. Bazılarının altında küçük bir mangal da bulunurdu. Diğer bir çeşit buhurdan da tekkeyi ziyarete gelen önemli kişilerin karşılanmasında veya cenaze törenlerinde şeyh tarafından zinciri tutularak sallanmak suretiyle kullanılır, buna da "buhurdan çekmek" denilirdi. Meydanevi'nde buhur uyandırmak, ruhî yükselmeyi, dünyevî ağırlıklardan kurtulmayı, insanın semâya ait olduğunu ve aslına rücu edeceğini sembolize eder.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Censer

Censers in which fragrant tree bark was burned were used to clean the air in dervish lodges. Some were equipped with a small grill underneath. Another type of censer was used by the sheikh to greet important people who came to visit the lodge or in funeral ceremonies by holding the chain and swinging it, which was called "swinging the censer". Awakening incense in the Meydanevi symbolizes spiritual elevation, getting rid of worldly burdens, and that man is a celestial being and will return to his origin.

(*From Gül Baba Museum*)

◆ Dursun Gümüşoğlu tarafından bağışlanan buhurdan

◆ Censer donated by Dursun Gümüşoğlu

◆ İkinci salondaki musıkî vitrininde sergilenen aletler
soldan sağa: Tambur (19. Yüzyıl), Tambur-ı Türkî (Elyazmasından replika), Iklığ (replika), Ney (replika), Halîle (20. Yüzyıl), Nevbe (20. Yüzyıl)

◆ Instruments exhibited in the music showcase in the second hall
From left to right: drum (19th century), Turkish tambur (replica from a manuscript), ıklığ (replica), ney (replica), cymbals (20th century), nevbe (20th century)

Ümmi Sinan'dan Gül Baba'ya Giden Kaplumbağa

İstanbul'da Ümmi Sinan Dergâhı'nın avlusunda uzun yıllar yaşayan kaplumbağa 2018'de vefat eder. Tekkede mûsıkî icrâ eden Sinan Erdemsel Bey, Feridun Obul Bey'in Gül Baba Müzesi'ne musıkî aletleri hazırladığını haber alınca vefât eden kaplumbağayı değerlendirmesi için getirip kendisine teslim eder. Feridun Bey de kaplumbağanın kabuğundan *ıklığ* yaparak müzede teşhir edilmesi için hazırlar.

Iklığ, Türklerin en eski yaylı çalgılardan olup, gövdesinin yapımında kaplumbağa kabuğu, su kabağı ya da Hindistan cevizi kullanılırdı.

The Tortoise That Went to Gül Baba from Ümmi Sinan

A tortoise that had lived for many years in the courtyard of the Ümmi Sinan Lodge in İstanbul passed away in 2018. Sinan Erdemsel, who performs music at the lodge, had heard that Feridun Obul was preparing musical instruments for the Gül Baba Museum and he delivered the deceased tortoise to him for evaluation. Mr. Obul prepared an ıklığ instrument from the shell of the tortoise to be exhibited in the museum.

The *ıklığ* is one of the oldest stringed instruments of the Turks, and a tortoise shell, gourd, or coconut is used in the construction of its body.

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonunda vitrin içinde sergilenen bu kırk dilimli Halvetî tâcı, türbenin 1930'lara ait eski iç mekân resimlerinde görülmektedir. Bu yıllarda sandukaya konulmuş olmalıdır. 1996 onarımına kadar sandukada bu tâc bulunuyordu.

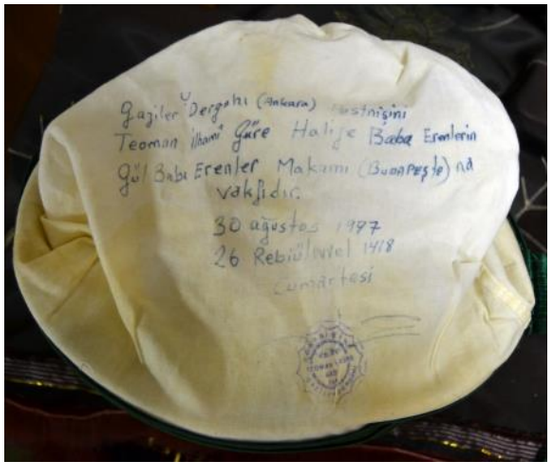
◆ This forty-segment Halveti head covering, exhibited in the showcase in the second hall of the Gül Baba Museum, is seen in old paintings of the tomb's interior from the 1930s. It must have been placed on the sarcophagus during those years. It remained on the sarcophagus until the 1996 repair works.

◆ 12 dilimli Hüseynî tâc, 1996 onarımında Ankara'da hazırlanarak Budapeşte'ye gönderilmiştir. 1996'dan 2018'e kadar sandukada duran keçeden mâmul bu başlık, 2018'de müzeye kaldırılmış olup hâlen Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonunda sergilenmektedir. Tâcın içindeki astarda: "*Gaziler Dergâhı (Ankara) postnişini Teoman İlhami Güre Halife Baba Erenlerin Gül Baba Erenler Makamına (Budapeşte) vakfıdır. 30 Ağustos 1997 / 26 Rebiülevvel 1418 Cumartesi [mühür-imza]*" yazılıdır.[178]

◆ This 12-segment Hüseynî head covering was prepared in Ankara during the repair works in 1996 and sent to Budapest. Made of felt, it was kept at the sarcophagus from 1996 to 2018. Then it was removed to the Gül Baba Museum in 2018 and it is still exhibited in the museum's second hall. The lining inside this piece bears the following note: *"Endowed to the Gül Baba Erenler Makamı by Postnişin Teoman İlhami Güre Halife Baba, Gaziler Lodge (Ankara). 30 August 1997 / 26 Rabi-ul-Awwal 1418 Saturday" [seal-signature]*[178].

178. 30 Ağustos 1997'nin hicrî karşılığı 25 Rebiulâhir 1418'dir.
August 30, 1997, is the equivalent of 25 Rabiulâhir 1418 by the Hijri calendar.

◆ *Elifî* olarak isimlendirilen bu tâc, keçeden mâmul olup Hacı Bektaş Veli Müzesi'ndeki örneğinden replika yaptırılmıştır. Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonunda vitrinde teşhir edilmektedir.

◆ This head piece, called *elifî*, is made of felt, and the replica was produced from an example in the Hacı Bektaş Veli Museum. It is displayed in a showcase in the second hall of the Gül Baba Museum.

◆ Budin'de Osmanlı dönemine ait mezar taşı başlığı özgün olup 17. yüzyıla aittir. Alfréd Moretti ve György Miklós tarafından TİKA'nın Budapeşte ofisine bağışlanan bu taş 2018'de Gül Baba Müzesi'ne alınmış olup hâlen müzenin ikinci salonunda sergilenmektedir.

◆ This headstone from the Ottoman period in Buda is original and dates to the 17th century. Donated to TİKA's Budapest office by Alfréd Moretti and György Miklós, this stone was taken to the Gül Baba Museum in 2018 and is still on display in the museum's second hall.

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonundaki *Hüsn-i Hat* vitrininde sergilenen hat objeleri

◆ Calligraphic objects exhibited in the second hall of the Gül Baba Museum

Hüsn-i Hat

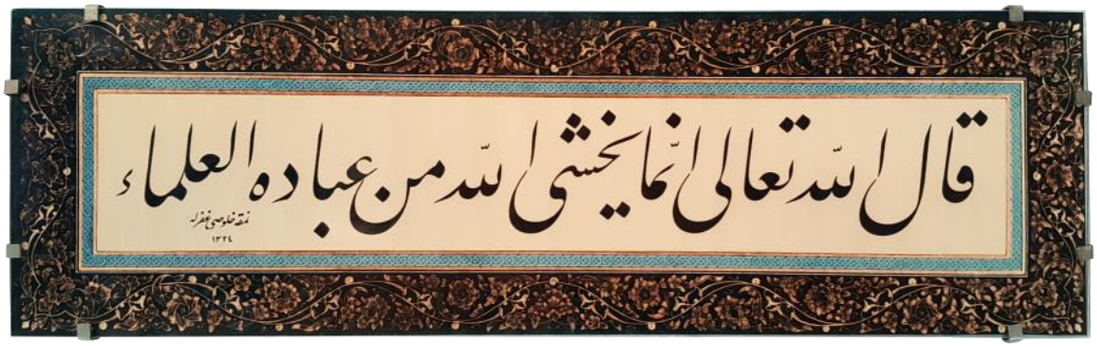
Tekkelerde, edebiyattan musikiye, hüsn-i hattan ebrûya kadar pek çok sanat alanı icra edilmiştir. Dervişler, bu çabalarını bir sanat eseri ortaya koymak amacıyla değil, bunu bir hayat tarzı olarak görmüşlerdir. Alınan eğitimde nefis ve sanat terbiyesi bir arada verilmiştir. Hüsn-i Hat, Arap alfabesindeki harfleri estetik ölçülere bağlı kalıp güzel bir şekilde yazma sanatıdır. Türkler, Arap yazısının üstün bir estetik düzeye ulaşmasını sağlamışlar ve onu güzel sanatların bir dalı haline getirmişlerdir. Türk hattatların yarattığı şâheserler, "Kur'an-ı Kerim Mekke'de nâzil oldu, Mısır'da dile geldi ve İstanbul'da yazıldı" sözleriyle övülmektedir. Hat sanatı, tasavvufî çevrelerde daima teşvik ve himaye görmüş, dergâhlar pek çok hüsn-i hat ustalarının talebelerini yetiştirdikleri bir eğitim yuvası olmuştur. Kamış kalemin kâğıt üzerinde çıkardığı sesler, güvercin ötüşüne benzetilir ve onun Hakk'a âşık olduğuna, ama aşkını hakkıyla yazamadığı için sürekli ağladığına, dahası gözünden yaş yerine kara kanlar akıttığına inanılır.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Hüsn-i Hat (Islamic calligraphy)

Many fields of art, from literature to music and from calligraphy to marbling, were performed in lodges. Dervishes saw these efforts not as a work of art, but as a way of life. In the education received, spiritual and artistic instruction were delivered together. Calligraphy is the art of writing the letters of the Arabic alphabet beautifully, adhering to aesthetic measures. The Turks enabled Arabic script to reach a superior aesthetic level and made it a branch of fine arts. The masterpieces created by Turkish calligraphers are praised with the words "The Quran was revealed in Mecca, it was spoken in Egypt and it was written in Istanbul". The art of calligraphy has always been encouraged and protected in mystical circles, and dervish lodges have been a training ground where many calligraphy masters train their students. The sounds made by the reed pen on paper are likened to the crowing of a pigeon and it is believed that he is in love with God, but cries all the time because he cannot write his love properly, and moreover, he sheds black blood instead of tears.

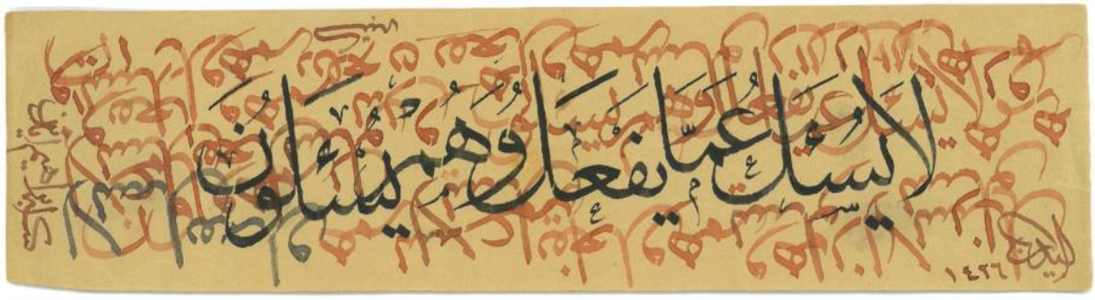
(*From Gül Baba Museum*)

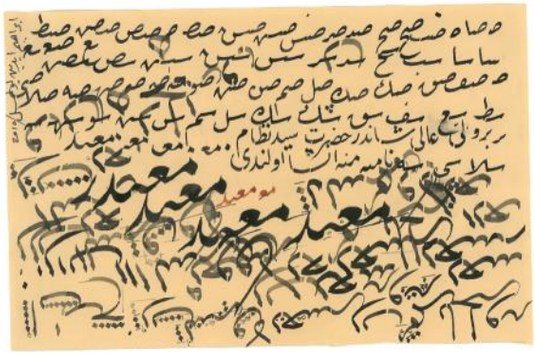

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonunda Hüsn-i Hat temalı vitrinde sergilenen celî ta'lik hat levhası 24 x 80 cm boyutlarında olup Hattat Hulusi Yazgan'a (d.1869, v.1940) aittir.

◆ The *celî ta'lik* calligraphy plate exhibited in the calligraphy-themed showcase in the second hall of the Gül Baba Museum is 24 x 80 cm and was made by the calligrapher Hulusi Yazgan (1869-1940).

Kalellahu teala innemâ yahşâllâhe min ibâdihil ulemâ, Nemeka Hulusi ğaferalehû 1324 [1906]
Allah'a karşı ancak kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar. (Fâtır Sûresi 28. ayet)
Only those who are knowledgeable among His servants have deep respect for Allah (verse 28 of the Fatir surah)

◆ Dr. İ. Aydın Yüksel'e ait hat karalamaları

◆ Calligraphy drafts of Dr. İ. Aydın Yüksel

◆ Gül Baba Müzesi'nin *Hüsn-i Hat* vitrininde sergilenen maktalar ve hokkalar

◆ Makta for pens and inkwells exhibited in the calligraphy showcase of the Gül Baba Museum

Müzenin üçüncü salonunun teması *Gül Baba* olup bu salonda Gül Baba'nın hayatı ile tekke-türbenin tarihçelerinin anlatıldığı bilgi panosu ve Evliyâ Çelebi'nin beytinin yazılı olduğu hat levhası sergilenmektedir. Bu salondaki ekranda gösterilmek üzere Şafak Tavkul tarafından Evliyâ Çelebi'nin dilinden Gül Baba'nın hayatının anlatıldığı Türkçe-Macarca seslendirmeli İngilizce altyazılı bir çizgi animasyon hazırlanmıştır. Macaristan'da yaşamış Bektaşî büyükleri olan Peçuy'daki İdris Baba, Eğri'deki Baba Sultan ve Budin'deki Gül Baba'yı temsil eden üç silikon heykel de bu salonda yer almaktadır. Heykellerin arasındaki bilgi panolarında da *teslim taşı*, *kemer*, *palheng taşı*, *tesbih*, *kamberiye* ve *cilbend* hakkında bilgiler bulunmaktadır.

The theme of the third hall of the museum is Gül Baba, and in this hall, an information board on the life of Gül Baba and the history of the lodge and tomb is exhibited together with a calligraphy plate on which Evliyâ Çelebi's couplets are written. A cartoon animation with English subtitles and Turkish-Hungarian voiceover, in which Gül Baba's life is told in Evliyâ Çelebi's words, was prepared by Şafak Tavkul to be displayed on a screen in this hall. Three silicon sculptures representing the Bektashi elders who lived in Hungary, İdris Baba in Pécs, Baba Sultan in Eger, and Gül Baba in Buda, are also in this hall. Information boards between the sculptures contain information about submission stones, belts, palheng stones, rosaries, the kamberiye, and cilbend folders or wallets.

◆ Gül Baba Müzesi'nin üçüncü salonu için merhûm Şafak Tavkul'un hazırladığı "*Evliyâ Çelebi'nin Dilinden Gül Baba*" animasyonundan bir kare

◆ A snapshot taken from the animation *Evliyâ Çelebi'nin Dilinden Gül Baba* (*Gül Baba in the Words of Evliyâ Çelebi*) prepared by the late Şafak Tavkul for the third hall of the Gül Baba Museum

◆ Evliyâ Çelebi'nin Gül Baba Türbesi'nin kapısına yazdığı beyitlerin müze için hazırlanan levhası (Hattat Esra Vatansever Şişman)

◆ The plaque prepared for the museum with couplets written by Evliyâ Çelebi on the door of Gül Baba's Tomb (calligraphy by Esra Vatansever Şişman)

Âşık-ı sâdıkınım etdim ziyâret ben gedâ
Bülbül-i gûyâ gibi etsem fiğân ey Gül Baba

Sen gül gül-i gülzâr-ı hakîkatde dedemsin
Aktâb-ı Budin Gülli Baba kân-ı keremsin

Merkad-i pâkine yüzünü süren
Değil elbet tehî o şâh-ı gedâ

Merzifon'dan gelüp vatan dutdu
Şeh Süleymân zamânı Gülli Baba

Ketebe Esrâ min Evliyâ Çelebi, sene 1439 [2018]

Cilbend

Kemer üzerine tokalı bir kayışla bağlanan, meşinden yapılmış, kapağı ön yüzüne sarkan ve dervişlerin evrakını ve bazı eşyalarını muhafaza ettikleri cüzdana cilbend denilmektedir.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

Cilbend (folder)

This folder or wallet, which is attached to the belt with a buckled strap, made of leather, the cover of which hangs on the front, and where dervishes kept their documents and some belongings, is called a *cilbend*.

(*From Gül Baba Museum*)

◆ Gül Baba Müzesi'nin üçüncü salonundaki heykellerde yer alan cilbendler ve tahta kaşık

◆ Cilbend folders and wooden spoons from the sculptures area of the third hall of the Gül Baba Museum

KEMER

Tarikat mensupları, kendi yollarını ve makamlarını belirtmek üzere farklı şekillerde kemerler kuşanmışlardır. İlk defa Hz. Âdem, cennetten çıkınca beline asma çubuğu sarmak suretiyle kemer bağlamış olduğu rivayet edilmektedir. Tarikatta kemer bağlamak hizmete bel bağlamak anlamına gelmektedir.

PALHENG TAŞI

Palhengin sözlük anlamı, ip, kayış ve kementtir. Bu gibi malzemeden yapılan bel tokasına tarikat palhengi denmektedir. Tarikat palhengi, *ibadet ehliyim, tarikat usulüne, şeyhlerin hizmetine ve âlimlerin saygısına bel bağlayıp, az yeme, az uyku, devamlı zikir üzere boyun eğmeye* işarettir.

(*Gül Baba Müzesi'nden*)

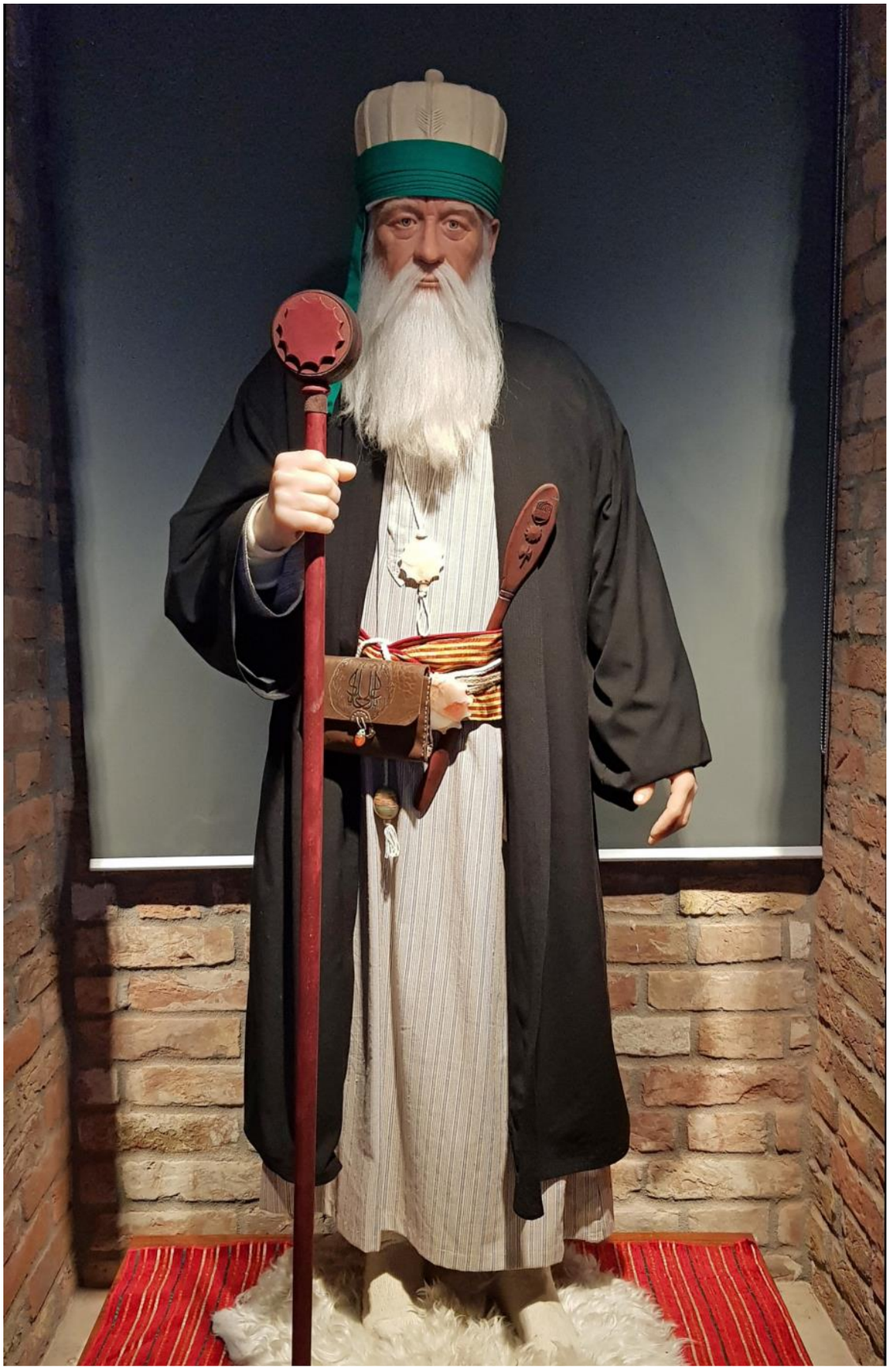
BELT

The members of a tariqa or Sufi order were belted in different ways to indicate their paths and positions. It is said that when Adam left Paradise, he tied a belt around himself by wrapping a vine stem around his waist, To fasten a belt in a tariqa means to place reliance on service.

PALHENG STONE

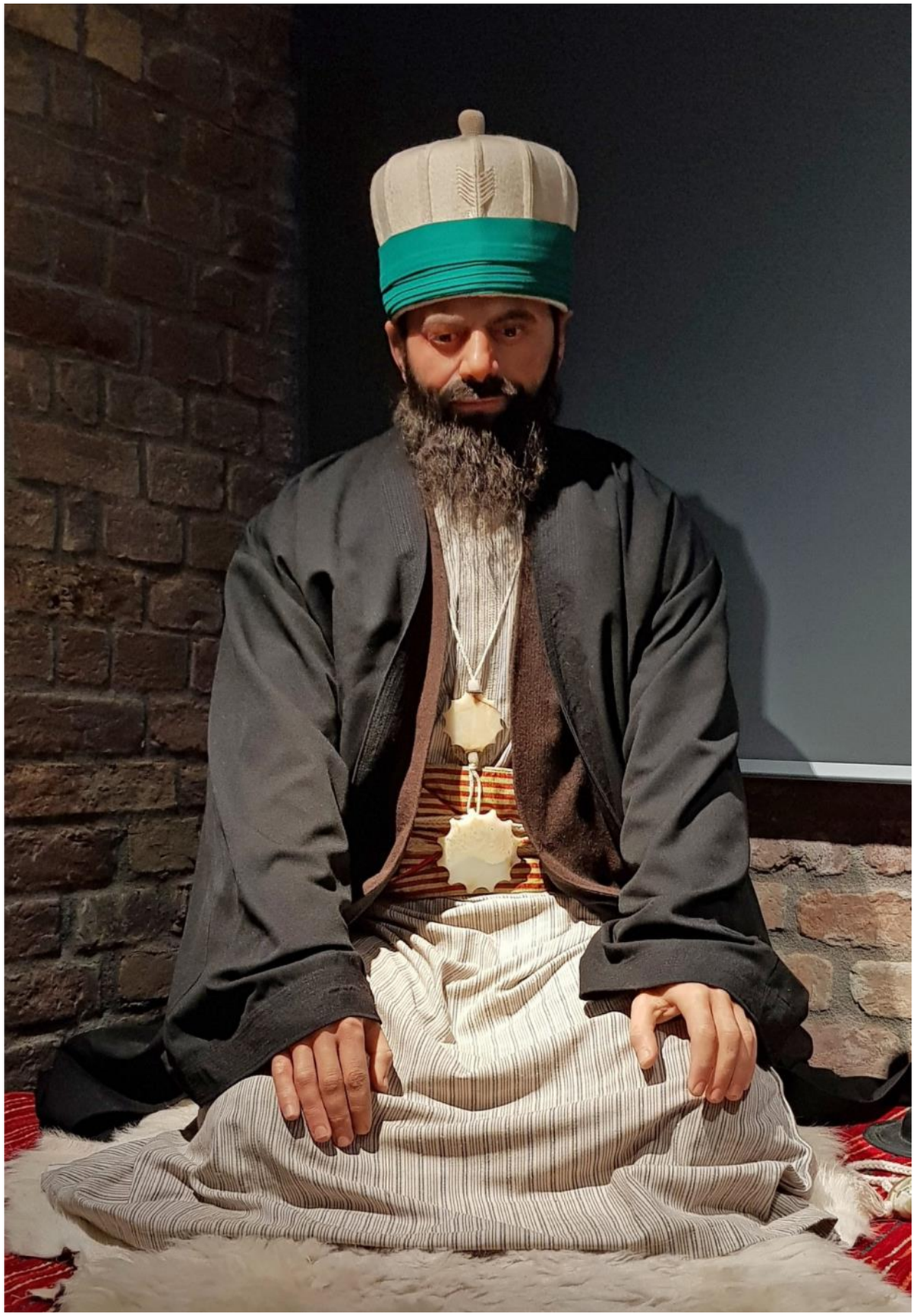
The literal meaning of *palheng* is rope, strap, or lasso. The belt buckle made of such material is called a tariqa palheng. Wearing the palheng of a tariqa or order means that one is a person of worship, follows the procedures of the order, and acquiesces by serving the sheikhs and respecting the scholars, eating less, sleeping less, and constantly performing dhikr.

(*From Gül Baba Museum*)

◆ Müzenin üçüncü salonunda yer alan temsili Gül Baba heykeli (2018)

◆ The representative statue of Gül Baba in the third hall of the museum (2018)

◆ Müzenin üçüncü salonunda yer alan temsili *Eğrili Baba Sultan* heykeli (2018)

◆ The representative statue of Eğrili Baba Sultan in the third hall of the museum (2018)

◆ Müzenin üçüncü salonunda yer alan temsili *Peçuylu İdris Baba* heykeli (2018)

◆ The representative statue of Peçuylu İdris Baba in the third hall of the museum (2018)

Müzenin dördüncü salonunun teması *Hatıraların Gül Babası* olup burada Peşte Başşehbenderi Ahmed Hikmet Bey, Ser-Mimar Kemâleddin Bey ve Abdüllâtif Efendi'nin I. Dünya Savaşı yıllarında Gül Baba Türbesi'yle ilgili çalışmalarının anlatıldığı bilgi panoları bulunmaktadır. Bu salondaki vitrinlerde de Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafından 1915'te Gül Baba Türbesi için özel olarak İstanbul'da imal ettirilip türbeye gönderilen iki adet işlemeli bakır şamdan, sedef kakmalı sehpa ve rahle ile buhurdan teşhir edilmektedir.

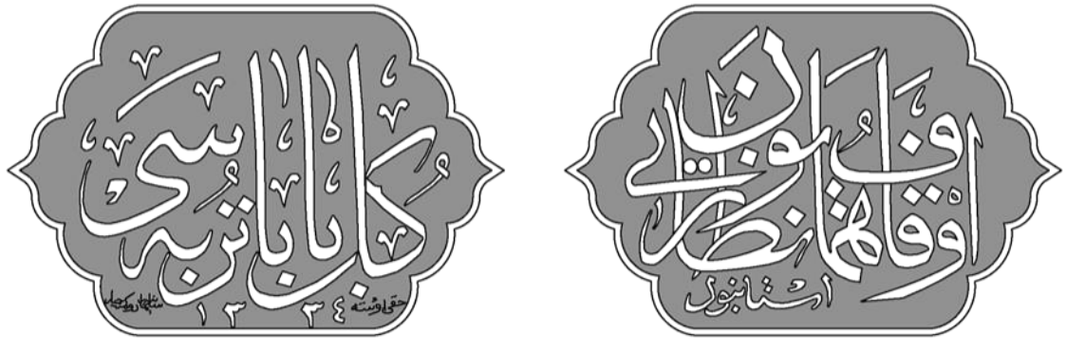
The theme of the fourth hall of the museum is *the Gül Baba of Memories*, where there are information boards on the work of Pest Chief Consul Ahmed Hikmet Bey, Chief Architect Kemâleddin Bey, and Abdüllâtif Effendi regarding Gül Baba's Tomb during the First World War. Two decorated copper candlesticks, a mother-of-pearl inlaid table and lectern, and a censer, which were specially produced in İstanbul for Gül Baba's Tomb in 1915 and sent to the tomb by the Ministry of Foundations, are exhibited in the showcases in this hall.

◆ İstanbul'dan Gül Baba Türbesi'ne gönderilen şamdanların üzerindeki kitâbe

Evkâf-ı Humayûn Nezâreti, İstanbul
Gül Baba Türbesi, 1334
Hakkı Usta, Süleymâniye Dökmeciler

◆ The inscription on the candlesticks sent from İstanbul to Gül Baba's Tomb

Evkâf-ı Humayûn Nezâreti (Ministry of Royal Foundations), İstanbul
Gül Baba's Tomb, 1334
Hakkı Usta, Süleymâniye Dökmeciler

◆ İstanbul'dan Gül Baba Türbesi'ne gönderilen şamdanlar

◆ Candlesticks sent from Istanbul to Gül Baba's Tomb

◆ İstanbul'dan Gül Baba Türbesi'ne gönderilen şamdanlardan ayrıntı ve Uğur Derman'ın hat levhası (*yan sayfada*)

◆ Detail of candlesticks sent to Gül Baba's Tomb from İstanbul and calligraphy plate of Uğur Derman (*on the next page*)

یا حضرت کل بابا

1915'te İstanbul'da imal edilip türbeye gönderilen buhurdan, 25 cm çapında yassı bir tepsinin üzerine oturtulmuştur. Selvi biçiminde olup üzerinde rûmî işlemeler bulunmaktadır.

The censer, produced in İstanbul with a diameter of 25 cm in 1915 and sent to the tomb, was placed on a flat tray. It is in the form of cypress tree and has a Rumi motif on it.

◆ İstanbul'dan Peşte'ye gönderilen buhurdan (*altta*) ve sehpa (*sağda*)

◆ The censer (below) and table (right) sent from İstanbul to Pest

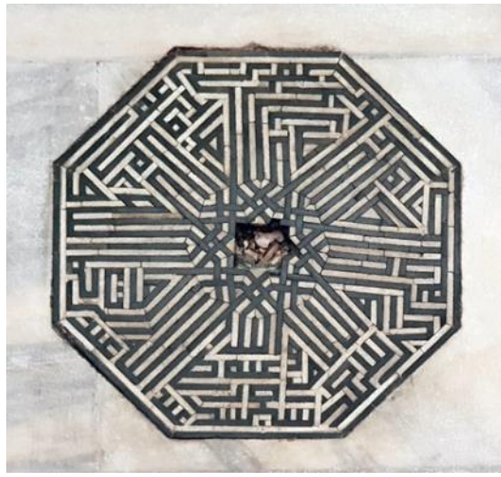
1915'te İstanbul'dan gönderilen sedef işlemeli sehpa 42 cm genişliğinde, 52 cm yüksekliğindedir. On köşeli sehpanın üst yüzünde, *Allah* ve *Muhammed* ile *aşere-i mübeşşere*'nin[179] isimlerinin yazılı olduğu oldukça yıpranmış bir kûfî yazı yer almaktadır. Sultan Ahmed Câmii'nde mihrâbın solunda mermer yüzeye siyah taşlarla hakkedilen bu kûfî yazının, 1893'te hattat Lütfi Efendi tarafından siyah kâğıt üzerine altın yaldızla hazırlanmış bir levhası da bulunmaktadır.

The table inlaid with mother-of-pearl sent from İstanbul in 1915 is 42 cm wide and 52 cm high. On the upper face of the ten-cornered table, the names of Allah, Muhammad, and the *aşere-i mübeşşere* or the Ten Promised with Paradise[179] are written in an extremely faded Kufic inscription. There is also a plate with this Kufic script engraved with black stones on the marble surface to the left of the mihrab in the Sultan Ahmed Mosque, prepared with gold gilding on black paper by calligrapher Lütfi Effendi in 1893.

179. Hz. Peygamber tarafından cennete girecekleri daha hayatta iken kendilerine müjdelenen on sahâbî aşere-i mübeşşere olarak isimlendirilmektedir: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Abdurrahman ibni Avf, Hz. Sa'd İbni Vakkas, Hz. Zübeyr İbni Avam, Hz. Talha İbni Ubeydullah, Hz. Said İbni Zeyd ve Hz. Ebu Ubeyde İbni Cerrah. Bkz. Aydınlı -Çakan 1991: 547

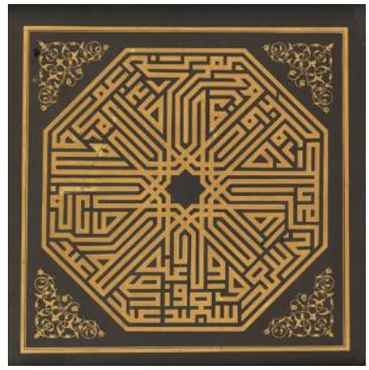
The ten Companions who were given the good news by the Prophet that they would enter Paradise while they were still alive are called the aşere-i mübeşşere: Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Abdurrahman ibni Avf, Hz. Sa'd İbni Vakkas, Hz. Zübeyr İbni Avam, Hz. Talha İbni Ubeydullah, Hz. Said İbni Zeyd, and Hz. Ebu Ubeyde İbni Cerrah. See Aydınlı-Çakan 1991: 547

◆ Sultan Ahmed Câmii'ndeki kûfî yazı (üstte) ve Lütfi Efendi'ye ait 1893 târihli levha (Mustafa Kayabek Koleksiyonu, AlifArt.com)

◆ Kufic script (above) in Sultan Ahmed Mosque and a 1893 plate by Lütfi Effendi (Mustafa Kayabek Collection, AlifArt.com)

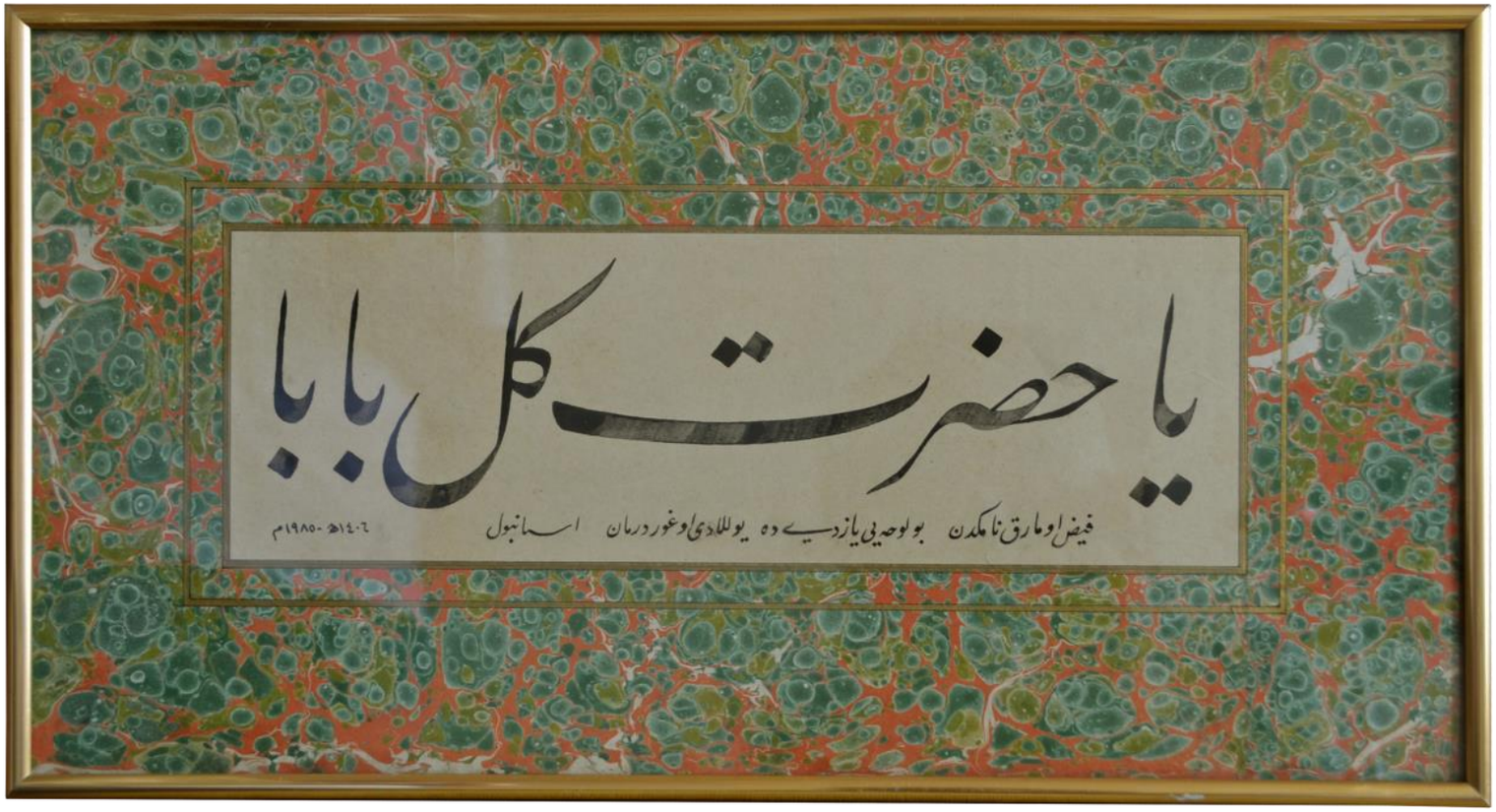
1915'te İstanbul'dan gönderilen sedef işlemeli sehpa ile takım olarak hazırlanmış rahle klasik geometrik motiflerle süslüdür. Türbedar Abdüllâtif Efendi'nin eski fotoğraflarında da görülen bu rahle günümüzde Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda teşhir edilmektedir.

The mother-of-pearl inlaid table and the lectern, prepared as a set and sent from İstanbul in 1915, are decorated with classical geometric motifs. This lectern, which can also be seen in old photographs of tomb keeper Abdüllâtif Effendi, is now exhibited in the fourth hall of the Gül Baba Museum.

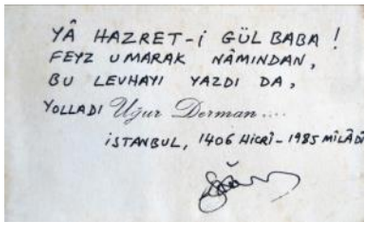
◆ İstanbul'dan Peşte'ye gönderilen rahle

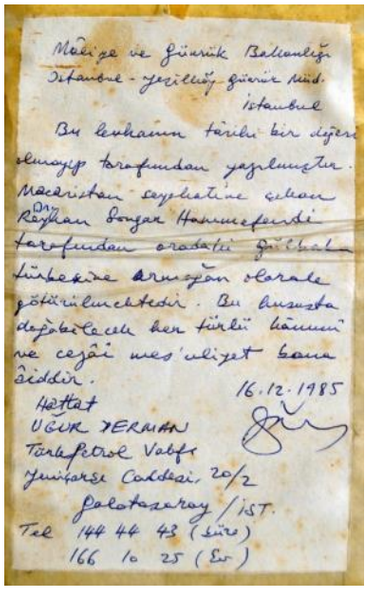
◆ The lectern sent from İstanbul to Pest

◆ Uğur Derman'ın Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda sergilenen levhası

◆ Uğur Derman's plate dated 1908 on display in the fourth hall of the Gül Baba Museum

YÂ HAZRET-i GÜL BABA !
FEYZ UMARAK NÂMINDAN,
BU LEVHAYI YAZDI DA,
YOLLADI Uğur Derman....
İSTANBUL, 1406 Hicrî - 1985 MİLÂDÎ

Maliye ve Gümrük Bakanlığı
İstanbul - Yeşilköy gümrük müd.
İstanbul
Bu levhanın tarihi bir değeri olmayıp tarafımdan yazılmıştır. Macaristan seyahatine çıkan Dr. Reyhan Songar Hanımefendi tarafından oradaki Gül Baba türbesine armağan olarak götürülmektedir. Bu hususta doğabilecek her türlü kânuni ve cezâi mes'uliyet bana âiddir.
16.12.1985
Hattat
UĞUR DERMAN
Türkpetrol Vakfı
Yenifuarcı Caddesi, 20/2
Galatasaray / İST.
Tel 144 44 43 (Sürü)
166 10 25 (Sr)

Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda vitrin içinde teşhir edilen 21 x 39 cm ebadındaki *Yâ Hazreti Gül Baba* yazılı levha Uğur Derman tarafından 1985'te türbeye hediye olarak gönderilmiştir.

Yâ Hazreti Gül Baba

Feyz umarak nâmından, bu levhayı yazdı da yolladı Uğur Derman, İstanbul, 14.06.1985

Levhanın arkasında Uğur Derman'ın el yazısıyla hazırlayıp yapıştırdığı dilekçesi şöyledir:

Mâliye ve Gümrük Bakanlığı, İstanbul Yeşilköy Gümrük Müdürlüğü'ne, Bu levhanın târihi bir değeri olmayıp tarafımdan yazılmıştır. Macaristan seyahatine çıkan Dr. Reyhan Songar Hanımefendi tarafından oradaki Gül Baba Türbesi'ne armağan olarak götürülmektedir. Bu hususta doğabilecek her türlü kânuni ve cezâî mes'uliyet bana âiddir.

16.12.1985

Hattat Uğur Derman (adres, imza)

A plate with the inscription *Yâ Hazreti Gül Baba*, measuring 21 x 39 cm and displayed in the showcase in the fourth hall of the Gül Baba Museum, was sent to the tomb as a gift in 1985 by Uğur Derman.

O, His Holiness Gül Baba

Hoping for guidance from your reputation, Uğur Derman wrote and sent this plate, İstanbul, 14.06.1985

The petition prepared in Uğur Derman's handwriting and pasted on the back of the plate reads as follows:

Ministry of Finance and Customs, İstanbul Yeşilköy Customs Directorate: This plate has no historical value and was written by me. Dr. Reyhan Songar, who is traveling to Hungary, is taking this plate to Gül Baba's Tomb as a gift. Any legal or criminal liability that may arise in this matter is mine.

16.12.1985

Calligrapher Uğur Derman [address, signature]

◆ Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda sergilenen 1908 târihli levha

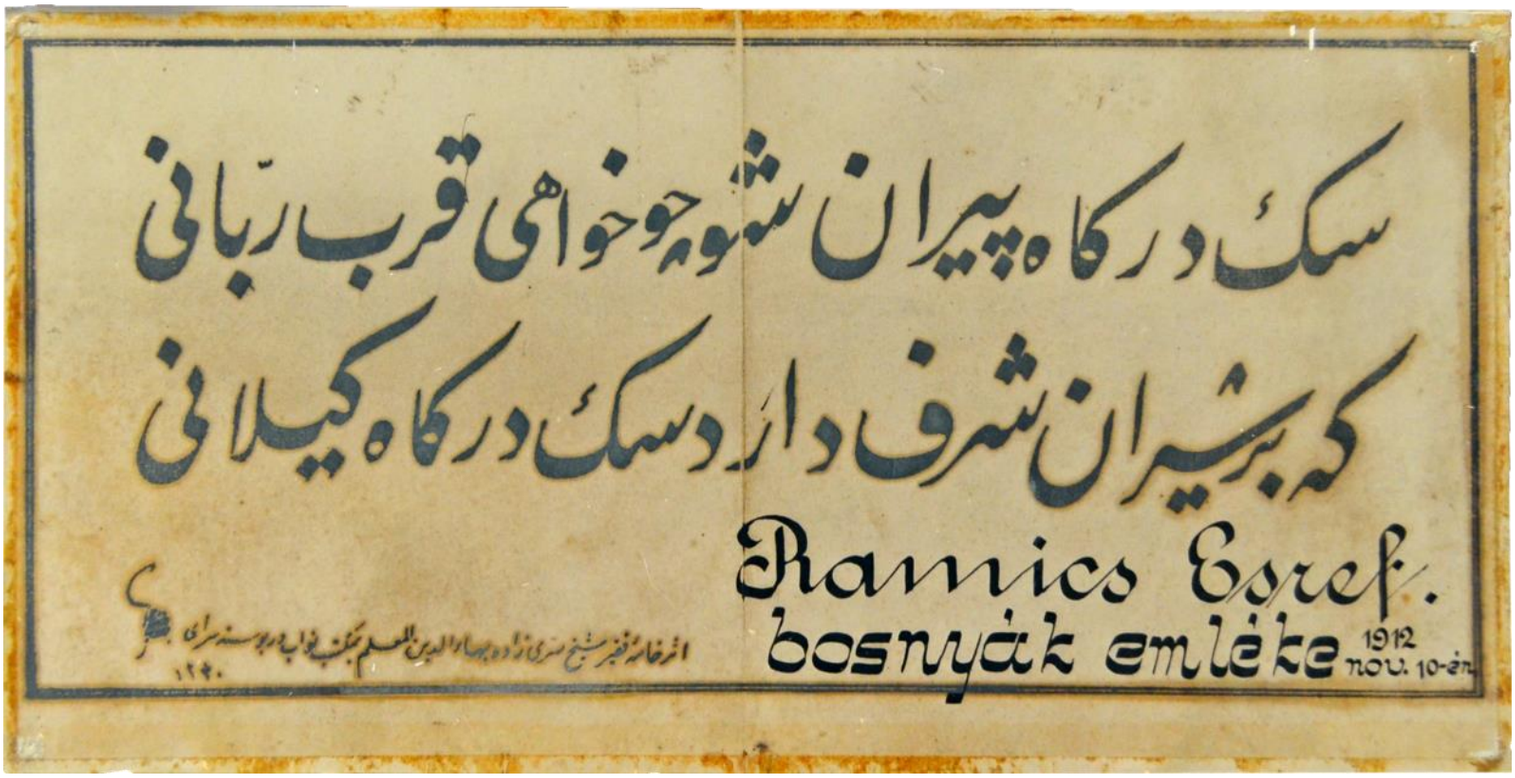
◆ A plate dated 1908 on display in the fourth hall of the Gül Baba Museum

Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda pano üzerinde teşhir edilen Süleyman Vasfî Bey'in 1908 târihli müsennâ celî sülüs levhası 39 x 50 cm ebadında olup, zencereğinde Ç.D. 1973 [Çiçek Derman] imzası bulunmaktadır.

Ehli diller arasında aradım kıldım taleb
Her hüner makbûl imiş illâ edeb illâ edeb
Edeb Yâ Hû
1326 Ketebe Süleyman Vasfî

Süleyman Vasfi Bey's two-part large thuluth plate from 1908 is exhibited on a panel in the fourth hall of the Gül Baba Museum. It measures 39 x 50 cm in size and has the signature of Ç. D. [Çiçek Derman] 1973 in the guilloche.

Ehli diller arasında aradım kıldım taleb
Her hüner makbûl imiş illâ edeb illâ edeb
Edeb Yâ Hû
1326 Ketebe Süleyman Vasfî

◆ Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda sergilenen 1912 târihli levha

◆ A plate dated 1912 exhibited in the fourth hall of the Gül Baba Museum

Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda teşhir edilen celî ta'lik levha 21 x 40 cm ebadında olup 1912'de Gül Baba Türbesi'ne hediye edilmiştir.

Seki dergâh-ı pîrân şev ki hâhî lutf-ı Rabbânî
Ki her şîran şeref dâred sek-i dergâh-ı Geylânî

(İlâhî lutfa ermek istersen erenlerin dergâhının köpeği ol Geylânî Dergâhı'nın köpeğine arslanlar bile imrenir.)

Eser-i hâme-i fakîr Şeyh Sırrızâde Bahaeddin el-muallim mekteb-i nüvvâb der Bosna Saray 1330 [1911-1912]
Ramiz Eşref, Bosna Hatırası – 10 Kasım 1912

A large celî ta'lik plate exhibited in the fourth hall of the Gül Baba Museum is 21 x 40 cm in size and was gifted to Gül Baba's Tomb in 1912.

Seki dergâh-ı pîrân şev ki hâhî lutf-ı Rabbânî
Ki her şîran şeref dâred sek-i dergâh-ı Geylânî

(If you want to receive divine grace, be the dog of the convent of the saints - even lions envy the dog of the Geylânî Lodge.)

Eser-i hâme-i fakîr Şeyh Sırrızâde Bahaeddin el-muallim mekteb-i nüvvâb der Bosna Saray 1330 [1911-1912]
Ramiz Eşref, Bosna Hatırası – 10 Kasım 1912

Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda vitrin içinde teşhir edilen levha *27,5 x 40,5 cm* boyutlarındadır. 1336 [1917] târihli, Hakkı (Tuğrakeş İsmâil Hakkı Altunbezer, d.1873 v.1946) ketebeli celî sülüs levhada *Bu da geçer yâ Hû* yazılı olup tezhibinde *Çiçek Derman 1396 [1976]* târihi bulunmaktadır.

A plate exhibited in the showcase in the fourth hall of the Gül Baba Museum measures 27.5 x 40.5 cm. The date of H. 1336 [1917], by Hakkı (Tuğrakeş İsmâil Hakkı Altunbezer, 1873-1946), appears on the large thuluth plate with a colophon, *Bu da geçer ya Hû*, and *Çiçek Derman 1396 [1976]* on the gilding.

◆ Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonunda sergilenen 1917 târihli levha

◆ A plate dated 1917 on display in the fourth hall of the Gül Baba Museum

Macarların Gül Babası temalı beşinci salonda *Osmanlı Hâkimiyeti Sonrası Türbe* ve *Gül Baba'nın Macar Kültü* başlıklı bilgi panolarının yanı sıra *Türbe ve Mimarlar* temalı dijital ekran yer almaktadır. Bu ekran içeriğinde geçmişten günümüze türbeyle ilgili proje hazırlayan mimarlar ve bunların çizimleri ziyaretçiye sunulmaktadır. Gül Baba Tekkesi'ne ait en eski vakıf kaydının bulunduğu arşiv belgesi ile Gül Baba'nın ölümü tablosunun replikası ve son onarımın anlatıldığı fotoğraflar da bu salondadır. Gül Baba'yla ilgili yazılmış kitaplar ve çocuk ziyaretçiler için hazırlanan yapboz da bu salonda yer almaktadır.

There are information boards titled *The Tomb After Ottoman Rule* and *Hungarian Sect of Gül Baba* in the fifth hall with the theme of "the Hungarian Gül Baba," as well as a digital screen with the theme of *Tomb and Architects*. On this screen, the architects who prepared projects related to the tomb from past to present and their drawings are presented to visitors. The archive document containing the oldest foundation record for the Gül Baba Lodge, a replica of the painting of Gül Baba's death, and photographs of the last repair are also in this hall. Books written about Gül Baba and a puzzle prepared for children are also available in this hall.

◆ Béla Tóth'un Gül Baba kitabında yer alan Gül Baba tasviri

◆ The depiction of Gül Baba in Béla Tóth's book Gül Baba

- Gül Baba Müzesi'nin birinci salonu
- The first hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonu

◆ The second hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonu

◆ The second hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonundaki derviş çeyizi vitrini

◆ The dervish dowry showcase in the second hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonundaki hüsn-i hat vitrini

◆ The calligraphy showcase in the second hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonundaki metal eserler vitrini

◆ Metal artifacts showcase in the second hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi'nin ikinci salonundaki tekke mûsıkîsi vitrini

◆ Lodge music showcase in the second hall of the Gül Baba Museum

- Gül Baba Müzesi'nin üçüncü salonu
- The third hall of the Gül Baba Museum

- Gül Baba Müzesi'nin üçüncü salonu
- The third hall of the Gül Baba Museum

- Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonu
- The third hall of the Gül Baba Museum

- Gül Baba Müzesi'nin dördüncü salonu
- The fourth hall of the Gül Baba Museum

- Gül Baba Müzesi'nin beşinci salonu
- The fifth hall of the Gül Baba Museum

- Gül Baba Müzesi'nin beşinci salonu
- The fifth hall of the Gül Baba Museum

◆ Gül Baba Müzesi, 9 Ekim 2018'deki açılış töreni

◆ Gül Baba Museum, opening ceremony on October 9, 2018

◆ Gül Baba Müzesi, 9 Ekim 2018'deki açılış töreni

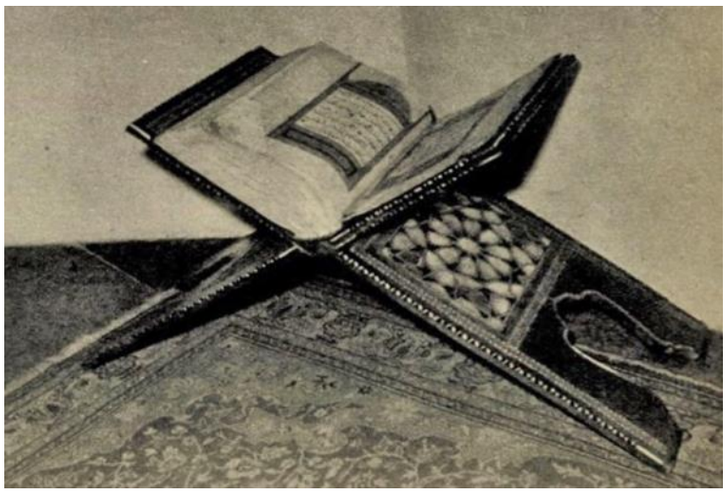
◆ Gül Baba Museum, opening ceremony on October 9, 2018

Diğer Teberrukât

Other Relics

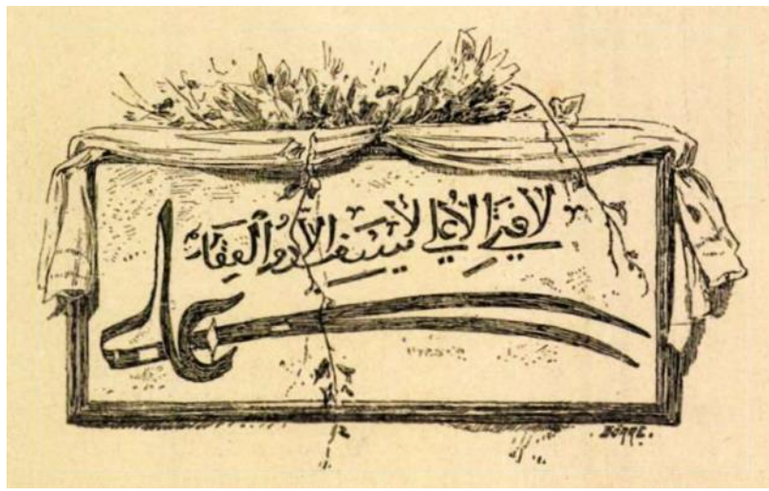
Kur'an-ı Kerîm: 1976'da Gül Baba Türbesi'ni tetkik eden Ekrem Hakkı Ayverdi, türbede İstanbullu hattat Mehmed Emin ketebeli, 1179/1776 tarihli büyük kıt'a Kur'an-ı Kerîm bulunduğunu bildirmektedir. Ayverdi bu eseri inceleyip "*Evkâf-ı hümâyûn Nezâreti'nin Budapeşte'de medfûn Gül Baba Türbesi'ne hediyesidir. İstanbul, Sene 28 Zilkâde 1334, 26 Eylül 1916*" yazdığını bildirir[180]. Süleyman Demirel dönemindeki onarımın açılış merasiminde çekilen fotoğraflarda bu Kur'an-ı Kerim'in rahle üzerinde durduğu görülmektedir (*bkz. s.180*). 2013-2018'deki çalışmalar sırasında depolara kaldırılan eşyaları inceledik ancak bu Kur'an-ı Kerim'i bulamadık.

The Holy Qur'an: Ekrem Hakkı Ayverdi, who investigated Gül Baba's Tomb in 1976, reported that there was a Qur'an in the tomb dated 1179/1776 with a large verse done by the calligrapher Mehmed Emin from İstanbul. Ayverdi examined this work and said that it was inscribed as: *A gift from the Ministry of Royal Foundations to Gül Baba, who was buried in Budapest. İstanbul, Year 1334, 28 Zilkade / September 26, 1916*[180]. In photographs taken at the opening ceremony of the restoration during Süleyman Demirel's leadership, it is seen that this Qur'an is on the lectern (*see p. 180*). We examined the items removed from the warehouses during the studies in 2013-2018, but we could not find this Qur'an.

◆ Sedef kakmalı rahle üzerinde Ekrem Hakkı Ayverdi'nin bildirdiği Mehmed Emin ketebeli Kuran-ı Kerîm (AutoMotor 01.10.1981 s.15)

◆ The Holy Qur'an with calligraphy by Mehmed Emin on a mother-of-pearl inlaid lectern as reported by Ekrem Hakkı Ayverdi (AutoMotor, 01.10.1981 p. 15)

◆ Gül Baba Türbesi'nin kuzey duvarında asılı hat levhası (Magyar Szalon, 1884, 120)

◆ Calligraphy plate hanging on the north wall of Gül Baba Tomb (Magyar Szalon, 1884, 120)

Hat Levhası: *Magyar Szalon* Gazetesi'nin 1884 tarihli nüshasında Gül Baba Türbesi'yle ilgili bir haberde türbenin duvarında asılı bir hat levhası çizilmiştir[181]. *Lâ fetâ illâ Alî, lâ seyfe illâ zülfikār* (Ali'den başka yiğit, zülfikârdan başka kılıç yoktur) yazılı levhanın 1915'te çekilmiş bir resimde de duvarda asılı olduğu görülmektedir (*bkz. s.129*). Bu levhanın Osmanlı Devleti'nin 1884'te Lajos Grill'e yaptırdığı onarımda asıldığını düşünüyoruz. 2017'deki araştırmamızda depolara kaldırılan eşyalar arasında bu levhayı bulamadık.

Calligraphy plate: A calligraphy plate hanging on a wall of the tomb was shown in an article about Gül Baba's Tomb in an 1884 issue of the *Magyar Szalon* newspaper[181]. It is seen that the plate, with the inscription *Lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illa zülfikâr* (*There is no valiant one other than Ali, no sharp sword other than the Zülfikâr*), hangs on the wall in a painting from 1915 (*see p. 129*). We think that this plate was hung during the restoration commissioned by the Ottoman state to be done by Lajos Grill in 1884. In our research in 2017, we could not find this plate among the items removed from the warehouses.

180. Ayverdi 2000: 1/132-133
181. Magyar Szalon, 1884, Cilt 1, s.120

Hat Levhası: Sülüs hatla *Yâ ğâliben ğayra mağlûb* (Ey mağlup olmayan Gâlip) yazılı levha 9 x 15 cm ebadında olup Budapeşte Târih Müzesi'nin deposundadır. Sülüs yazının altında dört satır nesîh kıt'a hadis-i şerîf (Buhârî, Edeb, 69) yazılı levhanın iki yanı güllerle süslü olup târih bulunmamaktadır.

Calligraphy plate: A plate with the inscription *Yâ ğâliben ğayra mağlub* (*O Undefeated Victor*) in thuluth calligraphy is 9 x 15 cm in size and is kept in the warehouse of the Budapest History Museum. Under the thuluth script, four lines of a hadith (Bukhari, Edeb, 69) written with naskh script in quatrains are decorated with roses on both sides and there is no date.

◆ Budapeşte Târih Müzesi'nin deposundaki sülüs hat levhası

◆ Thuluth calligraphy plate in the warehouse of the Budapest History Museum

Hat Levhası: Talik hatla, siyah mürekkeple *Allah Celle Celâlühû, Muhammed Aleyhisselam, Ali* yazılı levha 24 x 32cm ebadında olup alt satırda *Halîle Kâfî, 1989 Bahâ* yazılıdır. Hattat Baha Doğramacı'ya (d.1920, v.2015) ait Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilen levhanın arkasında *Fakir Rayik Aznetar Baba* [Üsküp Rifâî Âsitânesi şeyhi Râik Haznedar] yazılıdır.

Calligraphy plate: A plate with the inscription *Allah Celle Celâlühû, Muhammed Aleyhisselam, Ali* in *ta'līq* calligraphy and black ink by calligrapher Baha Doğramacı (1920-2015) is 24 x 32 cm in size and *Halile Kâfî, 1989 Bahâ* is written on the bottom line. *Fakir Rayik Aznetar Baba* (Râik Haznedar, sheikh of the Skopje Rifâî Âsitânesi) is written on the back of the plate, which is preserved in the warehouse of the Budapest History Museum.

◆ Üsküp Rifâî Âsitânesi şeyhi Râik Haznedar Baba'nın Gül Baba Türbesi'ne hediye ettiği hat levhası

◆ Calligraphy plate gifted to Gül Baba's Tomb by Râik Haznedar Baba, sheikh of the Skopje Rifâî Lodge

◆ Seyitgazi'den Gül Baba Türbesi'ne hediye edilen kûfî hat levhası

◆ Kufi calligraphy plate gifted to Gül Baba's Tomb from Seyitgazi

Hat Levhası: Kûfî hatla *Lâ ilâhe illâllah el-melik'ül hakkul mübîn, Muhammed resûlullah es-sâdıku'l-va'du'l-emîn* yazılı levha 45 x 77 cm ebadında olup Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilmektedir. Levhanın sağ alt köşesinde *Öğretmen Mustafa Oytan, Seyitgazi* yazılıdır.

Cam Levha: Cam üzerine kırmızı mürekkeple sülüs hatla *Yâ hazret-i imâm Ali radiyallahü anh el -murtezâ ve'l-müctebâ* yazılı levha 60 x 60 cm ebatındadır. Üzerinde târih bulunmayan levha, Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilmektedir.

Calligraphy plate: A plate with the inscription *Lâ ilahe illallah el-melikü'l-hakkul mübîn, Muhammed resûlullah es-sâdıku'l-va'du'l-emîn* in Kufic calligraphy is 45 x 77 cm and is kept in the warehouse of the Budapest History Museum. *Teacher Mustafa Oytan, Seyitgazi* is written in the lower right corner of the plate.

Glass plate: A plate with the inscription *Ya hazret-i imâm Ali radiyallahü anh el-murtezâ ve'l müctebâ* in thuluth calligraphy with red ink on glass is 60 x 60 cm in size. This plate has no date and it is kept in the warehouse of the Budapest History Museum.

◆ Budapeşte Târih Müzesi'nin deposundaki cam levha

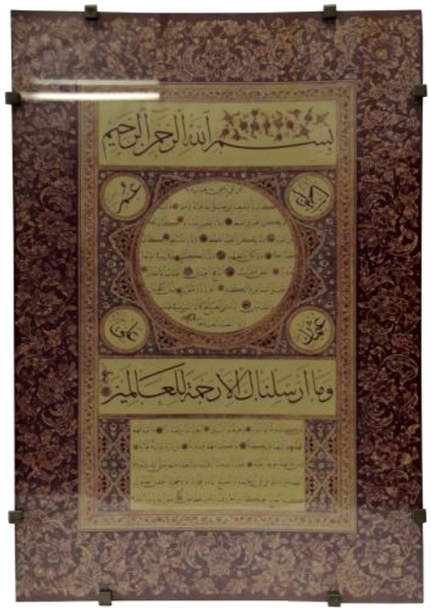
◆ Glass plate in the warehouse of the Budapest History Museum

Hilye-i Şerîf I: 33 x 48 cm ebadındaki tezhipli hilye, Reisü'l-hattâtîn Hacı Ahmed Kâmil [Akdik] Efendi'nin (d.1861, v.1941) eseridir. Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilen levhada tarih bulunmamaktadır.

Hilye-i Şerîf II: 40 x 60 cm ebadındaki tezhipli hilye, Hattat Seyyid Mehmed Şevkî Efendi'nin (d.1783/84 v.1864/65) eseridir. Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilen bu hilyenin türbeye ne zaman hediye edildiği bilinmemektedir.

Hilye-i Şerîf I: A gilded *hilya* measuring 33 x 48 cm is the work of *Reisü'l-hattâtîn* Hacı Ahmed Kamil [Akdik] Effendi (1861-1941). There is no date on the plate and it is kept in the warehouse of the Budapest History Museum.

Hilye-i Şerîf II: A 40 x 60 cm gilded *hilya* is the work of calligrapher Seyyid Mehmed Şevkî Effendi (1783/84-1864/65). It is not known when this *hilya*, which is kept in the warehouse of the Budapest History Museum, was gifted to the tomb.

◆ Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilen hilye-i şerîfler

◆ Hilye-i şerîfs kept in the warehouse of the Budapest History Museum

Çini Levha: Müsennâ hatla çini üzerine *maşallah* yazılı levha, Kütahyalı çini sanatçısı Naciye Nur Avlupınar'a ait olup Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilmektedir. 24 x 30 cm ebatındaki levhada târih bulunmamaktadır.

Tile Plate: A plate with the inscription *Mashallah* on a tile with *müsennâ* calligraphy was done by tile artist Naciye Nur Avlupınar from Kütahya and is kept in the warehouse of the Budapest History Museum. There is no date on this 24 x 30 cm plate.

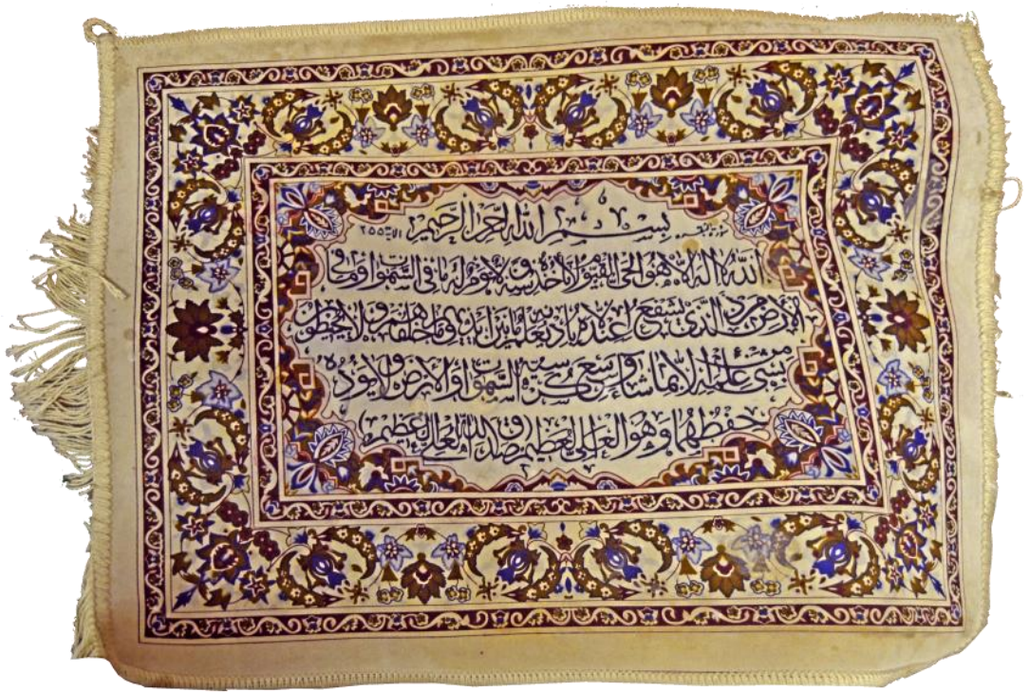

◆ Budapeşte Târih Müzesi'nin deposundaki çini levha

◆ Tile plate in the warehouse of the Budapest History Museum

Duvar Halısı: Küçük boyutlu olup üzerinde sülüs hatla *Ayete'l-kürsi* yazılı bu halı, Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilmektedir.

Tapestry: A carpet that is small in size and has thuluth calligraphy on it is kept in the warehouse of the Budapest History Museum.

◆ Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilen duvar halısı

◆ Tapestry preserved in the warehouse of the Budapest History Museum

◆ Budapeşte Târih Müzesi'nin deposunda muhafaza edilen çini duvar tabakları

◆ Tile wall plates kept in the warehouse of the Budapest History Museum

◆ Gül Baba Türbesi'nin iç mekânını gösteren 1960'lara ait kartpostal (Mehmet Emin Yılmaz arşivi)

◆ Postcard from the 1960s showing the interior of Gül Baba Tomb (Archive of Mehmet Emin Yılmaz)

Hereke Halısı: Ahmed Hikmet Bey 1915'te Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nden sandukanın üstüne örtülecek işlemeli bir puşîde yahut bir şal, bir tâc-ı şerîf ve Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'ndan halı istemiştir[182]. Türbenin 1960'lı yıllara ait bir eski resminde sanduka üzerine örtülmüş halı görülmektedir. Bu halının Ahmed Hikmet Bey'in talep ettiği halı olması kuvvetle muhtemeldir[183].

İki Adet Şal: Ocak 1916 tarihli bir belgede, Topkapı Sarayı'ndan Gül Baba Türbesi'ne iki adet şal gönderildiği kayıtlıdır[184]. Ahmed Hikmet Bey'in talebi doğrultusunda sanduka üzerine örtülmek için gönderilmiş olmalıdır.

Hattat Halid Bey'in Levhaları: Ahmed Hikmet Bey, 16 Eylül 1912'de Hariciye Nezâreti'nde görevli Fâik Bey'e mektup yazarak ondan Hattat Hacı Bey'den çerçevesi dahil 35-40 cm ölçüyü geçmeyen altıgen biçiminde *Allah, Muhammed, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali* namlarına altı levha yazdırmasını istemiştir[185]. Bu mektuptan sekiz ay sonra yazdığı başka bir mektupta levhaların Budapeşte'ye ulaştırılamadığını anlıyoruz. Ahmed Hikmet Bey, Hattat Hacı Bey'e yazdırmanın zor olacağını, kardeşi vasıtasıyla Evkâf Nezâreti'nde yazılmasının daha kolay

Hereke carpet: In 1915, Ahmed Hikmet Bey requested an embroidered drape or shawl to cover the sarcophagus, a head piece, and a carpet from the Hereke *Fabrika-i Hümâyûn* or Royal Factory[182]. An old painting of the tomb from the 1960s shows a carpet covering the sarcophagus. It is highly likely that this carpet is the one requested by Ahmed Hikmet Bey[183].

Two shawls: In a document dated January 1916, it is recorded that two shawls were sent to Gül Baba Tomb from Topkapı Palace[184]. They must have been sent to cover the sarcophagus upon the request of Ahmed Hikmet Bey.

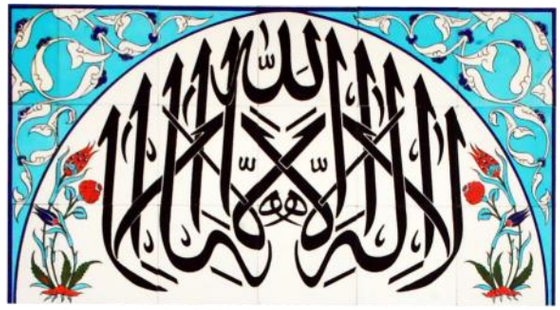
Plates of Calligrapher Halid Bey: Ahmed Hikmet Bey wrote a letter to Fâik Bey, who was an officer in the Ministry of Foreign Affairs, on September 16, 1912, and asked him to commission six plates written with the names of Allah, Muhammad, Ebu Bekir, Ömer, Osman, and Ali in hexagonal shapes not exceeding 35-40 cm, including the frames[185]. From another letter he wrote eight months after the first letter, we understand that the plates were not delivered to Budapest. Ahmed Hikmet Bey wrote in his letter that it would be difficult to have the calligrapher Hacı Bey do the writing, that it would be easier to have

182. BOA HR.İD 1591/5
183. Fotoğraftaki halı için bu konuda uzman Sanat Tarihçisi Suzan Bayraktaroğlu'nun görüşü şöyledir: "Bu fotoğraftaki halının, Ahmed Hikmet Bey'in Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'ndan sipariş ettiği halı olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu dokuma, Hereke fabrikasında üretilen halılarla son derece benzerlik göstermektedir. Hereke'de pamuk, çoğunlukla yün ve ipek malzeme ile halı dokunmuştur. Fotoğraf siyah beyaz olmasına rağmen halının ipek kadife gibi parladığı görülmektedir. Bu nedenle ipek malzeme ile dokunmuş olduğunu söyleyebiliriz. Hereke'de Uşak halılarının kompozisyonunda madalyonlu halılar dokunduğu bilinmektedir. Halıda düz bir zemin üzerinde kenarları dilimli oval bir madalyon yer almaktadır. Bu madalyon, salbekli şemse şeklindedir. Köşeliklerde de çeyrek madalyonlar bulunmaktadır. Halının bordürleri bitkisel desenli olup ana bordüründe görülen birbirine bağlı yaprak ve çiçek desenleri Hereke halılarında da dokunmuştur. Saray koleksiyonlarında bu tarz madalyon şemasına sahip Hereke mamûlâtı halılar bulunmaktadır."
Art historian Suzan Bayraktaroğlu, an expert on this subject, has the following opinion about the carpet in the photograph: "It is possible to say that the carpet in this photograph is the carpet that Ahmed Hikmet Bey ordered from the Hereke factory. The weaving in question is very similar to the carpets produced in the Hereke factory. In Hereke, carpets were woven with cotton, and mostly wool and silk. Although the photograph is black and white, the carpet shines like silk velvet. Therefore, we can say that it was woven with silk material. It is known that carpets with medallions in the style of Uşak carpets were woven in Hereke. In this carpet, there is an oval medallion with sliced edges on a plain background. This medallion is in the form of a sunburst design. There are also quarter medallions in the corners. The borders of the carpet are floral and the interconnected leaf and flower patterns seen on the main border are also woven on Hereke carpets. There are Hereke carpets with this kind of medallion design in the palace collections."
184. BOA TS.MA.e 1330/35
185. Tekin 2011: 35

◆ Türbenin iç mekânında Kelime-i Tevhid yazılı çini panolar

◆ Tile panels with the inscription *Kalima -i Tawhîd* in the interior of the tomb

◆ Avludaki çeşme yer alan hat yazısı *ve minel mâi külle şey'in*

◆ *"Ve mine'l-mâi kulle şey'in hayy"* calligraphy at the fountain in the courtyard

◆ Türbenin giriş kapısının iç yüzünde yer alan çini hat yazısı *selâmun aleyküm tibtüm fedhulûhâ hâlidîn*

◆ *"Selâmun aleyküm tibtüm fedhulûhâ hâlidîn"* tile calligraphy on the inside of the entrance door of the tomb of the entrance door of the tomb

olup yazdırıldıktan sonra da Beyazıt'ta müzehhib Osman Efendi'ye süslemelerinin yaptırılabileceğini mektubunda yazmıştır[186]. F. Tevetoğlu ise Ahmed Hikmet Bey'in Hattat Halid Bey'e celî sülüs levhalar yazdırıp türbeyi bizzat süslediğini bildirmektedir[187]. Bu levhalar Ahmed Hikmet Bey'in kardeşi vasıtasıyla istettiği levhalar olmalıdır. Ancak, Budapeşte'deki müze depolarında böyle levhalara rastlamadığımız gibi türbenin eski resimlerinde de altıgen biçimli levha göremedik.

Çini Levhalar: Gül Baba Türbesi'nin 1996'da yapılan onarımında türbenin içine ve avludaki çeşmeye çini panolar yerleştirilmiştir. Bu levhalardaki hat yazıları Mimar-Hattat İ. Aydın Yüksel'e aittir[188]. Türbenin içindeki panolarda rûmîlerle süslü *Kelime-i Tevhîd* yazılı olup çeşmede ise *Her şeyi sudan yarattık* mealindeki Enbiyâ sûresi 30. âyetin bir bölümü yazmaktadır. Türbenin giriş kapısının iç yüzünde yer alan çini levhada ise *"Selâm size! Hoş geldiniz! Ebedî olarak kalmak üzere buyurun girin cennete!"* meâlindeki Zümer sûresi 73. âyetin bir bölümü yazılıdır. Bu çini panoların hepsi 2013-2018 onarımında kaldırılmıştır.

Puşîde: Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yılı münasebetiyle 1973'te Gül Baba Türbesi'ne âyetlerle süslü bir puşîde ve seccadeler gönderilmiştir (*Bkz. s.162*). Bu eşyâlar günümüzde Budapeşte Tarih Müzesi'nin deposunda yer almaktadır.

them written in the Ministry of Foundations via his brother, and that the plates could be decorated by the gilder Osman Effendi in Beyazıt after they were written[186]. F. Tevetoğlu, on the other hand, reported that Ahmed Hikmet Bey had calligrapher Halid Bey write *celî sülüs* plates and decorated the tomb himself[187]. These plates must have been the plates that Ahmed Hikmet Bey requested through his brother. However, we did not see such plates in the museum warehouses in Budapest, nor did we see hexagonal plates in any of the tomb's old paintings.

Tile plates: Tile panels were placed inside the tomb and the fountain in the courtyard during the repair work at Gül Baba's Tomb in 1996. The calligraphy on these plates was done by architect and calligrapher İ. Aydın Yüksel[188]. On the panels inside the tomb, the *Kelime-i Tevhîd*, decorated with a Rumi motif, is written, and in the fountain, a part of the 30th verse of the surah Al-Anbiya, which states that everything was created from water, is written. On the tile plate on the inside of the entrance door of the tomb are the words *"Greetings to you! Welcome! Come and enter Paradise to stay forever!"* and a part of the 73rd verse of the Az-Zumar surah is written. These tile panels were all removed in the repairs done between 2013 and 2018.

Drape: In 1973, on the occasion of the 50th anniversary of the establishment of the Turkish Republic, a drape decorated with verses and prayer rugs were sent to Gül Baba's Tomb (see p. 162). These items are now in the warehouse of the Budapest History Museum.

186. Tekin 2011: 69
187. Tevetoğlu 1951: 42
188. İ. Aydın Yüksel, bir dönem Kütahya'daki Altın Çini firmasının hat yazılarını yazmıştır. Bu vesileyle, Altın Çini'nin iş yaptığı yerlerde Yüksel'in yazılarını görmek mümkündür (Saz 2013: 53). Gül Baba Türbesi'ne 1996 onarımında konulan çini panolardaki yazılar da böylelikle yer almıştır.
İ. Aydın Yüksel wrote calligraphy for the Altın Çini company in Kütahya for a period of time. It is possible to see Yüksel's writings in places where Altın Çini did business (Saz 2013: 53). This is also how the writings on the tile panels placed in Gül Baba's Tomb during the 1996 renovation were done.

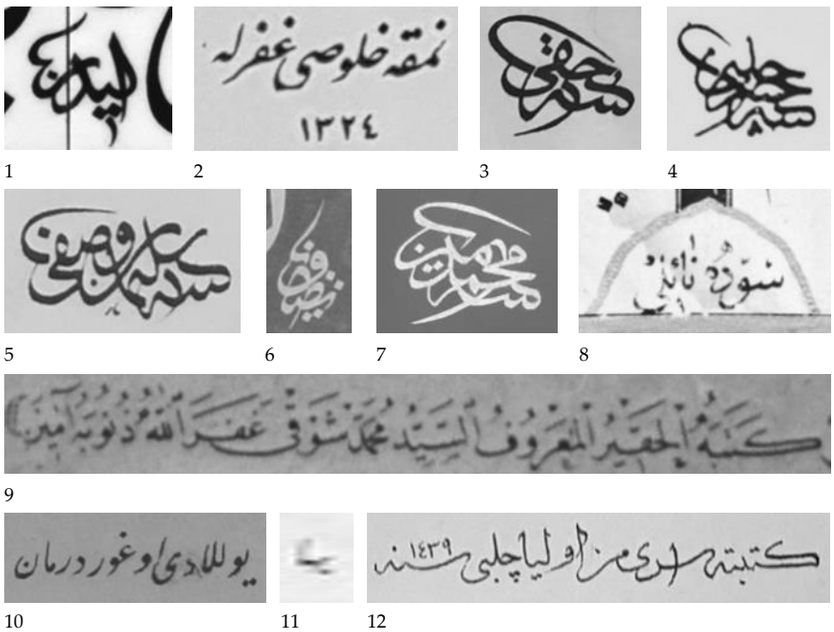

◆ Gül Baba Türbesi'ndeki keçe seccâde (2015)

◆ The felt prayer rug in Gül Baba Tomb (2015)

Keçe Seccâde: Gül Baba Türbesi'nin son onarımına kadar, sandukanın başucu duvarında asılı bir seccâde bulunuyordu. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Ahmed Hikmet Bey'in İstanbul'dan getirttiği eşyâlar arasında olması muhtemel[189] bu seccâde keçeden yapılmış olup üzerinde mihrap işlemesi bulunmaktadır.

Felt Prayer Rug: Until the final restoration of Gül Baba's Tomb, there was a prayer rug hanging on the headboard of the sarcophagus. This prayer rug, which is likely to have been among the items that Ahmed Hikmet Bey brought from İstanbul during the First World War[189], is made of felt and has a mihrab embroidered on it.

1 2 3 4

5 6 7 8

9

10 11 12

◆ Gül Baba Teberrükâtındaki levha ve yazılardaki hattat ketebeleri

◆ Calligraphers' colophons on the plates and inscriptions among the Gül Baba relics

1. İ. Aydın Yüksel
2. Hulûsî Yazgan
3. İsmâil Hakkı Altunbezer
4. Hasan Çelebi
5. Süleyman Vasfî
6. Nazif Bey
7. Neyzen (Mehmed) Emin Dede
8. Nâilî
9. Seyyid Mehmed Şevkî
10. Uğur Derman
11. Bahâ Doğramacı
12. Esrâ Vatansever Şişman

189. Bu seccâde için uzman Sanat Tarihçisi Suzan Bayraktaroğlu'nun değerlendirmesi şöyledir: "Budapeşte'deki Gül Baba Türbesinde bulunan 19. yüzyıla ait keçe seccadede, doğal krem renkli ince keçe üzerine, keçeyle aynı tonda krem renkli iplerle dival tekniğinde desenler işlenmiştir. Ortada ince sütunlarla taşınan ve bitkisel motiflerden oluşan çok zarif bir mihrap motifi, kenarlarda bir sıra halinde bitkisel karakterli bordür ve altta büyük bir çiçek demeti yer alır. Bordürün dört köşesinde içe doğru çiçek demetleri uzanır. Mihrap tepesinden aşağı doğru sarkan büyük bir asma kandil ve yanlarda daha küçük ölçülerde askılar yer alır. Bu seccadenin çok benzeri Konya Etnoğrafya Müzesinde bulunan 2609 envanter numaralı keçe seccadedir. Bu seccade de doğal krem renkli olup üzerindeki bitkisel desenlerden oluşan mihrap motifi de zeminle aynı krem-sarı renkli çamaşır ipeği iple ve dival tekniğinde yapılmıştır. Etrafı bir sıra saçakla çevrilmiştir."
Expert art historian Suzan Bayraktaroğlu's evaluation of this prayer rug is as follows: "In the 19th-century felt prayer rug found in Gül Baba's Tomb in Budapest, patterns with the dival technique are embroidered on natural cream-colored thin felt with cream-colored threads in the same tone as the felt. There is a very elegant mihrab motif in the center, carried by thin columns and composed of floral motifs, and a border with floral characters in a row on the edges and a large bunch of flowers at the bottom. Flower bouquets extend inward from the four corners of the border. There is a large oil lamp hanging from the top of the mihrab and smaller hangings on the sides. The felt prayer rug with inventory number 2609 in the Konya Ethnographic Museum is very similar to this prayer rug. That prayer rug is also in natural cream color and the mihrab motif consisting of floral patterns on it was made with the same cream-yellow-colored embroidery silk thread and dival technique. It is surrounded by a row of fringes."

GÜL BABA KRONOLOJİSİ

CHRONOLOGY OF GÜL BABA

1485 Gül Baba'nın doğumu
Gül Baba's birth

1541 Gül Baba'nın vefâtı (2 Eylül)
Gül Baba's death (September 2)

1543 Budin Beylerbeyi Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa'nın Gül Baba Türbesi ve Tekkesi'ni yaptırması (1543-48 arası bir tarihte)
Gül Baba Tomb and Lodge are commissioned by Buda Governor Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha (between 1543 and 1548)

1566 Gül Baba Türbesi'nin ilk onarımı
First repair of Gül Baba's Tomb

1568 Bosnalı İntizâmî'nin *Budin Şehrengizi*'nde Gül Baba Tekkesi'ni sözlü tasvir etmesi
Bosnian İntizâmî's verbal description of the Gül Baba Lodge in Budin Şehrengizi

1579 Budin Beylerbeyi Sokollu Mustafa Paşa'nın tekkeye mescid inşâsı
Buda Governor Sokollu Mustafa Pasha commissions the building of a prayer room for the lodge

1580 Budin Tahrir Defteri'nde Gül Baba Zâviyesi vakıflarının kaydedilmesi
The foundations of the Gül Baba Lodge are recorded in the Buda Tahrir Register

1588 Tireli Mehmed Dede'nin Hacı Dede yerine tekkeye şeyh olarak atanması
Tireli Mehmed Dede is appointed as sheikh to the lodge instead of Hacı Dede

1588 Kefevî Hüseyin Efendi'nin ziyâreti
Visit of Kefevî Hüseyin Effendi

1663 Evliyâ Çelebi'nin Gül Baba'yı ziyâreti
Evliyâ Çelebi's visit to Gül Baba

1666 Peter Lambeck'in ziyâreti
Peter Lambeck's visit

1667 Heinrich Ottendorf'un Budin gravüründe türbenin özgün hâlini çizmesi
Heinrich Ottendorf draws the original version of the tomb in a Buda engraving

1669 Edvvard Brown'un ziyâreti
Edward Brown's visit

1686 Budin'de Türk hâkimiyetinden sonra tekkenin yıktırılması
The lodge is demolished after Turkish domination of Buda ends

1686 Giovanni Paolo Zenarolla ve İtalyan Bizozeri'nin ziyâreti
The visit of Giovanni Paolo Zenarolla and the Italian Bizozeri

1688 Türbenin Avusturyalılar tarafından Cizvit papazlarına tahsis edilerek şapele çevrilip mimârîsinin değiştirilmesi
The tomb is allocated to Jesuit priests by the Austrians and converted into a chapel, and its architecture is changed

1773 Cizvitlerin dağılmasından sonra türbenin terkedilmesi
The tomb is abandoned after the suppression of the Jesuits

1877 Özbekler Tekkesi Şeyhi Süleyman Buhârî riyâsetindeki Türk heyetinin ziyâreti
Visit of the Turkish delegation led by Uzbek Lodge Sheikh Süleyman Buhârî

1840 Kadirî tarîkinden Şeyh Ahmed'in ziyâreti
Visit of Sheikh Ahmed of the Qadiri order

1850 Konya sakinlerinden Mevlevî İbrahim Hakkı Dede Efendi'nin ziyâreti
Visit of Mevlevi İbrahim Hakkı Dede Effendi, a resident of Konya

1861 Bağdad ahalisinden Şeyh Ahmed, Hasan Safî, Derviş Davud ve Veli ile İmam Musa'nın Türbdarı Seyyid Ebu Bekir'in ziyâretleri
Visits from Baghdad of Sheikh Ahmed, Hasan Safi, Dervish Davud, Veli, and Seyyid Ebu Bekir, the tomb keeper of Imam Musa

1861 Türbenin de içinde bulunduğu arazinin mimar János Wágner'in mülkiyetine geçmesi
Architect János Wágner becomes the owner of the land that includes the tomb

1867 Sultan Abdülaziz'in Avrupa ziyâreti dönüşü Peşte'ye uğraması
Sultan Abdülaziz's visit to Pest after his visit to Europe

1884 Hindistanlı Kadirî Şeyhi Seyyid Hacı Abdürrezzak Efendi'nin ziyâreti
The visit of Sayyid Haji Abdürrezzak Effendi, the Qadiri Sheikh of India

1884 Osmanlı Hükûmeti'nin Lajos Grill'e türbeyi tamir ettirmesi
The Ottoman government has Lajos Grill repair the tomb

1884 Peşte Başşehbenderi Feridun Bey'in türbeyle ilgili rapor hazırlaması (6 Haziran)
Pest Chief Consul Feridun Bey's report on the tomb (June 6)

1884 Viyana Ateşemiliteri Mülâzım-ı Sânî Mehmed Bey'in türbeyle ilgili rapor hazırlaması (10 Eylül)
Vienna Attaché Mehmed Bey's report on the tomb (September 10)

1886 Oryantalist ressam Ferenc Eisenhut'un Gül Baba'nın ölümü tablosunu hazırlaması
Orientalist painter Ferenc Eisenhut's painting of Gül Baba's death

1891 Türbenin tamiri konusunda Kaymakam Mahmud Bey'in Peşte'ye gönderilmesi
District Governor Mahmud Bey sent to Pest for the repair of the tomb

1891 Wágner ailesinin türbenin tamire izin vermemesi sebebiyle onarımın yapılamadığına dair rapor hazırlanması (16 Aralık)
Report prepared stating that the tomb repair work could not be done because the Wágner family did not allow it (December 16)

1896 Gül Baba Türbesi'nin rölövesinin çizilmesi
Survey of Gül Baba's Tomb is drawn

1905 Macar müzisyen Jenő Huszka'nın Béla Tóth'un Gül Baba hikâyesinden esinlenerek Gül Baba operetini yazması
Hungarian musician Jenő Huszka is inspired by Béla Tóth's story of Gül Baba and composes the Gül Baba operetta

1907 Béla Tóth'un Gül Baba hikâyesini kaleme alması
Béla Tóth writes a story about Gül Baba

1908 Rifaiyye Tarikatı Şeyhi Yenipazarlı Ali Haydar Efendi'nin ziyâreti
Visit of the sheikh of the Rifaiyye order, Ali Haydar Effendi, from Yenipazar

1909 Abdüllâtif Efendi'nin Budapeşte Müslüman cemaatinin imamı ve türbedar olarak Şeyhülislâm Mehmed Cemaleddin Efendi tarafından görevlendirilmesi
Abdüllâtif Effendi's appointment as imam of the Budapest Muslim community and tomb keeper by Shaykh al-Islām Mehmed Cemaleddin Effendi

1910 Macar devleti tarafından Budapeşte'de bir câmi inşâsına karar verilmesi
Decision to build a mosque in Budapest by the Hungarian state

1910 Peşte Başşehbenderi Fahreddin Bey'in Hâriciye Nezâreti'ne rapor yollaması (Mayıs)
Pest Chief Consul Fahreddin Bey sends a report to the Ministry of Foreign Affairs (May)

1911 Ser-Mimar Kemâleddin Bey'in Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafından türbenin tamiriyle ilgili görevlendirilmesi (12 Mart)
Chief Architect Kemâleddin Bey commissioned by the Ministry of Royal Foundations for repair of the tomb (March 12)

1912 Bosnalı Ramiz Eşref'in Şeyh Sırrızâde Bahaeddin'in hat levhasını hediye etmesi (10 Kasım)
Bosnian Ramiz Eşref's gift of Sheikh Sırrızâde Bahaeddin's calligraphy plate (November 10)

1912 Ahmed Hikmet Bey'in Peşte'ye Başşehbender olarak atanması (1912-1918 arası)
Appointment of Ahmed Hikmet Bey to Pest as Chief Consul (between 1912 and 1918)

1912 Peşte Başşehbenderi Fahreddin Bey'in *Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası*'nda Gül Baba makalesini neşretmesi
Pest Chief Consul Fahreddin Bey's publication of an article on Gül Baba in the journal Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası

1922 Abdüllâtif Efendi'nin *Turán* dergisinde Gül Baba makalesini neşretmesi
Abdüllâtif Effendi's publication of an article on Gül Baba in the Turán magazine

1914 Macaristan Diyanet ve Eğitim Bakanlığı'nın türbeyi *Korunacak Eski Eser* [*műemlék*] ilân etmesi
Ministry of Religious Affairs and Education of Hungary declares the tomb an ancient artifact to be protected

1914 Budapeşte'de bir câmi inşasının tekrar gündeme gelmesi
Idea of construction of a mosque in Budapest revisited

1915 Abdüllâtif Efendi'nin Eger (Cheb) kasabasındaki esir kampında görevlendirilmesi
Abdüllâtif Effendi assigned to the prison camp in the town of Eger (Cheb)

1915 Şeyhülislâm Hayri Efendi'nin Budapeşte'de yapılması planlanan Gül Baba Câmii için fetva vermesi (26 Aralık)
Shaykh al-Islām Hayri Effendi issues a fatwa for the Gül Baba Mosque, which is planned to be built in Budapest (December 26)

1915 Ahmed Hikmet Bey'in, Hariciye Nezâreti'ne Gül Baba Türbesiyle ilgili gelişmeleri aktaran kapsamlı bir rapor göndermesi (28 Şubat)
Ahmed Hikmet Bey sends a comprehensive report to the Ministry of Foreign Affairs on the developments regarding Gül Baba's Tomb (February 28)

1915 Antropolog Lajos Bartúcz'un türbede mezar araştırması için kazı yapması
Anthropologist Lajos Bartúcz excavates the tomb site

1915 Mezar araştırması sonunda Gül Baba'nın ikinci cenâze namazının kılınıp tekrar defnedilmesi (1 Temmuz, Ramazan Bayramı)
Gül Baba's second funeral prayer and burial at the end of the grave survey (July 1, Eid al-Fitr)

1915 *Niedermayer* sokağının adının *Gül Baba Sokağı* olarak değiştirilmesi
The name of Niedermayer Street changed to Gül Baba Street

1916 Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhâkı üzerine İslâmiyet'in Macaristan'da resmî din olarak tanınması
Islam recognized as an official religion in Hungary following the Austro-Hungarian annexation of Bosnia and Herzegovina

1916 Evkâf Nezareti'nin, Budapeşte'de hazırlanan projelerin Osmanlı mimari üslubuna ve türbe geleneğine uygun olmadığından projeleri yeniden düzenleyip Budapeşte'ye göndermesi
Ministry of Foundations revises the projects and sends them to Budapest, as the projects prepared in Budapest were not suitable for the Ottoman architectural style and tomb traditions

1916 İstanbul'da husûsi imâl ettirilen şamdan, rahle, sehpa gibi türbe eşyâlarının gönderilmesi
Custom-made tomb items such as candlesticks, lecterns, and table made in İstanbul are sent to Budapest

1917 Budapeşte'de Gül Baba Câmii inşası için Mâbeyn-i Hümâyûn Orkestrası'nın Peşte'ye gelişi (30 Ocak)
Arrival of the Turkish Royal Orchestra to Pest for the construction of Gül Baba Mosque in Budapest (January 30)

1917 Ernő Foerk'in öğrencisi Semih Rüstem'in türbenin rölövesini çizmesi
Semih Rüstem, a student of Ernő Foerk, prepares a survey drawing of the tomb

1917 İran fahrî konsolosu Frayşentler Paşa tarafından türbeye bağışlanan İrankârî avizenin Mimar Kemâleddin Bey tarafından türbeye asılmasının uygun olmadığının belirtilerek iade edilmesi
Iranian Honorary Consul Frayşentler Pasha donates an Irani an chandelier to the tomb, which is returned by architect Kemâleddin Bey on the grounds that it is not appropriate to hang it in the tomb

1917 Mimar Kemâleddin Bey tarafından hazırlanan projeye göre Gül Baba Câmii'nin inşâsı için Peşte'de komisyon kurulması
Establishment of a commission in Pest for the construction of Gül Baba Mosque according to the project prepared by architect Kemâleddin Bey

1918 Hâriciye Nezâreti'ne gönderilen 12 Ocak târihli kayıtta Sermimar Kemâleddin Bey'in hazırladığı projeye göre Gül Baba Türbesi duvarlarının nakışlarının Macar Hükûmeti tarafından masrafları karşılanarak Zoltán Veress ve Béla Sándor tarafından tamamlanması ve türbenin kapısının yenilenmesi
According to a record dated January 12, 1918, and sent to the Ministry of Foreign Affairs, the embroideries for the walls of Gül Baba's Tomb would be completed by Zoltán Veress and Béla Sándor at the expense of the Hungarian government and the tomb's gate would be renovated according to the project prepared by Chief Architect Kemâleddin Bey

1918 Budapeşte'de Gül Baba Câmii inşası için Macar Honvéd Askerî Orkestrası'nın İstanbul'a gelişi (Mart)
Arrival of Hungarian Honvéd Military Orchestra to İstanbul for the construction of Gül Baba Mosque in Budapest (March)

1918 Gül Baba Türbesi'nin rölövesinin çizilmesi
Survey of Gül Baba's Tomb is drawn

1924 Budapeşte'de vefât eden Osmanlı hanedânından Bîdâr Sultan'ın Gül Baba Türbesi'nin yanına defnedilmesi (Temmuz)
Bîdâr Sultan, who dies in Budapest in 1924, is buried next to Gül Baba's Tomb (July)

1927 Budapeşte'de vefât eden Osmanlı hanedânından Rukiye Sultan'ın Gül Baba Türbesi'nin yanına defnedilmesi (20 Şubat)
Rukiye Sultan, who dies in Budapest in 1927, is buried next to Gül Baba's Tomb (February 20)

1931 Budapeşte'de Gül Baba İslâm Cemiyeti'nin kurulması
Gül Baba Islamic Society established in Budapest

1933 Budapeşte'de vefât eden Osmanlı hanedânından Osman Efendi'nin Gül Baba Türbesi'nin yanına defnedilmesi
Osman Effendi, member of the Ottoman dynasty who dies in Budapest, is buried next to Gül Baba's Tomb

1934 Türbe çevresinde Orta Avrupa İslâm Merkezi kurulması düşüncesinin ortaya çıkışı ve Macar Mimar Loránd Lechner tarafından dört minareli bir Osmanlı Câmii planı hazırlanması
The idea of establishing a Central European Islamic Center near the tomb arises and Hungarian architect Loránd Lechner prepares a plan for an Ottoman mosque with four minarets

1940 Budapeşte İslâm Cemaati Reisi Hüseyin Hilmi Duriç'in vefâtı (5 Şubat)
Death of the leader of the Budapest Islamic community, Hüseyin Hilmi Duriç (February 5)

1940 Gül Baba operetinin ilk filminin hazırlanması
First film of the Gül Baba operetta produced

1940 Heykeltraş János Kopits'in Gül Baba heykel çeşmesini hazırlaması
Sculptor János Kopits prepares the Gül Baba sculpture fountain

1943 Géza Lux'un türbeyi onarması
Géza Lux repairs the tomb

1946 Abdüllâtif Efendi'nin vefâtı (26 Eylül)
Death of Abdüllâtif Effendi (September 26)

1952 Türkiye'deki gazetelerde türbenin yıktırıldığı yolundaki söylentilerin çıkması
Rumors appear in newspapers in Türkiye that the tomb has been demolished

1956 Gül Baba operetinin ikinci filminin hazırlanması
Second film of the Gül Baba operetta produced

1956 Győző Gerő'nün türbenin tamiriyle ilgili rapor hazırlaması
Győző Gerő prepares a report on repair works for the tomb

1963 Győző Gerő'nün raporu doğrultusunda türbenin mimar Egon Pfannl tarafından onarılması
Architect Egon Pfannl repairs the tomb in accordance with the report of Győző Gerő

1966 Yerel tarihçi Ákos Janó'nun Gül Baba resmi yapması
Local historian Ákos Janó produces a painting of Gül Baba

1972 Wágner villasının yıktırılması
The Wágner villa is demolished

1973 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yılı münasebetiyle türbeye âyetlerle süslü bir puşîde, halı ve hat levhaları göndermesi
Carpets, calligraphy plates, and an ornamental drape embroidered with verses are sent to the tomb to commemorate the 50th anniversary of the founding of the Republic of Türkiye

1976 Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi ve ekibinin Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri külliyatı kapsamında türbeyi inceleyip rölövesini çizmesi
Architect Ekrem Hakkı Ayverdi and his team examine the tomb and draw a relief within the scope of "Ottoman Architectural Monuments in Europe"

1985 Hattat Uğur Derman'ın levha hediye etmesi (14 Haziran)
Calligrapher Uğur Derman donates a decorative plate (June 14)

1987 Budapeşte Teknik Üniversitesi Ağa Han Vakfı'yla ortaklaşa bir uluslararası mimarlar kampı düzenleyip türbe çevresinin açılmasıyla yanında bir İslam Kültür Merkezi kurulması düşüncesinin yeniden gündeme gelmesi
The idea of establishing an Islamic Cultural Center arises again after the surroundings of the tomb are opened with the organization of an international architecture camp in cooperation with Budapest Technical University and the Aga Khan Foundation

1996 Türk-Macar ortaklığıyla türbenin onarılıp Türk ve Macar Cumhurbaşkanlarının katıldığı törenle türbenin yeniden ziyârete açılması (Açılış töreni 3 Eylül 1997)
The tomb is repaired with Turkish-Hungarian partnership and reopened with a ceremony attended by the Turkish and Hungarian presidents (opening ceremony: September 3, 1997)

1997 Ankara Gaziler Dergâhı postnişini Teoman İlhami Güre Halife Baba Erenlerin Gül Baba Türbesi'ne Bektaşî tâcı hediye etmesi (30 Ağustos)
Ankara Gaziler Lodge donates a Bektashi head covering to Gül Baba's Tomb under the leadership of Teoman İlhami Güre Halife Baba (August 30)

2013 Macarlar tarafından hazırlanan restorasyon ve çevre düzenleme projelerinin Ankara'da sunulması (Aralık)
Restoration and landscaping projects prepared by Hungarians presented in Ankara (December)

2014 Macar tarafının proje önerisine istinaden Türk tarafından Dr. İ. Aydın Yüksel ve Y. Mimar Mehmet Emin Yılmaz'ın proje hazırlanması için görevlendirilmesi (Ocak)
Dr. İ. Aydın Yüksel and master architect Mehmet Emin Yılmaz from the Turkish side assigned to prepare a project based on the proposal of the Hungarian side (January)

2015 Türbe çevresinde arkeolojik kazı ile türbenin iç duvarlarında raspa yapılması
An archaeological excavation is carried out around the tomb and the inner walls are scraped

2016 Türbenin onarımı ve çevre düzenlemesinin başlaması
Repair of the tomb and landscaping work begins

2017 Macar Devleti tarafından *Gül Baba Türbesi Mirasını Koruma Vakfı*'nın kurulması
Gül Baba Tomb Heritage Preservation Foundation established by the Hungarian state

2018 Türk ve Macar Cumhurbaşkanlarının katıldığı törenle türbenin yeniden ziyârete açılması (9 Ekim)
The tomb is reopened with a ceremony attended by the Turkish and Hungarian presidents (October 9)

2020 Gül Baba Türbesi'nin restorasyonu, müze ve çevre düzenlemesine; Uluslararası Gayrimenkul Federasyonu (FIABCI) tarafından dünya çapında prestijli projeleri değerlendirdiği "2020 Prix d'Excellence (Mükemmeliyet)" yarışmasında Kamu Binaları Kategorisi'nde *altın*, Kültürel Mirası Koruma Kategorisi'nde de *gümüş* ödülün verilmesi
The restoration of Gül Baba's Tomb, the museum, and the landscaping are awarded the Gold Award in the Public Buildings Category and the Silver Award in the Cultural Heritage Protection Category in the 2020 Prix d'Excellence competition, in which the International Real Estate Federation (FIABCI) evaluates prestigious projects around the world

2022 İlyas Mirzayev tarafından bestelenen *Gül Baba Senfonik Şiiri'nin* Ankara'da Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nda seslendirilmesi (1 Nisan)
The Presidential Symphony Orchestra performs the "Gül Baba Symphonic Poem" composed by İlyas Mirzayev in Ankara (April 1)

KAYNAKÇA

REFERENCES

Arşiv Kaynakları / *Archival Resources*

- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Veli Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi arşivi: Veli Baba Menâkıbı
- Cumhuriyet Arşivi, BCA 26.05.1929, Fon No 30-18-1-2, Kutu 4, Gömlek 32, Sıra 5
- Deutsche Fotothek
- Finta Müzesi
- Fortepan Arşivi
- Macaristan Ulusal Dijital Arşiv ve Film Enstitüsü
- Metropolitan Ervin Szabó Kütüphânesi
- Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âli Evrak Odası Evrakı: BOA BEO 3672/275366, BOA BEO 3752/281342, BOA BEO 3868/290041, BOA BEO 4496-337182, BOA BEO 4681/351022
- Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âsafî Divan-ı Hümayun Kalemi Defterleri: BOA A.DVN 153/41, BOA A.DVN 166/48
- Osmanlı Arşivi, Cevdet Dâhiliye: BOA C.DH 294/14662
- Osmanlı Arşivi, Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemi: BOA DH.MKT 2614/92
- Osmanlı Arşivi, Hâriciye Nezâreti İdâre Kalemi: BOA HR.İD 1591/2, BOA HR.İD 1591/3, BOA HR.İD 1591/4, BOA HR.İD 1591/5, BOA HR.İD 1591/6, BOA HR.İD 1591/7, BOA HR.İD 1591/8, BOA HR.İD 1591/9, BOA HR.İD 1594/1
- Osmanlı Arşivi, Hâriciye Nezâreti Mektubî Kalemi Evrakı: BOA HR.MKT 7/46 , BOA HR.MKT 36/77 , BOA HR.MKT 364/18
- Osmanlı Arşivi, Hâriciye Nezâreti Tercüme Odası Evrakı: BOA HR.TO 450/48
- Osmanlı Arşivi, İrâde Dosya Usulü: BOA İ.DUİT 12/81
- Osmanlı Arşivi, İrâde Hâriciye: BOA İ.HR 295/18651
- Osmanlı Arşivi, Meclis-i Vâlâ Evrakı: BOA MVL 1011/67
- Osmanlı Arşivi, Tahrir Defteri: BOA TD 592, v.5a.
- Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Defter: BOA TS.MA.D. 7000 (29 Zilhicce 986 (26 Şubat 1579) tarihli Sokollu Mustafa Paşa Vakfiyesi)
- Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi: BOA TS.MA.e 1330/35
- Osmanlı Arşivi, Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı: BOA Y.MTV 15-61
- Thorma János Müzesi
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi: VGMA 320702001-OC001, Abide ve Yapı İşleri Dairesi, Isparta Uluğbey Veli Baba Dergâhı Dosyası

Telif Eserler ve Süreli Yayınlar / *Books and Periodicals*

Abdüllatif Efendi (1922) *Gül Baba élete*, Turán, III-IV, Budapeşte, s.200-201.

Ágoston, Gábor (1997) *Gul Baba Turbeje*, Ceram Trading Ltd, Budapeşte.

Ágoston, Gábor (1998) *Gül Baba Türbesi ve Tekkesi*, Restorasyonu Dolayısıyla Macaristan Budapeşte Gül Baba Türbesi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.14-15

Akgündüz, Ahmet (1994) *Ebüssuûd Efendi*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.10, s.365-371, İstanbul: TDV Yayınları.

Akpınar, Cemil (2002) *Kefevî Hüseyin Efendi*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 25, s.186-188, İstanbul: TDV Yayınları.

Aksu, Hüsamettin (1998) *Hurûfîlik*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 18, s.408-412, İstanbul: TDV Yayınları.

Ali Emîrî (1341) *Vesâikü'l-Âsâr*, 1341/1338/1922, İstanbul Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası.

Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk–Macar İlişkileri (2016) T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Aydınlı, Abdullah ve Çakan, İsmail L. (1991) *Aşere-i Mübeşşere*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.3, s.547, İstanbul: TDV Yayınları.

Ayvazoğlu, Beşir (2016) *Güller Kitabı*, Kapı Yayınları, 14. Baskı, İstanbul.

Ayverdi, Ekrem Hakkı (2000) *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri I-V*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, İkinci Baskı.

Ayverdi, Sâmiha (2006) *Millî Kültür Mes'eleleri ve Maârif Dâvâmız*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul

Ayverdi, Sâmiha (2009) *Ezelî Dostlar*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

Az Érdekes Ujság, 19 Ekim 1913, s.2

Az Erdekes Ujság, 26 Aralık 1915, s.22

Bardakçı, Murat (2006) *Son Osmanlılar Osmanlı Hanedanının Sürgün ve Miras Öyküsü*, Doğan Ofset, İstanbul.

Barkan, Ömer Lütfi (1942) *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler*, Vakıflar Dergisi, Sayı 2, s.279-386.

Batur, Afife Ed. (2009) *İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Mimar Kemaleddin Proje Kataloğu*, Ankara.

Bayar, Obam Cemal (2012) *Misâlî-i Hurûfî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, T.C. Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat

Bayram, Sadi (1999) *Hacı Bektaş-ı Veli, Merzifon'da Piri Baba Budapeşte'de Gül Baba ve Bazı Bektaşi Vakıfları*, I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, s.59-62.

Bayram, Sadi (2020) *Merzifonlu Pirî Baba*, e-kitap, Ankara.

Boz, Erdoğan (2009) *Yusuf Hakîkî Baba Dîvânı*, Aksaray Valiliği Yayınları.

Bozan, Muhammet Fatih ve Hanilçe, Murat (2021) *Gül Baba (Macaristan, Budapeşte) Hakkında Türkiye'de Yapılan Bilimsel Çalışmalar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD), S. 10, s. 267-288.

Bozkurt, Fuat (1997) *Gül Baba ile Veli Baba*, Toplumsal Tarih, S.44, s.24-28.

Bozkurt, Onok (2016) *Rumeli'nin Kayıp Türküleri M. Kemal Altınkaya'nın Hayatı ve Misyonu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Budapest Története (1975) Cilt 3, Akadémiai Kiadó, Budapeşte.

Cumhuriyet, 28 Ekim 1924, s.5

Çeltik, Seher Erdoğan (2009) *Ali Emîrî'nin Vesâikü'l-Âsâr'ı*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, sayı 51, s.259-274.

Çift, Salih (2003) *1826 Sonrasında Bektaşilik ve Bu Alanla İlgili Yayın Faaliyetleri*, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt 12, sayı 1, sayfa 249-268

Çiftçioğlu, İsmail (2017) *Germiyanoğulları Topraklarında Hacı Bektaş Velî Kültünün Temsilcileri*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı 53, s.179-193

Çolak, Melek (2012) *Macaristan'da Müslümanlık ve İmam Abdüllatif Efendi (1909-1946)*, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler, III. Cilt, Ankara, s.1021-1050.

Dede, Mehmet (2001) *Divân-ı Gül Baba ve Transkripsiyonlu Metni*, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Demirci, Mehmet (2005) *Tasavvuf Kültürümüzde Gül Motifi*, Uluslararası Bursa Tasavvuf Kültürü Sempozyumu 4, Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, s.65-70.

Duran, Zeliha (2018) *Âsâr-ı Kemâl'deki Şerh-i Esmâ'-i Evliyâ'nın Kıssası*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Ercan, Özlem (2003) *Peşteli Hisâlî Dîvânı Tahlili (İnceleme-Metin)*, 2 Cilt, T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Tezi, Bursa.

Erdem, Tahir (1935) *Gül Baba*, Isparta Halkevi Dergisi, C. 2, Isparta, s. 268-271.

Erődi, Béla (2001) *Csok Jasa! A Török Küldöttség Látogatásának Emlékkönyve - Çok Yaşa! Türk Heyeti'nin Ziyaretinden Hatıra Kitabı*, Çeviren Yılmaz Gülen, Macar Türk Dostluk Derneği Yayınları, Budapeşte.

Ertürk, Gürbüz (2014) *Hatıralarımdaki Mimar Ekrem Hakkı Ayverdi*, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Sayı 170, Yıl 43/2, Nisan 2014, s.54-57.

Evliyâ Çelebi (2004) *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, Haz: Seyit Ali Kahraman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Eyice, Semavi (1996) *Gülbaba Tekkesi ve Türbesi*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.14, s.228-230, İstanbul: TDV Yayınları.

Fahreddin Rumbeyoğlu (1912) *Gül Baba*, Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası, cilt: III, sayı: 15, sayfa: 962-965, İstanbul, 1328 [1912].

Fahreddin Rumbeyoğlu (1913) *Macaristan'da Bazı Âsâr-ı Osmâniyye*, Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası, cilt: IV, sayı: 22, sayfa: 1391-1400, İstanbul, 1329 [1913].

Foerk, Ernő (1917) *Török emlékek Magyarországban*, Budapeşte.

Germanus, Gyula (1996) *Gül Baba Türbesi'nde Düşünceler – 1*, Çev. İsmail Akdoğan, Tarih ve Toplum, Şubat 1996, Sayı 146, s. 45-53.

Güleç, İsmail (2018) *Bulgaristan'ın Manevi Bekçileri*, Balkanlar Medeniyet Merkezi Yayınları, İstanbul.

Gümüş, M. Dila (2014) *Unutulmuş Bir Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarı: Semih Rüstem Temel*, İstanbul Araştırmaları Yıllığı, 2014/3, 227-234.

Güneş, Deva (2011) *Misâlî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, T.C. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya

Gürlek, Dursun (2020) *Galatasaray Lisesi ve Gül Baba Türbesi*, Yeni Şafak Gazetesi, 6 Eylül 2020

György, Rózsa (1974) *Ismeretlen pest-budai látkép Londonban*, Budapest a Főváros folyóirata, 1974/04, s.36-37

Hanilçe, Murat (2021) *Veli Baba Menakıbnamesi*, Seyyid Veli Baba Sultan Kültür ve Turizm Derneği Yayınları, Alevilik Bektaşilik Yazılı Kaynakları Serisi 1, Ankara.

Harb Mecmuası, Rebiülâhir 1334 / Şubat 1331 / Şubat 1916, Sayı 6, sayfa 2

Hikmet, 9 Eylül 1326, 17 Ramazan 1328, 22 Eylül 1910, cilt 1, sayı 23, s.8: *Peşte'de kâin Gül Baba Türbesi*

İnanır, Ahmet (2021) *Seyyid Veli Baba Sultan Dergahı'na Ait Tarihi Metinler*, Seyyid Veli Baba Sultan Kültür ve Turizm Derneği Yayınları, Alevilik Bektaşilik Yazılı Kaynakları Serisi 2, Ankara.

İntizâmî (2020) *Tuhfetü'l-İhvân XVI Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti*, Yayına Hazırlayanlar Cihan Okuyucu ve Sadık Yazar, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul.

Kaçalin, Mustafa S. (1996), *Gülbaba*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.14, s.227-228, İstanbul: TDV Yayınları.

Kaplan, Doğan (2018) *Bir Bektaşi Kaynağı Olarak Veli Baba Menâkıpnâmesi*, IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu Bildirileri, 1. Cilt, s.765-789

Kara, Mustafa (2011) *Tekke*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.40, s.369, İstanbul: TDV Yayınları.

Kefevî Hüseyin Efendi, *Raznâme fi menakıbi'l-ulemai ve'l-meşayihi ve'l-fudala*, İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphânesi No 493.

Keleşyılmaz, Vahdet (2000) *Teşkilat-ı Mahsusa ve Cermen Esir Kamplarında Tatarlar*, Atatürk Yolu Dergisi 6 (21): 69-80.

Khan, Shakirullah (1998) *Mausoleum of Ghalib Gul Baba at Maroba (Nizampur) N.W.F.P.*, Lahore Museum Bulletin, 1997-1998, Sayı X-XI, s.49-54.

Kiel, Machiel (1977) *Güney Romanya'da Sarı Saltık'ın Çalışmaları ve Doğu Bulgaristan'da Erken Bektaşîlik Merkezi Üzerine Tarihsel Önem Taşıyan Notlar*, Hacı Bektaş Veli Bildiriler Denemeler Açıkoturum, Hacıbektaş Turizm Derneği Yayınları, Ankara.

Kincl, Jan (2012) *Vojenský hřbitov Obětí 1. a 2. světové války*, 25.05.2012 vets.cz/vpm/mista/obec/395-cheb (erişim: 11.06.2021)

Kovács, Gergő Máté ve **Rabb**, Péter (2020) *The Dimensions of the Two Remaining Türbes in Ottoman Hungary: Contributions to the Methods of Ottoman Construction Practices in the Sixteenth Century*, Megaron, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, Sayı 15-2, s.230-239

Kökel, Coşkun (2022) *Tarihsel İnançsal Kimliği ile Gül Baba, Zaviyesi ve Türbesi I-II-III*, İstanbul.

Köksal, Osman (2003) *Sultan Aziz'in Avrupa Seyahati Dönüşü Münasebetiyle Yapılan Kutlamalar ve Bir Manzum Tarihçe*, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 4, sayı: 1, Haziran 2003, s.117-134.

Köprülü, Fuad (1976) *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, Ankara.

Köprülü, Orhan Fuad (1948) *Gül-Baba*, İslam Ansiklopedisi: İslam Alemi, Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati, cilt 4, s.832-834.

Kum, Naci (1936) *Gülbaba'nın Elde Ettiğimiz İzleri*, Ün Isparta Halkevi Mecmuası, Cilt 3, Sayı 26-27, Mayıs Haziran 1936, Isparta, s.380-384.

Kurnaz, Cemal (1996) *Gül*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 14, s. 219-222.

Küçük, Cevdet (1988) *Abdülaziz*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 1, s.179-185.

Lamers, Hanneke Larsle (1988) *Hurufi Yazar Misali'nin "Miftâh ül-Gayb" Risalesi*, Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Cilt 2, s.455-464

Lászay, Judit (2015). *Report on the wall exploration linked to the archeological excavation preceding the restoration of Gül Baba's Turbe at 14 Mecsek Street*, Budapest II., September 2015, Forster Központ.

Makói Népujság, 29 Eylül 1946, cilt 2, sayı 217, s.7

Mehmed Süreyyâ (1996) *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*, Haz: A. Aktan, A. Yuvalı, M. Hülâgü, Sebil Yayınevi, İstanbul.

Metin, Zeki (2019) *Çubuk'ta Yok Edilen Tarih Gülbaba Türbesi*, Bütün Yönleriyle Çubuk ve Çevresi II. Uluslararası Sempozyumu 5-7 Ekim 2017, Çubuk Belediyesi Yayınları, Ankara s.159-189.

Naîfî Mehmed Efendi (2019) *Cevâhiru'l-Menâkıb*, Haz. İbrahim Pazan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul

Noyan, Bedri (1993) *Veli Baba Menakıbnamesi*, Can Yayınları, İstanbul.

Ország-Világ, 11 Eylül 1921, Sayı 37

Önen, Nizam (2007) Budapeşte'de Bir Türk İmam Abdüllatif Efendi'nin Hayatı, Toplumsal Tarih, Sayı:160, Nisan 2007, s.78-81.

Özel, Mehmet (1998) *Restorasyonu Dolayısıyla Macaristan Budapeşte Gül Baba Türbesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Özgül, M. Kayahan (Haz.) (2016) *Bîgâne Durmayın Âşinânıza Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey'in Şiir, Mektup ve Günlükleri*, Cümle Yayınları, Ankara.

Öztuna, Yılmaz (1967) *Macaristan'da Bir Türk Dergâhı Gül Baba*, Hayat Tarih Mecmuası, Sayı 10, Kasım 1967, s.7-9.

Öztuna, Yılmaz (2008) *II. Abdülhamid Zamanı ve Şahsiyeti*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.

Peçevî İbrahim Efendi (1283) *Târîh-i Peçevî*, İstanbul.

Peçevî İbrahim Efendi (1999) *Peçevi Tarihi*, Haz. Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Pesti Hírlap, 25 Nisan 1925, s.10

Pintér, Tamás (1992) *Budapest Gül Baba Türbe*, Kartográfiai Vállalat, Budapeşte.

Saral, İsmail Tosun (2004a) *Ignacz Kunos'un Gül Baba Masalı*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2004, cilt: X, sayı: 29, s. 189-196

Saral, İsmail Tosun (2004b) *Tarih Sürecinde Gül Baba Türbesinin İçine Genel Bir Bakış*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2004, cilt: IX, sayı: 30, s. 193-212

Saral, İsmail Tosun (2004c) *Gül Baba ve Tahta Kılıcı*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, cilt: X, sayı: 31, s. 245-269

Saral, İsmail Tosun (2004d) Anadolulu Gül Babalar, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, cilt: X, sayı: 32, s. 321-340

Saral, İsmail Tosun (2005a) *İstanbullu Gül Babalar*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, cilt: XI, sayı: 34, s. 341-354

Saral, İsmail Tosun (2005b) *Kalaylıkoz Ali Paşa Gül Baba mı*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, cilt: XII, sayı: 35, s. 203-212

Saral, İsmail Tosun (2019) *Gül Baba'nın Ölümü Tablosu*, Düşünce ve Tarih, Ocak-2019, Sayı 52, s.58-60.

Saz, Süleyman (2013) *İbrahim Aydın Yüksel'in İstanbul Camileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Servet-i *Fünun*, Sayı 966, 26 Teşrin-i Sânî 1325, 9 Aralık 1909, s.56

Solou, Tety (2020) *Το μνήμα του Γκιουλ μπαμπά* [Gül Baba'nın Hatırası], 25 Şubat 2020, tetysolou.wordpress.com

Szabadság, 29 Eylül 1946, cilt 2, S. 145-220, s. 5

Şahin, Haşim (2007) *Pîrî Baba*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 34, sayfa 279-280, İstanbul: TDV Yayınları.

Şehbal, 1 T.evvel 1327, 14 Ekim 1911, s.376

Tansel, Fevziye Abdullah (1968) *Gül-Baba Adı Verilen İki Ayrı Şehsiyet Molla Murad Divan'ı ve Sünbül Sinan*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 1, s.67-78

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1290, 26 Muharrem 1333, 15 Aralık 1914, s.2: *Budapeşte'de Câmi-i Şerîf*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1291, 27 Muharrem 1333, 16 Aralık 1914, s.4: *Viyana'da Câmi-i Şerîf*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1296, 3 Safer 1333, 21 Aralık 1914, s.1: *Budapeşte Belediyesi'ne Teşekkür*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1300, 7 Safer 1333, 25 Aralık 1914, s.3: *Hilâl-i Ahmer Murahhası Budapeşte'de*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1342, 20 Rebiülevvel 1333, 5 Şubat 1915, s.2: *Viyana'da Câmi-i Şerîf*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1491, 21 Şaban 1333, 4 Temmuz 1915, s.2: *Budapeşte'de Evliyâ-i İslâm'a Hürmet*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 1491, 21 Şaban 1333, 4 Temmuz 1915, s.2: *Budapeşte'de Evliyâ-i İslâm'a Hürmet*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 2357, 16 R.ahir 1336, 30 Ocak 1917, s.1: *Mâbeyn-i Hümâyûn Orkestrası Peşte'de*

Tasvîr-i Efkâr, Sayı 3462, 11 Şaban 1336, 22 Mayıs 1917, s.2: *Viyana'da İnşâ Olunacak Câmi-i Şerîf*

Taşğın, Ahmet (2012) *Klasik Kaynaklarda Heterodoks Dervişler ve Heterodoksi*, Kolektif Yayınları, İstanbul.

Taşğın, Ahmet (2018) *Mürşit ve Pir Ocağı İlişkisi: Şücaaddin Veli Ocağının Yeni Mürşit Ocağı Olarak Ortaya Çıkışı*, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, sayı 31, s. 81-116.

Tekin, Nil Türker (2011) *Peşte Günleri - Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun Özel Mektupları*, İstanbul: Ege Yayınları.

Tevetoğlu, Fethi (1951) *Büyük Türkçü Müftüoğlu Ahmed Hikmet*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Tevetoğlu, Fethi (1952) *Yıktırılan Gül Baba Türbesi*, Türk Folklor Araştırmalar, S.33-Nisan, s.515-516.

Tığlı, Fatih (2020) *Türk Edebiyatında Şehrengizler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

Tolnai Világlapja, 28 Nisan 1926, Sayı 18

Tolnai Világlapja, 6 Ağustos 1924

Tolnai Világlapja, 6 Mayıs 1925

Tolnai Világlapja, 8 Mayıs 1940, s.22

Tükör, 16 Nisan 1968, Sayı 16

Türen, Halime (2016) *Tatar Aydınlarından Âlimcan İdrisî (1887-1959): Hayatı ve Basında Çıkan Yazıları*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Türk Yurdu, 20 Kanunuevvel 1333 / yıl 2, cild 13, sayı 150, s.142-143: *Peşte'de Gül Baba Câmi-i Şerîfi*

Uçar, Ahmet (2009) *Budapeşte'den Gelen Feryat Dilekçesi I-II*, Yedikıta, Eylül-Ekim S13, s.54-55, S.14, s.46-47.

Uçman, Abdullah (1999) *Rıza Tevfik'e Mektuplar IX: Müftüoğlu Ahmed Hikmet'ten Gül Baba Hakkında Bir Mektup*, Tarih ve Toplum, S.181, s.19-22.

Uçman, Abdullah (2012) *Gül Baba Üzerine Ahmed Hikmet'ten Rıza Tevfik'e Bir Mektup*, Macar-Türk İlişkileri Üzerine Makaleler Macar Kardeşler, Ed. Yeliz Okay, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012, s.73-79.

Ulus, 6 Şubat 1940 s.6

Uzun, Mustafa İsmet (1996) *Gülbank*, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 14, s. 232-235.

Ürekli, Bayram ve **Baş**, Ali (1994) *Veli Baba ve Senirkent Uluğbey'deki Manzumesi*, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 9-10, 1994, s.139-217.

Vakit, 10 c.ahir 1336, 23 Mart 1918, sayı 153, s.1: *Macar Musıki Hey'eti*

Vakit, 22 Kânunusani 1932

Vakit, 10 Kanunuevvel 1333 / 25 Safer 1336 / 10 Aralık 1917: *Peşte'de Gül Baba Câmii Şerîfi*

Vasárnapi Ujság 1855:84

Vasárnapi Ujság, 13 Mayıs 1877

Vasárnapi Ujság, 15 Mart 1914, Sayı 61, s.204

Vasárnapi Ujság, 1862, Sayı 6, s.328

Vırmiça, Raif (2010) *Kosova Tekkeleri Türbeleri ve Kitabeli Mezar Taşları*, Sufi Kitap, İstanbul.

Yahyâ Âgâh Efendi (2017) *Mecmu'atü'z-Zara'if Sandukatü'l-Ma'arif - Osmanlılarda Tarikat Kıyafetleri ve Sembolleri*, Haz. Mehmed Serhan Tayşi, Hassa Yayınevi, İstanbul.

Yılmaz, Kâşif (2010) *Budinli Hisâlî Dîvânı*, İstanbul: Kriter Yayınları.

Yılmaz, Mehmet Emin (2015) *Sigetvar'da Türk Mimârîsi*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Yılmaz, Mehmet Emin ve **Günel**, Gökçe. (2016) *Sâhib'ül-Hayrât Makbûl (Sokollu) Mustafa Paşa*, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 38, Güz 2015, Ankara, s.219-252.

Yılmaz, Mehmet Emin (2020) *Kiliseye Çevrilen Türk Eserleri*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Yılmaz, Mehmet Emin (2021) *Sokollu Mustafa Paşa'nın Budin'deki Câmileri ve Mescitleri*, IX. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildiri Kitabı, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Yayınları, Türkistan, s.743-761.

Yılmaz, Mehmet Emin (2021) *Budapeşte'deki Gül Baba Türbesi'nin Onarımları (1884-1915)*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2021, Sayı:99, s.11-35

Yılmaz, Mehmet Emin (2022) *Török építeszek munkái Gül baba türbéjén*, Magyarok tervlapjai Törökországban - Magyar-török építészeti kapcsolatok a 19-20. Században, Ed. Máté Gergő Kovács, Zafer Sağdıç, Budapeşte, s.27-35.

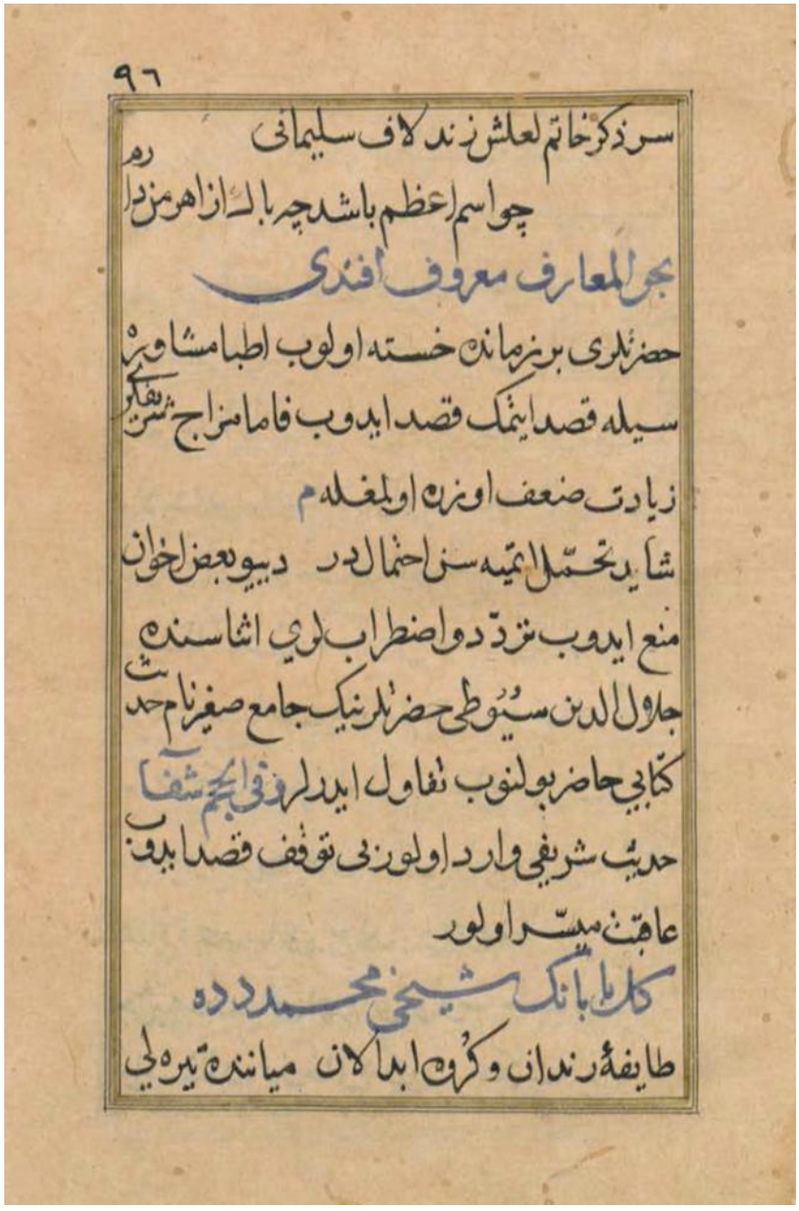
EKLER

ADDENDA

EK I

Addendum I

Hüseyin Kefevî, *Raznâme fi menakıbi'l-ulemai ve'l-meşayihi ve'l-fudala*, İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphânesi, [1588] No 493, v. 96-97

◆ *Raznâme-i Kefevî*'de Gül Baba Zâviyesi Şeyhi Tireli Mehmed Dede'nin bahsedildiği bölüm (v.96a)

GÜL BABA'NIN ŞEYHİ MEHMED DEDE

Taifey-i rindân ve gürûh-ı abdalân meyânında Tireli Mehmed demekle meşhûr olan merd-i cihângerd kî nice müddet râh-ı talebte ser u pa bürehne sû-be-sû ve gû-be-gû cûst u cû edip akıbet tesellâsın bulup hayli zamandır ki pây-ı uzleti dâmen-i firâgate çeküp Gâzîler Ocağı ve Mücâhitler Durağı olan Vilayet-i Budun'da Gül Baba Zaviyesi'nde ikâmet ve dervişana hizmet ihtiyâr etmiştir. Fakir, Camiü'l-huruf ol diyar-ı celili'l-i'tibara varmak müyesser oldu. Nice defâ musahabet ve muaşeret edip ahvalin bilmekle mukayyet oldum.

Ehlisünnet ve cemaat mezhebi üzere hudûdullahı mura'i ve adab-ı şeriatı ihyâda mücidd ü sâ'î buldum ve ulum-u zahire ve mearif-i cüziyyeden dahî behresi olup şebb u rûz ifâde ve istifâdeden hâlî değildir.

Hikâyet ederler ki bir zaman da meşâyih-i asırdan biri esnay-ı kelâmda Hazreti Mahdumu Kiramı Mevlâna Abdurrahman Câmi kuddise sırrahu hakkında bab-ı ta'nı küşâde edip nâ-sezâ kelâm ettikte erkân-ı meclisten birinin elinde Dîvân-ı Câmi bulunup tefe'ül ettiler. Bu güftâr-ı kerâmet şiâr-ı ol şahsı pür-noksan cehlin aşikâr eyledi. Nazm:

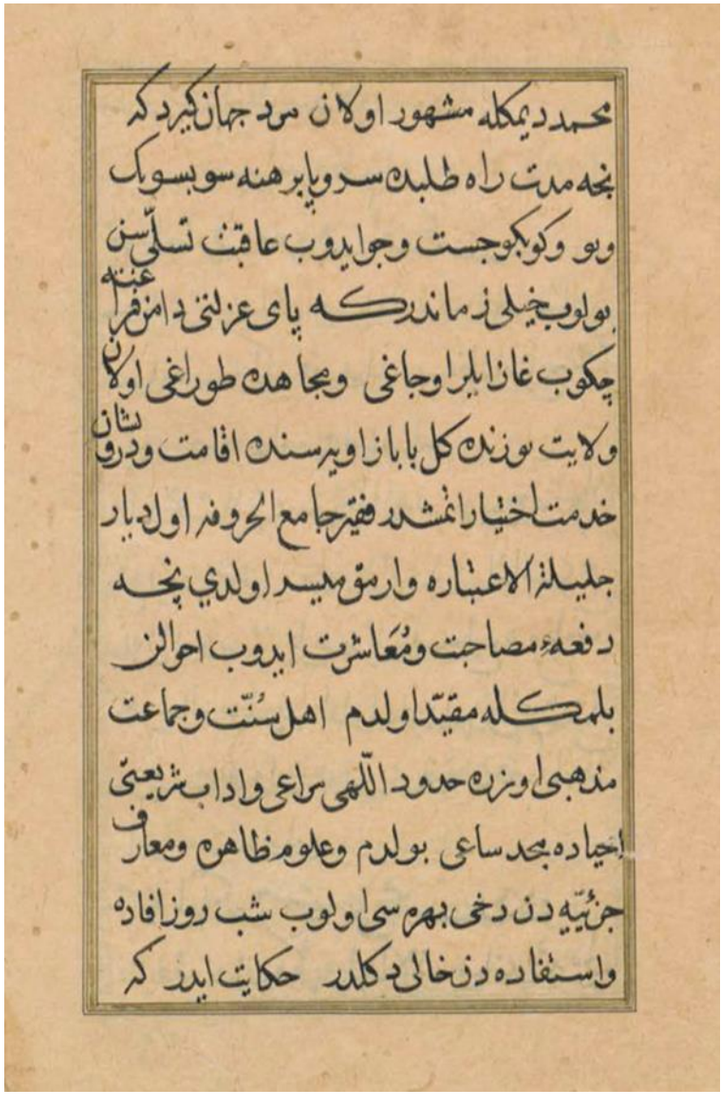
Zedd-i ta'n şeyh-i şehr bi-esrar-ı ehl-i dil

El-mer'u la-yezal aduvven lemma cehel

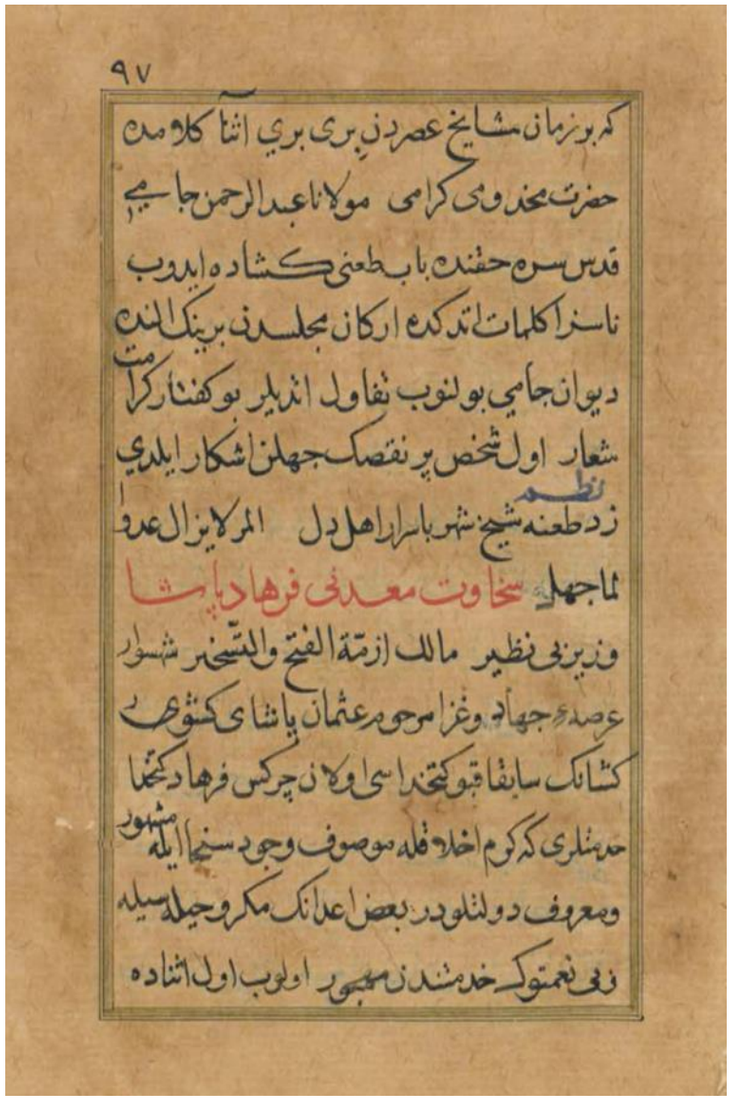
[Şehrin şeyhi gönül ehlinin sırlarını taşladı, eleştirdi.

Kişi cahili olduğu şeyin daima düşmanıdır]

Transkripsiyon / transcription : Prof. Dr. Ahmet Taşğın

◆ *Raznâme-i Kefevî*'de Gül Baba Zâviyesi
Şeyhi Tireli Mehmed Dede'nin bahsedildiği
bölüm (v.96a)

◆ *Raznâme-i Kefevî*'de Gül Baba Zâviyesi
Şeyhi Tireli Mehmed Dede'nin bahsedildiği
bölüm (v.97b)

EK II

Addendum II

Rumbeyoğlu Fahreddin, *Gül Baba*, Târih-i Osmanî Encümeni Mecmâası, cilt: III, sayı: 15, sayfa: 962-965, İstanbul, 1328 [1912].

Gül Baba

[*962*] Buda (Budin) şehrinde "Gül Baba" isminde bir zât medfûndur ki gerek Avrupa ve gerek Asya'dan hangi seyyâh gelse merhûmun türbesini ziyâret etmeden Peşte'den gitmez. "Gül Baba" türbesi Macaristan'da iki asır devam eden hâkimiyyet-i Osmâniyyenin yegâne nişâne-i târihiyesidir. Mezkûr türbe "Tuna" nehri sahiline karîb mürtefî bir mahalde "Wágner" nâmında bir mimarın vârislerinin mutasarrıf oldukları bir köşkün havlısında kaindir. Türbe, Sultan Süleyman Kanûnî devrindeki tarz-ı mi'mâri-i Osmânîye tevfikan beyaz taştan inşâ edilmiş kutr-ı arzânisi on iki adım tûlünde bir şekl-i müsemmen-i's -sutûhden ibâret olup üzeri el-yevm bâzı köylerde görülen hâneler gibi ot ile örtülmüş eski kiremit ile mestûr ve dâhilan duvarları gayet âdî sıva ve zemîni tahta ile kaplıdır. Derûnunda sanduka bulunmayıp zemîni teşkil eden ve düz bir sahından ibâret bulunan bir tahta kapak mevcut ve kapağın altında toprak zemin meşhûddur ki burası züvvâre Gül Baba'nın medfûn olduğu nokta olmak üzere irâe ve târif edilmektedir. Derûn-ı türbede esas ve müzeyyenât nâmına gâyet âdî bir iki yazı levhasıyla bir de şu beyitleri hâvî bir levha vardır:

Bunda medfûn Gül Baba hazretlerinin dâimâ
Bülbül- âsâ zâiridir ruh-ı pâk-i etkıyâ
Âna mânend-i hezâr âşık olur dil, çün odur
Gül gibi revnak-fezâ-yı fark-ı tâc-ı evliyâ
Reşk eder gül âna kim bir vakte olmaz münhasır
Bülbülü bulur ânın her demde bûy-ı ihtidâ
Sâde züvvârı değil hem her hezâr âşıkı [963]
Kande olsa verd-i lütfun şemm eder subh ü mesâ
Gül şeh-i ezhârdır, o pâdişâh-ı kudsiyân
Andelîb-i tâbii bulur dü âlemde safâ
Bülbül-i hâmem du'â eyler hemîşe himmeti
Verd-i maksûdın vechi âsafın etsin güşâ
Andelîb-i bendegânından Kemâlî dâ'imâ
Feyz-yâb-ı verd ruhâniyeti kılsın Hudâ
Sevvedehû Nâilî

Bundan ma'da züvvârın isimlerini kaydettikleri eski bir defter vardır. Kapısı küçük fakat oyma tahtadan mamul İstanbul cevâmi şerîfe ve medreseleri kapıları tarz-ı mi'mârîsindedir.

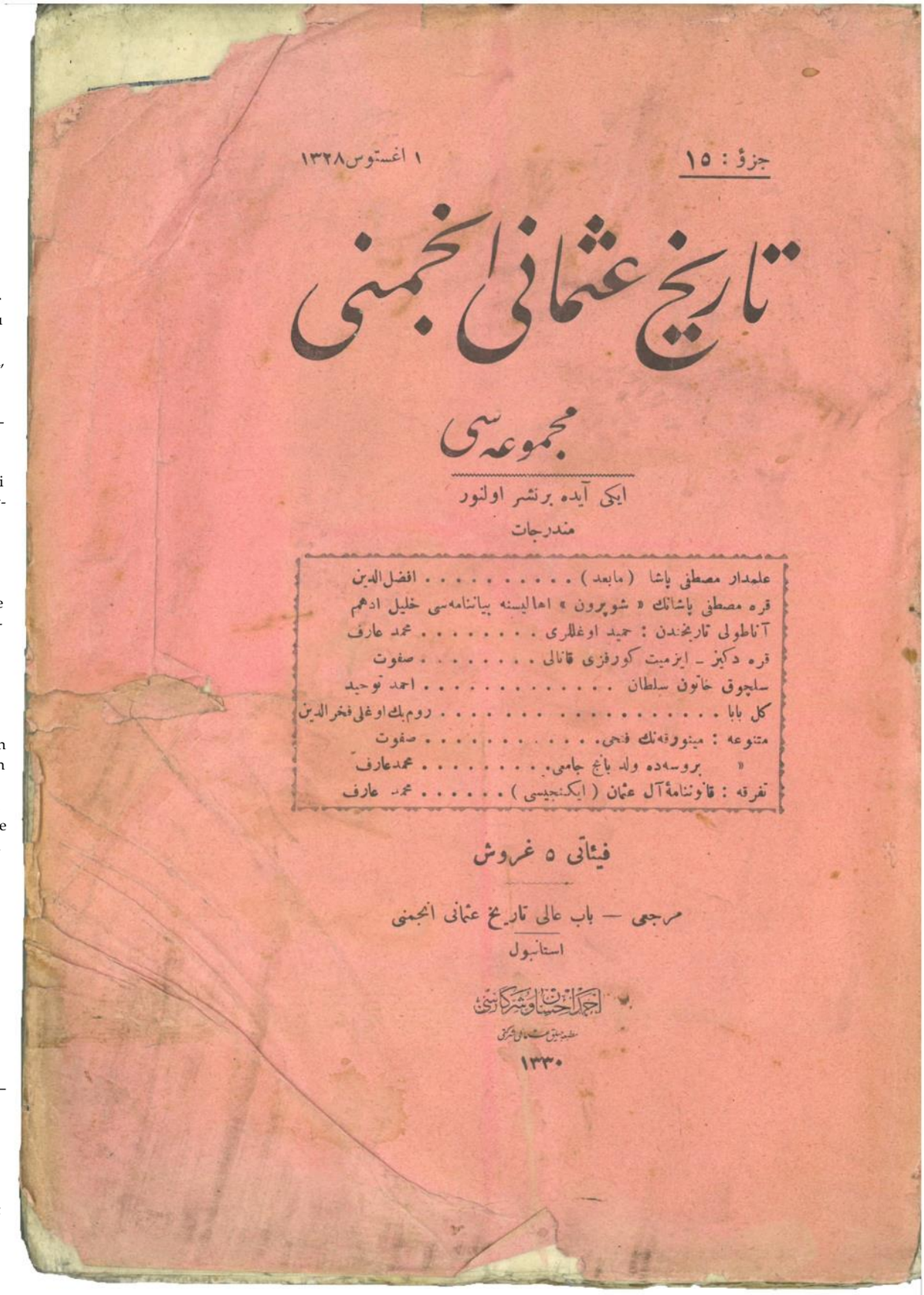
Merhûm-ı müşârun-ileyh hakkında rivâyet pek muhtelif olup bir rivâyete nazaran Gül Baba denilen zât-ı şerîf Fâtih Sultan Mehmet Han, Sultan Bayezit Han-ı Sâni ve Yavuz Sultan Selim Han ve Kanûnî Sultan Süleyman Han devirlerini idrâk etmiş[1] ve selâtin müşarünileyh hazretiyle birlikte bir çok şanlı gazâlarda bulunduktan sonra Budin seferinde irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiş fukarâyı Bektaşîyandan olup hattâ Şeyhülislâm Ebussuud Efendi merhûmun imâmetiyle kılınan cenâzesi namazında Sultan Süleyman Han Hazretleri hazır bulunmuştur.

Macar târihlerinde münderiç diğer bir rivâyete nazaran Kanûnî Sultan Süleyman hazretlerinin hafîdesi ve Sultan Selim-i Sânî hazretlerinin kerimesi [*964*] Cevher[2] Sultan evvela Kapudan-ı Deryâ, Hırvat-ı el-asl Piyâle Paşa ile izdivâc etmiş, müşârünileyhin vefâtı üzerine Halayıkoğlu Kalaylıkoz Ali[3] (Alaikoglou Kalailikos) isminde biriyle teehhül eylemiştir. Ali, şecâat-ı fevkalâdesiyle meşhûr imiş. Budin valiliğine tayin olunarak 1581-1583 (Hicri 989-991) târihlerinde Macaristan'da bulunmuştur. Halayıkoğlu Ali Paşa, Cevher Sultan ile izdivâcından evvel diğer bir kadın ile müteehhil imiş. Sultan müşarünileyh kendisiyle teehhül etmezden evvel ilk hareminin tadlikiyle çocuklarının terkini şart koyduğundan Ali Paşa haremini ve çocuklarını terk ile sultanı tezviç [*965*] etmiştir. İlk haremi kendisini mecnûnâne bir surette sever imiş ve tadlik etmemesini ısrarla rica etmiş. Paşa kararında sebat ettiğinden mevmi ile gayet mukadder ve bed'-i-cinnet olduğundan Ali Paşa'ya lânet etmiş, filhakîka paşa el-yevm türbenin bulunduğu mahalde vukû bulan bir muhârebede şehid olmuş, mâiyeti halkı kendisine gül fidanları arasında bir türbe inşa etmişler ve müşarileyh "Gül Baba" nâmını vermişler.

Üçüncü bir rivâyete nazaran Ali Paşa muharebe esnasında Hıristiyanlar tarafından atılan gülleleri eliyle yakalayıp tekrar düşman üzerine atar ve her defasında muvaffak olur imiş[4]. Bu sebepten kendisine "Gülle Baba" nâmını vermişler. Bu rivâyet Osmanlılar'ın hikâyesine müstenid imiş.

(Buda) Peşte'de Devlet-i Osmâniyye Baş Şehbenderi

Rumbeyoğlu Fahreddin

جزؤ : ١٥ ١ اغستوس ١٣٢٨

تاريخ عثمانى انجمنى

مجموعه سى

ايكى آيده برنشر اولنور

مندرجات

علمدار مصطفى پاشا (مابعد) . . . . . افضل الدين
قره مصطفى پاشانك « شوپرون » اهاليسنه بيانناميسى خليل ادهم
آناطولى تاريخندن : حميد اوغللرى . . . . . محمد عارف
قره دكيز ـ ايزميت كورفزى قاتالى . . . . . صفوت
سلجوق خاتون سلطان . . . . . احمد توحيد
كل بابا . . . . . روم ايلى اوغلى فخر الدين
متنوعه : مينورقه‌نك فتحى . . . . . صفوت
« بروسه‌ده ولد باغ جامعى . . . . . محمد عارف
تفرقه : قانوننامهٔ آل عثمان (ايكنجيسى) . . . . . محمد عارف

فيئاتى ٥ غروش

مرجعى — باب عالى تاريخ عثمانى انجمنى

استانبول

اجدادن احسان وشركاسى

١٣٣٠

1. İlk defa burada "Gül Baba" teslim-i rûh edip Süleyman Han namazına hazır olarak ibtida Ebussuud Efendi namazını kılıp Budin hâkine defin eylemiştir. Gül Baba fukarayı Bektâşiyândan olup Fatih, Bayezid, Selim, Süleyman Hanlarla cem'i gazâlarda mevcûd olan Gül Baba âl-i âbâdır. K.S. (948) Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi cilt 6 sahife 335.

2. Meşâhirün Nîsâ'da Gevher Hân Sultân diye muharrer olduğu gibi Sicill-i Osmanî'de Gevherimülûk Sultân nâmıyla tercüme-i halî yazılmıştır.

3. Kalaylıkoz Vezir Ali Paşa gayet silahşor ve nümâyişi ve binişi hub bir vakûr kimse idi. Vezir-i azâm Tavîl Mehmet Paşa'nın halîlesi İsmihan Sultan kendiye tezvîc-i murâd edinip Budun'a mutasarrıf iken hatt-ı şerîf varid olûb ehl ve ıyâliyle badet-telâk mufarakat ettikte feryâd ve figânıyla Budun'un dağ ve taşın ağlattığı ol esnalarda lisan-ı halkta bir vaka-i azîme deyû mezkûr olur idi. Evvela mutallâkasının bedduâsı sultânın ömrüne fenâ verip çok zaman geçmeden vefât etdi ve kendisi yine Budun'a tâlib olûb ol dahi Budun'a veda'-i âlem-i fâni etti. Budun varoşunda mezarı ve bir tepe üzerinde vakidir. Rahmet'ûllâh-i Te'â'lâ aleyh.
Peçevî Târîhi Cild-i sânî sahife 28.
Kalaylıkoz Ali Paşa (Gül Baba) 1581-1582 (989-991) hicret tarihlerinde Budin valisi idi. Peçevî, Gevher Hân Sultân yerine İsmihân Sultân yazıyor. İsmihân Sultân Sokullu Mehmed Paşa'nın irtihâlinde Feridûn Paşa'ya verilmiş olmakla Peçevî sevhetmiştir.
Maahâzâlar:
Viyana Hanedan İmparatoru evrâkında mahfûz Dersaadet Sefareti'nin tahrîrâtı – yine mezkûr evrâkta mahfûz Mösyö Eytzing'in 1585 tarihli tahrîrâtı.
Hammer - 1834 tarihinde tab olunan Târih-i Osmânîye'nin ikinci cildi.

4. Bu rivâyet bir târîhte muharrer olmayıp yalnız Türklerden kalma bir hikâyât olarak Peşte'de efvâh-ı nâsda devrân eder.

Bu makaleyi günümüz Türkçesiyle okumak için bkz. Taşğın 2012:99-102

گل بابا

بودا (بودین) شهرنده « گل بابا » اسمنده بر ذات مدفوندرکه کرك آوروپا وکرك آسیادن هانکی سیاح کلسه مرحومك تربه‌سنی زیارت ایتمه‌دن پشته‌دن کیتمز . « گل بابا » تربه‌سی مجارستانده ایکی عصر دوام ایدن حاکمیت عثمانیه‌نك یگانه نشانهٔ تاریخیه‌سیدر. مذکور تربه « طونه » نهری ساحلنه قریب ، مرتفع بر محلده « واغنر » نامنده بر معمارك وارثلرینك متصرف اولدقلری بر کوشکك حولیسنده کائندر . تربه ، سلطان سلیمان قانونی دورنده‌کی طرز معماریٔ عثمانی یه توفیقاً بیاض طاشدن انشا ایدلمش قطر عرضانیسی اون ایکی آدیم طولنده برشکل مثمن السطوحدن عبارت اولوب اوزری ، الیوم بعض کویلرده کورینن خانه‌لر کبی ، اوت ایله اورتیلمش اسکی کره‌مید ایله مستور وداخلاً دیوارلری غایت عادی صبوا وزمینی تخته ایله قاپلیدر . درونده صندوقه بولنمه‌یوب زمینی تشکیل ایدن ودوز بر مخدن عبارت بولونان بر تخته قپاق موجود وقپاغك آلتنده طوپراق زمین مشهوددرکه بوراسی زواره گل بابانك مدفون اولدیغی نقطه اولمق اوزره ارائه وتعریف ایدلمکده‌در. درون تربه‌ده اثاث ومزینات نامنه غایت عادی بر ایکی یازی لوحه‌سیله برده شو بیتلری حاوی برلوحه واردر :

بوندہ مدفون « گل بابا » حضرتلریدر دائما
بلبل آسا زائریدر روح پاك اتقیا
آ کاماندهزار عاشق اولوردل، چون اودر
گل کبی رونق فزای فرق تاج اولیا
رشك ایدرگل آ کا کیم بروقته اولمازمنحصر
بلبلی بولور آنك هر دمده بوی اعتدا
ساده زواری دگل هم هر هزار عاشقی

Rumbeyoğlu Fahreddin, *Gül Baba*, s.962

قنده اولسه ورد لطفن شم ايدر صبح ومسا
كل شه ازهاردر ، او پادشاه قدسيان
عند ليب تابى بولور دو عالمده صفا
بلبل خامم دعا ايلر هميشه همتى
ورد مقصودين وجهى آصفك ايتسون كشا
عند ليب بند كاندن كالى داثما
فيضياب ورد روحانيتى قيلسون خدا

« سوده نائلى »

بوندن ماعدا زوارك اسملرينى قيد ايتدكلرى اسكى بردفتر واردر . قپوسى كچوك فقط اويمه تختەدن معمول استانبول جوامع شريفه ومدرسەلرى قپولرى طرز معماريسندەدر .

مرحوم مشارالیه حقنده روايات پك مختلف اولوب برروايته نظراً كل بابا دنيلان ذات شريف فاتح سلطان محمد خان ، سلطان بايزيد خان ثانى وياوز سلطان سليم خان وقانونى سلطان سليمان خان دورلرينى ادراك ايتمش [١] و سلاطين مشار اليهم حضراتيله برلكده بر چوق شانلى غزالرده بولندقدن صوكره بودين سفرنده ارتحال داربقا ايلمش فقراى بكتاشيياندن اولوب حتى شيخ الاسلام ابوالسعودافندى مرحومك امامتيله قلنان جنازەسى نمازنده سلطان سليمان خان حضرتلرى حاضر بولونمشدر.

مجار تاريخلرنده مندرج ديكر برروايته نظراً قانونى سلطان سليمان حضرتلرينك حفيدەسى وسلطان سليم ثانى حضرتلرينك كريمەسى

---

[١] ايلك دفعه بوراده « كل بابا » تسليم روح ايدوب سليمان خان نمازينه حاضر اولەرق ابتدا ابوالسعود افندى نمازينى قيلوب بودين خاكنه دفن ايلشدر. كل بابا فقراى بكتاشياندن اولوب فاتح بايزيد ، سليم ، سليمان خانلرله جميع غزالرده موجود اولان كل بابای آل عبادر . قدس الله سره. (٩٤٨)

اوليا چلبى سياحتنامەسى جلد ٦ صحيفه ٢٢٥

Rumbeyoğlu Fahreddin, *Gül Baba*, s.963

جوهر [١] سلطان اولاً قپودان دريا ، خرواتى‌الاصل ، پياله پاشا ايله ازدواج ايتمش ، مشار اليهك وفاتى اوزرينه خلايق اوغلى قلايلى قوز على [٢] (Alaïkoglou Kalailikos) اسمنده بريله تأهل ايله‌مشدر ، على شجاعت فوق العاده‌سيله مشتهر ايمش ، بودين واليلكنه تعيين اولنه‌رق ١٥٨٣ — ١٥٨١ (هجرتك ٩٩١ — ٩٨٩) تاريخلرنده مجارستانده بولونمش‌در ، خلايق اوغلى على پاشا جوهر سلطان ايله ازدواجندن اول ديكر بر قادين ايله متأهل ايمش ، سلطان مشار اليها كنديسيله تأهل ايتمزدن اول ايلك حرمنك تطليقيله چوجقلرينك تركنى شرط قويديغندن على پاشا حرمنى وچوجقلرينى ترك ايله سلطانى تزوج

---

[١] مشاهيرالنساءده كوهرخان سلطان ديه محرر اولدينى كبى سجل عثمانيده كوهر ملوك سلطان نامياله ترجمهٔ حالى يازلمشدر .

[٢] قلايلى قوز وزير على پاشا غايت سلاحشور ونمايشى وبينيشى خوب بروقور كيمسه ايدى. وزير اعظم طويل محمد پاشانك حليله‌سى اسمى‌خان سلطان كندى‌يه تزوج مراد ايدينجه بدونه متصرف ايكن خط شريف وارد اولوب اهل وعياليله بعدالطلاق مفارقت ايتدكده فرياد وفغانيله بدونك طاغ وطاشين آغلاتديغى اول اثنالرده لسان خلقده بروقعهٔ عظيمه ديو مذكور اولور ايدى . اولا مطلقه‌سنك بددعاسى سلطانك عمرينه فنا ويروب چوق زمان گچمدين وفات ايتدى . وكنديسى ينه بدونه طالب‌اولوب اولدغى بدونده وداع عالم فانى ايتدى. بدون واروشنده مزارى بريشته اوزرنده واقعدر . رحمة‌الله تعالى عليه .

پچوى تاريخى جلد ثانى صحيفه ٢٨

قلايلى قوز على پاشا (كل بابا) ١٥٨٢ - ١٥٨١ (٩٩١ - ٩٨٩) هجرت تاريخلرنده بودين واليسى ايدى . پچوى كوهرخان سلطان برينه اسميخان‌سلطان يازيبور . اسميخان سلطان صقوللى محمد پاشانك ارتحالنده فريدون پاشايه‌ويرلمش اولمقله پچوى سهو ايتمشدر .

مأخذلر :

ويانه خاندان ايمپراطورى‌اوراقنده محفوظ درسعادت‌سفارتنك تحريراتى - ينه مذكور اوراقده محفوظ M. Eytzing موسيو ايجينغ لك ١٥٨٥ تاريخلى تحريراتى .

هامر — ١٨٣٤ تاريخنده طبع اولونان تاريخ عثمانيسنك ايكنجى جلدى.

Rumbeyoğlu Fahreddin, *Gül Baba*, s.964

ایتمش‌در. ایلك حرمی کندیسنی مجنونانه برصورتده سور ایمش وتطلیق ایتمسنی مصرانه رجا ایتمش ، پاشا قرارنده ثبات ایتدیکندن مومی الیها غایت مکدر وبدبخت اولدیغندن علی پاشایه لعنت‌ایتمش ، فی‌الحقیقه پاشا ، الیوم تربه‌نك بولندیغی محلده وقوعبولان برمحاربه‌ده شهید اولمش ، معیتی خلقی کندیسنه کل فدانلری آره‌سنده برتربه انشا ایتمشلر ومشار الیهه « کل بابا » نامنی ویرمشلر .

اوچنجی بررواینه نظراً علی پاشا محاربه‌اثناسنده خرستیانلر طرفندن آتیلان کوله‌لری‌الیله یاقالیه‌رق تکرار دشمن‌اوزرینه آتار وهردفعه‌سنده موفق اولور ایمش [١] بوسببدن کندیسنه « کوله بابا » نامنی ویرمشلر . بوروایت عثمانلیلرك حکایه‌سنه مستند ایمش .

(بودا) پشته‌ده دولت عثمانیه باش شهبندری

روم بك اوغلی فخرالدین

[١] بوروایت برتاریخده محرر اولمیوب ، یالکز تورکلردن قاله برحکایت اوله‌رق پشته‌ده افواه ناسده دوران ایدر .

Rumbeyoğlu Fahreddin, *Gül Baba*, s.965

EK III

Addendum III

Macar ressam Antoine d'Orszagh'ın mektubu

Letter by the Hungarian artist Antoine d'Orszagh

BOA HR.TO 450/48, 14 Ocak 1868 [January 14, 1868]

Ekselans!

Majesteleri Padişah'ın Viyana'yı ziyaretleri nedeniyle, Macaristan Başbakanı Ekselansları Kont Janos Andrássy [Gyula Andrássy], Majesteleri Padişah'a son derecede itinalı şekilde yontulmuş ikonik altın yaldızlı bir çerçeve içinde tüy kalem ile çizilmiş bir desen verdi. Benim o anda (birden içimden gelerek) çizmiş olduğum ve Kont Andrássy vasıtasıyla hediye ettiğim bu desen Buda'da yer alan Gül Baba Türbesi'ni göstermektedir.

Majesteleri'nin insanî, ulu ve asil duyguları bütün dünyaca bilinir; dolayısıyla ben Ekselansları'nın Majesteleri Padişah'a benim lehimde konuşmaya tenezzül edeceğine ve dindar âlim Gül Baba'nın ya da başkalarının dediği gibi Güllerin Babası'nın hatırasına bağlanan güzel şiirsel geleneklerin, Afrika'nın derinliklerindeki Nubia ve Habeşistan'dan gelen Hacıların mezarı ziyaret ettiğini söyleme cömertliğine sahip olacaktır. Bu küçük tarihi anıtı çevreleyen yalnızlığın sessizliğinde Konstantinopolis'i ve Ömer'in kutsal ve asil ırkını düşündüğümde bana ilham verdi. Ayrıca, benim için, Ekselans, Padişah'ın cömertliğiyle yurttaşlarıma yağan ve Majesteleri'nin Macaristan'daki karşılamasını kesinlikle bu kadar şiirsel bir şekilde ifade etmeye çalışmadığı ayrımları biraz üzüntü ve kıskançlıkla görmemek imkansızdır. Bu nedenle, benim gibi basit sanatçı olarak mükemmelliğinizin cömert duygularına kendimi tavsiye ediyorum.

Majesteleri Sultan'a

Hem Türkler hem de Macarlar için zaferlerle dolu eski devirlere duyduğum derin heyecan, ispat etmek istediğim mütevazı kabiliyetimi bu resimle yönlendirdi. Ben de iyi bir Macar olarak, kendi aramızda düşman olsak da birlikte ekip yetiştirdiğimiz kadim dostluk ve muzaffer Sultan Abdülmecid'in bize son zamanlarda sağladığı ve şahsen benim de yararlanma şerefine eriştiğim koruma için asil milletinize müteşekkirim.

Ekselans! Bağlılığıma bir cevap olarak küçük bir zafer hayal etmediğimi iddia etmek isteseydim alçakgönüllülüğüm yanlış olurdu, ama Majesteleri Padişah'ın nazik bir sözü benim için yeterli olurdu. Servet yönünden az desteklenmiş olmama rağmen büyük ölçüde ödüllendirilmiş olurdum, ben sadece onurlandırılmayı hayal ettim.

Ancak, Majesteleri'nin bu eseri sunan kişinin sanatçının kendisi olduğunu fark etmemiş olması çok mümkündür, çünkü Majesteleri ulu, adil ve cömerttir. Beni unutmuş olamazdı!

Tıpkı derin umudumun, olumlu bir haberin bana Ekselanslar'ının cömert nezaketini yüceltmek için yeni bir fırsat sunacağı mutlu anı temsil ettiği gibi, bu güzel an ölümüme kadar kalbime kazınacak.

Ekselansları, onur duyduğum en derin saygımın ifadesini kabul edin.

Çok mütevazı

çok adanmış ve

çok itaatkâr hizmetli

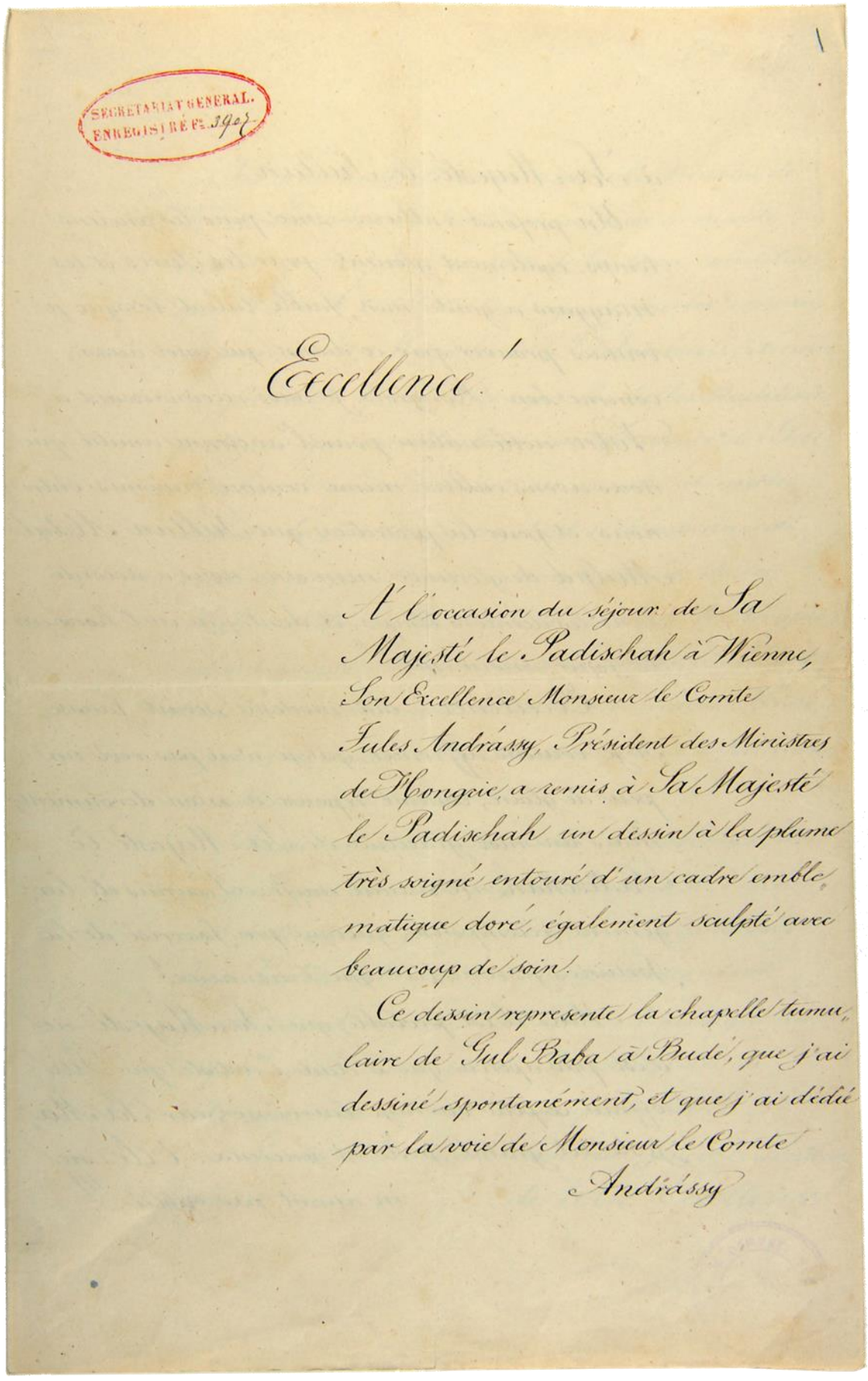
Buda, Taban, Grande Route No 564

14 Ocak 1868

Antoine d'Orszagh

Ressam

Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme: Fazıl Bülent Kocamemi
Translated from French to Turkish by Fazıl Bülent Kocamemi

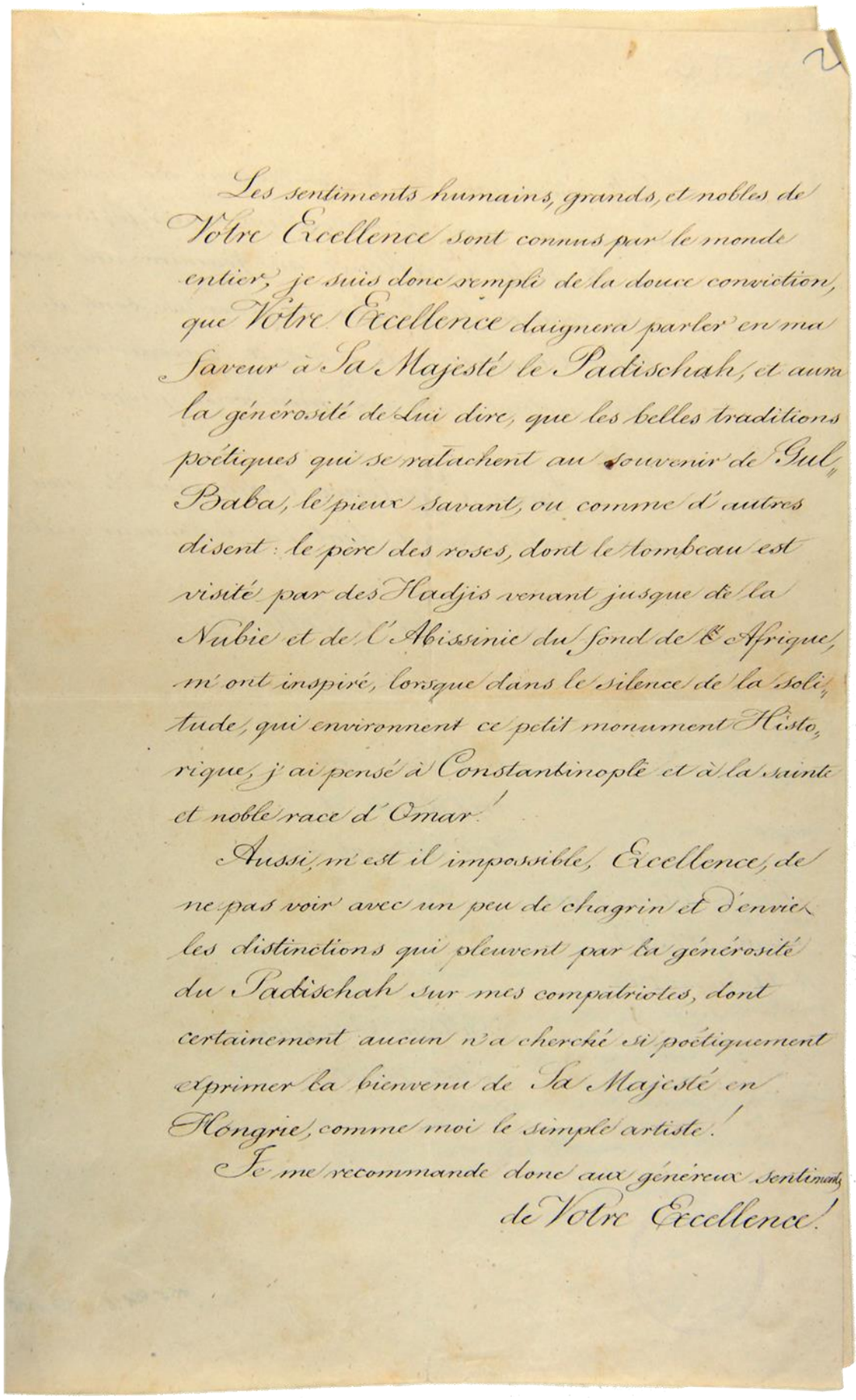

Excellence!

A l'occasion du séjour de Sa Majesté le Padischah à Wienne, Son Excellence Monsieur le Comte Jules Andrássy, Président des Ministres de Hongrie, a remis à Sa Majesté le Padischah un dessin à la plume très soigné entouré d'un cadre emblématique doré, également sculpté avec beaucoup de soin.

Ce dessin represente la chapelle tumulaire de Gul Baba à Budé, que j'ai dessiné spontanément, et que j'ai dédié par la voie de Monsieur le Comte Andrássy

BOA HR.TO 450/48

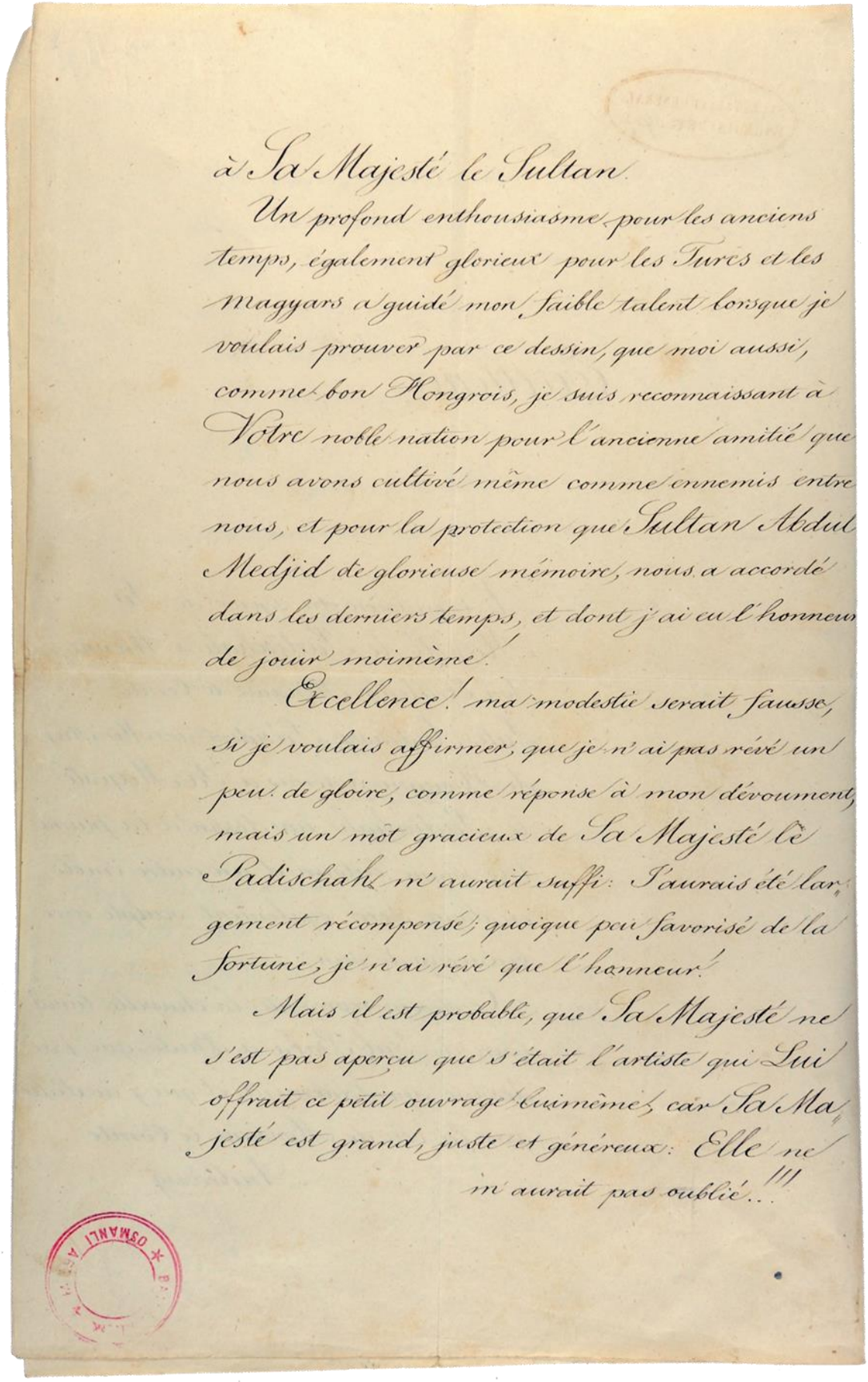

Les sentiments humains, grands, et nobles de Votre Excellence sont connus par le monde entier, je suis donc rempli de la douce conviction, que Votre Excellence daignera parler en ma faveur à Sa Majesté le Padischah, et aura la générosité de Lui dire, que les belles traditions poétiques qui se rattachent au souvenir de Gul, Baba, le pieux savant, ou comme d'autres disent: le père des roses, dont le tombeau est visité par des Hadjis venant jusque de la Nubie et de l'Abissinie du fond de l'Afrique, m'ont inspiré, lorsque dans le silence de la solitude, qui environnent ce petit monument Historique, j'ai pensé à Constantinople et à la sainte et noble race d'Omar!

Aussi, m'est il impossible, Excellence, de ne pas voir avec un peu de chagrin et d'envie les distinctions qui pleuvent par la générosité du Padischah sur mes compatriotes, dont certainement aucun n'a cherché si poétiquement exprimer la bienvenu de Sa Majesté en Hongrie, comme moi le simple artiste!

Je me recommande donc aux généreux sentiments de Votre Excellence!

BOA HR.TO 450/48

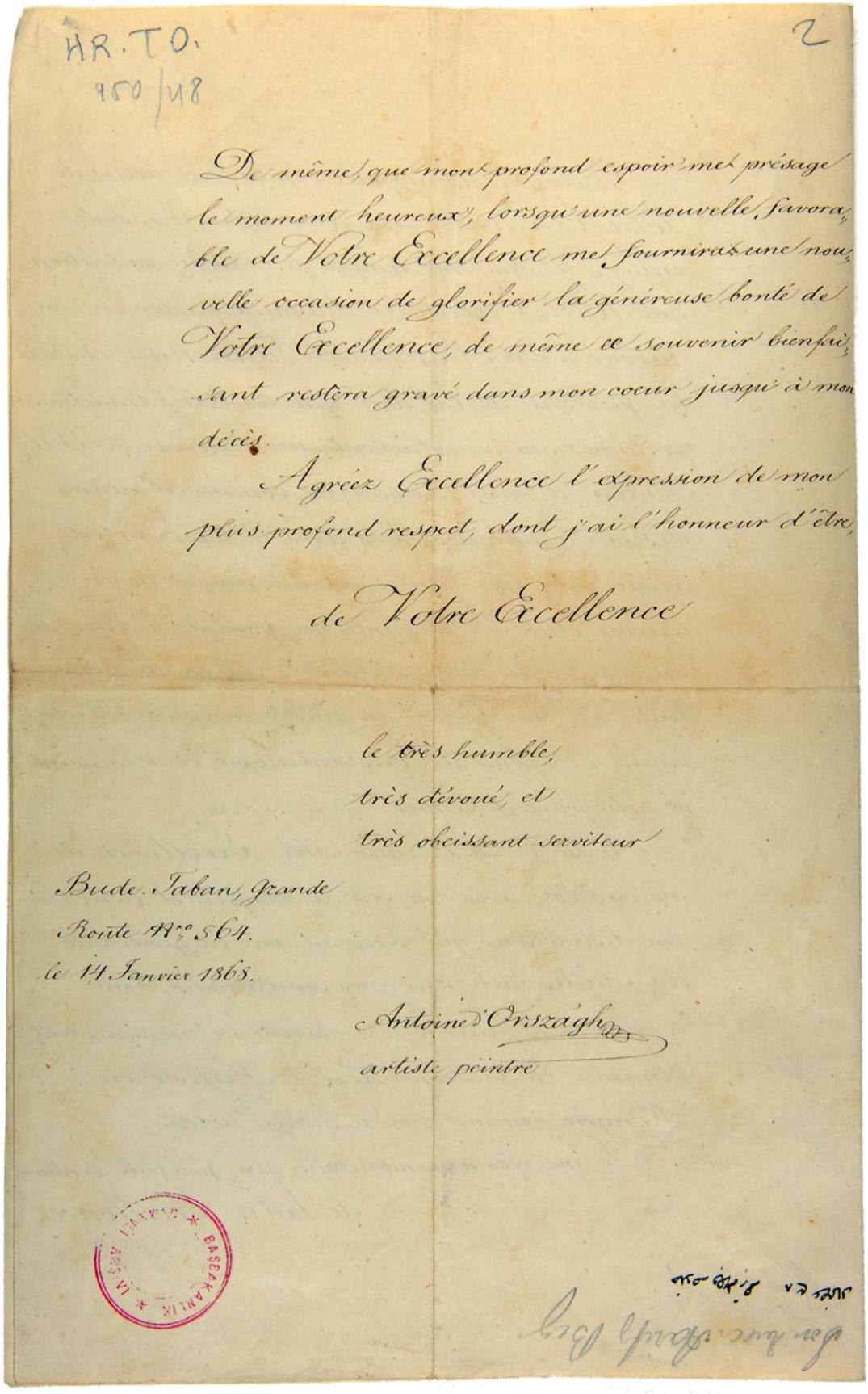
à Sa Majesté le Sultan.

Un profond enthousiasme pour les anciens temps, également glorieux pour les Turcs et les Magyars a guidé mon faible talent lorsque je voulais prouver par ce dessin, que moi aussi, comme bon Hongrois, je suis reconnaissant à Votre noble nation pour l'ancienne amitié que nous avons cultivé même comme ennemis entre nous, et pour la protection que Sultan Abdul Medjid de glorieuse mémoire, nous a accordé dans les derniers temps, et dont j'ai eu l'honneur de jouir moimème.

Excellence! ma modestie serait fausse, si je voulais affirmer, que je n'ai pas rêvé un peu de gloire, comme réponse à mon dévoument, mais un mot gracieux de Sa Majesté le Padischah m'aurait suffi: J'aurais été largement récompensé; quoique peu favorisé de la fortune, je n'ai rêvé que l'honneur!

Mais il est probable, que Sa Majesté ne s'est pas aperçu que s'était l'artiste qui Lui offrait ce petit ouvrage Luimème; car Sa Majesté est grand, juste et généreux: Elle ne m'aurait pas oublié...

BOA HR.TO 450/48

HR.TO.
450/48

2

De même que mon profond espoir me présage le moment heureux, lorsque une nouvelle favorable de Votre Excellence me fournira une nouvelle occasion de glorifier la généreuse bonté de Votre Excellence, de même ce souvenir bienfaisant restera gravé dans mon coeur jusqu'à mon décès.

Agréez Excellence l'expression de mon plus profond respect, dont j'ai l'honneur d'être,

de Votre Excellence

le très humble,
très dévoué, et
très obeissant serviteur

Antoine d'Országhy
artiste peintre

Buda Taban, Grande
Route N°. 564.
le 14 Janvier 1865.

BOA HR.TO 450/48

EK IV

Addendum IV

Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında

About the restoration of Gül Baba Tomb

BOA HR.İD 1591/1, 06.06.1884

Osmanlı İmparatorluğu Elçiliği

No: 14417

No: 186

Gül Baba kabrinin onarımı

Viyana 6 Haziran 1884

Bakan Bey;

Feridun Bey, Budapeşte Belediye Meclisi Başkanı'nın Gül Baba kabrinin ihtiyaç duyduğu tamirata istinaden attığı adımı kendisine bildiren raporu bana gönderdi.

Ekselanları'nın da ekte kendilerine arz ettiğim parçanın içeriğinde göreceği gibi.

Ekselansları

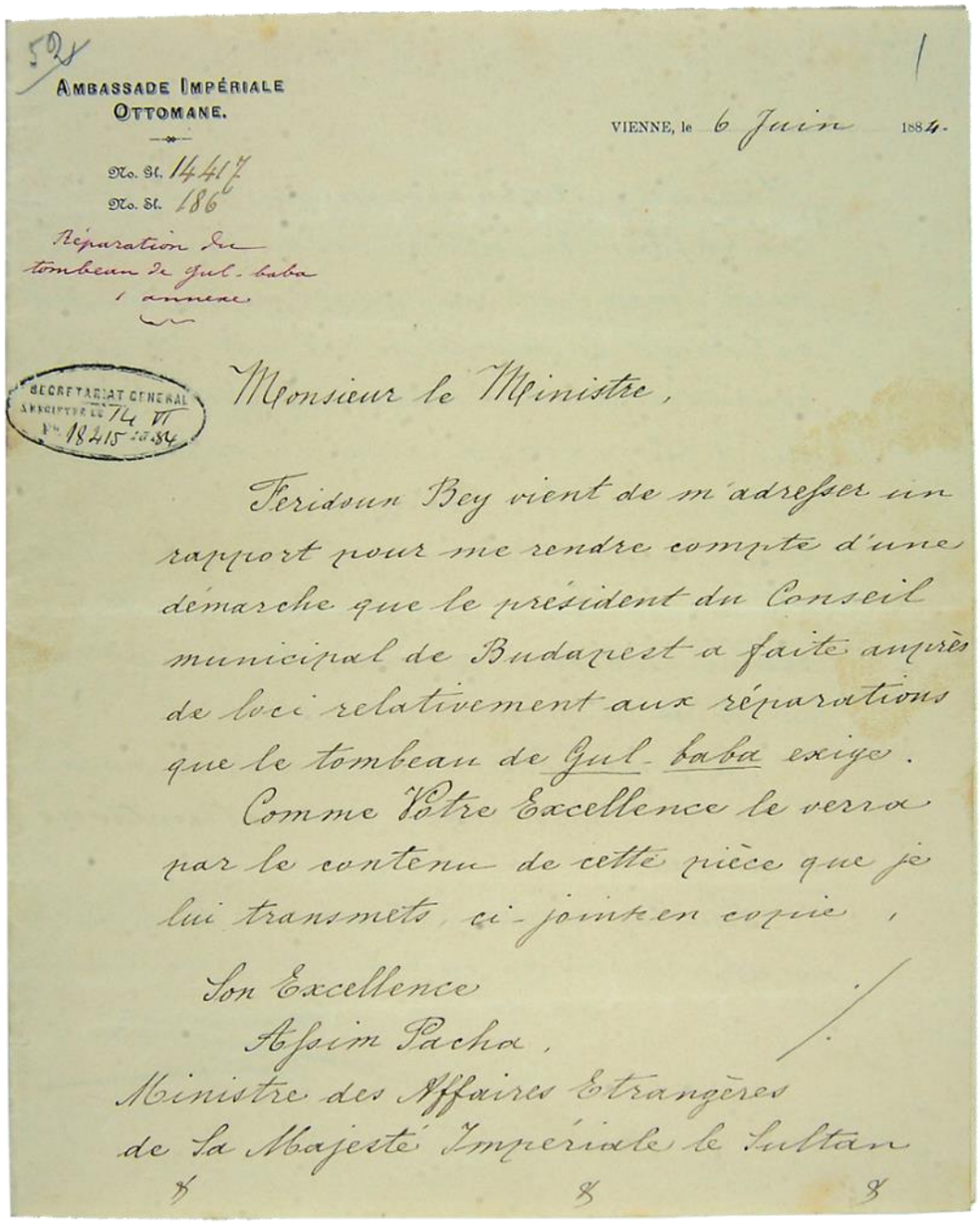
Asım Paşa

Majesteleri İmparator Sultan'ın Dışişleri Bakanlığı

Bay Hammersmeyer Belediye Meclisi'nden kendisine gönderilen mektuba cevap vermeden önce, İmparatorluk Hükûmeti'nin bu abidenin onarımı konusundaki niyetlerini bilmek istiyor. İmparatorluk Hükûmeti'nin bu onarımın masraflarını karşılamak istememesi durumunda Budapeşte kenti bu görevi üstlenecektir. Ekselansları'ndan bu yöndeki bilgileri aktarmasını rica ederim.

Sayın Bakan, yüksek saygılarımın teyidini kabul ediniz.

İmza

AMBASSADE IMPÉRIALE
OTTOMANE.

VIENNE, le 6 Juin 1884.

No. St. 14417
No. St. 186

Réparation du tombeau de Gul-baba
1 annexe

SECRETARIAT GENERAL
ARRIVÉE LE 14 VI
N° 18415 1884

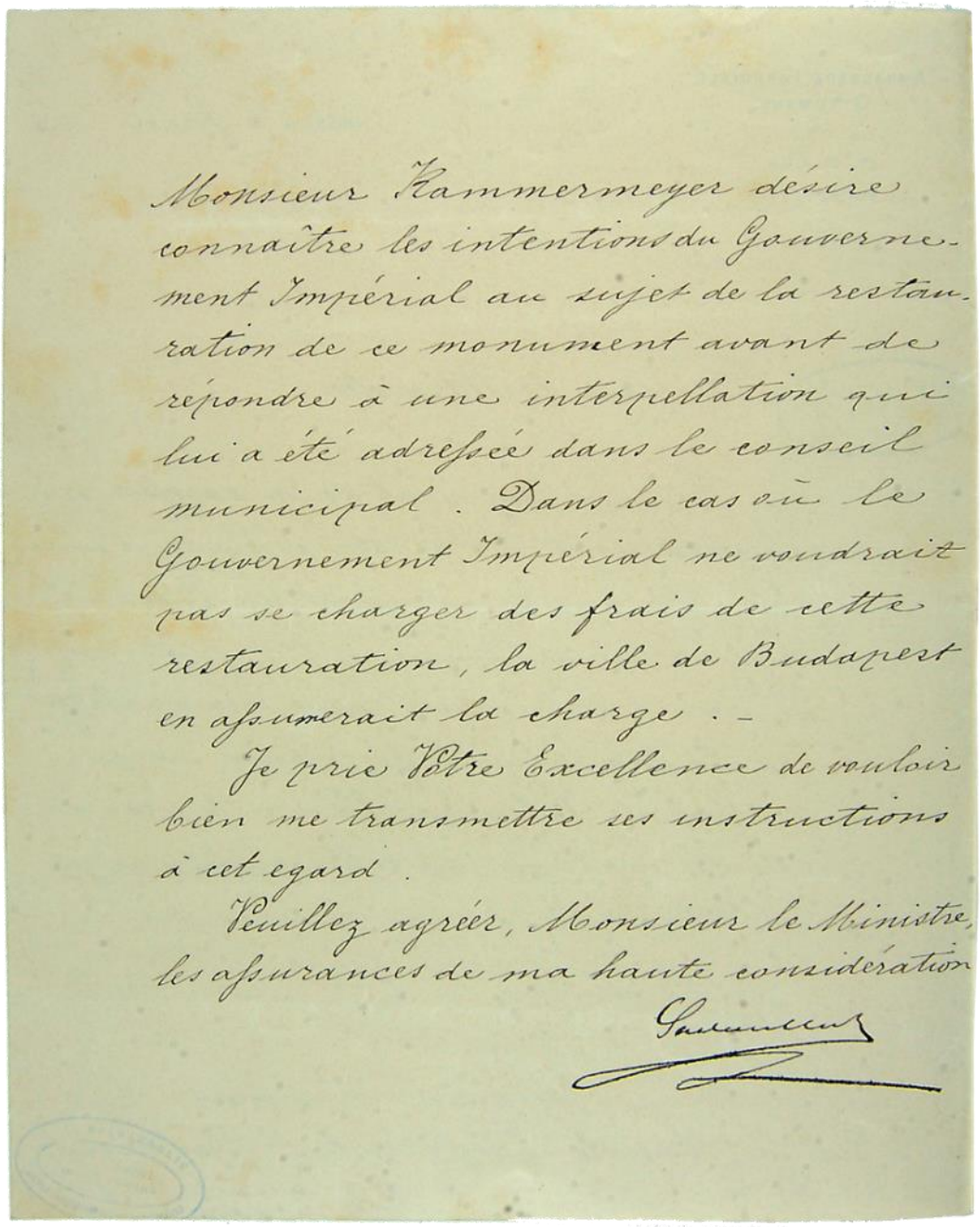
Monsieur le Ministre,

Feridoun Bey vient de m'adresser un rapport pour me rendre compte d'une démarche que le président du Conseil municipal de Budapest a faite auprès de lui relativement aux réparations que le tombeau de Gul-baba exige.

Comme Votre Excellence le verra par le contenu de cette pièce que je lui transmets ci-jointe en copie,

Son Excellence
Assim Pacha,
Ministre des Affaires Etrangères
de Sa Majesté Impériale le Sultan

Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme: Fazıl Bülent Kocamemi
Translated from French to Turkish by Fazıl Bülent Kocamemi

Monsieur Kammermeyer désire connaître les intentions du Gouvernement Impérial au sujet de la restauration de ce monument avant de répondre à une interpellation qui lui a été adressée dans le conseil municipal. Dans le cas où le Gouvernement Impérial ne voudrait pas se charger des frais de cette restauration, la ville de Budapest en assumerait la charge. –

Je prie Votre Excellence de vouloir bien me transmettre ses instructions à cet egard.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma haute considération

BOA HR.İD 1591/1

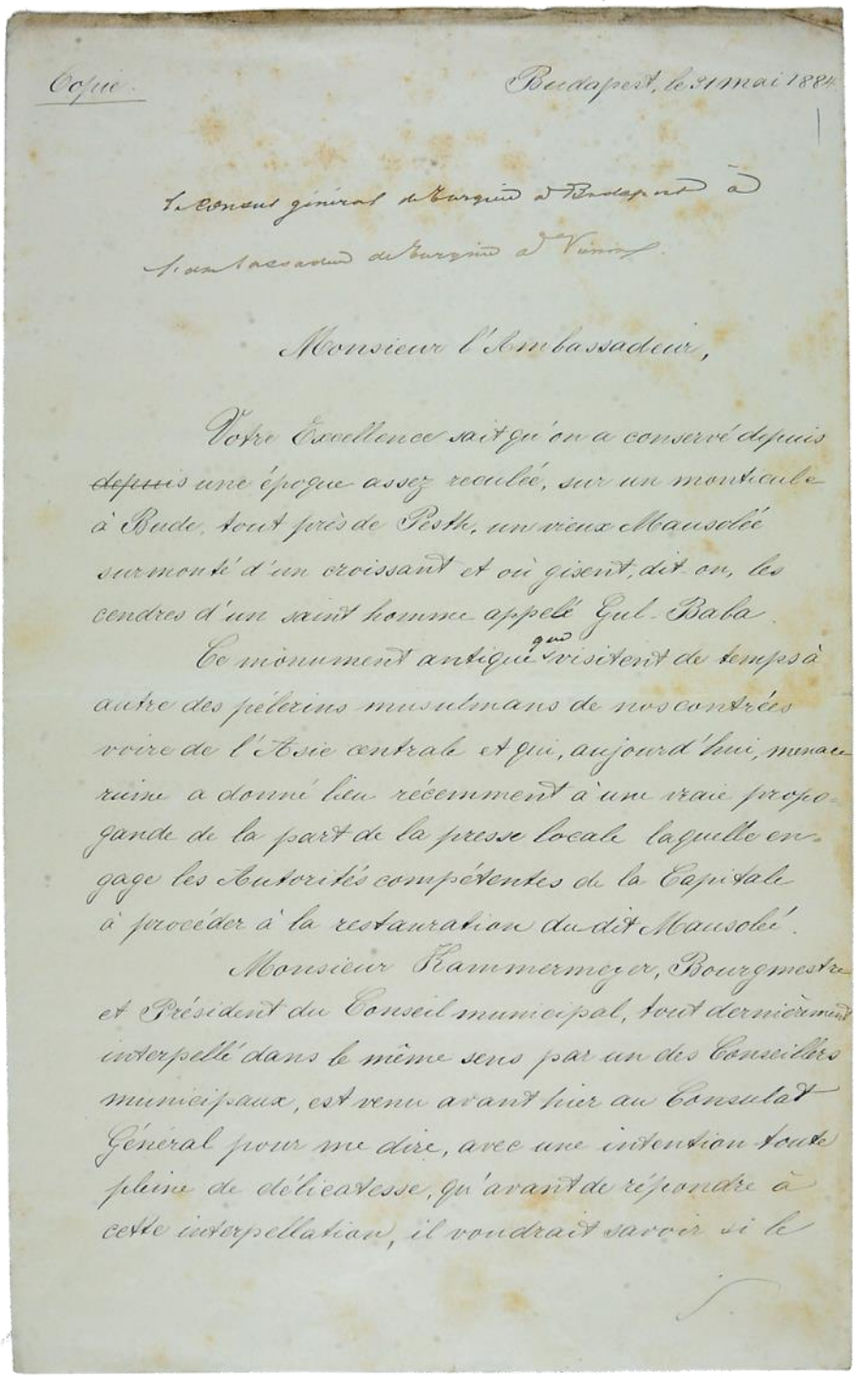
EK V

Addendum V

Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında

About the restoration of Gül Baba Tomb

BOA HR.İD 1591/1, 06.06.1884

Türkiye'nin Budapeşte Genel Konsolosluğu'ndan
Türkiye'nin Viyana Sefiri'ne

Sefir Bey,

Ekselansları, Buda'da, Peşte'nin hemen yakınında, bir tepenin üstünde, tepesinde bir hilâl bulunan ve rivayete göre Gül Baba adında bir azizin küllerinin bulunduğu eski bir türbe vardır.

Topraklarımızda yaşayan, hattâ Orta Asya'dan gelen Müslüman hacıların ziyaret ettiği ve günümüzde yıkılma tehdidiyle karşı karşıya bulunan bu tarihî abide, yakın zamanda başkentin uzman yetkililerinin onarımını yapmaları hususunda mahallî basının yoğun propagandasına konu oldu.

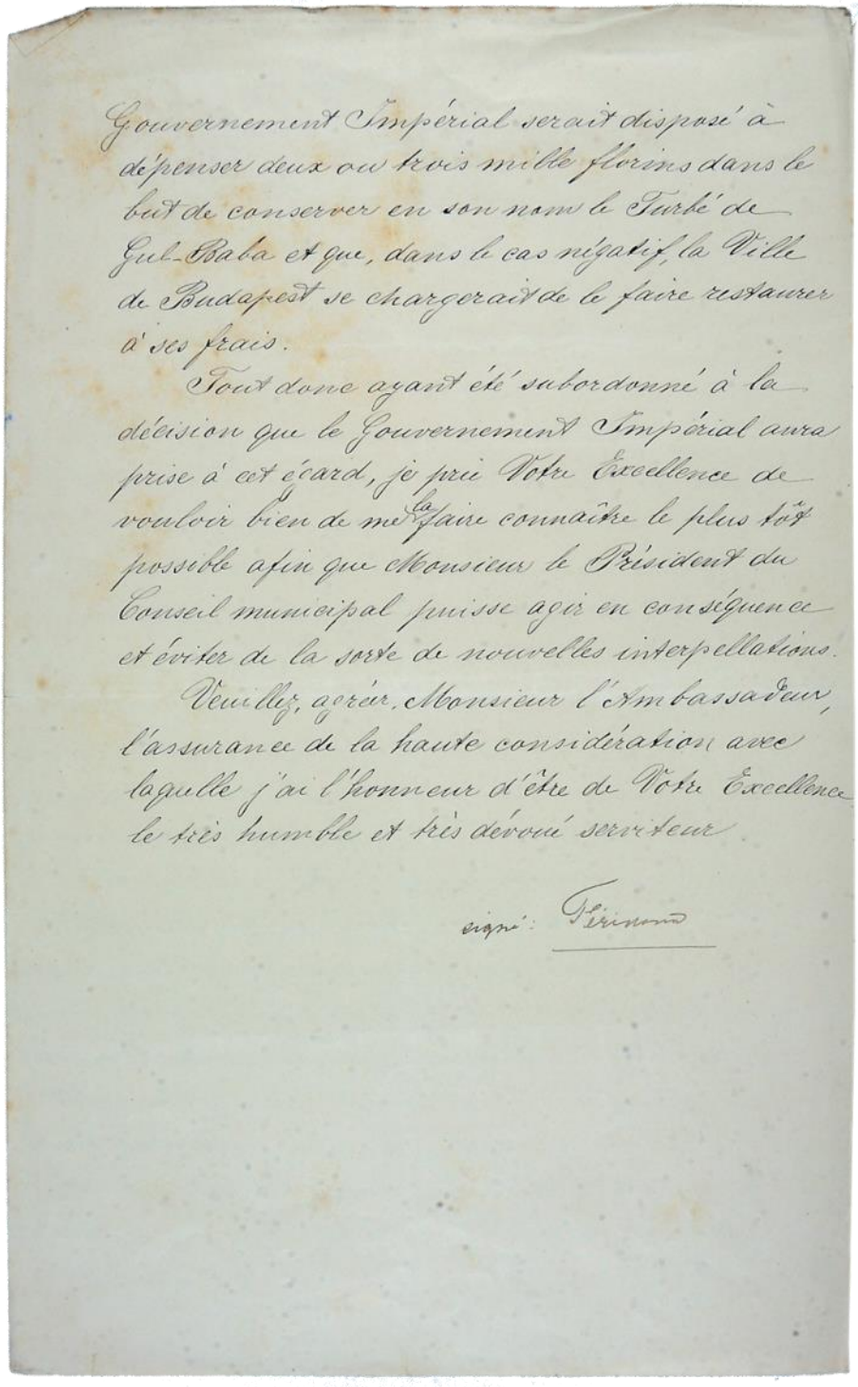
Belediye Meclisi üyelerinden biri tarafından aynı amaçla göreve davet edilen Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi Başkanı Bay Hammersmeyer geçen gün son derecede nazikâne niyetle Genel Konsolosluğa gelerek, bu davete karşılık vermeden önce İmparatorluk Valisi'nin Gül Baba Türbesi'ni kendi adına korunması için iki ya da üç … florin harcamaya hazır olup olmadığını, aksi takdirde Budapeşte kentinin onarım masrafını kendisinin karşılayacağını öğrenmek istedi.

Dolayısıyla, her şey İmparatorluk hükûmetinin kararına bağlı olduğundan, Ekselansları'ndan beni mümkün olan en kısa sürede haberdar etmelerini, Belediye Meclisi Başkanı'nın derhal harekete geçerek yeniden sorulmasının engellenmesi açısından rica ediyorum.

Sayın Büyükelçi, ekselanslarına en alçakgönüllü ve en sadık hizmetkârı olarak onur duyduğum büyük saygıyı lütfen kabul edin.

İmza

Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme: Fazıl Bülent Kocamemi
Translated from French to Turkish by Fazıl Bülent Kocamemi

Gouvernement Impérial serait disposé à
dépenser deux ou trois mille florins dans le
but de conserver en son nom le Turbé de
Gul-Baba et que, dans le cas négatif, la Ville
de Budapest se chargerait de le faire restaurer
à ses frais.

Tout donc ayant été subordonné à la
décision que le Gouvernement Impérial aura
prise à cet égard, je prie Votre Excellence de
vouloir bien de me la faire connaître le plus tôt
possible afin que Monsieur le Président du
Conseil municipal puisse agir en conséquence
et éviter de la sorte de nouvelles interpellations.

Veuillez agréer, Monsieur l'Ambassadeur,
l'assurance de la haute considération avec
laquelle j'ai l'honneur d'être de Votre Excellence
le très humble et très dévoué serviteur

signé: Szécsen

BOA HR.İD 1591/1

EK VI

Addendum VI

Viyana Ateşe Militeri Mülâzım-ı Sânî Mehmed Bey'in Raporu

Report by the military attaché Mülâzım-ı Sânî Mehmed Bey

BOA Y.MTV 15-61, 29 Ağustos 1300, 10.09.1884

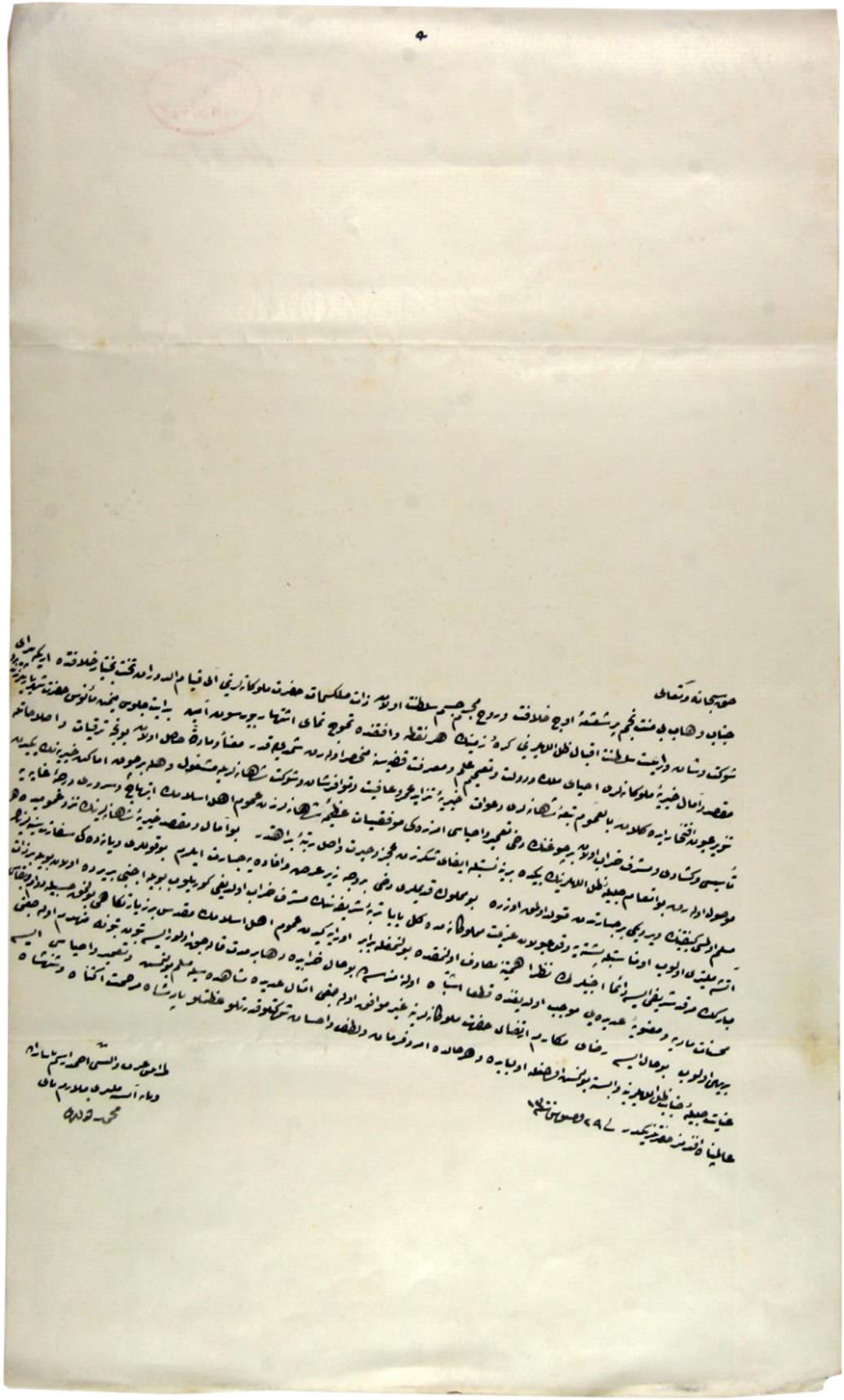
Hak Sübhânehü ve Teâlâ

Cenâb-ı vehhâb-ı bî-minnet, necm-i pür-şa'şa'a-i evc-i hilâfet ve rûh-i mücessem-i cism-i saltanat olan zât meleksimât hazret-i mülükâneleriyle kıyam olduran tahtı bahtiyârı hilâfette erîke sarayı şevket ve şân verâyet saltanat ikbal zillullahilerini küre-i zeminin her nokta ve temevvüc-nümâyı-iştihâr buyursun ise bedâyet-i cülûsu meymenet me'nûsi hazret-i şehriyârilerînden maksad ve âmâl-i Hayriye-i mülükâneleri ihyâ-i mülük-ü devlet ve ta'mîm-i ilim masrafâtı fazlasına mahsur olunur ki şimdiye kadar manen ve mâddeten hâsıl olan bunca terakkiyât ve ıslahatla tenvîr-i uyûni iftihar edegelen bilumum tebaa-i şahaneleri deâvât-ı Hayriyeyi tezâyüd-i ömr ü afiyet tevâfür-i şân ve şevket şahaneleriyle meşgul ve hele bir çok amâkini hayriyenin yeniden tesis ve küşâdı ve müşrîf-i harâb olan birçoğunun dahi tâmir ve ihyâsı emrindeki muvaffakiyât-ı azîme-i şahanelerinden umum ehli İslâm'ın ibtihâc ve sürûru derece-i gayeye mevsul olarak bu in'âm-ı celile zillullâhilerinin binde birine nispetle îfayı şükründen acz ve hayret vâsıl-ı rütbeyi bedâhettir. Bu âmâl ve maksad-ı şahanelerinin nezdi umumiyede müsellem olması keyfiyetinin verdiği cesaretten mütevellid olmak üzere bu mahluk kadimleri dahi ber vechi zîr arz ve ifadeye cesaret eyledim. Bu kulları Viyana'daki sefâret-i seniyelerinden ateşe militeri olup o münasebetle Peşte'ye vukubulan azîmet-i memlükânemde Gül Baba Türbe-i Şerîfesi'nin müşerref harab olduğu görülüp böyle ecnebi bir yerde olan böyle bir zât-ı mübârekin merkâdı şerîfi ise daima ecnebîlerin nazar-ı ehemmiyetine müsâdif olunmakda bulunmakla beraber oraya giden umum ehli İslâm'ın mukaddes bir ziyaretgâhı bulunmak hasebiyle devam ve bekâsı muhassenât mâddeye ve mâneviye adîdeyi mûcip olduğunda kat'a iştibâh olunamaz ise de bu hâli harâbda daha bir müddet kalacak olur ise bütün bütüne mahrum olacağı bedîhî olub bu hal ise rızâ-yı mekârim-irtizâ-yı hazret-i mülükânelerine gayrı muvâfık olacağı emsâl-i adîde müşahedesiyle müsellem bulunmuş ve tamir ve ihyâsı ise inâyet-i celile-i cenâb-ı zillullâhilerine mabeste bulunmuş olmakla ol-bâbda her halde emr u ferman ve lutf ve emân şevketlü azîmetlü padişaha merhamet iktinâh ve şehinşâh-ı âlî-penâh efendimiz hazretlerinindir. Fî 29 Ağustos sene 1300

Trablusgarp valisi Ahmet Râsım Paşazâde

Viyana ateşe militeri mülâzımı sânî

Mehmet kulları

BOA Y.MTV 15-61

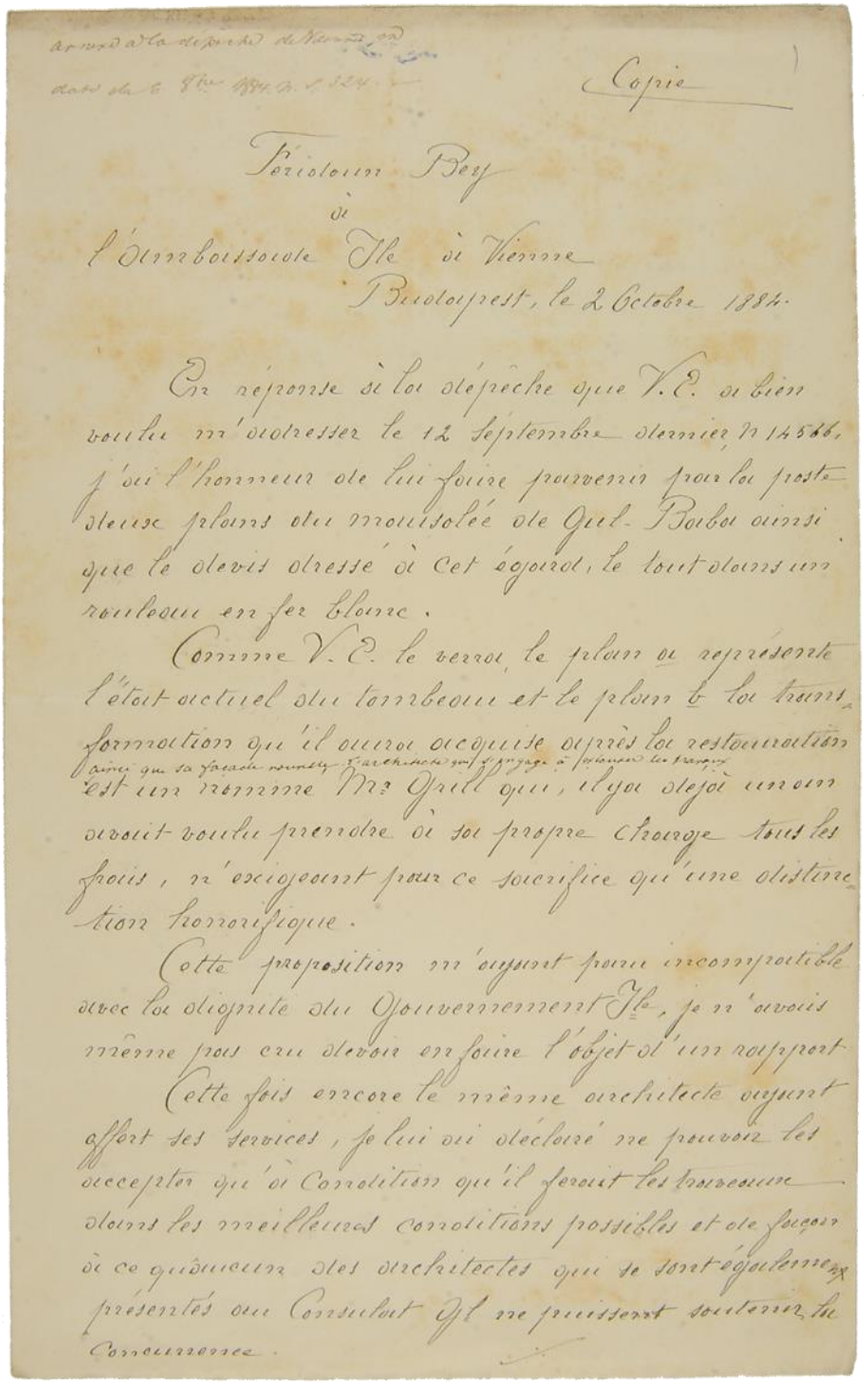
EK VII

Addendum VII

Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında

About the restoration of Gül Baba Tomb

BOA HR.İD 1591/2, 02.10.1884

Feridun Bey

İmparatorluk Viyana Sefareti nezdinde

Budapeşte, 2 Ekim 1884

Geçen 12 Eylül'de (No 14566) Ekselansları bana göndermiş olduğu gönderiye cevaben, kendilerine posta yoluyla Gül Baba Türbesi'nin iki planını ve bu konuyla ilgili teklifi bir teneke rulo içinde gönderme onurunu yaşıyorum.

Ekselansları'nın göreceği gibi "A" planı türbenin ve "B" planı onarımdan sonra alacağı biçimi göstermektedir.

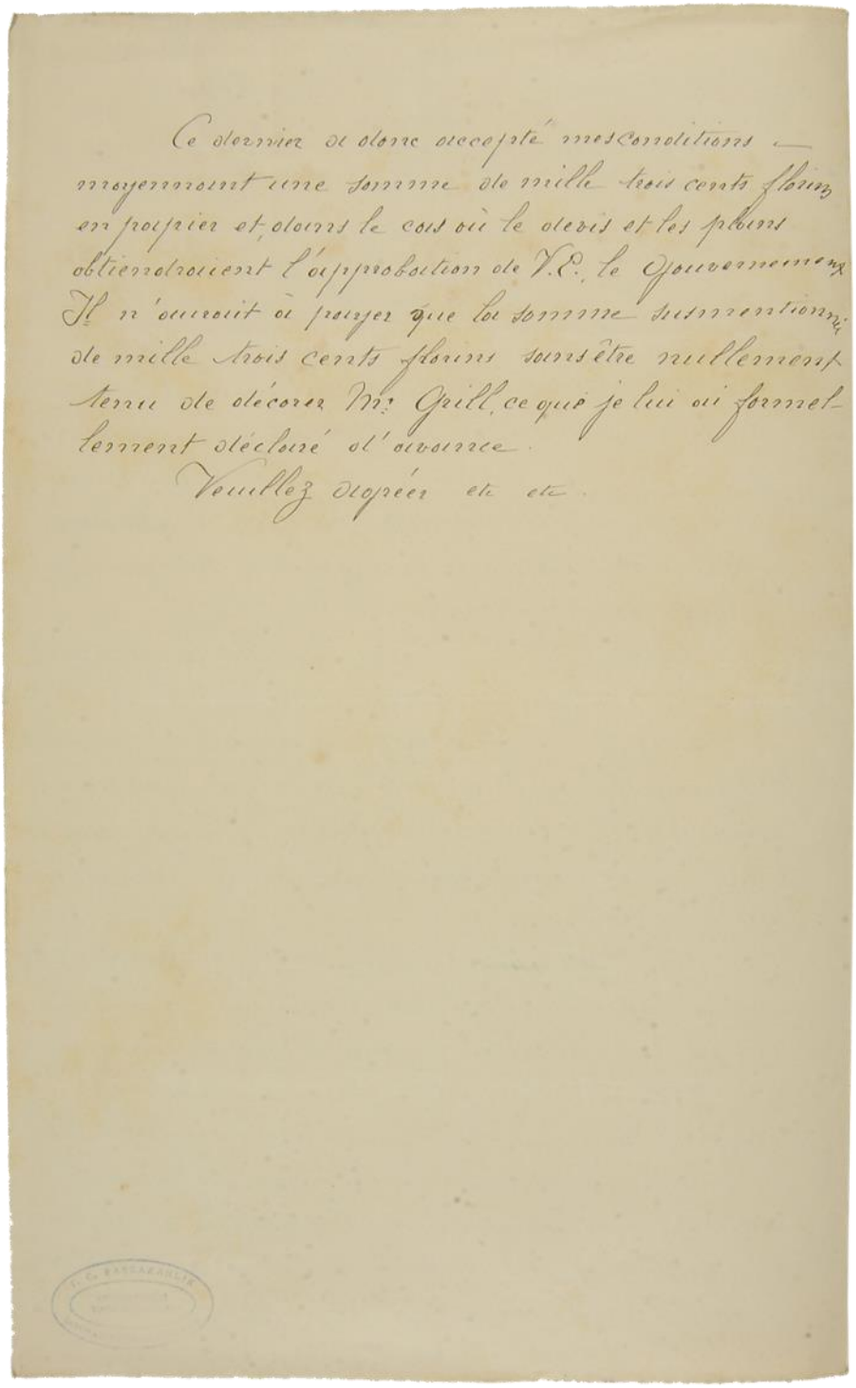
Bay Grill [Lajos Grill] adındaki kişi, ki bir yıl önce bütün masrafları üstlenmek istemiş ve bu fedakârlık karşılığında sadece bir onur ayrıcalığı talep ediyordu.

Bu teklif bana İmparatorluk Hükûmetinin gururu ile bağdaşmaz göründüğünden, bir rapor hazırlanması gerektiğine dahi inanmamıştım. Bu kez aynı mimar hizmetlerini tekrar sununca, çalışmalarının mümkün olan en iyi şartlarda ve Genel Konsolosluk'a müracaat eden diğer mimarlarla rekabete yol açmayacak biçimde olması hâlinde kabul edebileceğimi bildirdim.

Dolayısıyla bu kişi şartlarımı kabul etti ve bin üç yüz florin tutarında banknot ve planlarla teklifinin İmparatorluk Hükûmeti'nce kabulü hâlinde yukarıda belirtilen bin üç yüz florinlik tutarı ödeyeceğini, şeref nişanının verilmeyeceğini Bay Grill'e bildirdim.

Lütfen kabul buyurunuz.

Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme: Fazıl Bülent Kocamemi
Translated from French to Turkish by Fazıl Bülent Kocamemi

Ce dernier a donc accepté mes conditions — moyennant une somme de mille trois cents florins en propriété et, dans le cas où le devis et les plans obtiendraient l'approbation de V.E. le Gouvernement H. n'aurait à payer que la somme susmentionnée de mille trois cents florins sans être nullement tenu de décorer M. Grill ce que je lui ai formellement déclaré d'avance.

Veuillez agréer etc. etc.

BOA HR.İD 1591/2

EK VIII

Addendum VIII

Gül Baba Türbesi'nin tamiri hakkında

About the restoration of Gül Baba Tomb

BOA İ.HR 295/18651, 5 Muharrem 1302, 25.10.1884

Bâb-ı Âli

Nezâret-i Umûrul Hâriciye

Mektûbî Kalemi

Aded 604

Huzuru Hümayunu Hazret-i Sadâretpenahileri

Marûzu Çâkeri kemîneleridir ki

Peşte civarında Gül Baba Türbe-i şerîfesi mâil-i inhidâm hükümet-i seniye-i cânibinden mesârıfı tamiriyesi olan iki-üç bin filorin tâdiye buyrulduğu halde Peşte Daire-i Belediyesi tarafından takviye olacağına dair Viyana sefâret-i seniyesinden meb'us tahrirat üzerine dâhiliye nezâret-i celilesiyle ledel muhabere oraya bazı taraftan zevat gelmekte olmaz ve mahalli mezkûrun hâl-i harâbîde bırakılması veyahut mesârıfı tamiriyesinin Peşte Daire-i Belediyesi tarafından tesviye ettirilmesi muvâfık şân-ı saltanat-ı seniye olamayacağına mebnî Malta vesair mahallerde bulunan mekâbir ve mesâcidi İslâmiyenin mesârıf vâkıaları taraf-ı devletten tesviye olduğu misüllü türbe-i şerife-i mezkure mesârıfı tamiriyesinin dahi ol suretle têdiyesi münâsip olacağı nezâret-i müşârun ileyhten cevâben işâr olunmaya ve mesârıfı tamiriyenin de ne mikdâra baliğ olacağının katiyyen keşf ve tamir ettirilmesi sefâret-i müşârun ileyheye lede'l-iş'âr türbe-i mezkûrenin bin üç yüz filorin ile tamir olacağı mütezammın cevaben vârid olan tahrirâtın tercümesi melfûfi olan harita ve keşif defteriyle beraber takdim kılınmakla meblâğ-i mezbûrun Malta kabristanı mesârıfı misüllü hazîne-i celîleden tesviyesi hususuna müsaade meâli âde-i cenâb-ı sedâretpenahîleri şâyân buyrulmak bâbında emru ferman hazret-i veliyyül emrindir.

Fi 5 Muharrem Sene 1302/ Fi 13 Teşrin-i evvel Sene 1300

Bende

Ahmet Rıza

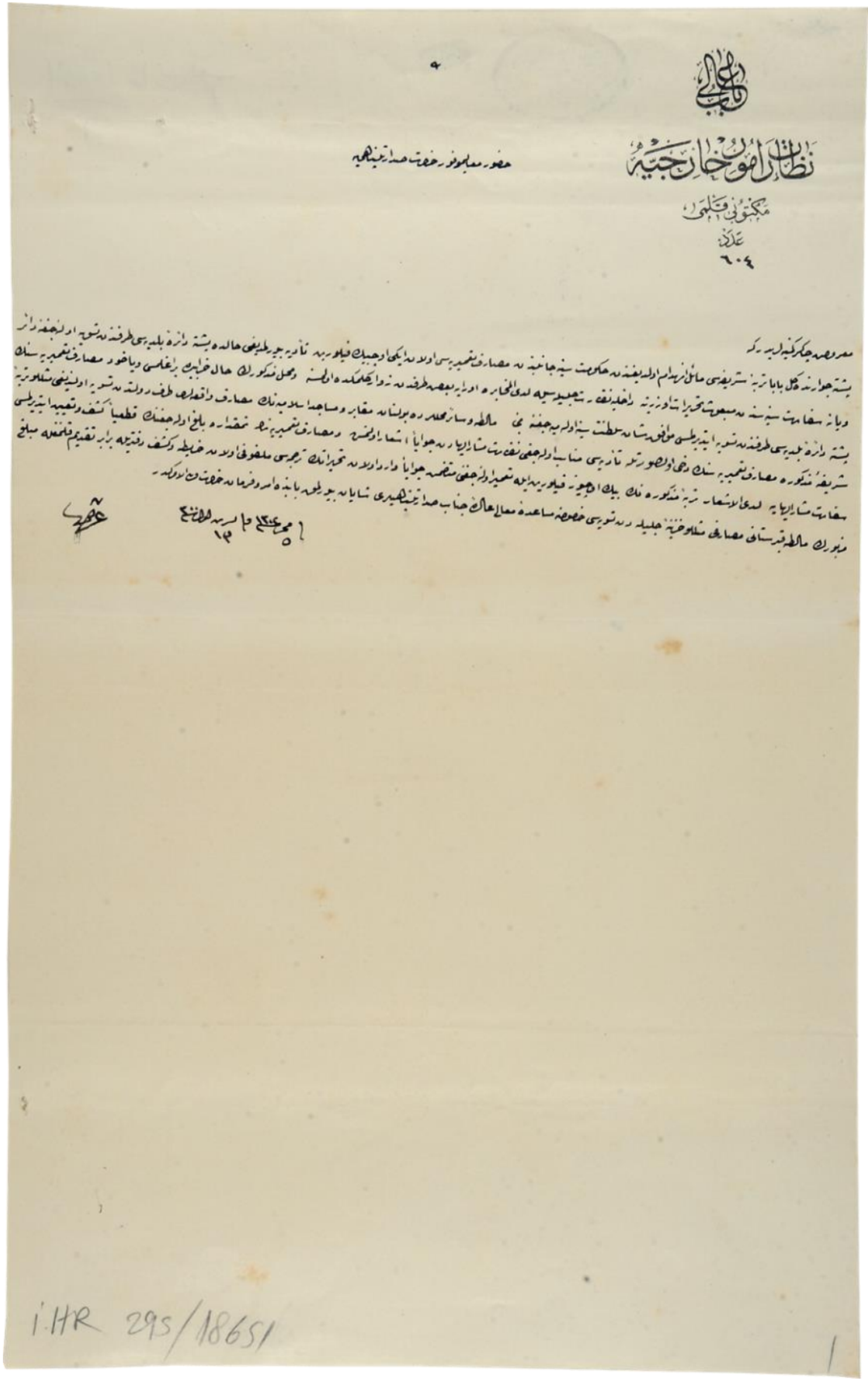
نظارت امور خارجیه

مکتوبی قلمی

عدد

٦٠٤

محضر معلوم و حضرت صدارتپناهیه

İ.HR 295/18651

BOA İ.HR 295/18651

EK IX

Addendum IX

Macar mimar Lajos Grill'in projeleri

Projects by the Hungarian architect Lajos Grill

BOA İ.HR 295/18651, 22 Muharrem 1302, 11.11.1884

Hariciye Nezâret-i fi 6 Teşrîn-i Evvel sene 1884 tarihli Viyana Sefâret-i Seniyesi'nden vârid olan tahrirâtın tercümesidir.

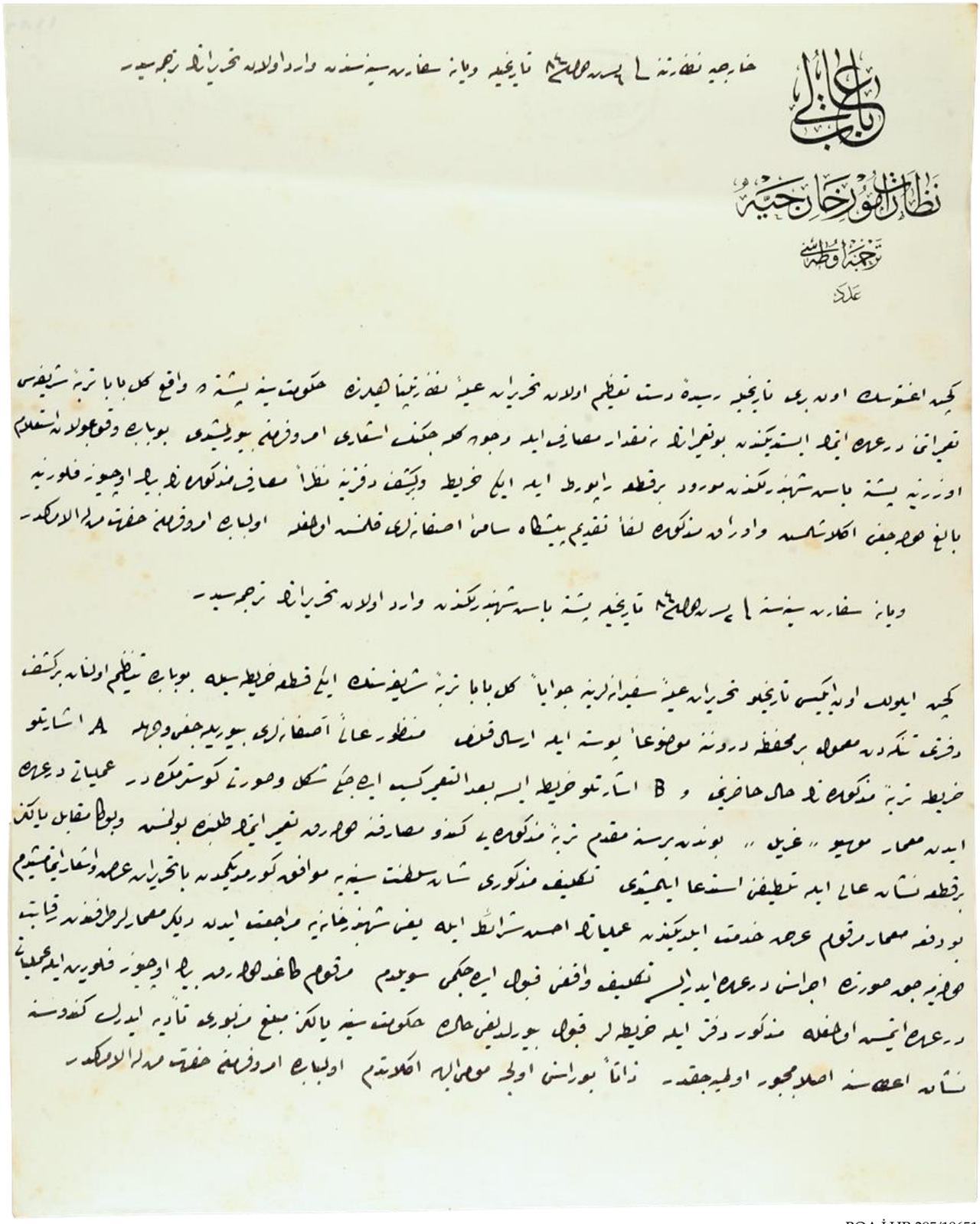
Bâb-ı Âli

Nezîret-i Umûru Hariciyeye Tercüme Odası

Geçmiş ağustosun on biri tarihli resîde-i dest tanzîm olan tahrirâtıyla nezâretpenâhîlerinde hükümet-i seniyye Peşte'de vâki Gül Baba türbe-i şerîfesi tamiratını derahde etmek istediğinden bu tamiratın ne miktâr-ı mesârıfıyla vücûda geleceğinin işârı emru ferman buyrulmuştu. Bu bâbda vukubulan istilâm üzerine Peşte başşehbenderliğinden mevrud bir kıta rapor ile iki harita ve keşf defterine nazaran mesârıfı mezkûrun bile üç yüz filorine bâliğ olacağı anlaşılmış ve evrâk-ı mezkurda leffen takdim pişgâh-ı samîi âsıfâneleri kılınmış olmakla ol bâbda emru ferman hazret-i men lehül emrindir.

Viyana Sefaret-i Seniyesi'ne 2 Teşrînievvel 1884 tarihli alîyye-i sefîrânelerine vârid olan tahrirâtın tercümesidir.

Geçmiş eylülün on ikisi tarihli tahrirâtın aynen sefirânelerine cevaben Gül Baba türbe-i şerîfesinin iki kıta haritasıyla bu babda tanzim olunan bir keşf defteri tenekeden ma'mûl bir muhafaza derûnuna mevzûan posta ile irsâl kılınır. Manzûrı alî-i âsıfâneleri buyrulacağı vecihle A işaretli harita türbe-i mezkûrenin hâl-i hazırını, B işaretli harita ise ba'det tamir kesb edeceği şekil ve surette göstermektedir. Ameliyyâtı deruhde eden mimar mösyö "Grill" [Lajos Grill] bundan birine mukaddem türbe-i mezkûreye kendi mesârıfına olarak tamir etmek talibinde bulunmasına ve bu hale mukâbil yakın bir kıta nişân-ı âlî ile teltîfini istidâ eylemişti. Teklif-i mezkûru şân-ı saltanat-ı seniyyeye muvafık görmediğimden bit-tahrirâta arz ve işâr etmiştim. Bu defa mimar-ı merkum arza hidmet eylediğinden ameliyyâta ahsen-i şerâit ile yani şehbenderhâneye müracaat eden diğer mimarlar tarafından rekabet olunamayacak surette icrâsını der ahde eder ise teklif vâkiini kabul edeceğimi söyledim. Merkum kağıt olarak bile üç yüz filorine ile ameliyyata derahde etmiş olmakla mezkur defter ile haritaları kabul buyurduğu halde hükümet-i seniyye yalnız meblâğ-i mezbûru tâdiye ederek kendisine nişân i'tâsına asla mecbur olmayacaktır. Zaten burasını evvelce mumâileyh anlattım. Ol bâb da emru ferman hazret-i men lehül emrindir.

BOA İ.HR 295/18651

EK X

Addendum X

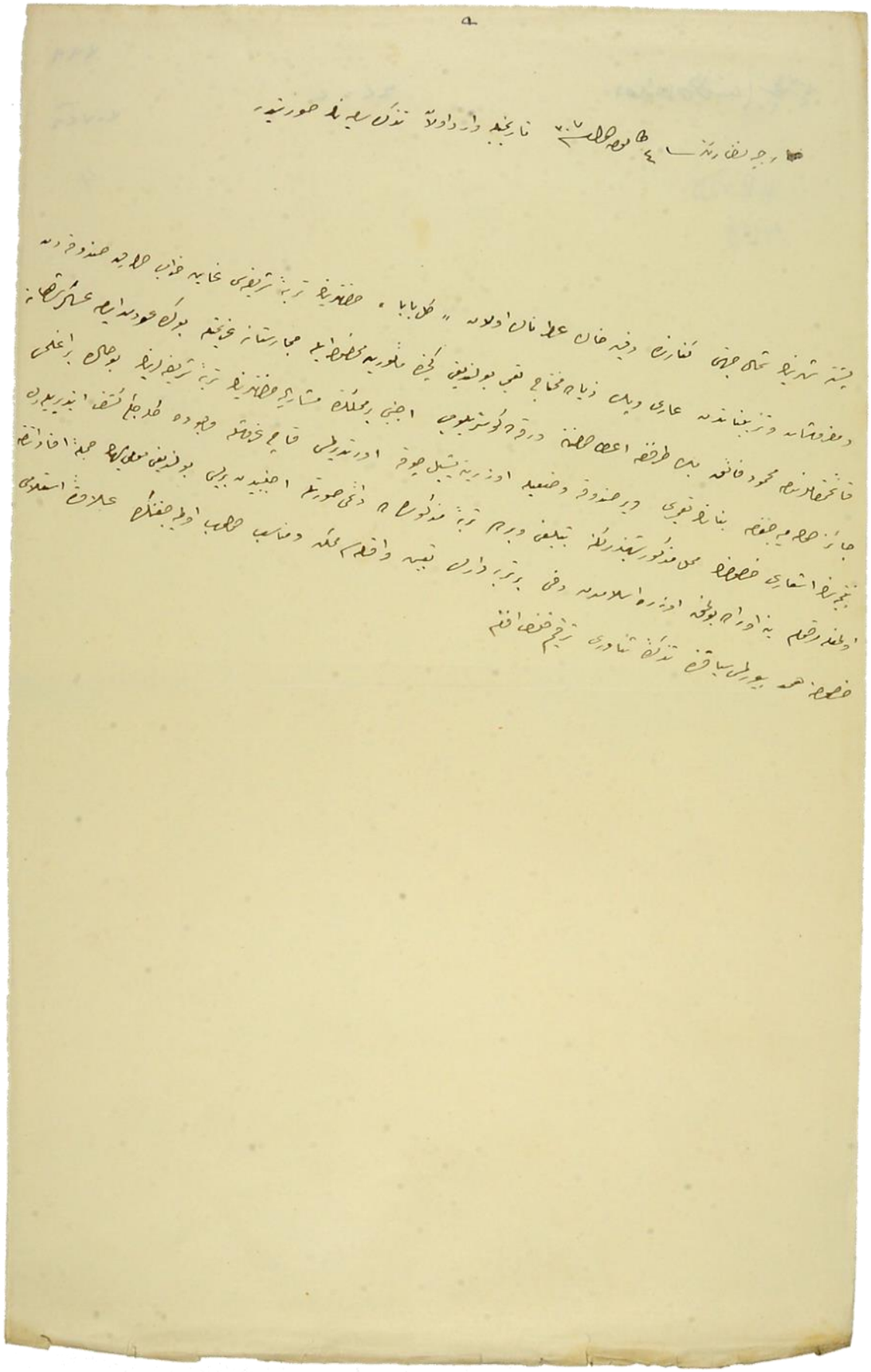
Gül Baba Türbesi'nin onarımı için keşif yaptırılması

Architectural exploration before the restoration of Gül Baba Tomb

BOA HR.İD 1591/3, 05.12.1885

Hâriciye nezâreti fî 4 kanûni evvel sene 1307 tarihli vârid olan tezkiresinin suretidir.

Peşte şehrinin şimal ciheti kenarında defin-i hâk-i ıtırnâk olan "Gül Baba" Hazretleri'nin türbe-i şerifesi gâye harâb olacak sanduktan ve mefrûşât ve tezyinâttan âri ve pek ziyade muhtâc-ı tamir bulunduğu geçende me'mûriyet-i mahsûsa ile Macaristan azîmetle bu kere avdet eden asr-ı şahane kaymakamlarından Mahmud Bey tarafından î'tâ olunan varakada ecnebî bir mahalinde müşârun ileyh hazretlerinin türbe-i şerifelerinin bu halde bırakılması câiz saymayacağım. Binanın tamiri ve bir sanduka vaz'ıyla üzerine yeşil çuha örttürülmesi kaç kuruşla vücûda geleceği keşf ettirilerek neticenin işârı hususunun mahalli mezkûr şehbenderliğine tebliği ve bir de türbe-i mezkûrenin de dâimi suretle ecnebîden birisi bulunduğu mûmâileyhin cümle-i ifâdâtına olmakla merkûm yine orada bulunmak üzere İslam'dan dahî bir türbedârın tamir vâkıası mümkün ve münâsip olup olmayacağına ilaveten isti'lâmı hususuna himmet buyrulması siyâkında tezkire-i senâverî terkim kılındı efendim.

BOA HR.İD 1591/3

EK XI

Addendum XI

Gül Baba Türbesi'nin durumu hakkında kapsamlı rapor

A detailed report regarding the condition of Gül Baba Tomb

BOA BEO 3752/281342/2, 1 Mayıs 1326, 14.05.1910

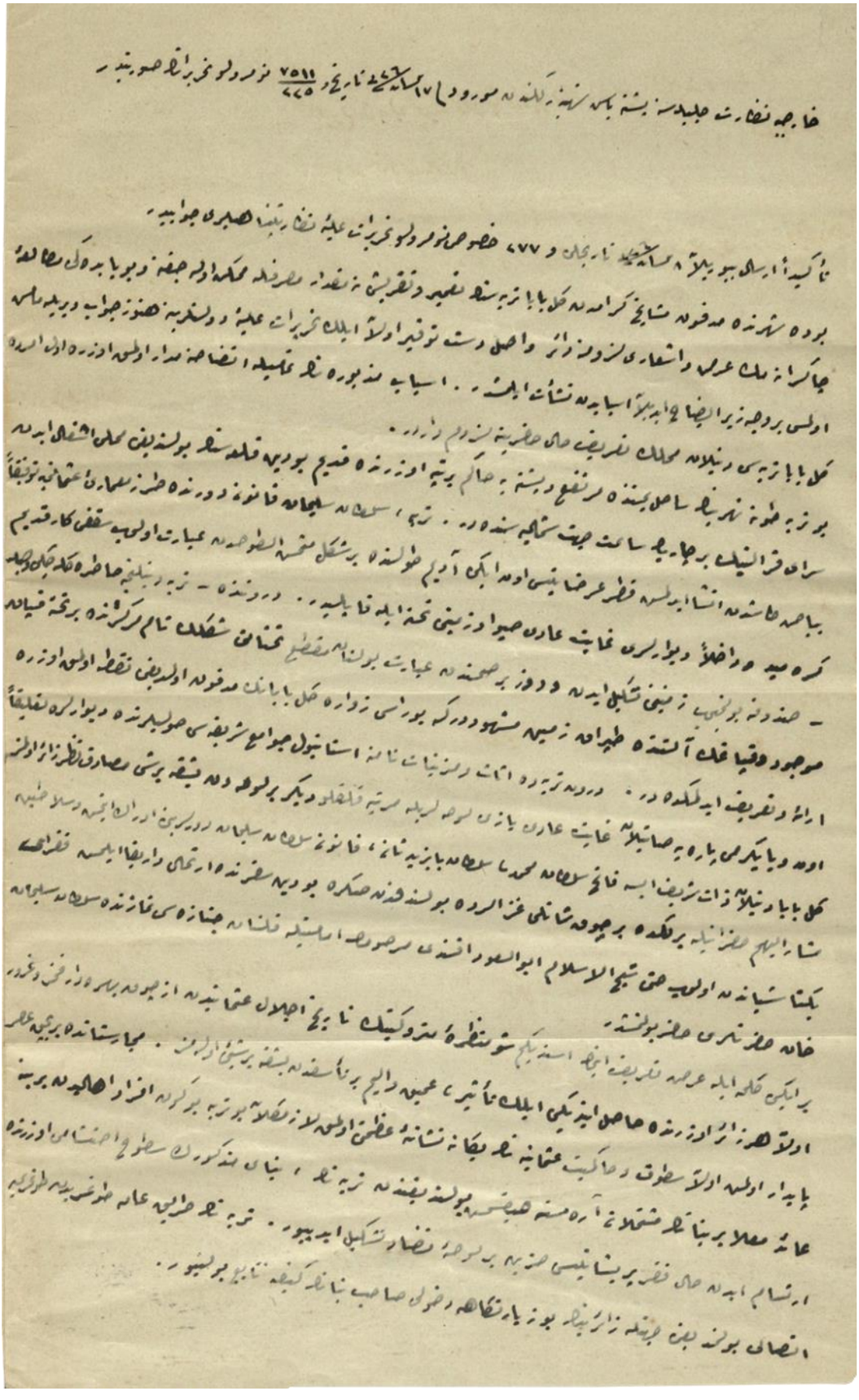
Hâriciye Nezâret-i Celîlesine Peşte Baş Şehbenderliğinden Mevrûd Fî 17 Nisan Sene 1326 Tarihli ve 7511/225 Numaralı Tahrirâtın Suretidir.

Te'kîden irsâl buyrulan 1326 tarihli ve 277 hususi numaralı tahrirât-ı aliye-i nezâretpenâhileri cevabıdır.

Buda şehrinde medfun meşâyih-i kiramdan Gül Baba Türbesi'nin tamir ve tefrişi ne miktar masrafla mümkün olacağını ve bu bâbdaki mütalaa-i çâkerânemin arz ve işârı lüzûmuna dair vasıl-ı dest-i tevkîr olan ilk tahrirât-ı âliye-i devletlerine henüz cevap verilememiş olması ber vechi zîr izah edilen esbâbdan neş'et eylemiştir. Esbâb-ı mezbûrenin tamamıyla ittizâhına medâr olmuş üzere evvel emirde Gül Baba Türbesi denilen mahallin tarif-i hal-i hazırına lüzum vardır.

Bu türbe Tuna nehrinin sahil yemininde mürtefi' ve Peşte'ye hâkim bir tepe üzerinde kadîm Budin kalesinin bulunduğu mahalli işgal eden saray kralının bir çarıyla saat cihet-i şimâliyesindedir. Türbe, Sultan Süleyman Kanuni devrinde tarz-ı mimar-ı Osmâniyeye tevfîkan beyaz taştan inşa edilmiş kutr-i arzânîsi on iki adım tûlünde bir şekli mütehassinü's-sütuhdan ibâret olup sakf-ı kârı kadîm kiremit ve dâhilen duvarları gayet adi sıva ve zemini tahta ile kaplıdır. Derûnunda türbe denilince hatıra geleceği vecihle – sanduka bulunmayup zeminini teşkil eden ve düz bir sahından ibâret bulunan mukatta' tahtâni şeklin tam merkezinde bir tahta kapan mevcut ve kapağın altında toprak zemine meşhûrdur ki burası züvvara Gül Baba'nın medfûn olduğu nokta olmak üzere irâe ve ta'rîf edilmektedir. Derûn-ı türbede esas ve müzeyyenat namına İstanbul cevâmii şerifesi havlularında duvarlara ta'likan on veya yirmi paraya satılan gayet ârî yazı levhalarıyla mersiye kılıklı diğer bir levhadan başka bir şeyi müsadif nazarı zâir olmamış. Gül Baba denilen zât-ı şerif ise Fatih Sultan Mehmed, Sultan Beyazıd-ı Sânî, Kanûnî Sultan Süleyman devirlerini idrak etmiş ve selâtin müşârunileyh hazerâtıyla birlikte birçok şanlı gazalarda bulunduktan sonra Budin seferinde irtihali dâr-i bekâ eylemiş fukârayı Bektâşiyândan olup hatta Şeyhülislam Ebussuud Efendi merhumun imâmetiyle kılınan cenazesi namazında Sultan Süleyman Han hazretleri hazır bulunmuştur.

Bir iki kelime ile arzı tarif etmek istendiği şu manzara-i metrûkiyetin tarih-i iclâl-i Osmaniyeden az çok behredir-i fahr uğurur üzerinde hasıl ettiği ilk te'sîr amîk ve elim bir teessüften başka bir şeyi olamaz. Macaristan'da bir buçuk asır pâyidâr olmuş olan saltanat ve hâkimiyet-i Osmaniyenin yegâne nişâne-i azâmeti olmak lazım gelen bu türbe bugün ikrâr-ı ahaliyeden birisine ait mualla bir binanın müştemilatı aramasına çıkmış bulunduğundan türbenin binayı mezkûrun sütûh-ı ihtişamı üzerinde irtisâm eden hâl-i fakr [u] perişânîsi hazin bir levha nazarı teşkil ediyor. Türbenin târiki amma doğrudan doğruya ittisal bulunmadığı cihetle zâirinin bu ziyaretgaha duhûlü sahib-i tebanın keyfine tabi bulunuyor.

BOA BEO 3752/281342/2

İşte bu mahzûr-ı azîmi gören Macar hükümeti el-yevm türbeyi muhît olan nebâyı cesîm mezbûrun hîyn-i inşâsında türbenin mebnî olduğu mahalli havlinde bir miktar arsa ile beraber bilâ -istimlak bu ziyâretgâh kadim tarihi yed-i intifâa düşmekten mesele çalışmış ve dahî sâhib-i hâneye itmâ' için bir hayli para da teklif edilmiş ise de muvaffak olamamıştır.

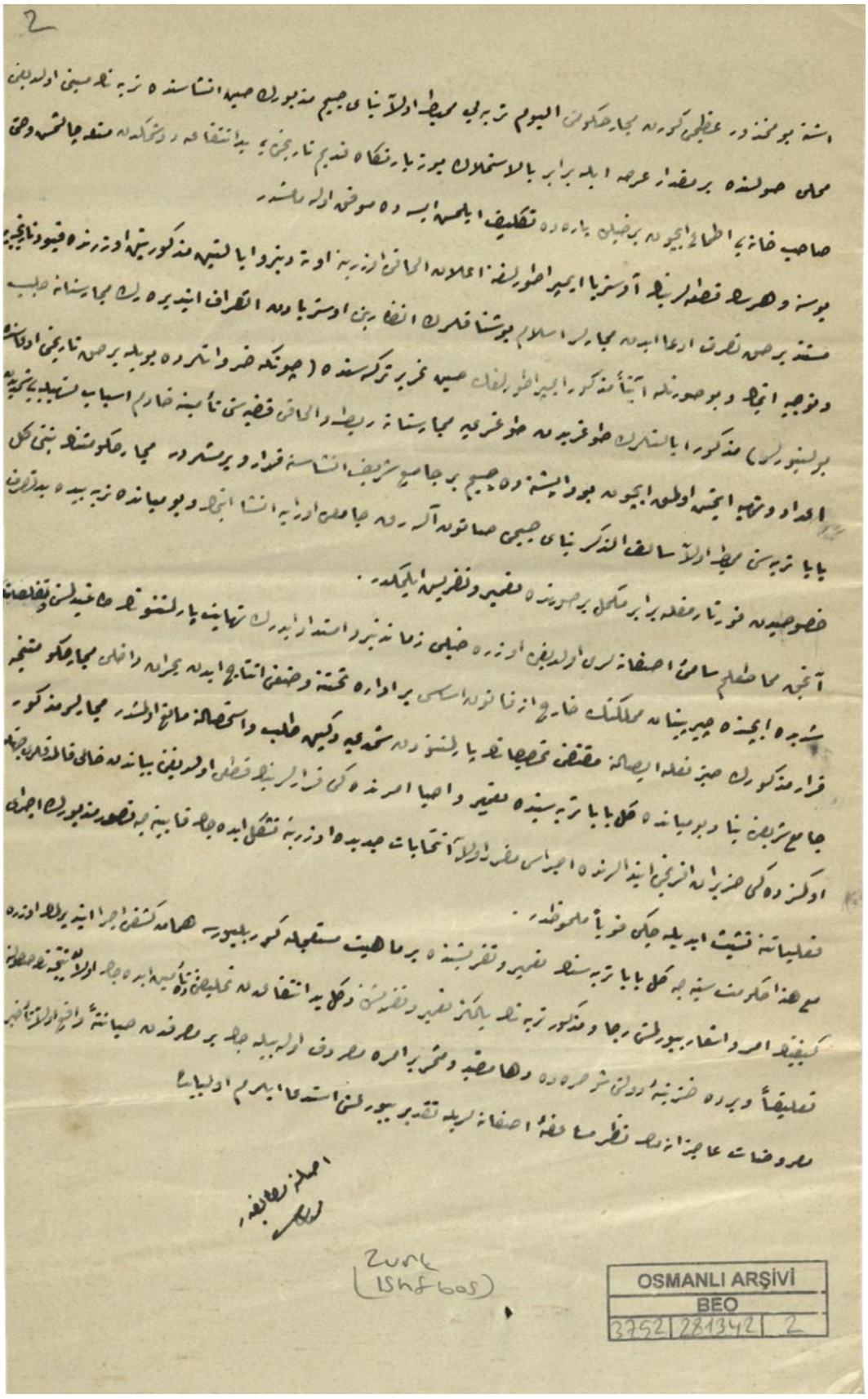
Bosna ve Hersek kıtalarının Avusturya imparatorluğuna îlân-ı ilhâkı üzerine öteden beri eyaleteyn-i mezkureteyn üzerinde kuyûd-ı tarihiyeye müstenid bir hak-ı tasarruf idda eden Macarlar İslam Boşnakların enzârını o Avusturya'dan insirâf ettirerek Macaristan'a celb ve tevcih etmek bu sûretle aynen mezkur imparatorluğun hıyn-i tahriri terekesinde (çünkü Hırvatlarda böyle bir hak iddasında bulunuyorlar) mezkur eyaletlerin doğrudan doğruya Macaristan'a rabt ve ilhâkı kaziyyesini temine hâdîm-i esbâb-ı teshiliyyeyi şimdiden i'dâd ve tehyiye etmiş olmak için Budapeşte'de cesîm bir cami-i şerif inşasına karar vermiştir. Macar hükümetinin niyeti Gül Baba Türbesi'nde muhît olan sâlifüz-zikr binâyı cesîmi satun alarak camii oraya inşa etmek ve bu meyanda türbeyi de bir tasarruf-ı husûsiden kurtarmakla beraber mükemmel bir sûrette tamir ve tefrîş eylemektir.

Ancak muhât-ı ilmi sâmi-i âsıfâneleri olduğu üzere hayli zamandan beri imtidâr ederek nihayet parlamentonun dağıtılmasını ve tefe'ulâtı şedîde içinde çırpınan mahallinin hâric-ez kânun esâmesi bir idare tahtına ve sınıfı intâc eden buhrân-ı dahili Macar hükümetince karar-ı mezkûrun hayyiz-i fiile îsâline muktezî tahsisatının parlamentodan şimdiye değin talep ve istihsâline mâni' olmuştur. Macarlar mezkûr camii şerifi bina deyü meyanda Gül Baba Türbesi'nde tamir ve ihya emrindeki kararlarının kat'î olduğunu beyandan hâlî kalmadıkları cihetle önümüzdeki haziran efrene-i ibtidâlarında icrâsı mukarrer olan intihâbât-ı cedîde üzerine teşkil edecek kabineyi tasvîr-i mezbûrun icrâ fiiliyâtına teşebbüs edileceği kaviyyen melhuzdur.

Ma'a-hâzâ hükümet-i seniyece Gül Baba Türbesi'nin tamir ve tefrîşinde bir mâhiyet-i müsta'cele görülüyor ise heman keşf-i icrâ ettirilmek üzere keyfiyetin emir ve iş'ârı buyrulmuş rica ve mezkûr türbenin yalnız tamir ve tefrişi değil yed-i intifâdan tahlisini de temin edecek olan neticenin husûlüne ta'lîken ve bir de hazîne-i devleti şu sırada daha mukayyed ve müsmir emre masrûf olabilecek bir masraftan sıyâneten vâki olan te'hîr maruzât-ı âcizânemin nazar-ı müsaade-i âsıfâneleriyle takdîr buyrulmasını istid'â eylerim olbâbda.

Aslına mutâbıktır.

İmza

BOA BEO 3752/281342/2

EK XII

Addendum XII

Mimar Kemâleddin Bey'in Gül Baba Türbesi'nin onarımı için görevlendirilmesi

Appointment of Kemâleddin Bey as the architect for the restoration of Gül Baba's Tomb

BOA BEO 3868/290041, 11 Rebîülevvel 1329, 12.03.1911

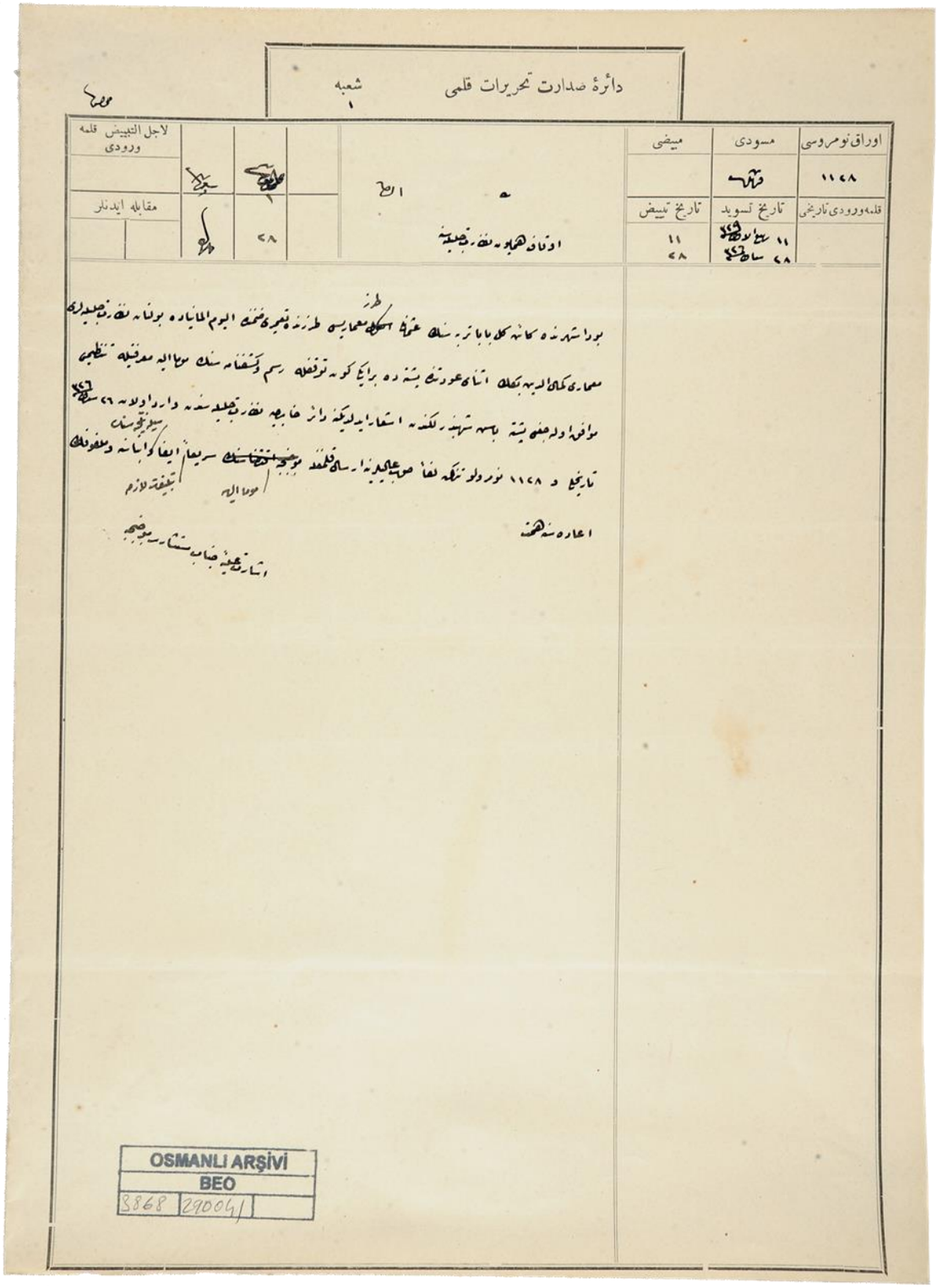
Daire-i Sadaret Tahrirat Kalemi

(Şube 1, Evrak numarası 1138, Tarih-i tesvid 11 Rebiülahir sene 1239 – 28 Şubat 1326)

Evkâf-ı Hümâyun Nezâreti Celîlesi'ne

Buda şehrinde kâin Gül Baba Türbesi'nin Osmanlı mimarisi tarzında tamiri zımmında el-yevm Almanya'da bulunan nezâret-i celîleleri mimarı Kemâleddin Bey'in esnâyı avdetinde Peşte'de bir iki gün tavakkufuyla resim ve keşifnâmesinin mumaileyh marifetiyle tanzimi muvâfık olacağı Peşte başşehbenderliğinden iş'âr edildiğine dair hâriciye nezareti celîlesinden vârid olan 26 Şubat 1326 tarihli ve 1138 numaralı tezkire leffen savbi âlilerine irsâl kılınmakla mumaileyhe serîan teligat-ı lâzime ifâ ve inbâına ve melfufun iadesine himmet.

İşaret-i aliye-i cenâb-ı müsteşâri mucebince.

دائرهٔ صدارت تحریرات قلمی — شعبه ۱

اوراق نومروسی	مسودی	مبیضی
۱۱۷۸		

قلمه‌ورودی تاریخی	تاریخ تسوید	تاریخ تبییض
	۱۱ سنه ۱۱۷۸ ساق ۷۸	۱۱ ۷۸

لاجل التبییض قلمه ورودی

مقابله ایدنلر

۷۸

اوتاق همایون نقره جلیله

طرف

بورا شهرنده کائن کلبابا تربه سنك عمارتی اسكله معمارلرینك طرفندن تعمیری ضمنده الیوم الماباده بولنان نقره جلیدلری معماری کمال الدین بك اسامی عرض و بیان ایتمكله اسامی مزبوره نك برایكی گونه توقفله رسم و کشفنامه سنك مومالیه معرفتیله تنظیمی مواقع اولدیغی بیان ایتمكله شهرمزه گلنده استعمالیه لازم گلان نقره جلیدلرینك تاریخ ۱۱۷۸ نوروز اولنجه قدر تهیه و تدارکی مومالیه سندن سریعاً ایفا و ارسالی مرقوم بیان ایتمكله تبلیغ قیلنمشدر

اعاده سنه هجریه

OSMANLI ARŞİVİ
BEO
3868 290041

BOA BEO 3868/290041

EK XIII

Addendum XIII

Ahmed Hikmet Bey'in Gül Baba Türbesi'yle ilgili kapsamlı raporu

A detailed report about the Gül Baba Tomb by Ahmed Hikmet Bey

BOA HR.İD 1591/5, 28.02.1915

Peşte Başşehbenderliği, Aded 9972/37

Hariciye Nezaret-i Celilesi'ne

Maruz-ı çaker-i kemîneleridir

Malûm-ı sâmî-i cenab-ı nezaretpenahileri buyrulduğu üzere Peşte'nin Buda cihetinde "Rojadomb" [Rózsadomb / Gül Tepesi] tesmiye olunan bir tepede kain ve Vagner [János Wágner] namındaki ağniyadan bir zatın veresesine ait cesîm bir şatonun havlısında Sultan Süleyman Kanuni zamanı asar-ı mimariyesinden bir türbede meşayih-i Bektaşîden Gül Baba isminde bir zat medfun bulunmaktadır. Peçevi tarihinde ve Evliya Çelebi seyahatnamesinde ve ekseri Macar tarihlerinde mezkur olduğu üzere bu zat Sivas vilayeti dahilinde Merzifon kazasında tevellüd etmiş ve (937) tarihi hicriyesinde Budin şehrinin esnayı fethinde hazır bulunarak burada ilk Cuma namazının Fethiye Camii'nde (el yevm Saint İştvan Kilisesi) [Mátyás Templom] eda olunduğu sırada esnayı ibadette füc'eten irtihal eylemekle cenaze namazı iki yüz bin asakir-i müslimin hazır bulunduğu halde kazasker-i vakit Ebussuud Efendi tarafından kıldırılmış ve teşyiinde Süleyman müşarunileyh hazretleri bizzat bulunarak tabutunda götürmüştür. Ve o sırada namına bir türbe ve civarına bir tekke inşa edilmiştir. El yevm tekke bâkî kilisede türbe hâlâ bir küçük gülistan arasında mevcud ve mahfûzdur.

Birçok asır devam eden irâde-i Osmaniye'den el-yevm Macaristan'da kiliseye tahvil etmiş ve namı kaybolmuş iki üç camiden başka âsâr-ı bakiye mevcud olmadığı halde bu "Gül Baba" Türbesi'nin dört asır devam eden devre-i nisyâna rağmen eyâdi-i ağyârda muhafaza-i mevcudiyet ederek hala ziyaretgâh olması cây-ı mülâhazadır. Bugün bile Hind ve Mısır'dan gelen zâirin eksik değildir. Manzûr-ı müşârunileyh alem-i İslam'da olan şöhreti kadar Macarlarca dahi maruf olmakla namına romanlar ve operalar yazılıp bestelenmiş ve nefis levhalar tersîm edilmiştir.

Şeyh-i merhumun feyz-i ma'nevîsine ve şöhret-i şâyiasına binaen eslâf-ı acizîden birçoğu türbesinin imarına çalışmış ve hatta Saadettin Paşa merhumun Viyana sefâreti ve Feridun Bey merhumun Peşte başşehbenderliği esnasında Hükümet-i Seniyye canibinden bu uğurda sarf olunmak üzere üç bin iki yüz kuruş – yüz elli lira kadar bir meblağ başşehbenderhaneye tesviye kılınmış ise de türbenin sahibi müteveffâ mimar Vagner [János Wágner] tarafından tamirine müsaade kılınmaması üzerine bu para iâde kılınmış ve bundan sonra arasına sahib-i kâşâne tarafından türbe cüz'î surette tamir görmüştür. Eslâf-ı âciziyyeden heman kafîsi bu uğurda bezl-i mesâi eylemişler ise de gerek sahibi Mösyö Vagner'in [János Wágner] ve gerek onun irtihaliyle veresesinin itirazlarına mebnî bu türbenin tamiri ve hüsn-ü halde muhafazası için hiçbir muvaffakiyete mâil olamamışlardır.

Peşte'ye ibtidâ-yı me'mûriyet gittiğinden beri burayı ziyaret eden erbâb-ı itikad ve istifanın ihtârât ve ilhâhât üzerine acizleri tarafından dahî sâlifü'l-arz Vagner [János Wágner] veresesi nezdinde teşebbüsata kıyam edilmiş ve türbe mesârıfı âcizlerince sûret-i husûle de tesviye olunmak üzere cüz'î tamir ve duvarlarına İstanbul'dan iştirâ olunan levâyih-i ta'lîkine müsaade olunması mütesarrıflardan rica olunmuştur.

"Gül Baba" Türbesi'nin muhât bulunduğu cesîm ve mükellef fakat harâb ve gayrı meskûn şatonun sahipleri bu kâşâneyi Gül Baba vesilesiyle ya Hükümet-i Seniyeye veya Macaristan'a satmak arzusuyla vekillerinden Gül Baba başşehbenderhânece tâmir kılındığı halde bilâhare Hükümet-i Seniyenin bu türbeye vaz-ı yede çârecû olacağı zehâbına düşerek hiçbir vecihle termîme rûy-ı rıza göstermemişlerdir. Kâşânenin sâhib-i evveli müteveffâ Mösyö Vagner'in [János Wágner] üçü erkek dördü kadın yedi vârisi nezdinde iki seneden beri mütemâdiyen sûret-i dostâne ve hususuyla da icra eylediğim teşebbüsât hiçbir vecihle karin-i muvaffakiyet olamamıştır. Vaktiyle fevkalade masraflar inşa edilen ve üç yüz odadan fazla duvarı muhtevî olan bu kâşâne el'an harâb olmakla içinde kimse sakin olmamaktadır. Bu sarayın furuhtuna mani' olur

خارجیه نظارت سامیه سنه

عدد
٩٩٧٤ / ٢٧

معروضه چاکر کمینه لریدر.

معلوم سامی جناب نظارت پناهیدی بو یلدیغی اوزره یشه تلک بوراجی جهتده «روزنامه جه» تسمیه اولنان برتربه ده کائن «واواغندر» نامنده کی اغنیا دن برذاتک ورثه سنه عائد جسیم برشاتونک حوالسنده سلطان سلیمان قانونی زمانی آثار معماریسندن برتربه ده شیخ بکتاشیه دن «کل بابا» اسمنده برذات مدفون بولنمقده در. یچوی تاریخنده واولیا چلبی سیاحتنامه سنده ذکری ماجار تاریخلرنده مذکور اولدیغی اوزره بودان سولی ولایتی داخلنده مرزیفون قضاسنده تولد ایتمسه و (٩٢٧) تاریخ لجویسنده بوربه شهرینک اشغالی ضمنده جامع بولنرق بوراده ایلک جمعه نمازینک قیلنمش جامعدده (الیوم سنت اشتوان کلیسای) اداء اولندیغی صیره ده اثنای عبادتده جمعه ارتحال ایله مکمل جنازه نمازی ایکی یوز بیک عساکر مسلمیه حاضر بولندیغی حالده قاضی عسکر وقت ابوالسعود افندی طرفندن قیلدیریلمسه وتشییعنده سلیمان شاه ایله حضرتلری باندات بولنرق طابوتنی توتوب شدر. واوصیه ده نامنه برتربه وجوارینه برتکیه انشا ایدیلمشدر. الیوم تکیه باقی وکلی ده تربه حالا برکوچک کلستانه ایچنده موجود ومحفوظدر.

بوجهه عصرلرجه دوام ایدن اداره عثمانیه دن الیوم ماجارستانده کلیسا یه تحول ایتمسه ونامی غائب اولسه ایکی اوچ جامعدن باشقه آثار باقیه موجود اولمایان جمله سنده بو «کل بابا» تربه سنک دورت عصر دوام ایدن دوره نسیانه رغماً ابادی اعصاره محافظه موجودیتنه بدل حالا زیارتگاه اولمسی جهاتی ملاحظه در. بوکونه بیلم کلمه ومصدون کلمه زائرینه اکیلک وکلدر. مقصود مشارالیه عالم سلاجده اولدن شهرتی قدر ماجارلرجه معروف اولمقله نامنه رومانلر واديه لر بازیلوبه بسته لمنمه ونفیس لوحه لر تسجیل ایدیلمشدر.

شیخ مرحومک خصه معنویه وشهرتی شایان سنه بناءً اسلاف عاجزینه برجوغی تربه سنک اعمارینه جالیشمه وحتی سعادتیاب اولمق ویانه سفارتی وقتنده بک مرحومک پشه باسه سترنبرگ لکی آتا سنده حکومتنه جانبندن بوادعوره صدف اولمغه اوزره اوچ بیک ایکیوز قوروده — یوزالتی لیره قدر مبلغ باسه سترنبرگ خانه به تسویه قلمسنه ایسه ده تربه نک صاحب اولدیغی متوفی معمار «واغندر» طرفندن تعمینه ساعده قلمامسی اوزرینه بوبابده اعاده خاطره دیونده صلده آراجیلر صاحب کاشانه طرفندن تربه جنوبی حوزنده تعمیر کورمشدر. اسلافنه عاجزینه حکومتنه کافی بوادعوره بذل ساعی ایلمشلرایسه ده کرک صاحب موجود واخلرک وکرک اونک اخلاله دوچار سنک اعاده خدمتنی یوزنه تعمیر کورمشدر. اسلافنه ایتدای مأموریتکزینه بک بورای زیارت ایدن ارباب اعتقاد واحسانک اخطارات والحاحاتی اوزرینه عاجزلری طرفندن دوچار سالف الذکر «واغندر» ورثه سی تزنده تشبثاتده قیام ایلمکسزین تربه مصارفی عاجزلرجه صورت مخصوصه ده تسویه اولنمقه اوزره اوچ بیک دولیره یه استانبولدن اشتا اولنان لوازم تعلیقه مساعده اولنماسی مقدرلرندن رجا اولونمشدر.

«کل بابا» تربه سنک محاط بولندیغی جسیم ومکلف فقط خراب وغیر مسکون شاتونک صاحبلری بوکاشانه یه «کل بابا» دیسلم سیلیا حکومتنه برویا ماجارستانه صاحبه آرزو ایدرکلرندن «کل بابا» باسه سترنبرگ خانه جه تعویق قلندیغی حالده بالآخره حکومتنه سنک اوزرینه وضع یده جیاده جه واولاجق زمانده دوشرلک بیچ به جه بدله تربه یه روی رضا کوستره مشلردر. کاشانه نک صاحب اولی متوفی موسیو «واغندر» ک اوچ ایکک وروری قادینه یدی واریق تزنده اکبی سنه دن بری متمادیا صورت روسنانه وخصوصیه ده اجبا

BOA HR.İD 1591/5

hülyasıyla Gül Baba Türbesi'ni ortadan kaldırmayı sahiplerinin tasavvur eylediklerini ve hatta hizmet-i askeriyelerini îfa için Budapeşte'ye gelen Boşnak Müslümanların türbeyi ziyaretine mani' oldukları mesmû' olduğundan nâçar bu bâbda bir çare tahrîri için Macar Hükümeti'ne müracaat kılınmıştır.

Macaristan'daki âsâr-ı tarihiye ve diniyyenin muhafazası zımmında teşekkül eden komisyonun reisi Baron (Jul Forster) [Gyula Forster] ile Maarif-i Umumiye Nâzırı Mösyö (Yankoviç) [Béla Jankovich] teşebbüs-ü acizî kemâyelik ehemmiyet vererek işbu türbeyi bu bâbdaki kanunun baş eylediği hakka istinaden ve cebren Macar hükümeti namına istimlâk eylemişler ve tavsiyem üzerine hümâyun-ı maarif bu ricasından mesârıfını bittediye tamiratına mübâşeret eylemişlerdir. Türbenin derûnundaki çürümüş döşeme tahtaları ref' olunarak sath-ı türbe (beton) ile tesviye edileceği sırada bir iki kemik tesadüf edilmekle hafriyât-ı tashîk kılınarak acizleri de hazır bulunduğum halde merhumun dört asırdan beri inkilâbât-ı dehre tahammül eden izâmın tesadüf eylemiş ve bu bâbda tahkikât-ı fenniyede bulunmak üzere Peşte Darülfünûnu tarihi tıbbiyye baş muallim muavini Mösyö (Bartuç) [Lajos Bartúcz] davet edilmiş ve onun huzuruyla hafriyata devam edilmiştir. Mösyö Bartuç [Lajos Bartúcz] işbu kemiklerin asır-dîde olduklarını tasdik ile beraber Gül Baba'nın uzun boylu ve ihtiyar bir zât olduğu da ilave eylemiştir. İzâm-ı mezkûreye kemâl-i hürmetle bir sanduka içine vaz olunarak yine defnedilecektir. Bu sûretle sûret-i kat'iyyede tebeyyün eden türbe-i mezkûrenin Macaristan Hükümeti tarafından döşemeleri, haricî ve dâhili duvarları tamir ve demir pencereler i'mâl olunacak ve ortasına ya ceviz ağacından veya mermerden bir sanduka inşa ettirilecektir. Duvarları dahi taraf-ı âciziyeden i'mâl ettirilmiş nam-ı kibriyâ ve ism-i risâletpenâhi ile çehar yâr-i güzin hazerâtının esâmîsini mübeyyin mezheb-i levâyih ile tertîb edilecek ve sakfına dahî ağniyâdan ve hayrı havahândan mîri mîran rütbesini haiz Fraysendler Paşa tarafından dahi bir avize ta'lîk kılınacağından ancak bu zatı mübarek hakkında Macaristan Hükümeti tarafından öteden beri gösterilen hürmete bir mukabele layık olmak üzere Evkaf-ı Hümayun Nezaret-i Celilesi tarafından dahi sandukanın üstüne örtülecek işlemeli bir puşîde veyahut bir şal veya bir Ka'be örtüsü ile bir kavuk ve Hereke Fabrika-i Hümayûnu'ndan sandukanın etrafına sarılmak üzere dört adet büyük kıtada seccadenin irsal buyrulması bilahere istirham olunur. İşbu türbenin hüsnü halde muhafazası bir lazime-i hilafet perveri ve ber-itinâyı diyânet küsterî olmak ve Avrupanın vasatında hem tarih-i Osmaniyenin diyanet-i İslamiyenin bir timsal-i ruhaniyesi olan bu türbeyi ziyaret için bunca seneden berü cihânın her tarafından gelen zevat-ı Müslime enzarında dahi burasının metruk ve menşî bırakılmasından mütevellid takallüs ruhiyi izale eylemek itibarıyla nezaret-i celilei müşarun ileyhden bu birkaç parça hediyenin diriğ edileceği memul kavidir.

Esasen beş sene evvel Macar Hükümeti tarafından işbu Gül Baba için makam-ı vâlâyı meşihatpenâhinin intihâbıyla Abdüllâtif isminde bir türbedâr dahî getirtilerek bu zata şehri üç yüz koron dahî maarif bütcesinden maaş tahsis kılınmış olmakla hediye olunacak eşyanın bu sayede hüsn-i muhafazasına itina ve nezâret dahî kâbil olacaktır.

İki haftaya kadar türbenin tamiratı hitâm bulacağından lazım gelen seccade ve örtünün eb'âdı nezâret-i müşârun ileyheye ayrıca ya tahrirât iş'âr olunacaktır. Dört asırdan beri yâd ellerde metruk ve menşî kalan bir âbide-i diniye ve târihiyenin bu sûretle ihyâsına muvaffakiyet kemterîden dolayı isticlâb-ı mehâsin inzâr-ı sâmîilerini temennîye mücâseret eder. Ve keyfiyetin Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi'ne lütf-ı tebliğini istirhâm eylerim. Olbâbda emru ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Şubat Sene [1]915, Peşte Başşehbenderi Ahmed Hikmet

BOA HR.İD 1591/5

EK XIV

Addendum XIV

Gül Baba Türbesi'ne konulacak puşîde ve seccâde

The puşîde (cloth covering) and seccâde (prayer rug) to be placed at Gül Baba's Tomb

BOA HR.İD 1591/6, 24 Mart 1331, 06.04.1915

Nezâret-i Evkâf-ı Hümayun

Kalem-i Mahsûs

Umumi: 80401

Hususi: 7

Hâriciye Nezâret-i Celilesi Cânib-i Âlisine

Maruzu Dâ'i-i Kemîneleridir

15 Mart 1331 tarihli ve 63016- 3 numaralı tezkire-i celile-i nezâretpenâhilerine cevaptır. Peşte'nin Buda cihetinde kâin Gül Baba Türbesi'nin Macaristan Hükümeti'nce istimlâk tamir ve tezyini emrinde vaki olan teşebbüsât ve icraata şayan şükran olup Peşte Başşehbenderliği'nden istenilen ve ebâdı doğruca nezâret-i senâveriyeye bildirileceği izbâr olunan işlemeli puşîde ile seccadelerin ölçüleri vürûdunda icrâyı icabına müsâdeat olunacağı derkâr bulunmakla ol bâbda emru ferman hazreti men lehül emrindir.

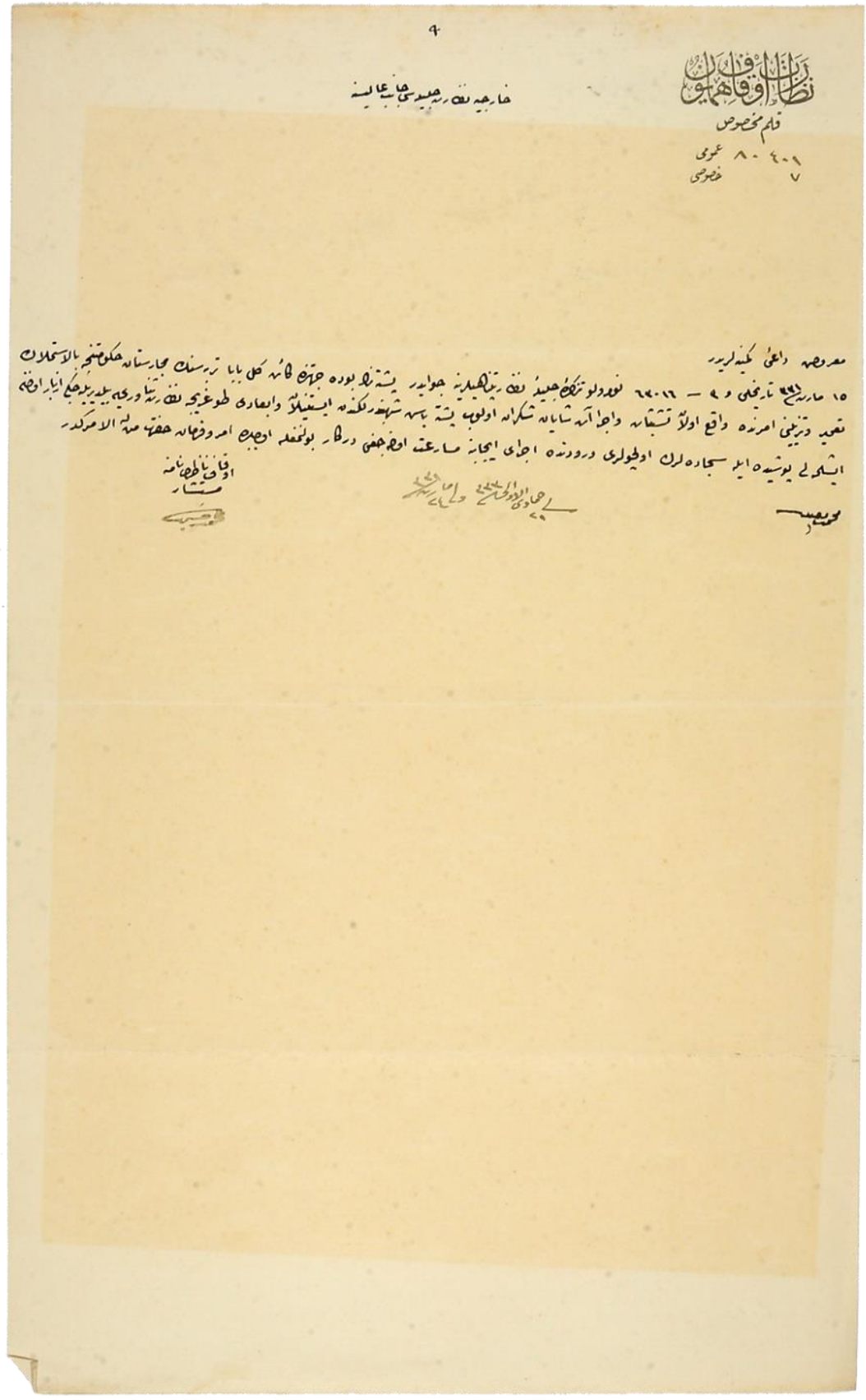
Mehmed Said

Evkâf Nâzırı Namına

Müsteşar

İmza

Fi 21 Cumadel ûlâ Sene 1333 ve Fi 24 Mart Sene 1331

BOA HR.İD 1591/6

EK XV

Addendum XV

Gül Baba Türbesi'nin çizimlerinin gönderildiği hakkında

About the drawings of Gül Baba's Tomb that were sent

BOA HR.İD 1591/7, 27 Şubat 1331, 11.03.1916

Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun

İnşaat Kalemi Numara: Umumi 91609, Hususi 49

Hülasa: Gül Baba Türbesi için yapılan resimlerin gönderildiğine dair

Hariciye Nezaret-i Celilesi'ne

Devletlü Efendim Hazretleri

Buda'da medfun meşahir-i Osmaniyeden Gül Baba merhûmun ta'mir edilecek olan merkâdi için oraca yapılıp gönderilen resimler üslûbu mimariyye-i Osmânîye ve alel husus merkad-ı İslâmiye'nin tarz-ı ma'rufuna muvafık olmadığından bilzarura buraca değiştirilerek şekli muvafık üzere yeniden tanzim edilen resimler Peşte Başşehbenderliği'ne irsal buyrulmak üzere üç parça olarak leffen savb-ı vâlâyı nezaretpenahilerine irsal kılındı. Bu resimler mucibince tabutun baş ve ayak ucu ve bir kademe taş üzerine gelen ka'desi cilalı ceviz ağacından olup ortası yeşil çuha kaplı ve üzeri şimal örtülü olacağı ve başucundaki kısmın kitabe-i dahiline ivme sülüs ile "Gül Baba" yazılacağı ve ayak ucunun kitabesi dahilinde bir Türk ornemanı oyulacağı ve bu yazı ile ornemanın kalıpları ayrıca gönderilmek üzere hazırlanmakta bulunduğu ve gayet müsennâ bir kavuk sedefli bir hale kamalı bir şamdan ikmal edilmiş olduğundan bunların da gönderileceği ve binaen aleyh oraca yapılacak olan tabut ve parmaklığın bu kıymetli eşyaya göre olması icap edeceği inşaat -ı müdüriyet-i umumiyesinden ifade kılınmıştır.

Ol babda hazret-i men lehül emrindir.

Fi 27 Şubat 1331

Bende imza

Evkaf Nazırı namına

Müsteşar

Mehmed Said

نظارت اوقاف همایون

انشا آت قلمی

نومرو

۹۱۶۰۹ عمومی

۴۹ خصوصی

خارجیه نظارت جلیله سنه

خلاصه

کل بابا تربه سی ایچون بابلان رسملرك کوندرلدیکه

دائر .

ملفوف

عدد

۲

دولتلو افندم حضرتلری

بو داده مدفون مشاهیر عثمانیاندن کل بابا مرحومك تعمیر ایدیله جك اولان مرقدی ایچون اوراجه یاپیلوب کوندریلن رسملر اسلوب معماری عثمانی یه و علی الخصوص براقد اسلامیه نك طرز معروفه موافق اولدیغندن بالضروره بوراجه دکشدیریله رك شکل موافق اوزره یکیدن تنظیم ایدیلن رسملر پشته باش شهپندرلکنه ارسال قیلندی پور رسملر وجهنجه تابوتك باش و آیاق اوجی و برقدمه طاش اوزرینه کلن قاعده سی جلالی جوز آغاجندن اولوب اورته سی بشمل چوخه قابلی و اوزری شال اورتولی اوله جغی و باش اوجنده کی قسمك کتابه سی داخلنه اویمه ثلث ایله ،، کل بابا ،، یازیله جغی و آیاق اوجنك کتابه سی داخلنده برترك اورنمانی اوبوله جغی وبو یازی ایله اورنمانك قالیلری آرمیه کوندرلمك اوزره حاضر لنمقده بولندیغی و غایت بصنع برقاووق ، صدفلی پرچمله ، قاقمه لی پر شعدان اکمال ایدلمش اولدیغندن بونلرك ده کوندریله جکی و بناءً علیه اوراجه یاپیله حق اولان تابوت وپارمقلغك بوقسملی اشیایه کوره اولمسی ایجاب ایده جکی انشا آت مدیریتجه سنه سندن افاده قلنمشدر اولبابده امر وفرمان حضرت من له الامر کدر ۱۷ شباط ۱۳۳۱ اوقاف ناظری نائبه

مستشار

بازطوجق محرراته خلاصه یازلمسی وملفوفات عددینك رقمله کوسترلمسی وهانکی قلم افاده سیله هانکی مدیریتك هانکی تاریخ ونومرولی اشعاریته جواب اولدیغنك درج اولنمسی ایجاب ایدر

BOA HR.İD 1591/7

EK XVI

Addendum XVI

Gül Baba Türbesi'ne asılacak avize hakkında

About the chandeliers to be hung in Gül Baba's Tomb

BOA HR.İD 1591/8, 31.03.1917

Peşte Başşehbenderliği

Numara: 12032-65

Hülâsa: Gül Baba Türbesi'ne ta'lîk olunacak avize

Hariciye Nazırı Devletlü Ahmed Nesîmi Efendi Hazretleri

Devletlü Efendim Hazretleri

Evkâf-ı Hümâyun Nezâret-i Celilesi "kalem-i mahsûs" müdüriyeti ifadesiyle vârid olan 20 Mart 1333 tarihli ve 103702-3 numaralı tahrirât-ı âlîyeye ait cevap âti-i çâkerinin nezâret-i müşârunileyhaya havale buyrulması müsterihimdir.

Budapeşte'de Gül Baba Türbesi'ndeki şamdan için iki sanduk derûnunda mumlar irsal buyrulduğu bildirilmekte ise de buraca yalnız bir sandık derûnunda iki mum teslim olunmuş ve filvâki bu iki mum mâvuzuleyhin kafi bulunmakla beraber diğer bir ikinci sandukla başka eşyanın gönderilmiş olması ihtimaline binaen bu cihetle tasrîhine ibtidâr kılınmıştır.

Türbenin derûnunda kubbeye ta'lik edilmek üzere küçük bir avizeye lüzum görülmüş ve vakıa Peşte'de İran fahrî konsolosu Frayşentler Paşa tarafından İrankârî bir muallata tebri olunmuş ise de bunun üzeri bazı insan ve hayvan tesâviri âtikasıyla müzîn bulunmasına binaen evvel zaman Peşte'de bulunan Mimar Kemâleddin Bey Efendi tarafından bunun türbeye taalluku tensîp edilmediği cihetle bu lamba sahibine iade kılınmış olduğundan mimar müşârunileyhanın tensip edecekleri tarzda mum îkâ ve yine elverişli bir avize veya top kandilin irsâli ve bu suretle dilpezîr bir şekil kesb edecek olan türbenin bu son vesile-i tezyininin ikmâli evkaf-ı nezaret-i celilesinin lütf-ı diyanet perverîsinden memul ve muntazır bulacaklar. Olbabda emru ferman hazret-i menlehül emrindir.

31 Mart 1917

Peşte Başşehbenderi

Ahmed Hikmet

ریاست جمهور دار الشوری

عدد : ٦٥ // ١٢٠٢٤

خلاصه:
"گل بابا" تربه سنه تعلیقه اولونه جوه آویزه

هاجیه ناظری دوستو احمد نسیمی بك افندی حضرتلرینه

دوستو افندیم حضرتلری

اوقاف همایونه نقل و تحویلی وقوعنه دائر مدیریتی افاده سیله وارد اولان ٧٠ عدد ١٣٢٢ تاریخلی و ٢٢٧٠٧ // ٢ نومرولو تحریراته عطفاً جواباً آتی جه اکریلك نقطه نظرندن مشار الیها یه حواله بویورولماسی مسترحم در :

بو دفعه یشته وه "گل بابا" تربه سنده کی شمعدانلرك بحوجه ایکی صندوقه و رونده موجود ایسه ای بویورولدیغی تقدیرده ایکنجی بو راجه یالکز بر صندوقه و رونده ایکی موم تسلم اولونمه و فی الواقع بو ایکی موم ماوضع نظرنده کافی بولونمقله برابر دیگر برایکنجی صندوقه باشقه اشیانك گونده یکیسه اولمای احتمالنه بناءً بو حصه لك تصدیقنه ابتدار قیلنمه در .

تربه نك و رونده قبته یه تعلیقه ایدیلمك اوزره کوهیوکه بر آویزه یه لزوم گورولمه و واقعا یشته م ایراد فخری قوستولوسی "فرایشه تدر" پاشا طرفندن ایراد کاری بر معلقه تبرع اولونمه ایسه م بونلرك اوزری بعض انشاده و حیواده تصاویر عنقه سیله مزینه بولونماسنه بناءً اولزمانه یشته م بوطرفانه معمار کلال الدین بك افندی طرفندن بونلرك تربه یه تعلیقی تنسیب ایدیلمکله بو دفعه صاحبنه اعاده قیلنمه اولدیغندن معمار مشار الیه بانك تنسیب ایده جکلری طرزده معلم ایقاعینه اکوریشلی بر آویزه ویا طوب قندیلك ایصالی و بوصورتله ولیذیر بر شکل کسب ایده جك اولمه تربه نك بو صورتله تزیینی سنك اکمالی اوقاف نقطه نظرندن جلیدر سنك لطف و دیانت پروریسنده مأمول و منتظر بولونغله اولبابده امر و فرمان حضرتلرینه عهدة الامرلك در .

١٦ مایس ١٩١٧

یشته باشی حسن حسنی

BOA HR.İD 1591/8

EK XVII

Addendum XVII

Gül Baba Türbesi'nin yakınına inşâ edilmesi planlanan câmi hakkında

About the mosque to be built near Gül Baba's Tomb

BOA BEO 4496/337182/3, 1 Rebiülevvel 1336, 15.12.1917

Bâb-ı Âli, Hâriciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiyye Müdüriyeti Umumiyyesi,

Aded 105607-571

Hülasa: Macaristan'da Buda cihetinde câmi-i şerif

Huzûr-ı Samii Hazret-i Sedâretpenâhîye

Mâruzu çâkeri kemîneleridir

Macaristan'da bulunan Osmanlı ve Boşnak ehli İslâm için Buda'da Gülbaba Türbesi'ni garîb bir arsaya vaktiyle mimar Kemâleddin Bey tarafından tanzîm olunan plan mûcebince inşası tekrar eden camii şerif için hükümetin akçe hususunda fedakarlıktan geri durmayacağını başvekil doktor Wekerle [Dr. Sándor Wekerle] tarafından beyân olunduğundan bahisle dersaadet ve memâlik-i Osmâniye'deki bazı âyan ve erbâb diyânet tarafından verilecek iânâta zamîmeten hükümet-i senîyede hazine-i evkaftan tahsisi olunacak beş on bin lira râddesinde muavenet-i takdirde bulunulması pek ziyade hüsn-ü tesir hâsıl edeceğini ve bazı ifâdâtı meşur Peşte baş şehbenderliğinden alınan tahrirâtla sureti leffen takdim kılındı. Zat-ı samii dâver-i efmîlerince teslim buyrulacağı üzere işbu maksadı diyânetperverînin hayyize fiile îsali için hükümet-i Osmânice'de muavenet-i takdimde bulunulması lazımdan olmakla müktezâsına îfâsı re'yi samii sedaretpenahilerine vâbestedir. Ol bâbda emru fermân hazret-i veliyyül emrindir.

Fi 1 rebiülevvel sene 1336 ve fi 16 kânunuevvel 1333

Hâriciye nezâret-i vekîli nâmına

Müsteşar vekili

İmza

خارجیه نظارتی

عدد ۱۰۵۶۰۷ — ۵۷۱

حضور سامی حضرت صدارتپناهی

خلاصه

مجارستانده بودا جهتنده جامعشریف

انشاسی مصنوفی

معروضه چاکرکینه لریدر

مجارستانده بوشناق و بوشناقه اصل اسلام ایچون بوداده کل بابا تربهسنه قریب بر عرصهی وقتیله معمار کمال الدین بك طرفندن تنظیم اولنمش بولنه موجبنجه انشاسی تقرر ایدن جامعشریف ایچون حکومتك اچمخصوصنده فوراکار تصدق کرو طورمایاجغی باسه وکیل دوقتور وکرل طرفندن بیان اولنمغله بحث درسعادت وممالك عثمانیه ده کی بعض اغنیا و ارباب دیانت طرفندن ویریله جك اعانات ضمنهً حکومت سنیه جه ده خزینهٔ اوقافدن تخصیص اولنمجه بسه اوده بیك لیرا رأده سنده معاونت تقدیره بولنمسی بیك زیاده حسنهٔ تأثیر حاصل ایده جکی و بعض افادات مشروحه باسه شهید لکندن الیانه تحریراتله صورق لفاً تقدیم قلندی. ذاتی سامی داور افخمیدن بجده تسلیم بویریلمسی اوزره اشبو مقصد دیانتپرورینك حز فعد ایصالی ایچون حکومت عثمانیه جه ده معاونت تقدیره بولنمسی لازم دیه اولمغله مقتضاسنك ایقاسی رأی سامی حضرتلرینه وابسته در. اولبابده امر و فرمان حضرت ولی الامرکه‌ر.

خارجه ناظری وکیلی نامه
مستشار وکیلی

۱۷ ربیع الاول سنه ۱۳۱۶

OSMANLI ARŞİVİ
BEO
4496 | 337182 | 3

BOA BEO 4496/337182-3

EK XVIII

Addendum XVIII

Gül Baba Türbesi'nin süslemelerinin tamamlandığı, iç mekâna asılacak avizenin hazırlanması hakkında

About the decorations completed in Gül Baba's Tomb and the chandeliers to be hung inside

BOA HR.İD 1591/4, 12.01.1918

Peşte Başşehbenderliği, Aded 12866 - 8

Hâriciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü Efendim Hazretleri,

Gül Baba Türbesi için muktezî avize hakkında Evkâf-ı Hümayun Nezâret-i Celîlesi'nin işârına atfen şerefdârî olan 16 Ağustos 1917 tarihli ve 100514 – 109 numaralı emirnâme-i devletlerine cevaptır.

Türbe-i mezkûrenin duvarlarının Evkâf-ı Hümayun sermimarı Kemâleddin Bey Efendi tarafından tanzim olunan modelleri mûcebince Macar hükümeti tarafından mesârıf te'diye olunan nakş-ı dâhiliyesi ikmâl edilmiş ve an kârîb kapusu dâhi tecdîd olundukta vaktiyle ihsân buyrulmuş olan hedâyâ Macar Maarif Nezâreti'ne bitteslîm resm-i keşâdî icrâ kılınacağından bu müddetten evvel Dersaadet'te yapılması kabul olmayan türbe avîzesinin ya Dersaadette cevâmi'**i** şerifesindeki top kandiller tarzında veyahut türbelerimizdeki avizeler ve fenerler biçiminde icâdı mimar müşârunileyhçe malum bulunan, türbe kubbesine taalluk olunmak üzere bir küçük avîze veya top kandil resminin çizilerek teferruât mürtesemesiyle birlikte lutf-ı irsâli istirhâmına mücâseret olundu. Hasbel harb Dersaadetçe ihmâl olunamayan işbu avîze buraca i'mâli ettirilerek resmine göre takarrur edeceğinin bedeli nezâret-i müşârunileyhâ tarafından lutfen tesviye buyrulmak üzere karîben arsa edilecektir. Macaristan fabrikalarında dahî erbâb-ı hüner muharebesiyle pek kuvvetli olmadığından avizenin hiyn-i i'mâlinde müşkülâta tesâdüf edilmek ve bedel-i i'mâlinde tasarrufa riâyet olunmak üzere, resmin binnisbe sade olmasına Mimar Kemâleddin Bey Efendi tarafından himmet olunacağı tab'îdir.

Macaristan'ın yegâne âbide-i dîniye ve târihiyemiz olan işbu türbenin yâr ve ağyâra karşı hüsn-i hâlinin muhafazası zımmında bu cüz'î masraf ve külfetinin dahi lûtf-u ihtiyârına nazaran abidenin bezl-i inâyet-i diyânetperverî buyuracağı me'mül-i kemterî bulunmuş olmakla keyfiyetin Evkâf-ı Hümâyun Nezâret-i Celîlesi'ne tebliği menût-ı müsaade-i celîle-i cenâb-ı âsıf-ı ekramîleridir

Olbâbda emru fermân hazret-i men lehül emrindir.

Fî 12 Kanuni Sânî Sene 1918

Peşte Başşehbenderi

Ahmed Hikmet

٥

ليشهد ذوالنون

عدد ١٢٨٦٦ / ٨

خارجيه نظارت جليله سنه

دولتلو افندیم حضرتلری

کل بابا تربه سی ایچون مقتضی آدینه حفظنده اوقاف همایون نظارت جلیله سنك اشعاریه عطفاً شرف وارد اولان ١٦ المحرم ٩١٧ تاریخلی و ٥٠٥١٤/١٠٩ نومرولو امرنامه دولتلری جوابیدر. تربهٔ مذکوره نك دیوار لرینك اوقاف همایون سرمعماری کمال الدین بك افندی طرفندن تنظیم اولنه موده للری موجنجه، ماجار حکومتی طرفندن مصارف تأدیه اولنه نقوسه داخیلی اکمال ایدیلمسه وعده غریب فایوسی دخی تجدید اولونه قدر وقتیله احسانه بولونمه اولان همایون، ماجار معارف نظارتنه، بالتسلیم سیم کشادی اجرا قلنه جغندن بو مدتدنبری اداء ده سعادتده یاپیلماسی قابل اولمایان تربه آدینه سنك، یا دسعادت جوامع شریفه سنڭ کی طوب قندیلسز طرزنده ویا خود تربه لرمزده کی آدینه لر وفقه لر بیچنده، ابعادی معمارتا ایلهام معلوم بولنه، تربه قبه سنه تعلیقه اولونمق اوزره بر کوچوك آدینه ویا طوب قندیل سنك چیقاریلمق، تفرعات موتسیله برلکده لطف ایسالی استرحامنه مجاسرف اولندی. حسب الحرب دسعادتجه اکمال اولونه مایان اشبو آدینه بوراجه اعمای ایتدیریلمك، یعنه کوره تعمیر ایده جك بدلی نقودات شاهانه طرفندن لطفاً نسویه بیورلمه اوزره فوریاً عرضه ایدیلمکده در. ماجارستان قاپوقالرنده دخی ارباب همت طرفندن محاربه سبیله بك چوق آدینه لرك اهمالنده مشکلات تصادف ایدیلمك وبدل اعمالنده تصرفه رعایت اولونمه اوزره، یعنك بالنسبه ساده اولماسنه معمار کمال الدین بك افندی طرفندن لهجت اولنه حقی طیعیدر.

ماجارستانك بکانه آبدهٔ دینیه وتاریخیه سی اولان اشبو تربه نك یاپیلماسنده فارسی همه جانب محافظه کاری حقنده بو جزئی مصرف وکلفتك دخی لطف اختیاریه نظارت جلیله سنك بذل عنایت ویانیودرسی بیورلمسی مأمول کلدیکی بولونمه اولمغله کیفیتك اوقاف همایونه تبلیغی منوط مساعدهٔ جلیلهٔ جناب آصفانه پناهیدر

کانون اول سنه ٩١٨ / ١٤

اربابِ امور وخدمات حضرت حمیده لرینه مرکز

بنده باسه رتبه دی

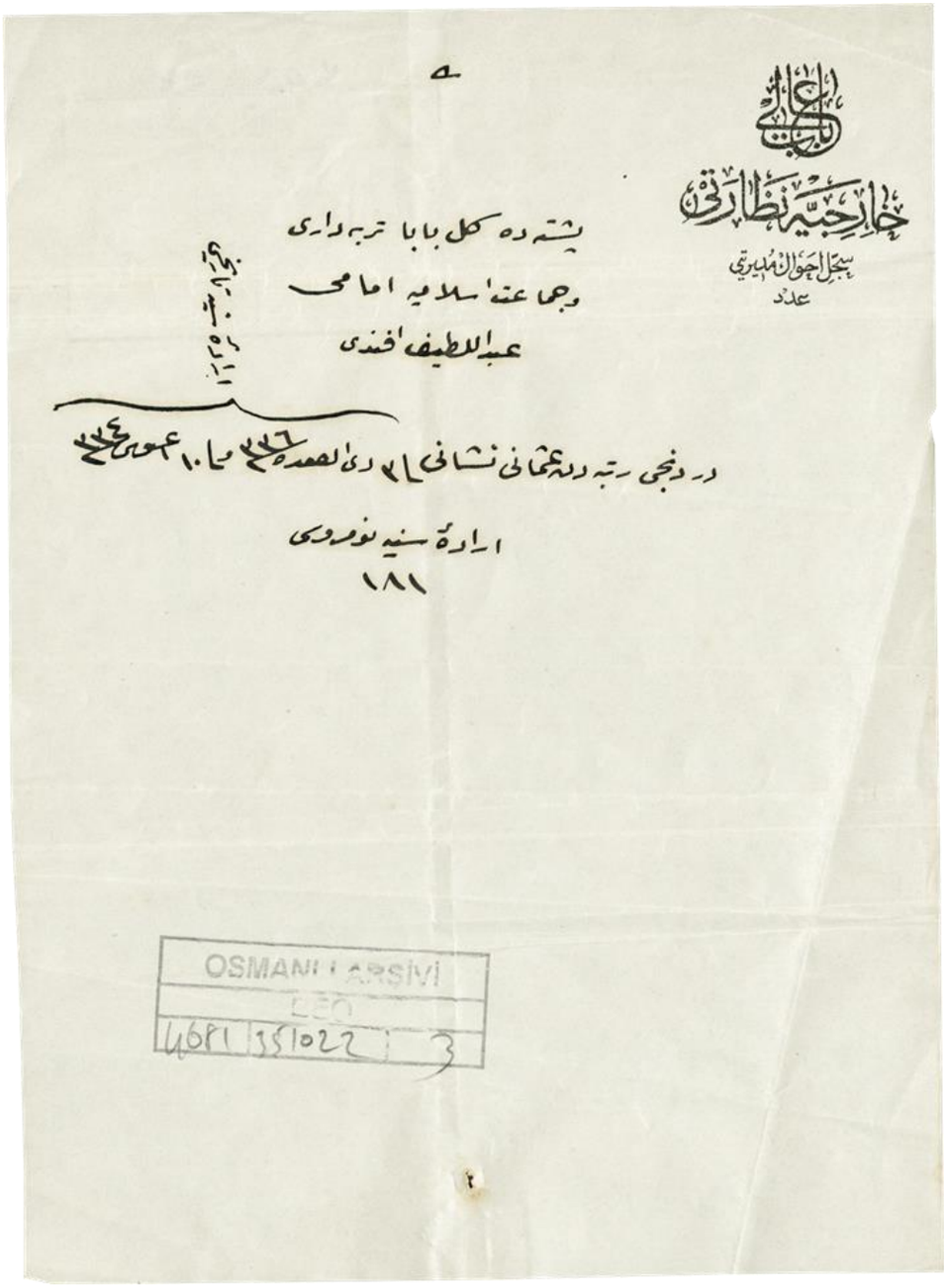
EK XIX

Addendum XIX

Peşte'de Gül Baba Türbedarı ve cemaat-i İslâmiyye imamı Abdüllâtif Efendi'ye dördüncü dereceden Osmânî nişanı verilmesine dair 181 numaralı irâde-i seniyye

The Order of Medjidie bestowed upon Abdüllâtif Effendi, the tomb keeper at Gül Baba's Tomb and imam of the Muslim community in Pest, with royal decree number 181

BOA BEO 4681/351022/3

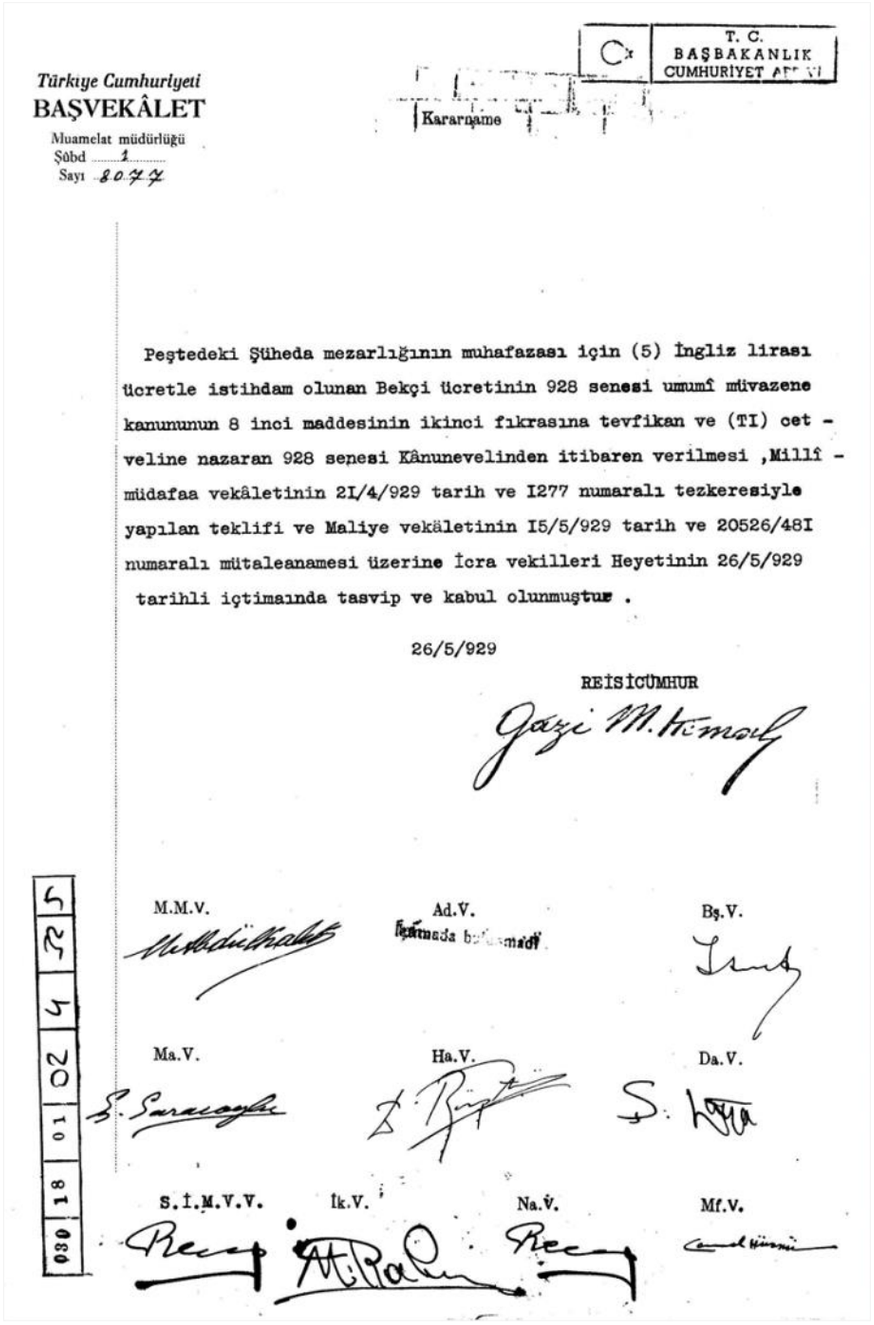
EK XX

Addendum XX

Abdüllâtif Efendi'nin görevli olduğu Budapeşte'deki şehitliğin muhafazası için ayrılan bekçi ücretine dair Gazi Mustafa Kemal imzalı Bakanlar Kurulu Kararı

Decision of the Council of Ministers signed by Gazi Mustafa Kemal regarding the fee for the caretaker assigned to the maintenance of the martyrs' cemetery in Budapest, where Abdüllâtif Effendi was appointed

BCA, 26.05.1929, Fon No 30-18-1-2, 4/32/5

Türkiye Cumhuriyeti
BAŞVEKÂLET
Muamelat müdürlüğü
Şûbd 1
Sayı 8077

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

Kararname

Peştedeki Şüheda mezarlığının muhafazası için (5) İngiliz lirası ücretle istihdam olunan Bekçi ücretinin 928 senesi umumî müvazene kanununun 8 inci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan ve (TI) cetveline nazaran 928 senesi Kânunevelinden itibaren verilmesi ,Millî müdafaa vekâletinin 2I/4/929 tarih ve I277 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi ve Maliye vekâletinin I5/5/929 tarih ve 20526/48I numaralı mütaleanamesi üzerine İcra vekilleri Heyetinin 26/5/929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur .

26/5/929

REİSİCÜMHUR

Gazi M. Kemal

M.M.V. Ad.V. Bş.V.

Ma.V. Ha.V. Da.V.

S.İ.M.V.V. İk.V. Na.V. Mf.V.

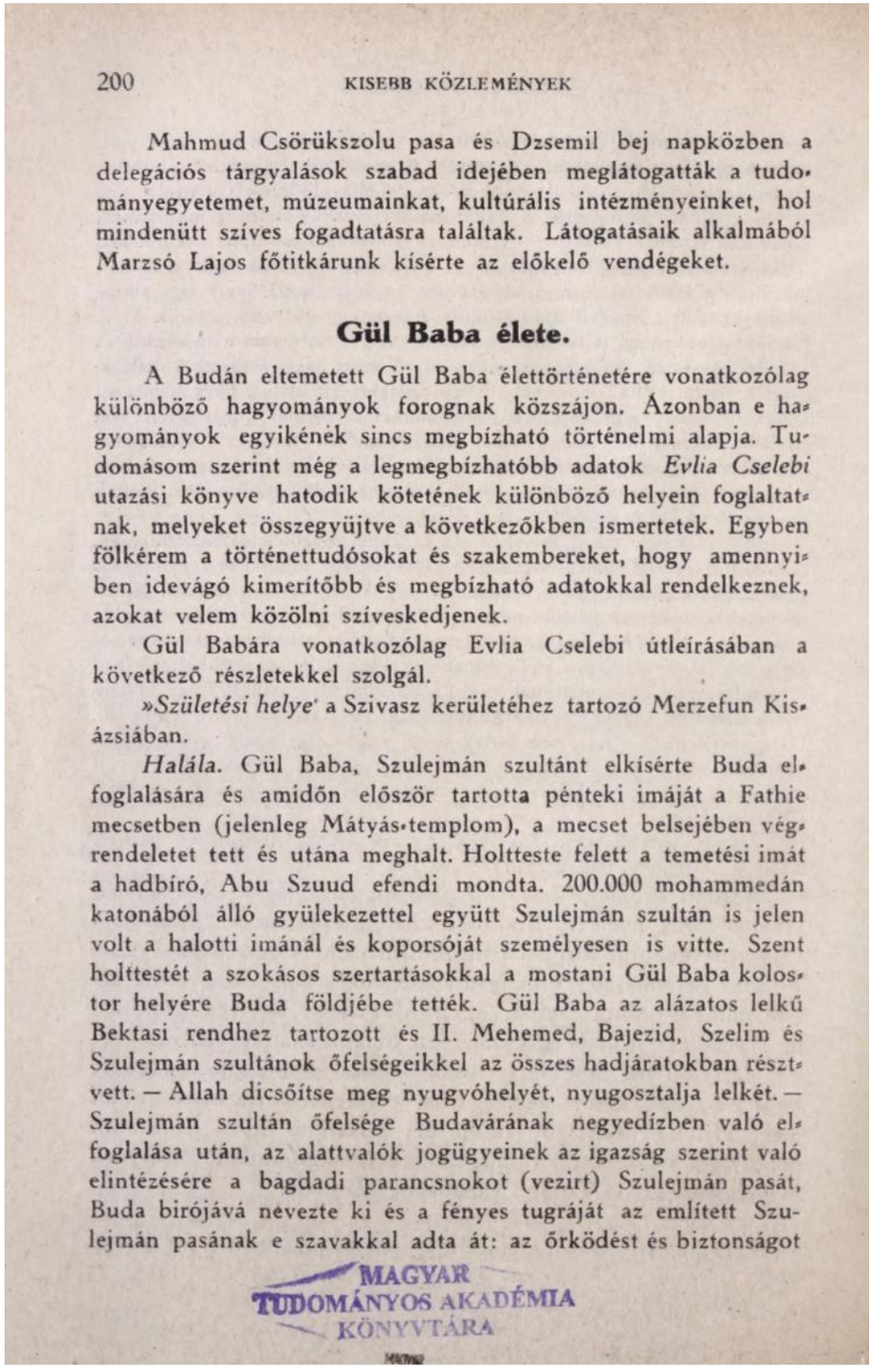
030 18 01 02 4 32 5

EK XXI

Addendum XXI

Abdüllâtif Efendi (1922) Gül Baba élete [Gül Baba'nın Hayatı] *Turán*, III-IV, Budapeşte, s.200-201

Abdüllâtif Effendi (1922), Gül Baba élete [Gül Baba's Life], Turán, III-IV, Budapest, pp. 200-201

200 KISEBB KÖZLEMÉNYEK

Mahmud Csörükszolu pasa és Dzsemil bej napközben a delegációs tárgyalások szabad idejében meglátogatták a tudományegyetemet, múzeumainkat, kultúrális intézményeinket, hol mindenütt szíves fogadtatásra találtak. Látogatásaik alkalmából Marzsó Lajos főtitkárunk kísérte az előkelő vendégeket.

Gül Baba élete.

A Budán eltemetett Gül Baba élettörténetére vonatkozólag különböző hagyományok forognak közszájon. Azonban e hagyományok egyikének sincs megbízható történelmi alapja. Tudomásom szerint még a legmegbízhatóbb adatok *Evlia Cselebi* utazási könyve hatodik kötetének különböző helyein foglaltatnak, melyeket összegyüjtve a következőkben ismertetek. Egyben fölkérem a történettudósokat és szakembereket, hogy amennyiben idevágó kimerítőbb és megbízható adatokkal rendelkeznek, azokat velem közölni szíveskedjenek.

Gül Babára vonatkozólag Evlia Cselebi útleírásában a következő részletekkel szolgál.

»*Születési helye*« a Szivasz kerületéhez tartozó Merzefun Kisázsiában.

Halála. Gül Baba, Szulejmán szultánt elkísérte Buda elfoglalására és amidőn először tartotta pénteki imáját a Fathie mecsetben (jelenleg Mátyás-templom), a mecset belsejében végrendeletet tett és utána meghalt. Holtteste felett a temetési imát a hadbíró, Abu Szuud efendi mondta. 200.000 mohammedán katonából álló gyülekezettel együtt Szulejmán szultán is jelen volt a halotti imánál és koporsóját személyesen is vitte. Szent holttestét a szokásos szertartásokkal a mostani Gül Baba kolostor helyére Buda földjébe tették. Gül Baba az alázatos lelkű Bektasi rendhez tartozott és II. Mehemed, Bajezid, Szelim és Szulejmán szultánok őfelségeikkel az összes hadjáratokban résztvett. — Allah dicsőítse meg nyugvóhelyét, nyugosztalja lelkét. — Szulejmán szultán őfelsége Budavárának negyedízben való elfoglalása után, az alattvalók jogügyeinek az igazság szerint való elintézésére a bagdadi parancsnokot (vezirt) Szulejmán pasát, Buda birójává nevezte ki és a fényes tugráját az említett Szulejmán pasának e szavakkal adta át: az őrködést és biztonságot

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Gül Baba'nın Hayatı

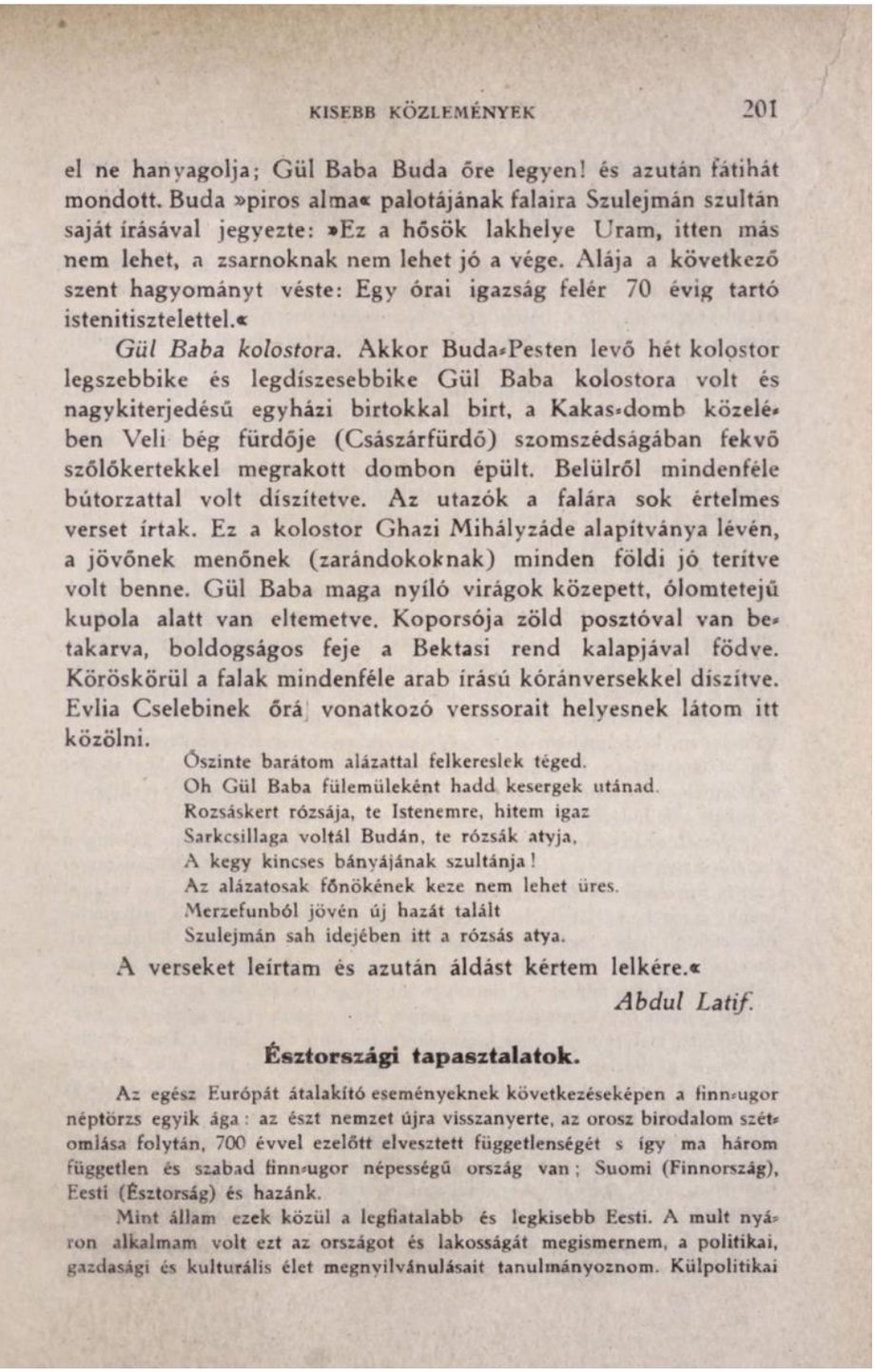
Budin'de toprağa verilen Gül Baba'nın hayat hikâyesine ilişkin farklı rivâyetler yerel insanlar arasında söz konusudur. Ancak, bu rivâyetlerin hiçbirinin güvenli bir târihî temeli yoktur. Bildiğim kadarıyla en güvenli veriler Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme'*sinin altıncı cildinde çeşitli yerlerde yer almaktadır, bunlar aşağıda toplanıp açıklanmaktadır. Târihçilerden ve uzmanlardan, bununla ilgili daha kapsamlı ve güvenilir verilere sahip olduklarında lütfen onları benimle paylaşmaları rica ediyorum.

Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme'*sinde Gül Baba ile ilgili olarak aşağıdaki teferruat sağlanmaktadır.

Doğum yeri, Anadolu'daki, Sivas ilçesine bağlı olan Merzifon'dur.

Vefatı: Gül Baba, Sultan Süleyman'a Budin'e kadar eşlik etti, ve Fethiye Câmii'nde (günümüzde Mátyás Kilisesi) ilk kez cuma namazını kıldığında, namazdan sonra câminin içinde vasiyetini zikretti ve vefât etti. Cenâze namazını, Rumeli Kazaskeri Ebussuud Efendi kıldırdı. Cenâze namazında 200.000 Müslüman askerden oluşturan cemaat ile birlikte Sultan Süleyman da bulundu ve tabutunu taşıdı. Mübârek naaşı şu anki Gül Baba Türbesi'nin yerine defnedildi. Gül Baba, mütevazi olup Bektaşî tarikatına mensuptu ve II. Mehmed, Bayezid, Selim ve Sultan Süleyman ile seferlere katıldı. Allah mekânını cennet eylesin, ruhu şâd olsun.

Sultan Süleyman Hazretleri'nin Budin Kalesi'ni dördüncü kere fethinden sonra Bağdat valisi (Vezir) Süleyman Paşa, Budin Beylerbeyi olarak atandı ve Sultan Süleyman mührünü Süleyman Paşa'ya şu sözlerle teslim etti: "*Muhafazayı ve emniyeti ihmâl etmeyin; Gül Baba Budin'in gözcüsü olsun!*" sonra Fatihâ okudu. Budin'in "*Kızıl Elma*" sarayının duvarlarına Sultan Süleyman

KISEBB KÖZLEMÉNYEK 201

el ne hanyagolja; Gül Baba Buda őre legyen! és azután fátihát mondott. Buda »piros alma« palotájának falaira Szulejmán szultán saját írásával jegyezte: »Ez a hősök lakhelye Uram, itten más nem lehet, a zsarnoknak nem lehet jó a vége. Alája a következő szent hagyományt véste: Egy órai igazság felér 70 évig tartó istenitisztelettel.«

Gül Baba kolostora. Akkor Buda-Pesten levő hét kolostor legszebbike és legdíszesebbike Gül Baba kolostora volt és nagykiterjedésű egyházi birtokkal birt, a Kakas-domb közelében Veli bég fürdője (Császárfürdő) szomszédságában fekvő szőlőkertekkel megrakott dombon épült. Belülről mindenféle bútorzattal volt díszítetve. Az utazók a falára sok értelmes verset írtak. Ez a kolostor Ghazi Mihályzáde alapítványa lévén, a jövőnek menőnek (zarándokoknak) minden földi jó terítve volt benne. Gül Baba maga nyíló virágok közepett, ólomtetejű kupola alatt van eltemetve. Koporsója zöld posztóval van betakarva, boldogságos feje a Bektasi rend kalapjával födve. Körüskörül a falak mindenféle arab írású kóránversekkel díszítve. Evlia Cselebinek őrá vonatkozó verssorait helyesnek látom itt közölni.

Őszinte barátom alázattal felkereslek téged.
Oh Gül Baba fülemüleként hadd kesergek utánad.
Rozsáskert rózsája, te Istenemre, hitem igaz
Sarkcsillaga voltál Budán, te rózsák atyja,
A kegy kincses bányájának szultánja!
Az alázatosak főnökének keze nem lehet üres.
Merzefunból jövén új hazát talált
Szulejmán sah idejében itt a rózsás atya.

A verseket leírtam és azután áldást kértem lelkére.«

Abdul Latif.

Észtországi tapasztalatok.

Az egész Európát átalakító eseményeknek következéseképen a finn-ugor néptörzs egyik ága: az észt nemzet újra visszanyerte, az orosz birodalom szétomlása folytán, 700 évvel ezelőtt elvesztett függetlenségét s így ma három független és szabad finn-ugor népességű ország van; Suomi (Finnország), Eesti (Észtorság) és hazánk.

Mint állam ezek közül a legfiatalabb és legkisebb Eesti. A mult nyáron alkalmam volt ezt az országot és lakosságát megismernem, a politikai, gazdasági és kulturális élet megnyilvánulásait tanulmányoznom. Külpolitikai

kendi el yazısında şöyle yazmıştı: "*Gâzîler meskenidir bunda beğim gayrolmaz. Bunda zulüm eyleyenin âkıbeti hayrolmaz.*" Altına şu hadis-i şerîfi yazdırmıştır: "*Bir saat adl etmek yetmiş sene ibadetten efdâldir.*"

Gül Baba Tekkesi: O zamanlarda Buda-Peşte'deki yedi tekkenin en güzeli ve süslüsü Gül Baba Tekkesiydi ve Horoz Tepesi'nin ortasına ait büyük bir mâlikâneye ait Veli Bey'in Kaplıcası'nın (Császárfürdő) civarında üzüm bağları ile kaplı bir tepe üzerine inşa edilmiştir. İç mekânı zengin şekilde tefriş edilmişti. Duvarı üzerine ziyâretçiler manidar beyitler yazmışlardı. Gâzî Mihaloğullarının vakfı olan bu tekkede ziyâretçilere tüm dünyevi sofra hizmeti hazır bulunurdu. Gül Baba'nın kendisi, çiçekler içinde, kurşun kaplı kubbe altında gömülüdür. Sandukası yeşil örtüyle kaplıdır, [sandukasının] mübârek başı Bektaşî tâcı ile örtülüdür. Duvarlar, her tarafta Arapça yazılmış her türlü Kur'an ayetleriyle süslenmiştir. Evliyâ Çelebi'nin kendisiyle ilgili beyitlerini burada sunmayı doğru görüyorum.

Âşık-ı sâdıkınım etdim ziyâret ben gedâ
Bülbül-i gûyâ gibi etsem figân ey Gül Baba

Sen gül gül-i gülzâr-ı hakîkatde dedemsin
Aktâb-ı Budin Gülli Baba kân-ı keremsin
Merkad-i pâkine yüzünü süren
Değil elbet tehî o şâh-ı gedâ

Merzifon'dan gelüp vatan dutdu
Şeh Süleymân zamânı Gülli Baba

Şiirleri yazdım ve sonra rûhuna bereket diledim [Fâtihâ okudum].

Abdüllâtif

Macarca'dan Türkçe'ye tercüme: Dr. Gergő Máté Kovács
Translated from Hungarian to Turkish by Dr. Gergő Máté Kovács

EK XXII

Addendum XXII

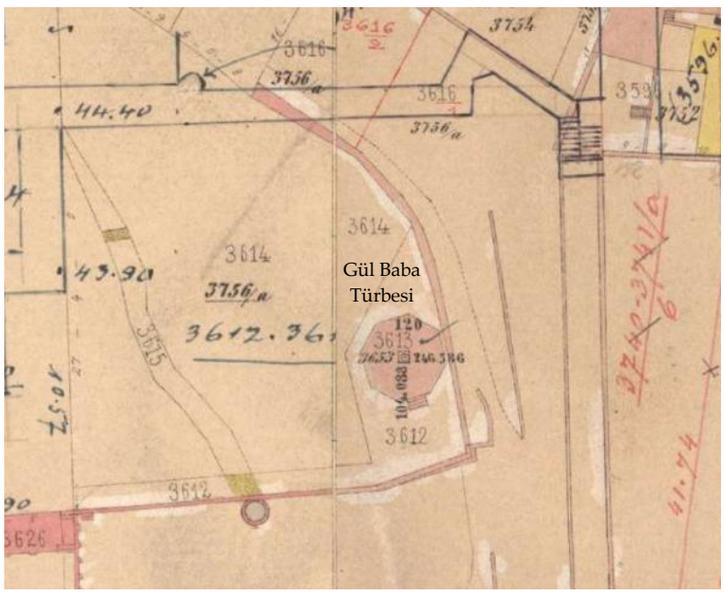
Budapeşte haritalarında Gül Baba Türbesi

Gül Baba's Tomb in maps showing Budapest

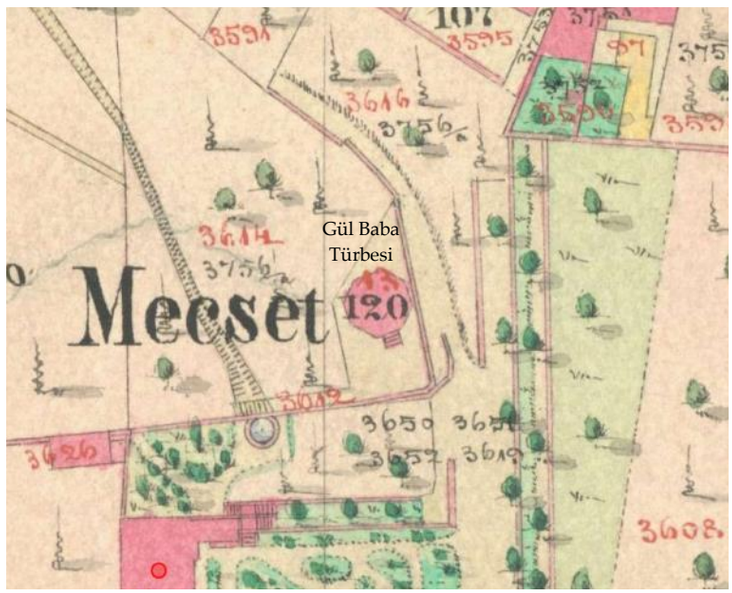

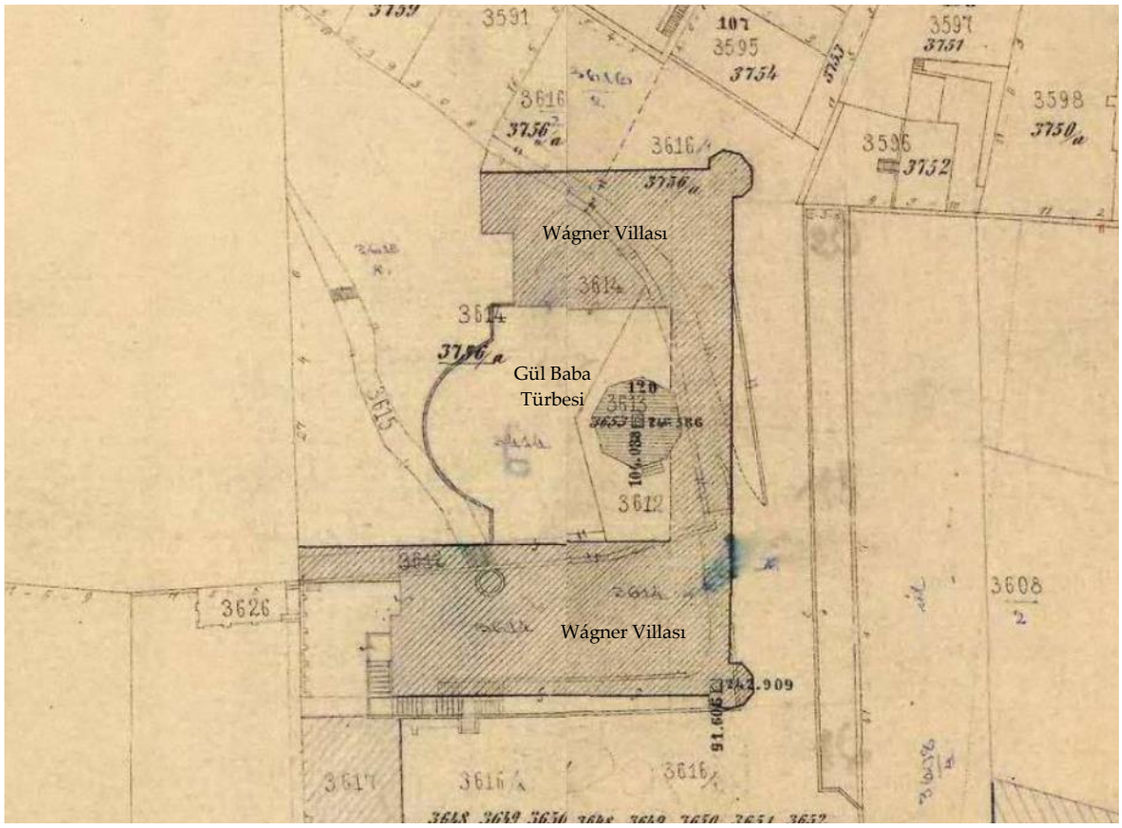
◆ 1833 (Budapest City Archive)

◆ 1871 (Budapest City Archive)

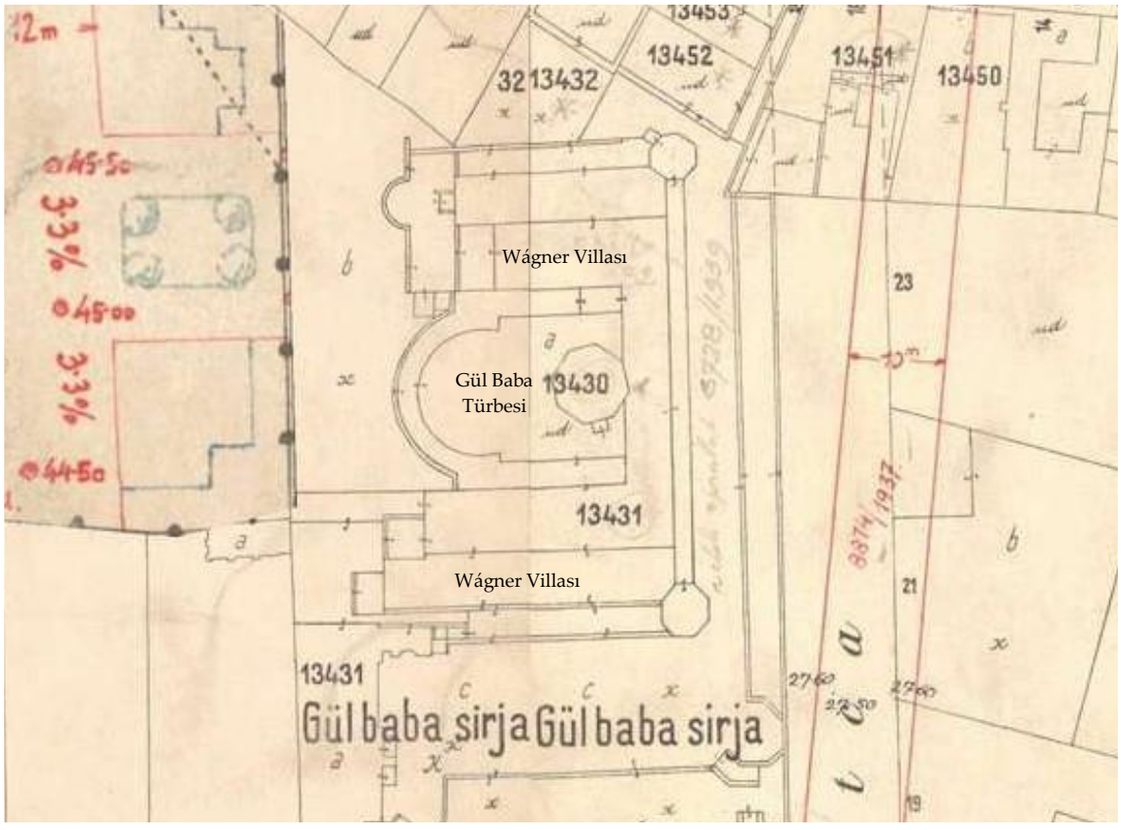

◆ 1873 (Budapest City Archive)

- 1910 (Budapest City Archive)

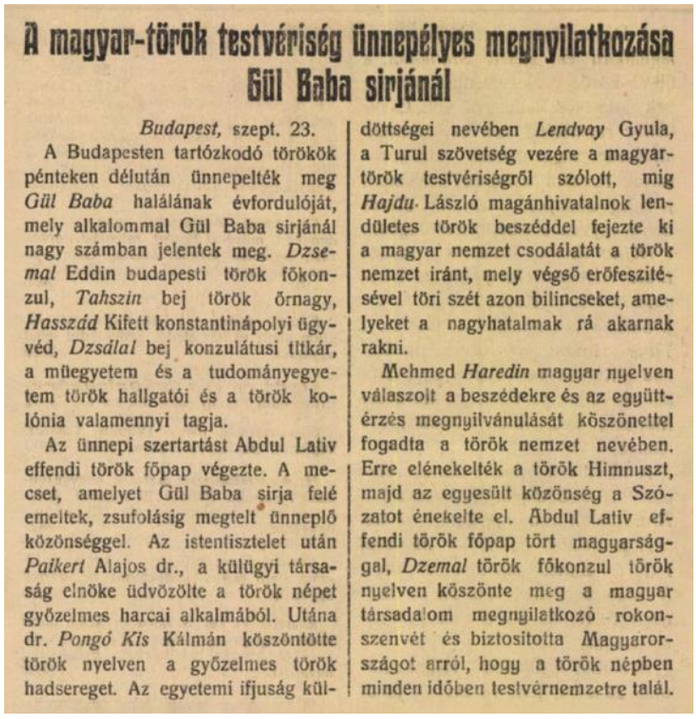
- 1910 (Budapest City Archive)

EK XXIII

Addendum XXIII

Türk-Macar ilişkileri ve Gül Baba'yla ilgili Macar gazetelerinden bazı haberler

News from the Hungarian press about Turkish-Hungarian relations and Gül Baba

A magyar-török testvériség ünnepélyes megnyilatkozása Gül Baba sirjánál

Budapest, szept. 23.

A Budapesten tartózkodó törökök pénteken délután ünnepelték meg *Gül Baba* halálának évfordulóját, mely alkalommal Gül Baba sirjánál nagy számban jelentek meg. *Dzsemal* Eddin budapesti török főkonzul, *Tahszin* bej török őrnagy, *Hasszád* Kifett konstantinápolyi ügyvéd, *Dzsálal* bej konzulátusi titkár, a műegyetem és a tudományegyetem török hallgatói és a török kolónia valamennyi tagja.

Az ünnepi szertartást Abdul Lativ effendi török főpap végezte. A mecset, amelyet Gül Baba sirja felé emeltek, zsufolásig megtelt ünneplő közönséggel. Az istentisztelet után *Paikert* Alajos dr., a külügyi társaság elnöke üdvözölte a török népet győzelmes harcai alkalmából. Utána dr. *Pongó Kis* Kálmán köszöntötte török nyelven a győzelmes török hadsereget. Az egyetemi ifjuság küldöttségei nevében *Lendvay* Gyula, a Turul szövetség vezére a magyar-török testvériségről szólott, mig *Hajdu* László magánhivatalnok lendületes török beszéddel fejezte ki a magyar nemzet csodálatát a török nemzet iránt, mely végső erőfeszitésével töri szét azon bilincseket, amelyeket a nagyhatalmak rá akarnak rakni.

Mehmed *Haredin* magyar nyelven válaszolt a beszédekre és az együttérzés megnyilvánulását köszönettel fogadta a török nemzet nevében. Erre elénekelték a török Himnuszt, majd az egyesült közönség a Szózatot énekelte el. Abdul Lativ effendi török főpap tört magyarsággal, *Dzemal* török főkonzul török nyelven köszönte meg a magyar társadalom megnyilatkozó rokonszenvét és biztositotta Magyarországot arról, hogy a török népben minden időben testvérnemzetre talál.

"Gül Baba Türbesi'nde Macar-Türk kardeşliğinin resmî ilânı" başlıklı haber (Körösvidék Gazetesi, 24 Eylül 1922, s.3)

News story titled "Official announcement of Hungarian-Turkish brotherhood at Gül Baba's Tomb" (Körösvidék Gazette, September 24, 1922, p. 3)

Mecsetet épitenek a mohamedán államok Gül Baba rózsadombi sirja tölé

Zarándokhellyé avatják a török szent nyugvóhelyét

(Saját tudósitónktól.) A mohamedán egyház tudós papjainak megállapitása szerint, az islam nagyszámu szent alakjai mindannyian olyan területekre vannak eltemetve, amelyeken mohamedán hivők élnek. Egyetlen egy szentté avatott nagysága van a mohamedán vallásnak: *Gül Baba*, akinek legendás hirü alakja felmagasztosult a mohamedánok előtt. A főváros szociálpolitikai ügyosztálya már évek óta foglalkozik azzal a gondolattal, hogy

Gül Baba rózsadombi sirja körül kisajátitja a telkeket és ott nagyarányu mecsetet épit, hogy ezzel bücsujáró hellyé tegye a keresztény népek között örök pihenőt talált mohamedán szent nyugvóhelyét.

A tervek szerint *másfélmillió* pengő szükséges a körülbelül tizezer pengő a mecset épitésének költségére, ami olyan jelentős összeg, hogy belátható időn belül az érdekes elgondolást aligha lehet életre hivni.

Nemrégiben Budapesten járt *Reid Szaufed* bey, a török Touring Club elnöke, a török idegenforgalmi intézmények vezetője, aki előtt ismertették a fővárosnak erre a kegyeletes tervét. Reid bey lenyügöző érdeklődéssel hallgatta, hogy Budapesten mohamedán zarándok-helyet akarnak létesiteni és kijelentette, hogy ebben a vonatkozásban *készséggel fog olyan megoldást, ami a kivitelt biztositja.* A tárgyalások során felmerült az a gondolat, hogy Egyiptom, Törökország, Hedzsasz, Irak, Jemen, Marokkó, Tripolisz, Algir, Tunisz, Perzsia és Szíria, a mohamedán államok egyházai hozzájárulnának a telekvásárlás költségeihez, gondoskodnának az épitkezések stilusos lefolytatásáról, a vallási tárgyak beszerzéséről és Budapestet akkor olyan zarándokhelyeknek tekintik, amelyet a vallásos mohamedán szivesen felkeres, hogy érzületét a jóságos szent iránt kifejezze.

A főváros illetékes ügyosztályától nyert értesülésünk szerint, *Törökországból és Egyiptomból máris érkezett elvi érdeklődés Gül Baba szent zarándokhelyének létesitése felől* és ha sikerül a költségeket biztositani, akkor a rózsadombi mecset ismertté válik az egész mohamedán világban.

Novemberben ül össze a román parlament

Bukarest, okt. 23.

(Magyar Távirati Iroda.) A kormány megkezdte az előkészületeket a parlament november 15-i megnyitására. A mai minisztertanácson a felirati javaslat szövegezéséhez fognak hozzá. *A felirati javaslat elsősorban az ország gazdasági és pénzügyi helyzetével foglalkozik és magában foglalja azokat a javaslatokat, amelyek a krizis megoldását hivatottak megkönnyitik.* Ezenkivül több szociális, kulturális és hadügyi törvényjavaslat kerül előterjesztésre. A kormány különös figyelmet szentel a feliratí javaslat megszerkesztésének, mert *ez az első felirati javaslat a király hatalmának óta, amelyet a király olvas fel.*

"Müslüman devletler Gül Baba Türbesi'nin yanına câmi yapıyor" başlıklı haber (8 Órai Ujság Gazetesi, 24 Ekim 1930, s.7)

News story titled "Muslim states are building a mosque next to Gül Baba's Tomb" (8 Órai Ujság Gazette, October 24, 1930, p. 7)

Ki az igazi főimám?

A budapesti mohamedánok pénteken fejezték be a Ramazan böjtöt és Bajrám-ünnepi istentiszteletet tartottak. (1) Abdul Latif főimám hivei között. (2) Husszein Hilmi főimám és gyülekezete

"Gerçek Müftü Kim?" başlıklı haber (Pesti Napló, 28 Ocak 1933, s.4) / News story titled "Who Is the Real Mufti?" (Pesti Napló, January 28, 1933, p. 4)

Budapeşte Müslümanları Ramazan orucunu bitirip bayram namazını kıldılar - (Solda) Abdüllâtif Efendi, (Sağda) Hüseyin Hilmi Bey
Budapest Muslims break their Ramadan fast and perform the Eid prayer: (Left) Abdüllâtif Effendi, (Right) Hüseyin Hilmi Bey

EK XXIV

Addendum XXIV

1996-1997 onarımına dair gazete haberleri

News from the press about the 1996-1997 restorations

Demirel felavatta Gül Baba türbéjét, és kortárs festők kiállítását nyitotta meg

A magyar és a török szabadságszerető

A török és a magyar köztársasági elnök szerda este felavatta Gül Baba felújított türbéjét, csütörtökön pedig ellátogatott Egerbe, ahol annak idején az oszmán hadak legnagyobb vereségeik egyikét szenvedték.

Magyarország és Törökország a stratégiai partnerség magvait vetheti el; ez méltó történelmi múltunkhoz és ígéretes jövőnkhöz – hangsúlyozta a Parlament Kongresszusi termében angolul elmondott beszédében *Süleyman Demirel* török elnök. Megemlítette, hogy nagy csodálattal követte a magyar nép heroikus küzdelmét 1956-ban. Hozzátette: a török nép a magyart szabadságszeretete miatt közel érzi magához. Megfogalmazása szerint a törökök hálával tartoznak Magyarországnak a szigetvári Szulejmán-emlékmű felállításáért, illetve Gül Baba türbéjének felújításáért. Ugyanakkor ők is saját hősként tekintenek Rákóczira és Kossuthra, akiknek Törökországban emeltek emlékművet.

A magas vendég – *Magyar Bálint* művelődési és közoktatási miniszter kíséretében – a budapesti Iparművészeti Múzeumban megtekintette az Oszmán-török szőnyegek című tárlatot, majd ünnepélyesen megnyitotta a kortárs török festők kiállítását.

A török elnök egy becses emlék előtt FOTÓ: FEB/REUTER

"Gül Baba Türbesi'nin açılışını yapan Demirel, resim sergisi açtı." Tolnai Nepujsag, Eylül 1997

"Demirel opened a painting exhibition after opening Gül Baba's Tomb." Tolnai Nepujsag, September 1997

● *Budapesten a török elnök*

Gül Baba és Rákóczi

Süleyman Demirel (jobbról) elsőként támogatta hazánk NATO-tagságát. *(MTI Telefotó)*

● Budapest (MTI)

Göncz Árpád köztársasági elnök meghívására kétnapos hivatalos magyarországi látogatásra Budapestre érkezett Süleyman Demirel török államfő és felesége.

Süleyman Demirel a Ferihegyi repülőtérről a budapesti török nagykövet rezidenciájára hajtatott, ahol három magyar állampolgárt – *Fehér Gézát, Gerő Győzőt* és *Dávid Gézát* – tüntetett ki érdemeremmel a kétoldalú kapcsolatok fejlesztése terén tett szolgálatokért.

Délután ünnepélyes keretek között, katonai tiszteletadással fogadta a török államfőt vendéglátója, *Göncz Árpád* a Kossuth téren. Az államfő kiemelte, hogy a két ország baráti viszonyt ápol egymással, tisztában van a másik múltbeli szerepével, becsüli egymás hőseit és emlékeit. Emlékeztetett arra, hogy a júliusi madridi NATO-csúcstekezleten Süleyman Demirel volt az első, aki a magyar csatlakozás mellett felszólalt. Süleyman Demirel tájékoztatást adott arról, hogy Törökország jelentős gazdasági és ipari fejlődésen megy át napjainkban, gyors a privatizáció üteme, s ez jó alapot ad a magyar-török együttműködés fejlesztésének is. A kulturális együttműködés kapcsán Süleyman Demirel szólt arról, hogy a magyar állam támogatta a szigetvári Szulejmán-emlékmű megnyitását, s Gül Baba türbéjének mostani átadását is. Utalt ugyanakkor arra, hogy a segítségnyújtás kölcsönös, hiszen hasonlóan járt el a török fél a rodostói Rákóczi-ház és a kütahyai Kossuth-szobor ügyében is.

Baba 'Gül Baba' türbesini açtı

MACARİSTAN'a iki günlük resmi ziyarette bulunan Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, öğleden sonra Budapeşte'de Macaristan Cumhurbaşkanı Arpat Göncz tarafından resmi törenle karşılandı. Resmi görüşmelerin ardından ortak basın toplantısı düzenleyen iki cumhurbaşkanı, Türkiye ve Macaristan'ın tarihi dostluk bağlarının önemine dikkat çekti. Göncz, Demirel'in ziyaret amacının Gül Baba Türbesi'nin açılışı olduğunu belirterek, Türk Hükümeti'nin bu türbenin restorasyonuna büyük destek sağladığını bildirdi. Avrupa'nın yeniden şekillendiğine işaret eden Demirel de, "Avrupa'nın yeniden şekillenmesine, Macaristan ve Türkiye aynı bakıyor" dedi. Demirel, "Türkiye AB'ye girmezse, Macaristan'ın NATO'ya girmesini destekleyecek mi?" sorusunu da "Bizim tutumuz gayet açık. Macaristan'ın NATO'ya üye olmasını ben teklif ettim" diye yanıtladı. Demirel, daha sonra Gül Baba Türbesi'nin açılışını yaptı. (AA)

Milliyet, 03.09.1997

"Türk Cumhurbaşkanı Budapeşte'de" Tolnai Népújság, Eylül 1997

"Turkish President in Budapest." Tolnai Népújság, September 1997

EK XXV

Addendum XXV

T.C. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Gül Baba Türbesi'nin açılış töreninde yaptığı konuşma (02.09.1997)

Speech by Turkish President Süleyman Demirel at the opening ceremony of Gül Baba's Tomb (September 2, 1997)

Sayın Cumhurbaşkanı!

Değerli Konuklar!

Birlikte yaşamış bir tarihin hatıralarını yaşatma iradesi bizleri bir kere daha bir araya getirdi. Geçen yıl Sigetvar'da Kanunî Sultan Süleyman Anıtı'nın açılışında olduğu gibi yeni tarihî hatıralarla ve dostluk hisleriyle dolu olarak bir arada bulunuyoruz. Ortak geçmişimizin mirasını yaşatmaya kararlılığımız, halklarımızın hoşgörü geleneğine yakışan soylu bir davranıştır.

Gül Baba, beş asırdır düşünceleriyle var olmaya devam etmiştir. Bugünkü dünyada eksikliğini hissettiğimiz sevginin, dostluğun ve "incinsen de incitme" politikasının düşünürüdür. Bu itibarla, bugün burada restorasyonu tamamlanan bu türbe sadece tarihî değil, aynı zamanda insanlığın kardeşliğini ve barış arzusunu da temsil etmektedir. Esasen, Gül Baba 500 yıldır bütün bunların mesajını dünyaya haykırmaktadır.

Gül Baba, Ahmet Yesevî, Mevlâna, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Velî çizgisinin Avrupa'daki uzantısıdır. Gül Baba'yı ve düşüncesini bunca zaman hafızalarda yaşatan, onun dünyaya saçtığı ışığın parlaklığı, insanlığa verdikleri dostluk, sevgi ve hoşgörü mesajının kudretidir.

Gül Baba ve temsilcisi olduğu çizgi, "diğergâmlığın" yüceliğini bizlere öğretmektedir. Diğer bir deyişle, dünyaya bizden farklı olanın, "öteki"nin gözüyle bakabilmeyi salık vermektedir. Dünyaya, "diğeri" nin, bizden farklı olanın gözüyle bakabilmeyi öğrendiğimiz takdirde, "biz ve onlar" söyleminin ayrımcı duvarlarını yıkabiliriz. Birbirimize saygı göstermeyi ve kalıcı dünya barışını ancak bu zeminde kurabiliriz. Gül Baba, işte bu hoşgörü çağrısını seslendiren ulu bilgilerden biridir. Budin Savaşı'nda 1541 yılında şehit düşmüştür. Gül Baba'nın

Mr. President!

Dear guests!

The will to keep the memory of a shared history alive has brought us together once again. We are together, full of the same feelings of friendship and historical memories as at the opening ceremony of the monument of Kanuni Sultan Süleyman at Szigetvar last year. Our determination to keep the heritage of our common past alive is a noble behavior that is fitting for the tradition of tolerance of our peoples.

Gül Baba has lived together with his thoughts for five centuries. He is the thinker behind the motto of "Do not hurt others even if you are hurt" and the policy of love and friendship that we lack in today's world. Thus, this tomb, the restoration of which has been completed here today, is not only historical but also represents the wish of mankind for peace and brotherhood. In essence, Gül Baba has been declaring the message of all these things to the world for 500 years.

Gül Baba is the continuation of the line of Ahmet Yesevî, Mevlâna, Yunus Emre, and Hacı Bektaş Veli in Europe. The thing that has been keeping Gül Baba and his thoughts alive in memories for such a long time is the power of the brightness of the light he spread over the world and that of his message of love, friendship, and tolerance.

The line that Gül Baba represents teaches us the loftiness of altruism. In other worlds, he recommends that we be able to see the world through the eyes of those who are different from us, through the eyes of the "other." We can establish permanent peace in the world and respect among ourselves only on this basis. Gül Baba is one of the great thinkers who declared this call for tolerance. He was martyred in the war of Buda in 1541. Kanunî Sultan Süleyman also joined Gül Baba's funeral

cenaze namazına Kanunî Sultan Süleyman da katılmıştır. Gül Baba bugün, Türk-Macar dostluk bağlarının önemli halkalarından biridir.

Sayın Cumhurbaşkanı, Değerli Konuklar!

Bugün burada Tuna nehrinin etrafındaki şu güzel yamaçlarda açılışı için bir araya geldiğimiz Gül Baba Türbesi'nin restorasyonunun yapılmasında gösterilen dostluk ve iş birliği için Macar Hükümeti'ne, Kültür Bakanlığı'na ve hiçbir yardımlarını esirgemeyen Budapeşte Belediye Başkanına ve tüm Budapeştelilere içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Gül Baba, gerek Macar gerek Türk halkı açışından bir efsane ve gönül kahramanı olmuştur. Buda şehrinde yaşamış, bilge ve kutsal kişiliğiyle ilham kaynağı olan Gül Baba hakkındaki bilgileri Evliyâ Çelebi ve Peçevî'den öğreniyoruz. Kanunî Sultan Süleyman'ın ona büyük saygı gösterdiği bilinmektedir.

Bugün, gözlerimiz 500 yıl gerilerde kalan efsanelerde değildir. Ülkeler arasındaki ilişkilerde dostluklar, bazen belirli anıtlarla simgeleşmiştir. Ancak, Gül Baba Türbesi Türk-Macar halkları arasında dostluk simgesi olmanın yanı sıra bir hoş görü anıtıdır.

Gül Baba'nın, gelecekte de Buda şehrinde herkesin, Macarların ve Türklerin, Müslümanların ve Hristiyanların, diğer milletler ve dinlerin saygı ve sevgi beslediği tarihî bir kişilik olarak gönüllerde yaşamaya devam edeceğinden kuşkum yoktur.

Artık Gül Baba güllerle bezenmiş yeni çehresiyle yeni bir yaşama giriyor. Şu eski kıtamızı kasıp kavuran silâhlı çatışmalardan fazlaca etkilenmeden, iki dünya savaşında da dimdik ayakta kalmasını bilen bir Türk eseri olan Gül Baba Türbesi, 2000'li yılların kuşaklarına hoşgörü mesajını vermeye hazırlanıyor.

Bu anıt eserin restorasyonunu kısa bir sürede tamamlayan Sayın Mehmet Özel'e teşekkür ediyorum. Bugün Avrupa'da önümüzdeki asrın siyasî temellerini oluşturan gelişmeler içindeyiz. Çocuklarımıza, torunlarımıza daha güvenli, daha demokratik, daha hoşgörülü, daha mutlu bir Avrupa vermek istiyoruz. Yakın tarihimizin acılarını genç kuşakların yaşamasını istemiyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanı, Değerli Misafirler!

Beş asırlık geçmişinde ayakta kalmayı ve hafızalardaki yerini muhafaza etmeyi bilmiş olan Gül Baba, değişik kültürlerin oluşturduğu bir mozaik görünümünde olan Avrupa'nın orta yerindeki bu sessiz ve huzurlu mekânından, bir hoşgörü ve barış simgesi olarak, daha nice nesillere kutsal mesajını vermeyi sürdürecektir.

(M. Özel'den)

prayer. Today, Gül Baba is one of the important links in the Hungarian-Turkish ties of friendship.

Mr. President, Dear Guests!

I would like to say that I am grateful to the Hungarian Ministry of Culture and the Hungarian government for the cooperation and friendship offered during the restoration of Gül Baba's Tomb, for which we have come together for the opening here on these beautiful slopes beside the Danube River today, and to the Mayor of Budapest for his generous assistance and to all the people of Budapest.

Gül Baba has become a legend and a hero of the heart for both Turkish and Hungarian people. We gained knowledge about Gül Baba, who had lived in the city of Buda and who has been a source of inspiration with his sacred and wise personality, from Evliyâ Çelebi and Peçevî. We all know that Kanunî Sultan Süleyman showed him much respect.

Today, we are not concerned with the legends of 500 years ago. The friendships between countries have sometimes been symbolized by certain monuments, but the Tomb of Gül Baba is not only a friendship symbol between the Turkish and Hungarian nations. It is also a monument of tolerance.

I am sure that Gül Baba is going to keep on living in hearts as a historical personality who is respected and loved by everyone in the city of Buda, by Hungarians and Turks, Muslims and Christians, by all the other nations and religions.

From now on, Gül Baba is starting a new life with his new appearance adorned with roses. The Tomb of Gül Baba, which is a Turkish monument that has endured the many armed conflicts tormenting our old continent and remained standing upright during the two world wars, is getting ready to give the message of tolerance to the generations of the 2000s.

I would like to thank Mr. Mehmet Özel, who has completed the restoration of this monument in a short period of time. Nowadays in Europe, we are faced with developments that form the political basis of the coming century. We want to leave a more democratic, more safe, and happier Europe with more tolerance. We do not want our younger generations to live the pains of our recent past.

Mr. President and Dear Guests!

Gül Baba, who has maintained his place in memories and has remained standing for 500 years, will continue giving his sacred message to many new generations as a symbol of peace and tolerance from this peaceful and quiet site in the middle of Europe, which appears like a mosaic composed of different cultures.

(From M. Özel)

EK XXVI

Addendum XXVI

T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Gül Baba Türbesi'nin açılış töreninde yaptığı konuşma (09.10.2018)

Speech by Turkish President Recep Tayyip Erdoğan at the opening ceremony of Gül Baba's Tomb (October 9, 2018)

Sayın Başbakan, kıymetli misafirler, hanımefendiler ve beyefendiler! Sizleri en kalbî duygularımla, saygıyla, muhabbetle selâmlıyorum.

Bugün sadece iki ülke ilişkileri açısından önlemli bir ziyaret gerçekleştirmiyoruz aynı zamanda Türkler ve Macarların asırlara sarî köklü dostluğunun sembollerinden birinin de açılışını yapıyoruz.

Kavuğunda taşıdığı güllerden dolayı bu adla anılan Bektaşî dervişi Gül Baba'yı Macaristan'da sanırım tanımayan, bilmeyen yoktur.

Gül Baba, 477 yıl önce bu tepede şehâdete ulaşmıştır. Aradan geçen yaklaşık beş asra rağmen bu büyük zât unutulmamıştır. Hattâ bugün Gül Baba'nın temsil ettiği değerler, onun şahs-ı mânevîsinde sembolleşen hasletler daha çok önem kazanmıştır. Gül Baba ismi bugün vefâ, cesâret, adâlet, fedakârlık, saygı ve sevgi gibi değerlerle özdeşleşmiştir. Zamana meydan okuyan bu türbeye bize sadece ortak tarihimizi hatırlatan bir ata yadigârı olarak bakamayız.

Gül Baba, geçmişten daha çok bugünle ve gelecekle ilgilidir. Gül Baba, kendisini ziyaret edenlere adeta tarihin derinliklerinden seslenerek insanlığın bekâsının farklı kültürler arasında karşılıklı saygı, anlayış ve dostluktan geçtiğini hatırlatır. Gül Baba, sevginin nefrete, barışın çatışmaya, dayanışmanın bencilliğe galebe çalmasının da sembolüdür.

17. yüzyıldaki seyahatleri sırasında Macaristan'a da gelmiş olan merhûm Evliyâ Çelebi, Gül Baba için şu beyti yazmıştır:

Âşık-ı sâdık menem etdim ziyâret ben gedâ
Bülbül-i gûyâ gibi etsem figân ey Gül Baba

Yâni, aşık ve sadığın olan bir dertli kul gibi seni ziyaret ettim, dertli bir bülbül gibi huzûrunda figân edeyim Gül Baba. Bir

Dear Prime Minister, distinguished guests, ladies and gentlemen! I greet you with my most heartfelt emotions, respect, and affection.

Today, we are not only on an important visit in terms of relations between the two countries, but also inaugurating one of the symbols of the centuries-old friendship of Turks and Hungarians.

Everyone in Hungary is familiar with the Bektashi dervish Gül Baba, who is known by this name because of the roses he carried in his turban.

Gül Baba was martyred on this hill 477 years ago. Despite the nearly five centuries that have passed, this great figure has not been forgotten. In fact, the values represented by Gül Baba and the traits symbolized in his personage have gained more importance today. Today, the name of Gül Baba is identified with values such as loyalty, courage, justice, sacrifice, respect, and love. We cannot look at this timeless tomb as merely an ancestral relic that reminds us of our common history.

Gül Baba is more about the present and the future than the past. Gül Baba speaks to his visitors from the depths of history, reminding them that the survival of humanity depends on mutual respect, understanding, and friendship between different cultures. Gül Baba is also a symbol of the triumph of love over hate, peace over conflict, and solidarity over selfishness.

The late Evliyâ Çelebi, who also visited Hungary, wrote the following couplet about Gül Baba during his 17th-century travels:

Âşık-ı sâdık menem etdim ziyâret ben gedâ
Bülbül-i gûyâ gibi etsem figân ey Gül Baba

In other words, "I visited you like a suffering servant who is in love and devoted to you, Gül Baba, and I shall sing in your pre-

başka şairimiz ise Gül Baba'yı ziyâret ettikten sonra hissiyâtını şu şekilde kelimelere döküyor:

Bir tepenin üstünde ankâ gibi Gül Baba
Uyandırır ruhları boyayıp kokusuna

Bugün Gül Baba cismiyle aramızda bulunmasa da ismiyle, hatırasıyla, bilgeliğiyle burada yatıyor. Gül Baba, kendisine Türkiye ve Macaristan'da duyulan saygıyla, muhabbet ve sevgiyle güller içinde yattığı bu güzel bahçede hakîkatin kulu olmaya hâlâ devam ediyor. İnşallah gelecek asırlarda da Gül Baba mânevî mirasıyla iki ülke dostluğunun nişânesi olmaya devam edecektir.

Kıymetli misafirler!

Merhûm Evliyâ Çelebi ve daha sonra farklı dönemlerde türbeyi ziyâret eden seyyâhlar Macar halkının Gül Baba Türbesi'nin korunmasına verdikleri önemden bahsederler. Gül Baba Türbesi'nin onca bâdireyi aşıp tüm güzelliği ve ihtişâmıyla günümüze kadar ulaşabilmesinin sebebi işte bu ihtimamdır, itinâdır, hürmettir.

Gül Baba'nın şehâdetini izleyen yıllarda Budin Beylerbeyi Mehmet Paşa'nın yaptırdığı türbe, zaman içerisinde pek çok tamirat görmüştür. Bundan önceki son büyük restorasyona imza atan 9. Cumhurbaşkanımız merhûm Süleyman Demirel ile dönemin Macaristan Cumhurbaşkanı Göncz Árpád'ı da burada zikretmek istiyorum. İki cumhurbaşkanı türbenin açılışını da 1997 yılında berâber yapmışlardı. Onlar bu mîrası bize emânet ederken türbeyi daha da güzelleştirip gelecek nesillere aktarma görevini de devretmişlerdir. Şimdi değerli dostum Başbakan Sayın Orban'la birlikte bu görevi yerine getiriyor olmanın da bahtiyarlığı içindeyim.

Bu defa çok daha farklı bir restorasyon gerçekleştirmiş olmanın mutluluğu içindeyiz. İnanıyorum ki bu mübârek mekân gelecek kuşaklar tarafından da büyük bir ihtimamla korunacak ve Türk-Macar dostluğunun en kıymetli sembollerinden biri olmaya devam edecektir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı'nın büyük katkılarıyla ve Macaristan yönetimiyle birlikte gerçekleştirilen bu son restorasyon, türbeye yepyeni bir çehre ve estetik değer kazandırdı. Türbe külliyesi, bahçe düzenlemeleri ve iç mekânları ile çok farklı ve göz alıcı bir görünüme kavuştu. Gelenek ile moderni başarıyla sentezleyen bu projenin Tuna'nın güzelliğine güzellik, Budapeşte'nin ihtişâmına da ihtişâm kattığına inanıyorum. Öte yandan Maca-

sence like a lamenting nightingale." Another poet put his feelings after visiting Gül Baba into words as follows:

Like a phoenix on a hill, Gül Baba
Awakens souls and paints them with his fragrance

Although Gül Baba is not among us in the flesh today, he prevails here with his name, his memory, and his wisdom. Gül Baba continues to be a servant of truth in this beautiful garden where he lies among roses with the respect, affection, and love felt for him in Türkiye and Hungary. God willing, in the centuries to come, Gül Baba will continue to be a sign of friendship between these two countries with his spiritual heritage.

Dear guests!

The late Evliyâ Çelebi and subsequent travelers who visited the tomb during different periods mentioned the importance that the Hungarian people attached to the protection of Gül Baba's Tomb. This care, attention, and reverence has enabled Gül Baba's Tomb to overcome so many obstacles and survive to the present day with all its beauty and splendor.

The tomb was built by the Governor of Buda, Mehmed Pasha, in the years following the martyrdom of Gül Baba, and it has undergone many repairs over time. I would like to mention the late Süleyman Demirel, our 9th President, and Göncz Árpád, the President of Hungary at the time, who carried out the last major restoration. The two presidents opened the tomb together in 1997. While they entrusted this heritage to us, they also handed over the task of further beautifying the tomb and passing it on to future generations. Now I am happy to be fulfilling this task together with my dear friend Prime Minister Mr. Orban.

We are happy to have realized a very different restoration this time. I believe that this holy place will be preserved with great care by future generations and will continue to be one of the most precious symbols of Turkish-Hungarian friendship. This latest restoration, realized with the great contributions of the Turkish Cooperation and Coordination Agency and in cooperation with the Hungarian government, has given the tomb a brand new look and aesthetic value. The tomb complex, garden arrangements, and interiors have acquired a very different and eye-catching appearance. I believe that this project, which successfully synthesizes tradition and modernity, has added new beauty to the beauty of the Danube and new splendor to the splendor of Budapest. On the other hand, we know that the

ristan'daki ortak tarihi ve kültürel miras örneklerinin sâdece Gül Baba Türbesi'nden ibaret olmadığını da biliyoruz. İki ülkenin kadim dostluğunu, dayanışmasını ve ortak tarihini temsil eden pek çok eser bulunuyor. Budapeşte'deki eserlere ilaveten Sigetvar, Peçuy, Eğri ve Şikloş gibi kentlerde de Osmanlı döneminden kalma pek çok tarihî yapı var. Macaristan bunları korumakla sâdece tarihine değil, insanlığın ortak kültürel mîrasına da sahip çıkmakta ve başka birçok ülkeye de örnek olmaktadır. Bu tutumundan dolayı Sayın Başbakan Orban'ın şahsında Macaristan hükümetine şahsım ve milletim adına çok teşekkür ediyorum. Türkiye olarak bu çabalarında Macaristan'a bugüne kadar güçlü bir destek sağladık, sağlamaya devam edeceğiz.

Bölgesel barış ve istikrara yönelik tehditlerin arttığı bir dönemde bu iş birliğimizin çok daha büyük önem kazandığına inanıyorum. Dinî, etnik ve kültürel farklılıkları kaşıyarak insanları birbirine düşürmeye çalışanlara inat, biz Gül Baba'nın kutlu mîrasına sahip çıkarak dayanışmanın dilini konuşacağız. Yaklaşık 500 yıl önce Gül Baba'nın yaptığı gibi bu topraklara husûmet tohumları yerine sevgi tohumları ekeceğiz. Beş yıl aradan sonra Cumhurbaşkanı olarak gerçekleştirdiğim bu ziyâret önümüzdeki döneme dair çok önemli bir mesajdır. Türk -Macar iş birliği, Gül Baba Hazretleri'nin mânevî gölgesi altında kök salmaya devam edecektir.

Bu duygu ve düşüncelerle açılışını yaptığımız Gül Baba Türbesi'nin Macar halkı ve Budapeşte için hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. Bu abidevi eserin iki ülke arasındaki dostluk bağlarının daha da pekişmesine vesile teşkil etmesini temenni ediyor hepinizi sevgi ve saygıyla selâmlıyorum.

examples of common historical and cultural heritage in Hungary are not limited to Gül Baba's Tomb. There are many monuments representing the ancient friendship, solidarity, and common history of these two countries. In addition to the monuments in Budapest, there are many historical buildings from the Ottoman period in cities such as Sigetvar, Pécs, Eger, and Siklos. By preserving these buildings, Hungary is protecting not only its history but also the common cultural heritage of humanity and setting an example for many other countries. On behalf of myself and my nation, I want to extend my thanks to the Hungarian government in the person of Prime Minister Orban for this attitude. As Türkiye, we have supported and will continue to provide strong support to Hungary in these efforts.

I believe that our cooperation has gained even greater importance at a time when threats to regional peace and stability are on the rise. We will speak the language of solidarity by embracing the blessed legacy of Gül Baba regardless of those who try to pit people against each other by stirring religious, ethnic, and cultural differences. We will sow seeds of love in this land like Gül Baba did almost 500 years ago instead of seeds of animosity. This visit, which I am making as President after five years, is a very important message for the coming period. Turkish-Hungarian cooperation will continue to take root under the spiritual shadow of Gül Baba.

With these feelings and thoughts, I wish for Gül Baba's Tomb, which we have inaugurated, to be auspicious and beneficial for the Hungarian people and Budapest. I hope that this monumental work will be instrumental in further strengthening the bonds of friendship between the two countries and I greet you all with affection and respect.

EK XXVII

Addendum XXVII

Macaristan Başbakanı Viktor Orbán'ın Gül Baba Türbesi'nin açılış töreninde yaptığı konuşma (09.10.2018)

Speech by Hungarian Prime Minister Viktor Orbán at the opening ceremony of Gül Baba's Tomb (October 9, 2018)

Sayın Cumhurbaşkanı, Sayın Hanımefendi, Sayın Bakanlar, Sayın Belediye Başkanı, Hanımefendiler ve Beyefendiler, Sevgili Dostlar,

Kendi kültürümüzle ne kadar gurur duyarsak o kadar güçlü olacağımız eski bir gerçektir. Ve bu gururun diğer ulusların kültürlerine saygı duyma yeteneğini de ortaya çıkardığı da doğrudur. Türkiye'deki Macar tarihi yerler. Tormás ve Bulcsú'nun - ve daha sonra liderimiz Gyula'nın - vaftiz edildiği Ayasofya'daki vaftiz kurnası. Macar bir kadının en eski temsili: Ayasofya'nın güney galerisindeki bir duvarda Macar Prenses Piroska'nın - veya Aziz İrini'nin - mozaik görüntüsü. Kolozsvár (Cluj) doğumlu Macar Üniteryen beyefendi ve Türkiye'de ilk kitap basan kişi olan İbrahim Müteferrika'nın İstanbul Kapalıçarşı'nın yanındaki heykeli. Richard Guyon'un mezarı, İstanbul tren istasyonu üzerindeki bir tepede. Baron Ferenc Tóth tarafından tasarlanan ve inşa edilen Çanakkale Boğazı'ndaki kaleler. Imre Thököly ve Ilona Zrínyi'nin tarihi evinin bahçesinde bir Szekler kapısı. Prens Ferenc Rákóczi II ve Miklós Bercsényi'nin Tekirdağ'daki tarihi konutları. Kütahya'da Kossuth anıt müzesi ve Osmaniye'de Béla Bartók anıt evi. Uzun listeye devam edebilirim. Hepsi, milletimizin tarihini defalarca kesişen bir geçmişe sahip olan bir milletin liderini bugün selamlayabileceğimin kanıtıdır. Türkiye, tarihiyle ve bugünkü sınırları dışındaki inşa edilmiş mirasıyla gurur duyuyor. Bu harika binaları araştırır, restore eder ve korur. Tam olarak güçlü ve kendine güvenen ulusların yapmaya alışkın olduğu şekilde yapıyor. Biz Macarlar bunu iyice anlıyoruz. Kültürel mirasımızın önemli bir kısmı bugünkü sınırlarımızın dışında kaldı. Bununla da gurur duyuyoruz ve elimizden geldiğince koruyor ve restore ediyoruz. Bu nedenle, her iki ulusun da tarihinin bir parçası olduğunu hissettiği bu türbeyi birlikte restore etmemiz ve şimdi de açılışını yapmamız hiç de şaşırtıcı değil. Atalarımız da bunun doğru

Your Excellency Mr. President, Madam First Lady, Honourable Ministers, Honourable Mayor, Ladies and Gentlemen, Dear Friends,

It is an old truth that the prouder we are of our own culture, the stronger we will be. And it is also true that this pride also brings out the ability to respect the cultures of other nations. The following are some Hungarian historical sites in Türkiye. The baptismal font in Hagia Sophia, where Tormás and Bulcsú – and later our leader Gyula – were christened. The oldest representation of a Hungarian woman: the mosaic image of Princess Piroska – or Saint Irene of Hungary – on a wall in the southern gallery of Hagia Sophia. The statue of Ibrahim Müteferrika – a Kolozsvár-born Hungarian Unitarian, and the first man to print books in Türkiye – next to Istanbul's Grand Bazaar. The tomb of Richárd Guyon, on a hill above one of Istanbul's railway stations. Fortresses on the Dardanelles designed and built by Baron Ferenc Tóth. A Szekler gate in the garden of the former house of Imre Thököly and Ilona Zrínyi. The former residences of Ferenc Rákóczi II and Miklós Bercsényi in Tekirdağ. A Kossuth memorial museum in Kütahya, and a Béla Bartók memorial house in Osmaniye. I could continue the long list. Each example is proof that today I have the privilege of welcoming the leader of a nation with a history which has many times crossed the path of our nation's history. Türkiye key is proud of its history, and its built heritage outside its present-day borders. It researches, renovates and preserves these wonderful buildings. It does exactly what strong and confident nations are accustomed to doing. We Hungarians understand this: a considerable part of our cultural heritage was stranded outside our present-day borders. We are also proud of it, and we preserve and renovate it whenever we can. It is therefore by no means surprising that together we have jointly restored –

olduğunu düşündüler ve bu nedenle 1914'te bu mezarı korunması gereken tarihi bir anıt olarak kaydettiler. Padişahlar, veliahtlar, cumhurbaşkanları, başbakanlar, akademisyenler ve pek çok Türk insanı burada ziyaret etmiş ve Budapeşteliler bu binaya kıymet verdiler.

Sayın Cumhurbaşkanı ve sevgili Eşi,

Ülkemizin tarihi gibi, bu binanın tarihi de iniş çıkışlarla doludur. Çevresine inşa edilen villa, 2. Dünya Savaşı sırasında bombalanmış, tepe içindeki mahzenler daha sonra molozla doldurulmuştur. Nihayet yarım asır sonra molozları kaldırdık ve mozole ve çevresi eski ihtişamına kavuştu.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Budapeşte'nin bu büyüleyici bölgesine Gül Tepesi adının verilmesinin bir nedeni var. Bu asırlık isim, Gül Baba'ya ve onun ünlü güllerine bir övgüdür. Bu aziz dervişin imajı Macar halkının hafızasında yaşıyor ve aynı zamanda efsane, operet ve filmlerde de korunuyor. Kanuni Sultan Süleyman ve General Miklós Zrínyi, Ali Paşa ve Komutan György Szondi gibi, uluslarımızın büyük evlatlarının birbirleriyle savaştığı, kahramanca bir çağda doğduğunu biliyoruz. Farklı sonuçları olan savaşların kahramanlığı, iki ulusumuzun büyüklüğünü hatırlatıyor. Aynı zamanda bir öğüttür: bugün de o büyüklüğe yükselmeliyiz. Biz Macarlar, topraklarından sürülen özgürlük savaşçılarımızın size sığındığını çok net hatırlıyoruz: İzmit'te Imre Thököly ve Ilona Zrínyi; Tekirdağ'da Prens Ferenc Rákóczi II; Kütahya'da Lajos Kossuth. Ve bugünlerde tarih derslerinde gerçek göz ardı edilirken- dünya tarihinin biz Macarlar tarafından yazılmadığını kanıtlıyor - Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik olarak Gelibolu'da bile yan yana savaştık. Türkiye'deki Macar tarihi yerlerinin layık bir şekilde korunduğunu görüyoruz. 2013 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan'la Gül Baba Türbesi'nin ortak restorasyonu konusunda anlaştığımızda buna karşılık vermek istedik. Geçtiğimiz yüzyılda bu bina, Pécs'teki Gazi Kasım Paşa Camii, Eger'deki minare ve aslında burada, Budapeşte'deki Rudas Ilıcası (Yeşil Direkli Ilıca) gibi, başkentimizin mimari mirasının bir parçası haline geldi. Ancak liderlerin büyük kararları, ancak dava için kararlı ve kararlı destekçiler bulursak bir sonuca varabiliriz. Bu konuda şanslıydık: Hoş geldiniz demek istediğim ve o olmasaydı bugün burada olacağımızdan hiç şüphem olmayan Adnan Polat'ı bulduk. Gül Baba ile Galatasaray arasındaki bağları da kendisinden öğrendik. Bu uğurda yaptığı çalışmalardan dolayı kendisine Macaristan adına teşekkür ediyorum.

and are now also inaugurating – this türbe, or mausoleum, which both nations feel to be part of their history. Our forebears also thought this to be right, and so in 1914 they listed this tomb as a historic monument to be preserved. Sultans, heirs to the throne, presidents, prime ministers, scholars and very many Turkish people have paid homage here; and the citizens of Budapest have taken this building to their hearts.

Your Excellency Mr. President and Madam First Lady,

Like the history of our country, the history of this building is full of vicissitudes. The villa that was built around it was shelled during World War II, and the cellars within the hill were later filled with rubble. Finally, after half a century, we removed the rubble, and the mausoleum and its surroundings have regained their former glory.

Your Excellency Mr. President,

There is a reason why this charming part of Budapest is called Rózsadomb: “Rose Hill”. This age-old name is a tribute to Gül Baba and his famous roses. The image of this saintly dervish lives on in the memory of the Hungarian people, and it is also preserved in legend, operetta and film. We know that he was born into a heroic era, when the great sons of our nations fought one another: Suleiman the Magnificent and General Miklós Zrínyi, Ali Pasha and Commander György Szondi. The heroism of the battles with their varying outcomes is a reminder of our two nations’ greatness. It is also an admonition: that today, also, we must rise to that greatness. We Hungarians clearly remember that our freedom fighters, banished from their country, found refuge in yours: Imre Thököly and Ilona Zrínyi in İzmit; Ferenc Rákóczi II in Tekirdağ; Lajos Kossuth in Kütahya. And while in history lessons nowadays the fact is ignored – proving that world history is not written by us Hungarians – in World War I we fought side by side as allies, even at Gallipoli. We see that Hungarian historical sites in Türkiye are preserved in a fitting manner. We wanted to reciprocate this when, in 2013, President Erdoğan and I agreed on the joint renovation of the Tomb of Gül Baba. Over the past century this building has become part of our capital’s architectural heritage – just as have the Mosque of Pasha Qasim in Pécs, the minaret in Eger and, indeed, the Rudas Baths here in Budapest. But the great resolutions of us leaders can only come to something if we also find committed and steadfast supporters for the cause. In this we have been lucky: we found Adnan Polat, whom I wish to welcome, and without whom I doubt we would be standing here today. From him we have also learned of the links between Gül Baba and Galatasaray. On behalf of Hungary, I thank him for the work he has completed for this cause.

Sayın Hanımefendiler ve Efendiler,

Bu bina ve çevresindeki bahçenin Türkler ve Macarlar için derinleşme, ruhen tazelenme ve barışçıl fikir alışverişinde bulunma yeri olmasını diliyorum. Kurumun işletmecisi olan Gül Baba Mirasını Koruma Vakfı'na başarılar dilerim.

Sayın Hanımefendiler ve Efendiler, Sayın Cumhurbaşkanı,

Ama bu binayı ve bahçeyi Budapeştelilere, turistlere, ziyaretçilere, akademisyenlere ve iş adamlarına açmadan önce restorasyonda katılan uzmanlara, mimarlara, restoratörlere ve bahçıvanlara çalışmalarından dolayı teşekkür etmek istiyorum. Cumhurbaşkanı Erdoğan'a türbenin restorasyonunda gösterdiği iyi niyet ve gösterdiği ilgi ve bu önemli vesileyle bizleri Budapeşte'de ziyaret ettiği için kendisine teşekkür ediyorum.

İlginiz için teşekkür ederim.

Ladies and Gentlemen,

May this building and its surrounding garden be enjoyed by both Turks and Hungarians as a place for reflection, spiritual renewal and friendly encounters. I wish every success to the institution's managers: the Gül Baba Heritage Foundation.

Ladies and Gentlemen, Your Excellency Mr. President,

But before we open this building and the garden to the citizens of Budapest, to tourists, pilgrims, scholars and businesspeople, I would like to thank the contractors, architects, restorers and gardeners for their work. I once more thank President Erdoğan for his goodwill and the attention with which he has graced the restoration of the tomb, and I thank him for visiting us in Budapest on this remarkable occasion.

Thank you for your attention.*

* https://2015-2022.miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orbans-speech-at-the-inauguration-of-the-restored-tomb-of-gul-baba/

EK XXVIII

Addendum XXVIII

Gül Baba'nın metal heykelleri

Metal Statues of Gül Baba

- Metin Yurdanur'un Sivrihisar'daki Gül Baba heykeli (2021)
- Metin Yurdanur's statue of Gül Baba in Sivrihisar (2021)

- Metin Yurdanur'un Kopan'daki Gül Baba heykeli (indafoto.hu'dan)
- Metin Yurdanur's statue of Gül Baba in Törökkoppány (from indafoto.hu)

- Sait Rüstem'in Budapeşte'deki Gül Baba heykeli (2021)
- Sait Rüstem's statue of Gül Baba in Budapest (2021)

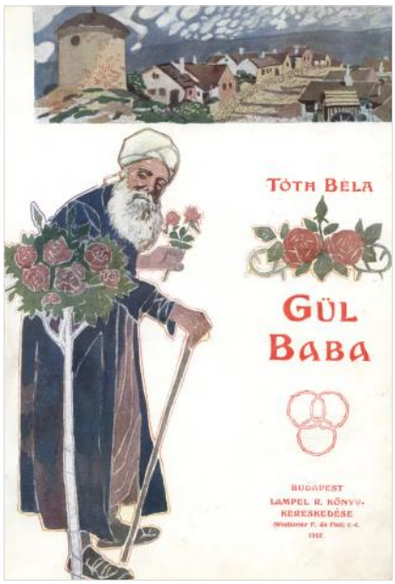
- Emre Başoğlu'nun İstanbul'daki Gül Baba heykeli (2022)
- Emre Başoğlu's statue of Gül Baba in İstanbul (2022)

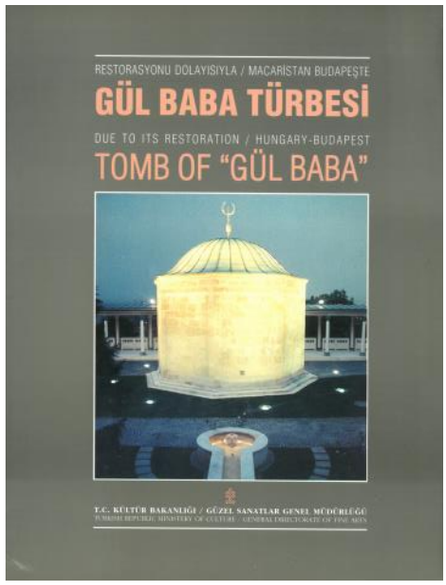
EK XXIX

Addendum XXIX

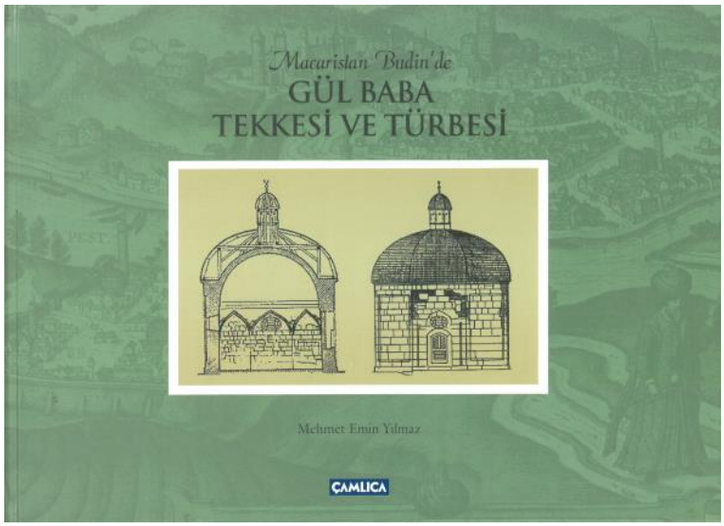
Gül Baba kitapları

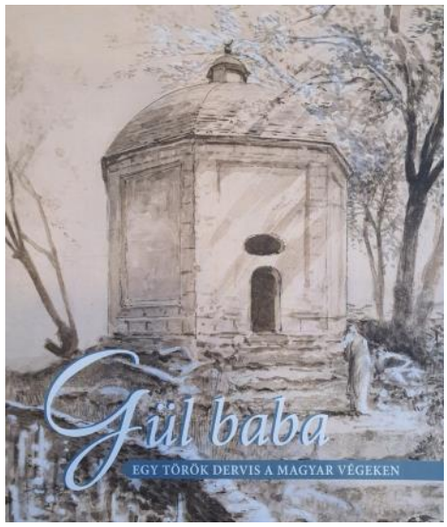
Books on Gül Baba

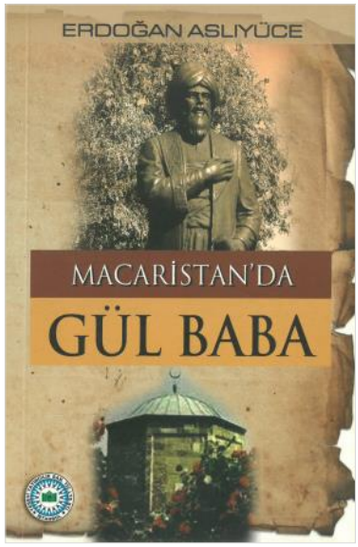

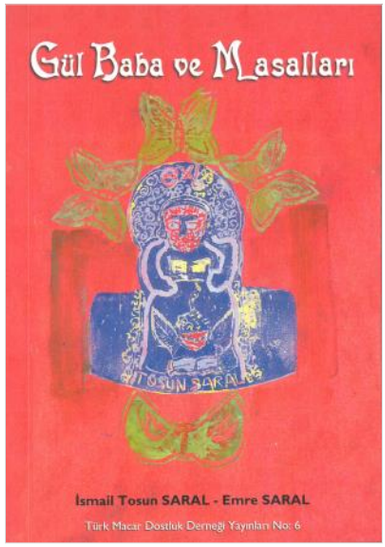

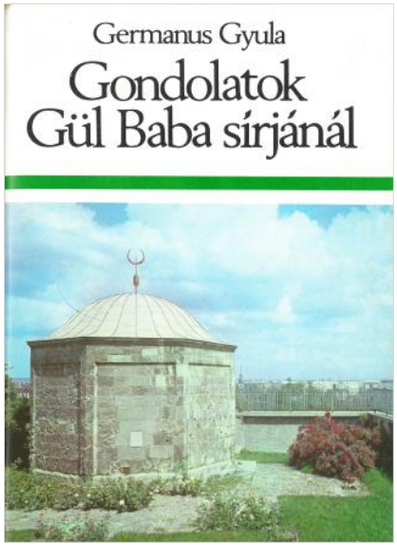

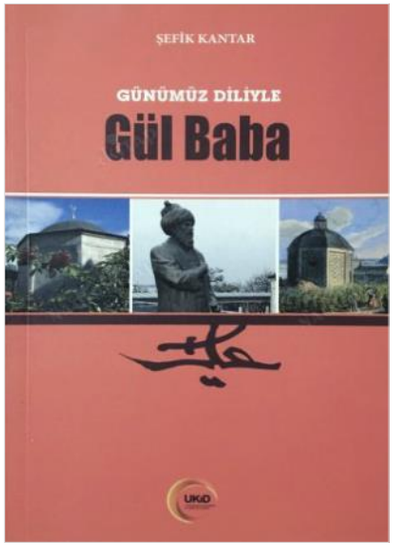

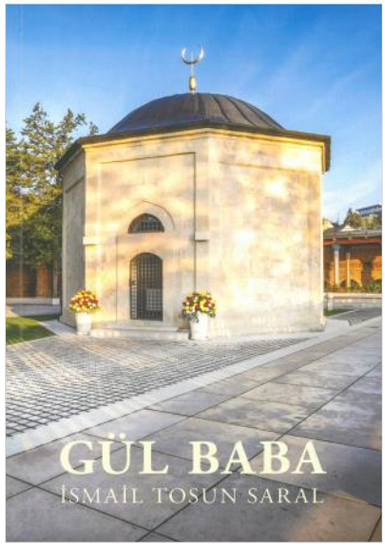

INTERNATIONAL WORKSHOP
SEMINAR – GÜL BABA '87

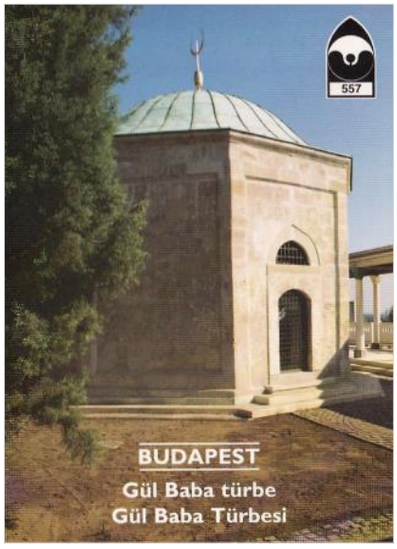

ERDOĞAN ASLIYÜCE
MACARİSTAN'DA
GÜL BABA

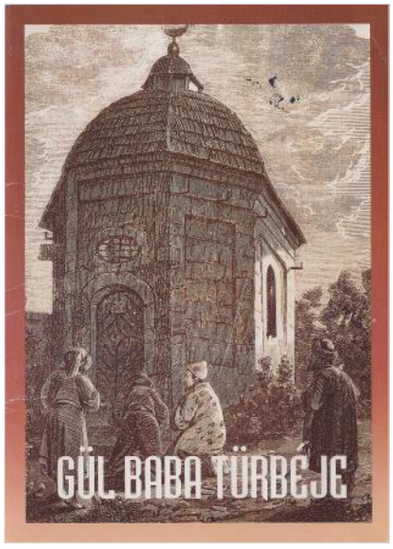

Gül Baba ve Masalları
İsmail Tosun SARAL - Emre SARAL
Türk Macar Dostluk Derneği Yayınları No: 6

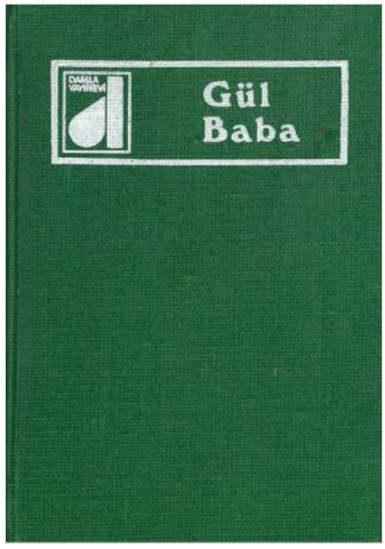

Germanus Gyula
Gondolatok
Gül Baba sírjánál

ŞEFİK KANTAR
GÜNÜMÜZ DİLİYLE
Gül Baba

GÜL BABA
İSMAİL TOSUN SARAL

557
BUDAPEST
Gül Baba türbe
Gül Baba Türbesi

GÜL BABA TÜRBEJE

Gül
Baba

EK XXX

Addendum XXX

Budapeşte'de Gül Baba Pınarı

The Gül Baba Spring in Budapest

◆ Budapeşte'nin Tabakhâne mahallesindeki Gül Baba Pınarı'nın girişi (2015)

◆ The entrance of the Gül Baba Spring in Budapest's Tabán district (2015)

◆ Gül Baba Pınarı (2015)

◆ Gül Baba Spring (2015)

EK XXXI

Addendum XXXI

Tiran Bektaşîlik Müzesi'nde sergilenen Gül Baba Türbesi plaketi (2018)

1938'de Arnavutluğun bağımsızlığının 25. yılı münasebetiyle Budapeşte Müslümanları tarafından Arnavut Kralı Ahmet Zogoğlu'na (I. Zog) hediye edilmiştir.

The Gül Baba Tomb plate exhibited in the Bektashi Museum, Tirana (2018)

On the occasion of the 25th anniversary of Albanian independence, this gift was given to Albanian King Zog I in 1938 by the Muslims in Budapest.

II. KİTAP

BOOK II

OSMANLI MACARİSTANI'NDA MÂNEVÎ MÎRAS

Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler, Kitâbeler, Mezar Taşları

RELIGIOUS HERITAGE IN OTTOMAN HUNGARY

Lodges, Tombs, Martyrs' Cemeteries, Inscriptions, Gravestones

GİRİŞ ve KAYNAKLAR

INTRODUCTION & SOURCES

Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına aldığı ülkeler arasında, geç Ortaçağ'da Avrupa'nın en güçlü devletlerinden olan Macaristan Krallığı da vardı. Söz konusu krallığın Osmanlı fethi öncesindeki sınırları, bugünkü Macaristan, Slovakya, Hırvatistan ve Slovenya ile Sırbistan'ın kuzeyindeki Voyvodina'yı, Sırbistan ve Romanya arasında bölüşülen Banat'ı, bugün Romanya'da kalan Transilvanya ile Ukrayna'da kalan Ruthenya'yı içine alıyor ve 330.000 km² büyüklüğe ulaşıyordu. Osmanlıların 1354'te Rumeli'ye geçmesi, 1358'de Edirne'yi fethetmesi ve 1371'de Meriç nehri kıyısında Çirmen'de Sırpları yenmesini müteakip Osmanlılar ve Macarlar, tarihte ilk kez karşı karşıya geldiler. 150 yıl süren bu mücâdele, Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1521'de Belgrad'ı fethinden sonra Macaristan topraklarında fütûhata dönüştü. Macaristan Krallığı'nın Mohaç Savaşı'nda târihe karışmasının ardından Kanûnî ve halefleri, 1683 yılına kadar ülkenin çok büyük bölümünü hâkimiyet altına aldılar[1]. Osmanlı hâkimiyetinde kalan Macar Krallığı'nın toprakları *Osmanlı Macaristanı* olarak isimlendirilmekte olup günümüz sınırlarına göre Macaristan'ın tamamı ile Slovakya, Hırvatistan, Sırbistan ve Romanya'nın bir kısmını kapsamaktadır.

Being one of the most powerful states in Europe during the late Middle Ages, the Kingdom of Hungary was among the countries brought under the sway of the Ottoman Empire. The borders of this kingdom before the Turkish conquest included present-day Hungary, Slovakia, Croatia, Slovenia, and Vojvodina in the north of Serbia; Banat as shared between Serbia and Romania; Transylvania in today's Romania; and Ruthenia in Ukraine. It reached almost 330,000 square kilometers in size. As the Ottomans crossed into Rumelia in 1354, conquered Edirne in 1358, and defeated the Serbs at Chernomen on the banks of the Maritsa River in 1371, the Turks and Hungarians came face to face with each other for the first time in history. After lasting 150 years, this struggle resulted in the conquest of Hungary following the seizing of Belgrade by Süleyman the Magnificent in 1521. After the involvement of the kingdom in the war at Mohács, Süleyman and his successors dominated a large part of the country until 1683[1]. The lands of the Hungarian Kingdom, which remained under Turkish rule for one and a half centuries, were called *Ottoman Hungary*, and in terms of today's borders, it included all of Hungary and parts of Slovakia, Croatia, Serbia, and Romania.

1. Bilge 2010: XIII-XIV

Rumeli'nin fethinde öncü rol oynayan *Kolonizatör Türk Dervişleri*[2] Macaristan'da da fütûhata katılmışlar devletin de teşvikiyle yeni tekkeler kurmuşlardır. Eğri'nin fethinde Şemseddin Sivâsî, Budin'in fethinde Gül Baba, Sigetvar'ın fethinde Nureddinzâde, Göle'nin fethinde Musluhiddin Efendi bulunmuşlardı. Sigetvar'ın fethinden sonra Sultan Süleyman için inşâ edilen makam türbesinin yanına Halvetî Tekkesi kurularak şeyhliğine Nureddinzâde'nin dervişi Ali Dede getirilmiştir[3]. Benzer şekilde Uyvar'ın fethini müteakip Estergonlu Ali Efendi burada kurulan tekkede görevlendirilmiştir.

Tasavvuf erbabı fethedilen yerlerde tekkeler inşa edip bölgedeki toprakları insanların gönülleriyle birlikte ihya etmiştir. Elde edilen ürünleri konuklara ikram eden tekkeleri devlet vergi muafiyeti tanıyarak desteklemiştir. Sakin yerlerde kurulan, tevekkül ve teslimiyetle mânevî cihadın, gönül yolculuğunun yapıldığı tekkelerde gerektiğinde savaşa katılan dervişler yetişmiştir[4]. Macaristan coğrafyası uç bölgesi olduğundan sürekli harp hâlindeydi. Sınırdaki kale ve palankalar defeatle taraflar arasında el değiştiriyordu. Bu sebeple Osmanlı Macaristanı'nda Rumelindeki gibi sistematik bir iskân ve şenlendirme politikası güdülememiş, askerler ve yönetici aileler dışında İslâm nüfusu oluşmamıştır. Osmanlı Macaristanı'nda Türk hâkimiyetinin sona ermesiyle birlikte yerleşik bir İslâm nüfusu olmadığından geride kalan mimârî eserler de hızla yok olmuştur. Câmi, tekke, türbe gibi dinî mîmârîye ait eserlerden geriye kalanlar bir elin parmaklarını geçmemektedir[5].

❖

Araştırmamız esnâsında temel başvuru kaynağımız Ekrem Hakkı Ayverdi'nin *Avrupa'da Osmanlı Mîmârî Eserleri*[6] isimli külliyatının birinci

Colonizing Turkish Dervishes[2], who played a leading role in the conquest of Rumelia, also participated in the fighting throughout Hungary and established new lodges with the encouragement of the central administration. Şemseddin Sivâsî was present at the conquest of Eger, Gül Baba at the conquest of Buda, Nureddinzâde at the conquest of Szigetvár, and Musluhiddin Efendi at the conquest of Gyula. After the conquest of Szigetvár, the Halveti Lodge was established next to the symbolic mausoleum built for Sultan Süleyman and Nureddinzâde's dervish Ali Dede was appointed as sheikh[3]. Similarly, following the conquest of Ujvár, Ali Efendi from Esztergom was assigned to the lodge established there.

Sufis built dervish lodges in the areas that were conquered and restored the lands in the region along with the hearts of the people. The state supported the dervish lodges, which were welcoming and accommodated guests, by granting them tax exemptions. Dervishes, who participated in the war when needed, were trained in the lodges, which were established in quiet places where spiritual journeys were made with trust and surrender[4]. As the geography of Hungary lies within an extreme region, it was in constant warfare. Fortresses and palankas on the borders were changing hands repeatedly between parties and so a systematic settlement or adaptation policy could not be implemented in Ottoman Hungary as in Rumelia, and no Islamic population was established except for the soldiers and ruling families. With the end of the Turkish domination of Ottoman Hungary, since there was no settled Islamic population, the remaining Islamic architectural works quickly disappeared. That is why the numbers of the remaining religious architectural works such as mosques, lodges, and tombs are very small[5].

❖

During my research, the main reference was the first volume of Ekrem Hakkı Ayverdi's monumental work, named *Avrupa'da Osmanlı Mimarî Eserleri*[6].

2. Bkz. Ömer Lütfi BARKAN (1942) *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler*, Vakıflar Dergisi, S.2, s.279-386.
3. Yılmaz 2015c: 90
4. Kara 2011: 369
5. Osmanlı Macaristanı, günümüz Macaristan'ından daha geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Günümüz sınırlarını dikkate alarak yaptığımız araştırmada Osmanlı devrinde inşa edilen 241 cami, 133 mescid, 67 tekke ve 32 türbe tespit ettik.
Ottoman Hungary covered a wider geography than present-day Hungary. In our research, which we undertook by considering today's borders, we identified 241 mosques, 133 masjids, 67 lodges, and 32 tombs built during the Ottoman period.
Yılmaz 2021a: 26
6. Bkz. Ayverdi 2000, I-II-III-IV
Avrupa'da Osmanlı Mimarî Eserleri [*Ottoman Architectural Monuments in Europe*]

cildi olmuştur. Merhum Ayverdi, Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi başta olmak üzere arşiv vesîkalarını ve evkâf defterlerini kullanarak eserlerle ilgili liste hazırlamış, akabinde de ekibiyle birlikte arazi çalışması yaparak külliyatını tamamlamıştır. Ayverdi'nin külliyatında faydalandığı seyahatnâme, Ahmed Cevdet'in eski harflerle matbû (1314 İstanbul) nüshasıdır. Yakın zamanda Seyahatnâme'nin eksiksiz neşriyatı yapılınca Ahmed Cevdet nüshasının pek çok hata ve atlama içerdiği için ilmî açıdan problemli olduğu ortaya çıkmıştır[7]. Çalışmamızda seyahatnâmeyi yeni baştan inceleyerek, Ahmet Cevdet nüshasında atlandığı için Ayverdi külliyatında olmayan tekke-türbeleri ve şehitlikleri ilâve ettik.

Türkolog Balázs Sudár, Peçuy'da İdris Baba Türbesi'ni konu alan kitabında Macaristan'daki türbelerle ilgili bölümde 22 türbeyi gravür ve haritalarla incelemiştir[8]. Aynı müellifin Bektaşî Tekkeleriyle ilgili bir monografisinden de faydalandık[9]. *Sicill-i Osmanî*'den de Osmanlı Macaristanı'nda vefât eden devlet adamlarını tarayarak Gölbaşı (Tata) Süleyman Bey Türbesi gibi ricalden medfûn olan ismini bilmediğimiz bazı türbeleri tesbit edebildik.

Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde yer alan 1197 ve 1223 numaralı *Rumeli Mahlût Hurûfat Defterlerinde*, Macaristan'daki bazı türbe ve zaviyelere ait hurufat kayıtları yer almaktadır. Sokullu Mehmed Paşa Vakfiyesi'nde de vâkıfın Sigetvar'daki *Halvetî Tekkesi* ile Sultan Süleyman için yaptırılan makam türbesi kayıtlıdır[10]. Budin Beylerbeyi Sokollu Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde de günümüze ulaşmamış Hindî Baba Tekkesi'nin yeri tarif edilmektedir[11]. Osmanlı Macaristanı'ndan günümüze ulaşan tespit edebildiğimiz tek müstakil vakfiye ise Tımışvar'da Celvetî Tekkesi'ne ait Mustafa oğlu Şeyh İbrâhim Vakfiyesi'dir[12].

The late professor prepared a list of works by using archival documents and waqf registers, and especially Evliyâ Çelebi's *Seyahatnâme*, and then completed the corpus by conducting fieldwork with his team. The travelogue that Ayverdi used in his work was a copy printed by Ahmed Cevdet (1314 İstanbul) in Arabic script. After the complete publication of *Seyahatnâme*, it was revealed that Ahmed Cevdet's copy was scientifically problematic as it contained many errors and omissions[7]. In this study, I have reexamined the travelogue and added dervish lodges and martyrs' cemeteries that were not included in the mentioned corpus as they had been omitted in Ahmet Cevdet's edition.

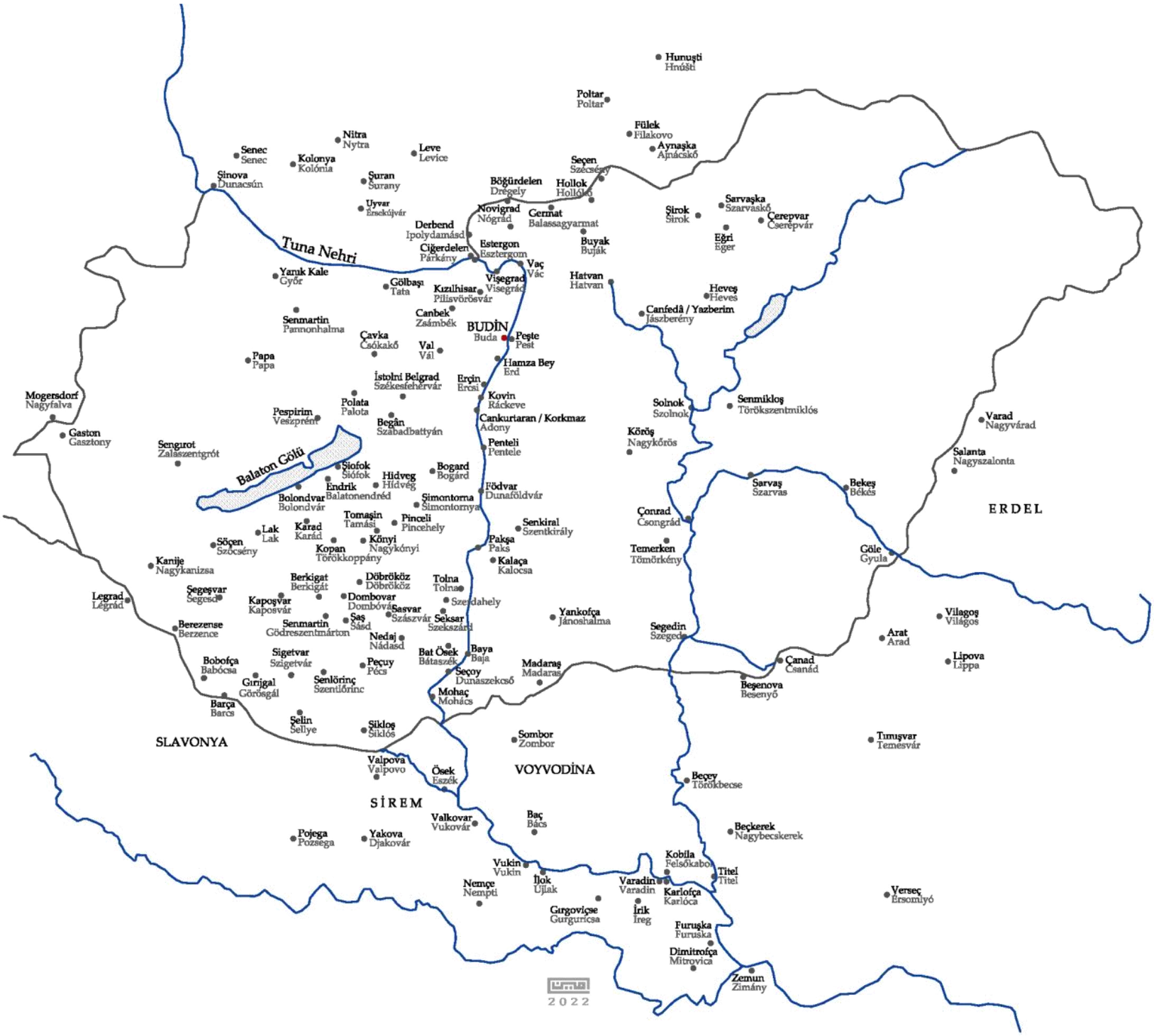
Balázs Sudár, a Hungarian Turkologist, in a book on the Tomb of İdris Baba in Pécs, examined 22 tombs with engravings and maps in a general section on tombs in Hungary[8]. I also benefited from a monograph by the same author on Bektashi lodges[9]. Looking for the statesmen who had died in Ottoman Hungary in the work titled *Sicill-i Osmanî*, I was able to identify some whose names we did not know, such as the tomb belonging to Gölbaşı (Tata) Süleyman Bey.

In the *Rumeli Mahlut Hurûfat* Registers numbered 1197 and 1223 in the archives of the Directorate General of Foundations, there are records of some of the tombs and lodges in Hungary. The foundation's Halveti Lodge in Szigetvár and the symbolic mausoleum built for Sultan Süleyman are recorded in the Sokullu Mehmed Pasha Waqf Register[10]. The Charter of Sokollu Mustafa Pasha also describes the location of the Hindî Baba Lodge, which has not survived to the present day[11]. The only independent waqf record that we have been able to identify for Ottoman Hungary is one that belongs to Sheikh İbrâhim b. Mustafa of the Celveti Lodge in Timisoara[12].

7. Tezcan 2009: 18
8. Sudár 2013: 52-91
9. Sudár 2008: 227-248
10. VGMA 572/27/20; Yılmaz 2015c: 172
11. TSMA.D. 7000, v.9b
12. VGMA 623/184/182

Fransa Millî Kütüphânesi, Dresden Kütüphânesi, Macaristan Millî Arşivleri, Budapeşte Askerî Târih Müzesi ve Budapeşte Târih Müzesi'nde bilhassa Budin kuşatması esnasında çizilen onlarca gravür bulunmaktadır. Hatvan'daki Hasan Baba ile Velim Baba Türbesi örneğindeki gibi Evliyâ Çelebi'nin yerini tarif ettiği türbeleri gravürlerle eşleştirerek tesbit etmek mümkün oldu. Yayınlanmış tahrir defterlerinden Bobofça, Dimitrofça, İlok ve Valkovar'daki tekkeler tespit edilmiştir. Kaynakçada zikredilen neşriyattaki ilâvelerle birlikte tekkeler, türbeler, şehitlikler, mezarlıklar, kitabeler ve mezar taşlarının yer aldığı liste oluşturulup saha çalışması yapılarak günümüze ulaşanlar yerinde incelenmiştir. Yer isimlerinde Evliyâ Çelebi Seyahatnâme'sinde geçen Türkçe imlâ kullanılmış, günümüzdeki isimleri ve hangi ülkede yer aldıkları başlıklarda parantez içinde gösterilmiştir.

There are dozens of engravings that were drawn especially during the siege of Buda in Bibliothèque Nationale de France, the Dresden Library, the Hungarian National Archives, the Budapest Military History Museum, and the Budapest History Museum. As in the case of the Hasan Baba and Velim Baba Tomb in Hatvan, by matching tombs with the engravings it was possible to identify the tombs that Evliyâ Çelebi had described. The lodges in Bobofça, Dimitrovça, Ilok, and Valkovar were identified through the published cadastral registers. With additions in the publications mentioned in the bibliography, a list of dervish lodges, tombs, martyrs' cemeteries, inscriptions, and tombstones was created and the surviving ones were examined on site during meticulous fieldwork. The Turkish orthography in Evliyâ Çelebi's *Seyahatnâme* has been used for place names, and the current names of the places and the countries they are located in are shown in parentheses in the following headings.

OSMANLI MACARİSTANI'NDA KALELER VE PALANKALAR

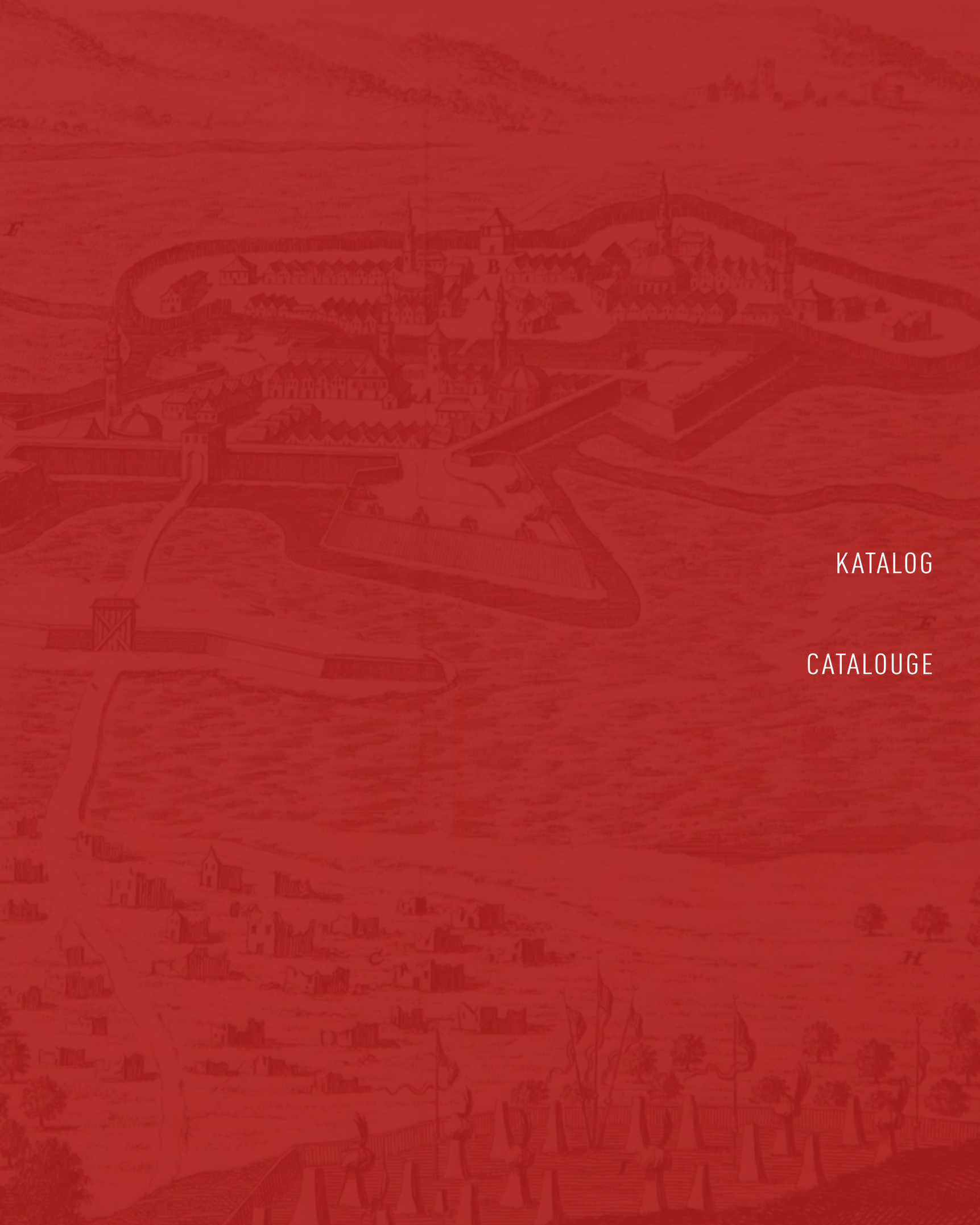
FORTRESSES AND PALANKAS IN OTTOMAN HUNGARY

OSMANLI MACARİSTANI YER İSİMLERİ LİSTESİ - I
LIST OF PLACE NAMES IN OTTOMAN HUNGARY - I

TÜRKÇE İSMİ *TURKISH NAME*	**ÜLKE** *COUNTRY*	**MACARCA İSMİ** *HUNGARIAN NAME*	**DİĞER İSİMLERİ** *OTHER NAMES*
Arat	Romanya - *Romania*	Arad	Arad (Rom.)
Baç	Sırbistan - *Serbia*	Bács	Bač (Sr.)
Baya	Macaristan - *Hungary*	Baja	
Beçey	Sırbistan - *Serbia*	Törökbecse	Bečej (Sr.)
Beçkerek	Sırbistan - *Serbia*	Nagybecskerek	Zrenjanin (Sr.)
Beşenova	Sırbistan - *Serbia*	Besenyő	Bešenovo (Sr.)
Bobofça	Macaristan - *Hungary*	Babócsa	
Budin	Macaristan - *Hungary*	Buda	Ofen (Alm.)
Cankurtaran	Macaristan - *Hungary*	Adony	Korkmaz (Tr.)
Ciğerdelen	Slovakya - *Slovakia*	Párkány	Štúrovo (Slo.), Gockern (Alm.)
Çanad	Romanya - *Romania*	Nagycsanád	Cenad (Rom.)
Çonrad	Macaristan - *Hungary*	Csongrád	
Dimitrofça	Sırbistan - *Serbia*	Szávaszentdemeter	Sremska Mitrovica (Sr.)
Eğri	Macaristan - *Hungary*	Eger	Erla (Alm.)
Estergon	Macaristan - *Hungary*	Esztergom	Gran (Alm.)
Födvar	Macaristan - *Hungary*	Dunaföldvár	
Furuşka	Sırbistan - *Serbia*	Furuska (?)	Fruška Gora (Sr.)
Gırıjgal	Macaristan - *Hungary*	Görösgal	
Gölbaşı	Macaristan - *Hungary*	Tata	Tottis (Alm.)
Göle	Macaristan - *Hungary*	Gyula	
Gırgoviçse	Sırbistan - *Serbia*	Gurguricsa	Grgurevci (Sr.)
Hatvan	Macaristan - *Hungary*	Hatvan	
İlok	Hırvatistan - *Croatia*	Újlak	İlok (Hr.)
İrik	Sırbistan - *Serbia*	Ireg	İrig (Sr.)
İstolni Belgrad	Macaristan - *Hungary*	Székesfehérvár	Stuhlweißenburg (Alm.)
Kanije	Macaristan - *Hungary*	Nagykanizsa	Großkirchen (Alm.)
Kapoşvar	Macaristan - *Hungary*	Kaposvár	
Karlofça	Sırbistan - *Serbia*	Karlóca	Siremski Karlovci (Sr.)
Kobila	Sırbistan - *Serbia*	Felsőkabol	Kovilj (Sr.)
Kopan	Macaristan - *Hungary*	Törökkoppány	
Legrad	Hırvatistan - *Croatia*	Légrád	
Lipova	Romanya - *Romania*	Lippa	Lipova (Rom.)
Mogersdorf	Avusturya - *Austria*	Nagyfalva	
Mohaç	Macaristan - *Hungary*	Mohács	Mohatsch (Alm.)

OSMANLI MACARİSTANI YER İSİMLERİ LİSTESİ - II
LIST OF PLACE NAMES IN OTTOMAN HUNGARY - II

TÜRKÇE İSMİ *TURKISH NAME*	**ÜLKE** *COUNTRY*	**MACARCA İSMİ** *HUNGARIAN NAME*	**DİĞER İSİMLERİ** *OTHER NAMES*
Nedaj	Macaristan - *Hungary*	Mecseknádasd	
Nemçe	Hırvatistan - *Croatia*	Nempti	Nijemci (Hr.)
Ösek	Hırvatistan - *Croatia*	Eszék	Osijek (Hr.), Essegg (Alm.)
Pahşa	Macaristan - *Hungary*	Paks	
Peçuy	Macaristan - *Hungary*	Pécs	Fünfkirchen (Alm.)
Pespirim	Macaristan - *Hungary*	Veszprém	
Peşte	Macaristan - *Hungary*	Pest	
Pojega	Hırvatistan - *Croatia*	Pozsega	Požega (Hr.)
Salanta	Romanya - *Romania*	Nagyszalonta	Salonta (Rom.)
Segedin	Macaristan - *Hungary*	Szeged	
Sengrot	Macaristan - *Hungary*	Zalaszentgrót	
Sigetvar	Macaristan - *Hungary*	Szigetvár	Großsiget (Alm.)
Solnok	Macaristan - *Hungary*	Szolnok	
Sombor	Sırbistan - *Serbia*	Zombor	Zombor (Sr.)
Şikloş	Macaristan - *Hungary*	Siklós	
Şimentorna	Macaristan - *Hungary*	Simontornya	
Şinova	Slovakya - *Slovakia*	Dunacsún	Čunovo (Slo.)
Tımışvar	Romanya - *Romania*	Temesvár	Timişoara (Rom.)
Titel	Sırbistan - *Serbia*	Titel	
Uyvar	Slovakya - *Slovakia*	Érsekújvár	Nové Zámky (Slo.), Neuhäusel (Alm.)
Vaç	Macaristan - *Hungary*	Vác	
Valkovar	Hırvatistan - *Croatia*	Vukovár	Vukovar (Hr.), Wukowar (Alm.)
Valpova	Hırvatistan - *Croatia*	Valpovo	
Varad	Romanya - *Romania*	Nagyvárad	Oradea (Rom.)
Varadin	Sırbistan - *Serbia*		Petrovaradin (Sr.)
Verseç	Sırbistan - *Serbia*	Érsomlyó	Vršac (Sr.)
Vilagoş	Romanya - *Romania*	Világos	Şiria (Rom.), Wilagosch (Alm.)
Vişegrad	Macaristan - *Hungary*	Visegrád	
Viyana	Avusturya - *Austria*	Bécs	
Vukin	Hırvatistan - *Croatia*	Vukin (?)	Šarengrad (?)
Yakova	Hırvatistan - *Croatia*	Diakovár	Djakovo (Hr.)
Yanık	Macaristan - *Hungary*	Győr	Raab (Alm.)
Yanoşalma	Macaristan - *Hungary*	Jánoshalma	
Zemun	Sırbistan - *Serbia*	Zimány	Zemun (Sr.)

KATALOG

CATALOUGE

ARAT (Arad - Romanya)

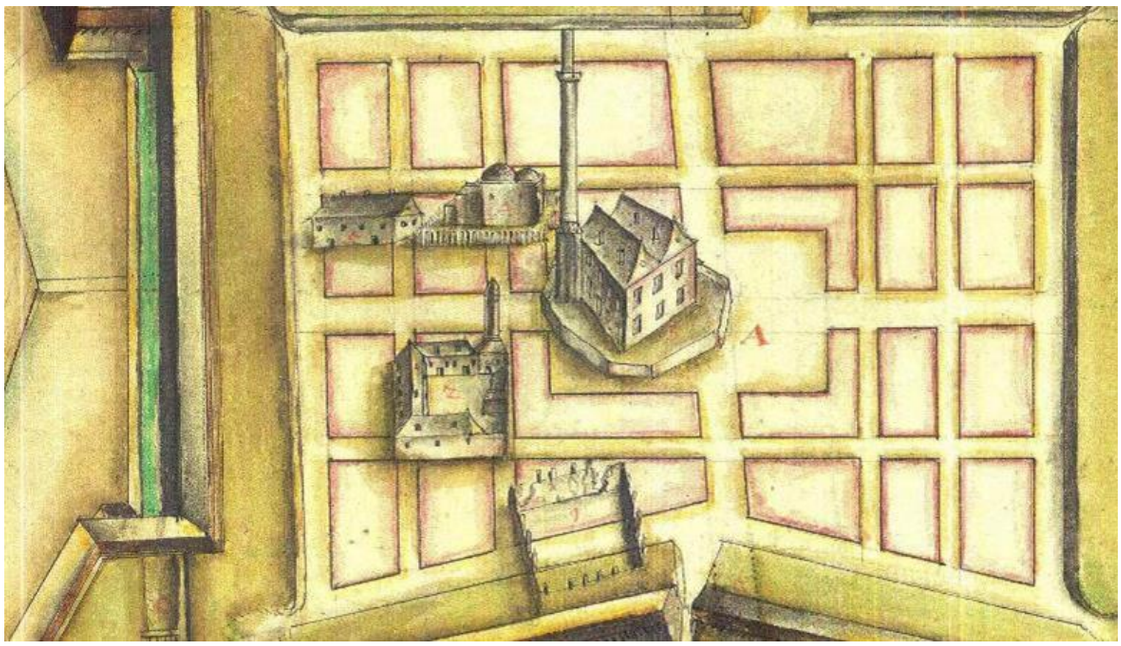
ARAT (Arad - Romania)

Köprülü Mehmed Paşa Tekkesi: Evliyâ Çelebi, Köprülü Mehmed Paşa'nın Yanova Kalesi'ni fethettikten sonra Arat palankasını da imâr edip bir câmi ve bir büyük han, hastane, mütevellîhâneler, mektep, imâret ve bir tekke yaptırdığını bildirmektedir[13]. Budapeşte Askerî Târih Müzesi'nde yer alan 1715 târihli Arat gravüründe Evliyâ Çelebi'nin bahsettiği Köprülü Külliyesi çizilmiştir[14].

Şehitlik: Elçi Hasan Paşa'nın Erdel kıralı tarafından bozguna uğratıldığı yerdeki şehitlik Moroş nehri kenarındaydı. Evliyâ Çelebi, bütün şehitlerin kabirlerini ziyâret ettiğini bildirmektedir[15].

Köprülü Mehmed Pasha Lodge: Evliyâ Çelebi reports that after Köprülü Mehmed Pasha conquered the Yanova Fortress, he also commissioned the reconstruction of the Arat Palanka and the building of a mosque and a large inn, a hospital, trustee housing, a school, a soup kitchen, and a lodge[13]. The Köprülü Complex, which Evliyâ Çelebi mentions, is drawn in an Arat engraving dated 1715 displayed in the Military History Museum in Budapest[14].

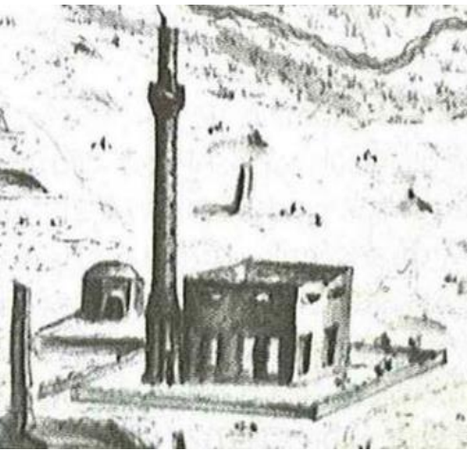
Martyrs' Cemetery: The martyrs' cemetery where Ambassador Hasan Pasha was defeated by the king of Erdel was on the banks of the Morosh River. Evliyâ Çelebi reports that he visited the graves of all the martyrs[15].

◆ 1715 tarihli Arat gravüründe Köprülü Mehmed Paşa Külliyesi (HG-01)

◆ Köprülü Mehmed Pasha Complex in the Arat engraving dated 1715 (HG-01)

13. Evliyâ Çelebi 5/539-540
14. Sudár 2014: 144
15. Evliyâ Çelebi 5/540

◆ Beçkerek'te Sokollu Mehmed Paşa Câmii ve türbe (Luigi Ferdinando Marsigli – 1697. B. Sudár'dan)

◆ Sokollu Mehmed Pasha Mosque and tomb in Beçkerek (Luigi Ferdinando Marsigli – 1697. From B. Sudár)

BAÇ (Bács - Macaristan)

BAÇ (Bács - Hungary)

Ferhat Baba Sultan Türbesi: Kale hendeğinin kenarında yer alıyordu[16].

Ferhat Baba Sultan's Tomb: The tomb was located on the edge of the fortress moat[16].

BAYA (Baja - Macaristan)

BAYA (Baja - Hungary)

Segedin Sancağı'na bağlı Baya Kalesi'nde ismini bilmediğimiz bir tekke bulunuyordu[17].

There was a lodge, whose name we do not know, in the Baya Fortress of the Segedin Sanjak[17].

BEÇEY (Törökbecse - Macaristan)

BEÇEY (Törökbecse - Hungary)

Tisa Nehri kenarında Çanad Sancağı'na bağlı Beçey Kalesi'nde bir tekke yer alıyordu[18].

There was a lodge associated with the Beçey Fortress of the Çanad Sanjak on the banks of the Tisa River[18].

BEÇKEREK (Nagybecskerek / Zrenjanin - Sırbistan)

BEÇKEREK (Nagybecskerek / Zrenjanin - Serbia)

Sokollu Mehmed Paşa Tekkesi ve Türbe: Evliyâ Çelebi, şehirdeki han, câmi, hamam, imâret, medrese, mekteb, mescid ve tekkenin Sokollu Mehmed Paşa'nın hayır eseri olduğunu bildirip kâgir yapılı ve kurşunla örtülü olduğunu belirtmektedir[19]. Luigi Ferdinando Marsigli'nin 1697 târihli gravüründe Sokollu Mehmed Paşa Câmii'nin yanında kubbeli bir türbe görülmektedir[20].

Sokollu Mehmed Pasha Lodge and Tomb: Evliyâ Çelebi reports that the inn, mosque, hammam, soup kitchen, madrasah, school, masjid, and lodge in the city were the charitable works of Sokollu Mehmed Pasha and were made of masonry and covered with lead[19]. Luigi Ferdinando Marsigli's engraving from 1697 depicts a domed tomb next to the Sokollu Mehmed Pasha Mosque[20].

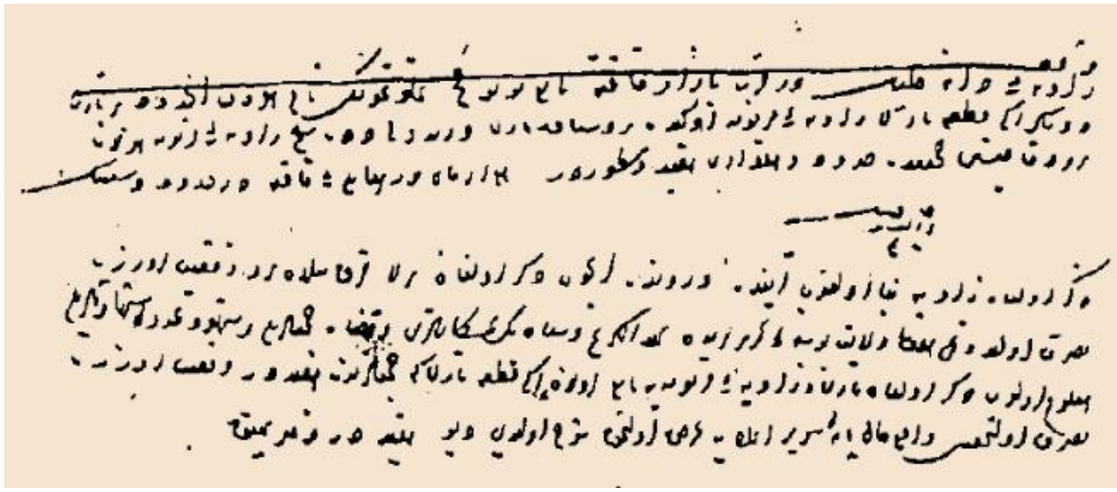
BEŞENOVA (Besenyő / Dudestii Vechi - Romanya)

BEŞENOVA (Besenyő / Dudestii Vechi - Romania)

Çanad Sancağı'na bağlı Beşenova Kalesi'nde bir tekke yer alıyordu[21].

There was a lodge in the Beşenova Fortress of the Çanad Sanjak[21].

16. Evliyâ Çelebi 7/312
17. Evliyâ Çelebi 7/307
18. Evliyâ Çelebi 7/323
19. Evliyâ Çelebi 7/323. Sokollu Mehmet Paşa Vakfiyesi'nde yalnızca câmi, hamam ve dükkânlar zikredilmiştir. "Sinan Bey oğlu eski Sadrazam Şehit Mehmet Paşa Vakfı" VGMA 572/27/20.
Only mosques, baths, and shops are mentioned in the Sokollu Mehmed Pasha Foundation document.
"Sinan Bey's son, former Grand Vizier Martyr Mehmed Pasha Foundation," VGMA 572/27/20.
20. Sudár 2014: 162
21. Evliyâ Çelebi 7/322

◆ Dâna Halil Zâviyesi Vakfı'na ait Tapu Tahrir Defteri'ndeki kayıt (Binark 1993:247)

◆ Record in the Land Registry Book of the Dâna Halil Lodge Foundation (Binark 1993:247)

BOBOFÇA (Babócsa - Macaristan)

BOBOFÇA (Babócsa - Hungary)

Dâna Halil Zâviyesi: Bobofça'daki zâviyenin vakfına ait 3 tarla, 462 numaralı (Hicrî 975/ Milâdî 1567-1568) Tapu Tahrir Defteri'nin 56. sırasında kayıtlıdır[22].

Bobofça harbinde şehid olan Karabatak Mehmed Paşa, Kethüdâ Mehmet Ağa[23] ve Deli Nasuh Paşa[24] burada medfun devlet adamlarıdır.

Dâna Halil Lodge: Three fields belonging to the foundation of the lodge in Babócsa are registered in the 56th line of Land Registry Book numbered 462 (Hijri 975/Gregorian 1567-1568)[22].

The statesmen buried here are Karabatak Mehmed Pasha, Kethüdâ Mehmed Ağa[23], and Deli Nasuh Pasha[24], who were martyred in the war in Babócsa.

BUDİN (Buda - Macaristan)

BUDIN (Buda - Hungary)

Evliyâ Çelebi, Budin'in Tabakhane Mahallesi'nde 3, varoşta ise 7 tekke yer aldığını belirtip hem tekkeler hem de türbelerle ilgili tafsîlatlı bilgiler vermektedir[25]. Seyyahın sayı belirtip bilgi vermedikleriyle birlikte, Budin'de 13 tekke, 16 türbe bulunduğunu tespit ettik. Tekke-türbelerin hâricinde, Akıncı Mezarlığı, Gâziler Mezarlığı, Galiçya Şehitliği, Abdi Paşa ve Hatice Hanım'ın kabirleri ile müzelerde bulunan mezar taşları şehirdeki Türk hâtıralarıdır.

Tekke-türbelerin hâricinde, Akıncı Mezarlığı, Gâziler Mezarlığı, Galiçya Şehitliği, Abdi Paşa ve Hatice Hanım'ın kabirleri ile müzelerde bulunan mezar taşları şehirdeki Türk hâtıralarıdır. Abdulmümin Paşa[26], Cerrah Kasım Paşa[27], Karakaş Mehmet Pasha[28], Kenan Süleyman Pasha[29],

Evliyâ Çelebi reports that there were 3 lodges in the Tabakhane District of Buda and 7 lodges in the suburbs, and he gives detailed information about both the lodges and the tombs[26]. We determined that there were 12 dervish lodges and 16 tombs in Buda, although the traveler did not give information about the numbers. In addition to lodges and tombs, there are other Turkish sites and relics such as the Akıncı Cemetery, Veterans' Cemetery, Galician Martyrs' Cemetery, Abdi Pasha and Hatice Hanım's graves, and tombstones in museums in the city.

The location of graves of statesmen such as Abdulmümin Pasha[26], Cerrah Kasım Pasha[27], Karakaş Mehmet Pasha[28], Kenan Süleyman Pasha[29],

22. Binark 1993: 220.
Bu tekkeyi bize bildiren Sn. Refik Engin'e teşekkür ederim.
We thank Mr. Refik Engin for informing us about this lodge.

23. Mehmed Süreyyâ, 1996: 4/1063.
Karabatak Mehmet Paşa, Halep ve Erzurum defterdarlıklarının ardından Budin'e defterdar olarak gelmiştir. 1601'de Budin Beylerbeyi olan paşa, 1 yıl sonra Bobofça'da şehit olmuştur. Sadrazam İbrahim Paşa'nın kethüdâsı olan Mehmet Ağa da aynı harpte Mehmet Paşa ile birlikte şehit olmuştur. Kanije Muhasarası'ndaki meşhur hâdisede, Avusturyalıların Tiryaki Haşan Paşa'ya karşı gösterdikleri başlar, bu iki şehidin başlarıdır.
Karabatak Mehmed Pasha came to Buda as a treasurer after some years in Aleppo and Erzurum. The pasha, who became the governor of Buda in 1601, was martyred in Babócsa a year later. Mehmed Ağa, who was the chamberlain of Grand Vizier İbrahim Pasha, was also martyred together with Mehmed Pasha in the same war. In a famous incident in the Kanije Siege, the heads that the Austrians displayed to Tiryaki Hasan Pasha were the heads of these two martyrs.

24. Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1231
1597'de Sigetvar Beyi iken 1601'de Bobofça Muharebesi'nde şehit olmuştur.
He became a ruler (bey) of Sigetvar in 1597 and was martyred in the Battle of Babócsa in 1601.

25. Evliyâ Çelebi 6:316, 324

26. Mehmed Süreyyâ 1996: 4/129
Konya beylerbeyi olan Abdulmümin Paşa, 1684'te Budin'de şehit olmuştur.
Abdulmümin Pasha, who was the governor of Konya, was martyred in Buda in 1684.

27. Mehmed Süreyyâ 1996: 3/875
Eğri, Yanova, Tımışvar ve Erzurum beylerbeyliği yapan Kasım Paşa, 1675'te Budin valisi olmuş, ertesi yıl vefat etmiştir. Paşa, Budin Kalesi'nde burç inşâ ettirmiştir.
Kasım Pasha, who was governor of Eger, Yanova, Timisoara, and Erzurum, became the governor of Buda in 1675 and passed away the next year. He had a bastion built in the Buda Fortress.

rakaş Mehmet Paşa[28], Kenan Süleyman Paşa[29], Semender Paşa[30], Serdar Ali Paşa[31], Seydîzâde Mehmet Paşa[32], Sofu (Hacı) Mehmet Paşa[33], Hattat Ali Çelebi[34] ve Uzun Bâlî Efendi[35] Budin'de vefât edip kabri bilinmeyen devlet adamlarıdır.

Ahmed Bey Türbesi: Budin'de Paşa Sarayı Câmii'nin avlu kapısı önünde yer alıyordu[36]. Ekrem Hakkı Ayverdi, türbenin İlbasan Sancak Beyi Ahmed Bey'e ait olabileceğini bildirmektedir[37]. Türbenin kapısı üzerindeki kitâbesini Evliyâ Çelebi bildirmektedir:

> *"…musanna mermer döşeli pâk haremi kapusu dibinde bir kurşumlu kubbe-i âlî içinde Gâzî Ahmed Beğ medfûndur. Bu kubbe-i pür-envârın atebe-i ulyâsı üzre celî hat ile târîhi budur:*
>
> *Azm-i gülzâr-ı cinân ettikde Bârî yâr ola Evc-i a'lâyı bu yıl Ahmed Bey etti âşiyân Sene (---)"*

Evliyâ Çelebi'nin sene kısmını boş bırakarak bildirdiği beyitteki son mısranın[38] ebced hesabıyla karşılığı 1032'yi vermektedir ki bu da milâdî 1622/23'e denk gelir:

Semender Pasha[30], Serdar Ali Pasha[31], Seydîzâde Mehmet Pasha[32], Sofu (Hacı) Mehmet Pasha[33], Hattat Ali Çelebi[34], and Uzun Bâlî Effendi[35] who passed away in Buda are unknown.

Ahmed Bey's Tomb: The tomb was located in front of the courtyard gate of the Pasha Palace Mosque in Buda[36]. Ekrem Hakkı Ayverdi reports that the tomb may have belonged to Ahmed Bey of the İlbasan Sanjak[37]. Evliyâ Çelebi reports the inscription on the door of the tomb as follows:

> *"…Ghazi Ahmed Bey is buried under a leaded dome at the foot of the radiant marble-covered harem door. This is the history written in jeli calligraphy at the pediment of this luminous dome:*
>
> *Azm-i gülzâr-ı cinânettikde Bârî yâr ola Evc-i a'lâyı bu yıl Ahmed Bey etti âşiyân Sene (---)"*

The abjad calculation of the last verse[38] in the couplet, which Evliyâ Çelebi reported while leaving the year part blank, is 1032, which corresponds to 1622/23 in the Gregorian calendar:

اشيان		اندي		احمد بك		بو يل		اعلابي		اوج	
362		*415*		*75*		*48*		*122*		*10*	
ا	1	ا	1	ا	1	ب	2	ا	1	ا	1
ش	30									د	6
	0	ت	400	ح	8	و	6	ع	70		
ى	10	د	4	م	40	ى	10	ل	30	ج	3
ا	1	ى	10	د	4	ل	30	ا	1		
ن	50			ب	2			ى	10		
				ك	20			ى	10		

toplam 1032

Giovanni Domenico Fontana, Budapeşte Târih Müzesi'nde yer alan 1686 târihli Budin kuşatma gravüründe Ahmed Bey Türbesi'ni Evliyâ Çelebi'nin târiflediği gibi Paşa Sarayı Câmii'nin önünde kubbeli olarak çizmiştir. Muhtemelen sekizgen planlı ve kurşun kubbeli olan Ahmed Bey Türbesi'nde tek oluklu bir çeşme de bulunuyordu. Bu çeşme, Orta Hisar'ın tek çeşmesi olup suyu, Tuna'dan çarklarla getiriliyordu[39].

Giovanni Domenico Fontana portrayed Ahmed Bey's Tomb in front of the Pasha Palace Mosque as having a dome, as described by Evliyâ Çelebi, in a Buda siege engraving dated 1686, which is in the Budapest History Museum. Ahmed Bey's Tomb, which probably had an octagonal plan and lead dome, also had a single-spout fountain. This fountain was the only fountain of Orta Hisar, and its water was brought from the

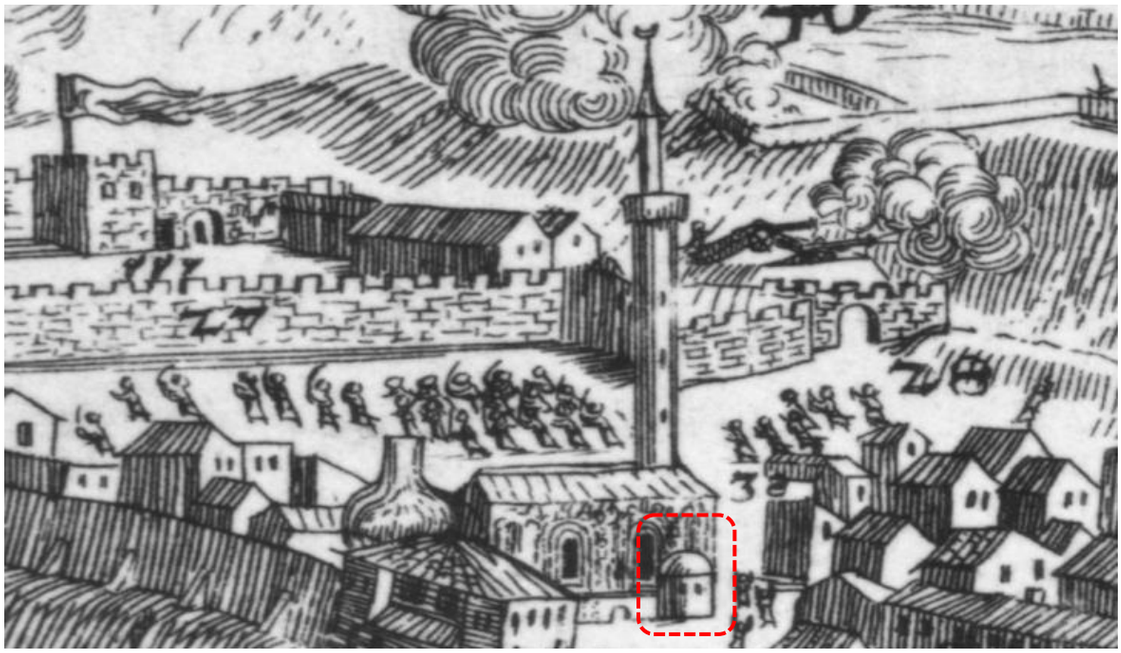
28. Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1059.
1612'de Bosna beylerbeyi, 1613'te Kanije ve 1621'de de Budin valisi olan Mehmet Paşa, Eylül 1621'deki harpte şehit olmuştur. Nakşibendî meşrep olan vali, cesur ve tedbirli olup şehit olması orduya tesir eylemiştir. Savaşı idaredeki ustalığı padişahın dikkatini çekmiş ve bu durum sadrazamlığın kendisine verilmesine sebep olacağından zamanın sadrazamının haset etmesine sebep olmuştur.
Mehmed Pasha, who was governor of Bosnia in 1612, governor of Kanije in 1613, and governor of Buda in 1621, was martyred in the war in September 1621. The governor, who was a Naqshbandi himself, was brave and cautious, and his martyrdom had an impact on the army. His mastery in the administration of war attracted the attention of the sultan and made the grand vizier of the time envious of him as it might have gained him the title of grand vizier.
Mehmed Süreyyâ, 1996: 4/1059.

29. Mehmed Süreyyâ 1996: 3/885.
1662'de Budin valisi olan Süleyman Paşa, Budin'e varışının ardından sene sonunda vefat etmiştir.
Süleyman Pasha, who became governor of Buda in 1662, passed away at the end of the year after his arrival in Buda.

30. Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1495.
İstolni Belgrad muhafızı iken Budin'in kurtarılmasına memur olmuştur. 1007'de (1598/99) şehit olmuştur.
He was an officer during the capturing of Buda while serving in the Székesfehérvár (İstolni Belgrad) guard. He was martyred in H. 1007 (1598/99).

31. Evliyâ Çelebi 6/93
Serdar Ali Paşa, Kırkkilise'de doğmuştur. Kaptan Hasan Paşa hizmetinde yetişip Derviş Mehmed Paşa kethüdası, defterdar, Mehmed Han Validesi kethüdası ve kapudan paşa olup Akdeniz Boğazı'nda iki kale inşa etmiştir. Sonra Varat fâtihi olup ardından bu Erdel'e serdar ve Uyvar'a gidip Uyvar fethinden sonra Budin'de vefat etti.
Serdar Ali Pasha was born in Kırkkilise. He grew up in the service of Captain Hasan Pasha and became treasurer to Dervish Mehmed Pasha, Mehmed Han Valide, and the Grand Admiral and built two fortresses in the Mediterranean Strait. Subsequently, he became the conqueror of Varat and then Commander-in-Chief of Erdel and went to Uyvar. He passed away in Buda after the conquest of Uyvar.

32. Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1070.
Seydî Ahmed Paşa'nın oğludur. Rumeli, Niğde, Tımışvar, Kanije ve Yanova'da muhafızlık görevi yapan Mehmet Paşa, 1684'te Kara Mehmet Paşa'nın komuta ettiği harpte Budin'de şehit olmuştur. Kahramanlığı ve yiğitliğiyle meşhur olan paşanın şehadetinden sonra Almanya imparatoru bile "bir yarar adamdı" diye övmüştür.
He was the son of Seydî Ahmed Pasha. Mehmet Pasha, who served as a guard in Rumeli, Niğde, Tımışvar, Kanije, and Yanova, was martyred in Buda in 1684 in the war led by Kara Mehmet Pasha. After the martyrdom of the pasha, who was famous for his heroism and valor, even the German emperor praised him as "a useful man."

◆ G. D. Fontana'nın 1686 tarihli gravüründe Budin'de Paşa Sarayı Câmii önünde Ahmed Bey Türbesi (HG-05)

◆ Ahmed Bey's Tomb in front of Pasha Palace Mosque in Buda as portrayed in G. D. Fontana's engraving dated 1686 (HG-05)

Began Palankası'nda (günümüzdeki adı *Szabadbattyán*) iken hastalanan sadrazamın kardeşi Ali Bey hava değişimi için Budin'e geldiğinde burada vefat etmiş ve Ahmed Bey türbesine defnedilmiştir[40]. Günümüzde câmi ve türbenin yerinde tiyatro binâsı bulunmaktadır.

Arslan Paşa Türbesi: Yahyalılar ailesine mensup olan Arslan Paşa, 1565-66 arasında Budin Beylerbeyliği yapmıştır. Vazifesi esnasında Tata ve Vesprem kalelerinin elden çıkması sebebiyle boynu vurulmuş, Budin'de bânisi olduğu Baruthâne Kalesi'nin yakınına defnedilmiştir[41].

Bâlî Paşa Türbesi: 1545'te de Budin valisi olan Bâli Paşa kaleyi tamir ettirip burç ilâve etmiş, 1553'te vefat etmiştir[42]. Türbesi, Budin Kalesi'nde Eski Kral Sarayı yakınında Bâlî Paşa Meydanı'ndaydı[43].

Bâlî Paşa Tekkesi: Gül Baba Zâviye'sinin sınırlarının kaydedildiği 1591 târihli tahrirde, zâviyenin Bâlî Paşa Tekkesi bağlarıyla komşu olduğu yazılıdır. Burada zikredilen Bâlî Paşa Tekkesi'nin kaledeki Bâlî Paşa Meydanı'nda olması muhtemeldir[44].

Danube by cog wheels[39]. Ali Bey, the grand vizier's brother, fell ill while in Began Palankasi (currently called Szabadbattyán) and passed away when he came to Buda for a change of air. He was buried in Ahmed Bey's Tomb[40]. Today, the mosque and tomb have been replaced by a theater building.

Arslan Pasha's Tomb: Arslan Pasha, who was a member of the Yahyalılar family, was governor of Buda in 1565-66. He was beheaded during his appointment as a result of the loss of the Tata and Vesprem castles and he was buried near the Baruthane Fortress, which was under the administration of Buda[41].

Bâlî Pasha's Tomb: Bâli Pasha, who was governor of Buda in 1545, had the castle repaired and added several bastions. He passed away in 1553[42]. His tomb was in the Bâli Pasha Square, near the Old King's Palace in the Buda Fortress[43].

Bâlî Pasha Lodge: In the Tahrir register dated 1591, in which the boundaries of the Gül Baba Lodge were recorded, it was noted that the lodge was adjacent to the vineyards of the Bâlî Pasha Lodge. It is possible that the lodge mentioned here is located in Bâlî Pasha Square inside the castle[44].

33. Evliyâ Çelebi 1/125; Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1073. 1534'te Rumeli Beylerbeyi olan Sofu Mehmet Paşa, Bağdat ve Bosna'da görev yaptıktan sonra 1551'de Budin Beylerbeyi olmuştur. İstanbul ve Sofya'da hayır eserleri inşa ettiren banî, görevi sırasında bir Yahudi tarafından zehirlenerek vefat etmiştir.
Sofu Mehmet Pasha, who became the governor of Rumelia in 1534, became Buda Governor in 1551 after serving in Baghdad and Bosnia. The pasha, who had charitable works constructed in İstanbul and Sofia, was poisoned by a Jew during his time of service.

34. 1569'da defterdarlık memuru olarak Macaristan'a gelen Hattat Ali Çelebi, 1587'deki vefâtına kadar Budin'de yaşamıştır. Vefatından sonra geride bıraktığı eşyalarının kayıtlı olduğu Tereke Defteri Macar asıllı Türk Tarihçisi ve Arşiv Uzmanı Dr. Lajos Fekete tarafından 1979'da "*16. Yüzyılda Taşralı Bir Türk Efendi Evi*" başlığıyla yayınlanmıştır. 16 sayfa, 584 kalem eşyadan oluşan defter, Macaristan'daki Türk maddî kültürünün tanınması için önemli bir kaynaktır. Budinli Ali Çelebi Efendi'nin günlük ve özel kıyafetleri, mutfak eşyaları, asker kıyafetleri, silah ve hançerleri, hamam takımı, kahve takımı, çini takımı, kütüphanesi, yazı takımları gibi pek çok eşyası bulunuyordu. 2014'te Ali Çelebi'nin terekesinden yola çıkarak Sigetvar Türk Evi Müzesi kurulmuştur.
Calligrapher Ali Çelebi, who came to Hungary as a bookkeeper in 1569, lived in Buda until his death in 1587. A promissory notebook, in which the belongings he left behind after his death were recorded, was prepared by Hungarian-born Turkish historian and archive specialist Dr. Lajos Fekete in 1979. It was published with the title of "A Provincial Turkish Master's House in the 16th Century." The notebook, which consists of 16 pages and 584 items, is an important source for the recognition of Turkish material culture in Hungary. Ali Çelebi Efendi from Buda had many belongings, such as daily and special clothes, kitchen utensils, military outfits, daggers and other weapons, a Turkish bath set, a coffee set, a ceramic tile set, a library, and writing sets. The Sigetvar Turkish House Museum was established in 2014 from Ali Çelebi's estate.

35. Mehmed Süreyyâ 1996: 2/357
1496'da doğmuştur. Müderris ve kadı olup 1570'de Budin kadısı iken vefat etmiştir. İbn Kemâl'in öğrencisi bir olup hocasının bütün eserlerine, haşiye yazmış ve tashih etmiştir.
He was born in 1496. He was a professor and judge and he passed away in 1570 while he was a judge in Buda. He became a student of İbn Kemâl and he annotated and edited all the works of his teacher.

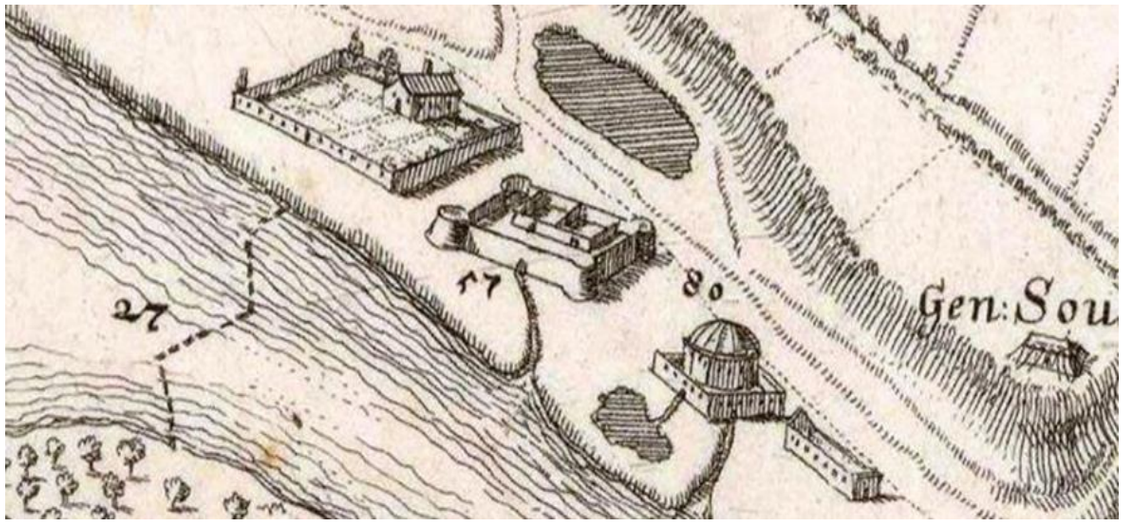
36. Evliyâ Çelebi 6:313

37. Ayverdi 2000: 1/132

38. B. Sudár, ebced hesâbında seyahatnâmedeki imlâya göre "*etti*" ve "*yıl*" kelimelerinde ye harflarini iki defa fazladan yazarak 20 yıl farklı hesaplamıştır. Çıkan tarihe göre Yahyapaşazâde Ahmed Bey'in türbesi olabileceğini bildirmektedir (Sudár 2013: 71-72).
B. Sudár, in his abjad calculation, calculated a difference of 20 years by writing the letters "ye" twice in the words "etti" and "yıl" according to the spelling in the travelogue. According to this date, it was reported that it could have been the tomb of Yahyapaşazâde Ahmed Bey (Sudár 2013: 71-72).

◆ C. de Juvigny'nin 1686 Budin kuşatma gravüründe Budin Baruthânesi (57 numara, HG-03)

◆ Baruthane in Buda in C. de Juvigny's 1686 Buda siege engraving (number 57, HG-03)

◆ VGMA 1197/79 (26 Safer 1000 - 13 Aralık 1591)

◆ VGMA 1197/79 (26 Safer 1000 -13 December 1591)

"Budin'de merhûm Çakır Ağa Zâviyesi Mescidi'nde yevmi iki akça ile imam olub enam-ı şerîf tilâvet iden Seyyid Niyazi fâriğ olub yerine Abdurrahman Alaadine naibi arz eyledikte buyruldu"

Baruthane Kalesi Zâviyesi: Baruthâne Kalesi, Budin'in kuzeyinde, Gül Baba bayırına yakın, Tuna kenarında yer alıyordu. Evliyâ Çelebi, kalede bir zâviye bulunduğunu bildirmektedir[44].

Çakır Ağa Zâviyesi: VGMA'da 1197 numaralı Rumeli Mahlût Defteri'nin 79. sayfasında *Budin'de merhûm Çakır Ağa Zâviyesi Mescidi* vakfının hurûfat kaydı bulunmaktadır.

Dârüşşifâ Zâviyesi: Budin Kalesi'nde Orta Câmi ile Yeniçeri Odaları yanında yer alıyordu. Garipleri ve seyyahları tedâvi için kurulan bu zâviye, Yeniçeri Ocağı tarafından gözetiliyordu[45].

Gâzi Gerz İlyas Tekkesi ve Türbesi: Tekke, Budin Kalesi'nin güneyinde, Gellert Tepesi olarak bilinen yerde yer alıyordu. Osmanlı döneminde bu tepede bir palankanın yer aldığı bilinmektedir. Bu palanka içinde, câmi, tekke ve türbe bulunuyordu[46]. Ludwig Nicolaus von Hallart, 1686 târihli kuşatma gravüründe Gerz İlyas Tepesi'ndeki palankayı çizmiştir[47]. Günümüzde bu yapılardan hiçbir iz kalmadığı tepe, turistlerin seyir terası olarak kullanılmaktadır. Evliyâ Çelebi, tekke hakkında şu bilgileri vermektedir[48]:

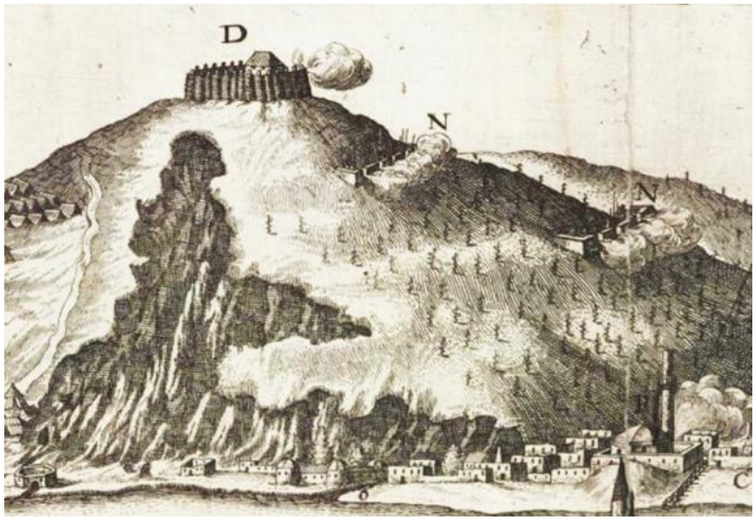
Baruthane Fortress Lodge: The Baruthane Fortress was located in the north of Buda, close to the Gül Baba slope, on the banks of the Danube. Evliyâ Çelebi reports that there was a lodge in the fortress[44].

Çakır Ağa Lodge: Page 79 of Rumeli Mahlut Register numbered 1197 in the VGMA contains a typeface record of the disbanded Çakır Ağa Lodge Masjid Foundation in Buda.

Dârüşşifâ Lodge: This lodge was located next to the Orta Mosque and the Janissary Chambers in the Buda Fortress. This lodge, which was established for the care of strangers and travelers, was supervised by the Janissary Corps[45].

Gâzi Gerz İlyas Lodge and Tomb: The lodge was located south of the Buda Fortress, in an area known as Gellert Hill. It is known that there was a palanka on this hill during the Ottoman period. This palanka included a mosque, a lodge, and a tomb[46]. Ludwig Nicolaus von Hallart depicted the palanka on the Gerz Elijah Hill in his siege engraving dated 1686[47]. Today, no traces of these structures remain on the hill, which is used as a viewing terrace for tourists. Evliyâ Çelebi gives the following information about the lodge[48]:

39. Ayverdi 2000: 1/101, 132
40. Evliyâ Çelebi 7: 105
41. Altaylı 2006: 33, Mehmed Süreyyâ 1996: 1/324, Evliyâ Çelebi 6/334; Ayverdi 2000: 1/132
42. Mehmed Süreyyâ 1996: 2/357-358
43. Evliyâ Çelebi 6/334
44. Kökel 2022:93
44. Evliyâ Çelebi 6/325
45. Evliyâ Çelebi 6/330
46. Evliyâ Çelebi 6/326-327, 333, 338
47. Dresden Kütüphânesi, Inv.-Nr.: SLUB/KS B1151
48. Evliyâ Çelebi 6/326-327, 333, 338

Bu sultan ne Bektaşî, ne Halvetî, ne Kalenderi, ne Kümeylî ve ne Yesevî 370 adet tarikatın birinden değil, ancak İmam-ı Azam mezhebinden Allah yolunda mücahit Gazi Gerz İlyas bir yiğit er imiş. Semendire Sancağı yakınında Bana kasabasından bir dilâver gazi, hünerli, cesur, er yiğit imiş. Nice sene bu kâfiristanı ve ümmet-i Muhammed'i korutup sonunda kâfirler bir hile ile bir pusudan Gazi Gerz İlyas'ı şehit ederler. Kâfirler yine bu gaziye sevgilerinden bu yüksek tepenin üzerine gömerler. Hâlâ kalesi içinde bir küçük tekke ve birkaç fukaraları var, Allah rahmet eylesin. Kaledeki Câmi yanında Gerz İlyas mağarasını ziyaret edip ruhları için Yâsîn -i şerif okuyup ruhaniyetlerinden yardım talip ettik. Zira bir hadiste: "Tereddüde düştüğünüz bir işte kabir ehlinden istimdad ediniz" buyurmuşlardır. Hamd olsun ziyaret edip kıble duvarı yüzüne küstahâne bu müfredi yazdık. Beyt:

Mücâhid fi sebilillâh idi her demde Gerz İlyas
Anın rûyâbın olsun bize rehber ola Hızr İlyas.

This sultan is neither Bektashi, nor Halveti, nor Kalenderi, nor Kümeyli, nor one of the 370 Yesevi sects, but a valiant soldier from the sect of Imam-i Azam, Ghazi Gerz İlyas, a warrior on the path of Allah. He was a veteran and a skillful, brave, valiant man from Bana near the Semendire Sanjak. For many years, he protected this land of the infidel and the Ummah of Muhammad, and finally Ghazi Gerz İlyas was martyred by the infidels in an ambush with a hoax. The infidels buried him on this high hill out of their affection for this veteran. They still have a small lodge with some paupers in the fortress, may Allah have mercy on them. We visited the cave of Gerz İlyas next to the mosque in the fortress and recited the Yâsîn-i Şerif for his soul and sought help from his spirit. A hadith says: "Benefit from those in eternal rest for matters in which you are in doubt". With thanks to Allah, we visited and wrote this text on the face of the qibla wall. Verse:

Mücâhid fi sebilillâh idi her demde Gerz İlyas

Anın rûyâbın olsun bize rehber ola Hızr İlyas.

◆ Ludwig Nicolaus von Hallart'ın 1686 tarihli kuşatma gravüründe Gerz İlyas Tepesi'nin Peşte tarafından görünüşü (HG -07) ve Budin Kalesi'nden Gerz İlyas Tepesi (2015)

◆ Ludwig Nicolaus von Hallart's 1686 siege engraving of Gerz İlyas Hill as viewed from Pest (HG-07) and Gerz İlyas Hill from Buda Fortress (2015)

◆ Heinrich Ottendorf'un 1667 târihli gravüründe Gerz İlyas Tekkesi

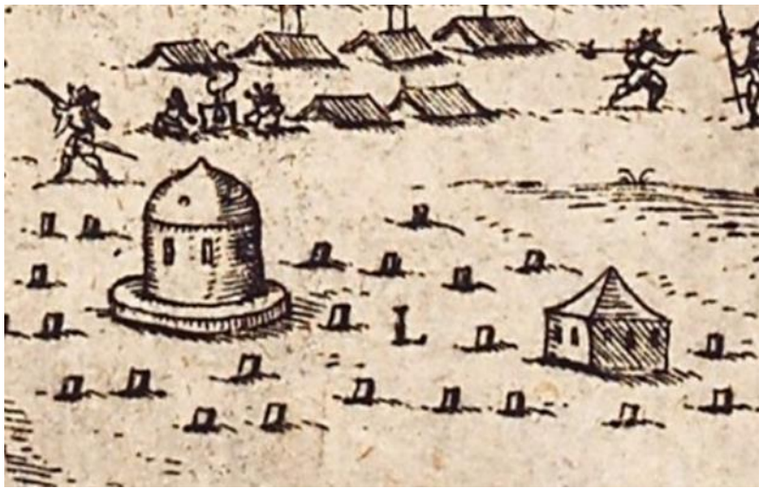
◆ Gerz İlyas Lodge in Heinrich Ottendorf's 1667 engraving

- Gül Baba Türbesi (1667, Ottendorf)
- Gül Baba Tomb (1667, Ottendorf)

Gül Baba Tekkesi ve Türbesi: Kanuni Sultan Süleyman döneminde Budin seferine katılıp burada vefat eden Gül Baba, Isparta'daki Veli Baba Dergâhı'nda mensup Bektaşi olup Gaziyân-ı Rûm'un son temsilcilerindendir. 1543 ile 1548 yılları arasında Budin Beylerbeyliği yapan Yahyâ Paşazâde Mehmed Paşa tarafından inşa ettirilen Gül Baba Türbesi klasik Osmanlı mimarisi üslubunda, sekizgen planlı ve kubbeli bir eserdir. Türbenin yakınında Gül Baba adına büyük bir Bektaşi Tekkesi de tesis edilmiştir. Budin'de Osmanlı hâkimiyetinin sona ermesiyle birlikte tekke yıktırılmış türbe ise şapele dönüştürülmüştür. Bu sayede yok olmaktan kurtulan Gül Baba Türbesi özellikle 19. yüzyılın sonlarındaki siyasi gelişmelere paralel olarak devamlı surette bakımı yapılarak onarılmıştır. Sultan Abdülaziz'in 1867'deki Avrupa seyahati ile birlikte tekrar hatırlanan Gül Baba Türbesi, Osmanlı Devleti tarafından 1884'te mimar Lajos Grill'e restore ettirilmiştir. Türbenin bulunduğu arazi özel mülkte olduğu için zaman zaman onarımlarla ilgili problemler yaşanmış, Macar Devleti'nin teşebbüsüyle türbe önce kamulaştırılmış sonrasında da korunacak eski eser olarak tescil edilmiştir. Peşte Başşehbenderleri Fahreddin Bey ve Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey, Gül Baba Türbesi'yle yakından ilgilenmişlerdir. Fahreddin Bey, Gül Baba Türbesi ve Macaristan'daki diğer Türk eserleriyle ilgili Târih-i Osmanî Encümeni Mecmuası'nda iki makale neşretmiştir. Ahmed Hikmet Bey de türbenin *Osmanlı tarz-ı mimârîsinde* onarılması için Ser-Mimar Kemâleddin Bey'in görevlendirilmesinde etkili olmuştur. Mimar Kemâleddin Bey, türbenin onarım projeleriyle birlikte Budapeşte'de o dönemde inşa edilmesi planlanan Gül Baba Camii'ni de tasarlamıştır. Kemâleddin Bey'in görevli olduğu dönemdeki onarımda türbenin döşemesi ve ahşap kapısı yenilenmiş, duvarların iç ve dış yüzleri tamir edilmiş, demir pencereler yapılmış ve ahşap parmaklıklı sanduka konulmuştur. Bu onarımın tezyini için Evkâf-ı Hümayun Nezareti tarafından sandukanın üstüne işlemeli bir puşîde, bir tâc-ı şerîf ve Hereke Fabrika-i Hümâyûnu'ndan halı ile şamdan, buhurdan, rahle, sehpa ve Kur'an-ı Kerim gönderilmiştir. Mimar Kemâleddin Bey'in tam olarak gerçekleştiremediği bu onarımda iç mekânda neo-klasik üslûpta süsleme-

Gül Baba Lodge and Tomb: Gül Baba, who participated in the Buda expedition during the reign of Süleyman the Magnificent and died there, was a Bektashi member of the Veli Baba Lodge in Isparta and one of the last representatives of Ghaziyân-ı Rum. Gül Baba's Tomb, built by Yahyâ Paşazâde Mehmed Pasha, who was governor of Buda between 1543 and 1548, has an octagonal plan and a dome in the style of classical Ottoman architecture. A large Bektashi lodge was also established in the name of Gül Baba near the tomb. With the end of Ottoman rule in Buda, the dervish lodge was demolished and the tomb was turned into a chapel. Thanks to this, the Tomb of Gül Baba was saved from destruction and has been constantly maintained and repaired in parallel with political developments since the end of the 19th century. Gül Baba's Tomb was remembered again with Sultan Abdülaziz's visit to Europe in 1867 and restored by architect Lajos Grill with a work order from the Ottoman state in 1884. There were problems with the repairs from time to time because the land where the tomb was located was private property. Finally, with the initiative of the Hungarian state, the tomb was expropriated and then registered as an ancient monument to be preserved. Pest Chief Constables Fahreddin Bey and Müftüoğlu Ahmed Hikmet Bey took close interest in Gül Baba's Tomb. Fahreddin Bey published two articles in the *Târih-i Osmanî Encümeni Mecmuası* journal of Ottoman history on Gül Baba's Tomb and other Turkish works in Hungary. Ahmed Hikmet Bey was also influential in appointing Chief Architect Kemâleddin Bey for the restoration of the tomb in the Ottoman architectural style. In addition to the restoration projects for the tomb, architect Kemâleddin Bey also designed the Gül Baba Mosque, which was planned to be built at that time in Budapest. During the repairs while Kemâleddin Bey was in charge, the tomb's flooring and wooden door were renewed, the inner and outer surfaces of the walls were repaired, iron grids were made for the windows, and a sarcophagus with wooden railing was installed. The Ministry of Foundations sent an embroidered fabric covering to be placed over the sarcophagus, a head piece, a carpet, candlesticks, a censer, a lectern, a table, and a Qur'an to supplement the restoration work. In this restoration, which was not fully completed by architect Kemâleddin Bey, decorations in the neo-classical style were designed for the interior, and

◆ 1598 târihli Budin gravüründe Hızır Baba Türbesi (kubbeli) ile isimsiz türbe (HG-02) ve 1686 târihli Budin gravüründe Hızır Baba Türbesi (kubbeli) ile isimsiz türbe (Çizim: F. Rossetti, HG-04)

◆ Hızır Baba's Tomb (domed) and a nameless tomb (HG-02) in a Buda engraving dated 1598, and Hızır Baba's Tomb (domed) and the nameless tomb in a Buda engraving dated 1686 (Drawing: F. Rossetti, HG-04)

ler tasarlamış, bu süslemeler sonradan uygulanmıştır. Bu onarımdan sonra Türk-Macar dostluğunun sembolü hâline gelen Gül Baba Türbesi, Peşte Müslümanlarının da merkezi olmuş, bayram namazları burada edâ edilmiş ve önemli toplantılar türbe avlusunda gerçekleştirilmiştir. Kanunî Sultan Süleyman'ın, "*Gül Baba Budin gözcüsü olup himmetleri hâzır ve nâzır ola*" dediği, Türk-Macar dostluğunun sembolü olan Gül Baba Türbesi, 1996 ve 2018'de iki ülke uzmanlarının oluşturdukları heyetlerle onarılmış olup Macarlar'ın gösterdiği ilgi ve Türkiye'nin desteği sayesinde Macaristan'daki Türk varlığının bir temsilcisi olarak Türk mimarisini ve tarihini yaşatmaktadır[49].

Hızır Baba Tekkesi ve İki Türbe: Budin'de şehrin batısında surların dışında yer alıyordu. Evliyâ Çelebi, "*Bektaşî Kalenderhânesi*" olarak belirttiği tekke hakkında şu bilgileri vermektedir[50]:

> *"Ova Kapısı dışında lodos tarafında cennet bağları içinde ufak tefek bir Bektaşî dervişleri dergâhıdır, ama evkafı azdır. Fukaraları gazilerden fakirlik parsası ile geçinip "Fakirlik benim iftiharımdır" hadisiyle yaşar bir alay ehl-i sünnet ve'l-cemaat pâk Kalenderi taifesidir. Bizzat Hızır Baba hazretleri bir gülistan içinde yatmaktadır. Sırrı aziz olsun."*

these decorations were applied later. Gül Baba's Tomb became the symbol of Turkish-Hungarian friendship after this repair as well as the center of the Muslim community in Pest. Eid prayers were held here and important meetings were conducted in the courtyard of the tomb. Gül Baba's Tomb, which is the symbol of Turkish-Hungarian friendship, and for which Süleyman the Magnificent said "*Gül Baba is the sentinel of Buda with his benevolent patronage,*" was repaired in 1996 and 2018 by delegations formed by experts of the two countries. Thanks to the interest shown by the Hungarians and the support of Türkiye, the tomb acts as a representative of the Turkish presence in Hungary and keeps Turkish architecture and history alive[49].

Hızır Baba Lodge and Two Tombs: This lodge was located outside the walls to the west of the city. Evliyâ Çelebi gives the following information about the lodge, which he refers to as the "*Bektaşî Kalenderhânesi*"[50]:

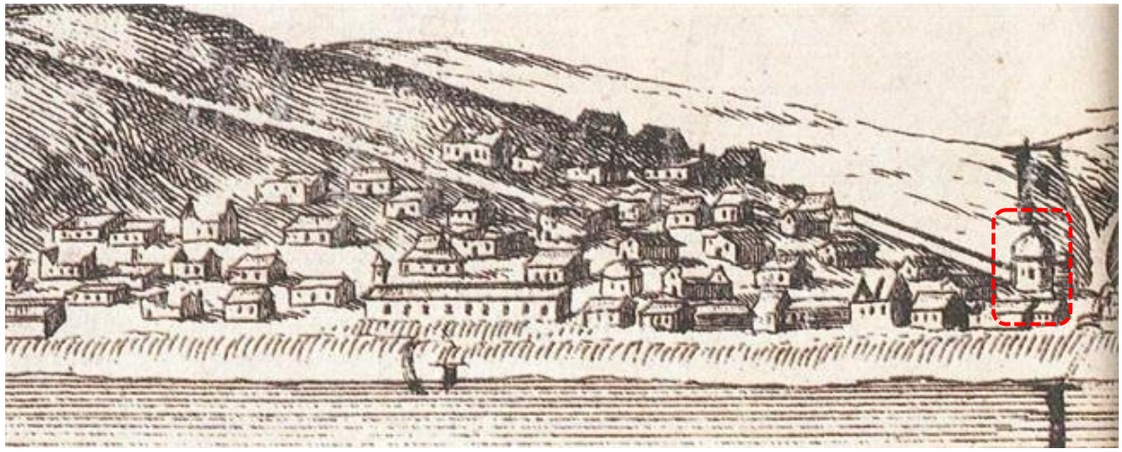
> *"It is a small Bektashi dervish lodge in the vineyards of paradise on the southwestern side, outside the Plain Gate with few foundations. A group of pious Kalenderi dervishes are there, who sustain their lives with the help of the ghazis and live by the hadith "Poverty is my pride." His Excellency, Hızır Baba, is lying in a rose garden. May the secret be holy."*

49. Bu çalışmanın ilk kitabı Gül Baba hakkında olduğundan burada özet bilgi verilmiştir.
Only brief information is given here, since the first book of this work was devoted to Gül Baba.

50. Evliyâ Çelebi 6/326, 334

◆ Yeşil Direkli Ilıca Hanı ve Hindî Baba Türbesi (Nicolao Marcel de la Vigne. Sudár 2013: 78)

◆ Yeşil Direkli Ilıca Inn and Muhtar Baba's Tomb (Engraving: Nicolao Marcel de la Vigne, Sudár 2013:78)

Hızır Baba Türbesi, 1598, 1602 ve 1689 târihli gravürlerde kabristan içinde kubbeli bir binâ olarak çizilmiştir. Budin'in kaybedildiği yıllarda şehre gelen Giovanni Paolo Zenarolla, Hızır Baba Tekkesi'nde 15 derviş bulunduğunu, tekkeye gelenlerin hoş karşılandığını, saygı ve ikram gördüğünü söyler[51]. Kabristanda çizilmiş kare planlı diğer türbenin kime ait olduğunu bilmiyoruz.

Hindî Baba Tekkesi ve Türbesi: Ekrem Hakkı Ayverdi, Evliyâ Çelebi'de bahsi geçmeyen bu tekkenin, şehrin eski haritalarında Tabakhâne varoşunda Mustafa Paşa Câmii ile Yeşil Direkli Ilıca arasında Tuna kenarında yer aldığını bildirmektedir[52]. Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde de tekkenin, kaplıca ve kervansarayın yanında olduğu yazılıdır[53]. Mustafa Paşa, tekkenin yakınına bir mescit inşâ ettirmiştir[54]. Nicolao Marcel de la Vigne'nin gravüründe zikredilen yerde çizilmiş kubbeli yapı Hindî Baba Türbesi olmalıdır[55].

Kalaylıkoz Ali Paşa Türbesi: 1580-83 ve 1586-87 yılları arasında iki defa Budin Beylerbeyliği yapan Ali Paşa 1587'de azlolunduysa da haberin ulaşmasından önce vefat etmiştir[56]. Vefatından sonra Gül Baba türbesinin yakınlarında bulunan Türklerin *Mihnet Tepesi* dedikleri Macarların *Kalvary* dedikleri tepenin yamaçlarındaki bağlar arasına gömülmüştür[57]. Evliyâ Çelebi, paşanın Bekdal varoşunda bir bayır üzerinde gömülü olduğunu bildirmektedir[58].

Memi Baba Tekkesi ve Türbesi: Ekrem Hakkı Ayverdi, Evliyâ Çelebi'de bahsi geçmeyen bu tekkeyi Gül Baba bayırı ile kale arasında işaretlemiştir[59]. Charles de Juvigny'nin 1686 târihli

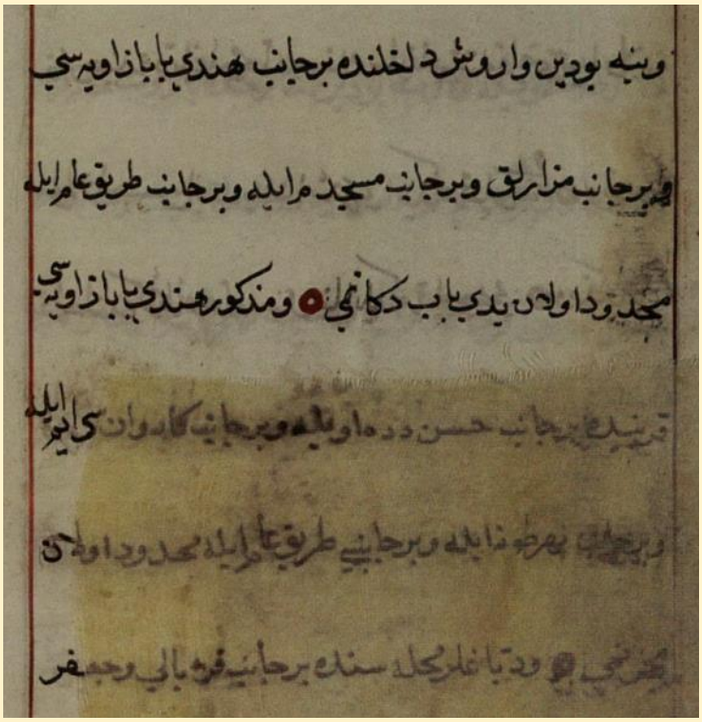
Hızır Baba's Tomb is depicted as a domed building within the cemetery in engravings dated 1598, 1602, and 1689. Giovanni Paolo Zenarolla, who came to the city during the years when Buda was lost, says that there were 15 dervishes in the Hızır Baba Lodge, and that those who came to the lodge were welcomed, respected, and hosted[51]. We do not know who the other tomb drawn in the cemetery with a square plan belongs to.

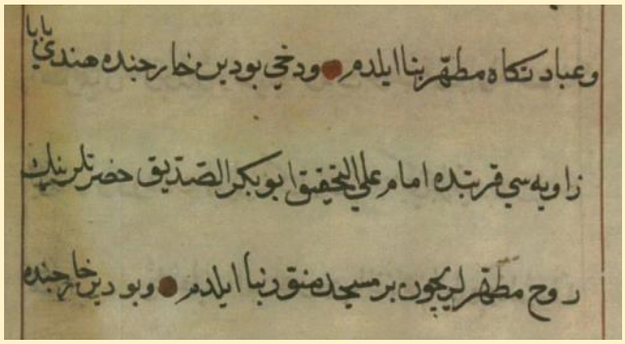
Hindî Baba Lodge and Tomb: Ekrem Hakkı Ayverdi reports that this lodge, which is not mentioned by Evliyâ Çelebi, was located on the Danube, between Mustafa Pasha Mosque and Yeşil Direkli Ilıca, in the Tabakhane suburb on the old maps of the city[52]. It is written in the records of the Mustafa Pasha Foundation that the lodge was next to the hot spring and the caravanserai[53]. Mustafa Pasha commissioned the building of a mosque near the lodge[54]. The domed structure drawn in the place mentioned here in Nicolao Marcel de la Vigne's engraving must be the Tomb of Hindî Baba[55].

Kalaylıkoz Ali Pasha's Tomb: Ali Pasha, who was governor of Buda twice in 1580-83 and 1586-87, was dismissed from his post in 1587, but he passed away before the news reached him[65]. After his death, he was buried among the vineyards on the slopes of the hill called Mihnet Tepesi by the Turks and Calvary by the Hungarians, located near the tomb of Gül Baba[57]. Evliyâ Çelebi reports that the pasha was buried on a slope in the Bekdal suburb[58].

Memi Baba Lodge and Tomb: Ekrem Hakkı Ayverdi marked this lodge, which is not mentioned by Evliyâ Çelebi, as being between the Gül Baba slope and the fortress[59]. The domed

51. Eyice 1996: 229
52. Ayverdi 2000: 1/134
53. Mustafa Paşa Vakfiyesi, TSMA.D. 7000, varak 9b; Yılmaz-Günel 2016: 224
54. Mustafa Paşa Vakfiyesi, TSMA.D. 7000, varak 6a; Yılmaz-Günel 2016: 222
55. Sudár 2013: 78
56. Mehmed Süreyyâ 1996: 1/272
57. Saral 2005: 210
58. Evliyâ Çelebi 6/334
59. Ayverdi 2000: 1/89

◆ Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde tekkenin zikredildiği birinci bölüm. Mustafa Paşa Vakfiyesi, TSMA.D. 7000, varak 6a

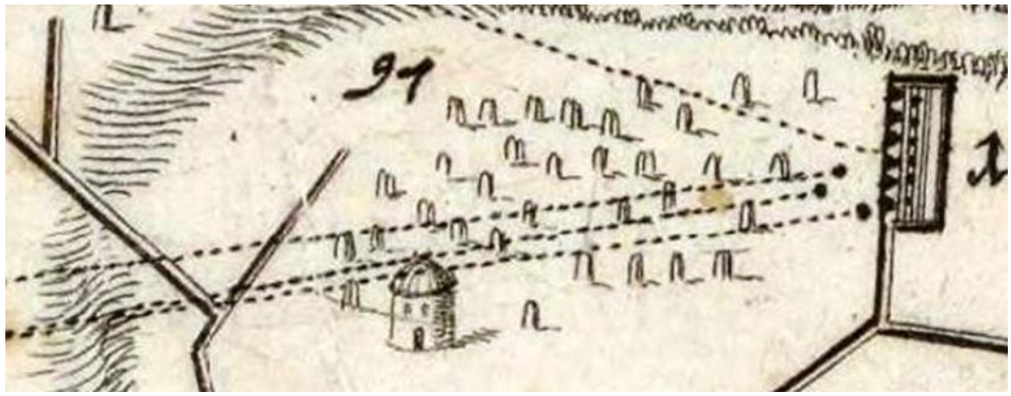
◆ The first part where the lodge is mentioned in the Mustafa Pasha Foundation's endowment document. Mustafa Paşa Vakfiyesi, TSMA.D. 7000, varak6a

"ve dahi Budin hâricinde Hindî Baba Zâviyesi kurbunda imam Ali-y't tahkîk Ebubekir el-sıddık hazretlerinin rûhu mutahharaları içün bir mescid-i münevver binâ eyledim."

◆ Mustafa Paşa Vakfiyesi'nde tekkenin zikredildiği ikinci bölüm. Mustafa Paşa Vakfiyesi, TSMA.D. 7000, varak 9b

◆ The second part where the lodge is mentioned in the Mustafa Pasha Foundation's endowment document.

"Budin varoşu dâhilinde bir canibi Hindî Baba Zâviyesi bir canibi mezarlık ve bir canibi mescidim ile ve bir canibi tarik-i 'amm ile mahdûd olan yedi bab dükkânımı ve mezkûr Hindî Baba Zâviyesi kurbunda bir canibi Hasan Dede eviyle ve bir canibi kervansarayım ile ve bir canibi Nehr-i Tuna ile ve bir canibi tark-i 'amm ile mahdud olan mahzenimi…"

◆ Memi Baba Türbesi (Charles de Juvigny, 1686, HG-03)

◆ Memi Baba's Tomb (Charles de Juvigny, 1686, HG-03)

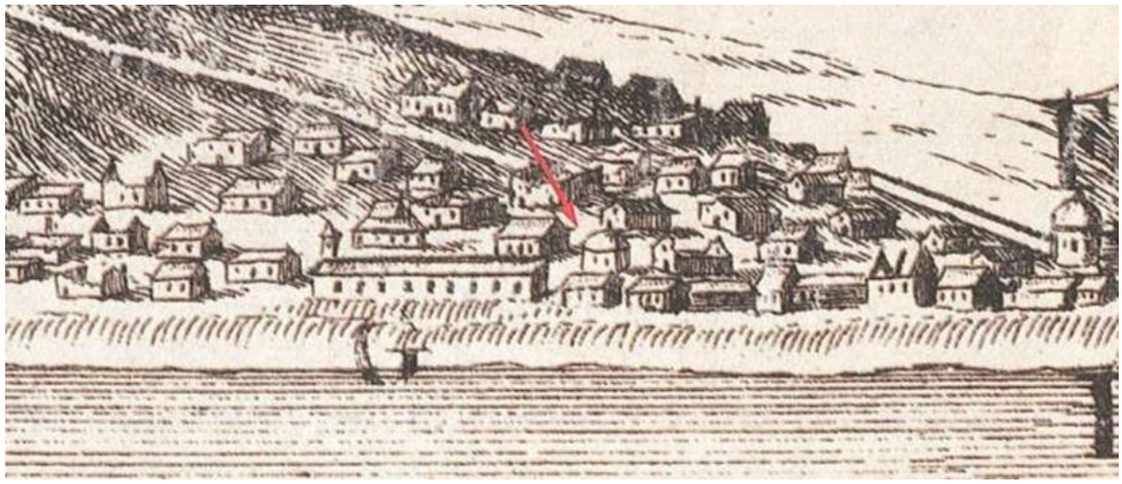

◆ 1686 tarihli Budin kuşatma gravüründe Memi Baba Türbesi (HG-09)

◆ Memi Baba's Tomb in an engraving depicting the siege of Buda dated 1686 (HG-09)

◆ Yeşil Direkli Ilıca Hanı ve Muhtar Baba Türbesi (Gravür: Nicolao Marcel de la Vigne. Sudár 2013:78)

◆ Yeşil Direkli Ilıca Inn and Muhtar Baba Tomb (Engraving: Nicolao Marcel de la Vigne. Sudár 2013:78)

Budin gravüründe bu bölgedeki mezarlık içinde çizilmiş kubbeli yapı, Memi Baba Türbesi olmalıdır.

Miftah Baba (Baba Şâban) Tekkesi ve Türbesi: Gül Baba Tekkesi ile Veli Bey Ilıcası yakınında, Tuna kenarında yer alan bir Bektaşî Tekkesi'ydi. Evliyâ Çelebi Miftah Baba menâkıbını bildirmektedir[60]:

> *"Bu benzersiz tekke, hemen Gül Baba ile Veli Bey Ilıcası yakınında Tuna Nehri kenarında bir Bektaşî irfan mektebidir. Bizzat Baba Miftah hazretleri bir kubbecik içinde yatmaktadır. Bu sultanın nice yüz menkıbeleri vardır. Bunlardan biri Süleyman Han İstanbul'da uyurlarken bu Baba Miftah Süleyman Han'a, "Al bu miftahları (anahtarları) kalk Budin'e gidelim. Bu anahtarlarla Budin kapısını açalım" deyince hemen Süleyman Han uykudan uyanır. O gece yarısında Hasoda'ya insan, cin ve peri giremez iken görse ki camekânı kapısında bir gönlü yaralı derviş durup: "Al Süleymanım Budin'in anahtarların" deyip 40 adet anahtarı Süleyman Han'ın eline verip saray içinde kaybolur. Hemen Süleyman Han sabahleyin tuğları Davutpaşa Sahrası'na çıkarıp atını Budin'e doğru çevirip menzilleri katlayarak Budin'e gelip hamd olsun feth edince Süleyman Han tüm anahtarları Budin'in her kapısına uyar bulur. Derhâl Baba Miftah Süleyman Han huzuruna gelip, "Aferim kapıcı baba, gazan mübarek olsun" deyip padişah huzurunda ruhunu teslim edip*

structure drawn in the cemetery in this region in Charles de Juvigny's Buda engraving dated 1686 must be Memi Baba's Tomb.

Miftah Baba (Baba Şâban) Lodge and Tomb: This was a Bektashi lodge located on the banks of the Danube, near the Gül Baba Lodge and Veli Bey Hot Spring. Evliyâ Çelebi reports anecdotes about Miftah Baba[60]:

> *"This unique lodge is a Bektashi school of knowledge on the banks of the Danube, near Gül Baba and the Veli Bey hot spring. His Excellency Baba Miftah lies under a dome. This sultan has hundreds of legends to his name. One of them is about when Süleyman Han was sleeping in İstanbul, and Baba Miftah said to Süleyman Han, "Take these keys (miftah), let's go to Buda. Let's open the door of Buda with these keys." Süleyman Han woke up immediately. In the middle of the night, when the sultan's bedroom was closed to all and sundry, an afflicted dervish was standing at the window in his door and said: "My Süleyman, here are the keys of Buda." Then he handed over 40 keys to Süleyman Han and disappeared inside the palace. In the morning, Süleyman Han went to Davut Pasha Field to saddle his horse and left for Buda, arrived, and conquered it. Süleyman Han found that all the keys fit every door in Buda. Baba Miftah came immediately to Süleyman Han and said, "Well done, father gatekeeper. Blessed be the holy war," and surrendered his soul in the presence of the sultan. He is buried there.*

60. Evliyâ Çelebi 6/326, 334

◆ Budin Kalesi'nde Orta Câmi önündeki isimsiz türbe (Giovanni Domenico Fontana'nın 1686 tarihli Budin kuşatma gravüründen ayrıntı, HG-05)

◆ Nameless tomb in front of Orta Mosque in Buda Castle (detail from Giovanni Domenico Fontana's 1686 Buda siege engraving, HG-05)

buraya defnederler. İsmi Baba Şâban iken "Baba Miftah" diye ad verdiler, Allah rahmet eylesin."

Budin'in kaybedildiği yıllarda şehre gelen Giovanni Paolo Zenarolla, Miftah Baba Tekkesi'nde 20 dervişin barındığını belirtip, buraya gelen misafirlerin hoş karşılandığını, saygı ve ikram gördüğünü söyler[61].

Muhtar Baba Türbesi: Budin Kalesi'nin güneyinde Tabakhâne varoşunda yer alıyordu. Sokollu Mustafa Paşa'nın câmisi[62], hamamı, hanı ve diğer vakıf hayrâtı da bu mahalledeydi[63]. Evliyâ Çelebi, türbeden kısaca bahsetmektedir[64]:

"Bu Âl-i Abâ fukarası evliyâsı Yeşil Direkli Ilıcası Hanı önünde bir nurlu kubbede yatmakta olup Budin gazilerinin ziyaret yeridir, Allah nurunu artırsın."

Orta Câmi Önündeki Türbe: Giovanni Domenico Fontana'nın 1686 târihli Budin kuşatma gravüründe, kale içinde Orta Câmi'nin son cemaat yerinin hemen yanında, kime ait olduğu-

Although his name was Baba Şaban, he was called "Baba Miftah," may Allah have mercy on him."

Giovanni Paolo Zenarolla, who came to the city in the year that Buda was lost, states that 20 dervishes were sheltered in the Miftah Baba Lodge and that the guests who came there were welcomed and treated with respect and hospitality[61].

Muhtar Baba's Tomb: The tomb was located in the Tabakhane suburb south of Buda Fortress. Sokollu Mustafa Pasha's mosque[62], a hammam, an inn, and other foundation charities were also in this neighborhood[63]. Evliyâ Çelebi mentions the tomb briefly[64]:

"Those poor saints of the Prophet's lineage rest under a luminous dome in front of the Yeşil Direkli Ilıca Inn, where the ghazis of Buda frequently pay visits; may Allah give it more light!"

Tomb in Front of Orta Mosque: A domed mausoleum within the fortress, right next to the narthex of the Orta/Central Mosque, the identity of which we could not identify, is depicted

61. Eyice 1996: 229
62. Tabakhâne Mahallesi'nin günümüzdeki adı Tabán'dır. Mustafa Paşa buradaki İbrâhim Çavuş Câmii'ni tâmir ettirmiştir. Eser günümüzde Aziz Katalin (Alexandriai Szent Katalin templom) adıyla kilisedir.
The current name of the Tabakhane district is Tabán. Mustafa Pasha had the İbrâhim Çavuş Mosque repaired. Currently, the structure is a church with the name of St. Catherine (Alexandriai Szent Katalin-templom).
Yılmaz 2020b: 164.
63. Yılmaz-Günel 2016: 241
64. Evliyâ Çelebi 6/334

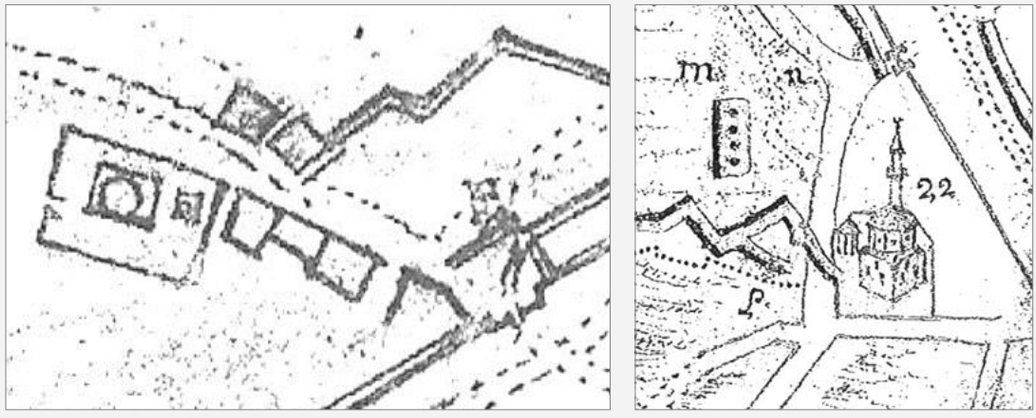
◆ Von Birken'in Gravüründe Rüstem Paşa Câmii ve Zâviyesi

◆ Rüstem Pasha Mosque and Lodge in Von Birken's Engraving

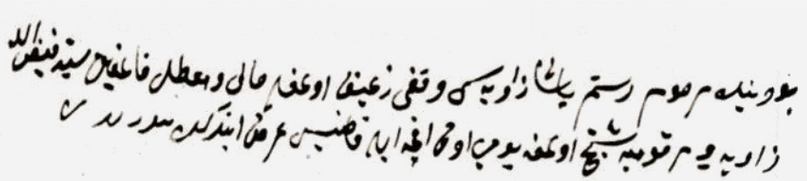

◆ Solda, kuşatma planında kale kapısı, Rüstem Paşa Câmii ve yanındaki türbe (Marsigli'nin 1686 kuşatma planından ayrıntı. Sudár 2014: 203) Sağda, 1686 târihli gravürde Rüstem Paşa Câmii ve yanındaki türbe (HG-06 ve Sudár 2014: 200)

◆ Left: Fortress gate, Rüstem Pasha Mosque, and the adjacent tomb in the siege plan (detail from Marsigli's siege plan of 1686; Sudár 2014: 203); Right: Rüstem Pasha Mosque and the adjacent tomb in the engraving dated 1686 (HG-06 and Sudár 2014: 200)

◆ VGMA 1197/21 (13 Zilkâde 999 - 2 Eylül 1591)
"Budin'de merhûm Rüstem Paşa Zâviyesi Vakfı zâif olmakla hal ve muattal kalmağın Seyyid Feyzullah zaviyeye tevcih şeyh olmak yevmi üç akça ilekadısı arz eyledikte buyruldu."

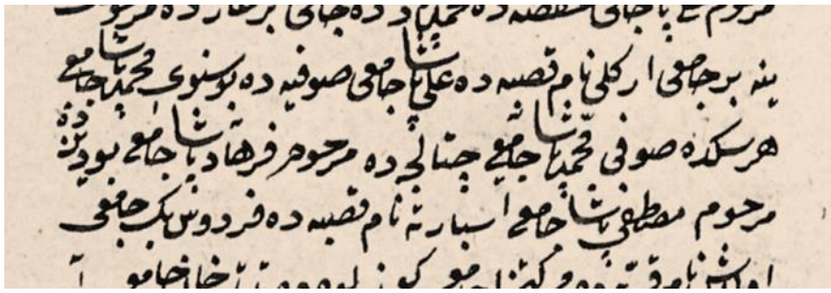

nu tespit edemediğimiz kubbeli bir türbe görülmektedir.

Rüstem Paşa Zâviyesi ve Türbe: VGMA'da 1197 numaralı Rumeli Mahlût Defteri'nin 21. sayfasında Budin'de merhûm Rüstem Paşa Zâviyesi Vakfı'nın 1591 târihli hurûfat kaydı bulunmaktadır. Bâni, Sokollu Mustafa Paşa'nın oğlu Güzelce Rüstem Paşa'dır. Varoşta Yeni Kapı'nın iç kısmında yer aldığından Yeni Kapı Câmii olarak da biliniyordu. VGMA kaydında adı geçen zâviye de câminin yanında olmalıdır. Gravürlerde avlu içinde câmiyle birlikte kubbeli bir türbe de görülmektedir.

in Giovanni Domenico Fontana's 1686 siege engraving of Buda.

Rüstem Pasha Lodge and Tomb: There is a text record of the late Rüstem Pasha Zâviyesi Foundation in Buda dated 1591 on the 21st page of the Rumelia Mahlut Registers with number 1197 in the VGMA. The founder was Güzelce Rüstem Pasha, son of Sokollu Mustafa Pasha. It was also known as the Yeni Kapı Mosque, as it was located inside Yeni Kapı in the suburbs. The lodge mentioned in the VGMA record should also have been next to the mosque. A domed tomb with a mosque is also seen in the courtyard in the engravings.

◆ Tezkiretü'l-Ebniye'de Mimar Sinan'ın câmilerinin listelendiği birinci bâbdaki Budin kısmı

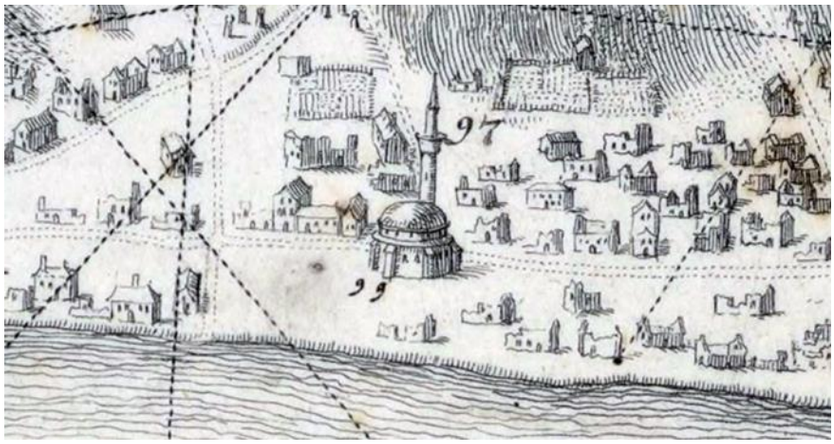
◆ The first chapter from Tezkiretü'l-Ebniye by Sinan the Architect where the mosques are listed

(…yine bir câmii, Ereğli nâm kasabada Ali Paşa Câmii, Sofya'da Bosnevî Mehmed Paşa Câmii, Hersek'de Sofi Muhammed Paşa Câmii, Çatalca'da Ferhad Paşa Câmii, Budin'de merhûm Mustafa Paşa Câmii, Isparta nam kasabada Firdevs Beğ Câmii…) (Sâî Mustafa Çelebi, Tezkiretü'l-Binyân ve Tezkiretü'l-Ebniye, v.54a)

◆ H. Bredokow'un 1686 târihli gravüründe Tuna kenarında avlu içinde Mustafa Paşa Câmii ve türbesi (HG-06)

◆ Mustafa Pasha Mosque and tomb in the courtyard by the Danube in H. Bredokow's engraving dated 1686 (HG-06)

◆ Charles de Juvigny'nin 1686 Budin kuşatma gravüründe Mustafa Paşa Câmii (HG-03)

◆ Mustafa Pasha Mosque in Charles de Juvigny's 1686 Buda siege engraving (HG-03)

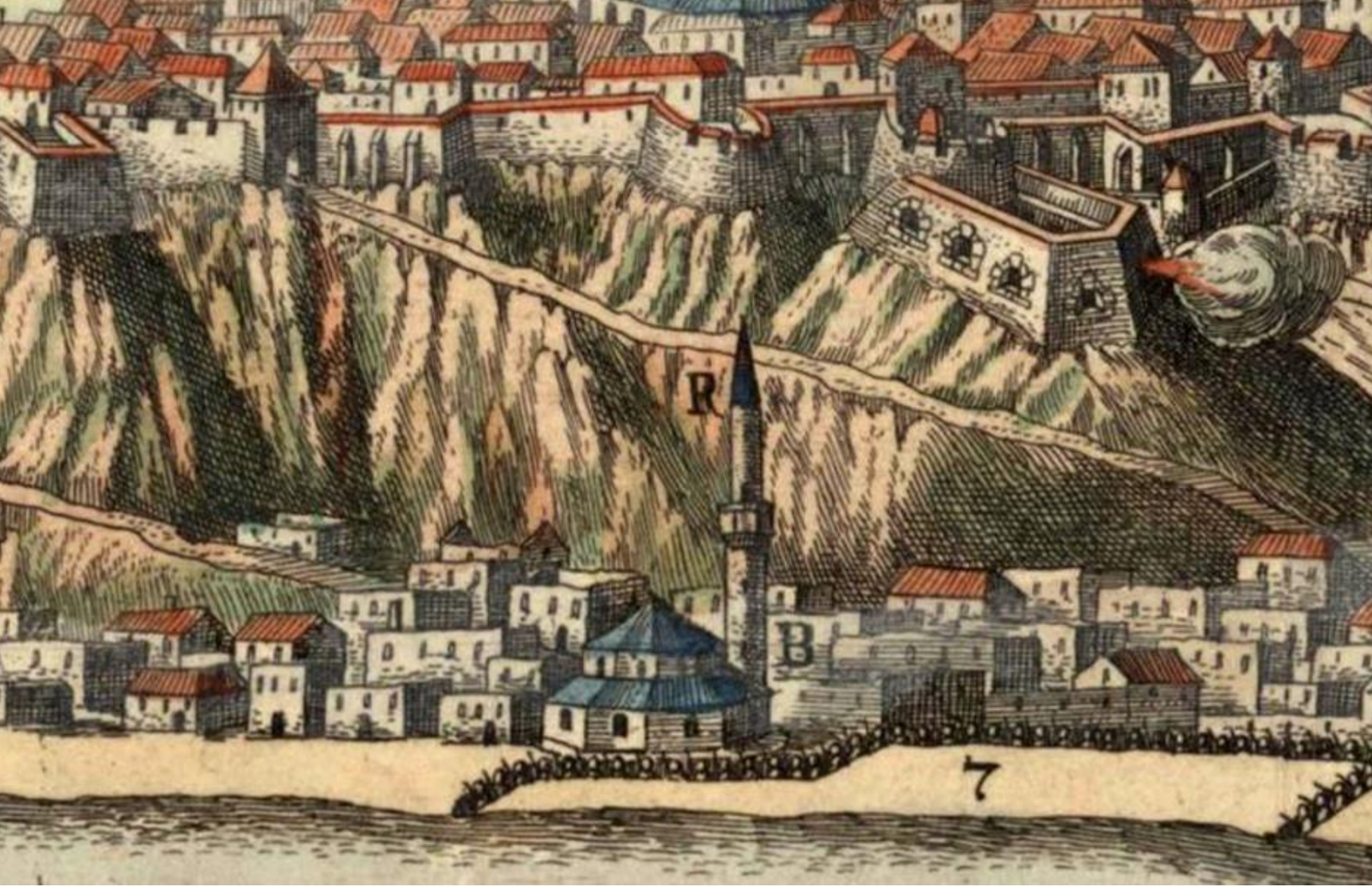
Sokollu Mustafa Paşa Türbesi: Budin'de 12 yıl beylerbeyliği yapan Mustafa Paşa, meşhur Sokollu ailesinden olup Sokollu Mehmet Paşa'nın amcazâdesidir[65]. Mustafa Paşa, Tuna kenarında bir câmi inşa ettirmiştir[66]. Kendi türbesi de câmisinin yanında yer alıyordu. Câmi ve türbe Mîmar Sinan'ın eseridir[67]. H. Bredokow, 1686 târihli Budin gravüründe Tuna kenarında avlu içinde Mustafa Paşa Câmii ve türbesini çizmiştir. 1587 târihli hurufat defterinde Mustafa Paşa evkafının Tımışvar'daki zâviyesinde paşanın rûhuna her fecrde Yâsin-i Şerîf okunduğu kayıtlıdır (VGMA 1223/272, 3 Zilkâde 995 / 5 Ekim 1587).

Sokollu Mustafa Pasha Tomb: Mustafa Pasha, who was governor of Buda for 12 years, was a member of the famous Sokollu family and the uncle of Sokollu Mehmed Pasha[65]. Mustafa Pasha had a mosque built on the banks of the Danube[66]. His tomb was also located next to the mosque. The mosque and the tomb were the work of the famous architect Mimar Sinan[67]. Bredokow portrayed the Mustafa Pasha Mosque and tomb in the courtyard on the banks of the Danube in his Buda engraving dated 1686. A book dated 1587 says that the Yâsin-i Şerîf was recited for the Pasha's soul every dawn in the Mustafa Pasha Foundation Lodge in Timisoara (VGMA 1223/272, 3 Zilkade 995/5 October).

65. Mehmed Süreyyâ 1996: 6/1181, 1814

66. "*Budin Medresesine mülâsık bir câmii münevver ve ibadetgâh-ı mutahhar binâ eyledim*"
"I have made a mosque befitting the Buda Madrasa, a place of enlightenment and worship."
Mustafa Paşa Vakfı, TSMA.D. 7000, Yılmaz-Günel, 2016: 222.

67. Meriç 1965: 27

◆ Budin'de Toygun Paşa Mahallesi (HG-08)

◆ The Toygun Pasha neighborhood in Buda (HG-08)

Toygun Paşa Tekkesi: 1553-1558 yılları arasında Budin Beylerbeyi olan Toygun Paşa, daha sonra kendi adıyla anılacak olan mahallede câmi inşâsına başlamış, vefâtından sonra oğlu Ahmet Bey eseri tamamlamıştır[68]. Hüseyin Namık Bey, Toygun Paşa'nın 1559'da vefâtından sonra bânîsi olduğu câminin yanına defnedildiğini ve burada bir de tekke bulunduğunu bildirmektedir[69]. Osmanlıların bölgeden çekilmesinden sonra câmi, Kapuçin tarikatı rahiplerine verilmiş ve 1687 yılında kiliseye çevrilmiştir. 83 yıl kilise olarak ayakta kalan câmi 1770 yılında kısmen yıkılmış, duvar kalıntılarının üzerine bugünkü Kapuçin Kilisesi (St. Elizabet Kapucinus Templom) inşâ edilmiştir[70]. Tekke de 1686'dan sonra yıktırılmış olmalıdır.

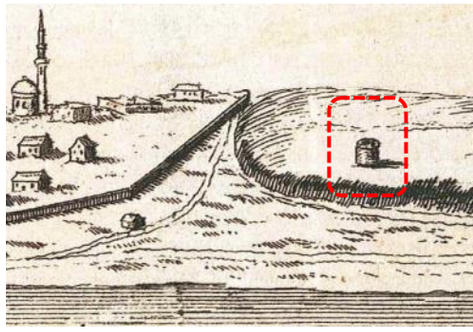
Veli Bey Tekkesi ve Türbesi: Veli Bey Ilıcası ve Baruthâne Kalesi'nin arkasında yer alıyordu. Veli Bey, Budin Kalesi'ne tekke, burç ve hamam inşâ ettirmiş, sancak beyliği yapmıştır[71]. Nicolao Marcel de la Vigne, 1686 Budin gravüründe, türbeyi Kestane Bayırı'nda kubbeli bir binâ olarak çizmiştir.

Toygun Pasha Lodge: Toygun Pasha, who was governor of Buda between 1553 and 1558, started the construction of a mosque in the neighborhood that would later be named after him, and after his death, the work was completed by his son Ahmet Bey[68]. Hüseyin Namık Bey reports that after Toygun Pasha's death in 1559, he was buried next to the mosque he had founded and that there was also a lodge there[69]. After the Ottomans withdrew from the region, the mosque was given to priests of the Capuchin order and turned into a church in 1687. The mosque, which survived as a church for 83 years, was partially destroyed in 1770, and the present Capuchin church (St. Elizabet Kapucinus-templom) was built on the remains of its walls[70]. The lodge must have been demolished after 1686.

Veli Bey Lodge and Tomb: These were located behind the Veli Bey hot spring and the Baruthane Fortress. Veli Bey had a dervish lodge, bastion, and bath built in Buda Castle, and he served as an administrator of the sanjak[71]. In his 1686 Buda engraving, Nicolao Marcel de la Vigne depicted the tomb as a domed building on the Kestane Bayır.

68. Yılmaz 2020b: 168
69. Hüseyin Namık 1932: 5; Yatman 1945: 5
70. Yılmaz 2020b: 168
71. Ayverdi 2000: 1/120, 134

◆ Budin Gravüründe Veli Bey Türbesi (Nicolao Marcel de la Vigne – 1686, Sudár 2013: 81)

◆ Veli Bey's Tomb in a Buda engraving (Nicolao Marcel de la Vigne – 1686, Sudár 2013: 81)

◆ Veli Bey Türbesi'nin bulunduğu alanda ortaya çıkartılan Türk mezarları (HG-34)

◆ Turkish graves unearthed in the area where Veli Bey's Tomb is located (HG-34)

Veli Bey Türbesi'nin bulunduğu alanda Eylül 2020'deki bir inşaat kazısı sırasında, Rómer Flóris Caddesi ile Margit Bulvarı'nın kesişiminde ortaçağ duvar kalıntıları ile Türk mezarları tespit edilmiştir[72].

Çerkes Alemdar: Viyana surları içinde şehid olan Çerkes Dayı'dan başka bir Çerkes şehid de Budin kalesi sancaktarıdır. Temeşvarlı Gâzî Âşık Hasan'ın 2 Eylül 1686 günü Budin'in kaybı ile ilgili olarak yazdığı Budin Türküsü'nde Çerkes Alemdar'dan bahsedilmektedir[73]:

Serhatlar içinde Budin'dir başı
Kan ile yoğrulmuş toprağı taşı
Çerkes Alemdar'dır şehitler başı
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i

Akıncı Mezarlığı: Akıncı Mezarlığı veya Türk Mezarlığı olarak bilinen kabristan, Budin Kalesi'nin güneydoğusunda, Kızıl Elma Kulesi önündedir. Budin'de muhtelif yerlerdeki mezar taşları eskiden de kabristan olan bu alanda toplanmıştır. Kadirşinas Macarlar tarafından etrafı demir parmaklıkla çevrilerek koruma altına alınmış bu alanda yazısız, 15 özgün mezar taşı bulunmaktadır.

During a construction excavation in September 2020 in the area where the Veli Bey's Tomb is located, medieval wall remains and Turkish graves were discovered at the intersection of Rómer Flóris Street and Margit Boulevard[72].

Çerkes Alemdar: Another Circassian martyr besides Çerkes Dayı, who was martyred within the walls of Vienna, was the standard bearer of the Buda castle. Çerkes Alemdar is mentioned in the text of Buda folklore written by Gâzî Âşık Hasan of Temesvar September 2, 1686, about the loss of Buda[73]:

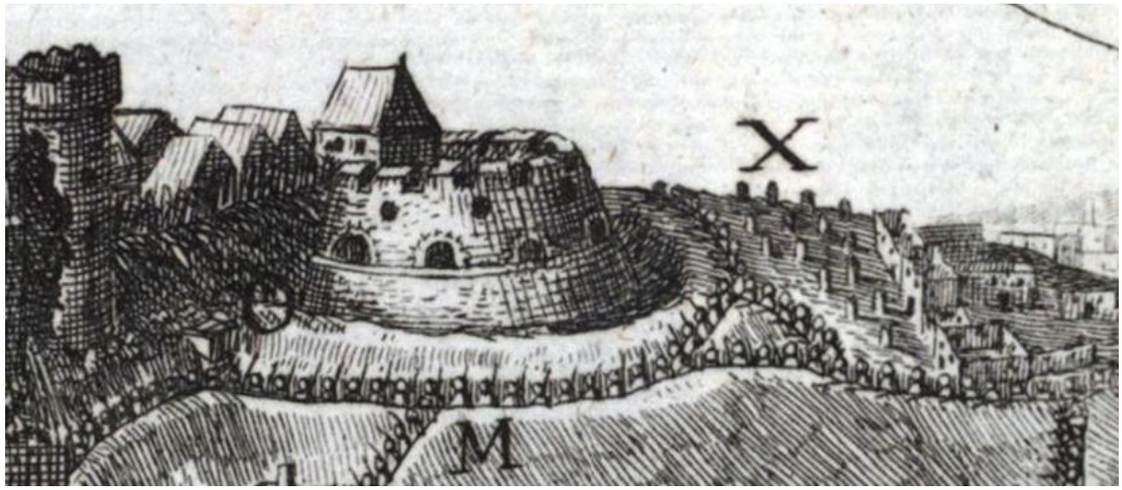
Serhatlar içinde Budin'dir başı
Kan ile yoğrulmuş toprağı taşı
Çerkes Alemdar'dır şehitler başı
Aldı Nemçe bizim nazlı Budin'i

Akıncı Cemetery: The cemetery known as the Akıncı Cemetery or Turkish Cemetery is in front of the Kızıl Elma Tower, southeast of the Buda Fortress. Tombstones located in various places in Buda were collected in this area, which used to be a cemetery. There are 15 original tombstones without inscriptions in this area, which was surrounded by an iron fence and taken under protection by the appreciative Hungarians.

72. http://regeszet.aquincum.hu/torok-kori-sirok-kozepkori-falak (18.09.2020)
73. Saral 2020: 19

◆ 1686 târihli gravürde Kızıl Elma Kulesi önündeki Türk mezarlığı (X, HG-07)

◆ Turkish cemetery in front of the Kızıl Elma Tower in an engraving from 1686 (X, HG-07)

◆ Budin Akıncı Mezarlığı (2015)

◆ Buda's Akıncı Cemetery (2015)

◆ Gül Baba Türbesi'nin yanındaki Gâziler Mezarlığı (2018)

◆ Veterans' Cemetery next to Gül Baba's Tomb (2018)

◆ Abdurrahman Abdi Paşa'nın kabri (2015)

◆ Abdurrahman Abdi Pasha's grave (2015)

Gâziler Mezarlığı: Evliyâ Çelebi, Gâziler Mezarlığı hakkında şu bilgileri vermektedir[74]:

> *"Tüm mezarlığı batı tarafta Hazret-i Gül Baba yanında büyük bir gaziler mezarlığıdır ki her biri birer Rüstem ve Sâm akrân yiğitler iken suskunlar vadisinde yatıp hâl dilleri ile birer Fâtiha rica ederler. Bütün mezarlık sakinleri ruhları için el-fâtiha. Hatta bu Budin'in kabristanında yatmakta olan ölü diller nice yüz yıldan beri ter-ü taze gibi iskelet olup yatar. Yılan, çıyan ve fareler diş uzatıp gazi naaşlarına asla zarar etmezler, acep temiz pâk topraktır."*

Gül Baba Türbesi'nin TİKA tarafından yaptırılan 2018 onarımında, günümüze ulaşmamış Gâziler Mezarlığı'nın hâtırasını yaşatmak için türbenin etrâfına oniki adet Osmanlı mezartaşı replikası konulmuştur.

Abdurrahman Abdi Paşa'nın Kabri: Budin'in son beylerbeyi olan Abdurrahman Abdi Paşa, 1686'daki kuşatmada 16.000 kadar Türk askeriyle şehri iki buçuk ay savundu. Yetmiş yaşlarında bulunan Abdi Paşa bu çarpışmalar sırasında şehit düştü[75]. Abdi Paşa'nın şehit olduğu yer olarak bilinen Budin Kalesi'nin Gezinti Kulesi'ne daha sonra Macarlar tarafından Türkçe ve Macarca bir mezar taşı konulmuştur. Mezar taşındaki Türkçe metin şöyledir: "*145 yıllık Türk*

Gâziler (Veterans') Cemetery: Evliyâ Çelebi reports the following information about this cemetery[74]:

> *"Tüm mezarlığı batı tarafta Hazret-i Gül Baba yanında büyük bir gaziler mezarlığıdır ki her biri birer Rüstem ve Sâm akrân yiğitler iken suskunlar vadisinde yatıp hâl dilleri ile birer Fâtiha rica ederler. Bütün mezarlık sakinleri ruhları için el-fâtiha. Hatta bu Budin'in kabristanında yatmakta olan ölü diller nice yüz yıldan beri ter-ü taze gibi iskelet olup yatar. Yılan, çıyan ve fareler diş uzatıp gazi naaşlarına asla zarar etmezler, acep temiz pâk topraktır."*

During the 2018 repair of Gül Baba's Tomb overseen by TİKA, twelve Ottoman tombstone replicas were placed around the tomb to keep alive the memory of the Veterans' Cemetery, which had not physically survived to this day.

Abdurrahman Abdi Pasha's Tomb: Abdurrahman Abdi Pasha, the last governor of Buda, defended the city for two and a half months with 16,000 Turkish troops during the siege in 1686. Abdi Pasha, who was in his seventies, was martyred during these battles[75]. Later, a tombstone in Turkish and Hungarian was placed by the Hungarians at the Promenade Tower of Buda Castle, which is known as the place where Abdi Pasha was martyred. The Turkish text on the tombstone reads as follows: *"Abdurrahman Abdi Arnavut*

74. Evliyâ Çelebi 6/334
75. Özcan 1988: 156

◆ Abdi Paşa'nın mezar taşının ön ve arka yüzleri (Tasarım: Kálmán Zsille 1926)

◆ The front and back of Abdi Pasha's tombstone (Design: Kálmán Zsille, 1926)

◆ Budapeşte'deki Macar Millî Müzesi'nde veBudapeşte Tarih Müzesi'nde sergilenen Osmanlı mezar taşları (2015)

◆ Ottoman tombstones on display at the Hungarian National Museum and Budapest History Museum (2015)

egemenliğinin son Buda Valisi Abdurrahman Abdi Arnavut Paşa bu yerin yakınında 1686 Eylül ayının 2. günü öğleden sonra yaşamının 70. yılında maktul düştü. Kahraman düşmandı. Rahat uyusun."

❖

Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin tarikat şeyhlerinin silsilelerini kaleme aldığı *Silsilenâme -i Sûfiyye*'de; Halvetî-Şemsî'den Abdülehad Nûri'nin halifesi Ahmed Budinî (1065/1654-55), Halvetî-Uşşâkî'den Şeyh Hüsâmeddin Hasan Uşşâkî'nin halifesi Abdurrahman Aksarayi Budinî, Halvetiyyeden Sofyalı Bâlî Efendi'nin halifesi Rüstem Budînî ve onun halifesi Pirî Baba Peştevî Budînî ile Kurt Şeyh Muhammed Efendi'nin halifesi Muslihuddin Budînî (1040/1630-31) kayıtlıdır[76].

Pasha, the last Governor of Buda in 145 years of Turkish rule, died near this place in the afternoon of September 2, 1686, in the 70th year of his life. He was a heroic foe. May he rest in peace."

❖

In *Silsilenâme-i Sûfiyye*, in which Tabibzâde Mehmed Şükrî Effendi recorded the lines of the sheikhs of the order, the registers of the imam (halife) of Abdülehad Nûri, Ahmed Budinî (1065/1654-55) of Halvetî-Şemsî; the imam (halife) of Sheikh Hüsâmeddin Hasan Uşşâkî, Abdurrahman Aksarayi Budinî of Halveti-Uşşâkî; the imam (halife) of Sofyalı Bâlî Efendi of Halvetiyye, Rüstem Budînî; and Pirî Baba Peştevî Budînî, the imam (halife) of the former, along with Muslihiddin Budînî (1040/1630-31), the imam (halife) of Kurt Şeyh Muhammed Effendi[76], were included.

76. Usta 2006: vr.12b, 24b

CANKURTARAN (Adony - Macaristan)

CANKURTARAN (Adony - Hungary)

Koyun Adası Şehitliği: Tuna nehri üzerinde yer alan Koyun Adası'nda 8 yerde şehitlik bulunuyordu. Bu şehitliklerde Deli Gâzi Hasan Paşa ve Derviş Paşazâde'nin de kabirleri vardı. Gâzi Derviş Paşa, savaştan sonra şehitliği tanzim edip çevresine meyve ağaçları dikmiş ve şehid olan oğlunun kabrine ahşaptan bir ziyâret köşkü yaptırıp ve sütunu üzerine kendi el yazısıyla şu beyti yazmıştı[77]:

Hakîm-i Mutlak'ım olmasa ger bir işte tedbiri
Müfid olmaz hezâr erbâb-ı aklın re'y ü tedbiri
İnâyet eylese bir bendesine Hazret-i Mevlâ
Sevâb olur hatâsı hep kemâl-i mahz-ı taksiri
Sa'âdet isterisen ehl-i teslim ıı tevekkül ol
Kabul et can ile Derviş bu pend-i Hazret-i Pîri

Koyun Island Martyrs' Cemetery: There were eight burial places of martyrs on Koyun Island, which is located in the Danube. These included the graves of Deli Gâzi Hasan Pasha and Dervish Paşazâde. Gâzi Derviş Pasha organized a martyrs' cemetery after the war, planted fruit trees around it, had a wooden visitors' pavilion built for his martyred son's grave, and inscribed the following verse on the column in his own handwriting[77]:

Hakîm-i Mutlak'ın olmasa ger bir işte tedbiri
Müfid olmaz hezâr erbâb-ı aklın re'y ü tedbiri
İnâyet eylese bir bendesine Hazret-i Mevlâ
Savâb olur hatâsı hep kemâl-i mahz-ı taksiri
Sa'âdet isterisen ehl-i teslim ile tevekkül ol
Kabul et can ile Derviş bu pend-i Hazret-i Pîri

CİĞERDELEN (Párkány / Štúrovo - Slovakya)

CİĞERDELEN (Párkány / Štúrovo - Slovakia)

Ciğerdelen Kalesi'ndeki şehitliği Evliyâ Çelebi bildirmektedir[78]:

> *"Merhûm Kadızâde İbrahim Paşa ile kâfire sekiz hov edip kâfirleri kırdığımız savaş meydanına vardık, orada da kâfir leşleri tepe tepe, yığın yığın olup yatarlardı. Ama bir yıldan beri bunları ne kurt, ne kuş ve ne böcekler yemeyip hemen bunlar da iskelet olarak kalmışlar. Ölen atlarımızı bir yere yığmıştık, onlar da taptaze durur gibi dururlardı. Bütün şehit olan dostlarımızı bir yere defnetmiştik, onları da ziyaret edip ruhları için bir Yâsin-i Şerif okuyup sevabını ruhlarına bağışladık."*

Evliyâ Çelebi reported the martyrs' cemetery in Ciğerdelen Fortress[78]:

> *"We arrived at the battlefield with the late Kadızâde İbrahim Pasha, where we slapped the infidels eight times, and the corpses of the infidels were in heaps. For a year, neither wolves, birds, nor insects gnawed the remains, and they remained as skeletons. We piled up our dead horses; their bodies also remained intact. We buried all our martyred friends somewhere, visited them, and recited the Yâsin-i Şerif for their souls and bestowed their souls with good deeds."*

77. Evliyâ Çelebi 6/272
78. Evliyâ Çelebi 7/112-113

ÇANAD (Csanád / Cenad - Romanya)

ÇANAD (Csanád / Cenad - Romania)

Çanad'da üç tekke ile Gâzi Bali Bey Türbesi bulunuyordu[79].

Gâzi Bali Bey Türbesi: Çanad Kalesi fâtihi Gâzi Küçük Bali Bey, orta kale kapısı önünde bir câmi yaptırmıştı. Türbesi de câmisinin yanında kârgir yapılıydı[80].

There were three lodges and Ghazi Bali Bey's Tomb in Çanad[79].

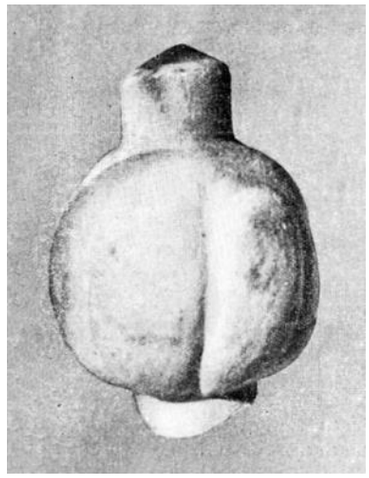
Ghazi Bali Bey's Tomb: The conqueror of Çanad Castle, Ghazi Küçük Bali Bey, had a mosque built in front of the central fortress gate. His tomb was built next to the mosque[80].

ÇONRAD (Csongrád - Macaristan)

ÇONRAD (Csongrád - Hungary)

Çonrad'da ismini bilmediğimiz küçük bir tekke bulunduğunu Evliyâ Çelebi bildirmektedir[81].

Evliyâ Çelebi reported that there was a small dervish lodge in Chonrad whose name we do not know[81].

◆ Conrad'da Osmanlı mezar taşı başlığı (J. Csalog'dan)

◆ Ottoman tombstone in Çonrad (from J. Csalog)

DİMİTROFÇA (Sremska Mitrovica - Sırbistan)

DİMİTROFÇA (Sremska Mitrovica - Serbia)

Dimitrofça'da üç tekke[82] ile Gâzi Bayezid Bey, Memi Paşa, Muslihuddîn Efendi, Halîm Efendi ve Ali Efendi'nin türbeleri bulunuyordu.

Hüseyin bin Hasan Zâviyesi: Hüseyin bin Hasan Zâviyesi Mescidi ve Muallimhânesi Vakfı'na ait 164 (Hicrî 935-937/Milâdî 1528-1531) ve 462 (Hicrî 975/Milâdî 1567-1568) numaralı Tapu Tahrir defterlerinde iki ayrı kayıt bulunmaktadır[83].

Memi Paşa Türbesi: Aşağı Çarşı'da, bânîsi olduğu câminin yanında bir kubbecik içinde çoluk çocuğuyla medfundu[84]. Müteveffâ, Peçuy'da câmisi, çeşmesi ve hamamı olan Memi Paşa olmalıdır.

Gâzi Bayezid Bey Türbesi: Küçük Çarşı'da Bayezid Bey Câmii hazîresinde, kurşun kubbeli kârgir türbesinde medfundu. Câmisinde üç vakit hatm-i şerîf okunduğunu Evliyâ Çelebi bildirmektedir[85].

Muslihuddîn Efendi Halvetî Tekkesi ve Türbesi: Rumeli evliyâsının büyüklerinden olan Muslihuddîn Efendi, sınır boylarında yetişerek,

There were three lodges[82] and the tombs of Ghazi Bayezid Bey, Memi Pasha, Muslihuddîn Effendi, Halîm Effendi, and Ali Effendi in Dimitrofça.

Hüseyin bin Hasan Lodge: There are two separate records in the Land Registry Books numbered 164 (Hijri 935-937/Gregorian 1528-1531) and 462 (Hijri 975/Gregorian 1567-1568) for the Hüseyin bin Hasan Lodge Masjid and Muallimhâne Foundation[83].

Memi Pasha's Tomb: Someone was buried with his children under a dome in the Lower Bazaar, next to the mosque he founded[84]. The deceased individual must have been Memi Pasha, who had a mosque, fountain, and bath in Pécs.

Ghazi Bayezid Bey's Tomb: He was buried in a lead-domed masonry tomb in the Bayezid Bey Mosque in Küçük Çarşı. Evliyâ Çelebi reports that a full recital of the Qur'an was performed three times in his mosque[85].

Muslihuddîn Effendi Halvetî Lodge and Tomb: Muslihuddîn Effendi, one of the elders of the Rumelian saints, was also one of the vete-

79. Evliyâ Çelebi 7/321
80. Ayverdi 2000: 1/23, Evliyâ Çelebi 7/321
81. Evliyâ Çelebi 7/305
82. Evliyâ Çelebi 6/222
83. 164. defterin 67. sırasında ve 462. defterin 82. sırasındaki bilgilere göre 8 değirmen, 2 bağ ve 60.000 akçe nakit kayıtlıdır. *According to the information in the 67th row of the 164th book and the 82nd row of the 462nd book, 8 mills, 2 vineyards, and 60,000 silver akçe coins were registered.* Binark 1993: 217
84. Evliyâ Çelebi 6/224
85. Evliyâ Çelebi 6/224

Rumeli'de İslâmiyetin yayılması için gayret gösteren gâzî dervişlerdendir. Doğum târihi ve yeri bilinmemektedir. H.982 / M.1575 senesinde Dimitrofça'da vefât edip, orada defnedilmiştir. Dergâhı, Velî Bey Câmii yakınlarında yer alıyordu.

Kanûnî Sultan Süleyman'ın Sigetvar kuşatması sırasında (1566), Pertev Paşa da Göle Kalesi'ni kuşatmıştı. Muslihuddîn Efendi, Dimitrofça'dan talebelerini toplayıp, Göle'ye doğru yola çıkmış, orduya katıldığı gün askerin mevcudiyetini hissetmesinin tesiriyle kale fethedilmişti.

Muslihuddîn Efendinin birçok talebesi vardı. İcâzet verdiklerinin en meşhûrları; Tımışvarlı Veli Dede, Muslihuddîn Dede, Bâlî Dede, Hasan Hoca, Hüseyin Dede, Dimitrofçalı Dürrî Efendi, Dimitrofçalı Gaybî Efendi ve bir başka Hasan Hoca idi. Dimitrofça'da hatîblik yapan Gaybî Efendi, vefâtına târih düşmüştür[86]:

Kutb-i âlem cihânı terk etti
Müddet-i ömrü çünkim oldu tamam
Oldu bu Gaybiyâ ona târih
Yâ İlâhî, ola behişt (Cennet) makâmı (982).

❖

Silsilenâme-i Sûfiyye'de Halvetiyyeden Abdülkerim Şâmî'nin halifesi Şeyh Ali Dimitrofçavî (1005/1596-97), Şeyh Aynî Dede Bosnavî'nin (972/1564-65) halifesi Pîr Müslihuddin Serâyî Dimitrofçavî (982/1574-75) ve onun halifesi Hüseyin Dede Dimitrofçavî kayıtlıdır[87].

Vâiz Halîm Efendi Türbesi: Evliyâ Çelebi yalnızca ismini bildirmektedir[88].

Ali Efendi Ziyâreti: Serhad evliyâsının büyüklerinden olan Ali Efendi, Rumeli'nde gâzîler arasında meşhûr olup, onların mânevî destekçisi olmuştur. H.1005 / M.1596 senesinde Dimitrofça'da vefât edip, Eski Câmi yakınında defnedilmiştir. Üveysî yoluna dâhil olan Ali Efendi, talebelerini gazâya gönderir, onları İslâm'a hizmet için teşvik ederdi. Belgratlı Münîrî Efendi ve Ali Dede onun talebeleri arasındadır[89].

ran dervishes who were trained along the borders and made efforts to spread Islam in Rumelia. His date and place of birth are unknown. He died in Dimitrofça in H. 982/1575 and was buried there. His lodge was located near the Veli Bey Mosque.

During the Sigetvar siege of Süleyman the Magnificent (1566), Pertev Pasha also besieged Göle Castle. Muslihuddîn Effendi gathered his students from Dimitrofça and set out for Göle, and the castle was conquered when they joined the army.

Muslihuddîn Effendi had many students. The most famous of those whom he instructed include Veli Dede from Tımışvar, Muslihuddîn Dede, Bâlî Dede, Hasan Hoca, Hüseyin Dede, Dürrî Effendi from Dimitrofça, Gaybî Effendi from Dimitrofça, and another Hasan Hoca. Gaybî Effendi, who was a preacher in Dimitrovça, passed away[86]:

Kutb-i âlem cihânı terk etti
Müddet-i ömrü çünkim oldu tamam
Oldu bu Gaybiyâ ona târih
Yâ İlâhî, ola behişt (Cennet) makâmı (982).

❖

Sheikh Ali Dimitrofçavî (1005/1596-97), the imam (halife) of Abdülkerim Şâmî from Halvetiyye, and Pîr Müslihuddin Serâyî Dimitrofçavî (752/1564-65), the imam (halife) of Sheikh Aynî Dede Bosnavî (972/1564-65), and his imam (halife), Dimitrofçavî (752/1564), are registered in *Silsilenâme-i Sûfiyye*[87].

Vâiz Halîm Effendi's Tomb: Evliyâ Çelebi only reports his name[88].

Ali Effendi's Tomb: Ali Effendi, one of the elders of the saints of Serhad, grew famous among the veterans in Rumelia and became their spiritual supporter. He passed away in Dimitrofça in H. 1005/M. 1596 and was buried near the Old Mosque. Ali Effendi, of the Üveysî path, would send his students to war and encourage them to serve Islam. Münîrî Effendi and Ali Dede from Belgrade were among his students[89].

86. Evliyâlar Ansiklopedisi 5/27-32
87. Usta 2006: vr. 24b
88. Evliyâ Çelebi 6/224
89. Evliyâlar Ansiklopedisi 3/61-62

EĞRİ (Eger - Macaristan)

EĞRİ (Eger - Hungary)

Evliyâ Çelebi, Eğri'de 7 tekke bulunduğunu bildirip yalnızca Baba Sultan Bektaşî Tekkesi'nin ismini zikreder[90]. Klasik çağda orduyla birlikte sefere giden şeyhlerin, Sigetvar, Estergon ve Uyvar'da olduğu gibi fetihten sonra buralarda halife bırakarak yeni tekkeler kurması yaygın olarak bilinen bir uygulama olmuştur. III. Mehmed de Eğri Seferi'ne (1596) giderken ordu şeyhi olarak beraberinde altı Halvetî büyüğünü sefere götürmüştür[91]. Bu sebeple Eğri'de Evliyâ Çelebi'nin ismini vermediği altı tekkenin Halvetî tekkesi olması muhtemeldir.

Evliyâ Çelebi states that there were seven lodges in Eger and mentions only the Baba Sultan Bektaşi Lodge by name[90]. In the classical era, it was a widely known practice for sheikhs who went on a campaign with the army to leave imams in Sigetvar, Esztergom, and Uyvar after the conquest to establish new dervish lodges. When Mehmed III set off on the Eger Expedition (1596), he took six Halveti elders with him as the sheikhs of the army[91]. Therefore, it is possible that the six lodges in Eger that Evliyâ Çelebi did not name were Halveti lodges.

◆ Eğri seferinde ordu şeyhi olan Şemseddin Sivasi'nin türbesi (Sivas, 2023)

◆ The tomb of Şemseddin Sivâsî, who was the army sheikh during the Eger campaign (Sivas, 2023)

◆ Kale Kapısı yakınlarında bir tekkenin bulunduğu mahal (2015)
(Ekrem Hakkı Ayverdi, burada bir tekke bulunduğunun şehirde rivayet edildiğini bildirmektedir. Ayverdi 2000:1/163)

◆ Location with a lodge near the fortress gate in Eger (2015)
(Ekrem Hakkı Ayverdi reported that there was a dervish lodge here in the city. Ayverdi 2000:1/163)

Baba (Dede) Sultan Tekkesi ve Türbesi: Eğri varoşunda Hatvan Kapısı'nın dışında, 70-80 kadar dervişin bulunduğu bir Bektâşî Tekkesiydi. Evliyâ Çelebi tekke hakkında şu bilgileri vermektedir[92]:

> *"Hatvan Kapısı'ndan taşra kale gibi duvarı İrem Bağı'na benzer, tavus kuşunun süt beyazı, yeşili ve rengârenk tavuslar ile bülbüller ile ve diğer ötücü kuşlar ile dolu bir mesiregâh yerde çeşit çeşit fukara haneleri, yaz ve kış*

Baba (Dede) Sultan Lodge and Tomb: This was a Bektashi Lodge in the suburb of Eger, outside the Hatvan Gate, with 70-80 dervishes. Evliyâ Çelebi gives the following information about the lodge[92]:

> *"The building is a Bektashi lodge with provincial fortress-like walls from the Hatvan Gate resembling the İrem Vineyard, a place full of milky white, green, and colorful peacocks, nightingales, and other songbirds, with various indigent*

90. Evliyâ Çelebi 7/147
91. Şemsiyye/Halvetiyye şeyhi Şeyh Ahmed Şemsî (Şemseddin Sivâsî), Mehmed Ağa Zaviyesi'nin ilk şeyhi Şeyh Yayabaşızade Hızır İlyas Efendi, Koca Mustafa Paşa Tekkesi şeyhi Şeyh Hasan Yümnî Necmeddin Efendi, Dırağman Tekkesi şeyhi Ömer Fanî Efendi, Sokullu Mehmed Paşa Tekkesi şeyhi Seyyid Abdülkerim İştibî Efendi ve Cerrah Paşa şeyhi Şeyh İbrahim Efendi.
Sheik of Şemsiyye/Halvetiyye Lodge, Sheikh Ahmed Şemsî (Şemseddin Sivâsî), first sheikh of Mehmed Ağa Lodge, Sheikh Yayabaşızade Hızır İlyas Effendi; Sheikh of Koca Mustafa Pasha Lodge, Sheikh Hasan Yümnî Necmeddin Effendi; Sheik of Dırağman Lodge, Ömer Fanî Effendi; Sheik of Sokullu Mehmed Pasha Lodge, Seyyid Abdülkerim İştibî; and Cerrah Paşa Sheikh İbrahim Effendi.
Bölükbaşı 2015: 25
92. Evliyâ Çelebi 7/147, 149

◆ Baba Sultan Tekkesi (J. de Rossi – 1687, Sudár 2013:83)

◆ Baba Sultan Lodge (J. de Rossi – 1687, Sudár 2013:83)

meydanları, nice yerde tek katlı ve iki katlı dinlenme köşkleri ile bezenmiş Bektaşî tekkesidir. Budin'de Gül Baba Tekkesi'yle bu Baba Sultan Tekkesi görülmeye değer tekkedir. Yüksek bir kubbe içinde Hazret-i Dede Sultan gömülü olup nurlu kabrinin çevresi çeşit çeşit hüsn-i hat kelâm-ı şerifler, şamdan, kandildan ve çerağdanlar ile süslenmiş bir abdallar yuvasıdır. 70-80 kadar fukarâları sadaka ile geçinip çeteye ve poturaya giden gaziler ganimetle gelip bu tekkeye adaklarını verirler. Tüm yoksul erenleri onunla geçinirler".

J. de Rossi'nin 1687 târihli Eğri kuşatmasını çizdiği gravürde, Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği Hatvan Kapısı'nın dışında tekkeyi resmetmiştir[93]. Baba Sultan Tekkesi, 1873'de meydan düzenlemesi ve yerine büyük bir kilise yapılabilmesi için yıktırıldı[94].

Eğri Taburu Şehitliği: Evliyâ Çelebi, Eğri Taburu Şehitliği'nin ziyâret yeri olduğunu ve kabirlerin mükellef sofa binâlı olduğunu bildirmektedir[95]:

"Hamd olsun babam bu cenkte bulunup nice şehitleri eliyle defnetmiş. Yine hamd olsun bize de ziyaretleri nasip olup aziz ruhları için bir Yâsîn-i şerif okuyup sevabını mübarek ruhlarına hibe ettik. Hâlâ bütün insanların ziyaretgâhıdır. Nice yerde mükellef sofa binalı nurlu kabirler var. Bütün şehitlerin ruhları için, Allah rızası için el-Fâtiha."

people's homes, summer and winter squares, and many one- and two-story resting pavilions. This Baba Sultan Lodge, together with the Gül Baba Lodge in Buda, are lodges worth seeing. Hazret-i Dede Sultan is buried under a high dome, and the surroundings of his luminous grave are home to dervishes, decorated with various calligraphy words, candlesticks, oil lamps, and other lights. Seventy or 80 indigent people live on charity and veterans come back from war and pledge their spoils as offerings to this lodge. All the indigent saints live on this income."

The engraving dated 1687 by J. de Rossi depicts the siege of Eger with the dervish lodge outside the Hatvan Gate as reported by Evliyâ Çelebi[93]. The Baba Sultan Lodge was demolished in 1873 to reorganize the square and it was replaced with a large church[94].

Eğri Battalion Cemetery: Evliyâ Çelebi reports that the Eğri Battalion Cemetery was a frequently visited place and that the graves occurred among sumptuous halls[95]:

"Praise be to my father, who took part in this war and buried many martyrs with his own hands. With thanks again, we were granted the opportunity to visit them and recite the Yâsîn-i Şerif for their saintly souls and bestow their blessed souls with rewards. It is still visited by people. There are luminous tombs with magnificent halled buildings in many places. Al-Fatiha for the sake of Allah, for the souls of all martyrs."

93. Sudár 2013: 83
94. Saral 2003: 219
95. Evliyâ Çelebi 7/154

◆ Eğri Kalesi (1687)

◆ Eger Castle (1687)

◆ Eğri Kalesi'ndeki müzede sergilenen Türk mezar taşları (2015)

◆ Turkish tombstones exhibited in the museum at Eger Castle (2015)

- Estergon Kalesi (2015)
- Esztergom Castle (2015)

ESTERGON (Esztergom - Macaristan)

ESTERGON (Esztergom - Hungary)

Estergon'da üç tekke ve bir türbe ile kaledeki müzede dört mezar taşı yer almaktadır. Kabirleri kaybolmuş Arslan Mehmet Paşa[96], Kara Mehmet Paşa[97] ve Mehmet Ağa[98] da Estergon'da defnedilmiş târihî simalardandır.

III. Mehmed'in Eğri Seferi'nde (1596) ordu şeyhi olarak katılan Halvetî-Cemâli şeyhi Ömer Fânî Efendi, Estergon'un ikinci fethinde de (1605) bulunmuştur. Peçevî İbrahim Efendi, Ömer Fânî Efendi'yi, ilmî seviyesinin yüksek oluşu, özellikle tefsirdeki bilgisiyle ön plana çıkararak anlatmakta, Estergon seferinde pek çok kerâmetinin görüldüğünü kayd etmektedir[99].

Estergonlu Ali Efendi Tekkesi: Evliyâ Çelebi, tekkenin ismini bildirip yeri hakkında bilgi vermemektedir. 1663'te Uyvar'ın fethinden sonra Halvetî Şeyhi Ali Efendi, buradan Uyvar'a gidip orada kurulan tekkenin başına geçmiştir[100].

Öziceli Hacı İbrahim Tekkesi: Evliyâ Çelebi'nin sadece ismini bildirdiği bu tekke[101], Estergon varoşundaki Öziceli Hacı İbrahim Câmii'nin yanında olmalıdır. Günümüzde müze olarak kullanılan câminin yanındaki duvar kalıntılarının tekkeden geriye kalan duvarlar olması muhtemeldir.

There are three lodges and a tomb in Esztergom, and four tombstones in the museum in the castle. Arslan Mehmet Pasha[96], Kara Mehmet Pasha[97], and Mehmet Ağa[98], whose graves have been lost, are other historical figures who were buried in Esztergom.

Halveti-Cemali Sheikh Ömer Fânî Effendi, who participated as the sheikh of the army in Mehmed III's Eger Expedition (1596), also participated in the second conquest of Esztergom (1605). Peçevî İbrahim Effendi described Ömer Fânî Effendi as well educated, and he particularly praised his knowledge in interpretation and noted the records stating that many miraculous deeds were seen during the Esztergom campaign[99].

Estergonlu Ali Effendi Lodge: Evliyâ Çelebi does not report the name of the lodge and gives no information about its location. After the conquest of Uyvar in 1663, Halveti Sheikh Ali Efendi went to Uyvar and became the head of the lodge established there[100].

Öziceli Hacı İbrahim Lodge: This lodge, which Evliyâ Çelebi only mentions by name, should have been next to the Öziceli Hacı İbrahim Mosque in the suburb of Esztergom[101]. It is possible that the remains of walls found next to the mosque, which is used as a museum today, are the remaining walls of the lodge.

96. Hamid mutasarrıfı olup 1683'te Estergon'da kötü hareketinden dolayı katledilmiştir.
He was a Hamid governor and was killed in Esztergom in 1683 for bad behavior.
Mehmed Süreyyâ 1996: 1/324
97. Viyana elçiliği, Halep ve Diyarbekir valiliği yapan Mehmet Paşa, 1683'te Budin muhafızı ve Estergon seraskeri olmuş, 1684'te şehit olmuştur. Cesurluğu ve yiğitliğiyle bilinen paşanın şehadeti Macaristan'da büyük kayıplardan olarak tarihe geçmiştir.
Mehmet Pasha, who was the ambassador to Vienna and governor of Aleppo and Diyarbakır, became a Buda guard and a seraskier of Esztergom in 1683, and he was martyred in 1684. The martyrdom of this pasha, known for his courage and valor, went down in history as one of the great losses in Hungary.
Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1057-1058
98. Estergon'da muhafız iken 1683'te idam edilmiştir.
He was executed in 1683 while he was a guard in Esztergom.
Mehmed Süreyyâ 1996: 3/938
99. İdiz 2009: 10
100. Evliyâ Çelebi 6/370, 498
101. Evliyâ Çelebi 6/370

◆ Estergon'daki Katedral ve Öziceli Hacı İbrahim Câmii (2014)

◆ Cathedral in Esztergom and the Öziceli Hacı İbrahim Mosque (2014)

◆ Estergon'da Öziceli Hacı İbrahim Tekkesi kalıntıları (2015)

◆ The ruins of Öziceli Hacı İbrahim Lodge in Esztergom (2015)

◆ Estergon'da Öziceli Hacı İbrahim Câmii (2015)

◆ Öziceli Hacı İbrahim Mosque in Esztergom (2015)

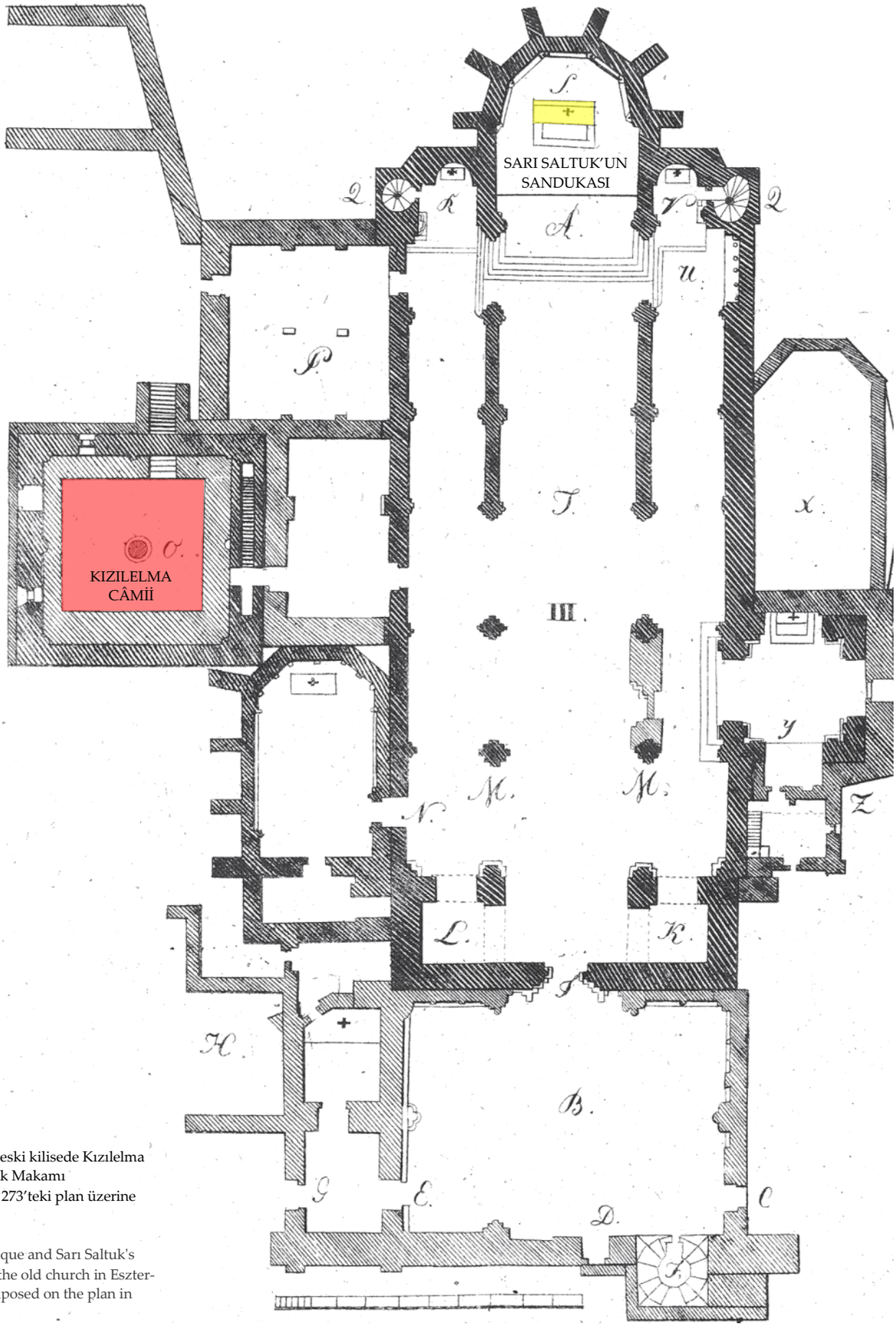

Uşşâkî Tekkesi: 975/1567 târihli tahrirde *Estergon'da vaki Şeyh Uşşâkî Tekkesi* ismiyle kayıtlıdır. Aynı tahrirde, Uyvar yakınlarındaki Narhid (*Nyárhíd*) nahiyesinin *Kamenín* karyesi ahalisinin bu tekkenin hizmetinde bulunduğu kaydedilmiştir (BOA TT.d. 698/19). Kamenín köyü günümüzde Slovakya'da yer almaktadır. Bir başka tahrirde (BOA TT.d. 216), Estergon Kalesi'ndeki Hassa Câmii'nin (*Kızılelma Câmii*) imam, hatib, kayyım vb. görevlilerinin kayıtlı olduğu listede Şeyh Hasan Dede ismi yazılıdır. Şeyh Hasan Dede isminin burada zikredilmesinden, câminin bünyesinde bir de tekke olduğunu anlıyoruz. Bu câminin, kiliseden dönüştürülen çok büyük bir yapı olduğunu ve Sarı Saltuk'un makamının da burada bulunduğunu gravürlerden ve seyyahların notlarından biliyoruz. Fetihten sonra yapının bir bölümü Uşşâkî tekkesine dönüştürülmüş olmalıdır. Benzer bir dönüşüm Uyvar'ın fethinden sonra orada da yapılmış, Halvetî Tekkesi inşâ edilmişti (*Bkz. Uyvar başlığı*). Belgenin tarihi ile Evliyâ Çelebi'nin ziyâreti arasında yüz yıllık bir zaman farkı bulunmakla birlikte; Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği Halvetî Ali Efendi Tekkesi ile belgede geçen Hassa Câmii'ndeki Uşşâkî Tekkesi'nin aynı yapılar olup olmadığını bilemiyoruz.

Sarı Saltuk Makam Türbesi: 1630 târihli Ömer Deryâ Bey Divanı'nda daha önce bilmediğimiz Estergon'daki Sarı Saltuk makam türbesi tafsilatlı bir biçimde tasvir edilmiştir. Ömer Deryâ Bey, kale içindeki Ulu Câmi'yi (Kızılelma Câmii) anlatırken "*Sarı Saltuk anda yatur didiler*" diyerek kiliseden dönüştürülen câminin içindeki türbeyi anlatır. Ömer Deryâ Bey'in bildirdiğine göre; Satı Saltuk'un sandukasının üstü altın yazılarla süslüydü. Kapısında çeşitli sûretler yazılı olup oymalı mermer direkler bulunuyordu. Türbe kapısının iki yanında oyma taştan kızıl mermere işlenmiş, ejderhayla dövüşen, heybetli bakışlı arslanlar bulunuyordu. Kapının üstünde de yine kızıl mermerden iki kartal nakşedilmişti. Arap ve Acem diyarlarından ziyâretçilerin geldiğini ve türbeye hayran kaldıklarını bildiren Ömer Deryâ Bey, çok memleket gördüğünü fakat böylesine süslü bir binâ görmediğini belirtir. Türbede altın yaldızlı nakışlar ve süslemeler bulunuyordu ve ak ve kızıl mermerden yapılı oymalı kapısı vardı. Türbenin duvarları

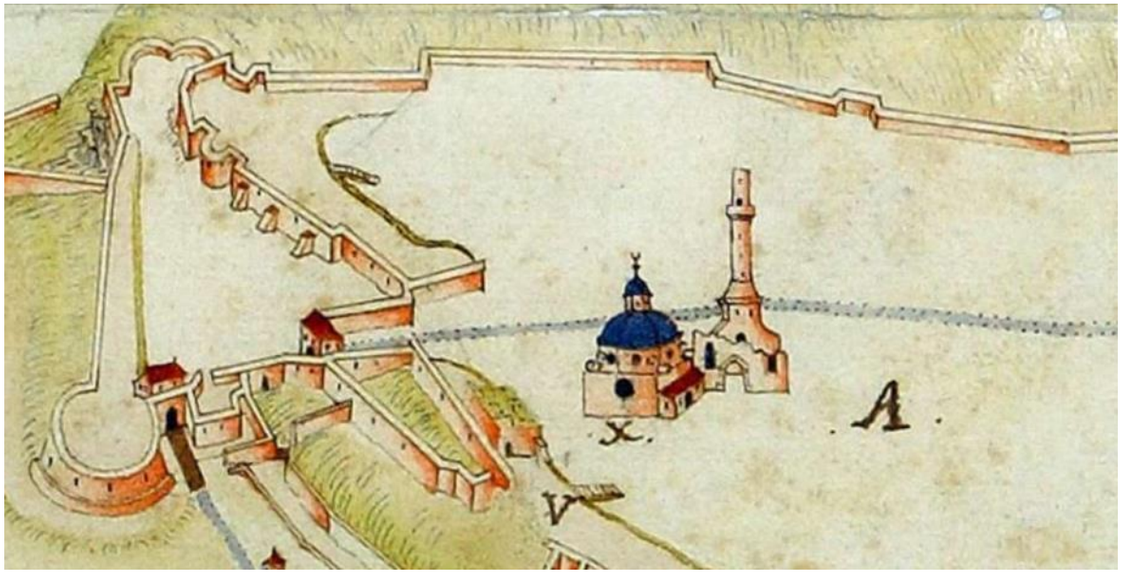
Uşşâkî Lodge: In the Tahrir register dated 975/1567, this is recorded as the Şeyh Uşşâkî Lodge in Esztergom. In the same Tahrir, it is stated that the inhabitants of Kamenín village in the Narhid (Nyárhíd) township near Ujvar were in the service of this lodge (BOA TT.d. 698/19). The village of Kamenín is located in present-day Slovakia. In another Tahrir, Sheikh Hasan Dede's name is written on the list where officials such as the imam, preacher, trustees, and others of the Hassa Mosque (Kızılelma Mosque) in the Esztergom Castle are registered. From the mention of Sheikh Hasan Dede's name here, it is understood that there was also a lodge within the mosque. We know from engravings and the notes of travelers that this mosque was a very large structure converted from a church and that Sarı Saltuk's symbolic sarcophagus was also here. After the conquest, part of the building must have been converted into the Uşşâkî lodge. A similar transformation was made there after the conquest of Ujvar, and the Halveti Lodge was built (see the section addressing Ujvar). However, there is a 100-year time difference between the date of the document and Evliyâ Çelebi's visit; we do not know whether the Halveti Ali Effendi Lodge reported by Evliyâ Çelebi and the Uşşâkî Lodge in the Hassa Mosque mentioned in the document are the same structures.

Sarı Saltuk's Symbolic (Makam) Tomb: Sarı Saltuk's symbolic tomb in Esztergom, which we did not know of before, was described in detail in Ömer Deryâ Bey's Divan dated 1630. Ömer Deryâ Bey described the Great Mosque (Kızılelma Mosque) inside the castle as follows: "*Sarı Saltuk rests here, they said.*" He described a tomb inside a mosque that was converted from a church. According to Ömer Deryâ Bey, the top of Sarı Saltuk's sarcophagus was decorated with gold inscriptions. There were carved marble pillars with inscriptions on the door. There were lions with majestic eyes fighting dragons, carved into red marble on both sides of the tomb's door. Above the door, two eagles appeared in red marble. Noting that visitors from Arab and Persian lands came and admired the tomb, Ömer Deryâ Bey stated that he had seen many countries but never such an ornate building in any. The tomb had gilded embroideries and ornamentation and had a carved door made of white and red marble. The walls of the tomb were also decora-

◆ Estergon'daki eski kilisede Kızılelma Câmii ve Sarı Saltık Makamı (1827, Sudár 2014: 273'teki plan üzerine işlenmiştir.)

◆ Kızılelma Mosque and Sarı Saltuk's symbolic tomb in the old church in Esztergom (1827, and imposed on the plan in Sudár 2014: 273)

◆ 1683 târihli Estergon gravüründe Sarı Saltuk Makâmı'nın bulunduğu Kızılelma Câmii (HG-11b)

◆ The Kızılelma Mosque with Sarı Saltuk's symbolic tomb in an Esztergom engraving dated 1683 (HG-11b)

da Sarı Saltuk'a ait çeşitli tasvirlerle süslenmişti. Tasvirin birinde papaz ile kazana girmiş şekilde nakşedilen Sarı Saltuk bir başka tasvirde de ejderha ile dövüş halinde resmedilmişti. Sarı Saltuk, ejderhanın altı başını tepeleyip yedinci başı ile cenk ederken Hızır Peygamber'in onun imdadına yetiştiği hâli nakşedilmişti[102].

Evliyâ Çelebi de Fâzıl Ahmed Paşa ile Uyvar cengine giderken 1663'te ziyâret ettiği Estergon Kalesi'ndeki Kızılelma Câmii'ni kendine has üslûbuyla tafsîlatlı bir şekilde anlatmış ve câminin minâresinin top atışları sırasında büyük kubbeye zarar vermemesi için ana yapıdan ayrı bir yerde inşâ edildiğini zikretmiştir[103].

Budapeşte Askerî Târih Müzesi'nde yer alan 1683 târihli Estergon gravüründe de Evliyâ Çelebi'nin anlattığı gibi Sarı Saltuk Makâmı'nın bulunduğu Kızılelma Câmii ile minâresinin birbirinden ayrı olduğu görülmektedir.

Kızılelma Câmii, Evliyâ Çelebi'nin seyahatnâmesinde en çok ayrıntı vererek anlattığı câmilerdendir. Tüm özelliklerini anlatan seyyah "*Cenâb-ı Hakk'a ayandır ki eğer bu câmide olan acayip eserleri ve garip sanatları, öğrenerek, görerek ve inceleyerek elde ettiğimiz bilgileri ve özellikleri yazsak başka bir Kızılelma Câmii Divanı olur.*" demiştir. Evliyâ Çelebi câmiyi anlattıktan sonra, kızıl mermerden heybetli arslan tasvirlerini anlatıp Sarı Saltuk'un ismini zikretmeden türbeyi etraflıca tasvir etmiştir. Seyyâhın anlattıkları da Ömer Deryâ Bey'in tasvirlerini destekler niteliktedir (*Bkz. Ek-III*). Evliyâ Çelebi, sandukanın

ted with various depictions of Sarı Saltuk. In one of the depictions, Sarı Saltuk was portrayed as he entered a cauldron with a priest, and in another depiction he was fighting a dragon. In another, while Sarı Saltuk was fighting with the seventh head after defeating the first six heads of a dragon, the Prophet Hızır was portrayed as coming to his aid[102].

Evliyâ Çelebi also described the Kızılelma Mosque in Esztergom Castle, which he visited in 1663 on his way to the Uyvar war with Fâzıl Ahmed Pasha, in his unique style, and he noted that the minaret of the mosque was built in a separate place from the main structure so that it would not damage the large dome during artillery fire[103].

An Esztergom engraving dated 1683 and kept in the Military History Museum in Budapest shows that the Kızılelma Mosque, where Sarı Saltuk's symbolic tomb was located, and its minaret were separate from each other, as Evliyâ Çelebi described.

The Kızılelma Mosque is one of the mosques that Evliyâ Çelebi describes in the most detail in his travelogue. He introduces its features as follows: "*It is known by Allah Almighty that if we write down the information and features that we have obtained by learning, seeing, and examining the strange works and strange arts in this mosque, there will be another Kızılelma Mosque Divan.*" After describing the mosque, Evliyâ Çelebi describes the majestic lions made of red marble and a tomb in detail without mentioning the name of Sarı Saltuk. His narrations support the descriptions of Ömer Deryâ Bey (See Addendum III). Evliyâ Çelebi states that the sarcophagus was located in the

102. Ömer Deryâ 1630: varak 5-6
103. Evliyâ Çelebi 6/358

◆ Estergon Kalesi'ndeki müzede sergilenen Türk mezar taşları (2015)

◆ Turkish tombstones on display in the museum in Esztergom Castle (2015)

câminin güneydoğusunda bulunduğu bildirip mermer süslemelerin Atina'daki Eflâtun'un sandukasıyla eşdeğer olduğunu belirtir. Estergon'daki somakî sanduka etrafında mermerden sümbül, reyhan, gül gibi çiçekler oyularak işlenmişti. Yine mermerden bir sürahi şişe içinde çeşit çeşit çiçekler ve bir salkım üzüm bulunuyordu[104].

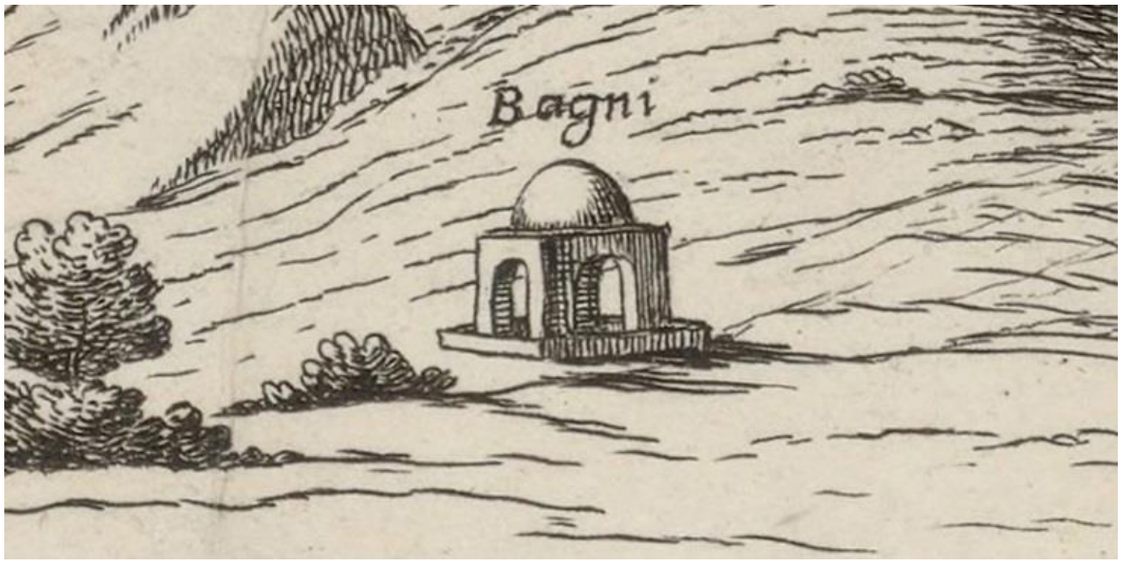
Seyahatnâmesinde tekkelere ve türbelere ayrı bir önem veren Evliyâ Çelebi'nin Estergon'daki Sarı Saltuk Türbesi'ni çok detaylı anlatmasına rağmen ismini bildirmemesi dikkatimizi çekse de seyahatnâmede bir başka kısımda Evliyâ Çelebi'nin, Uyvarlıların Estergon ve Budin'i Türklerden geri almak için Hz. İsa, Meryem Ana, Sarı Saltuk ve Sveti Nikola'dan yardım dilediklerini anlatması[105] Sarı Saltuk'ın hatırâsının 17. yüzyılda Macaristan'da yaşadığını göstermektedir. Günümüzde Macaristan'ın dinî başkenti olan Estergon'daki bu eski kilise / Kızılelma Câmii, 1820'de yıktırılarak yerine büyük katedral inşâ edilmiş olup hâlen Macaristan'ın en büyük kilisesidir.

mosque's southeast and that the marble decorations were equivalent to those of Plato's sarcophagus in Athens. Plants such as hyacinth, basil, and rose were carved into the marble surrounding the porphyry sarcophagus in Esztergom. There was also a marble jug containing various flowers and a bunch of grapes[104].

It draws our attention that although Evliyâ Çelebi, who gives special importance to dervish lodges and tombs in his travelogue, describes Sarı Saltuk's Tomb in Esztergom in great detail but does not mention it by name. However, in another part of the travelogue, Evliyâ Çelebi states that the people of Uyvar asked for help from Jesus, the Virgin Mary, Sarı Saltuk, and Sveti Nikola to get Esztergom and Buda back from the Turks, which shows that the memory of Sarı Saltuk still lived in Hungary in the 17th century[105]. The old church/Kızılelma Mosque in Esztergom, which is now the religious heart of Hungary, was demolished in 1820 and a great cathedral was built in its place, which is still Hungary's largest church.

104. Evliyâ Çelebi 6/360
105. Evliyâ Çelebi 6/384
Estergon'daki Sarı Saltık Makam Türbesi için bkz. Yılmaz 2021c: 136-151
For the symbolic tomb of Sarı Saltuk in Esztergom, see Yılmaz 2021c: 136-151

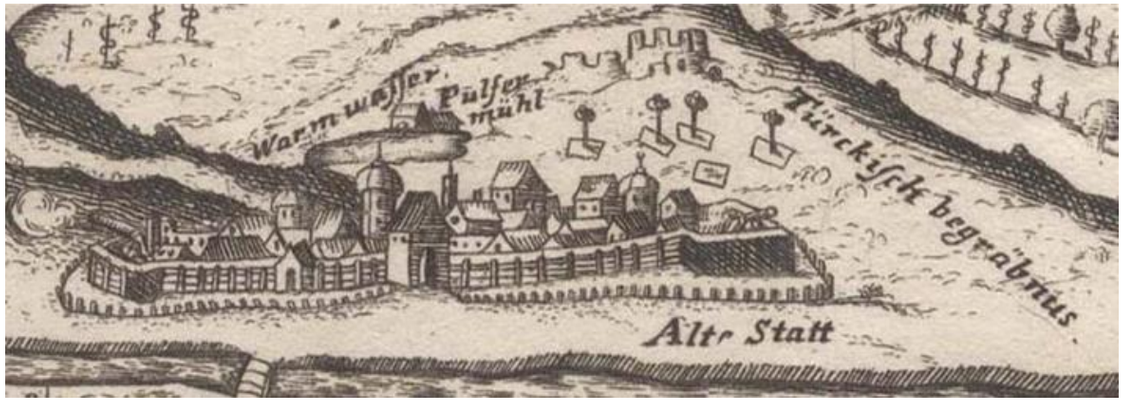

◆ G. Rossi'nin 1683 târihli gravüründe Estergon'daki Mehmet Bey Türbesi (HG-10)

◆ The Tomb of Mehmet Bey in Esztergom in G. Rossi's engraving dated 1683 (HG-10)

◆ Estergon gravüründe Türk Mezarlığı (1685 - anonim)

◆ Turkish Cemetery in an Esztergom engraving (1685 - anonymous)

◆ Estergon Giray Varoşu'ndaki türbe (1595, HG-11a)

◆ The shrine in the Giray suburb of Esztergom (1595, HG-11a)

Mehmed Bey Türbesi: 1567'de Estergon'da vefât ederek günümüzdeki kütüphâneye yakın bölgeye defnedilmiştir. Türbe, dört mermer sütuna oturan, kubbeli, baldaken tarzındaydı. Türbenin sütunlarından birisi 1926'da bulunmuştur[106]. Üç gravürüne ulaşabildiğimiz Mehmet Bey Türbesi, Anadolu'da ve Rumeli'nde sıklıkla karşılaştığımız açık türbelerin günümüz Macaristanında tespit edilen nadir örneğidir.

İsimsiz Türbe: Çizeri bilinmeyen 1595 tarihli Estergon kuşatma gravüründe, Giray Varoşu'nun ortasında kubbeli ve sekiz köşeli bir binayı andıracak şekilde çizilen yapının türbe olması muhtemeldir.

Türk Mezarlığı: 1685 târihli anonim bir gravürde, kale ile varoşun arasında yer alan Rüstem Paşa Hamamı'nın güneyi Türk Mezarlığı olarak işaretlenip başlıklı mezar taşları çizilmiştir. Bu mezarlıktan geriye kalan 4 mezar taşı, kaledeki müzede oluşturulan Türk Sokağı'nda sergilenmektedir. Budin'deki Akıncı Mezarlığı'nda olduğu gibi bu taşlar da kitâbesiz olup sâdedir.

Mehmed Bey's Tomb: Mehmed Bey passed away in Esztergom in 1567 and was buried in the area close to the current library. His tomb was in the baldachin or canopy style, with a dome sitting on four marble columns. One of the columns of the tomb was found in 1926[106]. The Tomb of Mehmed Bey, of which we can find three engravings, is a rare example of open tombs in Hungary, which are more frequently encountered in Anatolia and Rumelia.

Nameless Tomb: In a siege engraving of Esztergom dated 1595, the illustrator of which is also unknown, it is possible that the structure resembling a domed and octagonal building in the middle of the Giray suburb is a tomb.

Turkish Cemetery: The area south of the Rüstem Pasha Hammam, located between the castle and the suburb, was marked as the Turkish Cemetery in an anonymous engraving dated 1685 with headstones drawn. The surviving four tombstones from this cemetery are exhibited in the "Turkish Street" established in the museum in the fortress. These stones are plain and without inscriptions, like the ones in Akıncı Cemetery in Buda.

106. Ayverdi, 2000: 1/180

FÖDVAR (Dunaföldvár - Macaristan)

FÖDVAR (Dunaföldvár - Hungary)

Tekke-türbe tespit edemediğimiz Födvar'da, kaledeki müzede sergilenen kırık bir mezar taşı fotoğrafını vermekle yetiniyoruz.

For Födvar, where we could not identify any lodges or tombs, we limit ourselves to presenting a photograph of a broken tombstone exhibited in the museum inside the castle.

◆ Födvar'da kaledeki müzede sergilenen mezar taşı (Fotoğraf: Gergő Máté Kovács)

◆ The tombstone exhibited in the museum within the castle in Födvar (Photo: Gergő Máté Kovács)

FURUŞKA (Fruška - Sırbistan)

FURUŞKA (Fruška - Serbia)

Furuşka'da iki tekke bulunuyordu[107].

There were two lodges in Furuşka[107].

GASTON (Gasztony - Macaristan)

GASTON (Gasztony - Hungary)

Avusturya güney ordusunun komutanlarından Boros József Rákosi (vefâtı 1839) Belgrad'ın karşısındaki Zemun'un (Mac. Zimony) Avusturya ordusu tarafından alınışı anısına 1789'da, Macaristan'ın batısında Avusturya sınırındaki Gaston (Gasztony) kasabasına bazı kitâbeler getirmişti. Bunlar Sadrâzam İzzet Mehmed Paşa'nın 1198/1784 târihli mezar taşı, Süleyman Ağa'nın 1157/1744-45 târihli kitâbesi, Mustafa Paşa'nın 1106/1694-95 târihli çeşme kitâbesi ve Ali Paşa Câmii'nin tâmir kitâbesi ile bir hamam kurnasıdır. Boros József Rákosi, İzzet Mehmed Paşa'nın[108] mezar taşı ile hamam kurnasını Gaston Kilisesi'ne diğer üç kitâbeyi ise kendi evinin duvarına yerleştirmişti[109].

Tarihçi Hüseyin Namık Bey, 1929'da Macaristan'da bulunduğu sırada Sengottard muharebesinin cereyan ettiği Raba nehri yanındaki araziyi dolaşıp vilayet gazetecisi Vakarç ve beraberindeki birkaç muallim ile Gaston'daki kitâbeleri incelemiş ve gözlemlerini Milliyet Gazetesi'nde mektup halinde neşretmiştir. Hüseyin Nâmık Bey, günümüzde kilisede yer alan İzzet Mehmed Paşa'nın mezartaşı ile Süleyman Ağa'nın kitâbesinden başka akıbeti bilinmeyen iki kitâbe daha bildirmektedir. Bunlar, bir ev kapısı üzerinde Mustafa Paşa'nın 1159 târihli 12

Boros József Rákosi, who passed away in 1839, was one of the commanders of the Southern Austrian army and brought some inscriptions to the town of Gaston (Gasztony) on the Austrian border, west of Hungary, in 1789, to commemorate the capture of Zemun (Zimony) opposite Belgrade by the Austrian army. They consisted of a tombstone with the date of 1198/1784, an inscription for Süleyman Ağa with a date of 1157/1744-45, the fountain inscription for Mustafa Pasha with a date of 1106/1694-95, an inscription about the Ali Pasha Mosque repairs, and a bath basin. Boros József Rákosi placed İzzet Mehmed Pasha's tombstone[108] and the bath basin in Gaston Church and three other inscriptions on the wall of his own home[109].

While in Hungary in 1929, historian Hüseyin Nâmık Bey wandered around the area next to the Raba River where the Sengottard battle took place, studied the epitaphs in Gaston with provincial journalist Vakarç and a few teachers, and published his observations in the form of a letter in the *Milliyet* newspaper. Hüseyin Nâmık Bey reported two other inscriptions whose fates are unknown in addition to the tombstone of İzzet Mehmed Pasha and Süleyman Ağa's inscription, which are located in the church today. These are Mustafa Pasha's 12-line

107. Evliyâ Çelebi 7/121

108. İzzet Mehmed Paşa, 1136 (1723-24) yılında Bolu'ya bağlı Çarşamba (günümüzde Seben) kazâsının Beylik köyünde (günümüzde Haccağız Köyü'ne bağlı mahalle) doğdu. Babası Hüseyin Bey, Fâtih Sultan Mehmed devri sadrazamlarından Rum Mehmed Paşa'nın neslindendir. Bazı eserlerde Bolulu veya Teberdar lakaplarıyla anılır. İstanbul'da sırasıyla Kapı Hasekisi, Dârüssaâde Ağası Yazıcılığı Başhalifesi, Dârüssaâde Ağası Yazıcılığı, Haremeyn muhasebeciliği, darphâne eminliği ve şehreminliği görevlerinde bulundu. Özellikle 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı sırasındaki malî güçlüklerde ve yeni para basımı gibi işlerde başarılı hizmetlerde bulundu. 1766 depreminde önemli hasar gören ve büyük kubbesi çöken Fâtih Câmii'nin yeniden inşâsına nezâret etti. Küçük Kaynarca Antlaşması'nı imzalayıp savaş alanından İstanbul'a dönmekte olan Sadrazam Muhsinzâde Mehmed Paşa'nın ölümü üzerine 2 Cemâziyelâhir 1188'de (10 Ağustos 1774) sadrazamlığa tayin edildi ve sadâret mührünü bizzat padişahtan aldı. I. Abdülhamid, kendisinin seçtiği bu ilk sadrazamına alışılmışın dışında hediyeler vererek taltif etmişti. Kırım mesele-

◆ Kitâbelerin bulunduğu Gaston Kilisesi (2018)

◆ Gaston Church, housing inscriptions (2018)

sinden kaynaklı sebeplerle 1775'te İzzet Mehmed Paşa görevden alındı. Sonrasında Aydın muhassıllığı, Mısır valiliği, İçil sancak beyliği, Sivas, Amasya, Rakka ve Erzurum beylerbeyiliklerine tayin edildi. Sadrazam Karavezir Mehmed Paşa'nın hastalığının ağırlaşması ve 1781'de ölümü üzerine Erzurum'dan İstanbul'a çağrılan İzzet Mehmed Paşa, 22 Rebîülevvel 1195 (18 Mart 1781) günü mührü teslim alarak ikinci defa sadrazamlık görevine başladı. İstanbul'daki büyük yangın felâkinde "rehavet"i olduğu gerekçesiyle yangının söndürüldüğü gün azledildi (1782). Bu defa vezirliği kaldırıldığı gibi mallarının müsâderesine de karar verildi ve ertesi günü mecburi ikametle Filibe'ye gönderildi. Sadrazam Halil Hamîd Paşa tarafından vezirliği iade edilen İzzet Mehmed Paşa, 2 Safer 1197'de (7 Ocak 1783) Belgrad Kalesi muhafızlığı şartıyla Semendire sancak beyliğine tayin edildi. İzzet Mehmed Paşa 13 Rebîülâhir 1198'de (6 Mart 1784) Belgrad'da vefat etti. Çağdaşı tarihçiler tarafından akıllı, sır tutmasını bilen, vakar sahibi ve yumuşak huylu bir kimse olarak nitelenen İzzet Mehmed Paşa'nın bizzat I. Abdülhamid'in de belirttiği en karakteristik vasfı aşırı derecede rehaveti ve yavaşlığıdır.

İzzet Mehmed Pasha was born in 1136 (1723-24) in the Beylik village of Çarşamba (now Seben) in Bolu (now in a neighborhood of Haccağız village). His father, Hüseyin Bey, was a descendant of Rum Mehmed Pasha, one of the grand viziers during the reign of Fatih Sultan Mehmed. In some works, he is referred to with the nicknames Bolulu or Teberdar. He served as Kapı Hasekisi, Chief Caliph and Clerk for Dârüssaâde Ağası, as well as Haremeyn accountant, mint trustee, and mayor of İstanbul, respectively. He performed successful services particularly during the financial difficulties experienced during the Ottoman-Russian War of 1768-74 and in works such as printing new money. He oversaw the rebuilding of the Fatih Mosque, which was severely damaged in the 1766 earthquake, with its great dome having collapsed. After the death of Grand Vizier Muhsinzâde Mehmed Pasha, who signed the Treaty of Küçük Kaynarca and was returning to İstanbul from the battlefield, he was appointed grand vizier on 2 Cemaziyelâhir 1188 (August 10, 1774) and received the seal of the grand viziership from the sultan himself. Abdülhamid I honored this grand vizier the first time, having chosen him himself,

satırlık çeşme kitâbesi ile yine 12 satırlık Ali Paşa Câmii'nin Abdi Paşa tarafından tâmir edildiğini gösteren bir kitâbedir. Hüseyin Nâmık Bey'in mektubundan günümüzde kilise duvarında asılı olan Süleyman Ağa'nın 1157 târihli kitâbesi o vakitte aynı evin diğer odasında yer aldığını anlıyoruz[110].

3 Ağustos 2018'de yaptığımız seyahatte Gaston Kilisesi'nde mezar taşı, Süleyman Ağa'nın kitâbesi ile hamam kurnasını inceledik. Kilisenin karşısında yer alan József Boros Rákosi'nin hâlen Belediye binâsı olarak kullanılan evinde ise Hüseyin Nâmık Bey'in bildirdiği kitâbelerin günümüze ulaşmadığını tespit ettik[111].

İzzet Mehmed Paşa'nın Mezar Taşı: Hakkında yerel bir hikâye[112] de bulunan İzzed Mehmed Paşa'nın mezar taşıyla ilgili ilk bilgiler Hüseyin Namık [Orkun] Bey'e aittir. Hüseyin Namık Bey Macaristan'da bulunduğu yıllarda (1925-30) Gaston'daki Türk hâtıralarıyla ilgili ikisi Macarca biri Türkçe üç ayrı yayında mezar taşını konu edinmiştir. Hüseyin Namık Bey, 8 Nisan 1929'da yolladığı mektubunda Gaston'da İzzet Mehmed Paşa'nın mezar taşı ile bundan başka üç Türkçe kitâbe bulduğunu, bunların güzel bir şekilde korunduğunu ve Endre Ravasz'ın kendisine mihmandarlık ettiğini bildir-

fountain inscription dated 1159 on a house door and a 12-line inscription showing that Ali Pasha Mosque was repaired by Abdi Pasha. From the letter of Hüseyin Nâmık Bey, we understand that Süleyman Ağa's inscription dated 1157, which is hanging on the church wall today, was in the other room of the same house at that time[110].

During our trip, on August 3, 2018, we examined the tombstone, the inscription of Süleyman Ağa, and the bath basin in Gaston Church. We determined that the inscriptions reported by Hüseyin Nâmık Bey did not survive in the house of József Boros Rákosi, which is located opposite the church and is currently used as the municipality building[111].

İzzet Mehmed Pasha's Tombstone: The first information about the tombstone of İzzet Mehmed Pasha, about which there is a local story, was mentioned by Hüseyin Namık [Orkun] Bey. During his years in Hungary (1925-30), Hüseyin Namık Bey mentioned the tombstone in three separate publications, two in Hungarian and one in Turkish, about Turkish memories in Gaston. In his letter sent on April 8, 1929, Hüseyin Namık Bey stated that he had found İzzet Mehmed Pasha's tombstone and three other Turkish inscriptions in Gaston, that they were well preserved, and that Endre Ravasz was his host. This letter was published in *Vasvármegye* Newspaper

◆ Resmî Dâire olarak kullanılan Boros József Rákosi'nin evi (2018)

◆ House of Boros József Rákosi, used as a municipality building (2018)

miştir. Bu mektup 10 Nisan 1929'da *Türk Bilimadamının Mektubu* başlığıyla Vasvármegye Gazetesi'nde neşredilmiştir[113]. Hüseyin Namık Bey aynı gazetede dört gün sonra, Kálmán Vakarcs'ın (v.1952) görüşlerine karşı kendi araştırma sonuçlarını yayınlamıştır. Sengottard Muharebeleri'ne katılan Mehmed Paşa ile mezar taşında yazılı Mehmed Paşa'nın farklı kişiler olduğunu, aralarında iki asırlık bir zaman bulunduğunu, bu taşın Belgrad'dan getirildiğini bildirir. Gaston bölgesinde, Hun, Kuman, Avar ve Besenyő gibi Türk gruplarının yaşadığını ancak Osmanlıların bu bölgeyi hiçbir zaman fethetmediklerini dolayısıyla Mehmed Paşa'nın buralı olmadığını ifade etmesine rağmen önceki mektubunda bahsettiği diğer kitabelerden söz etmez[114].

İzzet Mehmed Paşa'nın Belgrad'da defnedildiği yer bilinmemekle beraber; Belgrad ricâlinden vefât edenlerin kabirleri kaledeki Sultan Süleyman Câmii yanındaki hazîrede olduğundan İzzet Mehmed Paşa'nın mezar taşları da buradan sökülüp getirilmiş olmalıdır.

Gaston Kilisesi'nin güneybatı köşesine yerleştirilmiş İzzet Mehmed Paşa'ya ait mezar taşının milâdî karşılığı 6 Mart 1784 olan sülüs hatla yazılıp mermere işlenmiş yedi satırlık kitâbe metni şöyledir:

on April 10, 1929, with the title *Letter of a Turkish Scientist*[113]. Hüseyin Namık Bey published his own research results in the same newspaper four days later to counter the views of Kálmán Vakarcs (d. 1952). He stated that Mehmed Pasha, who participated in the Battle of Sengottard, and the Mehmed Pasha whose name was on the tombstone were different people, that they were separated by two centuries, and that this stone was brought from Belgrade. Although he stated that Turkish groups such as Huns, Cumans, Avars, and Besenyő lived in the Gaston region, it was never conquered by the Ottomans, so Mehmed Pasha was not from here and he refrained from mentioning the other inscriptions he mentioned in his previous letter[114].

Although the place where İzzet Mehmed Pasha was buried in Belgrade is unknown, since the graves of Belgrade dignitaries are in the graveyard next to the Sultan Süleyman Mosque in the castle, the tombstone of İzzet Mehmed Pasha must have been removed and brought from there.

The text of the seven-line inscription of the tombstone of İzzet Mehmed Pasha, placed in the southwest corner of the Gaston Church, written in thuluth calligraphy and engraved on marble, whose Gregorian date equivalent is March 6, 1784, reads as follows:

by giving him unusual gifts. İzzet Mehmed Pasha was dismissed in 1775 due to reasons arising from the Crimean issue. Afterwards, he was appointed as tax collector in Aydın, to an Egyptian governorship, and to the İçil sanjak principality and Sivas, Amasya, Raqqa, and Erzurum governorships. İzzet Mehmed Pasha, who was called to İstanbul from Erzurum after the illness of Grand Vizier Karavezir Mehmed Pasha worsened and he died in 1781, received the seal on 22 Rebîülevvel 1195 (March 18, 1781) and thus started his duties as grand vizier for the second time. He was dismissed on the day the fire was extinguished, on grounds of "slackness," after the great fire disaster in İstanbul in 1782. This time, when his vizierships was abolished, it was decided to confiscate his properties, and the next day he was banished to Plovdiv with compulsory residence. İzzet Mehmed Pasha, who was reinstated as vizier by Grand Vizier Halil Hamîd Pasha, was appointed to the sanjak principality of Semendire on 2 Safer 1197 (January 7, 1783) on the condition of being a guard of the Belgrade Fortress. İzzet Mehmed Pasha passed away on 13 Rebîülâhir 1198 (March 6, 1784) in Belgrade. Described by contemporary historians as an intelligent, secretive, dignified, and mild-mannered person, İzzet Mehmed Pasha's most characteristic trait, as stated by Abdülhamid I himself, was his extreme complacency and languidness.

Sarıcaoğlu 2001: 557-558 ve Mehmed Süreyyâ 1996: 848-849

109. Orbán 1984: 39

110. Hüseyin Nâmık 1929c: 2

111. Yılmaz 2020a: 59-72

112. Mezar taşıyla ilgili yerel bir hikâyeye göre Sengottard Savaşı'nda (1664) yaralanan bir Türk askerine Gastonlular yardım etmişler, Türk ordusunun çekilmesinden sonra yaralı asker köyde kalıp yaşamına devam etmiş ve Gastonlu bir Macar kızla evlenerek burada ölmüştür. *According to a local story about the tombstone, Gastonians helped a Turkish soldier who was wounded in the Battle of Sengottard (1664). After the Turkish army withdrew, the wounded soldier remained in the village, married a Hungarian girl from Gaston, and lived there until he passed away.* Orbán 1984: 38

113. Hüseyin Nâmık 1929a: 3

114. Hüseyin Nâmık 1929b: 4

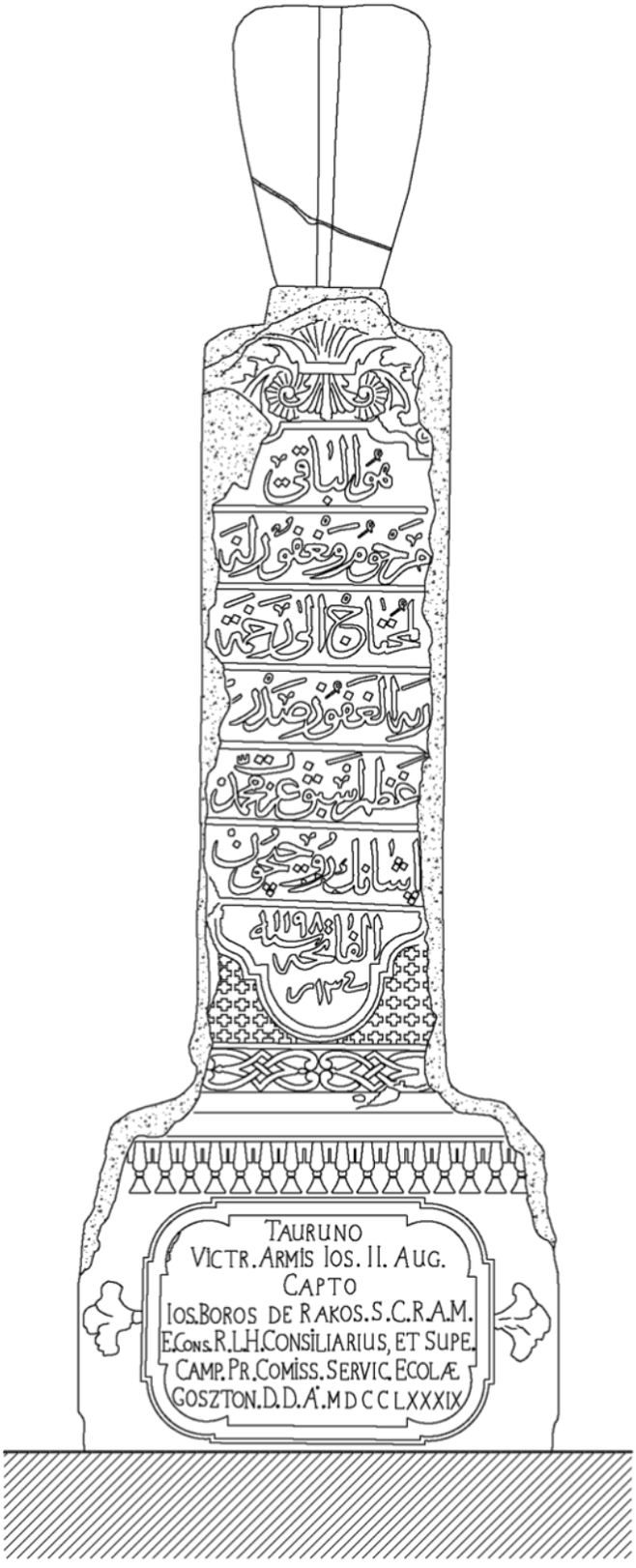

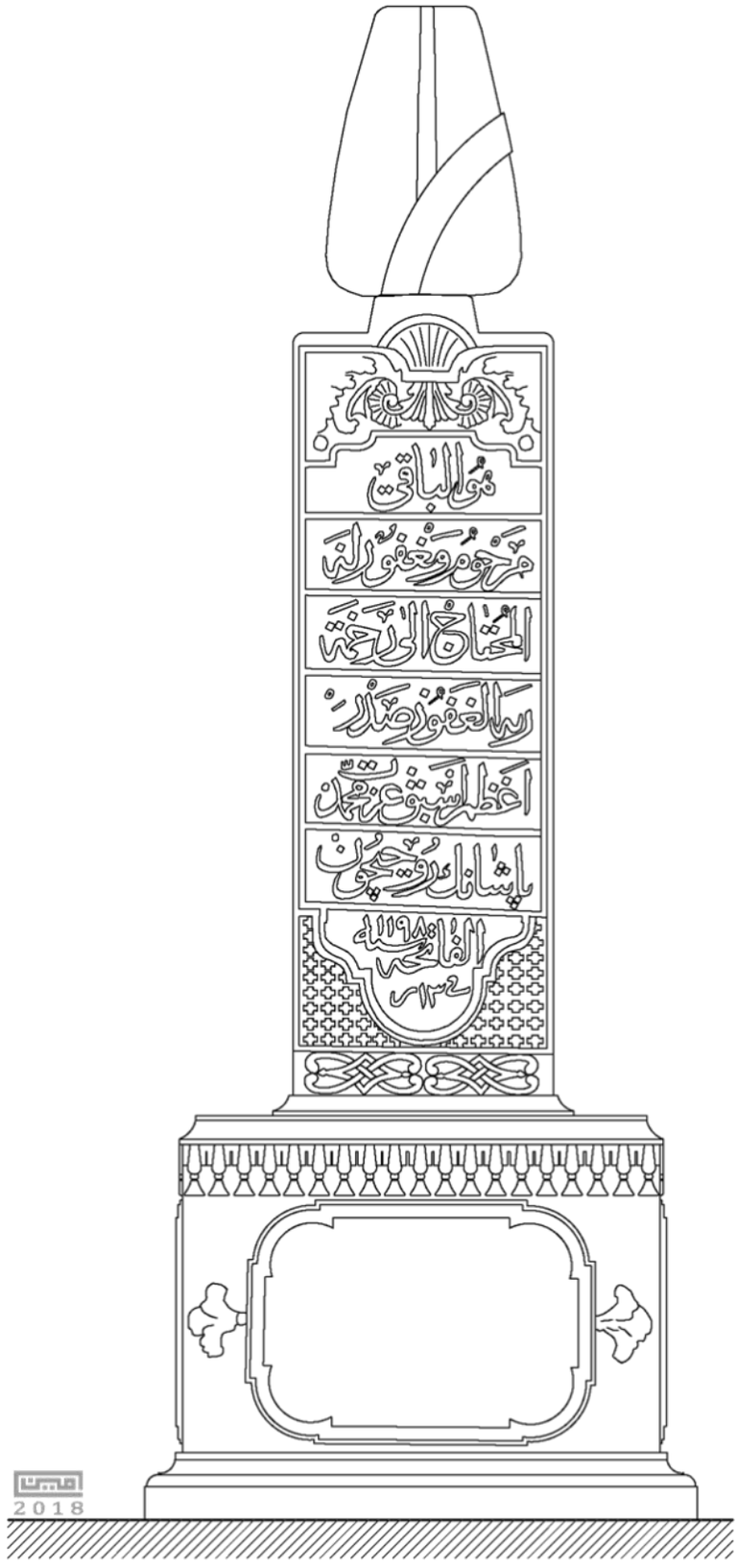
◆ Gaston Kilisesi'ndeki mezar taşı ve kitâbe (2018)

◆ Gravestone and inscription in Gaston Church (2018)

◆ Gaston Kilisesi'ndeki mezar taşı kâidesine işlenen Latince kitâbe (2018)

◆ Latin inscription engraved on the tombstone pedestal in Gaston Church (2018)

- Gaston'da Sadrâzam İzzet Mehmed Paşa'nın Mezar Taşı Rölövesi
- Gravestone survey drawing for Grand Vizier İzzet Mehmed Pasha in Gaston

- Gaston'da Sadrâzam İzzet Mehmed Paşa'nın Mezar Taşı Restitüsyonu (Çizim: M.E.Y.)
- Gravestone restitution for Grand Vizier İzzet Mehmed Pasha in Gaston (Drawing: M.E.Y.)

Huve'l-bâkî
merhûm ve mağfurun leh
el-muhtâc ilâ rahmeti
rabbihi'l gafûr sadr-ı
âzâm-ı esbâk İzzet Mehmed paşanın
rûhiçün
el-fâtihâ sene 13 R [Rebiülâhir] 1198

Kallâvî sadrâzam kavuğunun altında akant yaprağıyla süslenmiş kitâbenin son satırı yarım daire içine alınmış, etrâfı da kabartma lokmalarla tezyin edilmiştir. Târih satırının altındaki bölümde simetrik iki adet eslerle çevrelenmiş baklava motifi bulunmaktadır. Kâidenin üst kısmı püsküllerle sıralanmış olup alnında iki yanında palmet bulunan köşeleri yuvarlatılmış kartuş yer almaktadır. Mezar taşının köşeleri tahrib olduğundan satırların ilk harfleri ve bâzı harekeler kırılmıştır. Kilisedeki yerine konulurken başındaki kallâvî sadrâzam kavuğu alt üst edilerek hatâlı olarak ters şekilde yerleştirilmiştir[115]. Ön tarafta olması gereken verev kuşak da solda kalmıştır. Gaston'a getirildikten sonra kâidesindeki kartuşa Latince şu metin kazınmıştır:

TAURUNO
VICTR. ARMIS IOS. II. AUG.
CAPTO IOS. BOROS DE RAKOS. S.
C. R. A. M. E. CONS. R. L. H.
CONSILIARIUS. ET SUPE. CAMP.
PR. COMISS. SERVIC. ECCLAE
GOSZTON. D. D. Ao. MDCCLXXXIX

Latince metnin Türkçesi şöyledir[116]:

II. Jozef'in galip ordusu tarafından fethedilmesinin anısına, Boros Jozef de Rakos imparatorun ve kral vekilinin ve sarayın danışmanı, general ve dini lideri, Gosztony 1789

Süleyman Ağa'nın Kitâbesi: Gaston Kilisesi'nde giriş kapısının güneyinde duvara yerleştirilmiş diğer bir kitâbe bulunmaktadır. Hüseyin Namık Bey, Süleyman Ağa'ya ait bu kitâbenin Rákosi'nin evinin duvarında olduğunu bildirmektedir[117]. Sonraki yıllarda kiliseye nakledilmiş olmalıdır. Profilli silmelerle çerçeve içine alınmış iki satırlık kitâbe metni şöyledir:

sâhibu'l-hayrât Süleymân Ağa
ser zağra-ı sâbık ağa-yı Belgrad sene 1157

Huve'l-bâkî
merhûm ve mağfurun leh
el-muhtâc ilâ-rahmeti
rabbihi'l-gafûr sadr-ı
a'zam-ı esbâk İzzet Mehmed Paşa'nın
rûhiçün
el-fâtihâ sene 13 R [Rebiülâhir] 1198

The last line of the inscription, which is decorated with acanthus leaves under the *qallāvī sadrazam* vizier turban, is enclosed in a semicircle and decorated with embossed studs. In the section below the date line, there is a lozenge motif surrounded by two symmetrical pieces. The upper part of the pedestal is lined with a fringe, and there is a hull on the front with palmettes on both sides and rounded corners. Since the corners of the tombstone were damaged, the first letters of the lines and some other letters were lost. While it was being put in its place in the church, the *kallâvî sadrazam* turban on the head was turned upside down and placed incorrectly[115]. The oblique belt that should have been in the front is also on the left. The following text in Latin was engraved on the hull on the pedestal after it was brought to Gaston:

TAURUNO
VICTR. ARMIS IOS. II. AUG.
CAPTO IOS. BOROS DE RAKOS. S.
C. R. A. M. E. CONS. R. L. H.
CONSILIARIUS. ET SUPE. CAMP.
PR. COMISS. SERVIC. ECCLAE
GOSZTON. D. D. Ao. MDCCLXXXIX

The English version of the Latin text is as follows:[116]

In commemoration of the conquest of Jozef II by the victorious army, Boros Jozef de Rakos, adviser, general, and supreme leader for the emperor and regent and court, Gosztony 1789

Inscription of Süleyman Ağa: There is another inscription placed on the wall south of the entrance door of Gaston Church. Hüseyin Namık Bey reported that this inscription, which belongs to Süleyman Ağa, was on the wall of Rákosi's house[117]. The inscription must have been transferred to the church in subsequent years. The text of the two-line epitaph framed with profiled moldings is as follows:

sâhibu'l-hayrât Süleymân Ağa
ser-zağar-ı sâbık ağa-yı Belgrad sene 1157

115. Belgrad'dan Hadersdorf'a götürülen Sultan Mahmud'un tuğrası da yeni yerine ters konulmuş, sonradan düzeltilmiştir.
The tughra of Sultan Mahmud, which was taken from Belgrade to Hadersdorf, was also placed upside down and later corrected.

116. Latince kitabenin Türkçe tercümesi için yardımını esirgemeyen Macar Kültür Merkezi Müdürü Türkolog Sn. Gábor Fodor'a teşekkür ederim.
We extend our thanks to the Director of the Hungarian Cultural Center, Turkologist Gábor Fodor, who helped generously with the Turkish translation of the Latin inscription.

117. Hüseyin Nâmık 1929c: 2

◆ Gaston Kilisesi'ne getirilen Süleyman Ağa hayrâtının kitâbesi (2018)

◆ Inscription of Süleyman Ağa's charity, brought to Gaston Church (2018)

Milâdî karşılığı 1744-45'e denk gelen kitâbenin hangi yapı türüne ait olduğu belli değildir. Bânî Zağarcıbaşı[118] Süleyman Ağa, kitâbesinde geçen tarihten 11 yıl sonra 1755'te tekrar Belgrad Kalesi'nde görevlendirilmiştir[119]. Belgrad kadısına yazılan 29.12.1169 (24.09.1756) târihli bir hükümde sâbık ser-zağrâ olup yeniçeri zabitliğine tâyin olan Süleyman ismi geçmektedir[120].

Mustafa Paşa Çeşmesi'nin Kitâbesi: Gaston'a getirilip günümüzde kayıp olan üçüncü kitâbeyi 1843 yılında János Varsányi'nin elle yaptığı istinsah çizimi[121] sâyesinde inceleyebiliyoruz. Çeşmeye ait kitâbenin metni şöyledir[122]:

Mustafa Paşa sâhib-i hayr kim
Eyledi bu şehri ihyâ mukaddemi

Himmet ve sa'yi ile oldu binâ
Pâdişâhın böyle hatır-ı azmi

İtdi bu çeşmeyi inşasın dahî
Fî-sebîlillâh tabı' melhemi

Bu sûde dünyâyı mesrûr eyledi
Hak ânâ göstermesün rûyı ganî

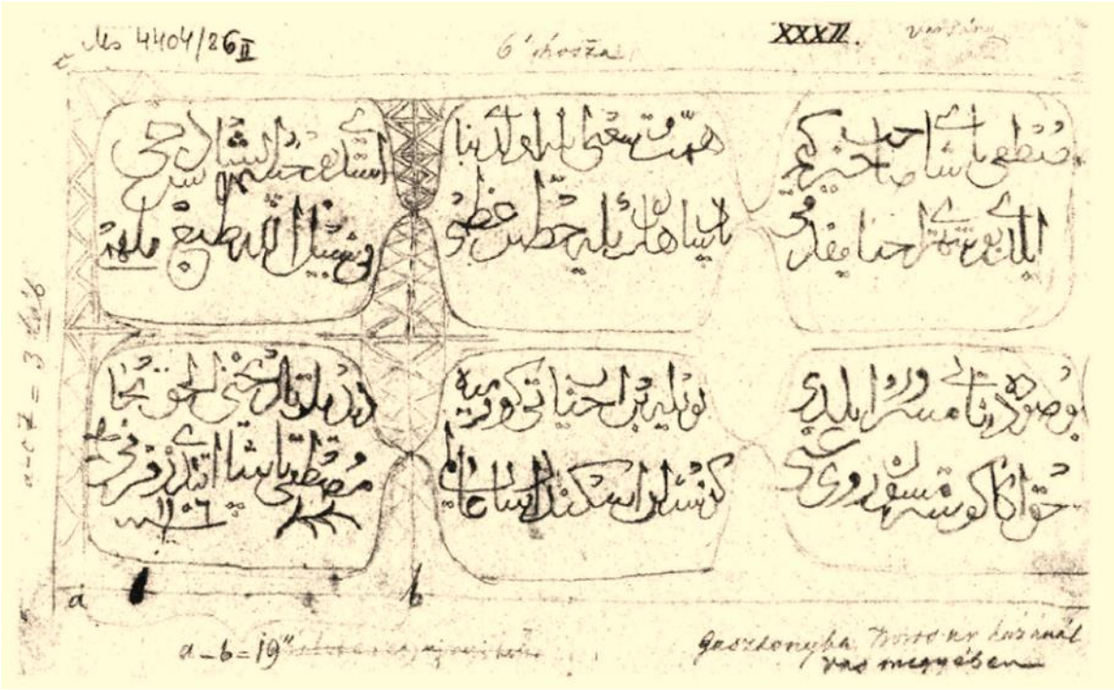
Böyle bir âb-ı hayâtı görmeye
Görseler İskender-asâ âlemi

Didiler târîhini el-hak mecâ
Mustafa Paşa itdi zemzemi
sene 1106

It is not clear to which building type the inscription, which corresponds to 1744-45 AD, belongs. Bânî Zağarcıbaşı[118] Süleyman Ağa was assigned to Belgrade Castle again in 1755, 11 years after the date mentioned in his inscription[119]. In a decree dated 29.12.1169 (24.09.1756) written to a Belgrade judge, the name of the *sâbık ser-zağrâ* and Janissary Officer Süleyman was mentioned[120].

Mustafa Pasha Fountain Inscription: We can examine the third inscription, which was brought to Gaston and is now lost, thanks to the handmade drawing by János Varsányi from 1843[121]. The text of the inscription on the fountain is as follows in Turkish[122]:

118. Yeniçeri Ocağı'nın ocak sisteminde önde gelen ağalardan biri olan zağarcılar yeniçeri ağası divanının tabii üyesiydi. Belgrad, Bağdat ve Budin gibi taşradaki büyük kalelerde bulunan yeniçerilerin diğer zâbitleri gibi zağarcıbaşıları da vardı. Merkezde ağaya vekâlet ederdi. 1826 yılında ocağın ilgası sırasında diğer ocak ağaları gibi bir miktar maaşla taltif edilmiş ve kapıcıbaşı zümresine alınmıştır.
The zağarcı chiefs, among the leading aghas in the organizational system of the Janissary Corps, were natural members of the Janissary Agha Council. The Janissaries, based in large castles in the provinces, such as in Belgrade, Baghdad, and Buda, had zağarcı chiefs similarly to other officers. They would deputize for higher aghas at the headquarters. During the abolition of the organization in 1826, they were rewarded a certain amo-

◆ Mustafa Paşa Çeşmesi kitâbesi (Lővei'den)

◆ Mustafa Pasha Fountain inscription (from Lővei)

Kitâbenin ilk mısrâsında *şehri ihyâ eden* ifâdesi akıllara Belgrad'ın ikinci fâtihi Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa'yı getirmektedir[123]. Ancak kitâbenin târihi (1106/1694-95) paşanın vefâtından (1102/1691) 4 yıl sonradır. Köprülü ailesinden Fâzıl Ahmed Paşa'nın Belgrad'da bir darü'l -kurra, 15 çeşme, 8 su terazisi, 2 şadırvan, 1 han, 1 hamam yaptırdığını[124] göz önüne aldığımızda mezkûr çeşme, Mustafa Paşa'nın vefâtından sonra O'nun adına Köprülü ailesi tarafından yaptırılmış olmalıdır.

Kitâbenin son bölümündeki *mecâ Mustafa Paşa etti zemzemi* ifâdesinin ebced hesabıyla karşılığı 1106 rakamını vermektedir[125]:

In the first verse of the inscription, the phrase *şehri ihyâ eden* brings to mind the second conqueror of Belgrade, Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Pasha[123]. However, the inscription (1106/1694-95) is dated 4 years after the pasha's death (1102/1691). Considering that Fâzıl Ahmed Pasha from the Köprülü family had a *darü'l-kurra*, 15 fountains, 8 water gages, 2 fountains, 1 inn, and 1 bath house built in Belgrade, the aforementioned fountain named after Mustafa Pasha in Köprülü after his death must have been commissioned by his family[124].

The abjad calculation for the expression *mecâ Mustafa Paşa etti zemzemi* in the last part of the inscription yields the number 1106[125].

زمزمی		اتیدی		پاشا		مصطفی		مجا		
ز	7	ا	1	پ	2	م	40	م	40	
م	40	ت	400	ا	1	ص	90	ج	3	
ز	7	ی	10	ش	300	ط	9	ا	1	
م	40	د	4	ا	1	ف	80			
ی	10	ی	10			ی	10			*toplam*
	104	+	*425*	+	*304*	+	*229*	+	*44*	*= 1106*

unt of salary like the other members of the organization and honored with the title of chief warder.
Özcan 2013: 75-76

119. Dingeç 2009:75

120. "*Belgrad kadısına sabık zağracıbaşı olup yeniçeri zabiti tayin kılınan Süleyman'a yeniçeri ağaları odacıbaşıları alemdarlar vesair zabitana hüküm.*"
"Former zağracıbaşı and appointed janissary officer to the Belgrade judge, Süleyman was appointed as a janissary officer, chief chamberlain, standard bearer, and other military titles."
BOA, AE.SOSM.III, Kutu No 6, Gömlek No 354.

121. Lővei 2002: 302

122. Kitâbe metnindeki tashihât için hocam İ. Aydın Yüksel'e müteşekkirim.
I would like to thank my teacher İ. Aydın Yüksel for the correction in the text of the inscription.

123. 1688'de Avusturya işgaline uğrayan Belgrad, Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa tarafından 1690'da geri alınmıştır. Paşa, 1691'de Avusturya kuvvetleriyle yapılan savaşta Salankamen'de şehit olmuş, naaşı bulunamamıştır. Fâzıl Mustafa Paşa, İstanbul'da Akbıyık Câmii meydanında bir zâviye yaptırmış ve ağabeyinin kurduğu kütüphânenin vakfiyesini tamamlatmıştır.
Belgrade, which was occupied by Austria in 1688, was taken back by Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Pasha in 1690. The pasha was martyred at Salankamen during the war with Austrian forces in 1691 and his body was not found. Fâzıl Mustafa Pasha had a lodge built in the square of the Akbıyık Mosque in İstanbul and completed the endowment of the library established by his brother.
Özcan 2002: 265

124. 1678 târihli vakfiye.
Foundation dated 1678
Topçu 2015: 184

125. M. Tütüncü burada ilk kelimeyi katmadan târihi 1062 hesaplamıştır.
M. Tütüncü calculated the date 1062 without adding the first word here.
Tütüncü 2018: 275

◆ Gaston Kilisesi'ndeki hamam kurnası (2018)

◆ *The bath basin in Gaston Church (2018)*

Ali Paşa Câmii'nin Tâmir Kitâbesi: Hüseyin Namık Bey'in Gaston'da evin duvarında incelediği Ali Paşa Câmii'nin Abdi Paşa tarafından tâmir edildiğini gösteren 12 satırlık kitâbenin[126] de Mustafa Paşa Çeşmesi'nin kitâbesi gibi akıbeti bilinmemektedir. Bu kitâbede zikredilen eser, Ayverdi'nin 1153/1740'ta tanzim edilmiş vakfiyesini özetlediği Belgrad'da Ali Paşa bin Abdi Paşa'nın tâmir ettiği Şehidlik Câmii olmalıdır[127].

Hamam Kurnası: Gaston Kilisesi'nin güney duvarında, Hz. Meryem heykelinin yanında süslü bir taş kaide üzerine oturtulmuş mermer hamam kurnası yer almaktadır. Bu kurna da diğer kitâbeler gibi Belgrad'dan getirilmiş olmalıdır. Sigetvar'da kiliseye dönüştürülen Ali Paşa Câmii'nde, Türbek Kilisesi'nde, Aziz Antal Kilisesi'nde, Peçuy'da kiliseye çevrilen Gâzi Kasım Paşa Câmii'nde vaftiz teknesi olarak kullanılmak üzere Türk hamamlarından getirilen kurnalar bulunmaktadır. Kurnalar hem estetik olarak göze hoş geldiğinden hem de taşınması kolay olduğundan kiliselerde devşirme malzeme olarak kullanılmışlardır.

The Repair Inscription of Ali Pasha Mosque: Like the inscription of the Mustafa Pasha Fountain, the fate of the 12-line inscription[126] showing that Ali Pasha Mosque had been repaired by Abdi Pasha, which Hüseyin Nâmık Bey examined on the wall of the house in Gaston, is unknown. The work mentioned in this inscription should be the Şehidlik Mosque, repaired by Ali Pasha bin Abdi Pasha in Belgrade. Ayverdi summarized his endowment charter from 1153/1740[127].

Turkish Bath Basin: There is a marble bath basin placed on an ornate stone pedestal on the south wall of Gaston Church next to a statue of Mary. This font must have been brought from Belgrade like the other inscriptions. It was used as a baptismal vessel after the Ali Pasha Mosque was converted into a church in Sigetvar, and in the Turbek Church, St. Antal Church, and Gâzi Kasım Paşa Mosque, the latter of which was converted into a church in Pécs. Basins were brought from the Turkish baths. Since these basins are both aesthetically pleasing and easy to transport, they were used as spoils of war for churches.

126. Hüseyin Nâmık 1929a: 3; Hüseyin Nâmık 1929c: 2
127. Ayverdi 2000: 3/16-17

GIRIJGAL (Görösgal - Macaristan)

GIRIJGAL (Görösgal - Hungary)

Deli Hüsrev ve Deli Mehmet Şehitliği: Evliyâ Çelebi, Gırıjgal Kalesi'ndeki şühedânın menâkıbını cenkte hazır olup gören ihtiyarlardan aktarır[128]:

"Nice hikâyeleri vardır, ama kısaca bir hikâyesini yazalım. Bu gazi Deli Mehmed, bu Gırıjgal Kalesi'ni kuşatan kâfirler üzerine kale kapısını açtırır." 3.000 bin yiğit ile kâfirlerin üzerine hamle edelim" deyince bütün gaziler, "Deli Mehmed şimdi henüz kurban bayramı namazıdır. Namazı kılıp ardından bismillah ile küffara soyunup savaş edelim" dediklerinde hemen Deli Mehmed, "Bre gaziler, bugün kurban bayramı namazından efdal (daha üstün) gaziler ve şehitler bayramıdır. Hemen kâfire uğrayalım a" deyip kaleden çıkıp dışarıdaki kâfirlere at tepip bir satır vururlar ki Deli Mehmed adındaki namlı gazi göz açıp kapayıncaya kadar 47 adet kâfiri aktarır. Allah'ın hikmeti Deli Mehmed de şehit olur. Bir kâfir Gazi Mehmed'in kellesini kesip teninden ayırır. Mübarek toprağa bulanmış yatarken hemen Deli Hüsrev adlı ayaktaşı o savaş meydanında Deli Mehmed'i başsız görüp, "Bre gidi Deli, bugün kurban bayramında bu Hak yoluna kurban oldun, ayıp değil midir, böyle ne yatarsın? Bre koma, kâfir başını götürdü" deyince Allah'ın emriyle başı kesilmiş Deli Mehmed hemen yerinden kalkıp bu savaş meydanında başını kesen kâfire yetişip sağ eliyle küffarı atından aşağı çekip kâfire bir şehit sillesi öyle vurur ki kâfirin başı parçalanır. Hemen Deli Mehmed başsız olarak kâfirler içine girip onu onda bunu bunda diyerek yettiğine birer pehlivan tokadı vurdukça kâfirleri helâk edip gezer. Kâfirler bu hâli görüp kararları kalmayıp kaçmaya başlayınca bütün gaziler kâfirlere öyle kılıç vururlar ki kâfirlerden bir can kurtulmaz. Allah'ın hikmeti bu sırada Deli Mehmed'in

Deli Hüsrev and Deli Mehmet Martyrs' Cemetery: Evliyâ Çelebi cites the story of the fate of the martyrs in the Görösgal Castle from the elders who witnessed the war[128]:

"There are many stories. Let's summarize one. This veteran, Deli Mehmed, had the gate of the castle opened when the infidels besieged Gırıjgal Castle. When this veteran said, 'Let's attack the infidels with 3,000 brave men,' all the other veterans said, 'Deli Mehmed, this is the time for the feast of sacrifice. Let's perform the prayer and then recite a bismillah and fight.' He responded by saying, 'It is a feast of veterans and martyrs; let's stop the infidels immediately,' and they left the castle and struck the infidels outside the fortress on horseback, striking 47 unbelievers in the blink of an eye. By the wisdom of Allah, Deli Mehmed became a martyr. An infidel beheaded Ghazi Mehmed and separated his head from his body. While lying on the blessed earth, a person named Deli Hüsrev saw Deli Mehmed headless on the battlefield and said, 'Come, Deli, today you have sacrificed on this path of Truth on the day of the feast of sacrifice; isn't it a shame that you are lying there? The infidel took your head.' Deli Mehmed, whose head was removed by the order of the Prophet, immediately got up and caught the infidel who had beheaded him on the battlefield, and he pulled the infidel down from his horse with his right hand and hit the infidel with a martyr's force so that his head was smashed. As soon as Deli Mehmed, headless, entered into the ranks of the infidels and slapped them with a wrestler's blow, he walked around incapacitating infidels. When the infidels saw this situation and fled, all the veterans struck the infidels with their swords and annihilated them all. By the wisdom of

128. Evliyâ Çelebi 7/39-40

arkadaşı Deli Hüsrev Bey de şehit olup Deli Mehmed gelip Hüsrev Bey'in vücudunu kucaklayıp kalır. Hâlâ iki kardeş bir yerde medfunlardır ki hâlâ gönül sahibi gazilerin ziyaretgâhıdır. Allah rahmet eylesin. Bu kutlu gaza yakın zamanda olduğundan bu menkıbeleri o cenkte hazır olup gören ihtiyarlardan duyup yazdık. Sonra bu şehitlere Fâtiha okuduk."

Allah, Deli Mehmed's friend Deli Hüsrev Bey was also martyred and Deli Mehmed came and embraced Hüsrev Bey's body. The two brothers are buried somewhere, which is still a place of pilgrimage for veterans. Rest in peace. Since this blessed war was recent, we heard and wrote these legends from the elders who witnessed that war. Then we recited the al-Fatiha for these martyrs."

GÖLBAŞI (Tata - Macaristan)

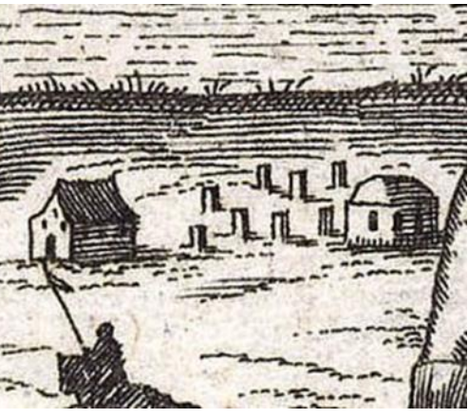
GÖLBAŞI (Tata - Hungary)

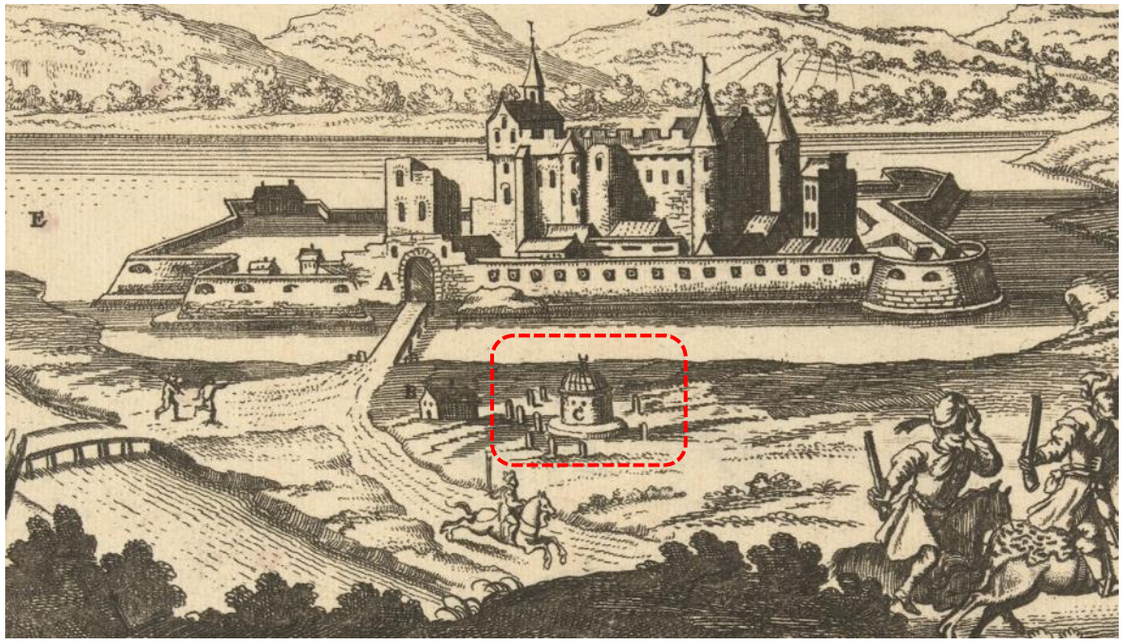
Süleyman Bey Türbesi ve Türk Mezarlığı: Mehmed Süreyyâ Bey, Karaman Beylerbeyi Süleyman Bey'in Sigetvar seferine katıldığı esnâda Gölbaşı'nda vefât ettiğini ve kale kapısı önünde medfûn olduğunu bildirmektedir[129]. Gaspar Bouttats ve Jacob Peeters'in çizdiği 1686 târihli Gölbaşı gravüründe, Mehmed Süreyyâ Bey'in bildirdiği yerde, içinde kubbeli bir türbenin de yer aldığı Türk mezarlığı bulunduğu görülmektedir. Türbenin yer aldığı bölgede günümüzde halk kütüphânesi bulunmaktadır.

Süleyman Bey's Tomb and the Turkish Cemetery: Mehmed Süreyya Bey reports that Karaman Governor Süleyman Bey died in Gölbaşı during his participation in the Sigetvar expedition and was buried in front of the castle gate[129]. In the Gölbaşı engraving by Gaspar Bouttats and Jacob Peeters dated 1686, there is a Turkish cemetery with a domed tomb in a place where Mehmed Süreyya Bey also reports a tomb. Thus, it is seen that there is a Turkish cemetery where the tomb is located. Today, there is a public library in the area where the tomb was located.

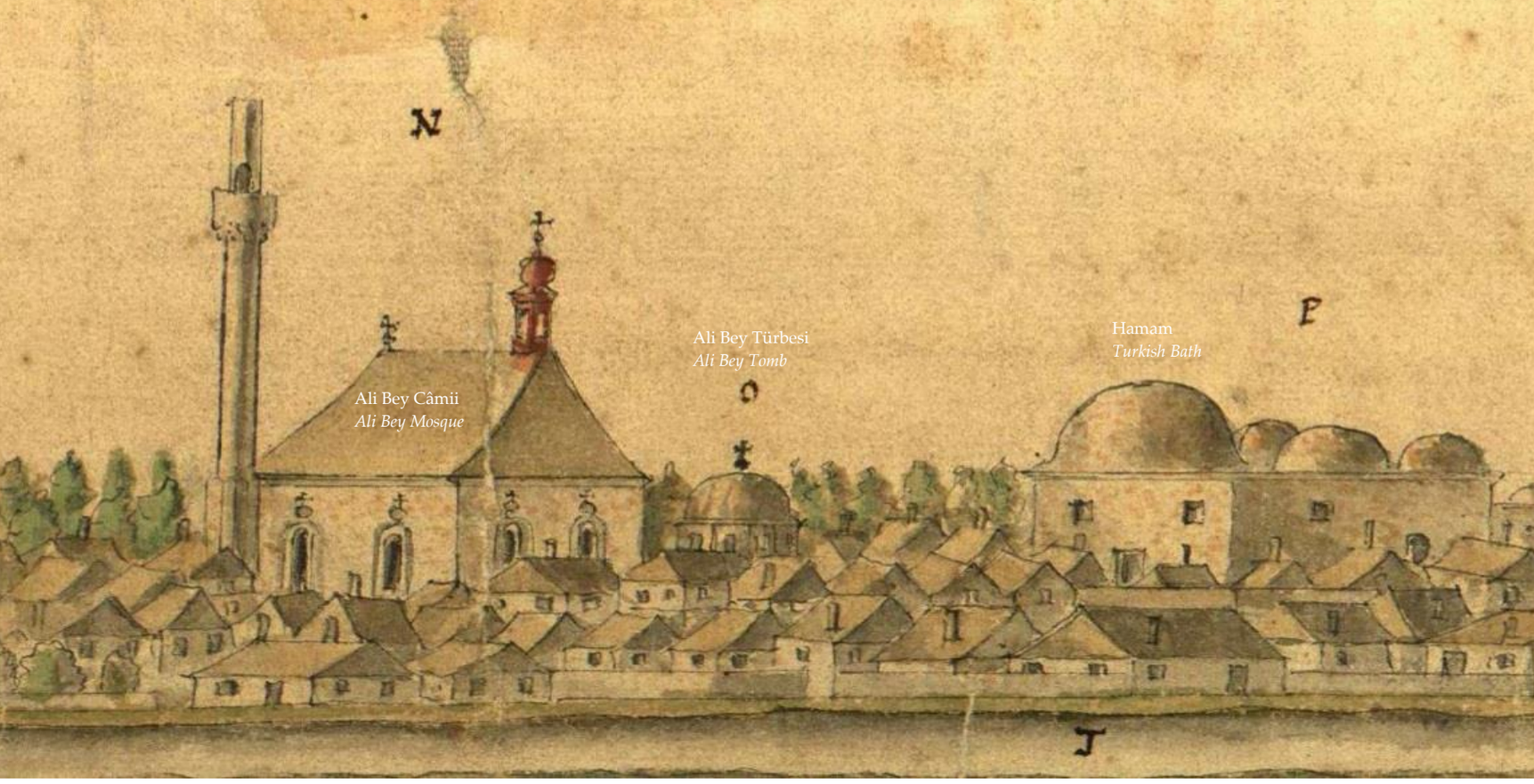
◆ Gravürlerde Gölbaşı'ndaki Türk Mezarlığı ve Süleyman Bey Türbesi (HG-13-14)

◆ Engravings depicting the Turkish Cemetery and Süleyman Bey's Tomb in Gölbaşı (HG-13-14)

129. Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1529

◆ 1722'de L. F. Rosenfeld tarafından çizilen Göle siluetinden ayrıntı (HG-15)

◆ Detail of the Göle silhouette drawn by L. F. Rosenfeld in 1722 (HG-15)

GÖLE (Gyula - Macaristan)

GÖLE (Gyula - Hungary)

Evliyâ Çelebi, Göle'de tafsîlâta girmeden iki tekkenin bulunduğunu bildirmektedir[130].

Ali Bey Türbesi: Göle varoşunun merkezinde yer alan Ali Bey Câmii ve türbesi, yanındaki hamamla birlikte bir külliye şeklindeydi. 1579'da inşâ ettirilen bu yapıların bânisi Göle Sancak Beyi Pirsiz Ali Bey'dir. 1665'te Göle'ye gelen Evliyâ Çelebi câmi ve türbeyle ilgili şu bilgileri vermektedir[131]:

> *"Ali Bey Câmii, bir kurşunlu güzel câmidir, hayrat sahibi Ali Bey de câmi hazîresinde kurşunlu yüksek türbe içinde huzur içinde yatar."*

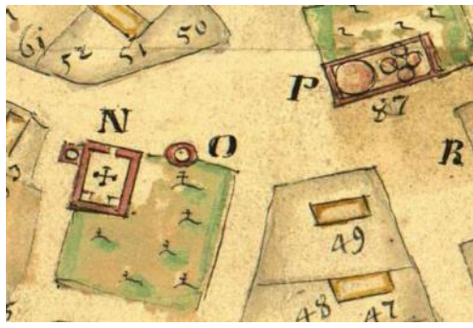
Şehirdeki Türk hâkimiyetinden sonra câmi ve türbe, Avusturyalılar tarafından kiliseye çevrilmiştir. Göle'nin L. F. Rosenfeld tarafından çizilen 1722 târihli haritasında câmi, kilise olarak, türbe de şapel olarak numaralandırılmıştır. Câminin minâresi, kiliseye çevrildikten sonra bir süre çan kulesi olarak kullanılmış, 1744'te şapel olarak kullanılan türbeyle birlikte yıktırılmıştır. 1777-79'da câminin yerine günümüzdeki Nádi Boldogasszony Kilisesi inşâ edilmiştir[132].

Evliyâ Çelebi reports that there were two lodges in Göle without going into detail[130].

Ali Bey's Tomb: The Ali Bey Mosque and Tomb, located in the center of the Göle suburb, were in the form of a social complex with a bath next to it. The builder of these structures, which were built in 1579, was the Göle Sancak Bey, Pirsiz Ali Bey. Evliyâ Çelebi, who came to Göle in 1665, gives the following information about the mosque and the tomb[131]:

> *"Ali Bey Mosque is a beautifully leaded mosque, and Ali Bey, the benefactor, rests in peace in the high leaded tomb in the mosque's graveyard."*

After the Turkish domination of the city ended, the mosque and tomb were converted into a church by the Austrians. On the 1722 map of Göle drawn by L. F. Rosenfeld, the mosque is labeled as a church and the tomb as a chapel. The minaret of the mosque was used as a bell tower for a while after the structure was converted into a church, and in 1744 it was demolished together with the tomb used as a chapel. In 1777-79, the present-day Nádi Boldogasszony Church was built on the site of the mosque[132].

◆ 1722'de L. F. Rosenfeld tarafından çizilen Göle planında câmi, türbe ve hamam (HG-15)

◆ Mosque, tomb, and bath in the Göle plan drawn by L. F. Rosenfeld in 1722 (HG-15)

130. Evliyâ Çelebi 7/330
131. Evliyâ Çelebi 7/330
132. Yılmaz 2020b: 180-181

◆ Hatvan'da iki Türk mezar taşı (1969, HG-17) Bu fotoğrafta görülen taşlardan sağdaki yakın zamanda şehirdeki müzede koruma altına alınmıştır.

◆ Two Turkish tombstones in Hatvan (1969, HG-17). The stone on the right in this photo has recently been taken under protection in the city museum.

Göle Şehitliği: Evliyâ Çelebi'nin tâbiriyle "*nice yüz bin şehit ve sâlih kimselerin*" gömülü olduğu bu şehitlik, Azeb kapısının dışında, ahşap köprünün yakınında ziyâret yeri tepesiydi[133]. Ayrıca Göle yakınlarındaki Salanta (*Nagyszalonta*) Palankası'nda, Budin Veziri Nasuh Paşazâde Hüseyin Paşa[134] ve 70.000 şehidin medfûn olduğu iki şehitlik bulunuyordu[135].

Göle Martyrs' Cemetery: This cemetery, where, in Evliyâ Çelebi's words, "*many hundred thousand martyrs and righteous people*" are buried, was on a hill that served as a place of visitation, outside the Azeb gate, near the wooden bridge[133]. In addition, at the Salanta (Nagyszalonta) Palanka near Göle, there were two martyrs' cemeteries where Buda Vizier Nasuh Pashazâde Hüseyin Pasha[134] and 70,000 martyrs were buried[135].

GIRGOVİÇSE (Grgurevci - Sırbistan)

GIRGOVİÇSE (Grgurevci - Serbia)

Gırgoviçse'de bir tekke bulunuyordu[136].

There was a lodge in Gırgoviçse[136].

HATVAN (Macaristan)

HATVAN (Hungary)

Evliyâ Çelebi, Hatvan'da sayı kısmını boş bırakarak derviş tekkesi bulunduğunu bildirmektedir[137]. Tapu defterinde ise Osman Baba ile Yağmur Baba Zâviyeleri kayıtlıdır[138].

Evliyâ Çelebi reports that there was a dervish lodge in Hatvan but leaves the numbers blank[137]. The Osman Baba and Yağmur Baba Lodges were registered in the land registry[138].

Hasan Baba ile Velim Baba Türbesi: Evliyâ Çelebi, gâzilerden olan Hasan Baba ile Velim Baba ziyâretgâhının büyük varoşu çevreleyen hendeğin üzerindeki köprünün başında yer aldığını bildirmektedir[139]. G. Hoefnagel ve W. Hollar'ın 1682'de çizdiği iki Hatvan gravüründe, Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği yerde bu türbe görülmektedir. Aynı gravürde, surların dışında yakın bir tepe üzerinde Türk mezarlığı (*Sepulchro Turcica*) da çizilmiştir.

Tomb of Hasan Baba and Velim Baba: Evliyâ Çelebi reports that the visitation place of Hasan Baba and Velim Baba, who were veterans, was located at the head of the bridge over the trench surrounding the large suburb[139]. This tomb can also be seen in the spot that Evliyâ Çelebi identified in two Hatvan engravings by G. Hoefnagel and W. Hollar in 1682. The same engravings depict a Turkish cemetery (*Sepulchro Turcica*) drawn on a nearby hill outside the walls.

◆ 1682 târihli Hatvan gravüründe Hasan Baba ile Velim Baba Türbesi (HG-16)

◆ The Tomb of Hasan Baba and Velim Baba in the Hatvan engraving dated 1682 (HG-16)

◆ 1682 târihli Hatvan gravüründe kalenin silüeti ve tepe üzerinde Türk Mezarlığı (Sepulchro Turcica, HG-16)

◆ Turkish Cemetery in the Hatvan engraving dated 1682 (Sepulchro Turcica, HG-16)

133. Evliyâ Çelebi 7/334
134. 1629'da kapıcıbaşı ve sonra kapıcılar kethüdâsı oldu. 1635'te vezirlikle Budin valisi, sonrasında Erzurum, Haleb ve Sivas valisi oldu. 1643'te vefat etmiştir. *In 1629, he became the chief warden and then the chamberlain of wardens. In 1635, he became the governor of Buda as a vizier, and then the governor of Erzurum, Aleppo, and Sivas. He died in 1643.* Mehmed Süreyyâ 1996: 3/713.
135. Mehmed Süreyyâ 1996: 3/713, Evliyâ Çelebi 7/334
136. Evliyâ Çelebi 7/121
137. Evliyâ Çelebi 7/135
138. "*Zâviye-i mezbûrede sâkin olan Osman Baba dervişleri fukarasının tarafından Bayram Dede nam derviş…*" BOA, Tapu Defteri, 550, 15b. Sudár 2008: 236.
139. Evliyâ Çelebi 7/135

HATWAN
Depictum ab Architecto Italo Commu: G. HOUFNAGLIUS.

İLOK (Újlak - Hırvatistan)

ILOK (Újlak - Croatia)

İlok Kalesi aşağı varoşunda fukara tekkeleri, İlok'a bağlı Vukin Kalesi'ndeki (günümüzde Šarengrad) Müslüman mahallesinde bir zâviye, varoşunda da bir tekke yer alıyordu[140].

Açık (Baldeken) Türbe: İlok Kalesi'nde Türk hamamı yanında yer almaktadır. 3,7x3,7 metre ölçülerinde kare planlı, kubbeli açık türbe, taş ve tuğladan inşâ edilmiştir. Dört cephede sivri kemerlerin yer aldığı türbede mezar görülmemektedir[141]. Z. Karač'a göre Sirem sancakbeyinin türbesidir[142].

There were lodges for the indigent in the lower suburb at Ilok Castle, a lodge in the Muslim quarter at Vukin Castle (today Šarengrad) of Ilok, and a lodge in the suburb[140].

Open (Baldachin) Tomb: This tomb is located next to the Turkish bath at Ilok Castle. The open tomb, with a square plan and a dome, measuring 3.7x3.7 meters, was built of stone and brick. There are no graves in the tomb, which has pointed arches on four sides[141]. According to Z. Karač, it was the tomb of the governor of Sirem[142].

◆ İlok'taki Açık Türbe (2018, Gergő Máté Kovács)

◆ Open Tomb in Ilok (2018, Gergő Máté Kovács)

Mecnun Baba Tekkesi ve Türbesi: Tahrir Defteri'ndeki kayda göre tekke, İlok'a tâbi Vukin (günümüzde Šarengrad) karyesine yakın bir konumda yer alıyordu[143]. Evliyâ Çelebi'nin Mecnun Baba ziyâreti olarak adını verdiği[144] tekkenin İlok'a tâbi Opatofçi karyesinde (günümüzde Opatovac) bir de değirmeni vardı[145].

Türk Mezarlığı: İlok'ta dış kalede Yahyâpaşazâde Mehmed Bey Câmii hazîresinde (Kralja Tomislova Caddesi ile Ante Starčevića Caddesi'nin kesişimindeki alan) 2016-2018'de yapılan arkeolojik kazılarda Müslüman mezarları ve mezar taşı parçaları bulunmuştur, bu taşlar halen şehir müzesinde sergilenmektedir[146].

Mecnun Baba Lodge and Tomb: According to the record in the Tahrir Register, the lodge was located close to the village of Vukin (now Šarengrad), administrated by Ilok[143]. The lodge, which Evliyâ Çelebi referred to as Mecnun Baba's visitation[144], also had a mill in the village of Opatofçi (today's Opatovac), which was also subject to Ilok[145].

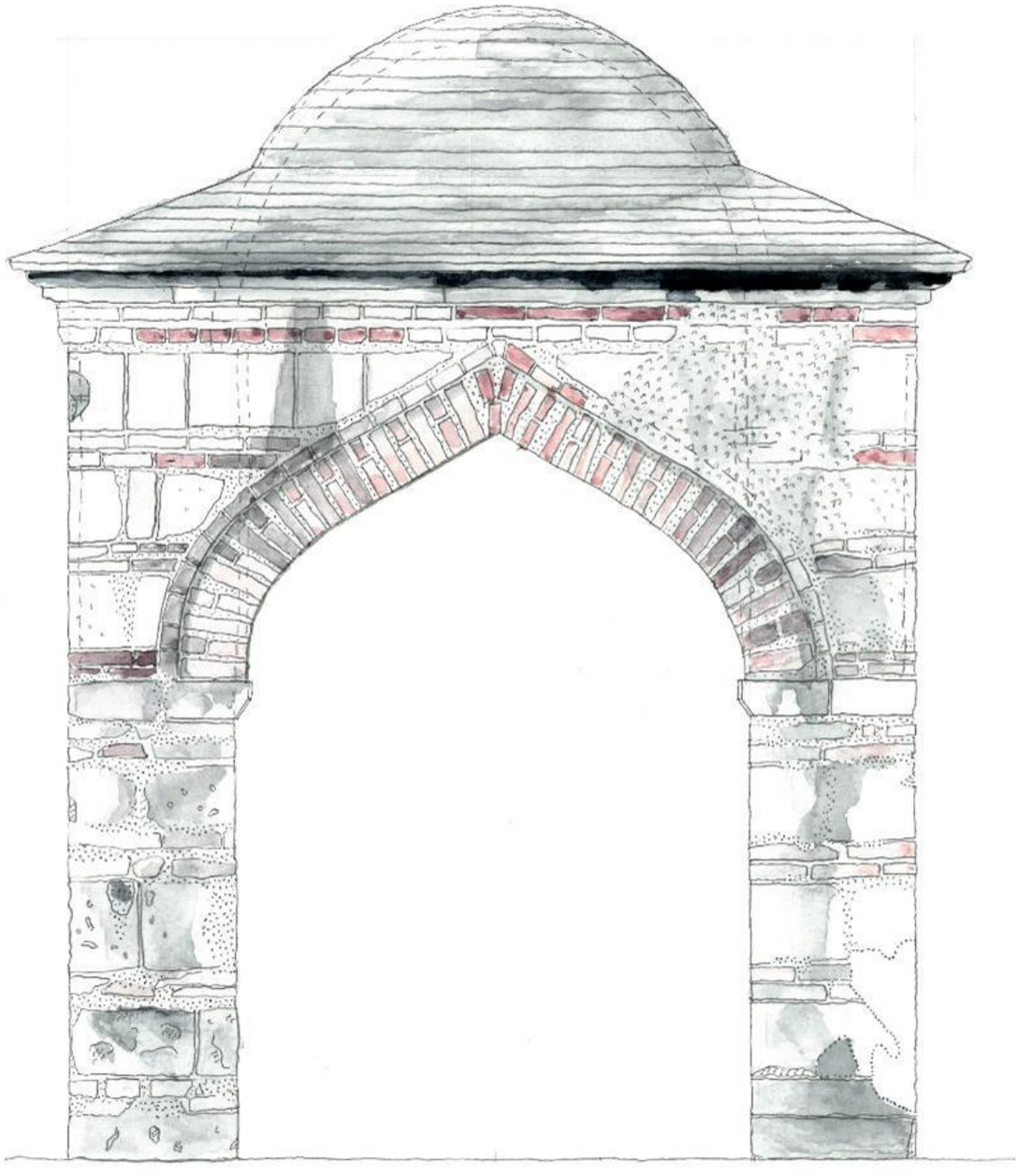
Turkish Cemetery: Muslim tombs and tombstone fragments were found in the archaeological excavations carried out in 2016-2018 in the graveyard of Yahyâ Paşazâde Mehmed Bey Mosque in the outer castle in Ilok (the area at the intersection of Kralja Tomislova Street and Ante Starčevića Street). These stones are still exhibited in the city museum[146].

140. Evliyâ Çelebi 7/128-129
141. Kılcı 2009: 102
142. Karač 2016: 54
143. "*Zâviye-i Mecnun Baba der kurb-i kariye -i mezkûr [Vukin]. Altı dönüm bağ ve dokuz araba çayır ve on kıtâ tarladır ve bir bahçedir.*" McGowan 1983: 25.
144. Evliyâ Çelebi 7/128
145. "*Zemin-i asîyâb-ı zâviye, niyet-i Mecnun Baba der hudud-i karye-i mezkûr [Opatofçi] çark:1*" McGowan 1983: 20.
146. Bkz. Rimpf ve Novak 2020: 239-260

◆ İlok müzesinde sergilenen Türk mezar taşları (Rimpf-Novak'tan)

◆ Turkish tombstones on display at the Ilok museum (from Rimpf-Novak)

◆ İlok'taki açık türbenin cephesi (Türbe cephesinin suluboya ile renklendirilmiş rölöve çizimi, çizim: Gergő Máté Kovács)

◆ The facade of the open tomb in Ilok (watercolor survey drawing of the tomb's facade: Gergő Máté Kovács)

İRİK (İreg - Sırbistan)

İRİK (İreg - Serbia)

İrik'te iki tekke bulunuyordu[147].

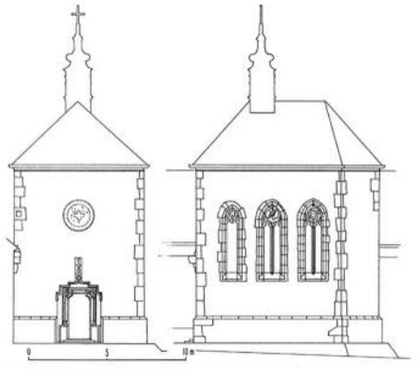
There were two lodges in Ireg[147].

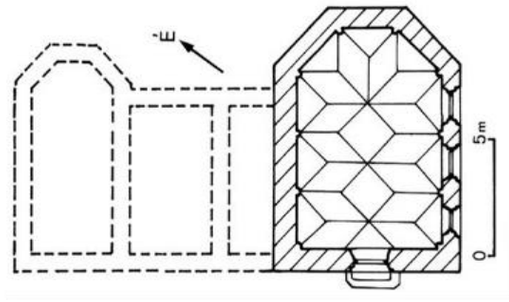
İSTOLNİ BELGRAD (Székesfehérvár - Macaristan)

İSTOLNİ BELGRAD (Székesfehérvár - Hungary)

Evliyâ Çelebi, İstolni Belgrad varoşunda beş tekke ile üç zâviye, Beşli varoşunda 1 tekke ve İstolni Belgrad'ın güneyindeki Surut varoşunda da bir tekke bulunduğunu bildirmektedir. Seyyah, Hacı Paşa Zâviyesi, Karakaş Paşa Zâviyesi ve Yeniçeri Ağası Zâviyesi'nin yalnızca isimlerini bildirip, küçük ibadet yerleri olarak zikretmiştir[148].

Evliyâ Çelebi reports that there were five dervish lodges and three other lodges in the suburb of Székesfehérvár, one lodge in the suburb of Beşli, and a lodge in the Surut suburb to the south of Székesfehérvár. The traveler mentions only the names of the Hacı Pasha Lodge, the Karakaş Pasha Lodge, and the Janissary Agha Lodge as small places of worship[148].

◆ İstolni Belgrad'da Bektaşî Tekkesi olarak kullanılmış kilisenin planı (Siklósi 2013:95)

◆ Plan and facades of the church used as a Bektashi lodge in Székesfehérvár (Siklósi, 2013:95)

Bektâşî Tekkesi: Günümüzde Arany János Sokağı No 6'da yer alan Aziz Anna Şapeli (Szent Anna Kápolna) İstolni Belgrad'daki Türk döneminde Bektâşî Tekkesi olarak kullanılmıştır. Yaklaşık 6x10 metre ölçülerindeki eser, 1470'de Gotik üslupta inşâ edilmiştir. Şehirde günümüze ulaşan tek Ortaçağ yapısı bu şapeldir. Osmanlı döneminde iki değirmen ve bir çayırın geliri Bektâşî Tekkesi'ne vakfedilmişti[149]. Şapelin duvarlarında tekke olarak kullanıldığı döneme ait süslemelerden bazıları 1934'deki onarımda açığa çıkartılmıştır. Günümüzde de koruma altına alınmış olan bu süslemeler, selvi ağacı ve hayat ağacı motifi ile iki ayrı yerde "*Yâ Allah, yâ Muhammed, yâ Ali*" yazılarıdır[150]. Ziyaretimiz sırasında onarım devam ettiği için içine giremediğimiz şapelin çatısındaki alemde, Macaristan'daki diğer kilise olan Türk eserlerindeki gibi hilalin üstüne haç yerleştirilmiştir.

Bektashi Lodge: The Saint Anna Chapel (Szent Anna Kápolna) located at No. 6 Arany János Street today was used as a Bektashi lodge during the Turkish period in Székesfehérvár. The structure, measuring approximately 6x10 meters, was built in 1470 in the Gothic style. This chapel is the only medieval structure in the city that has survived to the present day. In the Ottoman period, the income of two mills and a meadow was donated to the Bektashi lodge[149]. Some of the decorations on the walls of the chapel from the period when it was used as a lodge were unearthed during repair works in 1934. These ornaments, which are still protected today, are in the shape of a cypress tree and tree of life motifs with the inscription "*Ya Allah, Ya Muhammad, Ya Ali*" in two different places[150]. Similarly to other Turkish works converted to churches in Hungary, a cross had been placed on the roof of the chapel, which we could not enter during our visit due to ongoing repairs.

147. Evliyâ Çelebi 7/120
148. Evliyâ Çelebi 7/56-58
149. Dávid 2001: 406
150. Adorjan 2004: 55-60, Siklósi 2013:95

◆ İstolni Belgrad'da Bektâşî Tekkesi olarak kullanılmış Aziz Anna Şapeli (2015)

◆ St. Anna Chapel, used as a Bektashi lodge in Székesfehérvár (2015)

◆ İstolni Belgrad'da Bektaşî Tekkesi olarak kullanılmış şapelin çatısındaki alem (2015)

◆ The crescent from the roof of the chapel used as a Bektashi lodge in Székesfehérvár (2015)

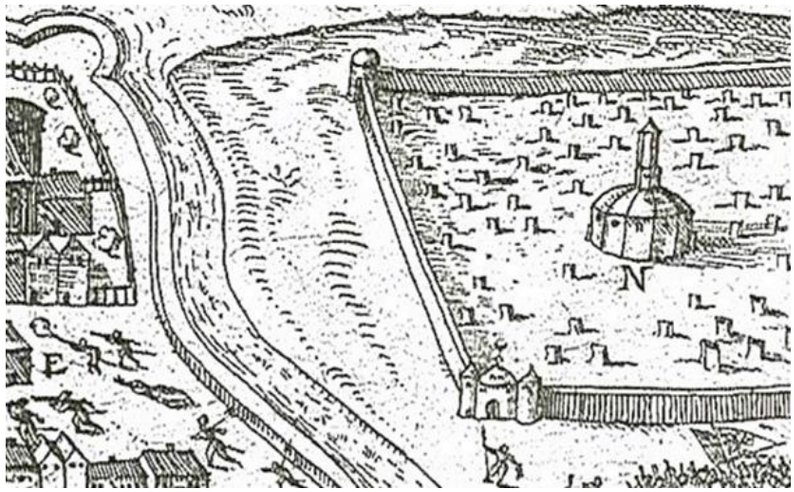
◆ İstolni Belgrad'da Bektaşî Tekkesi olarak kullanılmış şapelin giriş cephesinde asılı, eserin tarihi anıt olduğunu ve Türk döneminde ibâdethâne olarak kullanıldığı anlatan levha (2015)

◆ Plaque hanging on the entrance facade of the chapel used as a Bektashi lodge in Székesfehérvár, stating that the work is a historical monument and was used as a place of worship during the Turkish period (2015)

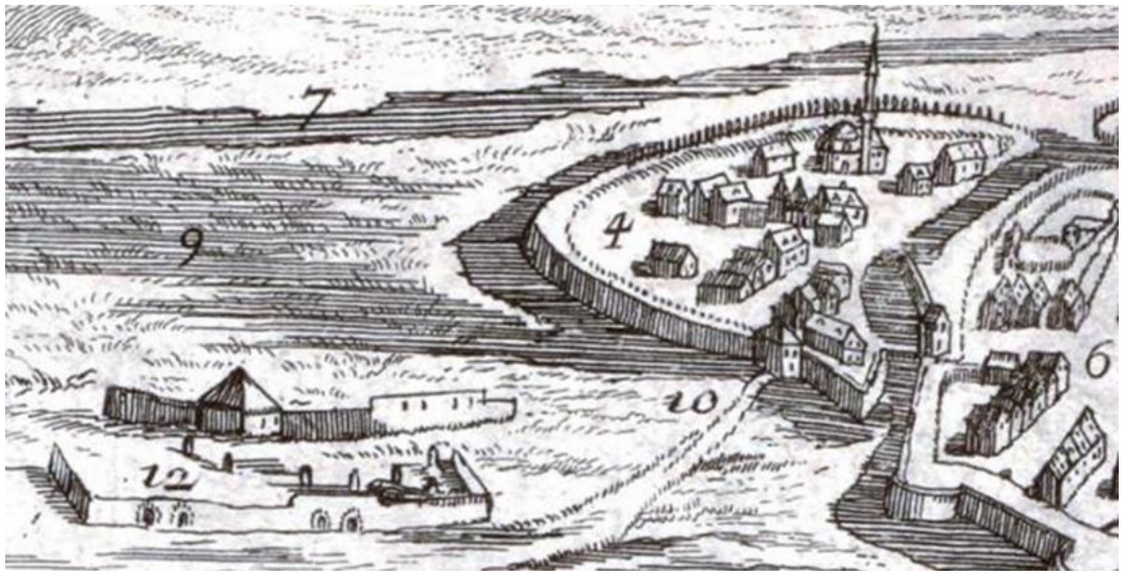
◆ 1700 tarihli gravürde Gazi Süleyman Paşa Türbesi ve Tekke (HG-19)

◆ Ghazi Süleyman Pasha Tomb and Lodge in an engraving dated 1700 (HG-19)

◆ 1602 tarihli gravürde Gazi Süleyman Paşa Türbesi ve Tekke (Çizim: G. Keller. Sudár 2014:311)

◆ Ghazi Süleyman Pasha Tomb and Lodge in an engraving dated 1602 (Drawing: G. Keller; Sudár, 2014: 311)

◆ 1687 târihli gravürde 12 numarayla işâretlenen Gazi Süleyman Paşa Türbesi ve Tekke (HG-18)

◆ Ghazi Süleyman Pasha Tomb and Lodge (HG-18) marked with the number 12 in an engraving dated 1687

Gazi Süleyman Paşa Türbesi ve Tekke: Gâzi ve Şehit Süleyman Paşa, İstolni Belgrad'ın Budin Kapısı dışında, Beşli varoşunda yer alan tekkedeki türbesinde medfundu. Seyahatnâme'de tekkenin ismini boş bırakan Evliyâ Çelebi kısaca ziyâretini anlatmaktadır. 1602, 1687 ve 1700 târihli gravürlerde kubbeli bir türbe ve tekke ile etrafındaki hazîre görülmektedir[151].

❖

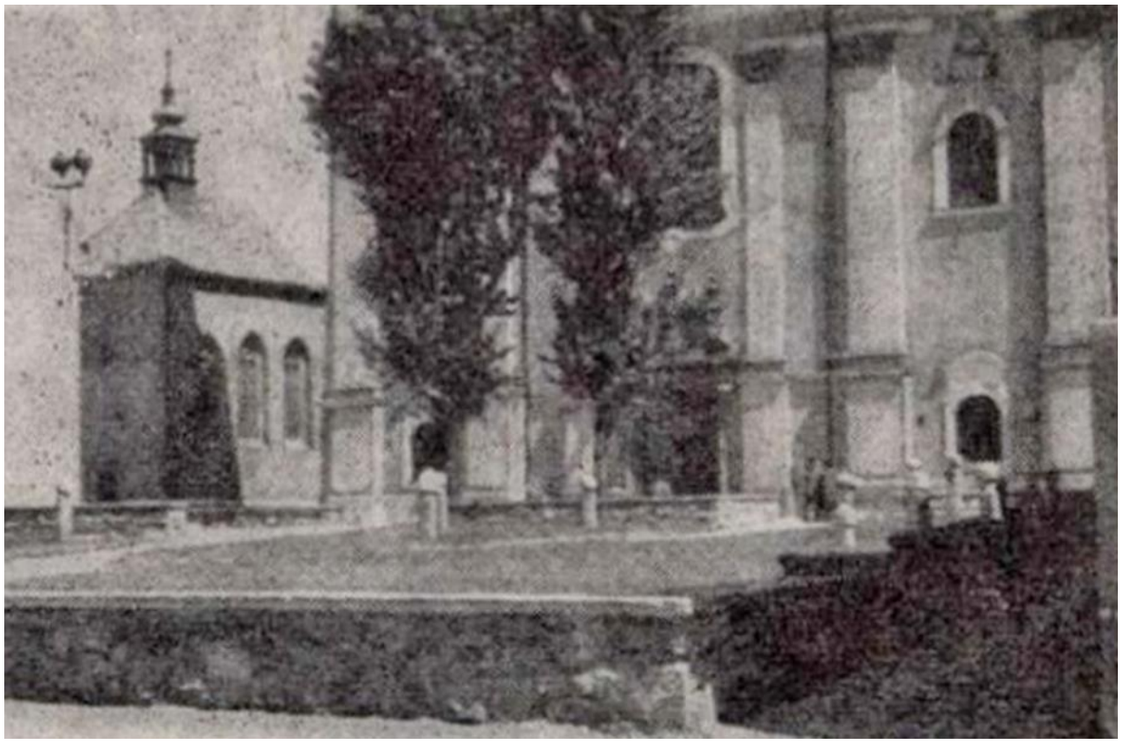
Çobaniçse Kalesi altında top ile yaralanan Beksumat (Peksimet) Emini Osman Ağa Began Palankası'nda vefat etmiş; cenazesi İstolni Belgrad'a gönderilip orada defnedilmiştir[152].

Ghazi Süleyman Pasha Tomb and Lodge: Veteran and martyr Süleyman Pasha was buried in the tomb of the lodge located in the Beşli suburb of Székesfehérvár, outside the Buda Gate. Evliyâ Çelebi, who left the name of the lodge blank in his travelogue, describes his visit briefly. Engravings dated 1602, 1687, and 1700 show a domed tomb and a lodge with burial grounds around it[151].

❖

Beksumat (Peksimet) Emini Osman Ağa, who was injured by a cannon at the foot of Çobaniçse Castle, passed away in the Began Palanka. His remains were sent to Székesfehérvár and buried there[152].

151. Evliyâ Çelebi 7/57, 60, 108
152. Evliyâ Çelebi 7/105

◆ İstolni Belgrad'da Sultan Süleyman Câmii'de dönüştürülen kilise yanındaki hazirenin 1970'teki hali (A. Kralovánszky'den) Ziyaretimiz sırasında kilisede restorasyon devam ettiği için bu alana giremedik. Solda görülen yapı ise yukarıda anlatılan Bektaşi Tekkesi'dir.

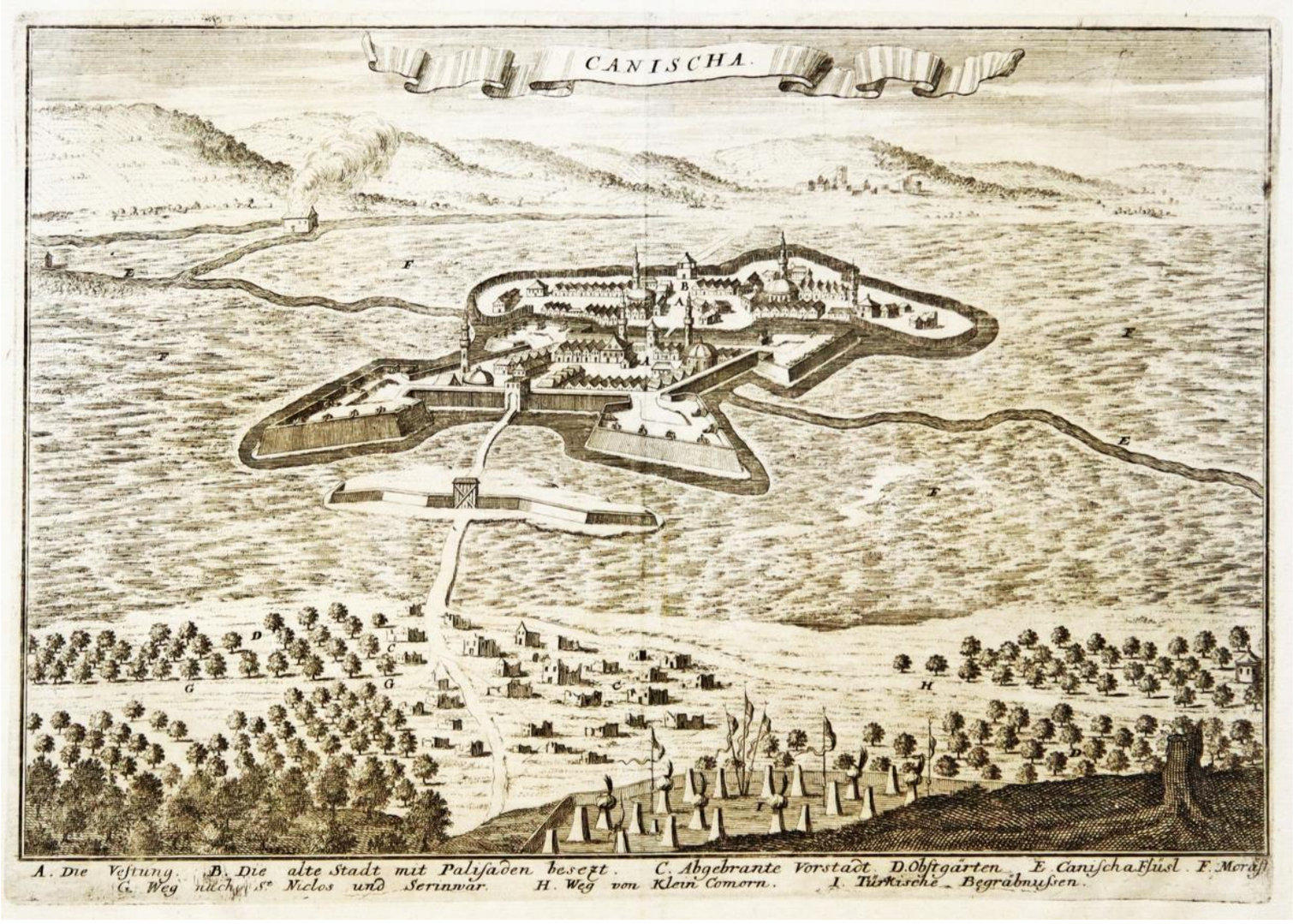
◆ The burial grounds next to the converted church at Sultan Süleyman Mosque in Székesfehérvár in the 1970s (by A. Kralovánszky). During our visit, we could not enter this area as the church was undergoing restoration. The building on the left is the Bektashi lodge described above.

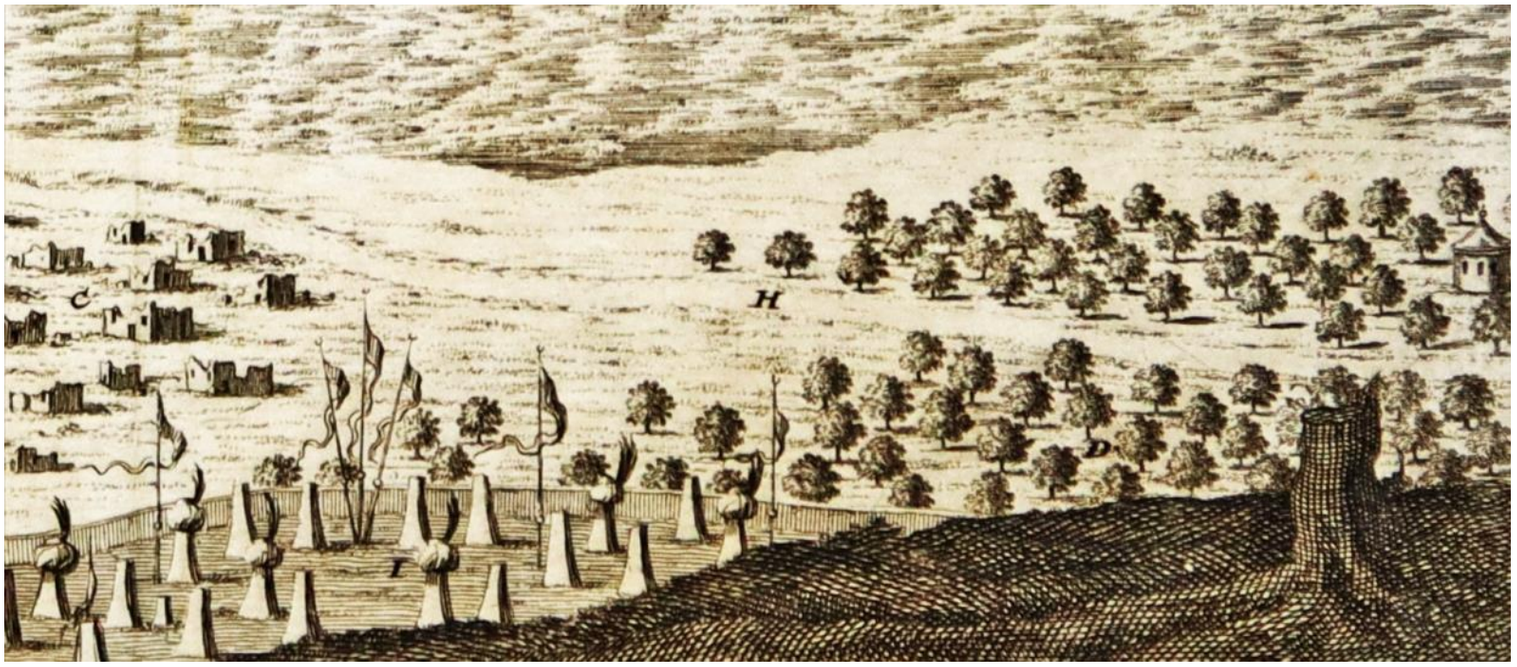
◆ İstolni Belgrad'da isimsiz mezar taşları (Soldaki A. Marosi'den, sağdaki Molnár 1973: levha 37)

◆ Nameless tombstones in Székesfehérvár (Left: by A. Marosi, plate 37; Right: Molnár, 1973)

◆ 1698 tarihli Kanije gravürü (abebooks.com'dan)

◆ 1698 Kanije engraving (from abebooks.com)

◆ 1698 tarihli Kanije gravüründe I ile işaretlenerek gösterilmiş şehitlik (*üstte*) ve türbe olması muhtemel yapıdan (*altta*) ayrıntı (abebooks.com'dan)

◆ Detail (from abebooks.com) from the 1698 Kanije engraving of the Martyrs' Cemetery (above) and the likely tomb marked with an I in the engraving (below) (from abebooks.com)

KANİJE (Nagykanizsa - Macaristan)

KANİJE (Nagykanizsa - Hungary)

Evliyâ Çelebi, kalede iki, Topraklık varoşunda bir tekke bulunduğunu bildirmektedir[153].

Kanije Şehitliği ve Türbe: 1698 tarihli gravürde bir tepe üzerinde, etrafı duvarla çevrili olarak çizilmiştir. Mezar taşlarının ve sancakların bulunduğu bu şehitliğin yakınında ağaçlar arasında çizilmiş küçük kubbeli yapı da türbe olmalıdır.

Mustafa Ağa'nın Mezar Taşı: Kanije'de Osmanlı dönemini hatırlatan en önemli bakiye, son vali Fındık Mustafa Paşa'nın Aziz Josef Kilisesi'ne yerleştirilen mezar taşıdır. 70 cm yüksekliğinde, kireçtaşından oyulmuş olan mezar taşının baş kısmında oyuk açılarak vaftiz teknesi olarak kullanılmaktadır. Kilisenin revakına yerleştirilmiş mezar taşında nesih hat ile "*burada yatan Mustafa Ağa, sene 1084 [1673-74]*" yazılıdır[154]. Mustafa Ağa'nın mezar taşı, Macaristan'da tespit ettiğimiz özgün kitâbeli tek örnektir. Mezar taşının rölöve çizimi 1870'de *Archaeologiai Értesítő*'nün ikinci sayısında yayınlanmıştır.

Evliyâ Çelebi reports that there were two lodges in the castle and one in the Topraklık suburb[153].

Kanije Martyrs' Cemetery and Tomb: The buildings in an engraving dated 1698 were drawn on a hill, surrounded by a wall. The small domed structure drawn among the trees near this martyrs' cemetery, where tombstones and banners were located, must be a tomb.

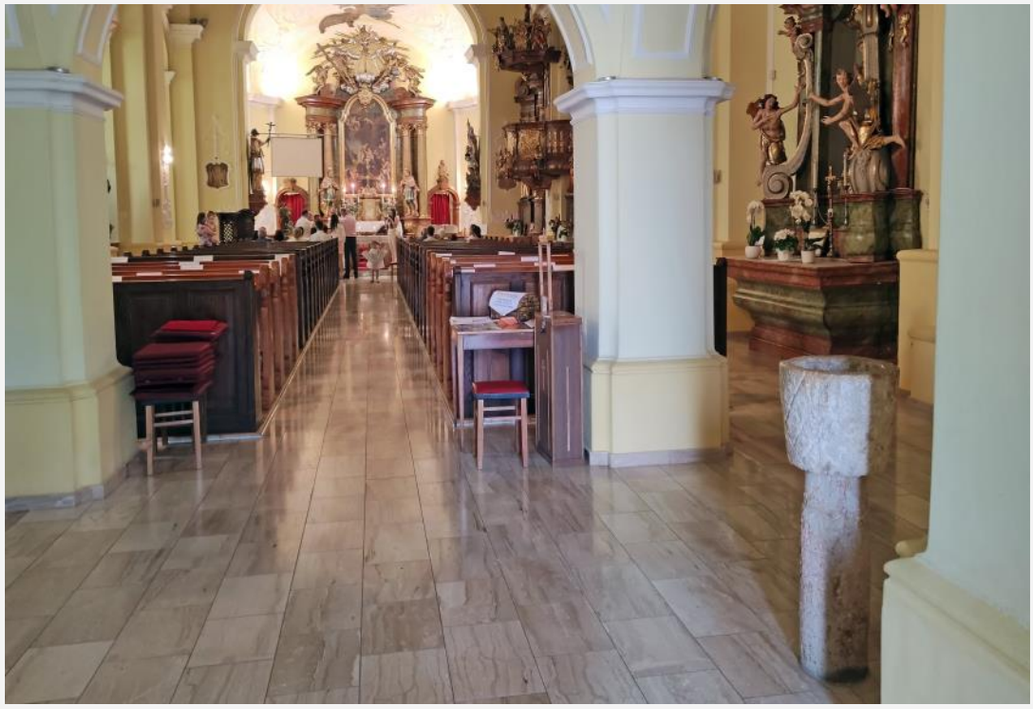
Mustafa Ağa's Tombstone: The most important remnant from the Ottoman period in Kanije is the tombstone of the last governor, Fındık Mustafa Pasha, placed in St. Josef Church. The head of the tombstone, which is 70 cm high and carved from limestone, was used as a baptismal vessel. "*Mustafa Ağa lies here, year 1084 [1673-74]*" is written in naskh calligraphy on the tombstone placed in the portico of the church[154]. Mustafa Ağa's tombstone is the only such example with an original inscription that we found in Hungary. The measured drawing of the tombstone was published in the second issue of *Archaeologiai Értesítő* in 1870.

153. Evliyâ Çelebi 6/692, 695
154. Molnár 1973: 19

◆ Kanije'de Thúry György Múzeum'da sergilenen Türk mezar taşı başlığı (Vándor 1996: 91)

◆ A Turkish tombstone on display at the Thúry György Múzeum in Kanije (Vándor 1996: 91)

◆ Kanije'deki Aziz Josef Kilisesi'nde vaftiz teknesi olarak kullanılan Fındık Mustafa Paşa'nın mezar taşı (Fotoğraf: Gergő Máté Kovács, 2022, Çizim: Archaeologiai Értesítő'den)

◆ The tombstone of Fındık Mustafa Pasha, used as a baptismal vessel in the Church of St. Josef in Kanije (Photo: Gergő Máté Kovács, 2022; Drawing: from Archaeologiai Értesítő)

◆ Kapoşvar'daki mezarlıkta şehit Ali Hale ile Hamis oğlu Halit'in mezar taşları (Çolak 2022: 200 ve Çolak 2014:372)

◆ Gravestones of martyr Ali Hele and Halit, son of Hamis, in the cemetery in Kaposvár (Çolak 2022:200 & Çolak 2014:372)

KAPOŞVAR (Kaposvár - Macaristan)

KAPOŞVAR (Kaposvár - Hungary)

Kapoşvar'da Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği günümüze ulaşmayan iki tekkeden başka, Szigetvar Sokağı'ndaki mezarlıkta, şehit askerler Ali Hale (1912) ile Hamis oğlu Halit'in (1913) kabirleri yer almaktadır[155].

In addition to the two dervish lodges reported by Evliyâ Çelebi in which did not survive to the present day, the graves of martyred soldiers Ali Hale (1912) and Halit (1913), son of Hamis, are located in the cemetery on Szigetvar Street[155].

KARLOFÇA (Karlóca / Sremski Karlovci - Sırbistan)

KARLOFÇA (Karlóca / Sremski Karlovci - Serbia)

Evliyâ Çelebi, Karlofça'da sayı belirtmeden derviş konukevleri ve tekkeleri bulunduğunu bildirmektedir[156].

Evliyâ Çelebi reports that there were dervish guesthouses and lodges in Karlofça without specifying any numbers[156].

155. Evliyâ Çelebi 7/39, Çolak 2014: 347-372, Çolak 2022: 200
156. Evliyâ Çelebi 7/123

KOPAN (Törökkoppány - Macaristan)

KOPAN (Törökkoppány - Hungary)

İsmini bilmediğimiz iki tekkenin bulunduğu[157] Kopan'da, Türk döneminde câmi olarak kullanılan Katolik Kilisesi'nin avlusunda bulunan mezar taşları günümüzde yerel târih müzesinde sergilenmektedir.

The tombstones found in the courtyard of the Catholic church in Törökkoppány that was used as a mosque in the Turkish period, where there were two lodges[157], the names of which we do not know, are now exhibited in the local history museum.

◆ Kopan'da Türk dönemine ait hâtıralar (HG-21)

◆ Relics from the Turkish period in Törökkoppány (HG-21)

◆ 1815 târihli Legrad haritasında Türk Mezarlığı (HG-22)

◆ Turkish Cemetery on a map of Legrad dated 1815 (HG-22)

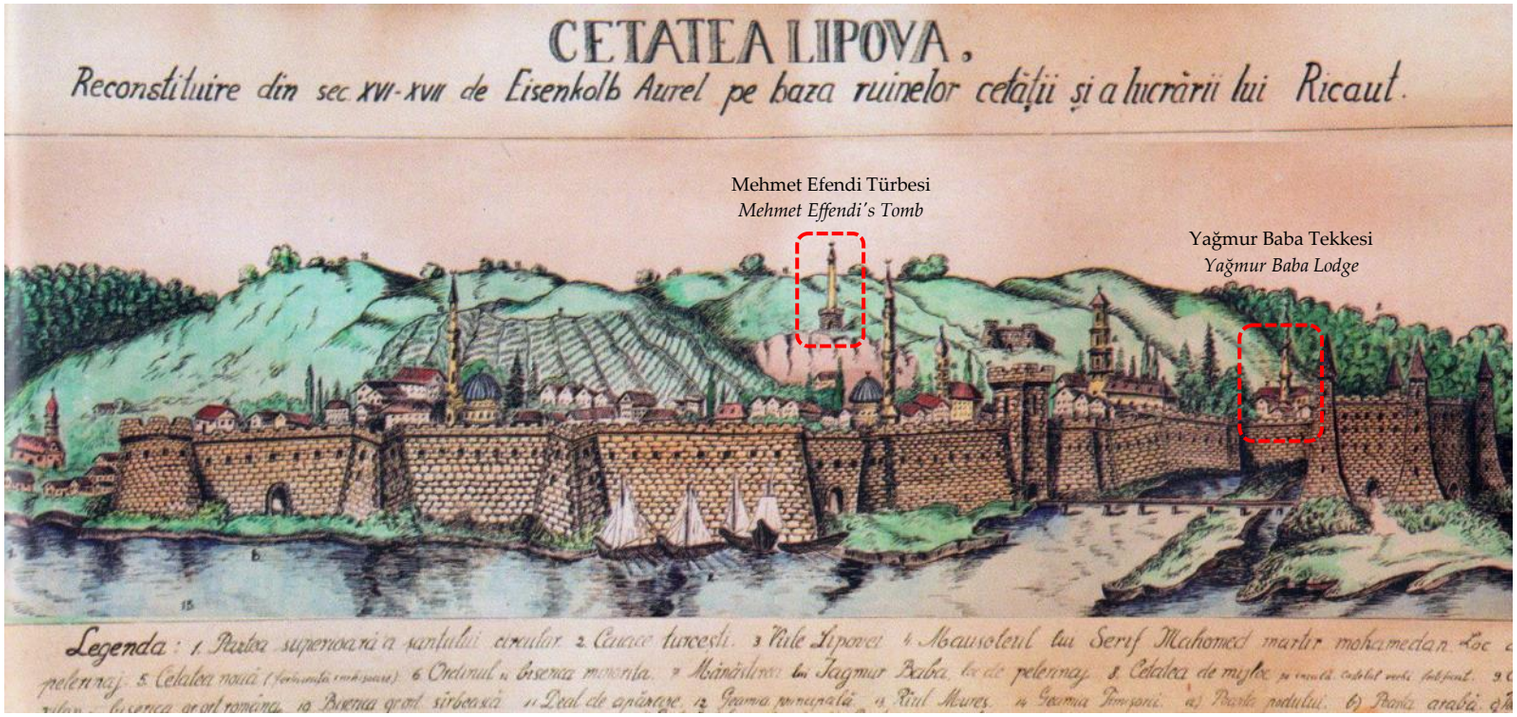
LEGRAD (Hırvatistan)

LEGRAD (Hırvatistan)

Macaristan arşivlerindeki 1815 ve 1825 târihli iki haritada (HG-22-23) Legrad kasabasının güneydoğusunda kalan Tuna-Drava Millî Parkı'nın karşı kıyısı (Hırvatistan tarafında kalan kısmı) Türk Mezarlığı olarak gösterilmiştir.

The opposite shore of the Danube-Drava National Park (the part on the Croatian side) southeast of the town of Legrad is shown as the Turkish Cemetery on two maps (HG-22-23) dated 1815 and 1825 in the Hungarian archives.

157. Evliyâ Çelebi 7/34

◆ Lipova'nın Osmanlı dönemini gösteren gravür (Lipova Müzesi, Env. No 1683. Bu gravürü bize ulaştıran Hasan Burak Ceran'a teşekkür ederim.)

◆ Engraving showing Lippa in the Ottoman period (Lipova Museum, Inv. No 1683; we would like to thank Hasan Burak Ceran for sharing this engraving with us).

LİPOVA (Lippa - Romanya)

LİPOVA (Lippa - Romania)

Lipova Kalesi'nde üç tekke, Ortahisar'da bir zâviye bulunuyordu. Mehterhâne her gece bu zâviyede çalınırdı[158].

Yağmur Baba Tekkesi ve Türbesi: Kale dışında, Tımışvar yolu üzerinde bağlar arasında yer alıyordu. Ehl-i sünnet Bektâşî dervişlerinin bulunduğu büyük bir tekke idi. Yağmur Baba'nın türbesi de tekkedeydi[159].

Mehmet Efendi Türbesi: Aslen Hindistanlı olan Şeyh Şerif Hindî Mehmet Efendi[160], Kanûnî Sultan Süleyman devrinde post ve zeamet sahibi olup, şehit olduğu Lipova Kalesi yamacındaki tepeye defnedilmiştir[161]. Yesevî dervişi olan Mehmet Efendi'nin türbesi, şehrin Osmanlı dönemini gösteren gravürlerde çizilmiştir.

Binbir Şühedâ Ziyâreti: Moroş Nehri'nin yukarısında, Murat Bayırı'nda yer alıyordu[162].

Lipova Şehitliği: Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği kabristanda Yanova muhârebesinde şehid olan Ulama Paşa[163] da medfundu[164].

There were three lodges in Lipova Castle and a lodge in Ortahisar. The Mehterhane (Ottoman military band) played every night in this lodge[158].

Yağmur Baba Lodge and Tomb: These works were located outside the castle, among the vineyards on the Tımışvar road. It was a large dervish lodge where *ehl-i sünnet* Bektashi dervishes stayed. Yağmur Baba's Tomb was also in the lodge[159].

Mehmet Effendi's Tomb: Sheikh Şerif Hindî Mehmet Efendi[160], who was originally from India, was buried on the hill on the slope of Lipova Castle, where he was martyred. He had a post and was assigned fiefdom income during the reign of Süleyman the Magnificent[161]. The tomb of Mehmet Effendi, a Yesevi dervish, was drawn in engravings showing the city in the Ottoman period.

Binbir Şühedâ Place of Visitation: This place was located on the Murat Bayırı, upstream of the Moroş River[162].

Lipova Martyrs' Cemetery: Ulama Pasha[163], who was martyred in the Battle of Yanova, was buried in this cemetery as reported by Evliyâ Çelebi[164].

158. Evliyâ Çelebi 5/542-543
159. Evliyâ Çelebi 5/542-544
160. Hacı Bektaş Velî hadimi Seyyid Rızâ hulefâsından, Ahmed Yesevî tarikindendir. Hind'de, Hümâyûn Şah'a vezir oldu. Adil Han, Hind'e hâkim olunca Hümâyûn Şah ile Tahmasb'a iltica eyledi. Sonra Osmanlı Devleti'ne sığındı. I. Süleyman (Kanunî) huzuruna kabul buyurup yetecek kadar maaş ihsan buyurdular. 4 sene İstanbul'da ikametle sonra beğendiği Tımışvar'da, Lipova kalesine gitti. Sonra 20 bin akçe zeâmet ihsan olundu. 974'de (1566/67) vefat eyledi. Seyyid, âlim, âbiddi.
Şerif Mehmet Effendi was one of the servants of Hacı Bektaş Veli, among the imams of Seyyid Rızâ, and from the order of Ahmed

MOGERSDORF (Nagyfalva - Avusturya)

MOGERSDORF (Nagyfalva - Austria)

Mogersdorf Şehitlik Anıtları: Avusturya'nın Macaristan sınırındaki Mogersdorf kasabasında 1664 yılında Vezîriâzam Köprülüzâde Fâzıl Ahmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ile Habsburg orduları başkumandanı Raimondo Montecúccoli'nin başkanlık ettiği müttefik ordusu (Avusturya-Macaristan, Almanya ve Fransa) arasında Raab Suyu (Sengottard) Muharebesi gerçekleşmiş ve Osmanlı ordusunun mağlubiyetiyle netîcelenmiştir. Muharebe sonucunda 10 Ağustos 1664 tarihinde Vasvar Antlaşması imzalanmıştır[165]. Bu savaşta, bazı târihçilere göre 5.000 bazı târihçilere göre ise 15.000 Türk askeri şehit düşmüştü. Sengottard Muharebesi'ndeki şehitler için kasaba merkezinin 2 km batısında 1984 yılında dikilmiş bir mermer taş bulunmaktadır. Bu taşta Türkçe ve Almanca "*1664 yılında şehit olan Türk askerlerine ithaf edilmiştir. Burada herkes huzur içinde yatsın.*" yazılıdır. 2015'te de kasabanın batısındaki Aziz Anna Şapeli'nin önündeki alana muharebenin 350. yılı anısına TİKA tarafından bir anıt daha dikilmiştir. Kare bir kâide üzerinde daralarak yükselen prizmatik biçimli bu anıt taş kaplama olup üzerinde "*1664 yılında şehit olan Türk askerlerine ithaf edilmiştir. Burada yatan herkes huzur içinde yatsın.*" yazılıdır. Anıtın üst kısmında ay-yıldız bulunmaktadır.

Mogersdorf Martyrs' Cemetery Monuments: The Battle of Raab Suyu (Sengottard) was fought between the Ottoman army under the command of Grand Vizier Köprülüzâde Fâzıl Ahmet Pasha and the allied army (Austria-Hungary, Germany, and France) headed by Habsburg army commander-in-chief Raimondo Montecúccoli in the town of Mogersdorf, on the Hungarian border of Austria, in 1664. The Treaty of Vasvar was signed on August 10, 1664, after the battle[165]. According to some historians 5,000 and according to some others 15,000 Turkish soldiers were martyred in this war. In 1984, a marble stone was erected 2 km west of the town's center for the martyrs of the Battle of Sengottard. The following words are engraved on the stone in both Turkish and German: "*This stone is dedicated to the Turkish soldiers martyred in 1664. May everyone rest in peace here.*" In 2015, another monument was erected by TİKA to commemorate the 350th anniversary of the war in the area in front of St. Anna Chapel in the west of the town. This prismatic monument, which narrows and rises from a square pedestal, is laid with stone and is dedicated to the Turkish soldiers who were martyred in 1664 with the words "*May all who lie here rest in peace.*" There is a crescent and star on the top part of the monument.

Yesevî. He became a vizier to Humayun Shah in India. When Adil Khan dominated India, he took refuge with Tahmasb with Humayun Shah. Then he took refuge in the Ottoman Empire. He was received by Süleyman I (the Lawmaker) and was granted an income. After residing in İstanbul for 4 years, he went to Lipova Castle in Timışvar, which he liked, and then he was given 20,000 akçes as a fiefdom. He died in 974 (1566/67). He was a knowledgeable and devout man.
Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1590

161. Evliyâ Çelebi 5/545

162. Evliyâ Çelebi 5/544

163. Tekelidir, sipahilerden olup Şeytankulu tâbilerinden iken vakasında İran'a kaçtı. Cesaretinden dolayı İran devleti tarafından Azerbaycan valisi yapıldı. 937'de (1530/31) İran Şahı Tahmasb'a karşı ayaklanarak harb etmiş ve I. Süleyman'a (Kanunî) bağlılığını sunmakla 938'de (1531/32) Osmanlı Devleti'nden aldığı yardımla mücadeleye devam eylemiştir. Ancak Tebriz'i İran aldığından kendisi Osmanlı ülkesine gelip yapılan savaşlarda sadâkat gösterdi. Oranın fethinde Tebriz ve Revan valisi oldu. 941'de (1534/35) Bitlis beylerbeyi olup Şeref Han ile muharebe edip onu katleyledi. O sene durum gereği Rumeli'ye geçirilip ardından beylerbeyi oldu. Lipova muharebesinde güzel hizmetle Bosna'yı muhâfaza etmiştir. Şah oğullarından Mirza'nın itaatinde Erzurum beylerbeyi olarak tekrar hududa gönderildi. 955'de (1548) Yanova muharebesinde hazır bulunarak şehid olmuştur. Cesur, yiğit, tedbirli ve sâdıkdı. Güzel hizmetleri görülmüştür. Oğlu İskender Bey'dir ki, onun oğlu şair Gayretî Mehmed Çelebi'dir.
TFrom Tekeli, one of the cavalry and a follower of Şeytankulu (Şahkulu). He fled to Iran. He was made the governor of Azerbaijan by the Iranian state as appreciation for his courage. He rebelled and fought against Tahmasb, the Shah of Iran, in H. 937 (1530/31) and continued to fight with the help he received from the Ottoman state in 938 (1531/32), presenting his loyalty to Kanuni Sultan Süleyman. When Iran took Tabriz, he came to the Ottoman lands and showed loyalty in the wars. He became the governor of Tabriz and Revan with the conquest of Oran. He became governor of Bitlis in 941 (1534/35), fought with Şeref Khan, and killed him. That year, due to the situation, he was transferred to Rumelia and later became governor. He defended Bosnia with good service in the battle of Lipova. He was sent to the border again as governor of Erzurum under the command of Mirza, one of the Shah's sons. He was martyred in 955 (1548) in the battle of Yanova. He was brave, valiant, cautious, and loyal. He offered good services. His son was İskender Bey, whose son was the poet Gayretî Mehmed Çelebi.
Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1642

164. Evliyâ Çelebi 5/544

165. Kolçak 2019: 449

- Mogersdorf Şehitlik Anıtları (HG-24)
- Mogersdorf Martyrs' Cemetery monument (HG-24)

- Mogersdorf Şehitlik Anıtları (HG-24)
- Mogersdorf Martyrs' Cemetery monument (HG-24)

◆ Mohaç savaş alanında ahşaptan yapılmış temsîli Türk mezar taşı (2018)

◆ Representational Turkish tombstone made of wood on the Mohács battlefield (2018)

MOHAÇ (Mohács - Macaristan)

MOHAÇ (Mohács - Hungary)

Mohaç varoşunda bir tekke bulunuyordu[166].

Mohaç Şehitliği: Mohaç Savaşı'nda şehit olan 40.000 Türk askeri, savaştan sonra Sultan Süleyman tarafından bir yerde toplanıp Mohaç Kalesi yakınlarında Süleyman Han Tepesi olarak bilinen yerde cenaze namazları kılınıp defnedilmişti. Daha sonra ziyâretgâh olan bu tepeye bir ahşap köşk inşâ edilmişti. Köşkün yanında bir de su kuyusu bulunuyordu. Budin veziri Hasan Paşa, bu şehitliğin korunaklı olması amacıyla çevresine hendek kazdırmıştı[167].

1976'da Macar Devleti tarafından, Mohaç Savaşı'nın yapıldığı yerde vefât eden askerler için bir açık hava müzesi düzenlenmiştir. Savaş meydanında, Macar ve Türk askerini temsil eden ahşap heykeller ve mezar taşları bulunmaktadır. Ayrıca bir de müze binâsı yer almaktadır. Burada da farklı dillerde savaşı anlatan film gösterilmektedir.

There was a lodge in the suburb of Mohács[166].

Mohács Martyrs' Cemetery: The remains of the 40,000 Turkish soldiers who were martyred in the Battle of Mohács were gathered by Sultan Süleyman after the war and buried in a place known as Süleyman Han Hill near the Mohács Castle. A wooden pavilion was built on this hill, which later became a place for visiting. There was also a water well next to the building. Buda vizier Hasan Pasha had a trench dug around this Martyrs' Cemetery to protect it[167].

In 1976, an open-air museum was established by the Hungarian state for the soldiers who died in the place where the Battle of Mohács occurred. There are wooden statues and tombstones representing Hungarian and Turkish troops on the battlefield. There is also a museum building. A film about the war is shown in different languages.

166. Evliyâ Çelebi 6/242
167. Evliyâ Çelebi 6/245

◆ Mohaç savaş alanındaki temsîli Macar mezar taşları (2018)

◆ Representative Hungarian tombstones on the Mohács battlefield (2018)

NEDAJ (Mecseknádasd - Macaristan)

NEDAJ (Mecseknádasd - Hungary)

Nedaj Kalesi'nin taşra varoşunda bir tekke yer alıyordu[168].

A lodge was located in the provincial suburb at Mecseknádasd Castle[168].

NEMÇE (Nempti - Hırvatistan)

NEMÇE (Nempti - Croatia)

Nemçe'de ismini bilmediğimiz üç tekke bulunuyordu[169].

There were three lodges in Nempti, the names of which are not known[169].

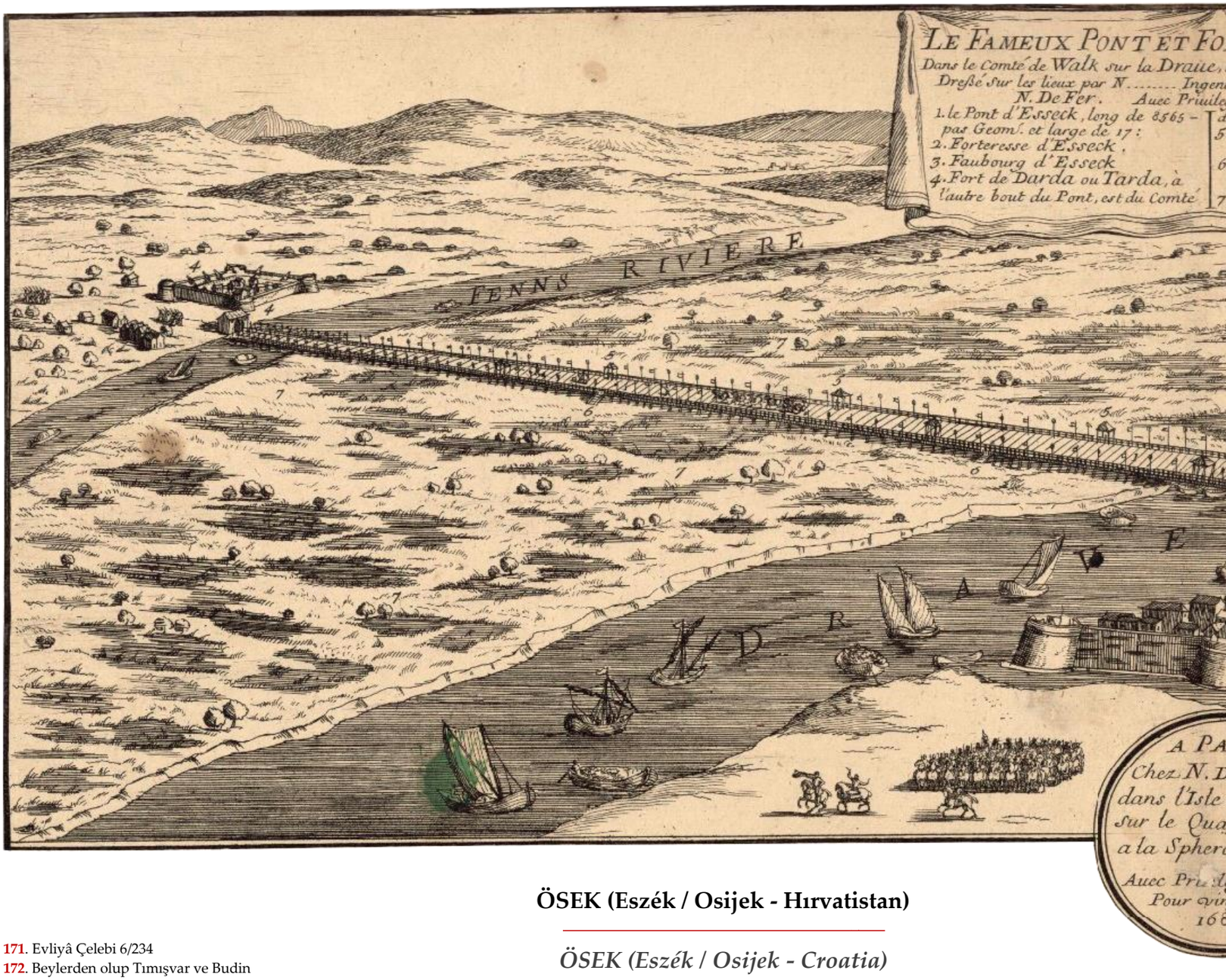
❖

❖

1850'deki yol çalışması sırasında kasabadaki Türk mezarlığında yer alan başlıklı mezar taşları yok edilmiştir[170].

Headstones in the Turkish cemetery in the town were destroyed during roadworks in 1850[170].

168. Evliyâ Çelebi 7/43
169. Evliyâ Çelebi 6/649
170. Karač 2016: 55

ÖSEK (Eszék / Osijek - Hırvatistan)

ÖSEK (Eszék / Osijek - Croatia)

Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği dört tekke[171] ile Gazi Kasım Paşa, Mustafa Paşa, Bayram Baba ve Hüsrev Baba Türbelerinin yer aldığı Ösek'te, Dev Süleyman Paşa[172] ve Musa Efendi[173] medfûndur.

Gâzi Kasım Paşa Türbesi: Ösek Kalesi Binâ Emîni Gazî Kasım Paşa[174], Ösek'in Orta Hisar'ında (günümüzdeki Križanić meydanı) kendi adına 1558'de bir câmi yaptırmıştı. Câminin yanında da bir sebil ve kurşun ile örtülü kubbeli türbesi yer alıyordu[175]. Ösek'teki Türk hâkimiyetinin ardından Kasım Paşa Câmii, Cizvit papazları tarafından 1687'den sonra kiliseye çevrildi, câminin etrafındaki türbe ve sebil de

Evliyâ Çelebi reports that in Ösek[171], where four dervish lodges and the tombs of Ghazi Kasım Pasha, Mustafa Pasha, Bayram Baba, and Hüsrev Baba were located, Dev Süleyman Pasha[172] and Musa Effendi[173] were also buried.

Ghazi Kasım Pasha's Tomb: Ghazi Kasım Pasha[174], the construction official of Ösek Castle, had a mosque built in 1558 in his name in Orta Hisar (today's Križanić Square) in Ösek. There was a fountain and a domed tomb covered with lead next to the mosque[175]. After the Turkish domination of Ösek ended, Kasım Pasha Mosque was converted to a church by Jesuit priests after 1687, and the tomb and public fountain near the mosque were also demolished. The mosque,

171. Evliyâ Çelebi 6/234

172. Beylerden olup Tımışvar ve Budin valisi (1598-99) oldu. Azilden sonra vefat etti.
He was one of the beys and became governor of Timisoara and Buda (1598-99). He died after his dismissal.
Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1547

173. Nişancı reisi iken hastalıktan vefât edip Ösek'e defnedilmiştir.
He died of illness while he was the chief gunnery officer and was buried in Ösek.
Târih-i Selânikî 2:821

174. Beylerden olup Mohaç ve Peçuy serhadlerinde mîrlivâ idi. 1552'de Budin valisi olup sonra Tımışvar valisi oldu. Kanunî devri (1520-1566) sonlarında orada vefat etti. Cesur ve dindardı (Mehmed Süreyyâ 1996: 3/875) Gazi Kasım Paşa'nın Peçuy'daki câmisi kiliseye çevrilmiş olarak ayaktadır.
He was one of the beys and a brigadier on the Mohács and Pécs fronts. In 1552, he became the governor of Buda and later the governor of

- Ösek Kalesi (1687, N. de Fer)
- Osijek Castle (1687, N. de Fer)

yıktırıldı. 1734'e kadar kilise olarak kullanılan câmi bu târihte tümüyle yıktırılarak yerine günümüzdeki yapının inşâsına başlanmış; 1768'de tamamlanmıştır. Mevcut kilise 25 x 42 metre ölçülerinde dikdörtgen planlı barok tarzında inşâ edilmiş Aziz Mihail Katolik kilisesidir. Kilisenin önündeki meydanda yapılan kazı çalışmalarında Kasım Paşa Türbesi'nin temelleri tespit edilmiş ve yeri kaldırım taşlarıyla işaretlenmiştir. Buna göre türbe; câminin batısında, bir kenarı ~3,70 m ölçüsünde sekizgen planlıdır[176].

Bayram Baba Türbesi: Ösek'te Panayır yerine yakın, Valpova Kalesi'ne giden yol üzerindeydi[177].

Hüsrev Baba Türbesi: Ösek'in güneydoğusunda Belgrad yolu üzerinde bulunuyordu[178].

Mustafa Paşa Türbesi: Ösek varoşunda Mustafa Paşa Câmii yanındaydı[179].

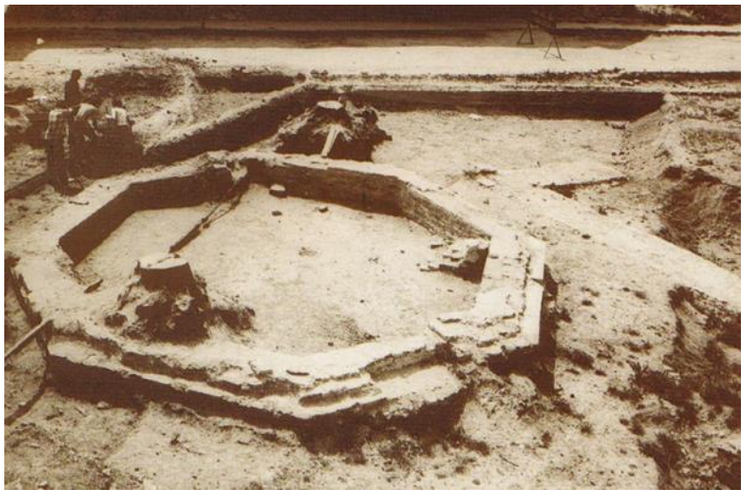
which was used as a church until 1734, was completely demolished in that year and the construction of the present structure was begun to replace it, being completed in 1768. The current church is the Catholic Church of St. Michael, built in the baroque style with a rectangular plan measuring 25 x 42 meters. During excavations in the square in front of the church, the foundations of Kasım Pasha's Tomb were identified and its place was marked with paving stones. Accordingly, the tomb was located to the west of the mosque and had an octagonal plan with about 3.70 m per side[176].

Bayram Baba's Tomb: It was near the fairground in Ösek, on the road to Valpova Castle[177].

Hüsrev Baba's Tomb: It was located on the Belgrade road southeast of Ösek[178].

Mustafa Pasha's Tomb: It was next to Mustafa Pasha Mosque in the suburb of Ösek[179].

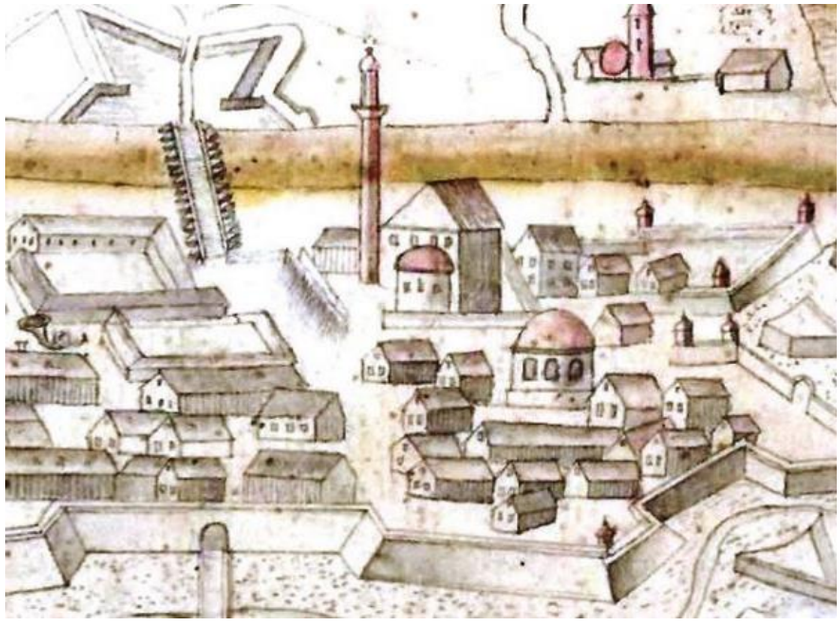
Timisoara. He died there at the end of the Kanunî period (1520-1566). He was brave and religious (Mehmed Süreyya 1996: 3/875). Ghazi Kasım Pasha's mosque in Pécs is still standing, converted into a church.
Yılmaz 2020b: 186-193
175. Evliyâ Çelebi 6/237
176. Ayverdi 2000: 2/272, Karač 2011: 442-459
177. Evliyâ Çelebi 6/237
178. Evliyâ Çelebi 6/237

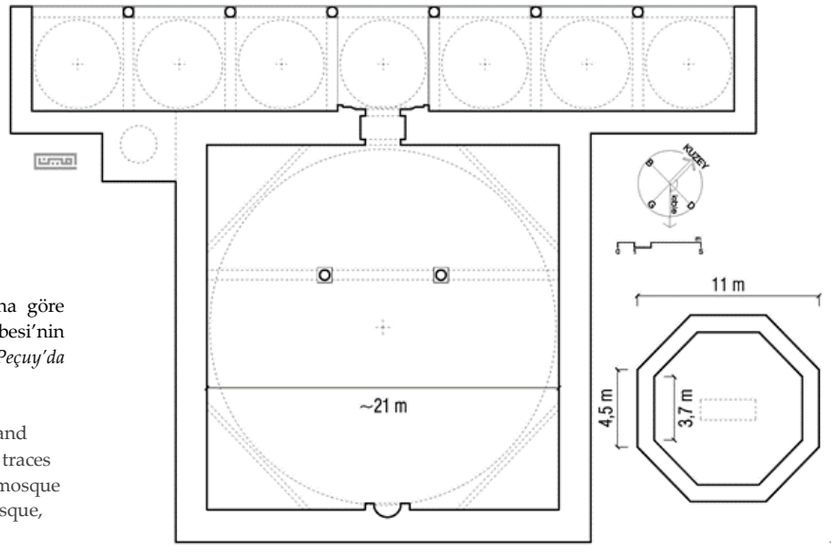
◆ Ösek'te Gazi Kasım Paşa Türbesi'nin temelleri (I. Mažuran'dan) ve bugünkü durumu (2018)

◆ Foundations of Ghazi Kasım Pasha's Tomb (from I. Mazuran) and location of Ghazi Kasım Pasha's Tomb in Osijek (2018)

◆ 1700'de Ösek Kalesi'nin silüeti ve Gazi Kasım Paşa Câmii ile Türbesi (HG-25)

◆ Silhouette of Ösek Castle in 1700 and Ghazi Kasım Pasha Mosque and Tomb (HG-25)

◆ Mevcut izler ve Evliyâ Çelebi'nin anlatımına göre çizilen Ösek'te Gazi Kasım Paşa Câmii ve Türbesi'nin restitüsyonu (*Câminin planı, Gazi Kasım Paşa'nın Peçuy'da kilise olan câmisiyle aynı idi.*)

◆ Restitution of the Ghazi Kasım Pasha Mosque and Tomb in Osijek, drawn according to the remaining traces and the narration of Evliyâ Çelebi (the plan of the mosque was the same as that of the Ghazi Kasım Pasha Mosque, which was a church in Pécs)

PAHŞA (Paks - Macaristan)

PAHŞA (Paks - Hungary)

Erkoç Baba ve Gazi Behram Baba Türbesi: Şehrin dışında, batı yönünde Perteli Kalesi yolu üzerinde kabristan yer alıyordu. Bu kabristanın içinde Tuna'ya bakan bir mesîregâh bağ içinde, üzerlerinde bir ahşap köşk bulunan Erkoç Baba ve Gâzi Behram Baba'nın kabirleri bulunuyordu. Evliyâ Çelebi bu gâzilerin vefâtını anlatmaktadır[180]:

"Bunlar Süleyman Han asrında ikisi kardeş gibi çete ve potura seğirtip din uğruna mücahit imiş. Allah'ın hikmeti Erkoç Baba Allah sevgisinden vefat edince tüm serhat gazileri merhum Baha'nın mübarek naaşını tevhid ve zikirlerle yıkarlarken hemen Behram Baba, "Beni de bir hoşça yıkayınız. Benim biraderimle âhirette de çete kovalım ve efendimizin yüzünü görelim. Ala benim canım canımı" deyip ruhunu teslim edince orada bulunanlar hayretler içinde kalırlar. Sonunda kefenleyip ıskat-ı namazını edip cenazelerini bir yerden kılıp bu yüksek yere ikisini yan yana defnederler. Hâlâ gönül erbabının ziyaretgâhıdır. Hâlâ iki gazi kardeş bir ağaç köşk gibi bir çatı altında yatmaktadırlar. Sırları aziz olsun."

Tomb of Erkoç Baba and Ghazi Behram Baba: There was a cemetery outside the city on the way to Perteli Castle in the west. The graves of Erkoç Baba and Gazi Behram Baba were in this cemetery, with a large house made of lumber in a vineyard overlooking the Danube. Evliyâ Çelebi describes the death of these veterans as follows[180]:

"During the reign of Süleyman the Magnificent, the two of them, like brothers, rushed to join a group of fighters for the sake of their faith. When Erkoç Baba died out of love for Allah, while all the frontline veterans were washing the deceased's blessed body while reciting the tawhid and dhikr, Bahram Baba said, 'Wash me, as well. Let us drive away this gang with my brother and see our Lord's countenance in the hereafter. Let Him take my soul." Thus he spoke and surrendered his soul, and those around him were astonished. Finally, the two were shrouded and their prayers were tended to, and the funeral prayers were observed. They buried the two side by side in this high place. It is still a visiting place for sincere people. The two veteran brothers still sleep under a roof like a wooden mansion. May their secrets be cherished."

◆ Pahşa'daki kazılarda bulunan Türk mezar taşı (K. Németh'den)

◆ Turkish tombstone found during excavations in Paks (from K. Németh)

PEÇUY (Pécs - Macaristan)

PEÇUY (Pécs - Hungary)

Evliyâ Çelebi, Peçuy'da 6 tekke bulunduğunu bildirip Yakovalı Hasan Paşa'nın Mevlevî Tekkesi ile Ferhat Paşa Halvetî Tekkesi'nin isimlerini zikretmiş, başkaca isim vermemiştir[181]. Seyyah'ın bildirdiklerinin hâricinde şehirde Bektaşî, Kadirî[182] ve Uşşâkî tekkelerinin bulunduğunu tespit edebildik[183].

Bektâşi Tekkesi: Peçuy'da şehrin kuzeyinde, surların dışında, günümüzdeki adı *Tettye* olan hâkim bir tepede *Bektâşî Tekkesi* kalıntıları bulunmaktadır. Osmanlı döneminde tekke olarak kullanılan bu binâ, 1505-1525 seneleri arasında Peçuy Piskoposu olan György Szathmary'nin İtalyan bir ustaya inşâ ettirdiği bir saraydı. Şehirdeki Türk hâkimiyetinin sona ermesiyle birlikte tekke bir süre manastır olarak kullanılmış;

Evliyâ Çelebi states that there were six lodges in Pécs and mentions the names of the Yakovalı Hasan Pasha Mevlevi Lodge and Ferhat Pasha Halveti Lodge, but he does not give any other names[181]. Apart from what the traveler reported, we were able to determine that there were Bektashi, Qadiri[182], and Uşşaki lodges in the city[183].

Bektashi Lodge: The remains of a Bektashi lodge exist on an imposing hill in Pécs, today known as Tettye, outside the city walls, in the north of the city. This building, which was used as a lodge during the Ottoman period, was a palace built by an Italian master commissioned by György Szathmary, the Bishop of Pécs, between 1505 and 1525. The lodge was used as a monastery for a while after Turkish domination came to an end in the city

180. Evliyâ Çelebi 6/265-266
181. Evliyâ Çelebi 6/253
182. S.M. Bilge, A. Velics-E. Kammerer'den naklederek yalnızca tekkenin ismini bildirmektedir.
S.M. Bilge, citing A. Velics and E. Kammerer, states only the name of the lodge.
Bilge 2010: 204.
183. Yılmaz 2015a: 167

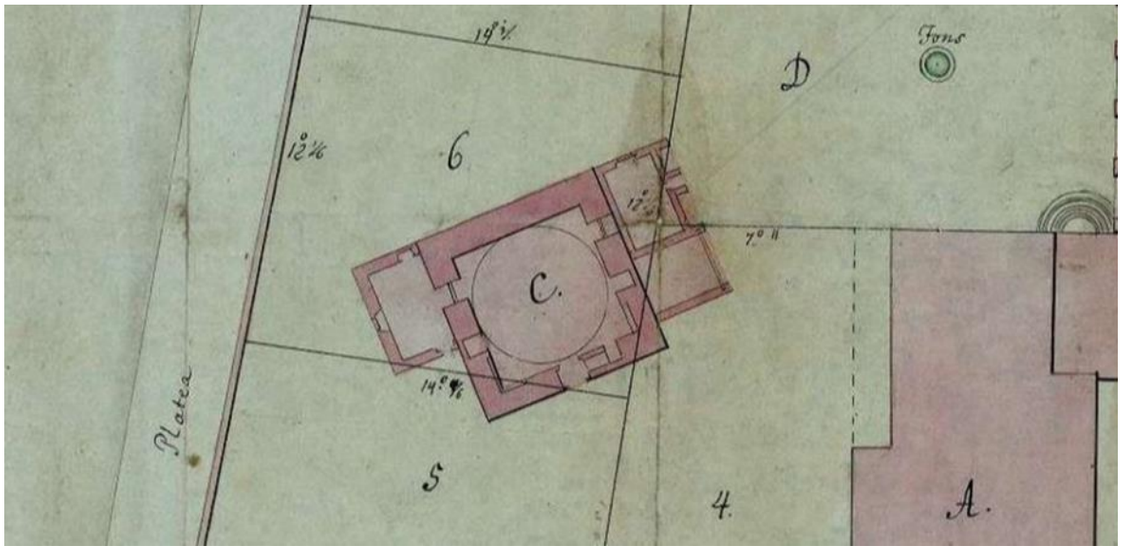
◆ Peçuy'da Tettye (Tekke) Tepesi'ndeki Bektâşî Tekkesi kalıntıları (2014)

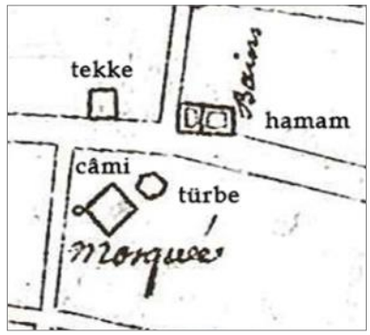
◆ Remains of the Bektashi lodge on Tettye (Tekke) Hill in Pécs (2014)

◆ Peçuy'da Tettye (Tekke) Tepesi'ndeki Bektâşî Tekkesi'nin rekonstrüksiyonu (pazirik.hu'dan)

◆ Reconctruction of the Bektashi Lodge on Tettye (Tekke) Hill in Pécs (from pazirik.hu)

◆ 1687 târihli haritada Peçuy'da Ferhat Paşa Câmii ve çevresi (Joseph de Haüy – 1687, Sudár 2013: 86)
◆ Macar arşivlerinde Ferhat Paşa Câmii'nin 1800 târihli planı (HG-27)

◆ Ferhat Pasha Mosque and its surroundings in Pécs on a map dated 1687 (Joseph de Haüy – 1687, Sudár 2013: 86)
◆ Plan of Ferhat Pasha Mosque dated 1800 in Hungarian archives (HG-27)

daha sonra terkedilmiştir. Mevcut kalıntılardan tekkenin taş duvardan inşâ edilmiş, iki katlı, bir avlu etrafına sıralanmış odalardan müteşekkil bir binâ olduğu anlaşılmaktadır. Duvar kalıntıları günümüzde park içerisinde açık hava müzesi olarak sergilenmektedir[184].

Ferhat Paşa Halvetî Tekkesi ve Türbesi: 1588-1592 târihleri arasında Budin Beylerbeyliği yapan Ferhat Paşa, Peçuy'da bir câmi, tekke, hamam ve türbe inşâ ettirmiştir[185]. Bu yapılardan günümüze sadece câminin kalıntıları ulaşmıştır. Bu kalıntılar, *Kazinczy* Sokağı ile *Perczel Miklós* Sokağı'nın kesişimindeki binâların arkasında kalan arsada yer almaktadır. Câminin yanında bir hamam ve bir Halvetî Tekkesi bulunuyordu. Evliyâ Çelebi, câmiyi "*geniş ve mâmûr câmidir, ama cemaatten gariptir. Bu da kurşunlu yüksek yapı ve minâresi de çok yüksek başka bir tarzda uzun minâredir*" diye kısaca bahsetmektedir[186].

Ferhat Paşa Câmii, 1724 yılında Dominiken râhipleri tarafından kiliseye çevrilmiştir. 1780'de çizilen harita ve mevcut kalıntılara göre câminin kare planlı ve kubbeli olarak klasik tarzda inşâ edildiği anlaşılmaktadır. Evliyâ Çelebi, câminin etrâfında bir hamam ve bir de tekkeden bahsetmektedir[187]: "*Bu kutlu tekke Halvetî tarikatında başka tarz dervişlerin inziva yeri bir tekkedir.*"

Günümüze ulaşmayan hamam, tekke ve türbe 1687 târihli haritada Ferhat Paşa Câmii'nin etrafında işaretlenmiştir. Günümüzde tekkenin yerinde iki katlı bir binâ yer almaktadır.

and was subsequently abandoned. The existing ruins indicate that the lodge was a two-story building with stone walls, consisting of rooms arranged around a courtyard. The remains of the walls are exhibited as an open-air museum in the park today[184].

Ferhat Pasha Halveti Lodge and Tomb: Ferhat Pasha, who was the governor of Buda between 1588 and 1592, had a mosque, lodge, bath, and tomb built in Pécs[185]. Among these structures, only remains of the mosque have survived to the present day. These ruins are located on the land behind the buildings at the intersection of Kazinczy Street and Perczel Miklós Street. There was a hammam and a Halveti lodge next to the mosque. Evliyâ Çelebi describes the mosque as follows: "*It is a large and prosperous mosque, but appears to be estranged from the congregation. This is a leaded, tall structure and its minaret is also very tall; it is a tall minaret in another style*"[186].

The Ferhat Pasha Mosque was converted into a church by Dominican monks in 1724. A map drawn in 1780 and the existing ruins indicate that the mosque was built in a classical style with a square plan and a dome. Evliyâ Çelebi mentions a hammam and a lodge near the mosque[187]: "*This blessed lodge is a hermitage for other types of dervishes in the Halveti order.*"

The bath, dervish lodge, and tomb, which did not survive, were marked near Ferhat Pasha Mosque on a map dated 1687. Today, there is a two-story building on the site of the lodge.

184. Yılmaz 2015a: 168
185. E. H. Ayverdi, Tabakhâne Câmii'ni Ferhat Paşa Câmii olarak belirtmiş; Ferhat Paşa Câmii başlığı altında Tabakhâne Câmii'ni neşretmiştir.
E. H. Ayverdi referred to the Tabakhâne Mosque as the Ferhat Pasha Mosque and he published the information about it under that name.
Ayverdi 2000: 1/207-208
186. Evliyâ Çelebi 6/249-250
187. Evliyâ Çelebi 6/254

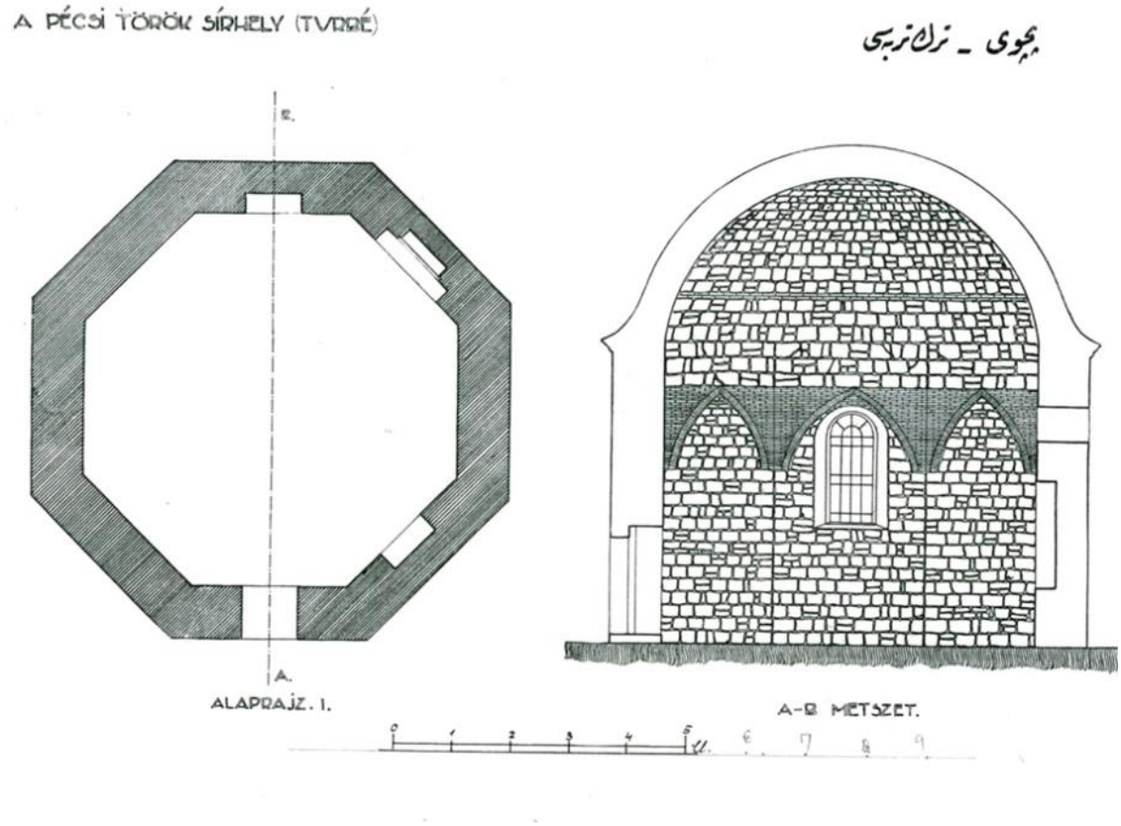
◆ Peçuy'da Ferhat Paşa Câmii kalıntıları (2015)

◆ Ruins of Ferhat Pasha Mosque in Pécs (2015)

◆ Peçuy'da Ferhat Paşa Tekkesi'nin yerine soldaki sarı binâ inşâ edilmiştir. (2015)

◆ The yellow building on the left was built in Pécs in place of the Halveti lodge (2015)

◆ Peçuy'da İdris Baba Türbesi'nin rölövesi (1917, Foerk Ernő)

◆ Survey drawing of İdris Baba's Tomb in Pécs (1917, Foerk Ernő)

İdris Baba Türbesi: Osmanlı dönemindeki surlarının dışında eski Müslüman mezarlığında yer almaktadır. Ünlü târih yazarı Peçuylu İbrâhim Efendi, İdris Baba'yı "*Kasabamızda yani Peçuy-ı dilcûyumuzda büdelâdan İdris Baba derler bir meczûb-u ilâhi var idi. Nice kerâmet ve velâyeti zâhir olmuş azîz idi. El-an üzerine bir kubbe ref'i binâ olmuş. Züvvâr ziyâretinden behredar olurlar ve niceler gelen nüzur ve sadakatdan hissedâr olurlar. Ol zaman hayatta idi, kendine rast geldim. Baba, Bosna'ya gidiyorum, şayet Hasan Paşa'ya bir nesne ısmarlarsan dedim. "Ismarlarım ya" dedi...*" cümleleriyle tanıtmaktadır[188]. Peçuylu, onunla H.1000 (M.1591) yılında görüştüğünden hareketle İdris Baba, XVI. yüzyılın sonlarında veya XVII. yüzyılın ilk yıllarında ölmüş ve kabri üstüne kubbeli bir türbe yapılmıştır[189].

Evliyâ Çelebi 1073 yılı Zilkadesinde (Haziran 1663) Peçuy'a da uğramış ve şehirdeki câmi, medrese, tekke ve hamam gibi vakıf eserlerden bahsederken İdris Baba'yı, "*1000 târihinde hayatta olup nice kerâmetleri nakledilir*" cümlesiyle anmıştır[190].

İdris Baba's Tomb: This tomb is located in the old Muslim cemetery of the Ottoman period outside the walls. Famous history scholar İbrahim Effendi from Pécs wrote about İdris Baba as follows: *"In our town, Pecs, there was a spiritual figure called İdris Baba, one of the abdal dervishes. He was a saint who performed wonders. Now a high dome has been built there. When visitors come, they are rewarded, and many become partners with the incoming alms. He was alive then; I stumbled upon him. 'Baba,' I said, 'I'm going to Bosnia, if you order this of Hasan Pasha.' 'I order it,' he said*[188]. According to a discussion with Peçuylu in H. 1000 (M. 1591), İdris Baba passed away at the end of the 16th century or in the first years of the 17th century and a domed tomb was built over his grave[188].

Evliyâ Çelebi also stopped in Pécs in Zilkade of 1073 (June 1663), and he describes foundation works such as mosques, madrasahs, dervish lodges, and baths in the city and refers to İdris Baba with the following sentence: "*He is alive in the 1000s and many miracles are being relayed*"[190].

188. Târih-i Peçevî 2/123
189. Eyice 2000: 484-485
190. Evliyâ Çelebi 6/259-260

◆ Peçuy'da İdris Baba Türbesi'nin kilise olarak kullanıldığı döneme ait (1936) kartpostal (HG-28)

◆ Postcard from the period when İdris Baba's Tomb was used as a church in Pécs (1936) (HG-28)

◆ Peçuy'da İdris Baba Türbesi (2014)

◆ İdris Baba's Tomb in Pécs (2014)

◆ Peçuy'da İdris Baba'nın sandukası (2014)

◆ İdris Baba's sarcophagus in Pécs (2014)

◆ Peçuy'da İdris Baba Çeşmesi'nin TİKA onarımından önceki hâli (2014)

◆ İdris Baba Fountain in Pécs before repairs by TİKA (2014)

İdris Baba Türbesi, Macaristan'ın elden çıkmasının ardından 1693'ten sonra Cizvit tarikatı tarafından şapele dönüştürülmüş, pencerelerinden biri bozularak buraya yarım yuvarlak çıkıntı halinde bir apsis eklenmiştir. Ancak yapının Hristiyanların ibadetine tahsisi fazla sürmemiş, 18. ve 19. yüzyıllarda baruthâne olarak da kullanılmıştır. 1912-1913 yıllarında István Möller tarafından bir dereceye kadar restore edilmiş, bu sırada apsis de kaldırılmış, fakat tepesindeki haç bırakılmıştır. 1935 târihli bir kartpostalda yapının hâlâ bir Hristiyan mâbedi şeklinde tefriş edildiği görülmektedir[191].

İdris Baba Türbesi, 1961 - 1963'te tekrar restorasyon görmüş, bu sırada evvelce sandukanın bulunduğu yerde bir kazı yapıldığında İdris Baba'nın iskeletine oldukça tamam bir halde rastlanmıştır. 1980'li yıllarda bakım yapılıp türbe görünümünde düzenlenmiştir[192].

Rumeli'de birçok benzeri gibi daha önce (muhtemelen) bir tekkenin yanında bulunan türbe bugün tek başınadır. Burada eskiden bir tekkenin varlığını gösteren bir iz yoktur. Türbenin etrafındaki arazinin Osmanlı döneminde oldukça yoğun Müslüman yerleşmesine sahne olan Peçuy'un Türk mezarlığı olduğuna da ihtimal verilebilir.

İdris Baba's Tomb was converted into a chapel by the Jesuit order after 1693, after Hungary was lost, and a half-rounded apse was added after one of its windows was broken. However, the allocation of the building to Christian worship did not last long; it was used for gunpowder storage in the 18th and 19th centuries. It was restored to some extent by István Möller in 1912-1913, during which time the apse was removed, but the cross at the top was left. A 1935 postcard shows that the building was still furnished as a Christian place of worship[191].

İdris Baba's Tomb was restored again in 1961-1963, during which time an excavation was carried out in the place where the sarcophagus was located, and the skeleton of İdris Baba was found in a fairly complete condition. In the 1980s, the space was maintained and arranged with the appearance of a tomb[192].

The tomb, which was probably next to a lodge, like many similar ones in Rumelia, stands alone today. There is no trace of a former lodge here. It is also possible that the land around the tomb was the Turkish cemetery in Pécs, which had a very dense Muslim population during the Ottoman period.

191. Ayverdi 2000: 1/225-228
192. Gerő 1976: 30-31, Molnár 1973: 1

◆ Peçuy'da İdris Baba Çeşmesi'nin TİKA onarımından sonraki hâli (2015)

◆ İdris Baba Fountain in Pécs after repairs by TİKA (2015)

İdris Baba Türbesi, sekizgen bir plana göre yapılmış ve inşâsında moloz taşlar kullanılmıştır. Pencerelerden biri, burası şapel yapıldığında sivri gotik kemerli bir kapıya dönüştürülmüş, diğer Türk dönemi pencereleriyle kapısı örülmüş. bir pencere de yarılarak büyütülmüştü. Son onarımda bunlardan bazıları düzeltilmiş, üst dizide olan yuvarlak pencerelerden bozulan bir tanesi eski şekline getirilmiş, gotik biçimli sövelere sahip kapıya ise dokunulmamıştır. Taştan örülmüş kasnaksız kubbe de kiremitle örtülmüştür[193]. Günümüzde İdris Baba'nın ahşap parmaklıkla ayrılmış kabri üstünde bir sanduka, bunun da başında bir Kadirî tacı vardır. Ayrıca şamdan, seccade gibi mefruşatı da mevcuttur.

İdris Baba Çeşmesi surların dışında, İdris Baba Türbesi'ne yakın Xavér Caddesi'nde 21 numaralı binânın yanında yer almaktadır. Moloz taş duvardan inşâ edilmiş tek yüzlü duvar çeşmesidir. Çeşmenin ayna taşı sivri kemerle sonlanan bir niş içerisindedir. Yüzyıllarca halk arasında Türk Çeşmesi, Osmanlı Çeşmesi ya da İdris Baba Çeşmesi olarak bilinen eser, zamanla kullanılmaz hale gelmiş ve belleklerde unutul-

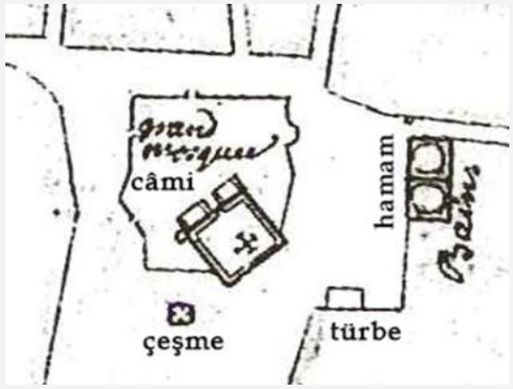
İdris Baba's Tomb was built according to an octagonal plan and rubble stone was used in its construction. One of the windows was converted into a door with a pointed gothic arch when this building was transformed into a chapel, and the door was covered with other Turkish period windows. One window was also split and enlarged. Some of these features were corrected during the last repairs; one of the round windows in the upper row was restored to its former shape while the door with gothic-shaped jambs was left untouched. The stone-built drumless dome was covered with tiles[193]. Today, there is a sarcophagus on İdris Baba's grave, which is encircled by wooden railing, and there is a symbolic Kadirî crown at its head. There are also items such as candlesticks and prayer rugs.

The İdris Baba Fountain is located outside the walls, next to building number 21 on Xavér Street, close to İdris Baba's Tomb. It is a single-sided wall fountain built from rubble stone. The ornamental slab of the fountain is in a niche that ends with a pointed arch. Known as the Turkish Fountain, Ottoman Fountain, or İdris Baba Fountain among local people for centuries, it became unusable over time and was for-

193. Eyice 2000: 484-485

◆ Joseph de Haüy'ün 1687 Peçuy planında Gazi Kasım Paşa Câmii ve çevresi ile 1763 târihli Peçuy planında Gâzi Kasım Paşa Câmii ve Nişancı Mehmet Paşa Türbesi (HG-26)

◆ Ghazi Kasım Pasha Mosque and its surroundings in Joseph de Haüy's 1687 Pécs plan and Ghazi Kasım Pasha Mosque and Nişancı Mehmet Pasha's Tomb in the 1763 Pécs plan (HG-26)

maya yüz tutmuşken 2015'te TİKA tarafından yeniden ayağa kaldırılmıştır.

Kâdirî Tekkesi: Velics-Kammerer, yalnızca tekkenin ismini bildirmektedir[194].

Kasım Paşa Tekkesi: Bânîsi, Peçuy'da câmisi ve hamamı olan Gâzi Kasım Paşa[195] olmalıdır. 1587'de medreseye tahvil edilen Kasım Paşa Tekkesi, 1588'de vakıf şartı gereği tekrar tekkeye dönüştürülmüştür[196].

Nişancı Mehmet Paşa Türbesi: Evliyâ Çelebi ve Peçevî İbrahim Efendi, Nişancı Mehmet Paşa[197] Türbesi'nin Gâzi Kasım Paşa Câmii'nin yakınında yer aldığını bildirmektedir[198].

Günümüze ulaşmayan türbenin; 1687 târihli Peçuy planına göre câminin güneydoğusunda yer aldığı anlaşılmaktadır. Türbe, 1773 târihli askerî haritada câmiyle birlikte kilise olarak işaretlenmiştir. Göle'deki Ali Paşa Türbesi gibi, yanındaki câmiyle birlikte şapele çevrilmiş olmalıdır. Günümüzde, türbenin yerinde mahkeme binâsı yer almaktadır.

Tiryâki Hasan Paşa Türbesi: Kanije kahramanı olarak tanınan Tiryâki Hasan Paşa, Enderun'dan yetişip III. Murat'ın tahta çıkmasıyla 1574'te rikâbdar-ı şehriyârî olmuştu. Sonra saraydan çıkarak 20 sene kadar Sigetvar beyi ve sonra beylerbeyi oldu. Bosna ve Kanije'de de beylerbeyliği yapan Tiryaki Hasan Paşa 1603, 1608 ve 1611'de üç defa Budin valisi olarak görev yaptıktan sonra 1611 sonlarında vefât etti. *İslâm Ansiklopedisi* ve *Sicill-i Osmâni*'de, Budin'de ölüp orada defnedildiği kaydedilmişse de[199] Peçuylu Câfer İyânî Bey'in Macaristan Bilimler Akademisi Kütüphânesi'nde bulunan Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa isimli yazma ese-

gotten. However, it was given new life by TİKA in 2015.

Kâdirî Lodge: Velics and Kammerer report only the name of the lodge[194].

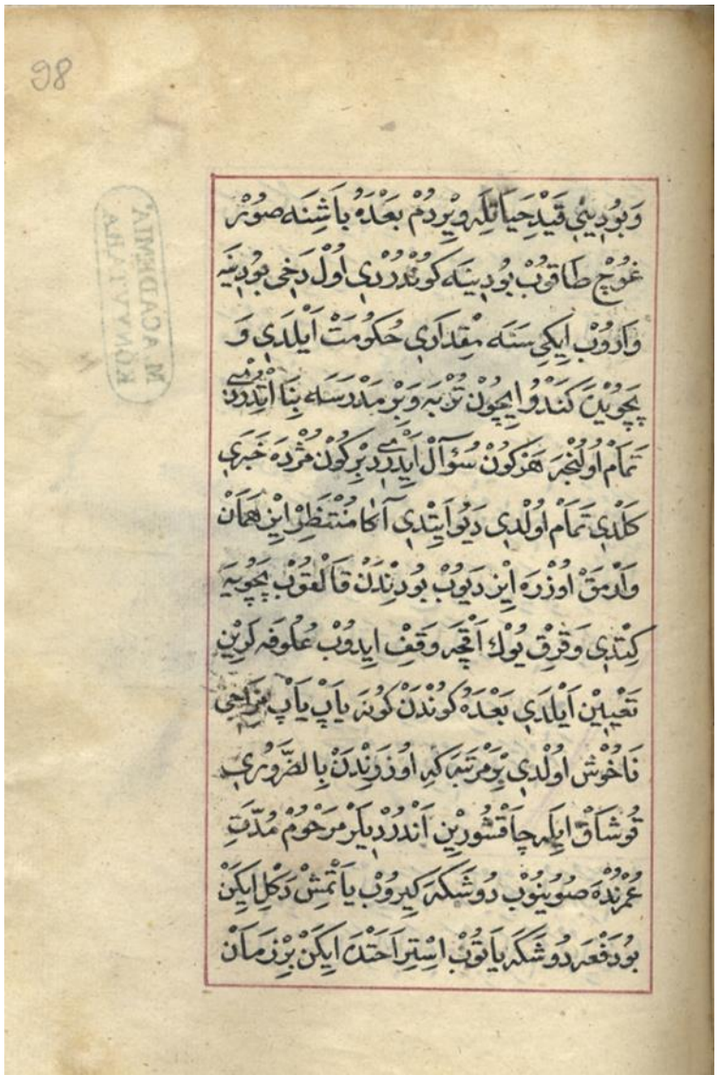
Kasım Pasha Lodge: The patron of this lodge must have been Ghazi Kasım Pasha[195], who had a mosque and a bath in Pécs. The Kasım Pasha Lodge, which was converted into a madrasah in 1587, was re-converted back into a lodge in 1588 in line with the foundation's terms[196].

Nişancı Mehmet Pasha's Tomb: Evliyâ Çelebi and Peçevi İbrahim Efendi report that the tomb of Nişancı Mehmet Pasha[197] was located near the Ghazi Kasım Pasha Mosque[198].

According to a plan of Pécs dated 1687, it is evident that the tomb, which has not survived, was located southeast of the mosque. The tomb was marked as a church along with the mosque on a military map dated 1773. Like Ali Pasha's Tomb in Göle, it must have been turned into a chapel with the mosque next to it. Today, a court building is located on the site of the tomb.

Tiryâki Hasan Pasha's Tomb: Tiryâki Hasan Pasha, known as the hero of Kanije, was trained in the Enderun school and became *rikâbdar-ı şehriyârî* (horse master) in 1574 with the accession of Murat III to the throne. He then left the palace and became the administrator of Sigetvar for 20 years and then governor. Tiryâki Hasan Pasha, who was also the governor of Bosnia and Kanije, passed away at the end of 1611 after serving as governor of Buda three times in 1603, 1608, and 1611. Although it is recorded in *İslâm Ansiklopedisi* and *Sicill-i Osmâni* that he died in Buda and was buried there[199], Peçuylu Câfer İyânî Bey's manuscript *Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa* (Török O.216) in the Library of the Hungarian Aca-

194. Bilge 2010: 204
195. Beylerden olup Mohaç ve Peçuy serhadlerinde mîrlivâ idi. 1552'de Budin valisi olup sonra Tımışvar valisi oldu. Kanunî devri (1520-1566) sonlarında orada vefat etti. Cesur ve dindardı.
He was one of the beys and a brigadier of the frontiers around Mohács and Pécs. In 1552, he became the governor of Buda and was later the governor of Tımışvar. He passed away there at the end of the Kanuni period (1520-1566). He was brave and pious.
Mehmed Süreyyâ 1996: 3/875
Gazi Kasım Paşa'nın Peçuy'daki câmisi kiliseye çevrilmiş olarak ayaktadır.
The mosque of Ghazi Kasım Pasha in Pécs is still standing, converted into a church.
196. Baltacı 2005: 1/221
197. Eğri Abdullah Efendi'nin oğludur. 1514'te doğmuş, 1536'da Divan Kâtipliği ile devlet hizmetine girmiştir. 1552'de Reîsü'l-Küttâb olmuş ve sonra Şıkk-ı Sânî Defterdarlığı'na kadar muhtelif hizmetlerde bulunmuş, nişancılığa geçerek bir müddet hizmetten sonra ayrılmışken 1563'te ikinci defa nişancı olmuş ve 1566'daki Sigetvar seferinde vefat etmiştir. İstanbul'un Altımermer semtinde Mîmar Sinan'a bir medrese yaptırmıştır. Mudurnu'da câmisi ve mektebi vardır. Âşıkpaşa'da Tavaşî Hüseyin Ağa'nın mescidini camiye çevirmiştir.
He was the son of Eğri Abdullah Effendi. He was born in 1514 and entered state service as a Court Clerk in 1536. He became Reîsü'l-Küttab (a foreign minister) in 1552 and then served in various ways until reaching the Şıkk -ı Sanî Revenue Office. He had a madrasah built by Mimar Sinan in the Altımermer district of İstanbul. There is also a mosque and a school in Mudurnu. He converted the masjid of Tavaşî Hüseyin Ağa into a mosque in Âşıkpaşa.
Baltacı 2005: 2/855: 575; Eyice 1991: 4; Mehmed Süreyyâ 1996: 3/966-967.
198. Evliyâ Çelebi 6/260, Târih-i Peçevî 1/42
199. Ak 2012/207; Mehmed Süreyyâ 1996: 2/645

◆ Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa'da türbesinin zikredildiği bölüm:
"… Budin'e varub iki sene mikdarı hükûmet eyledi ve Peçuy'da kendi için türbe ve bir medrese binâ ettirdi, tamam olunca her gün sual ederdi, bir gün müjdeli haberi geldi, tamam oldu deyu eyitti. Ana muntazirin heman varmak üzreyiz deyub Budin'den kalkub Peçuy'a gitti ve kırk yük akça vakıf edip ulufelerini tayin eyledi. Bâdehû günden güne yap yap mîzâcı nâhoş oldu. Bir mertebe ki üzerinden biz-zarûrî kuşak ile çakşurun indirdiler. Merhûm müddet-i ömüründe soyunup döşeğe girip yatmış değil iken bu defa döşeğe yatıp istirahatte iken bir zamandan sonra cân-ı pâkini Hakk'a ısmarladı."
Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa, Török O.216, v.98a-b

◆ The section where the tomb is mentioned in Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa:
"He arrived in Buda and ruled for two years, and had a tomb and a madrasah built for himself in Pécs. He would ask every day if it was finished; one day came the good news, and he said, 'it's all right, I'm waiting for that, we're about to arrive.' He got up and went to Pécs, and he donated forty akçes and determined the salaries. Then his health deteriorated day by day to such an extent that they had to take off his belt… He had never stripped and went to bed like this in his life, but this time he was resting on the mattress. He passed away after a while."
Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa, Török O.216, folio 98a-b

rinde (Török O.216) Tiryâki Hasan Paşa'nın Peçuy'da kendi için bir türbe ve bir de medrese inşâ ettirip vakıf kurduğu ve vefâtından az zaman önce Peçuy'a gidip orada vefât ettiği yazılıdır. Tiryâki Hasan Paşa'nın Peçuy'daki türbesi ve medresesi günümüze ulaşmamıştır.

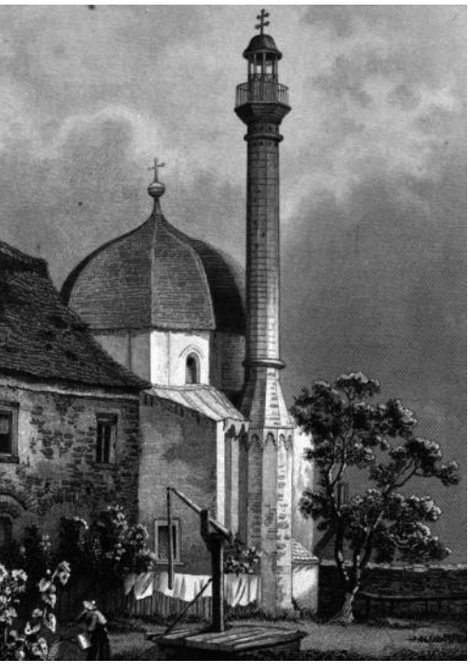
Uşşâkî Tekkesi: Yerini bilmediğimiz Uşşâkî Tekkesi'nin meşihatına Peçevî Mustafa Efendi (vefâtı Mayıs 1699) tayîn olunmuştu. Mustafa Efendi, Peçuy Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Ârifî Ahmed Dede'nin babasıdır. Şerh-i İlâhî-i Atvâr-ı Seb'a nâmıyla bir risâlesi vardır. Bu risâleye göre silsile-i tarîkatı şöyledir: Kutbu'l-ârifîn müctehid-i tarîkat Hz. Ümmî Sinan Efendi - Cenâb-ı Şeyh Mücâhid Hüsâmeddîn-i Uşşâkî – Şeyh Muhammed-i Belgradî – Şeyh Mustafa Uşşâkî – Şeyh Emrullâh-ı Bursevî – Şeyh Mustafa Efendi-i Peçevî[200].

demy of Sciences states that Tiryâki Hasan Pasha commissioned the building of a tomb and a madrasah in his name in Pécs and established a foundation, and that he went to Pécs shortly before his death and died there. The tomb and madrasah of Tiryâki Hasan Pasha in Pécs have not survived.

Uşşâkî Lodge: Peçevi Mustafa Effendi (death: May 1699) was appointed as a type of sheikh (*meşihat*) at the Uşşâkî Lodge, the location of which is unknown. Mustafa Effendi was the father of Arifî Ahmed Dede, the last sheikh of the Mevlevîhâne of Pécs. He wrote a tract under the name of Şerh-i İlâhî -i Atvâr-ı Seb. According to this tract, his spiritual lineage was as follows: the Kutbu'lârifîn müctehid-i tariqa, Hz. Ümmî Sinan Efendi - Cenâb-ı Şeyh Mücâhid Hüsâmeddîn-i Uşşâkî - Şeyh Muhammed -i Belgradî - Şeyh Mustafa Uşşâkî - Şeyh Emrullâh-ı Bursevî - Şeyh Mustafa Efendi-i Peçevî[200].

200. Osmanzâde Hüseyin Vassâf 2015: 4/348

Yakovalı Hasan Paşa Mevlevîhânesi: Şehir surlarının dışında Sigetvar kapısı yakınında Hastane Meydanı'nda yer almaktadır. Tekkeden günümüze yalnızca semâhâne olarak kullanılan câmisi kalmıştır. Macaristan'da Osmanlı döneminden kalan câmiler arasında günümüze kadar özgün haliyle kalabilen tek eserdir. Evliyâ Çelebi, câmiyi "*Bu da geniş eski bir Câmidir. Bu da mavi has kurşun ile örtülü ibadethanedir. Minâresi başka tarz bir düzgün ve hoş minâredir. Avlusu gayet geniştir ki çevresi öğrenci odalarıdır*" şeklinde anlatmaktadır[201].

◆ L. Rochbock'ın 1860 târihli gravüründe Yakovalı Hasan Paşa Câmii'nin kiliseye çevrilmiş hâli

◆ Yakovalı Hasan Pasha Mosque converted into a church in L. Rochbock's 1860 engraving

Câmi, Peçuy'da Türk döneminin sona ermesiyle birlikte Cizvit tarikatınca kiliseye çevrilmiş ve 1960'a kadar Katolik Kilisesi olarak kullanılmıştır. L. Rochbock'ın 1860 tarihli gravüründe, kiliseye çevrilince minârenin petek kısmının sökülerek çan kulesine dönüştürüldüğü görülmektedir. Kubbenin üstüne ahşaptan dilimli bir çatı daha yapılarak kiremit kaplanmış ve yapı Barok tarzı Katolik Kilisesine dönüştürülmüştür. 1960'a kadar, bitişiğinde bulunan hastaneden ötürü *Hastane Kilisesi* olarak anılan yapı ibadete kapatılıp, Gerö Győző'nün gayretiyle onarılmış ve müze olarak tekrar açılmıştır. Bu onarımda kiliseye çevirme sırasında yapılan tüm müdahaleler temizlenmiş ve câminin özgün hali ortaya çıkartılmıştır. Türkiye'den minber, kürsü ve halı gönderilip câmiye döşenmiştir[202].

1977 yılında câmiyi inceleyip rölövesini ve restitüsyonunu çizen mimar Ekrem Hakkı Ayverdi, barok ilavelerden temizlenerek açığa çıkartılan eserin bu onarımı hakkında düşüncelerini şöyle ifade etmektedir[203]:

> *"1957-60 arasında, câminin üslubuna uymayan kapı söveleri ve düz başlık gibi, pek ufak ve yer yer aykırılıklara rağmen, o halden bu gün içinde namaz kılınan bir câmi haline gelebilmesi için çalışanlar şâyân-ı tebcildir; bu da ancak Macar hükümetinin büyük insanlığı sayesinde kâbil olabilmiştir, bildiğimiz kadarıyla bu işin kahramanı G. Győző'dür."*

Câminin kuzeyinde Mevlevîhâne bulunmaktaydı. Günümüze ulaşmamış tekkenin bulunduğu alanda kazı yapılmış ve yapının planı şematik olarak çıkartılmıştır. Bu plandan câmi

Yakovalı Hasan Pasha Mevlevîhâne: This was located in the Hospital Square, near the Sigetvar gate, outside the city walls. Only the mosque, which was used for *sema* ceremonies, has survived from the lodge. It is the only work that has survived in its original form among the mosques from the Ottoman period in Hungary. Evliyâ Çelebi describes the mosque as follows: "*This is a large, old mosque. It is a place of worship covered with blue pure lead. Its minaret has a different style; it is orderly and nice-looking. The courtyard is large and lined with students' rooms*"[201].

With the end of the Turkish period in Pécs, the mosque was converted into a church by the Jesuit order and was used as a Catholic church until 1960. In L. Rochbock's engraving dated 1860, it is seen that the honeycomb part of the minaret was dismantled and turned into a bell tower when the structure was turned into a church. A wooden sliced roof was built on top of the dome, covered with tiles, and the building was converted into a baroque -style Catholic church. Until 1960, the building, which was known as the Hospital Church because of the hospital next to it, was closed to worship, and it was repaired with the efforts of Gerö Győző and reopened as a museum. In this repair work, all the changes made during the conversion into a church were undone and the original state of the mosque was revealed. The dais, pulpit, and carpet were sent from Türkiye and placed in the mosque[202].

Architect Ekrem Hakkı Ayverdi, who examined the mosque in 1977 and drew its relief and restitution plan, expressed his thoughts about this restoration of the work, which was revealed after the removal of the baroque additions, as follows[203]:

> *"Despite minor and occasional contradictions, such as door jambs and flat headboards that did not fit the style of the mosque, those who worked between 1957 and 1960 so that the building could become a mosque where prayers are observed today were illustrious and this was only possible thanks to the great humanity of the Hungarian government. As far as we know, the hero of this work was G. Győző."*

There was a Mevlevîhâne to the north of the mosque. Excavations were made in the area where the lodge, which did not survive, was found and the plan of the building was drawn schematically. This plan indi-

201. Evliyâ Çelebi 6/249
202. Aslanapa 1950: 329; Gerő 1976: 17-19; Molnár 1973: 11-12
203. Ayverdi 2000: 1/210-222

◆ Yakovalı Hasan Paşa Câmii'nin genel görünüşü, doğu cephe (2015)
Mevlevihânenin yerine sağdaki binâ inşâ edilmiştir.

◆ General view of Yakovalı Hasan Pasha Mosque, east facade (2015)
The building on the right was built in place of the Mevlevîhâne.

ve tekkenin bir avlu oluşturacak şekilde konumlandığı ve avlunun ortasında bir de şadırvan olduğu anlaşılmaktadır. Câminin son cemaat yeri de günümüze ulaşmamıştır, ancak izleri korunduğu için ilk halinin şekli bilinmektedir. Mevcut izlerden son cemaat yerinin, üç bölümlü, tonozlarla örtülü mermer sütunlarla taşınan revaklı bir yapıda olduğu tahmin edilmektedir. Faal olduğu dönemde tekkeyi ziyaret edip çok etkilendiği anlaşılan Evliyâ Çelebi, Mevlevîhâne'yi şöyle tasvir etmektedir[204]:

> *"Bir İrem bağı içinde bir Celâleddin Rumî tekkesidir ki çevresinde olan gül ü gülistan, nahlistan ve erguvanistan içinde bülbüller ney ve kudüm seslerini işittiklerinde onlar da bülbül nağmelerine başlarlar ki bütün çemenistan bülbüllerinin yanık sesleri insana taze can bağışlar. Ve semahane meydanı, mutrıblar mahfeli, mesnevîhan kürsü yeri ve*

cates that the mosque and the dervish lodge were positioned to form a courtyard and there was a fountain in the center of the courtyard. The narthex of the mosque did not survive to the present day, but since its traces are preserved, the shape of its original form is known. From the existing traces, it is estimated that the narthex was a three-part structure with a portico covered with vaults and carried by marble columns. Evliyâ Çelebi, who visited the dervish lodge when it was active and was apparently very impressed, describes the Mevlevîhâne as follows[204]:

> *"It is a lodge of Rumi in a Garden of Eden, where the nightingales start their tunes when they hear the sounds of the ney and kudüm in the surrounding rose and redbud gardens. The burning sounds of all the surrounding nightingales give fresh life to the hearts of people, and the square for whirling, the participants' places, the reader's lectern are so artistic,*

204. Evliyâ Çelebi 6/253-254

◆ Yenikapı Mevlevihanesi'nde medfun Peçevîzâde Arifi Ahmed Dede'nin sandukası (x) ile işaretli (B. Tanman'dan, semazen.net)

◆ The sarcophagus of Peçevîzâde Arifi Ahmed Dede in the Yenikapı Mevlevîhâne, marked with an x (from B. Tanman, semazen.net)

Mesnevî kürsüsü öyle sanatlı, şebekeli ve fususkârî mahfiller ve mihraptır ki anlatılmaz.

Haftada iki kere bu muhabbet meydanında semâ ve safâ olunca İrem bağında yetişen çeşit çeşit gül, sünbül, reyhan, zambak, menekşe ve erguvanlar deste deste testiler içinde semahane çevresine koyup Allah bilir ki bu çiçeklerin güzel kokularından tüm âşıkların, sadık dostların ve ahbapların dimağları kokulanıp bütün dervişler sema ve safalar edip çark-ı felek gibi dönerler.

Dış avlusu yetmiş seksen kadar odalar ile döşenmiş, mutfak, kiler ve Rıdvan cenneti gibi cennet bağıyla süslenmiş, bakımlı ve şenlikli olup bezenmiş Hazret-i Mevlânâ tekkesidir, sırrı aziz olsun.

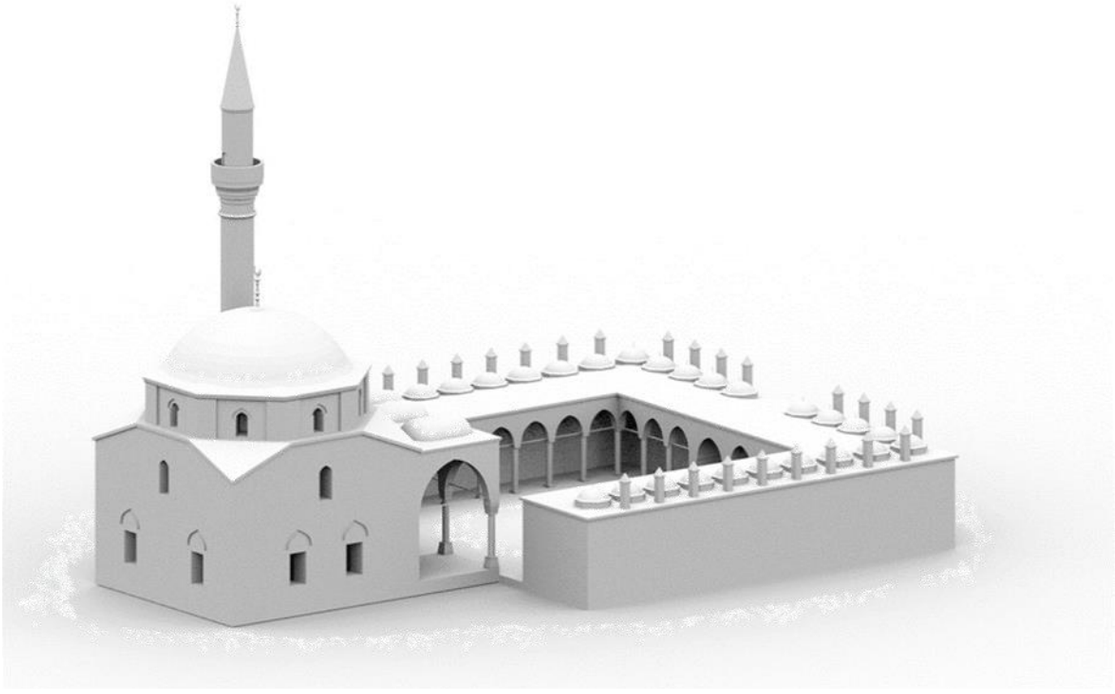
Bir Al-i Abâ tekkesidir. Tüm yapıları baştan başa kurşun örtülü kârgir büyük yapıdır. Bu hankâh Hasan Paşa Câmii'ne bitişik olduğundan beş vakit namazını kılan bütün ahbap ve dostlar bu tekkeye gelip zevk ü şevkler edip mağz-ı Kur'ân olan Mesnevî-i Şerif kitabını okurlar. Zira bu şehrin yaşlı ve genç tüm halkı abdâl-meşrep Farsça bilen adamlardır.

intricate, and magical that it cannot be described.

Twice a week, when whirling and rapture ceremonies [semâ and safâ] occur in this square of love, various kinds of roses, hyacinths, basil, lilies, violets, and redbuds grown in the Garden of Eden are placed around the square in many jugs. Allah knows that all lovers, loyal friends, and acquaintances will be perfumed by the fragrance of these flowers, and all dervishes will spin like wheels of fortune.

The outer courtyard of the Mevlâna Lodge is furnished with seventy-eighty rooms, a kitchen, a cellar, and the garden of Rıdwan, decorated with the vineyard of paradise, well-kept and festive. May its secrets be cherished.

It is an Al-i Abâ lodge. It is a large masonry structure with all its parts completely covered with lead. Since this inn is adjacent to the Hasan Pasha Mosque, all the friends and acquaintances who perform the five daily prayers come to this lodge and read the book of Mesnevî-i Şerif, which offers the essence of the Qur'an. All the old and young people of this city are esteemed men who speak Persian.

◆ Peçuy Mevlevihânesi'nin restitüsyon denemesi

◆ Restitution trial of Pécs Mevlevîhâne

Bu dergâhın 21 guruş evkafı olmakla imaretinde nefis nimetleri gelen geçenlere ay ve yıl, sabah ve akşam devamlı nimeti dağıtıldığından fukarası çoktur.

Sözün kısası Rum, Arap ve Acem'de de böyle bir mesiregâh ve dinlenme yeri tekke görmemişizdir. Yaratıcı, kıyamete kadar mamur ede."

There is a foundation of this lodge worth 21 piastres; all those passing by are served day and night throughout the year and there are many poor people fed here.

In short, we have never seen such a mosque and lodge in Greek, Arab, or Persian territory. May the Creator prosper forever."

Özgün halindeki Yakovalı Hasan Paşa Câmii, kare planlı harim ile girişteki üç bölümlü son cemaat yeri ve kuzeydoğu köşedeki minâreden oluşan klasik dönem tipik bir Türk câmisidir. Bakımlı ve sağlam durumdaki eser müze olarak kullanılmaktadır.

Abdülbâki Gölpınarlı'ya göre Peçuy Mevlevîhânesi 1665'te Gâzi Hasan Paşa tarafından vakfedilmiştir[205]. Evliyâ Çelebi'nin 1663'te tekkeyi ayrıntılı olarak anlattığını göz önüne aldığımızda bu târih daha önce olmalıdır. Hüseyin Vassâf ise, Mevlevîhâne'nin 4. Murat Han'ın Sadrazamlarından Ahmet Paşa tarafından yaptırıldığını yazmaktadır[206]. Câminin bânîsi Yakovalı Hasan Paşa, Gazi Memi Beyoğlu Sarhoş İbrahim Paşa'nın oğludur. Babasının bânîsi olduğu Yakova'daki câmi de kiliseye çevrilmiştir[207].

Yakovalı Hasan Paşa Mosque, in its original form, is a typical Turkish mosque of the classical period, consisting of a square-planned sanctuary, a three-part narthex at the entrance, and a minaret in the northeast corner. This well-maintained and intact work is used as a museum.

According to Abdülbâki Gölpınarlı, the Pécs Mevlevi Lodge was dedicated in 1665 by Ghazi Hasan Pasha[205]. Considering that Evliyâ Çelebi described the lodge in detail in 1663, this date must be earlier. Hüseyin Vassâf writes that the Mevlevîhâne was built by Ahmet Pasha, one of the grand viziers of Murat IV[206]. The founder of the mosque, Hasan Pasha from Yakova, was the son of Ghazi Memi Beyoğlu Sarhoş İbrahim Pasha. The mosque in Djakovo, which his father founded, was also converted into a church[207].

205. Gölpınarlı 2006: 229
206. Osmânzâde Hüseyin Vassâf 2015: 5/235
207. Yılmaz 2020b: 121-127

◆ Peçuy Mevlevihânesi'nin hazîresinden kalan mezar taşları (2015)

◆ Tombstones from the graveyard of the Pécs Mevlevîhâne (2015)

Berat kaydı 30 Muharrem 1079 (10 Temmuz 1668) tarihli Peçuy Mevlevîhânesi'ni bir ara *âhardan* Halil adlı birisi ele geçirmiş, Mevlevîler dağılmışlar, bunun üzerine Hasan Paşa'nın oğlu Hacı Memi, dergâhın Halil'den alınarak Mevlevîlerden Mesnevîhan Mahmud'a verilmesini rica etmiş ve dergâh 1091 şevvalinin ilk günü (25 Ekim 1680), Mahmud Dede'ye tevcih olunarak yine Mevlevîlerin eline geçmiştir[208].

Peçuy Mevlevîhânesi'nin son şeyhi Peçevîzâde Ârifî Ahmed Efendi'dir. Uşşâkî meşâyıhından Peçevî Mustafa Efendi'nin oğlu olan[209] Peçuylu Ahmed Dede, tahsilini mezkûr mevlevîhânede irşad-ı âşıkân-ı Mevlevî olan Musullu Hafız Muhammed Efendi, Arap Halil ve İbrahim Efendilerden tekmil edip, sohbetlerine de devam etmiştir. Şeyhin vefatından sonra tekkenin başına geçmiştir. Ahmed Dede'nin vazifesini bir müddet icrâ edip şehirden hicret ettiği esnâda (Temmuz 1686) Peçuy'daki Türk hâkimiyeti sona ermiştir. Bu tarihten sonra Ahmed Dede önce Filibe Mevlevîhânesi, ardından da 1714'te Yenikapı Mevlevîhânesi meşihatine geçmiş, 1137/1724 tarihinde vefat etmiştir[210]. Kabri, mevlevihanenin türbe bölümünde sağdan ilk safta medfun Küçük Mehmed Dede ile Safi Musa Dede'nin ayakucundadır. *İhtifalci Mehmed Ziya Bey*, sandukayı kaldırıp altına bakmış ve

According to a charter record dated 30 Muharram 1079 (July 10, 1668), the Pécs Mevlevîhâne was captured by a "stranger," Halil, for a while, and the Mevlevis dispersed. Hasan Pasha's son, Hacı Memi, requested that the lodge be taken back from Halil and given to Mesnevîhan Mahmud of the Mevlevi. The dervish lodge was conferred to Mahmud Dede on the first day of the month of Şevval in 1091 (October 25, 1680), again entering the hands of the Mevlevi order[208].

The last sheikh of the Pécs Mevlevîhâne was Peçevîzâde Ârifî Ahmed Effendi. Peçuylu Ahmed Dede, the son of Peçevi Mustafa Effendi[209], one of the Uşşaki sheikhs, conferred orally with Hafız Muhammed Effendi from Mosul and Arab Halil and İbrahim Efendi, educated in the aforementioned mevlevîhâne, and continued those conversations. After the death of the current sheikh, he became the head of the lodge. The Turkish domination of Pécs came to an end while Ahmed Dede was performing his duties and then he migrated from the city (July 1686). After that date, Ahmed Dede first passed to the Filibe Mevlevi Lodge and then to the Yenikapı Mevlevi Lodge in 1714, and he died in 1137/1724[210]. His grave is at the foot of Küçük Mehmed Dede and Safi Musa Dede in the first row from the right in the tomb section of the Mevlevîhâne. İhtifalci Mehmed Ziya Bey lifted the lid of the sarcophagus and

208. Gölpınarlı 2006: 308
209. Mehmed Süreyyâ 1996: 1/321
210. Osmânzâde Hüseyin Vassâf 2015: 235-236

◆ Peçuy Mevlevihânesi'nin hazîresinde özgün mezar taşı başlığı (2015)

◆ An original headstone in the graveyard of the Pécs Mevlevîhâne (2015)

kitabesinin son mısraını neşretmiştir[211]: "*Göçtü adne Peçevî Ahmed Dede*"

Al-Ukuud-al-Lu'luiyya, Ârifî Ahmed Dede tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Bir nüshası, İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi Türkçe yazmaları arasında 2128 numarada kayıtlıdır[212]. Peçevî Ahmed Dede, Mir-i Sigetvar Mehmet Bey'in isteğiyle *Hakayık-ı eşya-yı İlahi'nin zerrelerinden bir zerre hakkında risale ile Risale-i mecmuat el-hakayık ve makale-i mefhumet ed-dekaik* eserlerini neşretmiştir. Bu iki eser de, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları bölümünde OE_Yz_1770/01-02 numarasıyla kayıtlıdır.

Şeyhleri arasında bir hayli mürid yetiştiren ve zamanın üstad şairi olan Peçuylu Ârifî Ahmed Dede gibi meşhur bir zâtın bulunması imparatorluğun en batısındaki bu mevlevîhânenin ne derecede ileri faaliyette bulunduğunu göstermektedir[213].

Peçuy Mevlevîhânesi'nin tesiri, bölgede Farsça bilen, Farsça eserler istinsah eden veya okuyan bireylerin sayısının diğer bölgelerden daha fazla olmasından anlaşılmaktadır. 1627 tarihinde Peçuy şehrinde bulunan Müftüzade Abdülkerim Şeyh Salih, ondan fazla tasavvufî eser istinsah etmiştir. Evliyâ Çelebi'nin rivayetinden anlooked under it and spread the last verse of his epitaph[211]: "*Göçtü adne Peçevî Ahmed Dede*."

El-Ukûd el-Lü'lü'iyye was translated into Turkish by Ârifî Ahmed Dede. One copy is registered as number 2128 among the Turkish manuscripts of the İstanbul University Library[212]. At the request of Mir-i Sigetvar Mehmet Bey, Peçevî Ahmed Dede published a pamphlet titled *Hakayık-ı eşya-yı İlahi'nin zerrelerinden bir zerre hakkında risale* and another titled *Risale-i mecmuat el-hakayık ve makale-i mefhumet ed-dekaik*. Both of these works are registered with number OE_Yz_1770/01-02 in the İstanbul Metropolitan Municipality's Atatürk Library, in the Osman Ergin manuscripts section.

The presence of a famous person like Ârifî Ahmed Dede of Pécs, who trained many disciples among his sheikhs and was the master poet of the time, shows how advanced this mevlevîhâne was in the westernmost part of the empire[213].

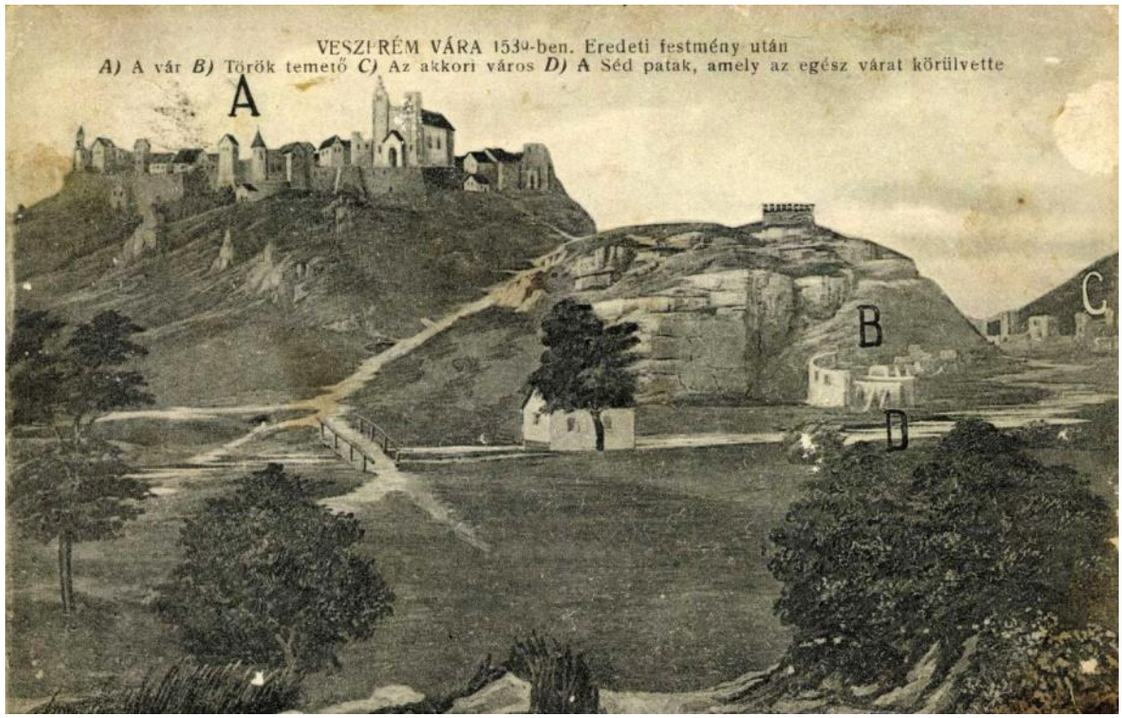
The influence of the Pécs Mevlevîhâne is understood from the fact that the number of individuals who spoke Persian and copied or read Persian works in the region was higher than in other regions. Müftüzade Abdülkerim Sheikh Salih, who was in the city of Pécs in 1627, copied more than ten Sufi works. As can be un-

◆ Yakovalı Hasan Paşa Câmii önünde İbrahim Peçevî'nin TİKA tarafından yaptırılan heykeli (Sanatçı: Metin Yurdanur, Fotoğraf: Özgür Sevim, 2016)

◆ İbrahim Peçevi statue erected by TİKA in front of Yakovalı Hasan Pasha Mosque (Artist: Metin Yurdanur; Photo: Özgür Sevim, 2016)

211. İhtifalci Mehmed Ziya Bey 2005: 114
212. Gölpınarlı 2006: 185
213. Ágoston 1994: 6-7

◆ 1539 Pespirim gravürü, B Türk mezarlığı (Török Temető, HG-29)

◆ 1539 Pespirim engraving; B: Turkis cemetery (Török Temető, HG-29)

laşılacağı gibi bu mıntıkanın hisar erleri mükemmel Farsça bilirlerdi. Hafız'ın Divan'ı, Sadî'nin Gülistan ve Buştan adlı eserleri, Ömer Hayyam ile Nizami'nin Divan'ları en çok okunan eserlerdendi. Peçuy'daki başkilisenin duvarlarında 19. yüzyılda hâlâ mevcut, tasavvufî mâhiyette olan bazı Farsça yazılar[214] da herhalde buradaki Mevlevîlerden kalma olup onların nüfuzunu göstermektedir[215].

Türk Mezarlığı: Peçuy'da, İdris Baba Türbesi'nin güneydoğusunda yaklaşık 250x400 metre ebatında takriben 10.000 kişinin medfun olduğu bir Türk Mezarlığı bulunuyordu. Bu kabristanın günümüzdeki *Nagy Jenő, B. Nagy Antal, Zoja* ve *Alkotmány* sokakları arasında kalan bölge olduğu 1714 târihli bir tapu belgesinden anlaşılmaktadır[216]. Hâlen hiçbir iz kalmayan bu mezarlık tamamen binâlarla kapanmıştır.

derstood stood from the narration of Evliyâ Çelebi, the men of this district knew Persian perfectly. Hafız's *Divan*, Sadi's *Gülistan* and *Bustân*, and Ömer Hayyam's and Nizami's divans were among the most widely read works. Some Sufi inscriptions in Persian[214] still existing in the 19th century on the walls of the major church in Pécs were probably from the Mevlevi here and confirm their influence[215].

Turkish Cemetery: In Pécs, southeast of İdris Baba's Tomb, there was a Turkish cemetery, approximately 250 x 400 meters in size, where approximately 10,000 people were buried. It is understood from a property deed dated 1714 that it was located in the area between the current Nagy Jenő, B. Nagy Antal, Zoja, and Alkotmány streets[216]. This cemetery, no trace of which remains, was completely filled with buildings.

PESPİRİM (Vesprem – Macaristan)

PESPİRİM (Vesprem – Hungary)

Türk Mezarlığı: 1539 târihli Vesprem gravüründe, kaleyle Sed Deresi arasında Türk mezarlığı (*Török Temető*) işâretlenmiştir.

Turkish Cemetery: The Turkish Cemetery (*Török Temető*) is marked between the castle and Sed Creek on a Vesprem engraving dated 1539.

214. J. von Hammer, 1847'de Peçuy ve civârındaki Türk eserlerindeki duvar yazılarını konu alan bir makale neşretmiştir. Bu makalede nerede oldukları belirtilmeyen 8 Türkçe, 8 Arapça ve 6 Farsça metin bulunmaktadır.
In 1847, J. von Hammer published an article on the wall writings of Turkish structures in and around Pécs. This article contains 8 Turkish, 8 Arabic, and 6 Persian texts whose whereabouts are not specified.
Hammer 1847: 365-375
215. Ágoston 1994: 8
216. Madas 1975: 123

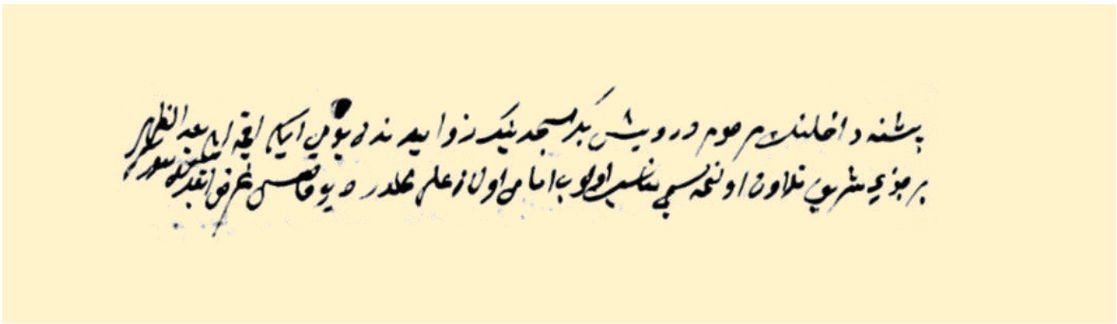
- Peşte Kalesi (17. yy HG-08)
- Pest Castle (17th century, HG-08)

PEŞTE (Pest - Macaristan)

PEŞTE (Pest - Hungary)

Tuna kenarında Budin'in karşısında yer alan Peşte Kalesi'nde iki tekke[217], Peşte sahrasında da Ova Tekkesi bulunuyordu[218].

There were two lodges[217] in the Pest Fortress, located opposite of Buda on the banks of the Danube, and the Ova Lodge in the wilderness beyond Pest[218].

- VGMA 1197/12 - 3 Zilkâde 999 (23 Ağustos 1591)
- VGMA 1197/12 - 3 Zilkâde 999 (August 23, 1591)

"Peşte dâhilinde merhûm Derviş Bey Mescidi'nin zâviyesinde yevmi iki akça ile bad-el zuhr bir cüz-i şerîf tilâvet olunması münasip olub imamı olan Ali mahaldir deyu kadısı arz ettikde tescil ve temhir"

Derviş Bey Zâviyesi: VGMA'da 1197 numaralı Rumeli Mahlût Defteri'nin 12. sayfasında "*Peşte dâhilinde merhûm Derviş Bey Mescidi ve Zâviyesi*" ibâresiyle 3 Zilkâde 999 (23 Ağustos 1591) târihli hurûfat kaydı bulunmaktadır[219].

Derviş Bey Lodge: On the 12th page of the Rumeli Mahlut Waqfs Register numbered 1197 in the VGMA, there is a typed record dated 3 Zilkade 999 (23 August 1591) with the phrase "*Dearly Departed Derviş Bey Masjid and Lodge in Pest*"[219].

217. Evliyâ Çelebi 6/342
218. Târih-i Peçevi 2/229
219. VGMA 1197/12

◆ Şeyh Hüseyin Lâmekânî'nin İstanbul'da Şah Sultan Câmii hazîresindeki kabri (2017)

◆ The tomb of Sheikh Hüseyin Lâmekâni in the Shah Sultan Mosque graveyard in İstanbul (2017)

Lâmekânî Hüseyin Efendi: Tasavvuf târihinin mühim simalarından Peşteli bir yeniçeri olan Lâmekânî Hüseyin, Peşte Kalesi İkinci Ağalık Bölüğü'nde Birinci Süvârî ve Odabaşı olmuş ve gazâlara katılmış, kahramanlığı ve cesurluğuyla meşhur olduktan sonra Ağalık vazifesine yükseltilmiştir. Bursa'ya gelip Bayramî-Melâmî şeyhi Hasan Kabâdûz'a intisab eden Lâmekânî Hüseyin, 20 sene boyunca her yıl Budin'den Bursa'ya yolculuk yapmıştır. Peşte'nin istilâ edilmesinden sonra ailesiyle birlikte önce Bursa'da sonra da İstanbul'da yaşamıştır. Şah Sultan Câmii civarındaki tekkesinde faaliyetlerini sürdüren Lâmekanî, burada vefât etmiş olup kabri Şah Sultan Câmii hazîresindedir. Mezar taşında yeni harflerle *Hüseyin Lâmekânî Ö:1625* yazılıdır[220]. Evliyâ Çelebi Hüseyin Lâmekânî hakkında şu bilgiyi vermektedir: "*Budin karşısında Tuna kenarı Peşte şehrindendir. Bayrâmiyye tarikatındandır. İlim tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Şah Sultan Câmii yakınında bulunan zâviyeye defnedilmiştir.*" Seyyah, bu zâtın sohbetlerinde de bulunmuştur. O'nu, sözüne sahip, dünyâ sevdâsından vazgeçmiş bir kimse olarak tanıtır[221].

Lâmekâni Hüseyin Efendi, dîvânından başka, *Vahdetnâme*, *Risâle-i Vahdet*, *Esrârnâme Tercümesi* kaleme almıştır. Ayrıca hadis şerhleri ve tasav-

Lâmekânî Hüseyin Effendi: Lâmekanî Hussein, a janissary from Pest, was one of the important figures in the history of Sufism and became the First Horseman and First Master of the Robes in the *İkinci Ağalık Bölüğü* (Second Squires' Detachment) of Pest Castle. He participated in the wars, and after he became famous for his heroism and bravery, he was promoted to the position of Ağalık. Lâmekânî Hüseyin, who went to Bursa and followed Bayramî-Melâmî Sheikh Hasan Kabadûz, traveled from Buda to Bursa every year for 20 years. After the invasion of Pest, he lived with his family first in Bursa and then in İstanbul. Continuing his activities in the lodge near the Shah Sultan Mosque, Lâmekanî passed away there and his grave is in the Shah Sultan Mosque graveyard. *Hüseyin Lâmekânî Ö:1625* is written in modern letters on the tombstone[220]. Evliyâ Çelebi gives the following information about Lâmekânî Hüseyin: "*He is from the city of Pest, on the Danube, across from Buda. He is from the Bayramiyya sect. He went to İstanbul after his education. He was buried in the lodge near the Shah Sultan Mosque.*" Evliyâ Çelebi was also present for the conversations of this person. He introduces him as a person who is a man of his word and who has given up his love for the mortal world[221].

Apart from his divan poetry, Lâmekânî Hüseyin Effendi produced translations of *Vahdetnâme*, *Risale-i Vahdet*, and *Esrârnâme*. There is also an Arabic and

220. Er 2015: 250-270
221. Evliyâ Çelebi 1/343

◆ Peşteli Hisâlî'nin *Metâliu'n-nezâir* adlı eserinden iki sayfa (B. Kaya'dan)

◆ Two pages from Peşteli Hisâlî's *Metâliu'n-nezâir* (from B. Kaya)

vufi konulara dair Arapça ve Türkçe bir risâlesi mevcuttur[222].

Peşteli Hisâlî: Asıl adı Hüseyin olup kaynaklarda Budinli Hisâlî olarak da geçer. Hayatına dair çok az bilgi vardır. III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa, II. Osman, IV. Murad, Sultan İbrâhim ve IV. Mehmed dönemlerinde yaşadığı, Arapça ve Farsça'ya vâkıf olduğu, Bağdat'a gittiği, Eğri savaşına katıldığı ve Zevil şehrinde defterdarlık yaptığı şiirlerinden anlaşılmaktadır. Hisâlî, şairin divanının sonunda yer alan Budinli Hamdi Çelebi'nin manzumesinde belirtildiğine göre 1062 (1652) yılında Peşte'de vefat etmiştir. Hisâlî'nin, Gül Baba için yazdığı gazellerden yola çıkılarak Bektaşî olma ihtimali üzerinde durulursa da bunu ispatlayacak başka bilgi yoktur[223].

Peşte Türk Mezarlığı: Budin kuşatması sırasında çizilen gravürlerde, Peşte surlarının dışının çepeçevre Türk Mezarlığı olduğu görülmektedir. 2016 yılında Peşte yakasında Jozsef Nador

Turkish treatise on hadith commentaries and mystical issues[222].

Peşteli Hisâlî: His poetry reveals that his real name was Hüseyin, and he is also referred to as Budinli Hisâlî in the sources. There is very little information about his life. He lived during the reigns of Mehmed III, Ahmed I, Mustafa I, Osman II, Murad IV, Sultan İbrahim, and Mehmed IV. He was fluent in Arabic and Persian, went to Baghdad, participated in the Eğri war, and was the treasurer of the city of Zevil. Hisâlî died in Pest in 1062 (1652), as stated in a poem by Hamdi Çelebi of Buda, at the end of the poet's divan. Based on the ghazals that Hisâlî wrote for Gül Baba, the possibility of him being a Bektashi may be emphasized, but there is no other information to prove this[223].

Peşte Turkish Cemetery: From the engravings drawn during the siege of Buda, outside of the Pest walls there seems to have been a Turkish cemetery all around it. During excavations carried out for const-

222. Ilıcé 2003: 94-95

223. Ercan 2003: 1/358-359, Kaya 2007: 254. Hisâlî Dîvanları için Bkz: Kâşif Yılmaz, *Budinli Hisâlî Dîvânı*, 2010, İstanbul: Kriter Yayınları. Özlem Ercan, *Peşteli Hisâlî Dîvânı Tahlili (İnceleme-Metin)*, 2 Cilt, T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Tezi, 2003, Bursa.
For Hisâlî's dîvan, see Kâşif Yılmaz, Budinli Hisâlî Divan, 2010, İstanbul: Kriter Yayınları; Özlem Ercan, Pesteli Hisâlî Dîvân Analysis (Review-Text), Volume 2, Uludağ University Institute of Social Sciences Turkish Language and Literature PhD Thesis, 2003, Bursa.

◆ Peşte'de ortaya çıkartılan mezar taşları (2016, Foto: Ahmet Fırat)

◆ Tombstones unearthed in Pest (2016, Photo: Ahmet Fırat)

Meydanı'nda yapılan inşaat kazı çalışmalarında Türk dönemine ait 200 civarında Müslüman mezarı ortaya çıkartılmış, dört adet sarıklı mezar taşının da bulunduğu kazılarda çıkan insan iskeletleri incelenmek üzere Macar Doğa Bilimleri Müzesine götürülmüştür[224].

Galiçya Şehitliği: Budapeşte'nin kenarında 10. Bölge Mezarlığı'nda yer almaktadır. Galiçya Şehitliği, Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlarla birlikte 15. Kolorduda savaşıp Galiçya'da ve Macaristan'ın muhtelif yerlerinde gömülmüş Türk şehitlerinin kabirleri biraraya getirilerek oluşturulmuştur. Şeyhülislâm Mehmed Cemâleddin Efendi tarafından Budapeşte Müslüman cemaatinin imamı olarak Macaristan'da görevlendirilen ve Gül Baba Türbesi'nde türbedarlık görevini de gönüllü olarak üstlenen Erzurumlu Abdüllâtif Efendi tarafından 1916'da tesis edilen Galiçya Şehitliği'nde yatan 512 şehidin 479'unun kimliği bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde de Peşte'de kalıp Türk-Macar ilişkilerinin geliştirilmesine gayret eden Abdüllâtif Efendi, Peşte şüheda mezarlığının bekçisi olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî görevlisi sıfatıyla Peşte'deki hizmetlerine devam etmiştir[225]. Gazi Mustafa Kemal'in imzaladığı 26.05.1929 tarihli kararnameyle şüheda kabirlerinin muhaf

ruction in Jozsef Nador Square on the Pest side in 2016, almost 200 Muslim tombs belonging to the Turkish period were unearthed, and human skeletons that were come across during the excavations, including four with turbans, were taken to the Hungarian Museum of Natural Sciences for examination[224].

Galicia Martyrs' Cemetery: This is located in the 10th District Cemetery on the edge of Budapest. The Galician Martyrs' Cemetery was established by bringing together the graves of Turkish martyrs who fought in the 15th Corps with the Germans in the First World War and were buried in Galicia and various places in Hungary. The identity of 479 of the 512 martyrs who were buried in the Galician Martyrs' Cemetery, which was established in 1916 by Abdüllâtif Effendi, who was appointed by Shaykh al-Islâm Mehmed Cemâleddin Effendi in Hungary as the imam of the Budapest Muslim community and who volunteered as the tomb keeper of Gül Baba's Tomb, is known. Abdüllâtif Effendi, who stayed in Pest during the Republican period and strove to develop Turkish-Hungarian relations, continued his services in Pest as an official of the Republic of Türkiye and as the guardian of the Pest Martyrs' Cemetery[225]. With a decree dated 26.05.1929 and signed by Gazi Mustafa Kemal, a sum of 5 British lira was allocated for the

224. *Budapeşte'de Müslüman mezarlığı bulundu* başlıklı haber (Anadolu Ajansı, 17.06.2016)
Article titled "Muslim cemetery found in Budapest" (Anadolu Agency, 17.06.2016)
225. Önen 2007: 81

- Peşte'de Galiçya Şehitlik Anıtı (2021)
- Galicia Martyrs' Cemetery in Pest (2021)

◆ Gül Baba'nın Türbedarı olup Galiçya Şehitliği'ni tesis eden Abdüllâtif Efendi ve eşinin Peşte Müslüman mezarlığındaki kabri (2021)

◆ The tomb of Abdüllâtif Effendi, who established the Tomb of Gül Baba and the Galician Martyrs' Cemetery, in the Muslim cemetery of Pest (2021)

fazası için 5 İngiliz Lirası ücret tahsis edilmiştir[226]. 1916'da oluşturulan şehitliğin merkezindeki anıt ise 1926'da yaptırılmış[227], Eylül-2001'de Türkiye Büyükelçiliği tarafından onarılmıştır. Şehitliğin banisi Abdüllâtif Efendi'nin kabri de buranın bitişiğindeki Müslüman mezarlığındadır.

Hatice Hanım'ın Kabri: Sokollu Mehmed Paşa'nın torunlarından Hatice Hanım'ın kabri Peşte'deki Müslüman mezarlığındadır. Kabir üzerinde eski Türkçe ve Macarca yazılı iki taş bulunmaktadır. 5 Nisan 1335 (5/4/1919) târihli mezar taşının okunuşu şöyledir:

Hüve'l hallakûl bâkî
sâbık sadrazam
Şehid Sokullu Mehmed Paşa
zevcesi İsmihan Sultan
ahvâdından Kerim Paşa
kerîmesi Binbaşı Nedim
Bey'in zevcesi Hatice
hanımın rûhiçün
Fâtiha
5 Nisan 1335-1337

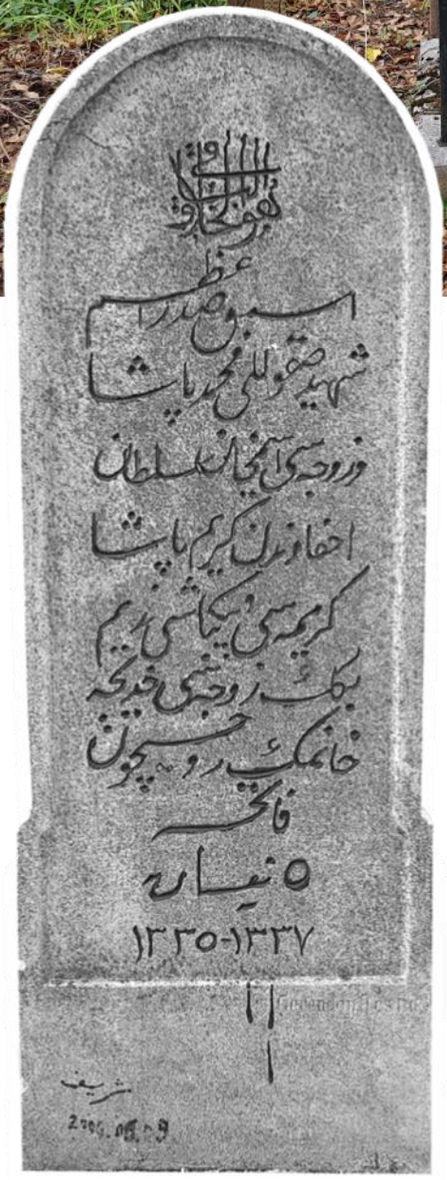
preservation of the graves of the martyrs[226]. The Martyrs' Cemetery was established in 1916 and the monument in its center was built in 1926[227] and repaired by the Turkish Embassy in September 2001. The tomb of Abdüllâtif Effendi, the founder of the Martyrs' Cemetery, is in the Muslim cemetery adjacent to this place.

Hatice Hanım's Grave: The grave of Hatice Hanım, one of the grandchildren of Sokollu Mehmed Pasha, is in the Muslim cemetery in Pest. There are two stones with writing in old Turkish and Hungarian at the grave. The tombstone dated April 5, 1335 (1919), reads as follows:

Hüve'l hallakûl bâkî
sâbık sadrazam
Şehid Sokullu Mehmed Paşa
zevcesi İsmihan Sultan
ahvâdından Kerim Paşa
kerîmesi Binbaşı Nedim
Bey'in zevcesi Hatice
hanımın rûhiçün
Fâtiha
5 Nisan 1335-1337

226. BCA 45/290/59
227. Yarar vd. 1999: 64

◆ Peşte Müslüman mezarlığında Hatice Hanım'ın mezar taşı (2014)

◆ Hatice Hanım's tombstones in the Muslim cemetery of Pest (2021)

POJEGA (Pozsega - Hırvatistan)

POJEGA (Pozsega - Croatia)

Evliyâ Çelebi Pojega'da isim zikretmeden bir tekke bulunduğunu bildirir[228].

Ulama Paşa Zâviyesi, Şeyh Hasan Efendi Türbesi, Dönmez Bey Türbesi, Dizdar Ahmet Bey Türbesi: Sancak Beyi Ulama Paşa tarafından 1552 senesinde kasabanın dışında batı mahalde bir zâviye yaptırılmıştı[229]. Halvetîyyenin Sinâniyye koluna bağlı Hasan Efendi 1590'da vefât ettiğinde bu zâviyede şeyh idi, türbesi de hazîrede yer alıyordu. Ayrıca bânînin oğlu Dönmez Bey'in ve Dizdar Ahmet Bey'in türbeleri de buradaydı. 1736'ya kadar faal olan Ulama Paşa Zâviyesi'nin yerine *Eltz Şatosu* inşâ edilmiştir[230].

Evliyâ Çelebi reports that there is a dervish lodge in Pojega without mentioning its name[228].

Ulama Pasha Lodge, Sheikh Hasan Effendi's Tomb, Dönmez Bey's Tomb, Dizdar Ahmet Bey's Tomb: A lodge was built by Sancak Bey Ulama Pasha in the western area outside of town in 1552[229]. Hasan Effendi, who was a member of the Sinâniyye branch of the Halvetîyye, was the sheikh of this lodge in 1590, and his tomb was located within the burial grounds. In addition, the tombs of Dönmez Bey, son of the patron, and Dizdar Ahmet Bey were also here. Eltz Castle was built in place of the Ulama Pasha Lodge, which was active until 1736[230].

SEGEDİN (Szeged - Macaristan)

SEGEDİN (Szeged - Hungary)

Segedin'de ismini bilmediğimiz iki tekke, Segedin Sancağı'na tâbi Kobila Palankası'nda ise bir tekke bulunuyordu[231].

Türk Mezarlığı: Segedin'deki Türk mezarlığı, 1776 yılına ait eski haritada, kalenin kuzeyinde etrafı duvarlarla çevrili bir alan olarak gösterilmiştir. Günümüzde *Tarján Széle* Sokağı ile *Retek* Sokağı arasında kalan bu alanda küçük bir park ve apartmanlar yer almaktadır. Bu mezarlıktan günümüze ulaşan sadece *Móra Ferenc Múzeum*'da sergilenen iki adet mezar taşı başlığıdır[232].

There were two lodges in Segedin whose names we do not know, and a lodge in the Kobila Palanka, which was subject to the Segedin Sanjak[231].

Turkish Cemetery: The Turkish Cemetery in Segedin is shown on an old map dated 1776 as an area surrounded by walls to the north of the castle. Today, there is a small park and apartment buildings in this area between Tarján Széle Street and Retek Street. The only surviving artifacts from this cemetery are the two headstones exhibited in the Móra Ferenc Múzeum[232].

◆ Segedin'de Móra Ferenc Múzeum'da sergilenen iki mezar taşı başlığı (Máté 2018: 167)

◆ Two tombstones on display at the Móra Ferenc Múzeum in Segedin (Máté 2018: 167)

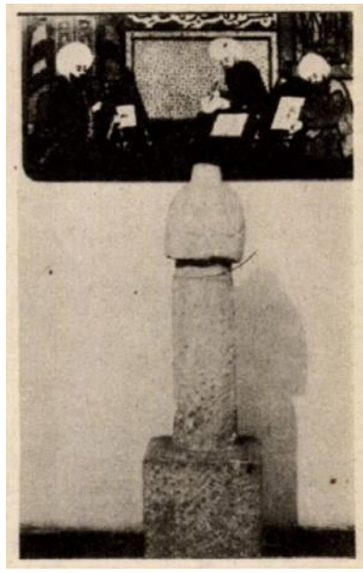
228. Evliyâ Çelebi 5/718
229. Tahrir defterinde zâviyenin ismi geçmektedir: "*…nefs-i Pojega'da olan Paşa Zâviyesi…*" BOA.MAD.d. Gömlek No: 18098.
The name of the lodge is mentioned in the census book: "…nefs-i Pojega'da olan Paşa Zâviyesi…"
BOA.MAD.d. Folder No: 18098.
230. Karač 2016: 54-55, Moacanin 2007: 307
231. Evliyâ Çelebi 7/313, 318
232. Máté 2018: 161-169

SEKSAR (Szekszárd - Macaristan)

SEKSAR (Szekszárd- Hungary)

Seksar şehir merkezindeki *Bezerédj* Sokağı, *Vörösmartj* Sokağı ile *Garay* Meydanı arasında kalan bölge Türk mezarlığıdır. Bu alandaki arkeolojik kazılarda Osmanlı dönemine ait çeşitli buluntular ve mezar taşları tespit edilmiştir. Bu taşlardan biri Fölvar (*Dunaföldvár*) Kale Müzesi'nde sergilenmektedir[233].

The area between Bezerédj Street, Vörösmartj Street, and Garay Square in the center of Seksar was the Turkish Cemetery. Various tombstones and other findings from the Ottoman period were identified in the archaeological excavations in this area. One of these tombstones is exhibited in the Fölvar (Dunaföldvár) Castle Museum[233].

◆ Seksar'da Bezerédj Sokağı'ndaki kazılarda ortaya çıkartılan bir mezartaşı (Gaál 1979: 11)

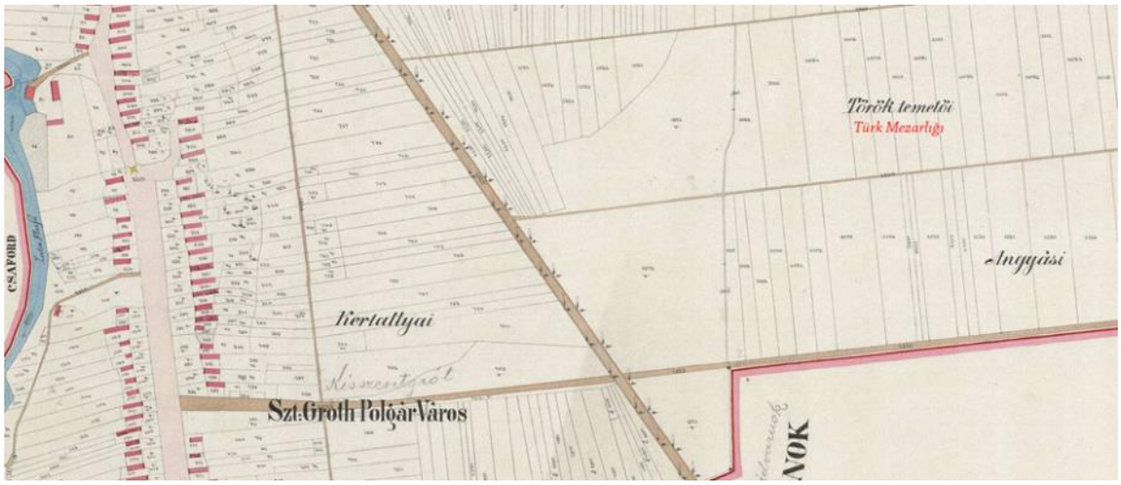
◆ Tombstone unearthed during the excavations on Bezerédj Street in Seksar (Gaál 1979: 11)

SENGROT (Zalaszentgrót - Macaristan)

SENGROT (Zalaszentgrót - Hungary)

1858 târihli haritada Sengrot'un içinden geçen *Nadaş* Deresi'nin doğusundaki alan *Türk Mezarlığı / Török temető* olarak işaretlenmiştir.

The area east of the Nadaş Stream passing through Sengrot is marked as *Turkish Cemetery/ Török temető* on a map dated 1858.

◆ 1858 târihli Sengrot haritasında Türk Mezarlığı (HG-30)

◆ Turkish Cemetery on the 1858 Sengrot map (HG-30)

SİGETVAR (Szigetvár - Macaristan)

SİGETVAR (Szigetvár - Hungary)

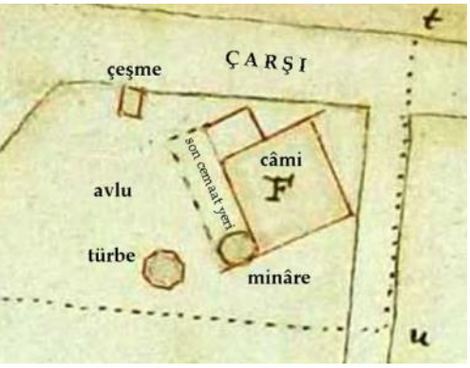
Evliyâ Çelebi, Sigetvar'ın Orta Hisarı'nda iki tekke, Türbe Palankası'nda da Halvetî Tekkesi bulunduğunu bildirmektedir[234].

Evliyâ Çelebi reports that there were two lodges in Sigetvar's Orta Hisar and a Halveti lodge in the Türbe Palanka[234].

Müezzinzâde Ali Paşa Türbesi: Sigetvar'da eski Orta Hisar'da çarşı içinde (günümüzde Zrinyi Meydanı) bânîsi Müezzinzâde Ali Paşa olan, câmi, türbe, çeşme ve mahkeme binâsı yer

Müezzinzâde Ali Pasha's Tomb: In Sigetvar, inside the bazaar (today's Zrinyi Square) in the old Orta Hisar, there was a mosque, tomb, fountain, and court building, the patron of which

233. Gaál 1979: 11
234. Evliyâ Çelebi 6/671

◆ L. Anguissola'nın 1689 Sigetvar planında Ali Paşa Külliyesi

◆ Ali Pasha Complex in the Sigetvar plan of L. Anguissola in 1689

◆ Ali Paşa'nın kiliseye çevrilen câmisi ve türbenin yeri (2014)

◆ Ali Pasha's mosque converted into a church and the location of the tomb in Sigetvar (2014)

alıyordu. Ali Paşa, Yeniçeri Ağası olarak Sigetvar seferine katılmış, seferden sonra kaledeki Sultan Süleyman'ın anısına yaptırılan câminin inşâsı ile görevlendirilmiştir. Buradaki başarısından sonra 1568'de Kapdan-ı Deryâ olmuş, 1571'de İnebahtı'da şehit olmuştur. Ali Paşa'nın Sigetvar'da bir vakfı olduğu ve değirmeninin bulunduğu bilinmektedir[235].

Sigetvar'daki Türk hâkimiyetinden sonra, câmi kiliseye çevrilmiştir. Günümüzde de Szent Rókus Templom adıyla kilise olarak kullanılmaktadır. Evliyâ Çelebi'nin "*hayrat sahibi Ali Paşa bu câminin avlusunda kiremit ile örtülü mamur bir kubbe içinde yatmaktadır*" dediği türbe ile çeşme ve mahkeme binâsı da günümüze ulaşmamıştır. Leandro Anguissola'nın 1689'da çizdiği Sigetvar planında türbe sekizgen olarak câminin kuzeyinde; çeşme ise kuzeydoğusundadır. Türbe, 1692'de Avusturyalılar tarafından barut deposu olarak kullanılmıştır. Ekrem Hakkı Ayverdi, Ali Paşa Türbesi'nin Câminin kuzeybatısında 100 metre mesâfede yer aldığını, Győző Gerő'nün 1973'te temellerini tespit ettiğini bildirmektedir[236].

Kānûnî Sultan Süleyman Makām Türbesi ve Halvetî Tekkesi: Kanuni Sultan Süleyman, on üçüncü ve son seferi olan Sigetvar seferi sırasında

was Müezzinzâde Ali Pasha. Ali Pasha participated in the Sigetvar expedition as a Janissary Agha, and after the expedition he was tasked with the construction of the mosque in the castle, which was built in memory of Sultan Süleyman. After his success there, he became Admiral in 1568 and was martyred at İnebahtı in 1571. It is known that Ali Pasha had a foundation and a mill in Sigetvar[235].

After the Turkish domination of Sigetvar ended, the mosque was converted into a church. Today, it is used as a church under the name of Szent Rókus Templom. The tomb, fountain, and court building, of which Evliyâ Çelebi says "*the owner of the foundation, Ali Pasha, lies in a prosperous dome covered with tiles in the courtyard of this mosque*," have not survived. In the Sigetvar plan drawn by Leandro Anguissola in 1689, the tomb to the north of the mosque was octagonal and the fountain was to the northeast. The tomb was used as a gunpowder warehouse by the Austrians in 1692. Ekrem Hakkı Ayverdi reports that Ali Pasha's Tomb was located at a distance of 100 meters to the northwest of the mosque and that Győző Gerő discovered its foundations in 1973[236].

Mausoleum of Kānûnî Sultan Süleyman and Halvetî Lodge: Süleyman the Magnificent passed away in his tent on 22 Safer 974 (September 8, 1566), one

235. Dávid 2013: 517
236. Yılmaz 2015c: 42-45
237. "*…dokuz yüz yetmiş dört Safer'inün yigirmi birinci gicesinde ki pâdişâh-ı rahmethâh vefât eylemişlerdi ve irtesi ki Sigetvar Kal'ası dahi feth olunmışdı…*" Nüzhet-i Esrâr'ül Ahyar Der Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar, varak 56a.
238. "*…merhûm Hüdâvendigâr'ın cesed-i mübârekleri misk-ü amberle âlûde pâk muşammalarla yine taht-ı revân-ı yanına götürüldü, sair füzûlat Sigetvar mukabelesinde hufyeten defn ettirilip ba'de zamân üstüne türbe yapılması menvîleri oldu…*" Künhü'l-Âhbâr, varak 354a
239. Palanka: Araları çitle örülmüş ahşap direklerin ortasına moloz taşı ve harç doldurmak sûretiyle yapılmış, hendekle çevrili küçük hisar
Palanka: A small fortress surrounded by a moat, built by filling rubble and mortar in the center of wooden posts with fences in between.

da kalenin fethinden bir gün önce 22 Safer 974'te (8 Eylül 1566) otağında vefat etmiştir[237]. Sigetvar Kalesi'nin fethinden sonra sultanın anısına kale içinde bir câmi inşâ ettirilmiş, otağının bulunduğu yere de bir türbe yaptırılmıştır[238]. Türbeyle bitişik olarak mescit ve çevresine tekke ile koğuşlar eklenmiş, bu yapıların etrafına ahşap duvar örülüp su hendeği açılarak palanka[239] haline getirilmiştir. Kānûnî'nin otağının bulunduğu alana inşâ edilip *Türbe Palankası* veya *Türbe Kalesi* olarak anılmaya başlanan mescit, tekke, türbe, koğuşlardan oluşan yapılar Sokullu Mehmet Paşa Vakfı'na aittir[240].

Vakfiyeye göre Türbe Palankası'ndaki câmi-i şerîfe, âbid, zâhid ve müttaki bir kimsenin *hatip* olup günlük altı akçe, bir kişinin de *ser-mahfil* olmasını, bir âlim, âmil kimsenin *imam* olup günlük altı akçe, imam olan kimsenin her gün sabah namazından sonra *Yâsin* suresini okuyarak karşılığında günlük iki akçe, ikindi namazından sonra *Amme* suresini, akşam namazından sonra da *Mülk* suresini okuyarak günlük iki akçe, iki ehl-i Kur'ânın *devirhan* olmasını her birine günlük ikişer akçe, güzel sesli bir kimsenin *müezzin* olup günlük dört akçe, bir kimsenin *siraci* olup günlük iki akçe, bir kişinin *ferraş* ve *kayyım* olarak atanması, câmini ışıklandırma ve hasır giderleri için günlük iki akçe ayrılması; tekkeye ise *kâmil* bir kişinin şeyh olarak atanmasını, bu kişinin odalarda ikâmet eden dervişlere ve gelen Müslümanlara tarikat adâbında uygun zikirler ve tesbihler yaptırmasını, ayrıca cuma günü câmiye gelen Müslümanlara vaaz ve nasihat etmesini ve kendisine günlük on akçe ücret verilmesi hüküm altına alınmıştır[241].

1576'da palankadaki mescit câmiye çevrilmiş[242], câminin yanındaki tekkede Sigetvar seferi sırasında ordu şeyhi olan Nureddinzâde Muslihiddin Efendi'nin[243] dervişlerinden Saraybosna'daki Gazi Hüsrev Bey Tekkesi'nin şeyhi Mevlânâ Şeyh Ali (Ali Dede), türbe şeyhliği ile birlikte imam ve hatip olarak görevlendirilmiştir[244]. Türbeyi ziyârete gelenler için 1579'da sebil, buzhâne ve abdestlik yapılmıştır[245]. Aynı yıl düzenlenen kanunnâmede tekkenin 12 hücreli olduğu belirtilip her hücre için ikişer akçe tâyin buyurulduğu kaydedilmiştir[246].

day before the conquest of the castle, during the Sigetvar campaign, which was his thirteenth and final expedition[237]. After the conquest of Sigetvar Castle, a mosque was built in the castle in memory of the Sultan, and a mausoleum was built in the place where his tent had been located[238]. Adjacent to the mausoleum, a masjid and its surroundings were added to the lodge and barracks, a wooden wall was built around these structures, and a moat was dug to form a palanka[239]. The structures consisting of a masjid, lodge, mausoleum, and barracks, which were built in the area where the Sultan's tent was located and started to be called *Türbe Palanka* or *Mausoleum Castle*, belonged to the Sokullu Mehmed Pasha Foundation[240].

According to the charter, the mosque in the Türbe Palanka required a devotee, an ascetic and pious person, to be a preacher for six coins a day; a deputy imam and a scholar or a collector for six coins a day; a person to be an imam to recite the Ya Sin surah after the morning prayer and the An-Naba surah after the afternoon prayer every day for two coins per day, and the An-Naba and Al-Mulk after the evening prayer for two coins per day; two coins per day for each of the people reading the Qur'an; the appointment of a muezzin with a beautiful voice for four coins; a person (*siraci*) to light candles and clean for two coins; the appointment of one person as a cleaner and guardian; and the allocation of two coins per day for lighting the mosque and matting expenses. It was stipulated that a matured person be appointed as sheikh to the dervish lodge, that the dervishes residing in the rooms and Muslims who came to the lodge should perform prayers with dhikr and rosaries in accordance with the manners of the order, and that the sheikh should preach and advise the Muslims who came to the mosque on Fridays and that he would be paid ten coins per day[241].

In 1576, the masjid in the palanka was converted into a mosque[242], and Mevlânâ Sheikh Ali (Ali Dede), the sheikh of the Ghazi Hüsrev Bey Lodge in Sarajevo, one of the dervishes of Nureddinzâde Muslihiddin Effendi[243], who was the sheikh of the army during the Sigetvar expedition, was appointed together with the sheikh of the mausoleum as imam and preacher in the lodge next to the mosque[244]. A fountain, ice house, and ablution facilities were prepared in 1579 for those who came to visit the mausoleum[245]. It was stated in a lawbook prepared in the same year that the lodge had 12 cells and that two coins were assigned for each cell[246].

240. 29 Zilhicce 981 Hicri (21/04/1574 Miladi) târihli Sokullu Mehmed Paşa Vakfiyesi, VGMA 572/27/20; Yılmaz 2015c: 90. Vakfiyede türbeyle ilgili kısım için bkz Ek-I
Foundation of Sokullu Mehmed Pasha, dated 29 Zilhicce 981 (Gregorian: April 21, 1574), VGMA 572/27/20; Yılmaz 2015c. For the part about the tomb in the 90th endowment charter, see Addendum I.
Sigetvar'daki türbe palankasıyla ilgili bkz:
On the türbe palanka in Sigetvar, see:
Fodor 2020, Fodor 2021, Peker vd. 2019, Pap 2014, Pap 2020, Pap vd. 2019, Yılmaz 2015c, Vatin 2005.

241. Yılmaz 2015c: 98

242. 27 Numaralı M.D. 847, 354
Number 27 M.D. 847, 354

243. Nureddinzâde olarak anılan Halvetî Şeyhi Muslihiddin Efendi, aslen Filibelidir. Şeyh Bâlî Efendi'nin (ö. Sofya, 1553) halifesi, Sokollu Mehmet Paşa'nın mürşidi dir. Ebûssuud Efendi döneminde Ayasofya'ya kürsü şeyhi olmuş, 981 Zilkâdesinde (Şubat 1574) vefat etmiştir.
Halveti Sheikh Muslihiddin Efendi, known as Nureddinzâde, was originally from Plovdiv. He was the imam (halife) of Şeyh Bâlî Efendi (d. Sofia, 1553) and the mentor of Sokollu Mehmed Pasha. He became the pulpit sheikh of Ayasofya during the reign of Ebûssuud Effendi and died in Zilkâde 981 (February 1574)
Mehmed Süreyyâ 1996: 4/2:78.

244. 30 Numaralı M.D. 459, 194; 30 Numaralı M.D. 460, 195.
Number 30 M.D. 459, 194; Number 30 M.D. 460, 195.

245. BOA-A.DVNSMHM.d. 36/287
Sigetvar beyine hüküm: Merhum Sultan Süleyman Han'ın Türbesi'ni ziyarete gelenler için yapılan sebil ve buzhane ve abdest musluğu için palanga neferlerinden iki saka ve bir nefer câbi tayin edilmesi. H-08-01-987 [7 Mart 1579]
Ruling on the administration of Sigetvar: Appointment of two water bearers and one collector of income from among the palanka soldiers for the fountain, ice room, and ablution faucet for those who come to visit the Tomb of the Late Sultan Süleyman Han. H-08-01-987 [March 7, 1579].

246. Aktepe 1970: 201

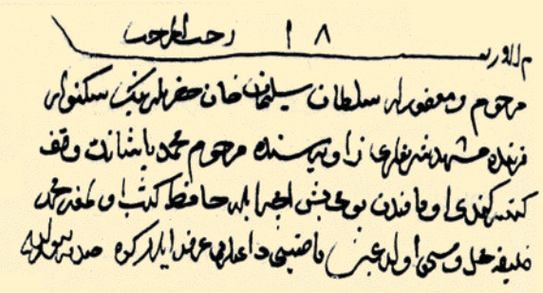
SİGETVAR HALVETİ TEKKESİ VE SULTAN SÜLEYMAN TÜRBESİ'NDEKİ GÖREVLİLER
STAFF AT THE SIGETVAR HALVETI LODGE AND SULTAN SÜLEYMAN'S MAUSOLEUM

Tarih *Date*	**Vazife** *Duty*	**İsim** *Name*	**Yevmiye (Akçe)** *Fee (Coins)*	**Kaynak** *Source*
1574	Şeyh *Sheikh*	---	10	VGMA 572/27/20 Yılmaz 2015c: 91
	İmam *Imam*	---	6	
	Hatip *Preacher*	---	6	
	Müezzin *Muezzin*	---	4	
	Devirhan *Devirhan*	---	2	
	Sirâcî *Siraji*	---	2	
	Ferraş-kayyım *Cleaner-trustee*	---	2	
1576	Şeyh, imam, hatib *Sheikh, imam, preacher*	Ali Dede (vefatı 1598)	---	M.D. 30/460/195 Vatin 2005: 35-36
1579	İmam *Imam*	Mevlâna Alâeddin	---	*Sigetvar Livâsı Kânunnâmesi* V. 42b Aktepe 1970: 201
	Hatip *Orator*	Muslihiddin Halife	---	
	Müezzin *Muezzin*	Receb Dede	---	
	Müezzin *Muezzin*	Ali Halife	---	
	Dershan *Dershan*	Mehmed Halife	---	
	Kayyım *Kayyım*	Hasan Dede	---	
1587	Hafız-ı Kütüb *Librarian*	Mehmed Halife	5	VGMA 1223/157
1598	Şeyh *Sheikh*	Ali Harîmî Bosnavî (vefatı 1617)	---	*Silsilenâme-i Sûfiyye*
1617	Şeyh ? *Sheikh ?*	İbrâhim Dede bin Ali Harîmî	---	*Kenzü'l-Esrâr*
1618	Hatip *Preacher*	Memi Dede	15	Velics ve Kammerer 1886: 1/408
	Türbedâr *Tomb keeper*	Ahmet Halife	9	
	Türbedar *Tomb keeper*	Memi Halife	7	
	Müstahfız *Guard*	Ferhad Dede	7	
	Marangoz *Carpenter*	Murad Firuz	10	
	Marangoz *Carpenter*	Muhammed Halife	7	

◆ Sigetvar'da Sokollu Mehmed Paşa Vakfı Hurufat Kaydı, VGMA 1223/157, 18 Receb 995, 24 Haziran 1587

◆ Sokollu Mehmed Pasha Foundation Hurufat Record in Sigetvar, VGMA 1223/157, 18 Receb 995, 24 June 1587

"Merhûm ve mağfûr leh Sultan Süleyman Han hazretlerinin Sigetvar kurbunda meşhed-i şerîfleri zâviyesinde merhûm Mehmed Paşa'nın vakfı ve kendi evkâfından yevmi beş akça ile hâfız-ı kütüb olmağa Mehmed Halife mahall ve müstehak olduğun kadısı dâileri arz eyledikte sadaka buyruldu."

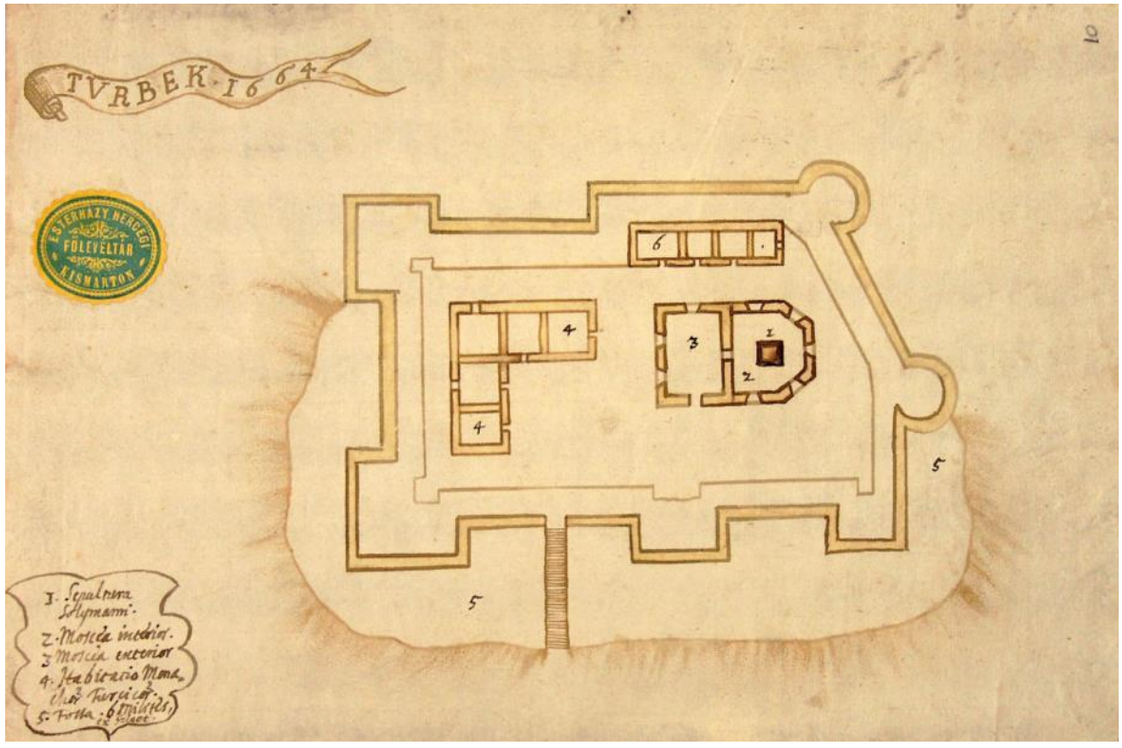
Kānûni Sultan Süleyman Türbesi hakkında bildiğimiz en eski anlatım Evliyâ Çelebi'ye aittir. 1664 (1074 Zilhicce) yılında türbeye gelen seyyah Sultan Süleyman Han Türbeli Kalesi olarak tanımladığı palanka hakkında tafsilatlı malûmat vermektedir[247]:

"974 târihinin Saferinin sonlarında [1566] Sultan Süleyman Han oğlu Sultan II. Selim yapısıdır. Babası Süleyman Han bu Sigetvar gazası altında kale fetholmazdan 3 gün önce vefat edince tedbirli Sokollu Vezir Süleyman Han'ın öldüğünü kimseye sezdirmeyip "Sağdır" diye öncesi gibi hizmetler edip derhâl Süleyman Han cesedinin karnını yarıp ûd, amber ve tuz ile salamura edip emaneten yere korlar; kalbi ve diğer ciğer, bağırsak gibi şeylerini bu kale mahallinde altın leğen ile gömerler. Sonra Selim Han tahta çıkınca bu kaleyi ve nurlu türbeyi inşa ederler. Sigetvar'a bir saat yakın Süleyman Han'ın otağı büyüklüğünde, bir yüksek tepe üzerinde, Sigetvar'ın doğusunda bağlı ve bahçeli bir mesiregâh yerde, dörtgen şekilliden uzunlamasına yapılıp bütün Sigetvar Ovası bu kaleden görülür, tüm Sigetvarlı buraya gelip gezip havalanırlar. Kalesi palankadır. Kuzeye açılır bir kapısı ve hendeği üzerinde köprüsü asmadır. 1074 [1664] târihinde küffar gelip bu kaleyi yakıp Süleyman Han'ın nurlu türbesi içini kazarak Süleyman Han'ın altın leğen içindeki kalbi ve bağırsaklarını bırakıp altın leğeni almak isteyen keferelerden üç adet kâfir Allah'ın emriyle kupkuru iskelet olmuşlardı. Öldüklerini diğer kâfirler görünce kurşunlu türbesini yıkmayıp halılarını ve diğer şamdanlarını bırakmışlar, ancak kubbesi üzerindeki altın ile kaplı sanatlı alemini Kanije yanındaki Yenikale'ye götürmüşlerdi. Hamd olsun iki kalesi de fetholup kale ortasındaki kapı üzerinde alem-i şerif bulunup yine bu nur dolu türbe üzerine eskisi gibi kondu. Sonra bu 1074 [1663/4] senesinde Sultan IV. Mehmed Han'ın fermanıyla bu türbe kalesi yeniden öyle imar oldu ki evvelkinden bin kat fazla

The oldest known narration about the Kānûni Sultan Süleyman Mausoleum is from Evliyâ Çelebi. The traveler, who visited the tomb in 1664 (1074 Zilhicce), gives detailed information about the palanka, which he refers to as the Sultan Süleyman Han Tomb Castle[247]:

"The tomb was commissioned by Sultan Selim II, son of Sultan Süleyman Han, at the end of Safer of 974 [1566]. When his father Süleyman Han died 3 days before the conquest of the castle in the Sigetvar war, the Sokollu Vizier concealed the fact that Süleyman Han had died and said "He is fine," and immediately slit the stomach of Süleyman Han's corpse and filled it with brine, amber, and salt, and lay the corpse in the ground for safekeeping. He had other body parts like the heart, liver, and intestines put into a golden basin and buried it in this castle area. Then, when Selim Han ascended the throne, they built this castle and radiant tomb. The castle is an hour away from Sigetvar, the size of Süleyman Han's state pavilion, on a high hill east of Sigetvar, in a recreation area with vineyards and gardens overlooking the whole Sigetvar Plain, made in a rectangular shape where the people of Sigetvar come to relax. The castle is in the form of a palanka. It has a door that opens to the north and a drawbridge over its moat. In 1074 [1664], three infidels who wanted to burn this castle and dig up the blessed Tomb of Süleyman Han and take the golden basin and leave the heart and intestines of Süleyman Han became dry skeletons by the order of Allah. When the other infidels saw that they were struck dead, they did not destroy the leaded tomb and they left the carpets and candlesticks. However, they took the star and crescent, covered with gold, to Yenikale near Kanije. Praise be to Allah, both castles were conquered and the honorable star and crescent piece was found on the door in the center of a castle, and it was placed in this light-filled tomb as before. Then, in 1074 [1663/4], with the edict of Sultan Mehmed Han IV, this tomb castle was rebuilt so that it was a thousand times stronger than the previous one, rectangular in shape and

247. Evliyâ Çelebi 7/41-42

◆ Kānûnî Sultan Süleyman Türbe Kalesi'nin planı (Pál Esterházy - 1664)
1. Sepultura Solymanni [S. Süleyman'ın mezarı], 2. Moscea interior [câmi], 3. Moscea exterior [câmi], 4. habitatio monarchorum turcicorum [tekke], 5. Fossa [hendek], 6. milites ex Sziget [koğuş]

◆ Plan of the Mausoleum Fortress of Süleyman the Magnificent (Pál Esterházy - 1664): 1. Sepultura Solymanni [Süleyman's tomb], 2. Moscea interior [mosque], 3. Moscea exterior [mosque], 4. Habitatio monarchorum turcicorum [lodge], 5. Fossa [trench], 6. Milites ex Sziget [barracks]

sağlam, dörtgen şekilli ve daha geniş olup çevresinin büyüklüğü tam 1.500 adım oldu. Palanka duvarları ve hendeği de sağlam ve müstahkem oldu. Daha önce nurlu türbesi, câmi, mescit, medrese, han, hamam, tekke ve dükkân hayratları tamamen Sultan II. Selim Han'ın iken bu mübarek senede hepsi Sultan IV. Mehmed Han hayratı olup gayet mamur olmuş. Hâlâ dizdarı, 100 nefer hisar eri ve yeteri kadar cebehaneleri var ve şer'i hâkimi Sigetvar Kadılığı naibidir. Bu kaleyi seyredip Süleyman Türbesi'ni ziyaret edip bir Yâsîn-i Şerif okuduktan sonra yine burada yatmayıp doğu tarafa…"

Evliyâ Çelebi'nin ziyaretinden hemen sonra 1664'te Avusturyalılar'ın istilâsı sırasında Pál Esterházy palankanın planını çizmiştir. Palankanın mîmârîsi hakkında elimizdeki en önemli belge olan bu çizimde binâlar numaralandırılarak işaretlenmiştir. Plana göre, palankanın içinde; türbe, câmi, tekke ve koğuşların bulunduğu, etrafının seyirdim yolu ve palanka duvarlarıyla çevrili olduğu ve giriş kısmında köprünün bulunduğu görülmektedir. Yine plana göre palankanın etrafı kısmen hendekle çevrilidir. Evliyâ Çelebi'ye göre palanka girişindeki köprü ku-

wider, and the size of its circumference was exactly 1,500 steps. The palanka walls and moat were also reinforced and fortified. The luminous tomb, mosque, prayer room, madrasah, inn, Turkish bath, dervish lodge, and shops previously built by Sultan Selim Han II were fortified by Sultan Mehmed Han IV that year. Sultan Mehmed Han IV was a charitable person and became very prosperous. He ensured a castle warden, 100 soldiers, enough military men, and a sharia judge as regent of the Sigetvar Magistrate. After observing this castle, visiting the Tomb of Süleyman \ and reading the Yâsîn-i Şerif, he did not sleep here again, but went to the east…"

Just after Evliyâ Çelebi's visit, Pál Esterházy drew the plan of the palanka during the invasion of the Austrians in 1664. The buildings are numbered and marked in this drawing, which is the most important document we have about the architecture of this palanka. According to the plan, inside the palanka there were tombs, mosques, lodges, and barracks. It was surrounded by a rambling road and palanka walls, and there was a bridge at the entrance. Again according to the plan, the palanka was partially surrounded by a moat. According to Evliyâ Çelebi, the bridge at the entrance of the palanka was located to the north. According to Pál Es-

◆ Pál Esterház'nin planı esas alınarak yapılan restitüsyon denemesi (Yılmaz 2015c: 145)

◆ Restitution attempt based on Pál Esterház's plan (Yılmaz 2015c: 145)

zeyde yer almaktadır. Pál Esterházy'nin planına göre, câmi ve türbe bir yapı olarak tasarlanmıştır. Kuzeydeki bir kapıdan câmiye girilmekte, câminin doğu duvarından da türbeye geçilmektedir. Ortasında sanduka bulunan türbenin doğu kısmında duvarların köşeleri açılıdır. Aynı plana göre türbenin doğusunda 5 odadan oluşan tekke binâsı yer almaktadır.

Türklerin Macaristan'daki bir buçuk asırlık hâkimiyeti boyunca Sultan Süleyman Türbesi, tıpkı Budin'deki Gül Baba Türbesi gibi Müslümanların ve civarda yaşayan Hristiyanların ziyaret yeri haline gelmişti[248]. 1628'de türbede iki nefer Hristiyan kılavuzun görevli olduğu kayıtlıdır[249]. Macaristan'a gelen ordu evvela bu türbeye uğrar, Kosova'daki Murat Hüdavendigar'ın makām türbesinde olduğu gibi burada da zafer duaları ve münacât yapıldıktan sonra yollarına devam ederlerdi. Son olarak Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, II. Viyana muhasarasına giderken Sultan Süleyman türbesini ziyaret etmiştir[250]. *Bobofça*, *Berezence* ve *Şekeş* Kaleleriyle birlikte Rebiyyülevvel 1074 (Kasım 1663)'te türbe palankası Avusturyalılar tarafından işgal edilmiş; Ösek'te bulunan Gürcü Mehmet Paşa bu kaleleri ve türbeyi geri alıp tamir ettirmiştir[251].

1664'te *Kış Savaşı* olarak bilinen olaylarda şair kumandan Zrinyi Mikloş'un[252] subaylarından,

terházy's plan, the mosque and mausoleum were designed as one building. The mosque was entered through a door at the north, and the mausoleum was entered through the eastern wall of the mosque. The corners of the walls were angled in the eastern part of the mausoleum with a sarcophagus in the center. According to the same plan, there was a lodge building consisting of 5 rooms to the east of the mausoleum.

During the one and a half centuries of Turkish rule in Hungary, Sultan Süleyman's Tomb became a pilgrimage site for both Muslims and Christians living in the area, just like Gül Baba's Tomb in Buda[248]. In 1628, it was recorded that two Christian guides were in charge of the mausoleum[249]. The army units that came to Hungary would first stop by the mausoleum and continue on their way after prayers for victory and invocations were made there, similarly to the symbolic tomb of Murat Hüdavendigar in Kosovo. On his way to the second siege of Vienna, Kara Mustafa Pasha from Merzifon visited Sultan Süleyman's Tomb[250]. The Türbe Palanka was occupied by the Austrians in Rebiyyülevvel 1074 (November 1663), together with the Bobofça, Berezence, and Shekeş Castles; the Georgian Mehmet Pasha from Ösek took back these castles together with the mausoleum and had it repaired[251].

In the events known as the Winter War in 1664, Kişş Farkaş, one of the officers of the poet commander

248. Gökbilgin 1950: 145
249. Hancz 2014: 69
250. Gökbilgin 1950: 145
251. Evliyâ Çelebi 6/529-530
252. Kānûnî'ye karşı Sigetvar Kalesi'ni savunurken ölen Macar komutan Zirinyi Mikloş'un aynı adlı torunudur.
Named after his grandfather, Zrinyi Mikloş, who died while fighting against Kānûnî Sultan Süleyman near the Castle of Sigetvar.

önce Türk hizmetinde iken sonradan Macar safına katılan *Kişş Farkaş* türbeyi işgal etti. Zrinyi'nin subayının verdiği bilgi ile 1664 Kış Savaşı'ndan hemen sonra türbeye gelen Evliyâ Çelebi'nin ifadeleri örtüşmektedir. Seyyah'a göre türbenin içini kazarak Sultan Süleyman'ın iç organlarının bulunduğu altın kutuyu almak isteyen üç asker kupkuru iskelet olmuştu. Öldüklerini diğer askerler görünce kurşunlu türbesini yıkmayıp halılarını ve diğer şamdanlarını bırakmışlar, ancak kubbesi üzerindeki altın ile kaplı sanatlı alemini Kanije yanındaki Yenikale'ye götürüp, kalenin ortasındaki su kuyusunun ahşap kubbesine yerleştirmişlerdir. Kalenin fethinden sonra bu alem Sadrazam Köprülüzâde Fâzıl Ahmet Paşa tarafından tekrar eski yerine gönderilmiş; Peç, Mihaç ve Sigetvar Beyleri türbe kalesinin tamiriyle görevlendirilmiştir[253]. Tamirattan sonra türbe mahallesi sakinleri de tekrar yerlerine dönmüş ve burayı eskisi gibi şenlendirmişlerdir.

Sigetvar Halvetî Tekkesi'nin ilk şeyhi, Bosnalı Bâlî Efendi'nin halifesi Nûreddinzâde'nin müridi *Ali Dede* yahut *Türbe Şeyhi* olarak bilinen Alaeddin Ali b. Mustafa el-Bosnevi ez-Zigetvari el-Mostari'dir. Ali Dede, Bosna'nın Mostar kasabasında doğmuş, dinî ilim tahsilinden sonra tasavvufa ilgi duyarak Nûreddinzâde'ye intisap etmiştir. Türbe şeyhliği vazifesindeyken 1593'te III. Murad tarafından Kâbe'nin onarımı göreviyle Mekke'de gönderilmiş daha sonra Serdârıekrem Satırcı Mehmed Paşa'nın daveti üzerine katıldığı Varadin Seferi dönüşünde Sigetvar Kalesi yakınlarında vefat etmiş ve şeyhliğini yaptığı tekkeye defnedilmiştir. Tasavvuf konusunda telif ve tercüme eserleri bulunan Ali Dede'nin Kâbenin onarımını ve yapılan işleri anlatan rapor mahiyetindeki eseri de Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir[254].

Osmanlı Macaristanı'nda tekkeleriyle meşhur olup devletin en batısındaki mevlevihanenin de yer aldığı Peç şehrine yakın olması ve 16. yüzyıl Avrupasında *muhteşem* olarak anılan Sultan Süleyman'ın türbesinin burada bulunmasının da tesiriyle bölgeye gelen dervişler ve seyyahlar tekkeye misafir olmuşlardır.

Nakşibendi dervişi, seyyah ve derlemeci Mîrek Muhammed-i Taşkendî, Taşkent, Semerkand, Şiraz, İstanbul ve Rumelinde bulunmuş 1613'te

Miklós Zrínyi[252], joined the Hungarian side while in Turkish service and occupied the tomb. The information given by Zrinyi's officer and the statements of Evliyâ Çelebi, who visited the tomb right after the 1664 Winter War, coincide. According to the traveler, three soldiers who wanted to dig inside the tomb and take the golden box containing the internal organs of Sultan Süleyman became dry skeletons. When the other soldiers saw that they were dead, they did not destroy the leaded tomb and they left the carpets and candlesticks, but they took the artful star and crescent covered with gold from its dome to Yenikale near Kanije and placed it in the wooden dome of the water well in the middle of the castle. After the conquest of that castle, this piece was sent back to its former place by Grand Vizier Köprülüzâde Fâzıl Ahmet Pasha; the administrators of Peç, Mihaç, and Sigetvar were tasked with the repair of the Türbe Palanka[253]. After the repairs, the residents of the neighborhood returned to their homes and enlivened the place like before.

The first Sheikh of the Sigetvar Halveti Lodge was a disciple of Nûreddinzâde, the imam (halife) of the Bosnian Bâlî Efendi, Ali Dede or Alaeddin Ali b. Mustafa el-Bosnevi ez-Zigetvari el-Mostari. Ali Dede was born in the town of Mostar, Bosnia, and became interested in Sufism after his religious education, joining Nûreddinzâde. While he was the sheikh of the tomb, he was sent to Mecca in 1593 by Murad III with the task of repairing the Kaaba, and then he died near the Sigetvar Castle upon his return from the Varadin expedition, which he joined upon the invitation of Satırcı Mehmed Pasha, the Chief Commander. He was buried in the lodge where he had served as sheikh. A report about the repair of the Kaaba and the works done by Ali Dede, who authored and translated works on Sufism, is also kept in the Süleymaniye Library[254].

Dervishes and travelers who came to the region were guests of the dervish lodge due to the fact that it was close to the city of Pécs, which was famous for its lodges in Ottoman Hungary in the 16th century. It was also close to where the Mevlevîhâne was located in the westernmost part of the state and to the mausoleum of Sultan Süleyman, known as Süleyman the Magnificent in Europe.

The Naqshbandi dervish, traveler, and compiler Mîrek Muhammed-i Taşkendî, who had been in Tashkent, Samarkand, Shiraz, İstanbul, and Rumelia,

253. Evliyâ Çelebi 6/717, 7/42
254. Tayşi 1989: 386

◆ Türbek Kilisesi (2015)

◆ Turbek Church (2015)

Sigetvar'a gelmiş ve bir süre Halvetî Tekkesi'nde misâfir olmuştur. Burada Peçuylu Recâî Efendi ile görüşüp Türbe Şeyhi Ali Dede'nin sohbetlerinde bulunan Mîrek, *Şehrî ve Gülî* isimli eserini Sigetvar'da tamamlamıştır. *Şehrî ve Gülî*, klasik Fars edebiyatının önemli şairlerinin beyitlerini Türkçe açıklayan, bazı beyitleri hikâyeleriyle izah eden bir eserdir. Mîrek Muhammed'in bu eseri, Osmanlı edebî muhitlerine esin kaynağı olmuş Türk ve Fars kökenli şairlerden derlediği beyitlerle ve bunların Türkçe izahlarıyla, Horasan'dan Rumeli'ne uzanan geniş bir coğrafyanın belli başlı edebî merkezlerinin atmosferini yansıtır. Mîrek Muhammed, *Şehrî ve Gülî*'de Peçuylu Recâî Efendi'nin, Ali Dede'nin vefâtına dair yazdığı Farsça gazelindeki tarih beytinde *şeyh-i micâhid* ibâresiyle tarih düşürdüğünü söylemektedir[255].

Sigetvar'da kaleme alınan bir başka tasavvufî eser de *Mecmu'ahu'l-Hakayık*'tır. Sigetvar Emiri Mehmet Bey'in nefs terbiyesi ve seyr-i sülûk gibi konuları ele aldığı eseri 988/1580-81 târihlidir. Hafız Muhammed Belhî'nin müstensih olduğu yazma nüsha, TTK Kütüphânesi yazmalar bölümündedir (Y000452, Y/0409-1).

Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi'nin tarikat şeyhlerinin silsilelerini kaleme aldığı *Silsilenâme*

came to Sigetvar in 1613 and was a guest at the Halveti Lodge for a while. Mîrek, who met with Peçuylu Recâî Effendi and attended the talks of the Sheikh Ali Dede here, completed his work titled *Şehrî ve Gülî* in Sigetvar. *Şehrî ve Gülî* is a work that explains the couplets of the important poets of classical Persian literature in Turkish and explains some couplets with their stories. This work by Mîrek Muhammed reflects the atmosphere of the major literary centers of a wide geography stretching from Khorasan to Rumelia with the couplets he compiled from poets of Turkish and Persian origin who inspired the Ottoman literary circles together with their Turkish explanations. In *Şehrî ve Gülî* Mîrek Muhammed also says that Recâî Effendi of Pécs made history with the *şeyh-i müjāhid* in the historical couplet in a Persian ghazal he wrote about Ali Dede's death[255].

Another mystical work written in Sigetvar was *Mecmu'ahu'l-Hakayık*. This work of Sigetvar Emir Mehmet Bey, in which he deals with subjects such as self-discipline and the following of spiritual paths, is dated 988/1580-81. A copy of the manuscript by Hafız Muhammed Belhî is in the manuscripts section of the TTK Library (Y000452, Y/0409-1).

According to *Silsilenâme-i Sûfiyye*, in which Tabibzâde Mehmed Şükrî Effendi recorded the lines of the

255. Mîrek 2012: 67, 209

-i Sûfiyye'ye göre Sigetvar'da Halvetiyye'den *ordu şeyhi* Nûreddinzâde Şeyh Muslihuddin Mustafa Efendi'nin (981/1573-74) Türbe Şeyhi olarak bilinen Ali Dede Bosnevî ile birlikte diğer halifesi Ali Harîmî Bosnavî (1026/1617) de kayıtlıdır[256]. Tarihler göz önüne alındığında Ali Dede'den sonra Nureddinzâde'nin diğer halifesi Şeyh Ali Harîmî tekkenin başına geçmiş olmalıdır. Şeyh Ali Harîmî'nin oğlu İbrâhîm Dede'nin ise türbe palankasındaki tekkede kaleme aldığı *Kenzü'l-Esrâr* isimli yazma eseri Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (45 Hk 6260).

1683'ten sonra başlayan hezimetler ve geri çekilmeler, diğer birçok eser gibi Kānûnî'nin türbesini de kaybettirdi ve burası da Avusturyalılar'ın eline geçti. Palankadaki câmi kiliseye çevrildi. 1690'a kadar kilise olarak kullanıldıktan sonra 1690'da yıktırmış; kurşun ve tuğlası hariç sadece küfeki taşlarını 3.000 forinte satılmıştır[257].

1690'dan sonra unutulan türbenin yerini tesbit etmek için Peşte Başşehbenderleri Fahreddin Bey ve Ahmed Hikmet Beyler çaba göstermişlerdir. 1913'te Macaristan'daki Türk eserlerini inceleyip notlarını iki makale halinde neşreden Fahrettin Bey, Türbek Kilisesi'nin rahibinden aldığı bilgiye dayanarak Sultan Süleyman'ın türbesinin bu kilisenin bulunduğu alanda olduğunu belirtmiştir. Ahmed Hikmet Bey de Türbek Kilisesi'nin içinde Sultan Süleyman'ın iç organlarını bulmak amacıyla kazı yapmak için Peçuy Piskoposu Monsinyor Kont Gyula Zichy'den izin almışsa da kilisenin içinde kazı yapılması maliyetli bir iş olacağı için sadece kitâbe asılmakla yetinilmiş, kazı işi tehir edilmiştir. Türbek Kilisesi'nin giriş cephesine asılan Türkçe ve Macarca bir kitabede Sultan Süleyman'ın iç organlarının burada gömülü olduğunu yazılıdır[258].

Türbek Kilisesi'ne asılan mermer kitabenin açılışı için Sigetvar Belediyesi tarafından 16 Kasım 1913 Pazar günü bir gün bir gece devam eden merasim düzenlenmiştir. Peşte Başşehbenderi *Ahmed Hikmet (Müftüoğlu) Bey*, Peşte Dârülfünûn Türkçe Muallimi *Abdüllâtif Efendi*, Türk-Macar Mektebi Müdürü *Doktor Golai*, Müsteşrik Doktor *Mei Saroş* ve Peşte'deki tebe'a-yı Osmâniye namına *Hüseyin Arif Efendi*'den olu-

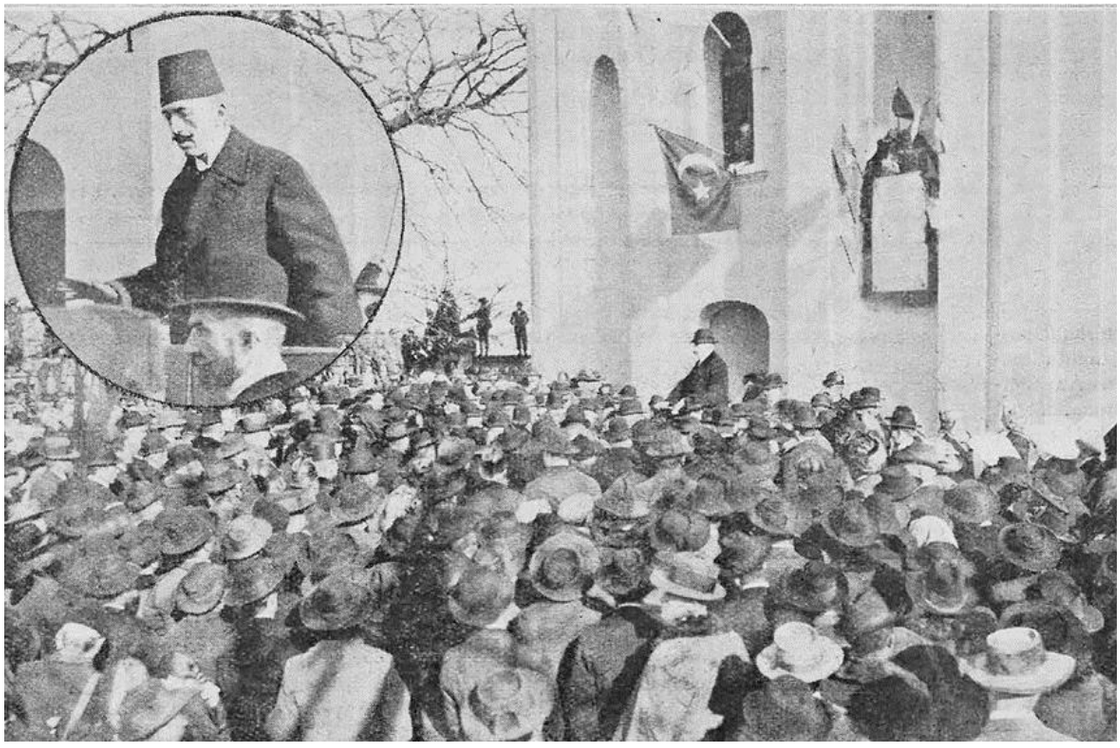
sheikhs of the sect, the army sheikh Nureddinzâde Sheikh Muslihuddin Mustafa Effendi (981/1573-74) from the Halveti line in Sigetvar, together with Ali Dede Bosnevî, known as the Tomb Sheikh, as well as Ali Harîmî of Bosnia (1026/1617), were included[256]. Considering the dates, Sheikh Ali Harîmî, the other imam (halife) of Nureddinzâde after Ali Dede, must have taken over the lodge. The manuscript titled *Kenzü'l-Esrâr*, written by Sheikh Ali Harîmî's son İbrahim Dede in the lodge in the Türbe Palanka, is in the Manisa Provincial Public Library (45 Hk 6260).

Like many other historical structures, Kanûnî Sultan Süleyman's Tomb was lost with the defeats and retreats that started after 1683, and this place also fell into the hands of the Austrians. The mosque in the palanka was converted into a church. After being used as a church until 1690, it was demolished that year. Excluding the lead and bricks, the limestones were sold for 3,000 florins[257].

Pest Chief Consuls Fahreddin Bey and Ahmed Hikmet Bey made an effort to locate the tomb that was lost after 1690. Fahrettin Bey, who examined the Turkish works in Hungary in 1913 and published his notes in two articles, stated that Sultan Süleyman's Mausoleum was in the area where this church was located based on the information he received from the priest of the Türbek Church. Although Ahmed Hikmet Bey had received the permission of Pécs Bishop Monsignor Count Gyula Zichy to undertake excavations in the Türbek Church to find the internal organs of Sultan Süleyman, excavations inside the church would be costly. Only an inscription was hung and the excavation work was delayed. It is written in a Turkish and Hungarian inscription hung on the entrance facade that the internal organs of Sultan Süleyman were buried here[258].

A ceremony was held by the Municipality of Sigetvar for the opening of the marble inscription hung in the Türbek Church on Sunday, November 16, 1913, which lasted one day and one night. Pest Chief Consul Ahmet Hikmet (Muftüoğlu) Bey, Turkish teacher of the Pest Dârülfünûn Abdüllatif Effendi, Director of the Turkish-Hungarian School Doctor Golai, Doctor of Oriental Studies Mei Saroş, and Hüseyin Arif Effendi on behalf of the Ottoman delegation of Pest

256. Usta 2006: vr. 24b
257. Molnár 1973: 27
258. Yılmaz 2015c: 147-149

◆ 16 Kasım 1913'te Türbek Kilisesi'ne asılan Türkçe-Macarca kitabenin açılış töreninde konuşma yapan Ahmed Hikmet Bey (Tolnai Világlapja'dan)

◆ Ahmed Hikmet Bey speaking at the opening ceremony of the Turkish-Hungarian inscription hung in the Türbek Church on November 16, 1913 (from Tolnai Világlapja)

◆ Türbek Kilisesi'nde asılı Türkçe-Macarca kitâbe (2015)

Hüve'l-hayyül ve'l-bâkî
Sigetvar'ın esnâ-yı fethinde dokuz yüz yetmiş dört senesi Saferinin yirmi ikisinde irtihâl-i dâr-ı bekâ buyuran mağfûr Kānûnî Sultan Süleyman Han Gazî hazretlerinin kalb-i hümâyunlarıyla ciğer ve bağırsakları vaktiyle türbe olan bu mahalle defn edilmişdir, rahmetullahi aleyh Peşte Başşehbenderi Ahmed Hikmet Bey'in zemân-ı idâresinde konmuştur. Sene-i hicriyye 1331 [1913]

◆ Turkish-Hungarian inscription hanging in the Türbek Church (2015):
Hüve'l-hayyülve'l-bâkî
Upon the death during the conquest of Sigetvar, in Safer of year 974, on the 22nd, of the grieved Kānûnî Sultan Süleyman Han, his liver and intestines were buried in this neighborhood, which is under the administration of the Chief Consul of Pest, Ahmed Hikmet Bey. Hijri 1331 (1913)

◆ Sigetvar Üzüm Tepesi'ndeki kazı sonrası ortaya çıkan Türbe Palankası'ndaki yapı temellerinin krokisi (Peker vd. 2019: 145)

◆ Sketch of the building foundations of the Türbe Palanka, unearthed after an excavation at Sigetvar's Üzüm Tepesi (Peker vd. 2019: 145)

şan heyet Sigetvar'da coşkuyla karşılanmış, heyetin geçeceği sokaklar aydınlatılıp bayraklarla süslenmiştir. Törende Türk-Macar dostluğuna dair nutuklar okunmuş, yirmi arabalık kâfileyle Sigetvar'dan Türbek Kilisesi'ne gidilmiş, yedişer pare top atılarak levhanın üstündeki örtü indirilmek suretiyle açılış yapılmıştır[259].

Sultan Süleyman'ın unutulan türbesini tespit etmek amacıyla 2012 yılında, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ile Zigetvar Belediyesi arasında iki ülkenin ortak tarihini korumak hedefiyle bir protokol imzalanmış, Türk ve Macar ekipleri 2015-2017 yıllarında arkeolojik kazılar yürütmüşlerdir. 1971 - 1972 yıllarında Arkeolog Valéria Kováts tarafından Üzüm Tepesi'nde kazılarak gün yüzüne çıkartılan ve bir *Osmanlı kamu binası* olarak tanımlanıp o dönemde projenin iptali üzerine kazı tamamlanmadan buluntuların üzeri tekrar örtülen alan tekrar açılarak kazı çalışmalarına başlanmıştır. Bu kazılarda kıble yönünde, ana mekânları kare olan iki yapı -cami ve türbe- temelleri ile tekkenin ve palankanın izleri ve çok sayıda metal, seramik buluntular ortaya çıkartılmıştır. Bu tespitler, 1664'teki Pál Esterházy'nin planından bazı farklılıklar gösterse de cami, türbe ve tekkenin konumu itibarıyla uyuşmaktadır. 2017 yılından sonra kazı çalışması yapılmamıştır[260].

were greeted with enthusiasm by a delegation on the street, which was decorated with flags. Speeches on Turkish-Hungarian friendship were made at the ceremony, a group of twenty cars went to the Türbek Church from Sigetvar, and the opening was marked by firing seven cannonballs and removing the cover from the inscription[259].

In 2012, a protocol was signed between the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA) and the Zigetvar Municipality to locate the lost tomb of Sultan Süleyman, with the aim of preserving the common history of the two countries. Turkish and Hungarian teams carried out archaeological excavations in 2015-2017. The area excavated and unearthed on Üzüm Tepesi by archaeologist Valéria Kováts between 1971 and 1972 had been defined as an Ottoman public building, and after the cancellation of the project at that time, the area was re-covered before the excavation was completed. With the new project, excavations were started again. In these excavations, the foundations of two buildings with square main spaces - the mosque and the mausoleum - in the direction of the qibla, traces of the lodge and the palanka, and many metal and ceramic pieces were unearthed. Although these identifications show some differences from Pál Esterházy's plan of 1664, they are in general agreement with the location of the mosque, mausoleum, and lodge. No excavation work has been carried out since 2017[260].

259. BOA-HR.İD, 1673/44, 21 Teşrîn-i Sânî (Kasım) 1913; Yılmaz 2015c: 149
260. Peker vd. 2019: 144-146

◆ Sigetvar Üzüm Tepesi'ndeki kazı sonrası ortaya çıkan Türbe Palankası'ndaki yapı temelleri (Peker vd. 2019: 144)

◆ The building foundations of the Türbe Palanka, unearthed after excavations on Sigetvar's Üzüm Tepesi [tekke: lodge; cami: mosque; türbe: tomb; hendek: moat] (Peker et al. 2019: 144)

Sigetvar Türk Mezarlığı: 1913'te Sigetvar'a gelen Başşehbender Fahreddin Bey, Türbek Kilisesi ile şehir arasında *Türk Mezarlığı – Török Temetö* olarak bilinen şehitlikten bahsetmektedir. Tarlaların ortasında yer alan bu mezarlıkta, Sigetvar Seferi'nde şehit olan askerlerin defnedildiğini bildiren Fahreddin Bey, Macarlar'ın da bu kabristanı ziraate açmayıp koruyup hürmet etmelerini takdirle bildirmektedir. Başşehbender'in bildirdiği bu alan şehrin eski haritalarında da işâretlenmiştir. Günümüzde hiç biz izin kalmadığı Türk Mezarlığı, Sigetvar'ın 3 km kuzeydoğusunda, Türbek Kilisesi'nin batısında, Macar Türk Dostluk Parkı'nın güneyinde tarlalar arasında yer almaktadır[261].

Sigetvar Turkish Cemetery: Chief Consul Fahreddin Bey, who came to Sigetvar in 1913, talked about the martyrs' graveyard known as the Turkish Cemetery or Török Temetö, between the Türbek Church and the city. Fahreddin Bey, who stated that the soldiers who were martyred in the Sigetvar Expedition were buried in this cemetery, located in the middle of the fields, appreciated that the Hungarians did not dig up the cemetery for agriculture but rather protected it and showed respect. This area reported by the Chief Consul was also marked on old maps of the city. The Turkish Cemetery, no trace of which remains today, is located 3 km northeast of Sigetvar, west of the Türbek Church, among the fields to the south of the Hungarian-Turkish Friendship Park[261].

261. Yılmaz 2015c: 83

◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

Macar - Türk Dostluk Parkı: Macar - Türk Dostluk Parkı, Sigetvar'da vefât eden Kānûnî Sultan Süleyman'ın doğumunun 500. yılı hâtırasına 1994'te Türkiye Cumhuriyeti tarafından yaptırılmış, 2016'da TİKA tarafından yenilenmiştir. Park, şehrin 3 km kuzeydoğusunda Türbek Kilisesi'ne yakın bir mevkîde yer almaktadır. Parkta, Sultan Süleyman'ın makam türbesi, Türk Çeşmesi ve Sultan Süleyman ile Zrinyi Mikloş'un heykelleri yer almaktadır[262].

❖

Sinan Ağa[263], Yakup Ağa[264], Şeyh Kasım ve Ali Dede[265] de Sigetvar'da medfûn olup kabirleri günümüze ulaşmamıştır.

Hungarian-Turkish Friendship Park: The Hungarian-Turkish Friendship Park was built by the Republic of Türkiye in 1994 to commemorate the 500th anniversary of the birth of Süleyman the Magnificent, who died in Sigetvar, and it was renovated by TİKA in 2016. The park is located 3 km northeast of the city, close to the Türbek Church. A symbolic tomb for Sultan Süleyman, the Turkish Fountain, and statues of Sultan Süleyman and Miklós Zrínyi are in the park[262].

❖

Sinan Ağa[263], Yakup Ağa[264], and Sheikh Kasım Ali Dede[265] were buried in Sigetvar, although their graves have not survived to the present day.

262. Yılmaz 2015c: 83

263. Yetişerek hazinedar-ı şehriyârî oldu. 1566'da Sigetvar'da vefat etti.
He grew up to become a treasurer. He died in Sigetvar in 1566.
Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1509

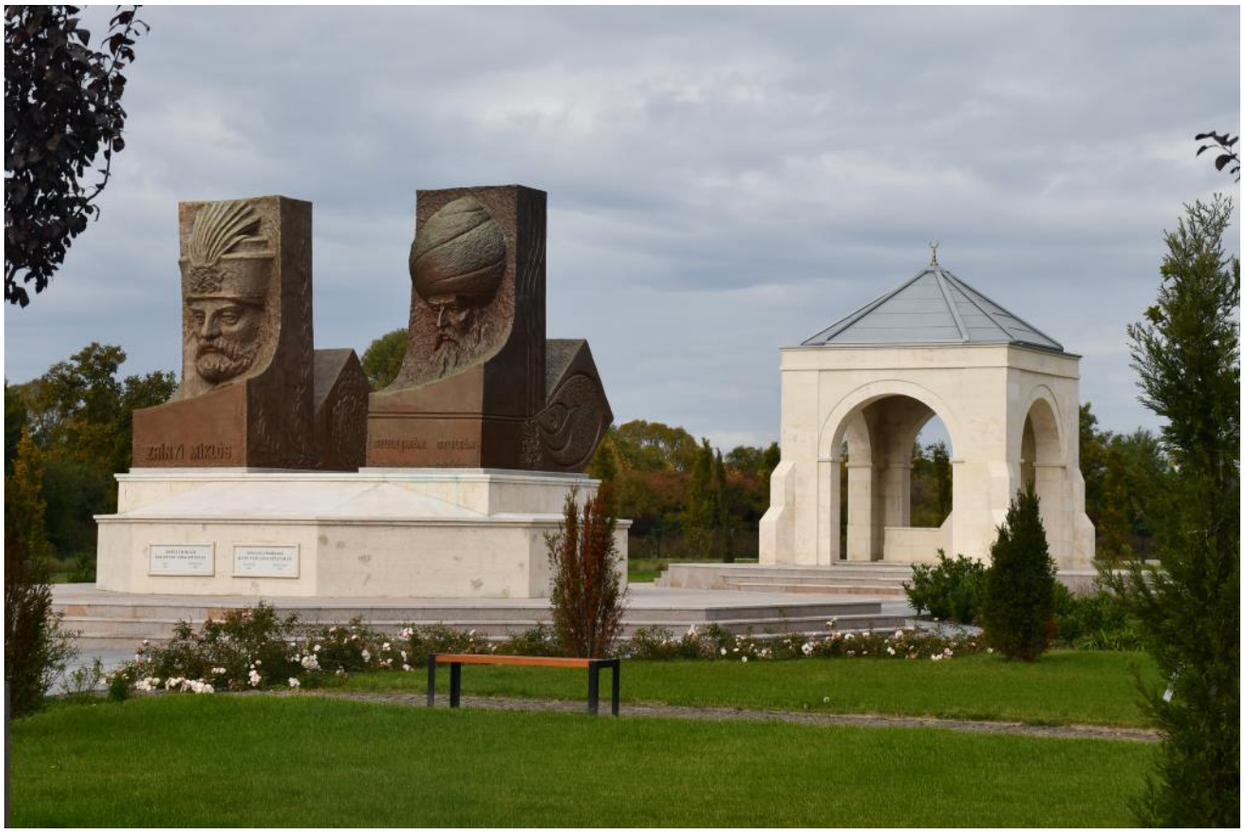
264. Kapuağası iken Sigetvar'ın fethinden sonra ordu henüz kaleden ayrılmadan vefât etmiştir.
He passed away after the conquest of Sigetvar while he was Chief Clerk, before the army left the castle.
Nüzhet-i Esrâr, varak 99a.

265. Şeyh Kasım, Sigetvar'ın fethine katılıp kuşatma sırasında şehit olmuş ve buraya defnedilmiştir. Türbe Şeyhi olarak bilinen Sigetvar Halveti Tekkesi Şeyhi Ali Dede de yanına defnedilmiştir.
Sheikh Kasım participated in the conquest of Sigetvar and was martyred during the siege and buried there. Ali Dede, Sheikh of the Sigetvar
Peçevî Tarihi 2/220

◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı'nda Sultan Süleyman Makam Türbesi (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Sultan Süleyman's symbolic tomb in the Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı'nda Türk Çeşmesi (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Turkish Fountain in the Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

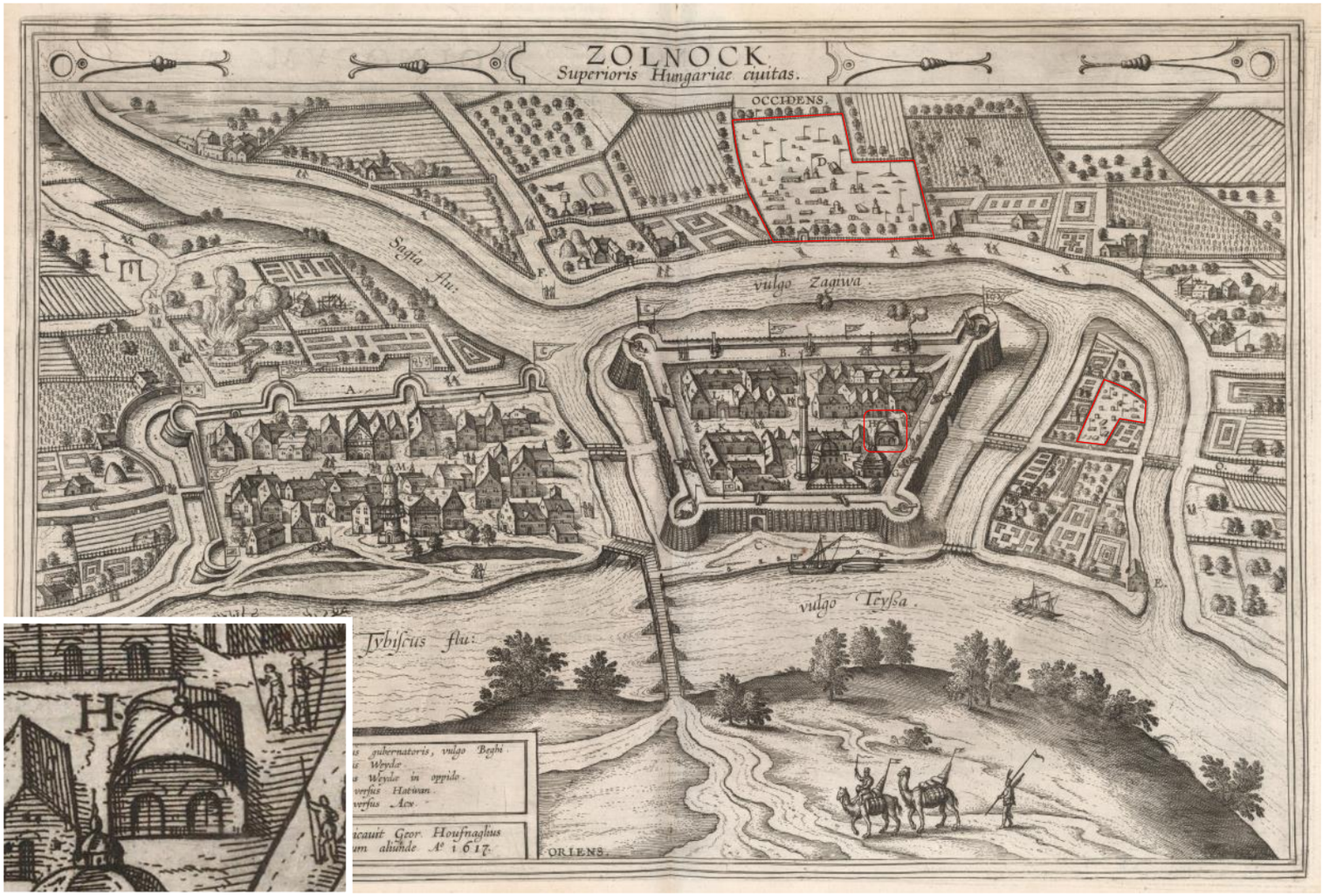
◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı'nda Sultan Süleyman Makam Türbesi (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Sultan Süleyman's symbolic tomb in the Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

◆ Sigetvar Macar – Türk Dostluk Parkı'nda bilgi levhası (2016, Fotoğraf: Özgür Sevim)

◆ Information plate in the Sigetvar Hungarian-Turkish Friendship Park (2016, Photo: Özgür Sevim)

◆ 1617 târihli Solnok gravüründe şehitlikler ve Memi Baba Türbesi (HG-31)
◆ Martyrs' Cemeteries at Solnok (from Braun-Hogenberg's 1617 engraving of Solnok, HG-31)

◆ Memi Baba Türbesi restitüsyonu
◆ The restitution of Memi Baba's Tomb

SOLNOK (Szolnok - Macaristan)

SOLNOK (Szolnok - Hungary)

Evliyâ Çelebi, Solnok'ta sayı kısmını boş bırakarak (---) derviş tekkesi bulunduğunu bildirmektedir[266].

Memi Baba Türbesi: Bektaşî Memi Baba Türbesi'nin, Solnok'ta köprü yakınında yer aldığı bilinmektedir[267]. 1617 târihli gravürde çizilen köprü yakınındaki kubbeli yapı, bu türbe olmalıdır.

Solnok Şehitlikleri: Şehitliğin birisi, kalenin yanında, Tisa ve Zakova nehirleriyle çevrelenmiş Ada Bağı denilen bölgede yer alıyordu. Diğer şehitlik ise, Zakova nehrinin karşısına idi. Her iki şehitlik arasında köprü bulunuyordu[268]. Braun – Hogenberg'in 1617 târihli Solnok gravüründe Evliyâ Çelebi'nin bildirdiği bu şehitlikler görülmektedir.

Evliyâ Çelebi states that there was a dervish lodge (---) in Solnok, leaving the number blank[266].

Memi Baba's Tomb: Bektashi Memi Baba's Tomb was located near the fountain bridge over the Tisa River[267].

Solnok Martyrs' Cemeteries: One of the martyrs' cemeteries was located next to the castle, in the area called Ada Bağı, surrounded by the Tisa and Zakova Rivers. The other martyrs' cemetery was across the Zakova River. There was a bridge between the two martyrs' cemeteries[268]. These martyrs' cemeteries reported by Evliyâ Çelebi can be seen in Braun-Hogenberg's 1617 engraving of Solnok.

266. Evliyâ Çelebi 7/303
267. Sudár 2008: 237-238
268. Evliyâ Çelebi 7/304

SOMBOR (Zombor - Sırbistan)

SOMBOR (Zombor - Serbia)

Segedin Sancağı'na bağlı Sombor'un taşra varoşunda iki tekke ile *Şaban Baba*, *Hümam Dede* ve *İmam Efendi* ziyaret yerleri bulunuyordu[269].

There were two lodges and places of visitation dedicated to Şaban Baba, Hümam Dede, and İmam Effendi in the provincial suburb of Sombor, which was connected to the Segedin Sanjak[269].

ŞİKLOŞ (Siklós - Macaristan)

SIKLOS (Siklós - Hungary)

Şikloş'un taşra varoşunda üç tekke bulunuyordu[270].

There were three lodges in the provincial suburb of Siklos[270].

ŞİMENTORNA (Simontornya - Macaristan)

ŞİMENTORNA (Simontornya - Hungary)

Evliyâ Çelebi'nin ismini zikretmeden bir tekke bulunduğunu bildirdiği[271] Şimentorna'da bir de Türk mezarlığı vardı. Günümüzde hiçbir iz kalmayan bu mezarlık, *Temető* Sokağı ile bugünkü *Szarvas* Sokağı arasında kalan alanda yer alıyordu. Türk hakimiyetinin sona erdiği 1686'dan itibaren kaledeki Türk izleri hızla silinmiş, Türk mezarlığı da ortadan kaldırılmıştı. Tarihçi István Kiss'e göre günümüzdeki *Temető* utca (Mezarlık Sokağı) ismini Türk Mezarlığı'nda almaktaydı. 2019 yılı sonunda Şimentorna Kalesi'nin kuzeydoğusunda yapılan kazılarda Türk dönemine ait tüfek, bilezik gibi eşyalarla birlikte birkaç mezar taşı bulunmuştur[272]. Bu mezar taşları Macaristan'ın her tarafından görülen kireç taşından yontulmuş kitabesi bulunmayan sarıklı taşlardır.

There was also a Turkish cemetery in Şimentorna, where Evliyâ Çelebi reports[271] that there was a dervish lodge without mentioning its name. This cemetery, of which no trace remains today, was located in the area between Temető Street and today's Szarvas Street. From 1686, when the Turkish domination ended, the traces of Turks in the castle were quickly erased and the Turkish cemetery was destroyed. According to historian István Kiss, today's Temető utca (Cemetery Street) was named after the Turkish cemetery. At the end of 2019, during the excavations in the northeast of Şimentorna Castle, a few tombstones were found along with items such as rifles and bracelets from the Turkish period[272]. These tombstones are turbaned stones with no inscriptions carved from limestone as seen all over Hungary.

Yetmiş Kuruş Dede: Şimentorna Kalesi'nin ağasıyken Sultan Mehmed ile Eğri seferine katılmış ve Evliyâ Çelebi'nin ifâdesiyle ricalü'l-gayb askeri içinde kalarak savaşmıştı. Seyyah Yetmiş Kuruş Dede'ye dâir şu bilgileri vermektedir[273]:

Yetmiş Kuruş Dede: While he was the agha of Şimentorna Castle, he participated in the Eger campaign with Sultan Mehmed and, as Evliyâ Çelebi says, he fought in the army of the unseen sacred men (*ricalü'l-gayb*). The traveler gives the following information about Yetmiş Kuruş Dede[273]:

> *"Fetihten sonra tabur cengini açıkladığı için yedi sene dilsiz olup yedi yıl sonra yetmiş kuruş sözünden başka bir söz bilmez ve yetmiş kuruş diye feryat edip*

> *"After the conquest, because the battalion declared its war, he would be mute for seven years, and after seven years he would not utter anything other than the words*

269. Evliyâ Çelebi 7/309-310
270. Evliyâ Çelebi 6/655
271. Evliyâ Çelebi 7/44
272. K. Németh 2020
273. Evliyâ Çelebi 1/345

gezerdi. Yine serhadlı gibi kısa dolama giyer, yetmiş kuruş diyerek gezerdi. Ancak gariptir ki Unkapanı semtinin çamuru İstanbul'da ünlüdür. O bol çamur içinde ve o kışta gezerken pabucunun üzerine değil ökçesinde bir zerre çamur bulunmazdı, ta bu derece temiz gezer, beş vakit namazı cemaatle kılardı. Sultan Murad'a "Yedi günde Revan'ı fethedersin, ancak yine verirsin" diye Revan'ın fethedileceği müjdesini vermişti. Murad Han İstanbul'a gelirken Yetmiş Kuruş yetmişe yetmiş iken ahiret hesabını görüp Zeyrekbaşı'nda Çivizâde kabristanında Kaymakam Bayram Paşa buyruğuyla gömüldü. Merhum efendimiz Melek Ahmed Paşa, Sultan Murad ağzından anlatır. Murad Han birkaç kere "Her zaman ordu içinde Yetmiş Kuruş'un sesini duyarım, görün ordu içinde hangi çadırda kalıyor" diye sorarmış. O ise İstanbul'da "Vardı Murad yetmiş kuruşa aldı, Murad yetmiş kuruşa verdi" diye çağırıp serseri gezmede idi."

'seventy [yetmiş] kuruş' and would wander around shouting 'seventy kuruş.' Again, he would dress like a border guard and say 'seventy kuruş.' However strangely, the mud of the Unkapanı district is famous in İstanbul. While he was walking around in a lot of mud during that winter, not a speck of mud was found on his shoes or even heels, and he attended the ritual prayers five times per day with the community. He gave the good news that Revan would be conquered by saying, 'You will conquer Revan in one day, but you will lose it again.' While Murad Han was coming to İstanbul, he entered the hereafter and was buried in Zeyrekbaşı in the Çivizâde cemetery on the order of Governor Bayram Pasha. Our late master Melek Ahmed Pasha repeats it from the mouth of Sultan Murad. Murad Han would say several times, 'I always hear the voice of Yetmiş Kuruş in the army. I would ask which tent he was staying in.' He would be roaming İstanbul saying 'Murad came and took seventy kuruş, Murad gave it for seventy kuruş…"

ŞİNOVA (Dunacsún / Čunovo, Slovakya)

ŞİNOVA (Dunacsún / Čunovo, Slovakia)

Kasım Voyvoda Şehitliği: Evliyâ Çelebi, Viyana seyahati dönüşünde Tuna nehri kenarındaki Şinova Kalesi'ne uğramış ve burada konaklamıştır. Sultan Süleyman döneminde Şinova Kalesi'nin Kasım Voyvoda tarafından kuşatıldığını ancak fethedilemediğini bildiren seyyah buradaki şehitlik hakkında şu bilgileri vermektedir[274]:

"Kalenin doğu tarafında bir yeşillik ovada Kasım Voyvoda cenginde şehit olanlardan 40 yerde yığın yığın mezarlıkları ziyaret ettik. Kafirlerin sözlerine göre, "Burada 12 bin Türk askeri yatar" dediler, ama her yığında tunçtan birer alamet yapmışlar. Mesela 10 yığında tunçtan insan şekilleri, bir yığın üzerinde tunçtan at şekli, birinde kılıç, birinde kalkan, birinde tüfenk, birinde okluk var. Kısacası bütün

Kasım Voyvoda Martyrs' Cemetery: Evliyâ Çelebi stopped at Şinova Castle on the banks of the Danube on his return from Vienna and stayed here. The traveler, who stated that Şinova Castle was besieged by Kasım Voyvoda during the reign of Sultan Süleyman but could not be conquered, gives the following information about the martyrs' cemetery there[274]:

"On the east side of the castle, on a green plain, we visited cemeteries of those who were martyred in the Kasım Voyvoda war in 40 places. According to the words of the infidels, they said, 'There are 12,000 Turkish soldiers lying here,' and they made a bronze mark on each pile. For example, there were 10 piles of bronze human figures, one pile of bronze horse shapes, one has a sword, one has a sword, one has a shield,

274. Evliyâ Çelebi 7/289-290

şehitlerin atlarını da kırmışlardır. Asla bir silahlarına el koymayıp bütün şehitlerin silahlarını birer yere gömüp üzerlerine birer yığın toprak yığmışlar, üzerlerine her silaha göre tunçtan birer alâmet etmişlerdir. Bütün şehitlerin çevresine kale ve tabur hendeği gibi hendek kazmışlar, asla bir hayvan girip şehitleri çiğneyemezler. Hâlâ kudretten bütün şehitlerin üzerinde güller, reyhanlar, sümbüller ve çiçekler biter ki kokusu insanın beynini kokulandırır. Bu ziyaret yerinin ortasında bir mermer direk üzerine bir kılıç konmuş, yani biz bu ölüleri kılıç ile kırdık demektir. Kendilerinin anlattıklarına göre, "Her sene Kasım günleri olduğunda bu Kasım Voyvoda askerleri üzerine bir hay huy Allah Allah deyip o gece gökten alaca alaca nur yağar" diye kefereler tanıklık ettiler. Hamdolsun hepsini ziyaret edip ruhaniyetlerinden istimdad talep ettik."

one has a rifle, and one has an arrowhead. In short, they also broke the horses of all martyrs. They never confiscated any of their weapons; they buried the weapons of all martyrs in one place and covered them with earth, and made a bronze mark for each weapon. They dug a ditch like a fortress and a battalion ditch around all the martyrs, so animals could never enter and devour the martyrs. Roses, basil, hyacinths, and other flowers still bloom over all the martyrs and their strong scent infiltrates the brain. A sword was placed on a marble pillar in the middle of this pilgrimage site, which means 'we broke these dead with a sword.' According to their own accounts, 'This November, like every year in the days of November, Voyvoda's soldiers say, 'Allah Allah,' and in the night, a dim light rains down from the sky, testifying.' Thankfully, we visited all of [the martyrs] and asked for help from their spirits."

TEPEDELEN (Macaristan)

TEPEDELEN (Hungary)

Baldaken Türbe: Peçevî İbrâhim Efendi, Estergon kuşatması sırasında vire görüşmelerinin Tepedelen'de Estergon beyine ait, etrafı duvarla çevrili, dört mermer direkli açık türbede yapıldığını bildirmektedir[275].

Baldaken Tomb: Peçevi İbrâhim Efendi reports that during the siege of Esztergom, talks of *vire* or exchanges were held in Tepedelen at the Open (Baldaken) Tomb of Esztergom, surrounded by walls and four marble pillars[275].

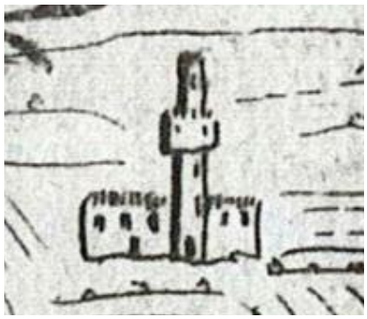
TIMIŞVAR (Temesvár - Romanya)

TIMIŞVAR (Temesvár - Romania)

Baba Hüseyin Tekkesi ve Türbesi: Vakıf kayıtlarında *Türbe-i Baba Hüseyin der Tımışvar* olarak zikredilmiştir[276]. 1591'den önce kurulan tekke, *Halvetî-Sümbülî* Tekkesi olup, Veli Dede (1591-92), Bâlî Dede (1602-03) ve Mustafa Dede'nin (1619-20) isimleri kayıtlıdır. Tekke, 1716 târihli iki gravürde şehrin dışında çizilmiştir[277]. Tımışvar'ın 1652-53 târihli Şeriye Sicili'nde *Veli Dede Vakfı* adıyla bir kayıt da bulunmaktadır[278]. Ayrıca *Silsilenâme-i Sûfiyye*'de Pîr Müslihuddin

Baba Hüseyin Lodge and Tomb: It is mentioned as *Türbe-i Baba Hüseyin der Tımışvar* in the records of the foundation[276]. The Halvetî-Sümbülî lodge was established before 1581 and registered in the names of Veli Dede (1591-92), Bâlî Dede (1602-03), and Mustafa Dede (1619-20). The lodge was drawn outside the city in two engravings dated 1716[277]. There is also a record under the name of the Veli Dede Foundation in Tımışvar's Şeriye Register dated 1652-53[278]. In addition, Sheikh Veli Dede Tamişvarî (994/1585-86) and Sheikh

275. Târih-i Peçevî 2/182
276. Ev. K.K. 758/91, Ayverdi 2000: 1/61
277. Sudár 2013: 90-91
278. Bıyık 2015: 245

◆ 1716 tarihli gravürlerde Baba Hüseyin Tekkesi (Sudár, 2013, s.90-91)

◆ Baba Hüseyin Lodge in a 1716 engraving (Sudár, 2013, pp. 90-91)

Serâyî Dimitrofçavî'nin (982/1574-75) halifesi Şeyh Velî Dede Tamişvarî (994/1585-86) ile Şeyh Mustafa Tamişvarî (1029/1619-20) kayıtlıdır[279].

Celvetî Tekkesi: Tımışvar'ın Nasuh Paşa Mahallesi'nde Celvetî Şeyhi İbrahim Efendi Câmii yer alıyordu. Şeyh Efendi, 1116/1714'te câmiye bitişik bir odayı zâviye, bir odayı da tarikat fukarâsı için vakfetmiştir. Zâviyenin karşısında avlu içinde müezzin evi, mutfak ve müştemilat binâları bulunuyordu (*VGMA 623/184/182, Vakfiyenin transkripsiyonu için bkz. Ek-II*).

Mustafa Paşa Zâviyesi ve Türbe: VGMA'da 1223 numaralı Rumeli Mahlût Defteri'nde 3 ayrı hurûfat kaydı bulunmaktadır.

Mustafa Tamişvarî (1029/1619-20), the imam (halife) of Pir Müslihuddin Serâyî Dimitrofçavi (982/1574-75), are registered in the *Silsilenâme-i Sûfiyye*[279].

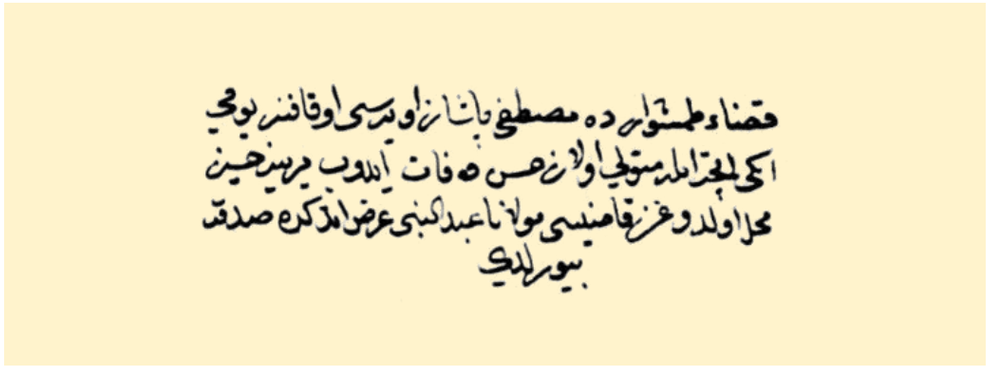
Celvetî Lodge: The Celvetî Şeyhi İbrahim Efendi Mosque was located in the Nasuh Pasha district of Tımışvar. Sheikh İbrahim Effendi donated a room adjacent to the mosque to a lodge and a room to the poor of the order in 1116/1714. There was a muezzin's house, a kitchen, and outbuildings in the courtyard opposite the lodge (*VGMA 623/184/182*; for the transcription of the charter, see Addendum II).

Mustafa Pasha Lodge and Tomb: There are three separate textual records in Mahlût Book of Rumelia number 1223 in the VGMA.

◆ VGMA 1223/10
(15 Rebiülâhir 995 / 25 Mart 1587)

◆ VGMA 1223/10
(15 Rebiülâhir 995 / March 25, 1587)

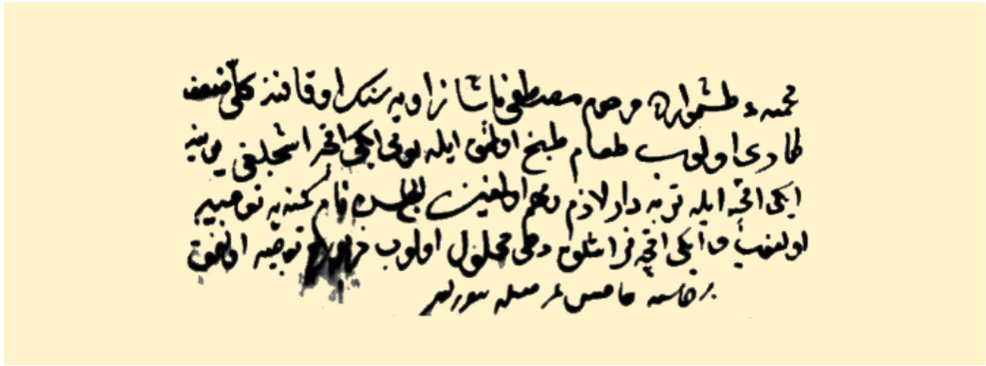
"Kazâ-i Tımışvar'da Mustafa Paşa Zâviyesi evkâfına yevmî iki akça ile mütevellî olan Hasan vefât idüb yirine Hüseyin mahal olduğın kadısı Mevlânâ Abdülbenîye arz oldukda sadaka buyruldu."

◆ VGMA 1223/233
(17 Ramazan 995 - 21 Ağustos 1587)

◆ VGMA 1223/233
(17 Ramazan 995 - August 21, 1587)

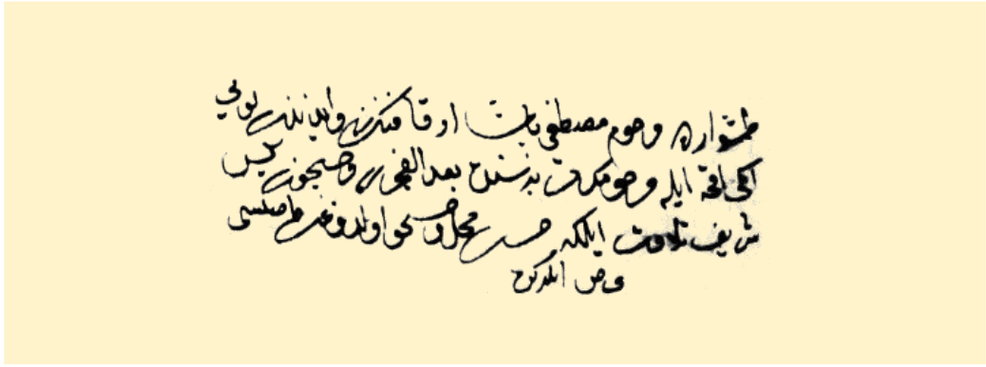
"Mühimme-i Tımışvar'da merhûm Mustafa Paşa Zâviyesi'nin evkâfına külli menfaat târî olub taâm tab' olunmak ile aşçılığı yerine iki akça ile türbedar lazım ve mühim olmağın Hasan nam kimesneye tevci olunup ve iki akça ferraşlık dahî mahlûl olub mezbura tevci olunmak ricasına kadısı arzıyla buyruldu"

◆ VGMA 1223/272
(3 Zilkâde 995 - 5 Ekim 1587)

◆ VGMA 1223/272
(3 Zilkâde 995 - October 5, 1587)

"Tımışvar'da merhûm Mustafa Paşa Evkâfı'nın zâviyesine …. yevmi iki akça ile merhûmun türbesinde bad-el fecrde rûhiçün Yâsin-i Şerîf tilâvet eylemeğe Recebin mahal ve müstehal olduğu kadısı arz eyledikte"

279. Usta 2006: vr. 24b

◆ 1663'te Tımışvar (e ile işâretlenen Seydî Ahmet Paşa Câmii, H. Ottendorf'un 1663 târihli Tımışvar gravüründen ayrıntı, HG-32)

◆ Tımışvar in 1663 (Seydî Ahmet Pasha Mosque is marked with an e in this detail from H. Ottendorf's 1663 engraving of Tımışvar, HG-32)

Seydî Ahmet Paşa Türbesi: Mehmed Süreyya Bey, Tımışvar'da şehit olan Mustafa Paşa'nın[280], Seydî Ahmet Paşa Türbesi'ne defnedildiğini bildirmektedir[281]. Evliyâ Çelebi, Seydî Ahmet Paşa Câmii'nin horoz kapısı dışında kale hendeği kenarında olduğunu bildirip H.1070 / M.1659 târihli kitâbe metnini vermiştir[282]. Seydî Ahmet Paşa'nın türbesi, câmisinin yanında olmalıdır.

Câmi-i Kebîr Mahallesi Zâviyesi: Câmi-i Kebîr Mahallesi'nde yer alan bu zâviye, Tımışvar'ın 1652-53 târihli Şeriye Sicili'nde *Zâviye Vakfı* adıyla kayıtlıdır[283].

Sofular Tekkesi: Çarşı içinde yer alan bu tekke, Tımışvar'ın 1652-53 târihli Şeriye Sicili'nde *Tekye-i Suhtegân* adıyla kayıtlıdır[284].

Şehitlik ve Şeyh Karabaş Ziyâreti: Vam Kapısı yakınlarında, Tımışvar Büyük Şehitliği'ndeydi[285].

Topçu Baba Zâviyesi: Yerini bilmediğimiz bu tekkede 1125/1713'te zâviyedar Selim Dede[286] vefât etmiş, vazifesi Ahmet Dede'ye verilmiştir[287].

❖

Çelebi İbrahim Paşa[288], Kalın Ali Paşa[289], Osman Paşa[290] ve Zülfikâr Efendi[291] Tımışvar'da defnolunmuş yöneticilerdir.

❖

Ömer Feridun Bey 1914'teki makâlesinde Tımışvar'da Turnacı İsmâil Ağa ile Uzun Mustafa Ağa'nın mezartaşlarını neşretmiştir[292].

Seydî Ahmet Pasha's Tomb: Mehmed Süreyya Bey reports that Mustafa Pasha[280], who was martyred in Tımışvar, was buried in Seydî Ahmet Pasha's Tomb[281]. Evliyâ Çelebi reports that the Seydî Ahmet Pasha Mosque was on the edge of the castle trench outside the Horoz Gate and he quotes the text of an inscription dated H. 1070/M. 1659[282]. Seydî Ahmet Pasha's Tomb must have been next to the mosque.

Câmi-i Kebîr Neighborhood Lodge: Located in the Câmi-i Kebîr district, this lodge was registered under the name of *Zâviye Vakfı* in Tımışvar's Şeriye Register of 1652-53[283].

Sofular Lodge: This lodge, located in the bazaar, was registered under the name *Tekye-i Suhtegân* in Tımışvar's Şeriye Register of 1652-53[284].

Martyrs' Cemetery and Sheikh Karabaş Place of Visitation: Near the Vam Gate, inside the Great Martyrs' Cemetery of Tımışvar[285].

Topçu Baba Lodge: Lodge keeper Selim Dede[286] passed away in this lodge, the location of which we do not know, in 1125/1713, and his duties were given to Ahmet Dede[287].

❖

Çelebi İbrahim Pasha[288], Kalın Ali Pasha[289], Osman Pasha[290], and Zülfikar Effendi[291] were administrators who were buried in Tımışvar.

❖

Ömer Feridun Bey published the tombstones of Turnacı İsmail Ağa and Uzun Mustafa Ağa in Tımışvar in his article in 1914[292].

280. Elmas Mehmet Paşa'nın kardeşidir. 1695'te Tımışvar'da muhafazada bulunmak üzere vezirlik verilmiştir. Ertesi yıl harpte yaralanmış ve o sene içinde şehit olmuştur. Cenazesi Tımışvar'a nakledilerek Seydi Ahmet Paşa Türbesi'ne defnedilmiştir. Tedbirli ve gayretli olarak bilinen paşanın oğlu İsmail Bey'dir.
He was the brother of Elmas Mehmet Pasha. In 1695, he was given a vizirate to be a guardian of Tımışvar. The following year, he suffered a fatal wound in the war and was martyred. His body was transferred to Tımışvar and buried in Seydî Ahmet Pasha's Tomb. His son, İsmail Bey, was known to be cautious and diligent.
Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1184
281. Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1184
282. Evliyâ Çelebi 5/536
283. Bıyık 2015: 245
284. Bıyık 2015: 245
285. Evliyâ Çelebi 5/538
286. Evliyâlar Ansiklopedisi 12/110
287. BOA C.EV. 513/25924
288. 1677'de Yeniçeri Ağası olup 1679'da vezirlik verilmiştir. Erzurum, Bağdat ve Şam Valiliği yapmış, 1687'de Tımışvar muhafızı olup kalede ahaliye eziyet etmesinden dolayı katledilmiştir.

◆ Tımışvar Müzesi'ndeki Türk mezar taşları (A. Gaşpar'dan)

◆ Turkish tombstones in Tımışvar Museum (from A. Gaşpar)

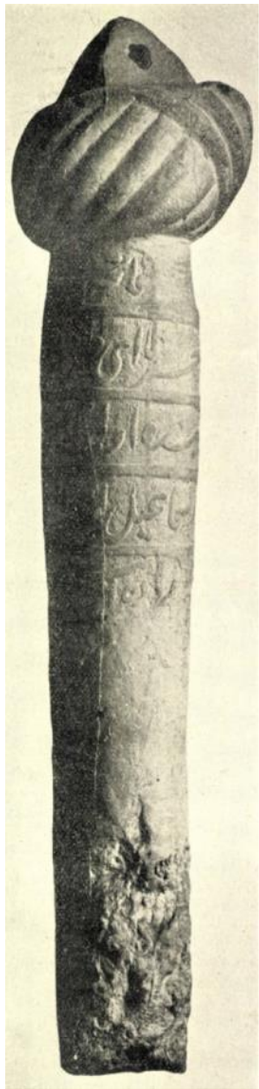
He became Janissary Agha in 1677 and was given a vizierate in 1679. He was the governor of Erzurum, Baghdad, and Damascus. He was a guard of Tımışvar in 1687 and was killed because he had mistreated the people in the castle.
Mehmed Süreyyâ 1996: 3/777

289. Rumeli pâyesiyle 1698'de Tımışvar nâzırı olmuş, ertesi yıl Tımışvar'da vefat etmiştir.
He became Minister of Tımışvar in 1698 with Rumeli ranking and passed away in Tımışvar the following year.
Mehmed Süreyyâ 1996: 1/288-289.

290. Seydîzâde Mehmed Paşa'nın kethüdâsıdır. 1684'te efendisinin şehâdetinde Tımışvar beylerbeyi olup Solnok Kalesi'ni fethetti. Birkaç yıl sonra hudutta vefat etmiştir.
He was a civil servant of Seydîzâde Mehmed Pasha. In 1684, after the martyrdom of Seydîzâde Mehmed Pasha, Osman Pasha became the governor of Tımışvar and conquered Solnok Castle. He died at the border a few years later.
Mehmed Süreyyâ 1996: 4/1299

291. 1667'de Çavuşbaşı olan Zülfikar Efendi, Rumeli Beylerbeyi pâyesiyle Almanya elçiliği yapmıştır. Ağustos 1696'da Tımışvar harbinde göğsünden kurşunla vurulup şehit olmuştur. Kardeşi Ali Paşa, oğlu Kara Osman Paşa, torunu Uzun İbrahim Bey'dir.
Zülfikar Effendi, who became Chief Sergeant in 1667, served as the ambassador in Germany with the rank of Governor of Rumelia. In August 1696, he was shot in the chest in the Battle of Tımışvar and martyred. His brother was Ali Pasha, his son was Kara Osman Pasha, and his grandson was Uzun İbrahim Bey.
Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1720

292. Ömer Feridun 1914: 29

◆ Tımışvar'da Turnacı İsmâil Ağa'nın mezar taşı: (Ömer Feridun 1914: 29)

◆ The gravestone of Turnacı İsmâil Ağa: (Ömer Feridun 1914: 29)

El-fâtihâ
Ben de oldun haksâr
İsmâil Ağa Turnacı
Sene 1110 [1698]

◆ Tımışvar'da Uzun Mustafa Ağa'nın mezar taşı: (Ömer Feridun 1914: 25)

◆ The gravestone of Uzun Mustafa Ağa: (Ömer Feridun 1914: 25)

El-fâtihâ
Hasan Ağa çırağı Uzun Mustafa Ağa
Saf küşâyı namver sâhib-i livâyı Hayderî
Eyledikçe azm-i meydân-ı gazâ evvel kadem
Pâyimâl olurdu küffârın güruh-u leşkeri
Server-i sâhib-i şecaat
Hüsrev-i şîr iktidâr
Rüstem-i meydân-ı savlet-u
Kahramân-ı Hayberî
İrisince irca'ı emrimiz nefâh -ı göğsüne
Rezmgâh içre elinden kopar mı zerrîn hançeri
……

TİTEL (Sırbistan)

TİTEL (Serbia)

Tisa Nehri'nın Tuna'ya karıştığı noktada yer alan Titel Kalesi'nde iki tekke bulunuyordu[293].

There were two lodges in the Titel Castle, located at the point where the Tisa River joins the Danube[293].

UYVAR (Érsekújvár / Nové Zámky - Slovakya)

UYVAR (Érsekújvár / Nové Zámky - Slovakia)

Halvetî Tekkesi: Uyvar'ın fethinden sonra, kale içinde kiliseden çevrilen Vâlide Câmii'nin avlusuna 50 odalı tekke ve medrese inşâ edildi. Uyvar Halvetî Tekkesi'nin kurucusu Estergon'daki Halvetî şeyhi Ali Efendi'dir[294].

Uyvar Şehitliği: Uyvar Kalesi'nde Ak Tabya üzerinde Ali Beşe ile alaybeyinin de medfun olduğu 27 şehidin yattığı bir kabristan bulunuyordu. Sührâb Mehmet Paşa, ziyâretgâh olan bu tabya üzerine bir ahşap köşk inşâ ettirmiştir. Kaledeki bu şehitlikten başka, içlerinde Kadızâde İbrahim Paşa, Hattat Osman ve Reisülküttab'ın da bulunduğu isimleri kaydedilmiş 2050 şehidin defnedildiği bir kabristan daha vardı. Uyvar'ın fethine katılan Evliyâ Çelebi, şehitlerin defnedilmesine şâhitlik etmiştir[295]:

> *"…bizim Kütahyalı Yazıcı Osman adında bir marifet erbabı ünlü hattat 40 adet Kelâm-ı İzzet yazmış idi, 20 gün önce idi ki memesi üstünden kurşun ile vurulup Hür şehit olmuştu. Metrisler yerinde mübarek naaşı esvabıyla bulunup 20 günden beri vücudu henüz taptaze iki elleri göğsünde şahadet parmağını kaldırmış bulunup hâlen kurşunun yarası yerinden al ve ala kan damla damla akmakta bulunup bütün gaziler gelip ziyaret ettiler. Hatta sadrazam da görüp "Bu Hür şehit binde birdir" deyip özellikle onun namazı ayrı kılındı. Hakir bu merhumu kilim içine koyup kanı akarak şehitler mezarlığında efendimiz Kadızade İbrahim Paşa'nın yanında esvabıyla defnettim. Allah rahmet eylesin."*

Halvetiyye'nin Şemsiyye kolunun Sivâsiyye şubesi kurucusu Abdülehad Nûri'ye intisab eden Mehmed Nazmî Efendi (Vefatı 1701), Uyvar seferi esnasında (1074/1663) orduya moral

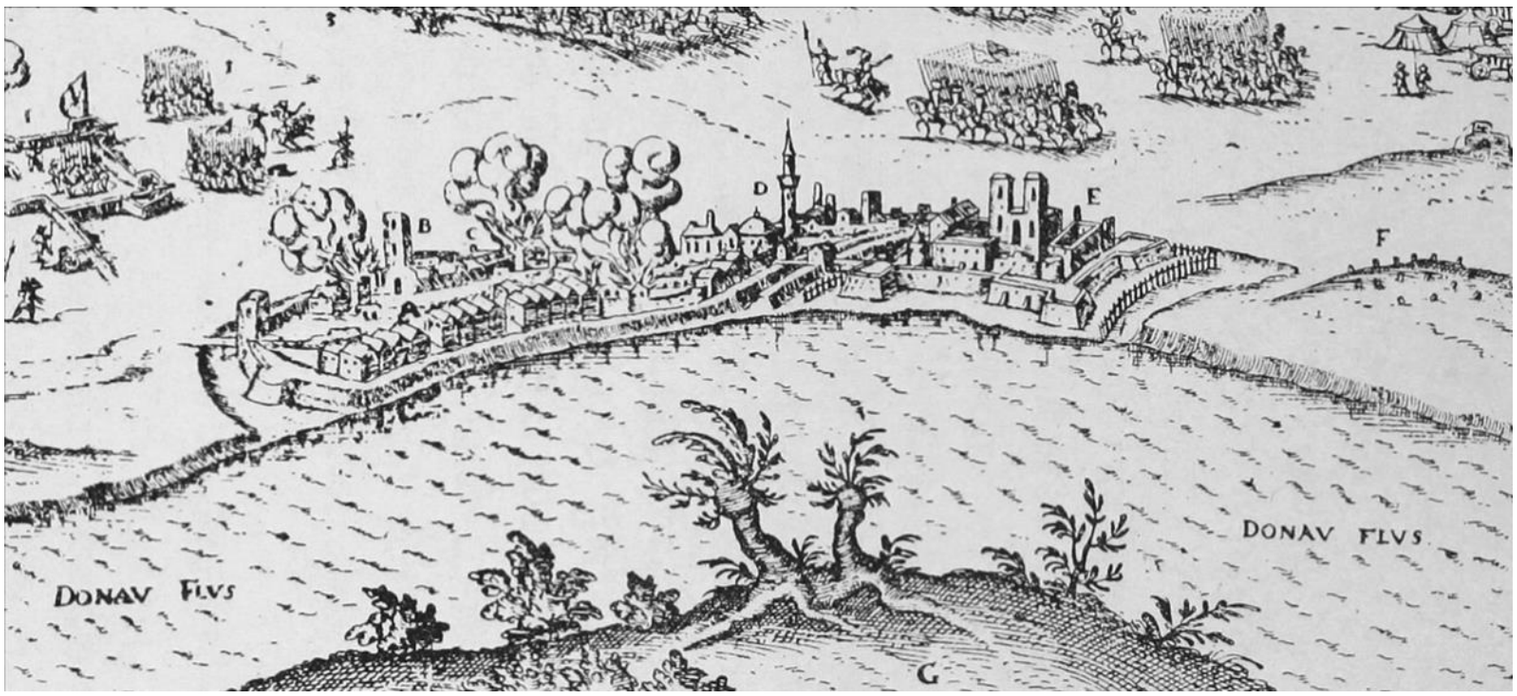
Halvetî Lodge: After the conquest of Uyvar, a 50-room lodge and madrasah were built in the courtyard of the Valide Mosque, which was transformed from a church inside the castle. The founder of the Uyvar Halveti Lodge was Ali Effendi, a Halveti sheikh in Esztergom[294].

Uyvar Martyrs' Cemetery: In the Uyvar Castle, at the White Bastion, there was a cemetery where 27 martyrs were buried, including Ali Beşe and his regiment. Sührâb Mehmet Pasha had a wooden pavilion built on this bastion, which was a visiting place. Apart from this martyrs' cemetery in the castle, there was another cemetery where 2,050 martyrs whose names were recorded, including Kadızâde İbrahim Pasha, the calligrapher Osman, and Reisülküttab, were buried. Evliyâ Çelebi, who participated in the conquest of Uyvar, witnessed the burial of the martyrs[295]:

> *"…Our famous calligrapher, Yazıcı Osman from Kütahya, wrote 40 Qur'ans (Kelâm-ı İzzet) 20 days ago when he was shot in the chest and martyred. All the veterans came and visited, as those in the trenches found his blessed body with his clothes on, his arms crossed over his chest with a lifted index finger, and his body still fresh after 20 days of dripping blood. The grand vizier saw the body and said, 'This free martyr is one in a thousand,' and prayers were recited separately for him. I wrapped the humble deceased in a rug and buried his bleeding body in the martyrs' cemetery next to our master Kadızade İbrahim Pasha, in his clothes. May he rest in peace."*

Mehmet Nazmî Effendi (died in 1701), who was the founder of the Sivâsiyye branch of the Şemsiyye order of the Halvetiyye, was brought as a sheikh of the army to give morale and encoura-

293. Evliyâ Çelebi 7/313
294. Evliyâ Çelebi 6/498
295. Evliyâ Çelebi 6/458-459

◆ Vaç (F) Türk Mezarlığı (1597, Anonim)

◆ Vác (F) Turkish Cemetery (1597, Anonymous)

verip cesaretlendirmek ve dinî bilgiler vermek üzere ordu şeyhliğine getirilip sefere katılmış ve kalenin fethinde bulunmuştur[296].

Kurd Paşa[297], Sührâb Mehmed Paşa[298] ve Şeyhoğlu Ali Paşa[299] Uyvar'da vefat eden yöneticilerdir.

gement to the army and religious information during the Uyvar campaign (1074/1663) and participated in the expedition that conquered the castle[296].

Kurd Pasha[297], Sührâb Mehmed Pasha[298], and Sheikhoğlu Ali Pasha[299] were administrators who passed away in Uyvar.

VAÇ (Vác - Macaristan)

VAÇ (Vác - Hungary)

Türk Mezarlığı: Şehre Tuna'nın karşı tarafından bakıldığında, kalenin sağında kalan bölge Türk Mezarlığı'ydı. 1593 târihli Vaç gravürlerinde de görülen bu mezarlık, günümüzde tamamen kaybolmuştur. Buradaki taşlardan biri şehirdeki müzede sergilenmektedir.

Turkish Cemetery: Looking at the city from the opposite side of the Danube, the area to the right of the castle was the Turkish Cemetery. This cemetery, which is also seen in the Vác engravings of 1593, has completely disappeared. One of the stones here is exhibited in the museum in the city.

VALKOVAR (Vukovár - Hırvatistan)

VALKOVAR (Vukovár - Croatia)

Gavsî Dede Zâviyesi: Valkovar'ın merkezinde Arslan Mahallesi'nde yer alıyordu. Tahrir Defteri'nde 2 dönümlük arazisi kayıtlıdır[300]. Tekkenin, Valkovar yakınlarındaki Bokovçi mezrasında zâviyedeki âyende ve revendeye sarf edil-

Gavsî Dede Zâviyesi: This was located in the center of Valkovar, in the Arslan neighborhood. Two acres of land were registered in the Deed Register[300]. The lodge had a field with thirty carts to be used for those who were coming and

296. Aksoy 2006: 460
297. 1664'te Uyvar muhafızı iken vefat etmiştir.
He died in 1664 while he was a guard of Uyvar.
Mehmed Süreyyâ 1996: 3/895
298. Sivas ve Bosna valiliğinden sonra 1688'de Uyvar valisi olan Mehmet Paşa 1669'da görevde iken vefat etmiştir.
Mehmed Pasha, who became governor of Uyvar in 1688 after being governor of Sivas and Bosnia, died in 1669 while he was on duty.
Mehmed Süreyyâ 1996: 5/1524
299. Eğri ve Rumeli Beylerbeyliği yapan Ali Paşa 1683'te Uyvar valisi olmuş, ertesi yıl vefat etmiştir.
Ali Pasha, who was governor of Eğri (Eger) and Rumelia, became governor of Uyvar in 1683 and died the following year.
Mehmed Süreyyâ 1996: 1/295
300. "*Zemin-i zâviye-i Gavsî Dede, dönüm: 2, resm-i tapu: 20, Mahalle-i Arslan*"

mek üzere otuz arabalık çayırı ve Tihalofçi karyesinde de bir değirmeni bulunuyordu[301].

Hindî Baba Tekkesi ve Türbesi: Valkovar varoşundaki köprünün yanında yer alıyordu. Mohaç seferine katılan Hindî Baba, fetihten sonra buraya tekkesini kurmuş, vefatından sonra da tekkeye defnedilmiştir. Tekkenin bulunduğu yerin Sultan Süleyman tarafından kendisine bağışlandığını bildiren Evliyâ Çelebi burada gördüğü rûyâsını da zikreder[302]:

"Bu köprünün karşı tarafı başında Rıdvan cenneti bahçesi gibi bağ, bahçe, gül-ü gülistan, kuşlu ve çimenli bir gezinti ve dinlenme yeri Al-i Abâ dergâhı, Hindî Baba Tekkesi, bir ulu sultandır. Tüm kara ve deniz gezginleri ve bütün gelen giden ziyaretçilerin konuk evleridir ki minnetsiz hanedir. Hakir de ayandan bir yere konmayıp bu dergâha yüz sürüp konuk olduk. Tüm yoksul erenleriyle can sohbetleri edip bir kebabı hora geçirip azizin ruhu için gülbâng-ı Nebî çekip azizin ruhu için bir Yâsîn-i şerif okuduk. Akşamdan sonra evrâdımızı okuyup istihare duasıyla muavvizeteyni (Felak ve ihlas sureleri) de okuyup yattık.

Hakirin doğru rüyasını bildirir: Derhâl rüyamda görürüm ki bir orta boylu Habeşî adam gelip selâm verdi. Bildim ki türbe sahibi Hindî Baba'dır. Selâmı aldığımda buyurdular ki, "İnşaallah oğul, sıhhatle varır gaza edersin ve esenlikle vatanına gelirsin, ama bir köleni ve 4 atını kâfir alıp sen kurtulursun, ama yine Allah sana ihsanlar edip Alman diyarında çok seyahat edersin" deyince hemen uykudan uyanıp yüreğim deprenip aklım başımdan gideyazdı.

"Ayâ ahvâlim neye vara, Allah'a emanet" deyip "Takdir edilen olur" deyip bütün işlerimi Allah'a ısmarlayıp dikkatli olup Hindî Baba ruhuna bir Fâtiha okuduk ve sabahleyin Hak rızası için bir kurban edip Hindî Baba Tekkesi'nde olan fukaralara kurbanı dağıttık, Dergâh'ta kabul ola.

Bu Hindî Baba, Süleyman Han ile Mihaç gazasında bile olup feth ü nusret olmuş, Lagoş Kral'm öleceğini ve yedi kralın

going from the lodge in the village of Bokovçi near Valkovar, and a mill in the village of Tihalofçi[301].

Hindî Baba Lodge and Tomb: This was located next to the bridge in the suburb of Valkovar. Hindî Baba, who participated in the Mohács expedition, founded the lodge here after the conquest and was buried in the lodge after his death. Evliyâ Çelebi, who states that the place where the lodge was located was donated by Sultan Süleyman, also mentions a dream he had here[302]:

"On the opposite side of this bridge, there is the Hindî Baba Lodge, a place like paradise, with a vineyard, a garden of roses and rosewoods, a promenade, and a resting place with birds and grass. It is the guesthouse for all travelers of land and sea, and all inbound and outbound visitors, a home that asks not for gratitude. We were also not put in a place of worship but were accommodated as guests of this dervish lodge. We chatted with all the poor saints, ate kebab, prayed for the saint's soul, and recited the Ya Sin surah. As evening fell, we performed dhikr and read the surahs Falaq and Ikhlas, sought goodness from Allah, and went to bed.

Here is the truthful dream I had: I immediately saw in my dream that an Abyssinian man of medium height came and greeted me. I knew it was the owner of the tomb, Hindî Baba. When I greeted him, he said, 'I hope, son, you will arrive in good health and return to your homeland in peace, and you will be saved, but one of your slaves and four horses will be grabbed by infidels. Yet you will be able to travel a lot in the German lands, but again, God will be pouring much on you.' I immediately woke up and my heart was depressed, I lost my mind.

'I wonder what will happen to my life; only Allah knows,' I said, and 'it will be appreciated,' I thought. Then, ordering all my works to Allah, I carefully read the al-Fatiha for the spirit of Hindî Baba and made a sacrifice in the morning for Allah's sake, and then distributed it to the poor in the lodge. May Allah accept it all.

This Hindî Baba helped Süleyman Han in the war in Mohács and gave the good news

301. "*Çayır-ı Dervişân-ı Zâviye-i Valkovar ki Mevlana Gavsî zapteder. Tahminen otuz arabalık çayır olup defter-i atîkte mukayyet bulunmağın geri âviye-i mezbûrede konan âyende ve revende mahsulü sarf olunmak üzere defter-i cedid-i hakânîde kaydolundu.*" McGowan 1983: 129, 136, 139

302. Evliyâ Çelebi 6/226-227

bozguna uğrayıp 200.000 kâfirin kırılacağını 70 gün evvel Süleyman Han'a müjdelemiş ve vakti saatiyle öyle gerçekleşmişti. Süleyman Han, fetihten sonra Hindî Baba'ya bu tekke yerini bağışlamıştır, orada yatmaktadır. Hayatta iken çok kerametleri görülmüştür. Sırrı aziz olsun."

to Süleyman Han 70 days in advance that King Lajos would die, seven kings would be defeated, and 200,000 infidels would be slayed, and that was what happened in his time. After the conquest, Süleyman Han donated this lodge to Hindî Baba, where he lies now. Many miracles were seen while he was alive. May his secret be holy."

VALPOVA (Valpovo - Hırvatistan)

VALPOVA (Valpovo - Croatia)

Valpova'da bir tekke yer alıyordu[303].

There was a lodge in Valpova[303].

VARAD (Nagyvárad / Oradea - Romanya)

VARAD (Nagyvárad / Oradea - Romania)

Varad'da iki tekke yer alıyordu[304].

There was a lodge in Varad[304].

VARADİN (Petrovaradin - Sırbistan)

VARADİN (Petrovaradin - Serbia)

Evliyâ Çelebi, kalenin aşağı varoşunda bir tekke yer aldığını bildirmektedir[305]. Seyyahın bildirdiği tekkeden başka şehrin dışında, Karlofça yolu üzerinde günümüzde kiliseye çevrilmiş olan bir tekke daha bulunmaktadır.

Tekke Kilisesi: Petrovaradin Kalesi'nin güneydoğusunda, Tuna nehrini gören hâkim bir tepede ismini bilmediğimiz eski bir tekke bulunmaktaydı. Kiliseye çevrilmiş olan bu tekkenin duvarında asılı olan levhadan öğrendiğimiz bilgiye göre; kilisenin yerinde Türk döneminde (1526-1687) inşâ edilmiş ahşap minâreli bir câmi bulunmaktaydı. 1687'de başlayan Avusturya işgalinde bu tekke, Cizvitler tarafından Hz. Meryem'e ithaf edilerek kiliseye çevrilmiştir. Câmi olarak zikredilen bu eser tekkenin semâhânesi olmalıdır. 1754 ve 1759'da onarılan kiliseye altar ve girişteki çan kulesi eklenmiştir. 1881 yılında mîmar Hermann Bolle'nin projesi-

Evliyâ Çelebi reports that there was a lodge in the lower suburb of the castle[305]. Apart from the lodge reported by the traveler, there was another lodge, which was converted into a church that remains today, on the road to Karlowitz, outside the city.

Tekke Church: There was an old lodge whose name we do not know to the southeast of the Petrovaradin Fortress on a dominant hill overlooking the Danube. According to the information we learned from a plate hanging on the wall of this building, which was converted into a church, there was a mosque with a wooden minaret built in the Turkish period (1526-1687) on the site of the church. During the occupation by Austria that started in 1687, this lodge was dedicated to the Virgin Mary by Jesuits and then converted into a church. This structure, which was mentioned as a mosque, must have been the *semahâne* of the lodge. An altar and bell tower at the entrance were added to the church, which was repaired in 1754 and

303. Evliyâ Çelebi 6/652
304. Evliyâ Çelebi 7/342
305. Evliyâ Çelebi 7/125

ne göre 17.000 Gulden (Forint) karşılığında kilise tekrar onarılmış; sunaklar ve heykeller yerleştirilmiş, yeni çanlar takılmıştır. Mevcut kilisenin kıble yönünde olduğu görülmektedir[306].

1759. In 1881, according to the project of the architect Hermann Bolle, the church was repaired again in exchange for 17,000 gulden (Forint); altars and statues were placed, and new bells were installed. The current church is in the direction of the qibla[306].

◆ Tekke Kilisesi'nin genel görünüşü (2019)

◆ General view of Tekke Church (2019)

VERSEÇ (Érsomlyó / Vršac - Sırbistan)

VERSEÇ (Érsomlyó / Vršac - Serbia)

Verseç Kalesi taşra varoşunda bir tekke bulunuyordu[307].

There was a lodge in the provincial suburb of Verseç Castle[307].

VİLAGOŞ (Világos / Şiria - Romanya)

VİLAGOŞ (Világos / Şiria - Romania)

Kale kapısı önünde *Şühedâ Ziyaretgâhı ve Kırklar Makamı* bulunuyordu[308].

In front of the castle gate, there was the Şüheda place of visitation and the *Kırklar Makamı*[308].

306. Yılmaz 2020b: 293-295
307. Evliyâ Çelebi 7/330
308. Evliyâ Çelebi 5/548

VİŞEGRAD (Visegrád - Macaristan)

VİŞEGRAD (Visegrád - Hungary)

Vişegrad'da iki tekke bulunuyordu[309].

There were two lodges in Vişegrad[309].

VİYANA (Viyana – Avusturya)

VİYANA (Vienna – Austria)

Çerkes Dayı: Evliyâ Çelebi, Kanuni Sultan Süleyman'ın I. Viyana kuşatmasında (1529) kuşatmanın kaldırıldığı sırada bir askerin tek başına Viyana'ya girdiğini ve kahramanca şehid olduğunu anlatır[310]:

> *"Hicretten sonra 935 (1529) tarihinde, o uğursuz senede Süleymân Han bu Beç kalesine gelip Sinan Paşa, Rüstem Paşa ve makbûl iken maktûl olan İbrahim Paşa kullarında lağımlar atılıp her taraftan yürüyüşler olup Çerkes meydanına kadar kâfirleri kıra kura kılıç vururlar, kale bedenlerinde ezanlar okurlar ve hisar içinde sayısız ganimet malları alırlar. Allahın hikmeti yürüyüşte askerin gerisi işlemeyip biraz gecikince kale içine giren gâzîlerden Dayı Çerkes namında bir şehbâz dilâver cenk etmekte iken atını ve kendisini kâfirler kurşunla vurup şehit ederler. Hâlâ Beç Kalesi içinde Çerkes meydanında Çerkes Gâzî bir kemer altında atıyla vücudu iskelet olmuş durur, daha çürümemiştir."*

Bu hâdiseden sonra Çerkes Dayı'nın şehid olduğu yer Çerkes Meydanı olarak anılmaya başlar. Çerkes Meydanı adı Osmanlı Türklerinde o kadar çok tutulmuştur ki 1683'teki II. Viyana kuşatması için hazırladıkları haritalarda da yer almıştır. Türklerin Çerkes Meydanı olarak adlandırdıkları mahallin günümüzdeki adı Heidenschuss'dur. Heidenschluss Meydanı ile Strauchgasse'nin kesiştiği yerde Montenuovo Sarayı olarak bilinen binanın birinci katında Çerkes Dayı'nın hatırâsını yaşatan, dört nala koşan bir at üzerinde ok ve yayla silahlanmış kılıç sallayan bir Türk atlı figürü şeklinde bir heykel bulunmaktadır. Çerkes Dayı heykeli, I. Viyana kuşatması sırasında bir yolunu bulup

Çerkes Dayı: Evliyâ Çelebi explains that a soldier entered the city alone during the first siege of Vienna (1529) by Süleyman the Magnificent and was martyred heroically[310]:

> *"In 935 [AD 1529], in that unfortunate year, Süleyman came to this Bécs castle, and then Sinan Pasha, Rüstem Pasha, and İbrahim Pasha wove through and marched from all sides to the Circassian square, fought with swords against the infidels, recited the call to prayer from the bodies of the castles, and got into the fortress. They received innumerable spoils of war. By the wisdom of Allah, when the soldiers did not follow those fighting in the forefront, Dayı Çerkes [the Circassian], one of the veterans who entered the castle, was killed along with his horse with bullets from their rivals. In the Circassian square of the Bécs Castle, this Circassian veteran still remains under an arch and has not yet decomposed, with his horse as a skeleton."*

After this incident, the place where Çerkes Dayı ["Circassian uncle"] was martyred started to be called the Circassian Square. The name "Circassian Square" was so popular with the Ottoman Turks that it was also included in maps prepared for the siege of Vienna. The modern name of the place that the Turks called the Circassian Square is Heidenschuss. At the intersection of Heidenschuss Square and Strauchgasse, on the first floor of a building known as Montenuovo Palace, there is a sculpture in the form of a Turkish horseman, armed with bow and arrow, on a galloping horse, waving a sword. Since Çerkes Dayı was known to be a hero who found a way to strike inside Vienna

309. Evliyâ Çelebi 7/111
310. Evliyâ Çelebi 7/213, 225, 257

- Viyana'da Çerkes Dayı heykeli (2019)
- Çerkes Dayı statue in Vienna (2019)

atı ile Viyana içlerine kadar vuruşa vuruşa gelen bir kahraman olduğu bilindiği için 1848 Macar İhtilâlinde Viyanalı Macarlar üç renkli Macar bayrağını bu kahramanın heykeline asarak Avusturya egemenliğini protesto etmişlerdir[311].

Elçi İbrâhim Paşa'nın Mezartaşı ve Belgrad Kalesi Kitâbesi: 8 Ekim 1789'da İsveç asıllı komutan Ernst Gideon von Laudon, istîlâ edilen Belgrad'dan zaferlerinin hâtırası ve nişânesi olarak kalenin İstanbul Kapısı üzerindeki I. Mahmud'un tuğrası ve kitâbesini ve Elçi İbrahim Paşa'nın kabrinin baş ve ayak taşlarını söktürerek Viyana'ya götürmüştür. Bu ganîmet eşyâsı Viyana'nın 14. Mahallesi'ndeki Gideon von Laudon'un Hadersdorf'daki arâzisinde bugün Turkenstein -Türktaşı diye bilinen yere monte edilmiştir. Generalin kabri de bu âbidelerin yüz metre kadar ilerisinde bulunmaktadır. Bu ganîmet parçaları, tuğladan yapılmış U şeklinde bir duvarın üstüne monte edilmiştir. Tuğla duvarın tam ortasında mermerden kabartma olarak sfenks başına benzer bir baş ve sağ ve solunda onu tamamlayan mermer süslemeler bulunmaktadır. Bunların sağ ve solundaki mermer levhalarda da Almanca olarak Gideon von Laudon'un ve bu eşyanın geliş macerası anlatılmaktadır[312].

on his horse during the first Vienna siege, the Viennese Hungarians protested the Austrian sovereignty by hanging the tricolor Hungarian flag on the statue of this hero in the 1848 Hungarian Revolution[311].

Gravestone and Belgrade Fortress Inscription of Ambassador İbrâhim Pasha: On October 8, 1789, Swedish-born commander Ernst Gideon von Laudon removed the tughra and inscription of Mahmud I from the İstanbul Gate of the castle and the head and foot stones of Ambassador İbrâhim Pasha's grave from occupied Belgrade as a commemoration and sign of his victories. These looted items were installed on Gideon von Laudon's estate in Hadersdorf, in the 14th Quarter of Vienna, in what is today known as Turkenstein (Turkstone). The general's grave is located about one hundred meters away from these monuments. These pieces of loot are mounted on top of a U-shaped wall made of bricks. In the center of the brick wall, there is a head similar to a sphinx head as a relief made of marble with marble decorations to its right and left. The marble slabs on the right and left relay the adventures of the arrival of Gideon von Laudon and the items in German[312].

311. Saral 2020: 16-24
312. Yüksel-Kahraman 2014: 275-284

◆ Belgrad'dan Hadersdorf'a getirilen ganimet kitâbeler (2019)

◆ Looted inscriptions brought from Belgrade to Hadersdorf (2019)

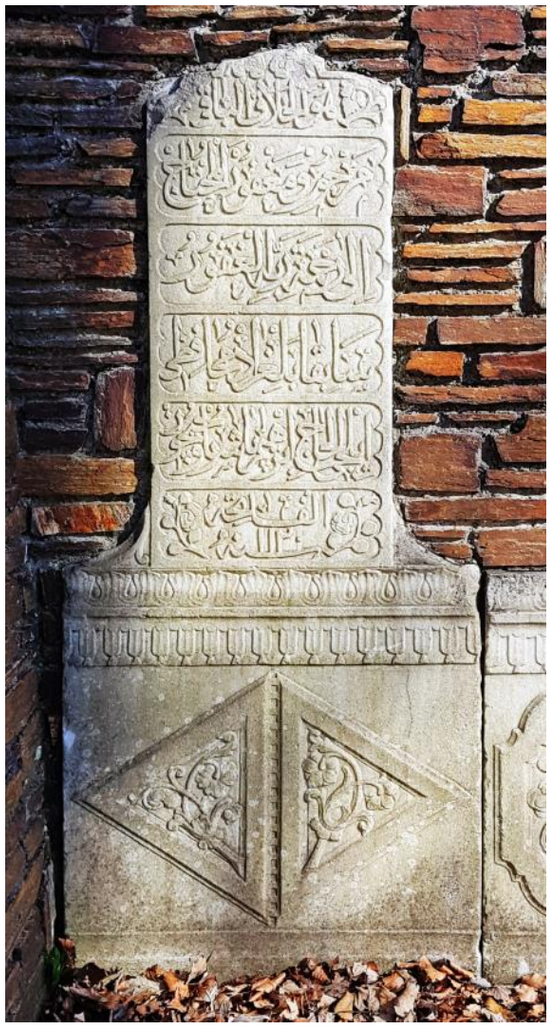

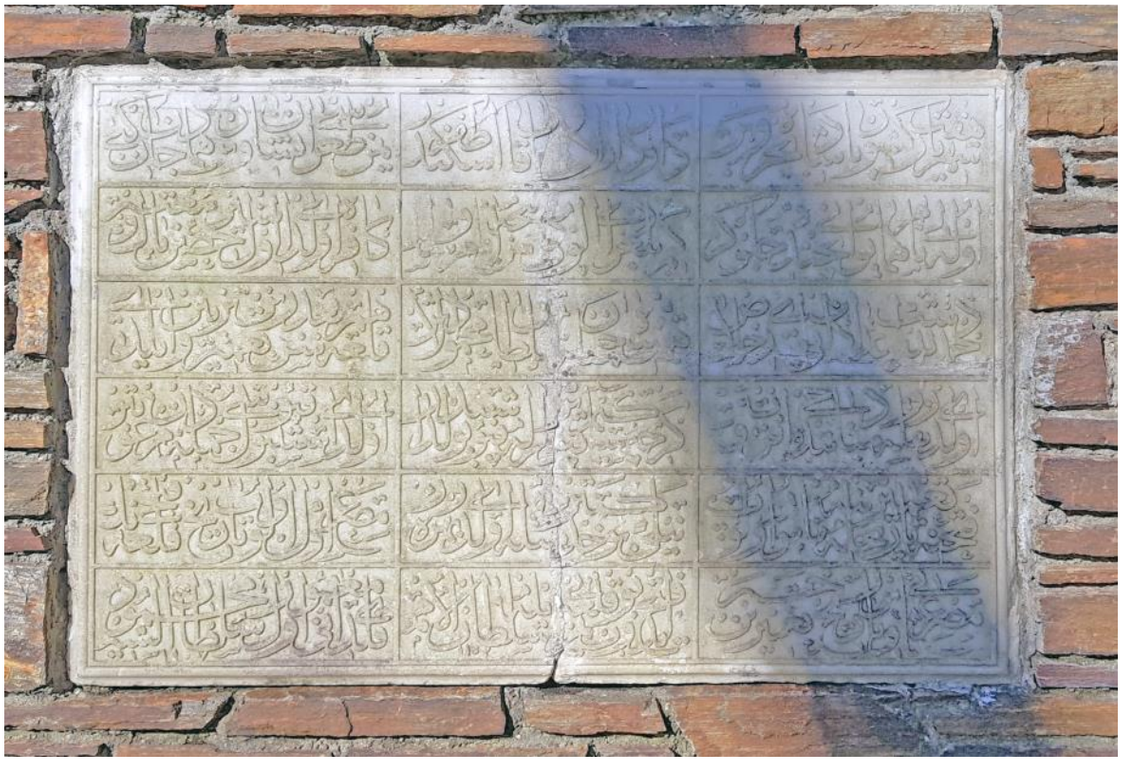
◆ Elçi Hacı İbrahim Paşa'nın Belgrad'dan Viyana'ya getirilen mezar taşı (2019)

◆ Gravestone of Ambassador Hacı İbrahim Pasha brought to Vienna from Belgrade (2019)

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî / Merhûm ve mağfûrü'l-muhtâc / İlâ rahmeti rabbü'l-gafûr / Sabıka Belgrad muhafızı / Elçi El-Hac İbrâhim Paşa rûhiçün / El-fâtiha sene 1120

(Kitabe metni Yüksel-Kahraman'dan / inscription text from Yüksel-Kahraman)

◆ Belgrad kalesinden çıkarılıp Viyana'ya getirilen tâmir kitâbesi (2019)

◆ Repair inscription taken from the Belgrade fortress and brought to Vienna (2019)

Şehriyâr-ı heft-kişver padişâh-ı bahr u berr
Dâver-i Dârâ-der ü hakân-ı İskender-zafer
Yümn-i tuğrası nişân verir hümâdan cân gibi
Olalı nam-ı hümayûnu içinde cilveger
Kim Belgrad'ı alub düşmen nice eyyâm u sâl
Kâfire oldu esîr ol hısn-ı pâk u mu'teber
Hamdülillâh desl-i a'dâdan âmı etdi halâs
Himmet-i şâh- ı cihân Sultan-ı Mahmudü'l-eser
Kal'asın hem ba'dezîn ta'mir ü tezyîn eyledi
Oldu revnakle mâtenetde dahi efzûn-ter
Gerçi kim sâir kapularla kapu yoldâşıdır
Oldu İstanbul Kapusı cümleden mergûb-ter
Fethine ta'mirine târihle me'mûr olub
Neylî-i kemter de bu hizmetle oldu behre-ver
Mısra'-ı evvel olub târîh-i fethi kal'anın
Mısra'-ı sânî verir târîh-i ta'mirin haber
Feth edüb bu kal'ayı yümn ile sultânü'l-ümem
1152/1739
Kıldı âru ma'mûr ol Sultân-ı Mahmûdü's-siyer
1157/1744

(Kitabe metni Yüksel-Kahraman'dan / inscription text from Yüksel-Kahraman)

◆ Sultan I. Mahmud'un Belgrad kalesinden çıkarılan tuğrası (2019)

◆ Tughra of Sultan Mahmud I from the Belgrade fortress (2019)

◆ Steyersberg Kalesi'nde Vehbi bin Ali'nin Mezartaşı (C. Römer'den)

◆ Tombstone of Vehbi bin Ali in Steyersberg Castle (from C. Römer)

Vehbi bin Ali'nin Mezartaşı: 16. yüzyıla ait mezartaşı, Viyana'nın 85 km güneyindeki Steyersberg Kalesi girişindeki büyük ceviz ağacının dibinde bulunmaktadır. Avusturya ordusundan Kont Christian Siegmund, bu mezartaşını savaş ganimeti olarak Temeşvar'dan getirtmiştir. Alt kısmında ay-yıldız motifi bulunan sarıklı mezartaşının dört satırlık kitâbesi şöyledir:

vilâdet sene 965 [1557-58]
merhûm sene 1009 [1600-01]
Vehbi bin Ali
İpek Kasab…

C. Römer, bu mezar taşıyla ilgili bir de yerel hikâye aktarmaktadır. Hikâyeye göre bu mezartaşı Viyana kuşatmasına katılan Türk askerlerden birisine aittir. Asker, kuşatmada bu kale önündeki ceviz ağacına saklanmış ve burada ölmüştür[313]. Benzer bir hikâye Gaston'daki mezar taşı için de anlatılmaktadır.

Viyana 1. Dünya Savaşı Şehitliği: Galiçya Cephesi, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda müttefiki olan Avusturya-Macaristan Devleti'ne yardım amacıyla savaştığı Avrupa cephelerindendir. Daha önce Çanakkale Cephesi'nde savaşan, deneyimli, yüksek askerî kabiliyete sahip birliklerden meydana gelen 15. Kolordu'nun iki tümeni (19'uncu ve 20'nci tümen) Galiçya'ya gönderilmişti. Şiddetli mücadelelerin devam ettiği dönemde ağır yaralı askerler doğrudan memleket içindeki hastanelere sevk edilmişlerdi. Osmanlı Devleti, Galiçya Cephesi'nde yaralanan Türk askerlerinin sağlık durumları hakkında bilgi edinebilmek için 11 Ekim 1916'da Dr. Hulusi Fuad (Tugay) Bey'i Viyana'ya gönderdi. Hulusi Fuad Bey yaralanan ya da hastalanan Osmanlı askerlerinin ülke içinde 30'dan fazla hastanede bulunduklarını tespit ederek durumlarına ilişkin ayrıntılı bir rapor hazırladı. Fuad Bey'in girişimleriyle Viyana'daki hastanelerde iyileşen askerler nekehathânelere alınmış ve silah müzesi, askerî müze ve ziraat müzesi gezisi gibi etkinliklerle birlikte gâzîlerin sosyal hayata katılması sağlanmıştır[314]. Hastanelerde vefât eden Osmanlı askerleri ise Viyana'da şehir mezarlığında ayrı bir bölüm oluşturularak buraya defnedilmişlerdi (Wiener Zentralfriedhof - Gruppe 91 Krieger 1914-1918).

Vehbi bin Ali's Gravestone: This 16th-century tombstone is located at the foot of a large walnut tree at the entrance to Steyersberg Castle, 85 km south of Vienna. Count Christian Siegmund from the Austrian army had this tombstone brought from Tımışvar as spoils of war. The four-line inscription of the turbaned tombstone with a crescent-and-star motif on the lower part is as follows:

vilâdet sene 965 [1557-58]
merhûm sene 1009 [1600-01]
Vehbi bin Ali
İpek Kasab…

C. Römer also tells a local story about this tombstone. According to the story, this tombstone belongs to one of the Turkish soldiers who participated in the siege of Vienna. The soldier hid in the walnut tree in front of this castle during the siege and died here[313]. A similar story is told for the tombstone at Gaston.

Vienna World War I Martyrs' Cemetery: The Galician Front was one of the European fronts where the Ottoman Empire fought to help the Austro-Hungarian state, which was its ally in the First World War. Two divisions (19th and 20th divisions) of the 15th Corps, which consisted of experienced and highly capable troops who had previously fought on the Dardanelles Front, were sent to Galicia. During a period when fierce struggles were raging, seriously injured soldiers were sent directly to hospitals in the country. On October 11, 1916, the Ottoman state sent Dr. Hulusi Fuad (Tugay) Bey to Vienna to obtain information about the health status of the Turkish soldiers injured on the Galician Front. Hulusi Fuad Bey determined that there were wounded or sick Ottoman soldiers in more than 30 hospitals in the country and he prepared a detailed report on their status. With the initiatives of Fuad Bey, soldiers who recovered in the hospitals in Vienna were taken to convalescent facilities and the participation of the veterans in social life was ensured with activities such as visits to the arms museum, the military museum, and the agricultural museum[314]. Ottoman soldiers who died in the hospitals were buried here with the establishment of a separate section in the city cemetery of Vienna (Wiener Zentralfriedhof-Gruppe, 91 Krieger 1914-1918).

313. Römer 1999: 66-70
314. Dağlar 2006: 59

◆ Galiçya'da savaşan Osmanlı askerlerine yardım toplamak için bastırılmış renkli taşbaskı sokak afişi (HG-12)
"Türk-Avusturya Silah Kardeşliği"
Galiçya'da Harb Eden Asâkir-i Osmâniyyeye Muavenet Cemiyeti-1916

◆ Colored lithographed street poster for helping the Ottoman soldiers fighting in Galicia (HG-12)
"Turkish-Austrian Brotherhood of Arms"
Association to Aid the Ottoman Soldiers Who Fought in Galicia-1916

2019'da *Viyana Türk Şehitliği Projesi*[315] yapılması amacıyla şehir mezarlığının güneybatı köşesindeki yarım daire biçimindeki dört adada şehitlerimizin defnedildiği alanı inceledik. Mezarların yerleri kaybolmak üzere olduğu zemine konulan ve çoğunun üzeri toprakla kapanmış 55x55 cm ölçülerindeki taşlardan anlaşılmaktadır. Kabirlerin mezarlık nizamı içinde ancak Müslüman – Hristiyan ayırımı yapılmadan defnedildiği görülmüştür. Müslüman mezar taşlarında tek isim, Hristiyan mezarlarında ise birden fazla isim yazılıdır. Galiçya şehitlerinin defnedildiği 12.700 m²'lik alanda yaklaşık 1.700 mezar bulunmakta olup bunların yarıdan fazlası Türk mezarıdır.

St. Pölten Şehitliği: Viyana'nın 67 km batısındaki St. Pölten'deki askerî mezarlık içinde Birinci Dünyâ Savaşı'ndan kalan bir şehitlik (*Soldatenfriedhof Spratzern*) yer almaktadır. Bu alanda 4 tane Yahudi ve çok sayıda Hristiyan mezarlarının yanında, iki tane Türk şehit kabri bulunmaktadır. 60x90 cm ebadındaki mezar taşlarına ay-yıldız işlenmiş olup taşlarda isim bulunmamaktadır. Mezarlıkta ayrıca bir Rus anıtı yer almaktadır.

We examined the burial area of our martyrs for the Vienna Turkish Martyrs' Cemetery Project[315] in 2019 on four semicircular islands in the southwest corner of the city cemetery. The locations of the graves are understood from stones measuring 55 x 55 cm, which were placed on the ground where they were about to disappear and most of them were covered with soil. The graves were marked in the cemetery's ledger, but without Muslim-Christian distinction. There is only one name on the Muslim tombstones, and more than one name on Christian stones. There are approximately 1,700 graves in the area of 12,700 m² where the Galician martyrs are buried, and more than half of them are Turkish graves.

St. Pölten Martyrs' Cemetery: There is a martyrs' cemetery (Soldatenfriedhof Spratzern) from the First World War 67 km west of Vienna, in the military cemetery in St. Pölten. This area has 4 Jewish and many Christian graves as well as two Turkish martyrs' graves. A crescent and star have been engraved on the tombstones, which measure 60 x 90 cm and bear no names. There is also a Russian monument in the cemetery.

315. TİKA tarafından Viyana Türk Şehitliği için proje hazırlanmış olup ihyâ edileceği günü beklemektedir.
A project has been prepared by TİKA for the Vienna Turkish Martyrs' Cemetery and it is waiting to be restored.

◆ Viyana 1. Dünya Savaşı Türk Şehitliği (2019)

◆ World War I Turkish Martyrs' Cemetery, Vienna (2019)

◆ Viyana 1. Dünya Savaşı Türk Şehitliği (2019)
Ali oğlu Ömer

◆ World War I Turkish Martyrs' Cemetery, Vienna
(2019)
Ali's son Ömer

YAKOVA (Djakovár - Hırvatistan)

YAKOVA (Djakovár - Croatia)

Yakova'da[316] bir tekke bulunuyordu[317].

There was a lodge in Yakova[316-317].

YANIK (Győr - Macaristan)

YANIK (Győr - Hungary)

Sinan Paşa Şehitliği: Sinan Paşa, kalenin birinci fethinden sonra tüm şehitleri varoş dışında bir bölgeye defnetmiştir. 3 yıl sonra Habsburgların kaleyi geri alan kuşatmalarında şehit olan Beylerbeyi Mahmut Paşa ve Yeniçeri Ağası Yahya Ağa ile Yanık harbinde şehit olan Mehmet Paşa[318] da burada medfundu. Etrafı hendekle çevrili olan bu kabristanda çok sayıda kitâbeli mezar taşı bulunuyordu[319].

Hatice Hanım'ın Mezartaşı: Cevdet Çulpan, Győr Müzesi'nde H.1199 târihli bir mezartaşı bulunduğunu bildirmektedir[320]. Yeğen Mahmud Paşa'nın[321] kayınvalidesi Hatice Hanım'ın 15 Ramazan 1199 / 22 Temmuz 1785 târihli mezartaşı kitabesinin metni şöyledir:

> *Hüve'l-hallâk el-bakî | Medine-i Belgrad dârü'l-guzât muhafızı | Vezir Mahmud üç-şiyem Yeğen Mahmud Paşa | Hazretlerinin kayın valideleri merhûme | Ve mağfur leha cennet mekân firdevs aşiyân | Şerife Hatice hanımın rûh-i | Tayyibeleri için el-fâtihâ | Sene 1199 | 15 N [Ramazan]*

1594-1598 târihleri arasında sadece 3,5 yıl Osmanlı idaresinde kalan[322] Yanık'ta 1784 târihli mezartaşı bulunması mümkün değildir. Bu taş, Türk sanatının en güzel numûnelerini savaş gânimeti olarak memleketlerine götürmekte mâhir Avusturyalılar'ın daha önce yaptıkları gibi[323] Belgrad'dan 1789–1791 arasındaki 3. işgal döneminde getirilmiştir.

8 Ekim 1789'da İsveç asıllı komutan *Ernst Gideon von Laudon*, istîlâ edilen Belgrad'dan zaferlerinin hâtırası ve nişânesi olarak kalenin İstanbul Kapısı üzerindeki tuğra ve kitâbesini, Elçi İbrahim Paşa'nın kabrinin baş ve ayak taşlarını

Sinan Pasha Martyrs' Cemetery: After the first conquest of the castle, Sinan Pasha buried all the martyrs in a region outside the suburbs. Three years later, Governor Mahmut Pasha, who was martyred in the siege of the Habsburgs that took the castle back; Yahya Ağa, a Janissary Agha; and Mehmet Pasha[318], who was martyred in the fighting at Yanık, were also buried here. There were many tombstones with inscriptions in this cemetery, which was surrounded by a moat[319].

Hatice Hanım's Gravestone: Cevdet Çulpan reports that there is a tombstone dated H. 1199 in the Győr Museum[320]. The text of the tombstone's inscription dated 15 Ramadan 1199/July 22, 1785, for Hatice Hanım, the mother-in-law of Yeğen Mahmud Pasha[321], is as follows:

> *Hüve'l-hallâk el-bakî | Medine-i Belgrad dârü'l-guzât muhafızı | Vezir Mahmud üç-şiyem Yeğen Mahmud Paşa | Hazretlerinin kayın valideleri merhûme | Ve mağfur leha cennet mekân firdevs aşiyân | Şerife Hatice hanımın rûh-i | Tayyibeleri için el-fâtihâ | Sene 1199 | 15 N [Ramazan]*

It is not possible to find a tombstone dated 1784 in Yanık, which was under Ottoman rule for only 3.5 years between 1594 and 1598[322]. This stone was brought from Belgrade during the third occupation period between 1789 as 1791 as the adroit Austrians were in the habit of taking the most beautiful examples of Turkish art to their homeland as war spoils[323].

On October 8, 1789, Swedish-born commander Ernst Gideon von Laudon had the tughra and inscription on the İstanbul Gate of the castle, the head and foot stones of Ambassador İbrahim Pasha's grave, and Hatice Hanım's tombs-

316. Pek bilinmeyen Yakova kasabası günümüzde Hırvatistan'da yer almakta olup Kosova'daki Yakova şehri ile karıştırılmaktadır.
The little-known town of Djakovár is located in present-day Croatia and is often confused with the city of Djakovár in Kosovo.

317. Evliyâ Çelebi 5/720

318. Koca Sinan Paşa'nın damadı olup yükselip beylerbeyi olmuştur. 1591'de Bosna beylerbeyi sonra Peçuy sancağı muhafızı oldu. 1597'de Yanık harbinde şehit oldu.
He was the son-in-law of Koca Sinan Pasha; he was well promoted and became a governor. In 1591, he became the Bosnian governor and then a sanjak guard in Pécs. He was martyred in the Battle of Yanık in 1597.
Mehmed Süreyyâ 1996: 3/1029-1030

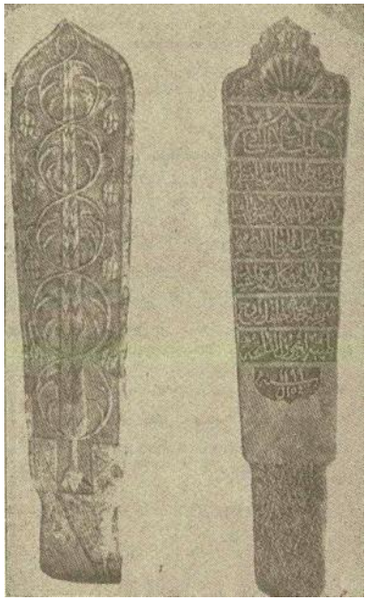
319. Evliyâ Çelebi 7/188

320. Çulpan 1968: 75
Kitâbenin son satırındaki 1199 târihinin milâdi karşılığı 1784-85 çıkmasına rağmen, müellif makalesinde bu târihi 1789 olarak neşretmiştir.
Although the date 1199 in the last line of the inscription is 1784-85, the author published this date as 1789 in his article.
Çulpan 1968: 75; Türk Tarih Kurumu Tarih Çevirme Kılavuzu, http://193.255.138.2/takvim.asp

321. Yeğen Mahmud Paşa, Gürcü Mehmed Paşa'nın yeğeni olup Boynueğri Ahmed Paşa'nın damadıdır. Yeniçerilikten yetişip 1785'te Belgrad muhafızı olmuştur.
Yeğen Mahmud Pasha was the nephew of Georgian Mehmed Pasha and son-in-law of Boynueğri Ahmed Pasha. He graduated from the Janissary and became a guard of Belgrade in 1785.
Mehmed Süreyyâ 1996: 3/923

322. Bilge 2010: 286-287

323. Bkz: Yüksel – Kahraman 2014: 275-284.
Belgrad'dan Macaristan'a getirilen bir diğer mezar taşı için bkz. Gasztony başlığı.
For another tombstone brought to Hungary from Belgrade, see the section on Gasztony.

◆ Hatice Hanım'ın mezar taşı (C. Çulpan'dan)

◆ Hatice Hanım's tombstone in the Győr Museum (from C. Çulpan)

ve Hatice Hanım'ın mezar taşını söktürerek Viyana'ya götürmüştür. Bu ganîmet eşyası Viyana'nın 14. Mahallesi'ndeki Gideon von Laudon'un Hadersdorf'daki arâzisinde bugün *Turkenstein (Türktaşı)* diye bilinen yere monte edilmiştir. Generalin kabri de bu âbidelerin yüz metre kadar ilerisinde bulunmaktadır. General Laudon, -muhtemelen- eşinin mezarına koymak üzere aldığı Hatice Hanım'ın mezar taşını istediği gibi kullanamamıştır. Bu taşın Győr'e hangi tarihte geldiği bilinmemekle beraber, eşinin Macar akrabaları aracılığıyla 1925'te Hadersdorf Kalesi'nin satışından sonra Győr'e geldiği sanılmaktadır[324]. Hatice Hanım'ın mezar taşı günümüzde *Rómer Flóris Müzesi*'nde sergilenmektedir[325].

tone removed from occupied Belgrade as a commemoration and sign of his victories, and he took them to Vienna. This loot was mounted on Gideon von Laudon's land in Hadersdorf, in the 14th Quarter of Vienna, in what is now known as Turkenstein (Turkstone). The general's grave is located about one hundred meters away from these monuments. General Laudon could not use Hatice Hanım's tombstone, which he probably took to put on his wife's grave, as he wanted. It is not known when this stone came to Győr, but it is thought that it arrived there after the sale of Hadersdorf Castle in 1925 through his wife's Hungarian relatives[324]. Hatice Hanım's tombstone is currently exhibited in the Rómer Flóris Museum[325].

◆ Rómer Flóris Müzesi'nde sergilenen Hatice Hanım'ın mezar taşının renkli fotoğrafı (Zahirović 2012: 242)

◆ The tombstone of Hatice Hanım on display at the Rómer Flóris Museum (Zahirović 2012: 242)

324. Yüksel – Kahraman 2014: 276; Zahirović 2012: 241-244

325. 3 Ağustos 2018'de bu mezar taşını yerinde görmek için Yanık'a gittik ancak müze tâdilatta olduğu için göremedik.
We went to Yanık to see this tombstone on August 3, 2018, but we could not see it because the museum was undergoing renovation.

YANOŞALMA (Jánoshalma - Macaristan)

YANOŞALMA (Jánoshalma - Hungary)

1770 târihli haritada[326] Yanoşalma'nın kuzeybatısında *Türk Mezarlığı* / *Török temető* olarak işaretlenen alan bulunmaktadır.

The area on a map[326] dated 1770 is marked as Turkish Cemetery/*Török temető* to the northwest of Jánoshalma.

◆ 1770 târihli haritada Yanoşalma'daki Türk Mezarlığı (HG-33)

◆ Turkish Cemetery in Yanoşalma on a map dated 1770 (HG-33)

326. Macaristan Millî Arşivleri, S 11 Kamarai térképek (1747-1882) S Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek (17. sz.-20. sz.) S Térképtár, No. 702. Kéles praedium térképe [S 11 - No. 702.]

SONUÇ

CONCLUSION

Bu çalışmada Osmanlı Macaristanı'nda 123 tekke, 62 türbe ve 22 şehitlik bulunduğu tespit edilmiştir. Bu 123 tekkeden (kiliseden yahut Macar binâlarından dönüştürülenler dışında *bkz. İstolni Belgrad ve Peçuy*) hiçbiri günümüze ulaşmamıştır. Yalnız Peçuy Mevlevîhânesi'nin semâhâ-nesi olan Yakovalı Hasan Paşa Câmii ayaktadır. 61 türbeden Budin'deki Gül Baba Türbesi, Peçuy'daki İdris Baba Türbesi ve İlok'taki açık türbe özgün haliyle günümüze gelebilmiştir.

Osmanlı Macaristanı'nda inşâ edilen türbelerin mîmârisiyle ilgili gravürlerden ve haritalardan belli ölçüde bilgi sahibi olabiliyoruz. Türbelerin çoğunun sekizgen planlı ve kubbeli olarak inşâ edildiğini söyleyebiliriz. Estergon ve İlok'taki türbeler *baldaken* denilen açık türbe tipindedir. Sultan Süleyman için 1994'te yapılan makam türbesi de *baldaken* tipinde inşâ edilmiştir. Bunların dışında, Evliyâ Çelebi sâyesinde haberdâr olduğumuz, seyyahın *ziyâret köşkü* olarak isimlendirdiği *baldaken* tarzında ahşap direkli ve çatılı türbeler de bulunmaktaydı. Uyvar Kalesi'nde Ak Tabya üzerinde, Koyun Adası Şehitliği'nde Derviş Paşa'nın oğlunun kabri üzerinde, Mohaç Şehitliği'nde ve Pahşa'daki Erkoç Baba ile Gazi Behram Baba'nın kabirleri üzerinde *ziyâret köşkü* bulunuyordu. Hiçbiri günümüze ulaşmamış bu ziyâret köşkünün bir örneğini yakın zamana kadar Beypazarı'nda görmek mümkündü. Hırkatepe Köyü'ndeki Gâzi Gün-

It was determined, through this study, that there were 123 dervish lodges, 62 tombs, and 22 martyrs' cemeteries in Ottoman Hungary. None of those 123 lodges (other than the ones converted from churches or Hungarian buildings; see sections on İstolni Belgrad and Peçuy) have survived. Only the Yakovalı Hasan Pasha Mosque, as the *semâhâne* or whirling hall of the Pécs Mevlevîhâne, is still standing. Of 61 tombs, the Tomb of Gül Baba in Buda, the Tomb of İdris Baba in Pécs, and the open tomb in Ilok have survived in their original forms.

It is possible to acquire some hints from engravings and maps about the architecture of the tombs built in Ottoman Hungary. We can say that most of the tombs were built with an octagonal plan with a dome at the top. The tombs in Esztergom and Ilok were open tombs of the style called *baldachin*. The symbolic tomb built for Sultan Süleyman in 1994 was also constructed in the same form. Apart from these, there were also *baldachin* style tombs that had wooden poles and roofs, which we know of thanks to Evliyâ Çelebi and which the traveler called visitors' pavilions or lodges. There was one of them at the White Bastion of Ujvar Castle, at the grave of Derviş Pasha's son in the Koyun Island Martyrs' Cemetery, at the graves of Erkoç Baba and Ghazi Behram Baba in Pahsa, and in the Mohács Martyrs' Cemetery. It is possible to see an example of these, none of which have survived, in Beypazarı. Ghazi Gündüzalp's Tomb in

◆ Beypazarı Hırkatepe Köyü'nde Gâzi Gündüzalp'ın kabri üzerindeki *ziyâret köşkü* (1994, VGMA'dan)

◆ The "visitors' pavilion" over the grave of Ghazi Gündüzalp in the Hırkatepe village of Beypazarı (1994, VGMA)

düzalp Türbesi'nin eski hâli, Evliyâ Çelebi'nin tâbiriyle ziyâret köşkü idi. Macaristan'daki türbelerin bir diğer örneği de mehdali bulunan türbelerdir. Gül Baba Türbesi'nin ilk yapıldığı dönemdeki hali ile Sigetvar'daki Sultan Süleyman Türbesi bu gruba giren örneklerdir.

Macaristan'daki Osmanlı mezar taşlarının neredeyse hepsi kireçtaşından yontulmuş, sarıklı, kare gövdeli ve kitâbesiz taşlardır. Bunun tek istisnası Kanije'dedir. Kanije'deki kilisede vaftiz teknesi olarak kullanılan Mustafa Ağa'nın mezar taşı, Macaristan'da tespit ettiğimiz özgün kitâbeli tek örnektir. Diğer kitâbeli mezar taşlarının tamamı savaş ganimeti olarak Belgrad'dan getirilen taşlardır. Macaristan'ın hemen hemen her şehrindeki tarih müzelerinde Osmanlı dönemi mezar taşlarını görmek mümkündür.

Hırkatepe village once featured a visitors' lodge, as Evliyâ Çelebi put it. Another example of types of tombs in Hungary is those with entrances. Gül Baba's Tomb as it was when it was first built and Sultan Süleyman's Mausoleum in Szigetvár are examples that fall into this group.

Almost all of the Ottoman tombstones in Hungary are stones carved from limestone, with turbans, square bodies, and no inscriptions. The only exception is in Kanije. The tombstone of Mustafa Agha, which was used as a baptismal vessel in the church there, is the only example with an original inscription we have found in Hungary. All of the other inscribed tombstones are stones brought from Belgrade as war spoils. It is possible to see tombstones from the Ottoman period in history museums in almost every city in Hungary.

Gül Baba Türbesi'nin son onarımında türbenin etrafında günümüze ulaşmamış Gâziler Mezarlığı'nın hâtırasını yaşatmak için oniki adet Osmanlı mezar taşı konularak sembolik bir hazîre oluşturulmuştur.

Budin Kalesi'nde Ekşi Aş Kulesi ile Ova Kapısı arasında yeni yapılan meydan çeşmesi, Macarlar tarafından Türk mezar taşlarından esinlenerek tasarlanması bakımından ilginç bir örnektir.

❖

Günümüzde Türk-Macar dostluğunun sembolü olan Gül Baba'dan üç asır önce tıpkı onun gibi Hacı Bektaş Veli yolunun temsilcisi Sarı Saltık'ın da aynı coğrafyada bulunması ve makamının tespiti, tarihi Türk-Macar ilişkilerine bir kapı daha açmalı ve yapılacak ortak çalışmalarla Sarı Saltık'ın Macaristan'daki hatırası canlandırılmalıdır. Bu vesileyle Türklerin gönlünde ayrı bir yeri olan Estergon da bir kez daha hatırlanacaktır.

In the last repair carried out at Gül Baba's Tomb, a symbolic burial ground was created by placing twelve Ottoman tombstones around it to keep alive the memory of the Veterans' Cemetery.

The newly built square fountain in Buda Castle between the Ekşi Aş Tower and the Ova Gate is an interesting example as it was designed by Hungarians inspired by Turkish tombstones.

❖

Three centuries before Gül Baba, who is the symbol of Turkish-Hungarian friendship today, the presence of Sarı Saltuk, who was a representative of the path of Hacı Bektaş Veli, just like Gül Baba, in the same geography and the identification of his symbolic grave should open another door to historical Turkish -Hungarian relations. With new joint work to be done, Sarı Saltuk's memory in Hungary can be enlivened. In this way, Esztergom, which has a lofty place in the hearts of the Turks, will surely be commemorated again.

◆ Budin Kalesi'nde Türk mezar taşlarından esinlenerek yapılan çeşme (2021)

◆ A fountain built in Buda Castle, with inspiration from Turkish tombstones (2021)

OSMANLI MACARİSTANI'NDAKİ TÜRBELER
TOMBS IN OTTOMAN HUNGARY

Budin
Ahmed Bey Türbesi

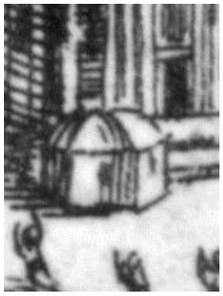
Budin
Gül Baba Türbesi (16. yy)

Budin
Hızır Baba Türbesi

Budin
Muhtar Baba Türbesi

Budin
Orta Câmi Türbesi

Budin
Veli Bey Türbesi

Budin
İsimsiz Türbe

Estergon
Mehmed Bey Türbesi

Estergon
İsimsiz Türbe

Gölbaşı
Süleyman Bey Türbesi

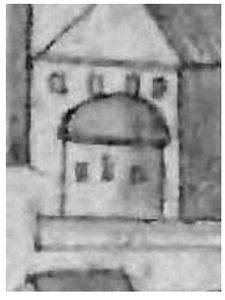
Hatvan
Hasan-Velim Baba Türbesi

İlok
Açık Türbe

Kanije
İsimsiz Türbe

Ösek
Gazi Kasım Paşa Türbesi

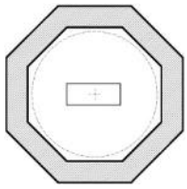
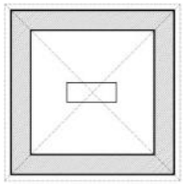
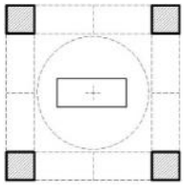
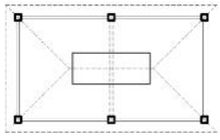
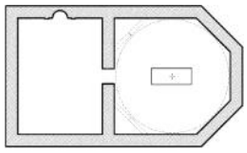

Peçuy
İdris Baba Türbesi

Solnok
Memi Baba Türbesi

OSMANLI MACARİSTANI'NDAKİ TÜRBELERİN TİPOLOJLERİ
TYPOLOGIES OF TOMBS IN OTTOMAN HUNGARY

PLAN *PLAN*	**TİPOLOJİ** *TYPOLOGY*	**TÜRBENİN ADI** *NAME of the TOMB*
	SEKİZGEN PLANLI ve KUBBELİ TÜRBELER *OCTAGONAL TOMBS and TOMBS WITH DOMES*	Budin'de, Ahmet Bey Türbesi, Gül Baba Türbesi, Hindî Baba Türbesi, Hızır Baba Türbesi, Memi Baba Türbesi, Muhtar Baba Türbesi, Orta Câmi Türbesi, Veli Bey Türbesi, Beçkerek'te isimsiz türbe, Kanije'de isimsiz türbe, Ösek'te Gâzi Kasım Paşa Türbesi, Peçuy'da İdris Baba Türbesi, Sigetvar'da Ali Paşa Türbesi, Tımışvar'da Baba Hüseyin Türbesi
	KARE PLANLI ÇATILI TÜRBELER *SQUARE-PLANNED ROOFED TOMBS*	Budin'de Miftah Baba Türbesi, Budin'de Hızır Baba Türbesi'nin yanındaki türbe, Hatvan'da Hasan Baba ile Velim Baba Türbesi
	KARE PLANLI, KARGİR, BALDAKEN TÜRBELER *SQUARE PLANNED BALDACHIN TOMBS MADE of STONE/BRICK*	Estergon'da Mehmet Bey Türbesi, İlok'ta açık türbe, Sigetvar'da Sultan Süleyman Türbesi (1994) Solnok'ta Memi Baba Türbesi
	AHŞAP BALDAKEN TÜRBELER / ZİYÂRET KÖŞKLERİ *WOODEN BALDACHIN TOMBS/ VISITORS' PAVILIONS*	Uyvar'da Ak Tabya şehitliği, Koyun Adası'nda Derviş Paşazâde kabri, Mohaç Şehitliği, Pahşa'da Erkoç Baba ile Gazi Behram Baba'nın kabirleri
	MEDHALLİ TÜRBELER *TOMBS WITH ENTRANCES*	Budin'de Gül Baba Türbesi'nin ilk hali, Sigetvar'da Kānûnî Sultan Süleyman'ın makam türbesi (Pál Esterházy'nin planı ve kazılara göre)

OSMANLI MACARİSTANI TEKKE İCMALİ - I

NUMBERS OF LODGES IN OTTOMAN HUNGARY - I

(toplam / total 123+)

YER *PLACE*	**ADED** *NUMBER*	**AÇIKLAMA** *EXPLANATION*	
Arat	1	Köprülü Mehmed Paşa Tekkesi	*Köprülü Mehmed Pasha Lodge*
Baya	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Beçey	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Beçkerek	1	Sokollu Mehmed Paşa Tekkesi (Halvetî ?)	*Sokollu Mehmed Pasha Lodge (Halvetî?)*
Beşenova	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Bobofça	1	Dâna Halil Zâviyesi	*Dâna Halil Lodge*
Budin	13	Bali Paşa Tekkesi, Baruthane Kalesi Zâviyesi, Çakır Ağa Zâviyesi, Dârüşşifâ Zâviyesi, Gâzi Gerz İlyas Tekkesi, Gül Baba Tekkesi (Bektaşî), Hızır Baba Tekkesi (Bektaşî), Hindî Baba Tekkesi, Memi Baba Tekkesi, Miftah Baba Tekkesi (Bektaşî), Rüstem Paşa Zâviyesi, Toygun Paşa Tekkesi, Veli Bey Tekkesi	*Bali Pasha Lodge, Baruthane Castle Lodge, Çakır Agha Lodge, Dârüşşifâ Lodge, Gâzi Gerz İlyas Lodge, Gül Baba Lodge (Bektashi), Hızır Baba Lodge (Bektashi), Hindî Baba Lodge, Memi Baba Lodge, Miftah Baba Lodge (Bektashi), Rüstem Pasha Lodge, Toygun Pasha Lodge, Veli Bey Lodge*
Çanad	3	İsmi / bânîsi bilinmeyen üç tekke	*Three lodges having no known name or builder*
Çonrad	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Dimitrofça	3	Hüseyin bin Hasan Zâviyesi, Muslihuddîn Efendi Tekkesi (Halvetî), İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*Hüseyin ibn Hasan Lodge, Muslihuddîn Effendi Lodge (Halvetî), a lodge having no known name or builder*
Eğri	7	Baba (Dede) Sultan Tekkesi (Bektaşî), İsmi / bânîsi bilinmeyen altı tekke	*Baba (Dede) Sultan Lodge (Bektashi), a lodge having no known name or builder*
Estergon	3	Estergonlu Ali Efendi Tekkesi (Halvetî), Öziceli Hacı İbrahim Tekkesi, Uşşâkî Tekkesi	*Estergonlu Ali Effendi Lodge (Halvetî), Öziceli Hacı İbrahim Lodge, Uşşâkî Lodge*
Furuşka	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Göle	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Gırgoviçse	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Hatvan	2	Osman Baba Zâviyesi, Yağmur Baba Zâviyesi	*Osman Baba Lodge, Yağmur Baba Lodge*
İlok	4	Aşağı Varoş'ta Tekkeler, Mecnun Baba Tekkesi, Vukin Kalesi'nde Zâviye, Vukin Kalesi varoşunda Tekke	*Lodges in Aşağı Varoş suburb, Mecnun Baba Lodge, lodge in Vukin Castle, another lodge in Vukin Castle suburb*
İrik	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
İstolni Belgrad	10	Hacı Paşa Zâviyesi, Karakaş Paşa Zâviyesi, Yeniçeri Ağası Zâviyesi, Bektâşî Tekkesi, Gazi Süleyman Paşa Tekkesi, İsmi / bânîsi bilinmeyen beş tekke	*Hacı Pasha Lodge, Karakaş Pasha Lodge, Janissary Agha Lodge, Bektashi Lodge, Gazi Süleyman Pasha Lodge, five lodges having no known name or builder*
Kanije	3	İsmi / bânîsi bilinmeyen üç tekke	*Three lodges having no known name or builder*
Kapoşvar	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Karlofça	1+	İsmi / bânîsi bilinmeyen tekkeler	*Lodges having no known name or builder*
Kopan	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*

OSMANLI MACARİSTANI TEKKE İCMALİ - II
NUMBERS OF LODGES IN OTTOMAN HUNGARY - II
(toplam / total 123+)

YER *PLACE*	**ADED** *NUMBER*	**AÇIKLAMA** *EXPLANATION*	
Lipova	5	Kalede İsmi / bânîsi bilinmeyen üç tekke, Orta Hisar'da İsmi / bânîsi bilinmeyen bir zâviye, Yağmur Baba Tekkesi (Bektaşî)	*Three lodges having no known name or builder in the fortress, a lodge having no name or builder in Orta Hisar, Yağmur Baba Lodge (Bektashi)*
Mohaç	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Nedaj	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Nemçe	3	İsmi / bânîsi bilinmeyen üç tekke	*Three lodges having no known name or builder*
Ösek	4	İsmi / bânîsi bilinmeyen dört tekke	*Four lodges having no known name or builder*
Peçuy	6	Yakovalı Hasan Paşa Tekkesi (Mevlevî), Ferhat Paşa Tekkesi (Halvetî), Kadirî Tekkesi, Uşşâkî Tekkesi, Bektâşi Tekkesi, Kasım Paşa Tekkesi	*Yakovalı Hasan Pasha Lodge (Mevlevî), Ferhat Pasha Lodge (Halvetî), Kadirî Lodge, Uşşâkî Lodge, Bektashi Lodge, Kasım Pasha Lodge*
Peşte	3	Derviş Bey Zâviyesi, Ova Tekkesi, İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*Derviş Bey Lodge, Ova Lodge, a lodge having no known name or builder*
Pojega	1	Ulama Paşa Zâviyesi (Halvetî-Sinânî)	*Ulama Paşa Lodge (Halvetî-Sinânî)*
Segedin	3	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke, Kobila Palankası Tekkesi	*Two lodges having no known name or builder, lodge in Kobila Palanka*
Sigetvar	3	Orta Hisarı'da İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke, Sokollu Mehmed Paşa Tekkesi (Halvetî)	*Two lodges having no known name or builder in Orta Hisar, Sokollu Mehmed P. Lodge (Halvetî)*
Solnok	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen (---) tekke	*(---) lodge having no known name or builder*
Sombor	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Şikloş	3	İsmi / bânîsi bilinmeyen üç tekke	*Three lodges having no known name or builder*
Şimentorna	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Tımışvar	6	Baba Hüseyin Tekkesi (Halvetî-Sümbülî), Celvetî Tekkesi, Mustafa Paşa Zâviyesi, Câmi-i Kebîr Mahallesi Zâviyesi, Sofular Tekkesi, Topçu Baba Zâviyesi	*Baba Hüseyin Lodge (Halvetî-Sümbülî), Celvetî Lodge, Mustafa Pasha Lodge, Lodge in Câmi-i Kebîr (Grand Mosque) Neighborhood, Sofular Lodge, Topçu Baba Lodge*
Titel	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Uyvar	1	Halvetî Tekkesi	*Halvetî Lodge*
Valkovar	2	Gavsî Dede Zâviyesi, Hindî Baba Tekkesi	*Gavsî Dede Lodge, Hindî Baba Lodge*
Valpova	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Varad	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Varadin	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Verseç	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*
Vişegrad	2	İsmi / bânîsi bilinmeyen iki tekke	*Two lodges having no known name or builder*
Yakova	1	İsmi / bânîsi bilinmeyen bir tekke	*A lodge having no known name or builder*

OSMANLI MACARİSTANINDA SÛFÎLER - I
SUFIS IN OTTOMAN HUNGARY - I

YER *PLACE*	**SÛFÎLERİN İSİMLERİ** *NAMES of SUFIS*
Baç - *Bács*	Ferhat Baba Sultan
Bobofça - *Babócsa*	Dâna Halil
Budin *Buda*	Abdurrahman Aksarayi Budinî (Halvetî-Uşşâkî), Abdurrahman Alaadin, Ahmed Budinî (Halvetî-Şemsî), Buharalı Şeyh Süleyman Efendi (Nakşibendî), Gâzi Gerz İlyas Baba, Gül Baba (Seyyid Câfer, Bektaşî), Tireli Mehmed Dede ve Hacı Dede (Gül Baba Tekkesi Şeyhleri), Hasan Dede ve Tatar Baba (Gül Baba Tekkesi), Hızır Baba (Bektâşî), Hindî Baba, Memi Baba, Miftah Baba (Şâban Baba, Bektaşî), Misâlî (Hurûfî), Muhtar Baba, Muslihuddin Budînî (Halvetî), Pirî Baba Peştevî Budînî (Halvetî), Rüstem Budînî (Halvetî), Seyyid Feyzullah, Seyyid Niyâzî, Şeyh Seyyid Hacı Abdürrezzak Efendi (Kadirî)
Dimitrofça *Sremska Mitrovica*	Ali Dede, Ali Dimitrofçavî (Halvetî), Bâlî Dede (Halvetî), Belgratlı Münîrî Efendi, Dimitrofçalı Dürrî Efendi (Halvetî), Dimitrofçalı Gaybî Efendi (Halvetî), Halîm Efendi (Halvetî), Hasan Hoca (Halvetî), Muslihuddîn Dede (Halvetî), Muslihuddin Serâyî Dimitrofçavî (Halvetî), Tımışvarlı Veli Dede (Halvetî)
Eğri *Eger*	Ahmed Şemsî (Halvetî Şemsî), Baba (Dede) Sultan (Bektaşî), Cerrah Paşa şeyhi Şeyh İbrahim Efendi (Halvetî), Hasan Yümnî Necmeddin Efendi (Halvetî), Ömer Fanî Efendi (Halvetî), Seyyid Abdülkerim İştibî Efendi (Halvetî), Yayabaşızade Hızır İlyas Efendi (Halvetî), Yetmiş Kuruş Dede
Estergon *Esztergom*	Sarı Saltuk, Estergonlu Ali Efendi (Halvetî), Ömer Fânî Efendi (Halvetî-Cemâlî), Şeyh Hasan Dede (Uşşâkî)
Göle - *Gyula*	Muslihuddîn Efendi (Halvetî)
Hatvan	Osman Baba, Yağmur Baba, Hasan Baba, Velim Baba, Bayram Dede
İlok - *Újlak*	Mecnun Baba
Lipova - *Lippa*	Aşık Nûrî, Baba Gülâbî, Dâyî Baba, Şerif Hindî Mehmet Efendi (Yesevî), Yağmur Baba (Bektaşî)
Mohaç - *Mohács*	Hindî Baba

OSMANLI MACARİSTANINDA SÛFÎLER - II
SUFIS IN OTTOMAN HUNGARY - II

YER *PLACE*	**SÛFÎLERİN İSİMLERİ** *NAMES of SUFIS*
Ösek - *Eszék / Osijek*	Bayram Baba, Hüsrev Baba
Pahşa - *Paks*	Erkoç Baba, Gâzî Behram Baba
Peçuy *Pécs*	Arap Halil (Mevlevî), Ârifî Ahmed Dede (Mevlevî), İbrahim Efendi (Mevlevî), İdris Baba (Bektaşî), Mahmud Dede (Mevlevî), Musullu Hafız Muhammed Efendi (Mevlevî), Müftüzade Abdülkerim Şeyh Salih, Peçevî Mustafa Efendi (Halvetî-Uşşâkî)
Peşte - *Pest*	Hisâlî (Hüseyin, Bektaşî), Lâmekânî Hüseyin Efendi (Bayrâmî-Melâmî)
Pojega - *Pozsega*	Şeyh Hasan Efendi (Halvetî-Sinânî)
Sigetvar *Szigetvár*	Ahmet Halife, Ali Halife (Halvetî), Ferhad Dede, Hacı Sefer (Halvetî), Hasan Dede (Halvetî), İbrâhîm Dede (Halvetî), Mehmed Halife (Halvetî), Memi Dede, Memi Halife, Mevlânâ Şeyh Ali (Ali Dede Bosnevî, Halvetî), Mîrek Muhammed-i Taşkendî (Nakşibendî), Muhammed Halife, Murad Firuz, Muslihiddin Halife (Halvetî), Nureddinzâde Muslihiddin Mustafa Efendi (Halvetî) Peçuylu Recâî Efendi, Receb Dede (Halvetî), Şeyh Ali Harîmî (Halvetî), Şeyh Kasım
Solnok - *Szolnok*	Ahmet Baba, Memi Baba (Bektaşî)
Sombor - *Zombor*	Şâban Baba, Hümam Dede
Şimentorna *Simontornya*	Yetmiş Kuruş Dede
Tımışvar *Temesvár* *Timişoara*	Ahmet Dede, Baba Hüseyin (Halvetî-Sümbülî), Bâlî Dede (Halvetî-Sümbülî), Gâzi Âşık Hasan (Bektâşî), Mustafa Dede (Halvetî-Sümbülî), Selim Dede, Şeyh Karabaş, Şeyh Mustafa Tamişvarî, Şeyhi İbrahim Efendi (Celvetî), Topçu Baba, Türbedar Hasan, Veli Dede (Halvetî-Sümbülî)
Uyvar *Érsekújvár* *Nové Zámky*	Estergonlu Şeyh Ali Efendi (Halvetî), Mehmed Nazmî Efendi (Halvetî-Şemsî)
Valkovar *Vukovar*	Gavsî Dede, Hindî Baba

OSMANLI MACARİSTANI TÜRBE İCMALİ
NUMBERS OF TOMBS IN OTTOMAN HUNGARY
(toplam / total 62)

YER *PLACE*	**ADED** *NUMBER*	**TÜRBENİN ADI** *NAMES OF TOMBS*
Baç / *Bács*	1	Ferhat Baba Sultan Türbesi
Beçkerek / *Nagybecskerek*	1	Sokollu Mehmet Paşa Câmii yanındaki türbe
Budin / *Buda*	16	Ahmed Bey Türbesi, Arslan Paşa Türbesi, Bâlî Paşa Türbesi, Gerz İlyas Türbesi, Gül Baba Türbesi, Hızır Baba Türbesi, Hindî Baba Türbesi, Kalaylıkoz Ali Paşa Türbesi, Memi Baba Türbesi, Miftah Baba (Baba Şâban) Türbesi, Muhtar Baba Türbesi, Orta Câmi Önündeki Türbe, Rüstem Paşa Zâviyesi'ndeki Türbe, Sokollu Mustafa Paşa Türbesi, Veli Bey Türbesi ve Hızır Baba Tekkesi'ndeki isimsiz bir türbe
Cankurtaran / *Adony*	1	Dervişpaşazâde Türbesi
Çanad / *Csanád*	1	Gâzi Bali Bey Türbesi
Dimitrofça / *Sremska Mitrovica*	5	Gâzi Bayezid Bey Türbesi, Memi Paşa Türbesi, Muslihuddîn Efendi Türbesi, Halîm Efendi Türbesi, Ali Efendi Türbesi
Eğri / *Eger*	1	Baba (Dede) Sultan Türbesi
Estergon / *Esztergom*	3	Mehmet Bey Türbesi, Sarı Saltuk Makamı, isimsiz türbe
Gölbaşı / *Tata*	1	Süleyman Bey Türbesi
Göle / *Gyula*	1	Ali Bey Türbesi
Hatvan	1	Hasan Baba ile Velim Baba Türbesi
İlok / *Újlak*	2	Sancak Beyi Türbesi, Mecnun Baba Türbesi
İstolni Belgrad / *Székesfehérvár*	1	Gâzî Süleyman Paşa Türbesi
Kanije / *Nagykanizsa*	1	İsimsiz Türbe
Lipova / *Lippa*	2	Yağmur Baba Türbesi, Mehmet Efendi Türbesi
Ösek / *Eszék / Osijek*	4	Gâzî Kasım Paşa Türbesi, Mustafa Paşa Türbesi, Bayram Baba Türbesi, Hüsrev Baba Türbesi
Pahşa / *Paks*	1	Erkoç Baba ve Gazi Behram Baba Türbesi
Peçuy / *Pécs*	4	Ferhat Paşa Türbesi, İdris Baba Türbesi, Nişancı Mehmet Paşa Türbesi, Tiryâki Hasan Paşa Türbesi
Pojega / *Pozsega*	3	Şeyh Hasan Efendi Türbesi, Dönmez Bey Türbesi, Dizdar Ahmet Bey Türbesi
Sigetvar / *Szigetvár*	2	Müezzinzâde Ali Paşa Türbesi, Kānûnî Sultan Süleyman Makām Türbesi
Solnok / *Szolnok*	1	Memi Baba Türbesi
Sombor / *Zombor*	3	Şaban Baba Türbesi, Hümam Dede Türbesi, İmam Efendi Türbesi
Tepedelen	1	Estergon Beyi Türbesi
Tımışvar / *Temesvár*	4	Baba Hüseyin Türbesi, Seydî Ahmet Paşa Türbesi, Şeyh Karabaş Türbesi, Mustafa Paşa Zâviyesi'ndeki Türbe
Valkovar / *Vukovár*	1	Hindî Baba Türbesi

OSMANLI MACARİSTANI ŞEHİTLİK İCMALİ

NUMBERS OF MARTYRS' CEMETERIES IN OTTOMAN HUNGARY

(toplam / total 22)

YER *PLACE*	**ADED** *NUMBER*	**ŞEHİTLİĞİN ADI** *NAMES of the CEMETERIES*
Arat / *Arad*	1	Arat Şehitliği
Cankurtaran / *Adony*	1	Koyun Adası Şehitliği
Ciğerdelen / *Párkány* / *Štúrovo*	1	Ciğerdelen Kalesi Şehitliği
Eğri / *Eger*	1	Eğri Taburu Şehitliği
Gırıjgal / *Görösgal*	1	Deli Hüsrev ve Deli Mehmet Şehitliği
Göle / *Gyula*	3	Göle Şehitliği, Salanta Palankası'nda iki şehitlik
Kanije / *Nagykanizsa*	1	Kanije Şehitliği
Lipova / *Lippa*	2	Lipova Şehitliği, Binbir Şühedâ Ziyâreti
Mogersdorf / *Nagyfalva*	1	Mogersdorf Şehitliği
Mohaç / *Mohács*	1	Mohaç Şehitliği
Peşte / *Pest*	1	Galiçya Şehitliği
Solnok / *Szolnok*	2	Solnok'ta İki Şehitlik
Şinova / *Dunacsún* / *Čunovo*	1	Kasım Voyvoda Şehitliği
Uyvar / *Érsekújvár* / *Nové Zámky*	1	Uyvar Şehitliği
Vilagoş / *Világos* / *Şiria*	1	Şühedâ Ziyaretgâhı
Viyana / *Bécs* / *Wien*	2	Viyana 1. Dünya Savaşı Şehitliği, St. Pölten 1. Dünya Savaşı Şehitliği
Yanık / *Győr* / *Raab*	1	Sinan Paşa Şehitliği

EKLER

ADDENDA

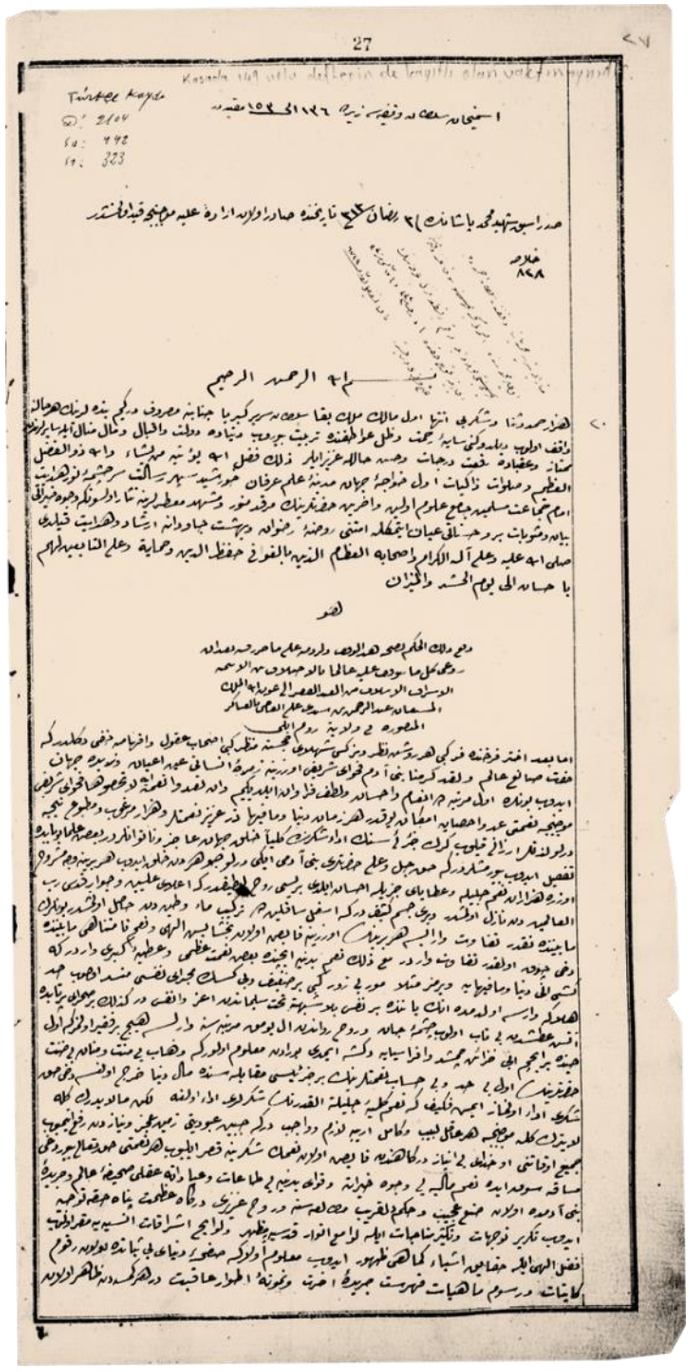
EK I

Addendum I

Sokullu Mehmed Paşa Vakfiyesi: Sigetvar'daki Sultan Süleyman Türbesi ve Halveti Tekkesi'yle ilgili bölüm (VGMA 572/27/20, 29 Zilhicce 981, 21 Nisan 1574)

***Sokullu Mehmed Pasha Foundation Deed**: The section regarding Sultan Süleyman's Mausoleum and the Halveti Lodge in Szigetvár (VGMA 572/27/20, April 21, 1574)*

"…ve biri dahî Sektuvar [Sigetvar] nâm kalenin hâricinde merhûm Sultân Süleymanın cesed-i şerîfleri emanet konulan mevzide binâ olunan camidir… üç yerde bî-mesîl bî-manend hânikahlar bina edüp … biri dahî sâlifu'z-zikr Sigetvar kurbunda binâ ettikleri câmi-i şerîfe muttasıl olup ol taife-i üli'l-intibaha vakfettiler ve Kur'ân-ı azîm ki fi'l-hakîka nuru mübîn şefi'-i müznibîn ve hayyi rabbi'l-âlemindir … Sektuvar [Sigetvar] kurbunda olub türbe palangası demekle iştihar bulan palanganın içinde binâ ettikleri cami-i şerîfe bir âbid-ü takiy zahid-i müttekıy kimesne hatib olub yevmî altı akçeye mutasarrıf ola be-şartı an ki huffaz-ı âtiyetü'z-zikre dahi ser-mahfil ola ve bir âlim âmil muktezâ-yı nâs olmağa kâbil kimesne imam olub yevmî altı akçeye nutasarrıf ola ve imam-ı mezbûr her gün ba'de salâti'l-fecr sure-i yasin okuyub mukâbelesinde yevmî iki akçeye mutasarrıf ola ve ba'de salâti'l-asr süre-i amme ve ba'de salâti'l-işa' süre-i mülk okuyub bu iki süre-i kerîme tilâveti mukâbelesinde yevmî iki akçe vazîfe dahi ala cümlesi yevmî on akçe olur ve şart ettiler ki cami-i mezbûrda iki nefer ehl-i Kur'ân devirhan olub her birine yevmî ikişer akçe verile ve yeğane devr-i eyyâm savt-ı bülend ile âl-i makām bir kimesne dahî müezzin olub yevmî dört akçeye mutasarrıf ola ve bir kimesne dahî siraci olub yevmî iki akçeye mutasarrıf ola ve yevmî iki akçe ile bir kimesne dahî ferraş ve kayyım ola ve cami-i mezbûrun şem'ine ve hasırına yevmî iki akçe verile ve amma zikr olunan hanikah-ı saadet penaha şart ettiler ki bir şeyh-i kâmil ârif-i zinde dil nasb oluna ve âbâd-ı tarîkat üzere hüceratında sâkin olan dervişleri ile cema'ata müdavemet eyleyüb vaktinde evrad ve ezkar vaktinde tesbih ve tehlil istiğfare meşgul olub her Cuma günü civârında olan cami-i mezbûrda hazır olan müslümanlara vaaz ve nasihat eyleyüb yevmî on akçeye mutasarrıf ola ve müşârun ileyh vâkıf hazretleri zikr olunan şeyhuhatı dahi cami-i mezbûr imamına şart ettiler ve zikr olunan zaviyenin hüceratında sâkin olub meşru'-ı meşrûh üzere evrâd ve ezkâra meşgul dervişlerin her birine yevmî birer akçe ta'yîn ettiler ve vâkıf-ı müşârun ileyh hazretleri alâ re'y-i men yerahu min üli'l-intibah nice kitablar vakfedüb zaviye-i mezbûrede vaz' ettiler tâ-kim zikr olunan dervişan ve şeyh-i âlişan menafi'i ma'lûmesi ile müntefi' olub vâkıf hazretlerine hayır duâ edeler kütüb-ü mezbûre bi-esamiha ve rusumiha inşâallâhu Te'âla zeyl-i vakfiyyede zikr olunsa gerek…"

EK II

Addendum II

Tımışvar'da Mustafa oğlu Şeyh İbrâhim Vakfiyesi (VGMA 623/184/182, 15 Zilhicce 1126, 22 Aralık 1714)

Foundation deed of Sheikh İbrahim, son of Mustafa, in Timisoara (VGMA 623/184/182, December 22, 1714)

Te'allaka nazarı bimâ-fîhi harrerehü'l-fakîr ileyhi süphânehu es-Seyyid Mehmed el-kâdî bi-Asker-i Rumeli ufiye anh

Bâ-imzâ-i es-Seyyid Feyzullah ibn es-Seyyid Arif el-Kâdî bi-Medînei Tımışvar ufiye anhümâ

Mahrûse-i Tımışvar mahallâtından Nasuh Paşa Mahallesi sâkinlerinden Tarîk-i Calveti'de tekye-neşîn olan Şeyh İbrahim Efendi ibn Mustafa meclis-i şer'-i şerîf-i şâmihü'l-beyân ve mahfel-i dîn-i münîf-i râsihi'l-erkâne hâzır olup vakf-ı âti'z-zikri tetmîm ve tescîl emrinde lâzım her emr-i dakîk-i celîl için mütevellî nasb ve ta'yîn eylediği Mustafa Kethüdâ ibn Murad nâm mütevellîsi mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve i'tirâf-ı sarîh-i mer'î kılıp mahalle-i mezkûrede vâki' binâ eylediğim câmi'-i şerîfe muttasıl ma'lûmu'l-hudûd bir bâb zâviye ba'de vefât ehl-i sülûkte olan meşâyihe vakf idüp ve yine zâviye-i mezbûreye muttasıl ma'lûmu'l-hudûd bir bâb odayı tarîkat fukarâsına vakf eyledim mâdâm ki ben kayd-ı hayâtda oldukca mütevellî olup ba'de'l-vefât sâlifi'z-zikir odada vâki' iki bâb halviye ve bir matbah ve havlıyı ve bi'r-i mâ ve bagçeyi ve hâriciyesinde ahurı müştemil menzili akrabâmızdan olan kimesne ma'rifet-i şer'le mütevellî nasb olunup içinde sakın olmak şartıyla vakf olup eger akrabâmızdan kimesne bulunmak ise âsitânemize arz olunup mütevellî nasb oluna ve zâviye-i mezbûre karşısında vâki' bir bâb halviye ve bir matbah ve fevkânî kasır ve havlıyı müştemil mülk menzilimi dahi câmi'-i mezbûrede müezzin olan kimesneye sâkin olmak üzere vakfı evvele ve câmi'-i mezbûrede olan hademe ecânibden olmayup ehl-i sülûkde ola anlara dahi Hüdayi Mahmud Efendi hazretlerinin mecâlis-i ruci (?) ile müsemmâ kitâbını ve Muradiye Mahallesi kurbünde vâki' ma'lûmu'l-hudûd bagçemi vakf eyledim ve mahalle-i mezbûrede vâki' olan mevtâyi gasl için bir kazân ve bir tencere vakf eyleyüp işbu mütevellî yedine teslîm eyledim deyu vakıf mezbûr eş-Şeyh İbrahim Efendi tekabbele'llâhü hasenâtuhu vakf-ı mezbûrun cem'-i emvâlihi ve şurût ve kuyûdunu tekmîl ve tetmîm idüp mütevellî-i mezbûr Mustafa Kethüdâ dahi vâkıf-ı mezbûrun kelâm-ı meşrûhun vicâhen ve şifâhen tasdîk ve tahkîk idüp zikr olunan akâr ve kitâp ve kazân ve tencereyi teslîm ve kabz ve tasarruf eylediğine meclis-i şer'de hâkim-i muvakki'i'l-kitâp mahzarında i'tirâf ve biribirinin ikrâr ve i'tirâflarını tasdîk ve tahkîk ittikden sonra vâkıf-ı mezbûr kelâmını semti vifâkdan taraf-ı hilâf ve şikâka sevk idüp egerçe vakf-ı akâr İmâm-ı Azam ve Hümâm-ı Akdem pîşvâ-yı küll rehnümâ-yı sünbül üstâdi'l-sâdât ve seyyidi'l-sa'âdât Hazret-i Ebî Hanife kûfî âmile'llâhi bi-lutfihi'l-celî ve'l-hafi yanlarında vakt olur lâkin lâzım olmaz evkâf-ı mezbûrumdan akâr cinsinden vakıf lâzım olmadığına binâen zikr olunan akârın vakfiyetinden rücû' eyledim akârdan mütevellî birini def' itsin cümlesini mülküme redd olunsun deyu da'vâ ittikte mütevell-i mezbûr dahi kendüye lâzım olduğu veçh üzere cevap virüp İmâmeyn-i Hümâmeyn Hazret-i Ebî Yusuf ile Hazret-i İmâm Muhammed katlarında akâr kısmı vakf olunup teslîm ile'l-mütevellî kılındıkta mülkiyet-i vakıf lâzım kâbilinden olup sıhhat ve lüzûmundan mufârakat itmez ve ânâ müteferri' olan şurût dahi sahîhadır deyu redd-i akârdan imtinâ idüp vâhidi'l-asır ferîdi'l-dehir hâkim-i müşârün-ileyh cenâb-ı şerî'atlarına mürâfa'a olucak hâkim-i refî'i'l-miktâr cânib-i vakf-ı evlâ bi'l-i'tibâr ve ahr-ı bi'l-ihtiyâr görüp âlim-i bi'l-ihtilâf olduğu halde İmâmeyn-i Hümâmeyn dâ'îlerince zikr olunan ebniye ve akârın vakfiyetinin sıhhat ve lüzûmuna hükm itmegin fe-men beddelehu ba'demâ semî'ahu fe-innemâ ismihu ale'llezîne yübeddilunehu inna'llâhe semî'un âlîm ve ecri'l-vakf-ı ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm Cerâ zâlike ve hurrire fi'l-hâmis aşere min-Zi'l-hicceti'ş-şerîfe sene sitte ve işrîn ve miete ve elf

Şuhudilhal

-Fahri'l-eimme Muradzâde Ahmed Efendi
-Fahri'l-eimme İbrahim Efendi ibn İshak
-Şaban Âlemdâr Gönüllüyân
-Ertebur Mehmed Gönüllüyân
-Mustafa Beşe Dergâh-ı Âlî
-Hasan Çelebi ibn İbrahim Efendi vâkıf-ı mezbûr
-Munzır İbrahim Çelebi
-Fahri'l-eimmeti'l-kirâm Mahmud Efendi
-Fahri'l-hutebâ Ahmed Efendi
-El-meşâyihi'l-kirâm eş-Şeyh Hasan el-Müfti bi-Temeşvar
(VGMA'dan)

EK III

Addendum III

Estergon Fetihnâmesi: Ömer Deryâ Bey'in Estergon Fetihnâmesi'nde Sarı Saltık Türbesi'yle ilgili bölüm (Estergon Fetihnâmesi v.2a-3a, Bayraktar 2019: 23-26'dan düzeltilerek alınmıştır. Yılmaz 2021c:148-150)

***Estergon Fetihnâmesi**: Section related to Sari Saltuk's Tomb as mentioned in Ömer Deryâ Bey's work (excerpted from Estergon Fetihnâmesi, folio 2a-3a, Bayraktar 2019:23-26, Yılmaz 2021c:148-150)*

Nakş-u Sûretlerin Beyân İder

Yine kal'ayı yâd idüb diyelüm
Nice kal'a imiş bunu bilelüm

Estergon'dan sana haber vireyim
Nice yer imiş size şerh ideyim

Bir kızıl taş üzre urmış temelün
Periler yapmış durur bunı bilün

Âdemoğlı böyle yapı yapmamış
Dâhî gözler bu binâyı görmemiş

Kal'a içre Ulu Câmi var idi
Gören kişi bakuben ayrân ideyi

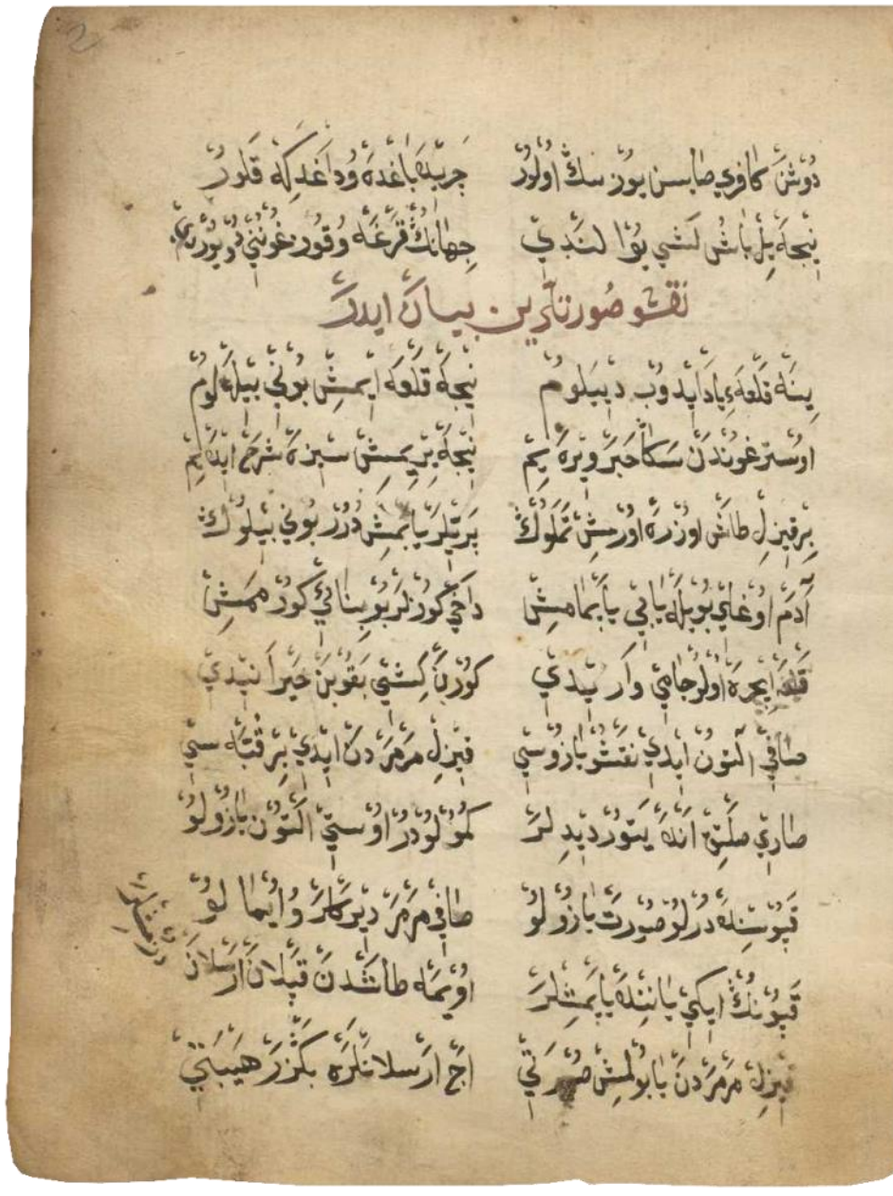
Sâfî altun idi nakş-u yazısı
Kızıl mermerden idi bir kubbesi

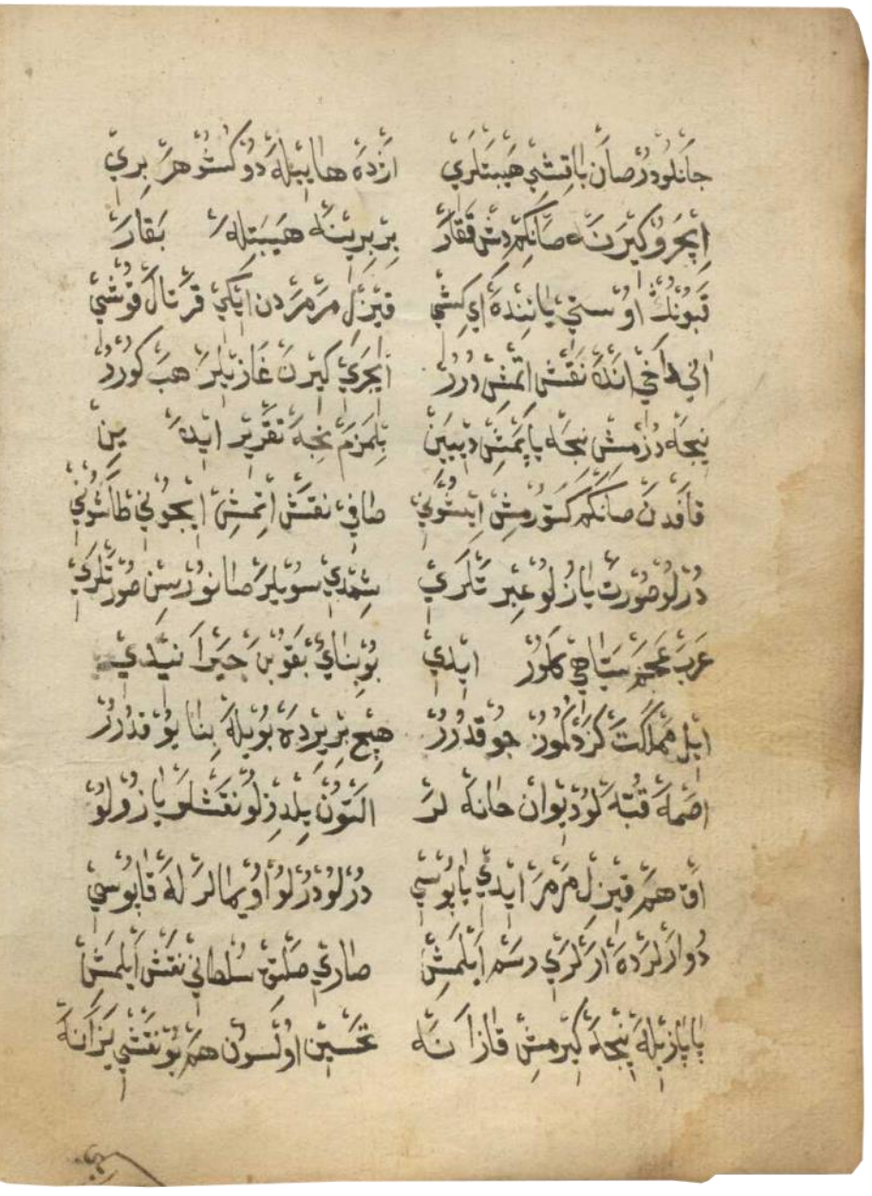
Sarı Saltık anda yatur didiler
Gömülüdür üstü altun yazılı

Kapusında türlü sûret yazulu
Sâfî mermer direkler ve oymalu

Kapunun iki yanında yapmışlar
Oyma taşdan kaplan arslan dizmişler

Kızıl mermerden yapulmış sûreti
Aç arslanlara benzer heybeti

Canludur san bakışı heybetleri
Ejdehâ ile döğüşür her biri

İçerü girene sankim diş kakar
Birbirine heybet ile bakar

Kapunun üsti yanında iki kişi
Kızıl mermerden iki kartal kuşu

Anı dâhî anda nakş etmiş durur
İçeri giren gâzîler hep görür

Nice düzmiş nice yapmış diyeyin
Bilmezem nice takrir ideyin

Kâf'dan sanki getürmiş işüni
Sâfî nakş itmiş içüni taşını

Dürlü sûret yazulı ibretleri
Şimdi söyler sanursın suretleri

Arab Acem siyâhi gelür idi
Bu binâyı bakuben hayrân idi

İl memleket gezdüğümüz çokdurur
Hiçbir yerde böyle binâ yokdurur

Asma kubbeli divânhâneler
Altun yaldızlı nakışlu yazulu

Ak hem kızıl mermer idi yapusı
Dürlü dürlü oymalarla kapusı

Duvarlarda erleri resm eylemiş
Sarı Saltık Sultânı nakş eylemiş

Papaz ile nice girmiş kazana
Tahsin olsun hem bu nakşı yazana

İki yerde Sarı Saltık nakşı var
Hem bir yirde gömülüdür didiler

Ol diyâra nice kim gelmiş ise
Ejdehâ ile nice döğüşmüş ise

Altı başın tepelemiş teng ider
Yedünci baş ile durma cenk ider

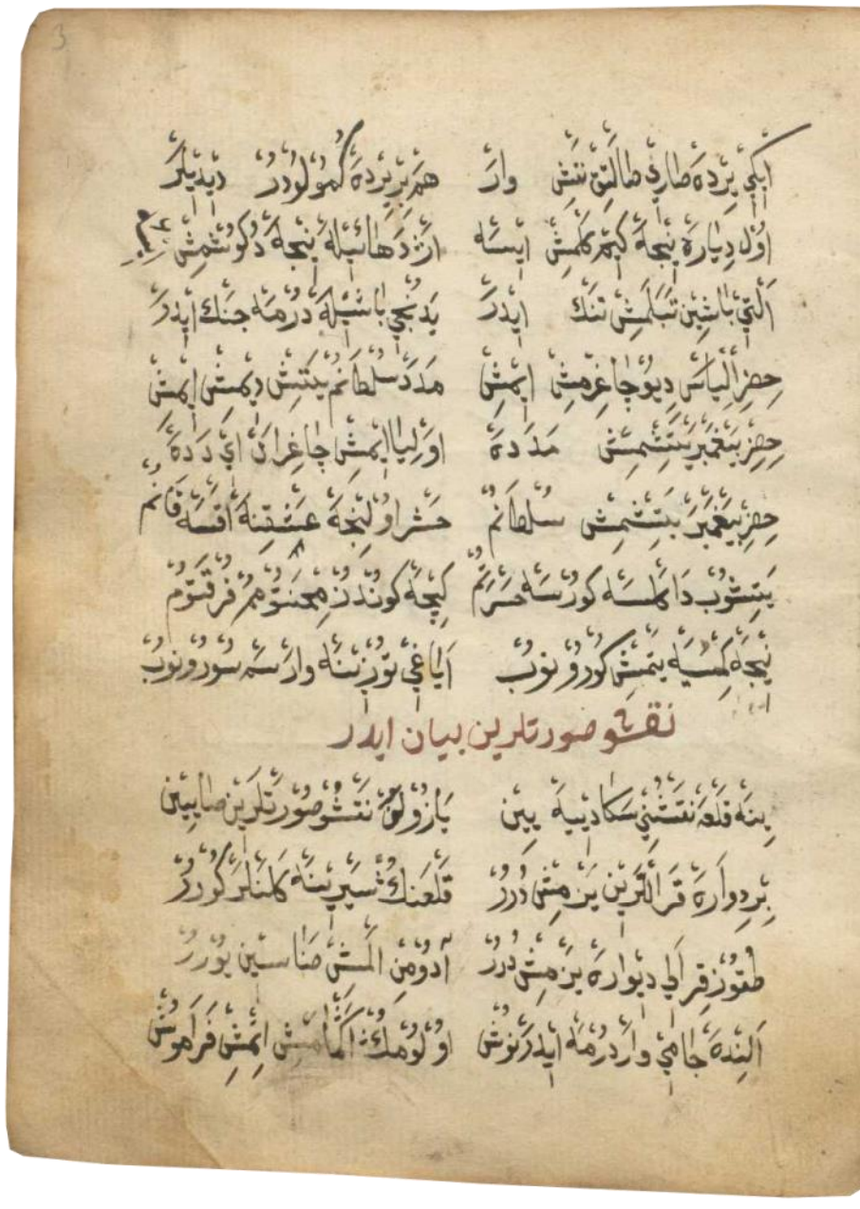
Hızır İlyâs diyu çağırmış imiş
Meded sultanum yetiş demiş imiş

Hızır peygamber yetişmiş medede
Evliyâ imiş çağıran ey dede

Hızır peygamber yetişmiş sultânum
Haşrolunca aşkına aksa kanum

Yetişüp de gelse görse hasretüm
Gice gündüz mihnetümdür firkâtüm

Nice kimseye yetmiş görünüp
Ayağı tozına varsam sürünüp

KAYNAKÇA

REFERENCES

Arşiv Kaynakları / *Archival Resources*

- 27 Numaralı M.D. 847, 354
- 30 Numaralı M.D. 459, 194
- 30 Numaralı M.D. 460, 195
- BCA 45/290/59
- BOA A.DVNSMHM.d. 36/287
- BOA AE.SOSM.III 6/354
- BOA C.EV. 513/25924
- BOA HR.İD 1673/44
- BOA İ.HR 295-18651
- BOA MAD.d. 18098
- BOA Tapu Defteri 550/15b
- TSMA.D. 7000, 29 Zilhicce 986, 26 Şubat 1579, Sokollu Mustafa Paşa Vakfiyesi
- VGMA 1197/12, 3 Zilkâde 999, 23 Ağustos 1591, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Peşte'de Derviş Bey Mescidi Zâviyesi Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 1197/79, 26 Safer 1000, 13 Aralık 1591, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Budin'de Çakır Ağa Zâviyesi Mescidi Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 1223/10, 15 Rebiülâhir 995, 25 Mart 1587, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Tımışvar'da Mustafa Paşa Zâviyesi Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 1223/157, 18 Receb 995, 24 Haziran 1587, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Sigetvar'da Sokollu Mehmed Paşa Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 1223/233, 17 Ramazan 995, 21 Ağustos 1587, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Tımışvar'da Mustafa Paşa Zâviyesi Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 1223/272, 3 Zilkâde 995, 5 Ekim 1587, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Tımışvar'da Mustafa Paşa Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 1223/272, 3 Zilkâde 995, 5 Ekim 1587, Rumeli Mahlût Hurûfat Defteri, Tımışvar'da Mustafa Paşa Zâviyesi Vakfı Hurufat Kaydı
- VGMA 572/27/20, 29 Zilhicce 981, 21 Nisan 1574, Sokullu Mehmed Paşa Vakfiyesi
- VGMA 623/184/182, 15 Zilhicce 1126, 22 Aralık 1714, Tımışvar'da Mustafa oğlu Şeyh İbrâhim Vakfiyesi

Telif Eserler ve Süreli Yayınlar / *Books and Periodicals*

Adorján, Imre (2004) *Oszmán kori emlékek a székesfehérvári Szent Anna-kápolnában*, Alba Regia, Annales Musei Stephani Regis, Sayı 33, s. 55-60.

Ágoston, Gábor (1994) *Macaristan'da Mevlevilik ve İslâm Kültürü*, Osmanlı Araştırmaları, İstanbul, S.14, s.1-9

Ak, Mahmut (2012) *Tiryâkî Hasan Paşa*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.41, s.205-207, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Aksoy, Hasan (2006) *Nazmi Efendi*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.32, s.460-461, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Aktepe, M. (1970) *Szigetvar Livâsı Kanunnâmesi*, Kanunî Armağanı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s.187-202.

Altaylı, Yasemin (2006). *Budin Beylerbeyi Arslan Paşa (1565-1566)*. Ankara Üniversitesi Osmanlı Târihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 19, s. 33-51.

Aslanapa, Oktay (1950) *Macaristan'da Türk Abideleri*, İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, s.325-345.

Ayverdi, Ekrem Hakkı (2000). *Avrupa'da Osmanlı Mîmârî Eserleri*, I, II, III, IV, 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Baltacı, Cahid (2005) *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri 1-2*, İstanbul: M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Yayınları

Barkan, Ömer Lütfi (1942) *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler*, Vakıflar Dergisi, S.2, s.279-386.

Bayraktar, Semanur (2019) *Ömer Derya Bey'in Estergon Fetihnamesi (Metin-İnceleme)*, T.C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

Bıyık, Ömer (2015) *1652-53 Tarihli Şer'iye Sicili'ne Göre Temeşvar*, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Bahar 2015, S. 45, s.233-251.

Bilge, Sadık Müfit (2010) *Osmanlı'nın Macaristanı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul

Binark, İsmet (1993) *Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Bulunan 164 (Hicrî 935-937/Milâdî 1528-1531) ve 462 (Hicrî 975/Milâdî 1567-1568) Numaralı Tapu Tahrir Defterlerine Göre Bosna Vakıfları*, Vakıf Haftası Dergisi, Sayı 10, s.207-254.

Borovszky, Samu (1914) *Magyarország vármegyéi és városai - Temes Vármegye*, Budapeşte.

Bölükbaşı, Ayşe (2015) *XVI. Yüzyılda İstanbul'daki Halveti Tekkeleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

Budapeşte'de Müslüman mezarlığı bulundu, Anadolu Ajansı, 17.06.2016

Cafer Iyanî (1716) *Gazavât-ı Tiryâki Hasan Paşa*, Macaristan Bilimler Akademisi Kütüphânesi, Török O.216

Csalog, József (1957) A szentesi református temetők gombosfái, *Néprajzi értesítő*, 39. Sayı, s.203-210

Csorba, Csaba (2011) *Erdélyi várak - Várak, várkastélyok, erődített városok, templomvárak*, Debrecen.

Çolak, Melek (2014) *Birinci Balkan Savaşı Sırasında Macaristan'ın Kaposvár Şehrinde Bulunan Türk Askerleri ve Yaşamları (Macar Kaynaklarına Göre)*, On Dördüncü Askeri Tarih Kongresi, Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.347-372.

Çolak, Melek (2022) *Türk - Macar Askerî İlişkileri 1912-1918*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Çulpan, Cevdet (1968) *Macaristan'da Türk Kitabeleri*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Sayı 15, s.74-76.

Dağlar, Oya (2006) *Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordularının Galiçya Cephesi'ne Gönderilmesi ve Cephe Gerisinde Yaşananlar*, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, Sayı 10, s. 45-76.

Dávid, Géza (2013) *Szigetvár (Zigetvar) Ali Paşa Câmii'nin Banisi Meselesi*, Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı, İstanbul: Timaş Yayınları, c.1, s.511-517.

Dávid, Géza (2001) *İstolni Belgrad*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.21, s.405-407, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Dingeç, Emine (2009) *Bir Menzil Defterine Göre III. Osman Dönemi'nde Yapılan Atamalar*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 24, s.71-81.

Er, Şaban (2015) *Melâmîlik ve Osmânlı Devri Melâmîleri*, Kutupyıldızı Yayınları, İstanbul.

Ercan, Özlem (2003) *Peşteli Hisâlî Dîvânı Tahlili (İnceleme—Metin)*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa.

Evliyâ Çelebi (2004) *Seyahatnâme (Günümüz Türkçesiyle)*, Haz. S. A. Kahraman, Y. Dağlı, (2004) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Evliyâlar Ansiklopedisi (1992) 12 cilt, Türkiye Gazetesi Yayınları, İstanbul.

Eyice, Semavi (1991) *Âşık Paşa Camii*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.4, s.3-5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Eyice, Semavi (1996) *Gülbaba Tekkesi ve Türbesi*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.14, s.228-230, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Eyice, Semavi (2000) *İdris Baba Türbesi*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.21, s.484-485, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Feridun Ahmed Bey (2012) *Nüzhet-i Esrâr'ül Ahyar Der Ahbâr-ı Sefer-i Sigetvar*, Haz: A. Aslantürk, G. Börekçi, tıpkıbasım, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.

Fodor, Pál (2020) *Turbék*, Budapeşte-Peçuy: Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Fodor, Pál (2021) *16.-17. Yüzyıl Osmanlı Kaynaklarında Kanuni'nin Sigetvar'daki Türbe Kasabası*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi

Gaál, Attila (1979) Régészeti adalékok a Béla tér rendezéséhez, *Tolna Megyei Népújság*, 25.02.1979, s.11.

Gaşpar, Adriana (2014) *Monumente funerare otomane descoperite in cimitirul din Timisoara Piata Sf. Gheorghe*, Banatica, S.24, s.209-224.

Gelibolulu Mustafa Âlî (2009) *Künhü'l-Âhbâr*, tıpkıbasım, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları

Gerelyes, Ibolya (2003) *Ottoman Architecture in the Town of Gyula*, Archaeology of the Ottoman Period in Hungary, 24-26 Mayıs 2000, s.173-180, Budapeşte.

Gerő, Győző (1976) *Turkish Monuments in Hungary*, Budapest: Kossuth Printing House.

Gökbilgin, T. (1950) *Kanunî Sultan Süleyman'ın Szigetvar'daki Türbesi*, Tarih Dünyası, Sayı 4, s. 144-145.

Gölpınarlı, Abdülbâki (2006) *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik*, İstanbul: İnkılap Yayınları

Hammer-Purgstall, J. (1847) *Némelly Pécs Környékén Találtató Török, Arab És Perzsa Feliratokról*, Magyar Académiai Értesítő, 1847/11, s.365-375.

Hancz, Erika (2014) *Nagy Szülejmán Szultán Szigetvár környéki sátorhelye, halála és síremléke az oszmán írott forrásokban / Osmanlı Kaynaklarına Göre Kanûnî Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Otağ Yeri, Ölümü ve Türbesi*, Szülejman Szultan Emlékezete Szigetvaron – Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Hatırası, Editör: Norbert Pap, Peçuy, s.55-71.

Hüseyin Nâmık (1929a) *A török tudós levele*, Vasvármegye, 10 Nisan 1929, s.3

Hüseyin Nâmık (1929b) *Gasztonyi török emlékek*, Vasvármegye, 16 Nisan 1929, s.4

Hüseyin Nâmık (1929c) *Viyana Mektubu: Macar Köylerinde Türk Kitabeleri*, Milliyet Gazetesi, 8 Ağustos 1929, s.2.

Hüseyin Nâmık (1932) *Budapeşte'de Türk Camileri*, Hakimiyet-i Milliye, 2 Mart 1932, s.5.

Ikvai, Nándor (1983) *Vác története*, Szentendre

Ilıć, Slobodan (2003) Lâmekânî Hüseyin Efendi, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.27, s.94-95, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

İdiz, Ferzende (2009) *Ömer Fânî Efendi ve Tasavvufa Dair Üç Eseri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum.

İhtifalci Mehmed Ziya Bey (2005) *Yenikapı Mevlevihanesi*, Haz. Murat A. Karavelioğlu, İstanbul: Ataç Yayınları.

K. Németh, András (2020) *Turbános török sírkő feje Simontornyáról*, https://wmmm.hu/2020-januar-turbanos-torok-sirko-feje-simontornyarol/

Kara, Mustafa (2011) *Tekke*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.40, s.368-370, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Karač, Zlatko (2011) *Turkish-Islamic Architecture in 16th and 17th Century in Croatia : Issues of Assess-ment and Reconstruction*, 4th International Conference on Hazards and Modern Heritage (H&mH) (CICOP Italy and BH CICOP) "The Importance of Place" : Conference Proceedings / Kudumović, L. ; Idrizbegović-Zgonić, A. (ed). - Sarajevo : CICOPBH , s.442-459

Karač, Zlatko (2016) *Tursko-islamska arhitektura i graditeljstvo u Hrvatskoj*, Hrvatska i Turska, s.51-72, Zagreb.

Kaya, Bilge (2007) Peşteli Hisâlî, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.34, s.254, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Kılcı, Ali (2009) *Balkanlardaki Osmanlı Baldeken Türbeleri Hakkında Bir Değerlendirme*, Vakıflar Dergisi, Sayı 32, s.91-142.

Kolçak, Özgür (2019) *Saint Gotthard Muharebesi*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, EK-2. Cilt, s.449-450, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kökel, Coşkun (2022) *Tarihsel İnançsal Kimliği ile Gül Baba, Zaviyesi ve Türbesi I-II-III*, İstanbul.

Kralovánszky, Alán (1970) "Középkori műemlékek régészeti kutatása Székesfehérvárott", Műemlékvédelem, 1970/3, Sayı 14, s.157-162.

Lővei, Pál (2002) *Gasztony török emlékek*, Lapidarium Hungaricum, S.5, s.293-303.

Madas, József (1975) *Török temető Pécsett*, A Janus Pannonius Müzeum Évkönyve, S. 17-18, 1972-73, s.117-124, Peçuy.

Marosi, Arnold (1930) *Székesfehérvár művészeti emlékei*, Magyar Művészet, Sayı 6, s. 393-431

Máté, Zsolt (2018) Szeged hódoltságkori török temetője, *A Móra Ferenc Müzesi Yıllığı*, Sayı 4, Segedin, s.161-169.

Mažuran, I. (1994) *Srednjovjekovni I Turski Osijek*, Osijek

McGowan, Bruce W. (1983) *Sirem Sancağı Mufassal Tahrir Defteri*, TTK Yayınları, Ankara.

Mehmed Süreyyâ (1996) *Sicill-i Osmanî*, İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını.

Meriç, Rıfkı Melûl (1965) *Mimar Sinan*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Mîrek Muhammed-i Taşkendî (2012) *Şehrî ve Gülî*, Haz. B. Kahraman, Y. Öz, Akçağ Yayınları, Ankara.

Moacanin, Nenad (2007) *Pojega*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.34, s.307, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Molnár, József (1973) *Macaristan'daki Türk Anıtları – Monuments Turcs en Hongrie*, TTK Yayınları, Ankara.

Orbán, Róbert (1984) *Török emlékek a gasztonyi római katolikus templomban*, Honismeret, Sayı 12, 1984/4, s.38-39.

Osmânzâde Hüseyin Vassâf (2015) *Sefîne-i Evliyâ*, Haz. M. Akkuş, A. Yılmaz, Kitâbevi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.

Ömer Deryâ (1630) *Ömer Deryâ Divanı (Muharrem 1040/1630)*, Leipzig Üniversitesi Kütüphânesi, İslâmî Yazmalar Bölümü, B. or. 078, Fleischer, pp. 545-546.

Ömer Feridun (1914) *Török Sírkövek Lippáról A Délmagyarországi Múzeumban*, Archaeologiai Értesítő, Sayı 34, s.24-29.

Önen, Nizam (2007) *Budapeşte'de Bir Türk İmam Abdüllatif Efendi'nin Hayatı*, Toplumsal Tarih, Sayı 160, Nisan 2007, s.78-81.

Özcan, Abdulkadir (1988) *Abdurrahman Abdi Paşa*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.1, s.156, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Özcan, Abdülkadir (2002) *Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. 26, s.263-265, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Özcan, Abdülkadir (2013) *Zağarcıbaşı*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.44, s.75-76, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Özlem Ercan, *Peşteli Hisâlî Dîvânı Tahlili (İnceleme-Metin)*, 2 Cilt, T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Tezi, 2003, Bursa.

Pap, Norbert (Ed.) (2014) *Szülejmán szultán emlékezete Szigetváron – Kanuni Sultan Süleyman'ın Sigetvar'daki Hatırası*, Peçuy: Molnár Nyomda

Pap, Norbert (Ed.) (2020) *Turbék - Szulejmán szultán zarándokvárosa*, Budapeşte-Peç: Bölcsészettudományi Kutatóközpont-Pécsi Tudományegyetem

Pap, Norbert ve **Kitanics**, Máté (2019) *Zigetvar'daki Kanuni Sultan Süleyman'ın Türbesi*, Budapeşte-Peçuy: MANK Yayınları

Peçevî İbrahim Efendi (1999) *Târih-i Peçevî* 1-2, Haz. Bekir Sıtkı Baykal, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Peker, Ali Uzay vd. (2019) Zigetvar Kanunî Sultan Süleyman Türbe-Palankası'nda Araştırma ve Arkeolojik Çalışmalar 2015-2017, Akdeniz Sanat Dergisi, s.93-157.

Rimpf, Andrea ve **Novak**, Mario (2020) *Evliya Çelebi and the Town Cemetery of Ilok*, Life And Death in Mediaeval And Early Modern Times, Zbornık Instıtuta Za Arheologıju, Sayı 14, s.239-260, Zagrep.

Römer, Claudia (1999) *Egy, a 15 éves háborúból származó oszmán sírkő Steyersbergben, Alsó-Ausztriában*, Aetas Történettudományi folyóira, 14/4, s.66-70.

Sâî Mustafa Çelebi (2002) *Yapılar Kitabı - Tezkiretü'l-Bünyân ve Tezkiretü'l-Ebniye*, İstanbul: Koçbank Yayınları

Saral, İsmail Tosun (2003) *Baba Sultan (Dede Sultan)*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı 28, s.215-221.

Saral, İsmail Tosun (2005) *Kalaylıkoz Ali Paşa Gül Baba mı*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı 35, s.203-212.

Saral, İsmail Tosun (2020) *Budin Gözcüsü Gül Baba, Viyana Gözcüsü Çerkez Dayı*, Düşünce ve Tarih Aylık Tarih Dergisi, Aralık 2020, sayı: 75, s.16-24.

Sarıcaoğlu, Fikret (2001) *İzzet Mehmed Paşa*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c. 23, s. 557-558, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Selânikî Mustafa Efendi (1999) *Târih-i Selânikî 1-2*, Haz. Mehmet İpşirli, 2. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Siklósi, Gyula (2013) *A Törökkori Székesfehérvár*, Székesfehérvár.

Sudár, Balázs (2008) *Bektaşi Monasteries in Ottoman Hungary (16th-17th Centuries)*, Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaria, S.61, s.227-248.

Sudár, Balázs (2013) *A pécsi İdrisz baba-türbe*, Budapeşte.

Sudár, Balázs (2014) *Dzsámik és mecsetek a hódolt Magyarországon*, Budapeşte.

Tayşi, M. Serhan (1989) Ali Dede Bosnevî, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.2, s.386, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Tezcan, Nuran (2009) *Seyahatnâme*, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, c.37, s.16-19, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Tolnai Világlapja, 28.12.1913, S.52, s.20

Tolnataj, 28.01.1989, s.3.

Topçu, Sultan Murat (2015) *Gücün Mimariye Yansıması Köprülüler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Tütüncü, Mehmet (2018) *Belgrade's Ottoman Inscriptions As War Booty*, Belgrade 1521-1867, s.259-282.

Usta, Muhiddin (2006) *Tabibzâde Mehmed Şükrî Efendi ve Silsilenâme-i Sûfiyye İsimli Eseri*, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Vándor, László (1996) A zalai végvárrendszer a 16–17. században, *Zala Megye Ezer Éve*, s.89-96.

Vatin, N. (2005) Un Türbe Sans Maître. Note sur la fondation et la destination du türbe de Soliman-le-Magnifique à Szigetvár, *Turcica*, Revue d'Études Turques, Leuven, s. 9–17.

Velics, A. ve **Kammerer**, E. (1886) *Magyarországi Török Kincstári Defterek I-II*, Budapeşte.

Yarar, Hülya. **Eroğlu**, Cengiz. **Türker**, Musa. (1999) *Yurtdışı Şehitlikler*, Millî Savunma Bakanlığı, Ankara.

Yatman, Nurettin (1945) *Memleket Dışında Türk Eserleri 2*, Akşam, 16 Mayıs 1945, s.5

Yılmaz, Kâşif (2010) *Budinli Hisâlî Dîvânı*, İstanbul: Kriter Yayınları.

Yılmaz, Mehmet Emin (2015a) *Peçuy Tekkeleri*, Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi, c.2015-2, S.2, s. 165-180.

Yılmaz, Mehmet Emin (2015b) *Macaristan'da Gâzi Kasım Paşa Camii Restitüsyon Denemesi*, XI. Milli Türkoloji Kongresi Bildiri Kitabı, İstanbul Üniversitesi, Cilt 2, s. 781-797.

Yılmaz, Mehmet Emin (2015c) *Sigetvar'da Türk Mimârîsi - Türbe Palankası: Kanuni Sultan Süleyman'ın Makam Türbesi*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Yılmaz, Mehmet Emin (2019) *Osmanlı Macaristanı'nda Tekkeler, Türbeler, Şehitlikler ve Mezar Taşları*, Vakıflar Dergisi, Sayı: 52, s. 157-204.

Yılmaz, Mehmet Emin (2020a) Macaristan'da Bir-Kaç Misâfir: Sadrâzam İzzet Mehmed Paşa'nın Mezar Taşı, Kitâbeler ve Bir Kurna, *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, Kış 2020, s.59-72.

Yılmaz, Mehmet Emin (2020b) *Kiliseye Çevrilen Türk Eserleri - The Turkish Monuments Converted into Churches*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları

Yılmaz, Mehmet Emin (2021a) *Ekrem Hakkı Ayverdi Usûlüyle Türk Mimârî Eserlerinin Yeniden Tesbiti Slovakya – Macaristan*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları

Yılmaz, Mehmet Emin (2021b) *Budapeşte'deki Gül Baba Türbesi'nin Onarımları (1884-1915)*, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2021, Sayı:99, s.11-35

Yılmaz, Mehmet Emin (2021c) *Sarı Saltık Araştırmalarına Bir Katkı: Macaristan Estergon'da Sarı Saltık Makam Türbesi*, Hacı Bektaş Veli, Haz. Ahmet Taşğın-Erdal Aksoy, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Anma ve Armağan Kitapları Dizisi No. 60, Ankara, 2021, s. 136-151.

Yılmaz, Mehmet Emin ve **Günel**, Gökçe (2016) *Sâhib'ül-Hayrât Makbûl (Sokollu) Mustafa Paşa*, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM, Sayı:38, Güz-2015, s.219-252.

Yüksel, İ. Aydın ve **Kahraman**, Alper. (2014) Viyana'da Bir-Kaç Misafir Belgrad Kalesi Kitâbesi ve diğerleri, *30. Yıl Ekrem Hakkı Ayverdi Hâtıra Kitabı*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, s.275-284.

Harita, Gravür ve Fotoğraflar / *Maps, Engravings and Photos*

HG-01 Arat (1715) Budapeşte Askerî Târih Müzesi, G I h 3453

HG-02 Budin (1598) Herzog August Bibliothek, No: graph-c-1102

HG-03 Budin (1686) Charles de Juvigny, Fransa Millî Kütüphânesi Harita ve Planlar Bölümü, GE DD-2987, 3266 B

HG-04 Budin (1686) F. Rossetti, Fransa Millî Kütüphânesi Harita ve Planlar Bölümü, GE DD-509, 56 RES

HG-05 Budin (1686) Giovanni Domenico Fontana, Budapeşte Tarih Müzesi

HG-06 Budin (1686) H. Bredokov, Marburg Dijital Arşivleri, HStAM WHK 6/20

HG-07 Budin (1686) Ludwig Nicolaus von Hallart ve Michael Wening, Dresden Devlet Kütüphanesi, SLUB/KS B1152

HG-08 Budin (1686) Ludwig Nicolaus von Hallart, Deutsche Fotothek, df_dk_0004143 ve df_dk_0004144

HG-09 Budin (1686) Macaristan Széchenyi Millî Kütüphânesi, TK 2154/1

HG-10 Estergon (1683) G. Rossi, Fransa Millî Kütüphânesi Harita ve Planlar Bölümü, GE DD-2987, 3267

HG-11a Estergon (1595) Herzog August Bibliothek, No. Graph. C: 1090

HG-11b Estergon (1683) Budapeşte Askerî Târih Müzesi, GI-h-163

HG-12 Galiçya (1916) Imperial War Museum Art.IWM PST 6882

HG-13 Gölbaşı (1686) Anonim, wikipedia.org/wiki/Tata

HG-14 Gölbaşı (1686) Gaspar Bouttats, Jacob Peeters, Rijksmuseum

HG-15 Göle (1722) L. F. Rosenfeld, Macaristan Millî Arşivleri, Békés bölgesi, BéML XV 1 a 36

HG-16 Hatvan (1682) Georg Hoefnagel ve Wenzel Hollar, Dresden Kütüphânesi, Nr SLUB Geogr.A.230-1

HG-17 Hatvan (1969) Hatvan'da iki Türk mezar taşı, Hatvany Lajos Múzeum, fb.com/hatvanymuzeum/posts/3545368265479608

HG-18 İstolni Belgrad (1687) Nicolas de Fer, 1687, Fransa Millî Kütüphânesi Harita ve Planlar Bölümü, GE C-4891

HG-19 İstolni Belgrad (1700) Dresden Devlet Kütüphanesi, SLUB/KS B1169

HG-20 Kanije (2015) Kilisede vaftiz teknesi olarak kullanılan Mustafa Ağa'nın mezar taşı, http://delzala.hu/images/bldg/25/b05.png (erişim târihi: 19.10.2015)

HG-21 Kopan (2015) Kopan'da Türk dönemine ait hâtıralar, http://www.c3.hu/~barbely/KOVO10.JPG (erişim târihi: 29.10.2015)

HG-22 Legrad (1815) Macaristan Millî Arşivleri, S12 Div. XIII No 476:1

HG-23 Legrad (1825) Macaristan Millî Arşivleri, S12 Div. XII No 24:2

HG-24 Mogersdorf (2018) Mogersdorf Şehitlik Anıtları, fb.com/viyanahaber.at/

HG-25 Ösek (1700) Macaristan Széchenyi Millî Kütüphânesi, TK 2145

HG-26 Peçuy (18. yy) Avusturya Devlet Arşivleri, Hungary First Military Survey B IX a 527

HG-27 Peçuy (1800) Macaristan Millî Arşivleri, S12 Div VIII No 478

HG-28 Peçuy (1936) İdris Baba Türbesi, Zempléni Múzeum, Szerencs 0171156

HG-29 Pespirim (1539) Zempléni Múzeum, Szerencs 80807

HG-30 Sengrot (1858) Macaristan Millî Arşivleri, S78 326.téka Zalaszentgrót 14-27

HG-31 Solnok (1617) Braun ve Hogenberg, davidrumsey.com

HG-32 Tımışvar (1663) Heinrich Ottendorf, http://art-historia.blogspot.com.tr/2010/04/ timisoara-otomana_23.html (erişim târihi 25.12.2015)

HG-33 Yanoşalma (1770) Macaristan Millî Arşivleri, S11 No 702

HG-34 Veli Bey Türbesi (2020) regeszet.aquincum.hu

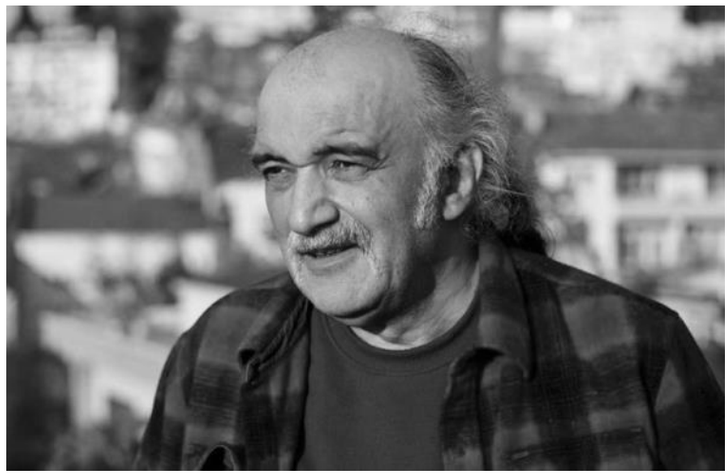
Dr. İ. Aydın Yüksel ve **Mehmet Emin Yılmaz**
Gül Baba Türbesi'nin onarımı için Budapeşte'deki ilk toplantı günü (28 Ocak 2014)
Day of the first meeting in Budapest for the restoration of Gül Baba Tomb (January 28, 2014)

Mehmet Emin YILMAZ

Ankara'da doğdu, ilkokulu ve ortaokulu Ankara'da, liseyi Çanakkale'de tamamladı. Anadolu Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Türk Tarih Kurumu'nun Balkanlar'da yürüttüğü Yurtdışındaki Tarihi Türk Eserlerinin Tespiti Projesi'nde görev aldı. Gazi Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Yurtiçi ve yurtdışında muhtelif tarihî eserlere ait koruma-onarım ve müze projeleri hazırladı. Hâlen Ankara'da serbest mimarlık hizmetlerine ve araştırmalarına devam etmekte olup Türk mimârî eserlerini konu alan kitapları ve makaleleri bulunmaktadır. Kitapları:

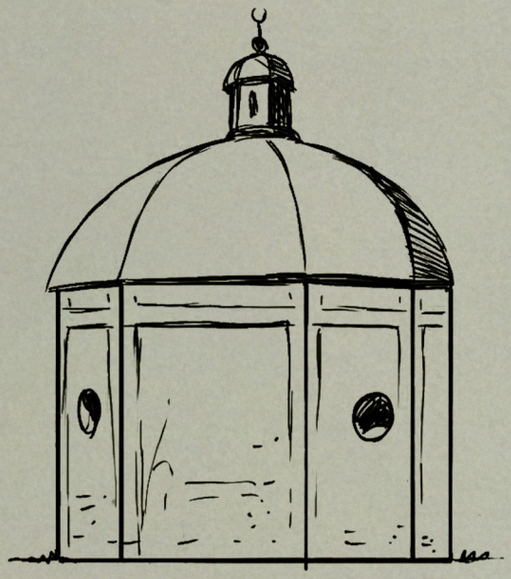
He was born in Ankara, completing primary and middle school in Ankara and high school in Çanakkale. He graduated from Anadolu University's Department of Architecture. He took part in the Project for the Identification of Historical Turkish Monuments Abroad carried out by the Turkish Historical Society in the Balkans. He completed his master's degree at Gazi University. He prepared conservation, repair, and museum projects for various historical monuments in Turkey and abroad. He continues his freelance architectural services and research in Ankara and has published books and articles on Turkish architectural works. His books include:

2013	Macaristan Budin'de Gül Baba Tekkesi ve Türbesi [*Gül Baba's Lodge and Tomb in Buda, Hungary*]
2015	Sigetvar'da Türk Mimârîsi [*The Turkish Monuments in Szigetvár*]
2020	Kiliseye Çevrilen Türk Eserleri (Genişletilmiş 2. Baskı: 2023) The Turkish Monuments Converted into Churches (Added 2nd Edition: 2023)
2021	Ekrem Hakkı Ayverdi Usûlüyle Türk Mimârî Eserlerinin Yeniden Tesbiti: Slovakya – Macaristan [*Re-determination of Turkish Architectural Works through Ekrem Hakkı Ayverdi's Method: Slovakia - Hungary*]
2023	Gül Baba ve Osmanlı Macaristanı'nda Mânevî Mîras Gül Baba and Religious Heritage in Ottoman Hungary

Şafak Tavkul'a rahmetle...

May God have mercy on Şafak Tavkul

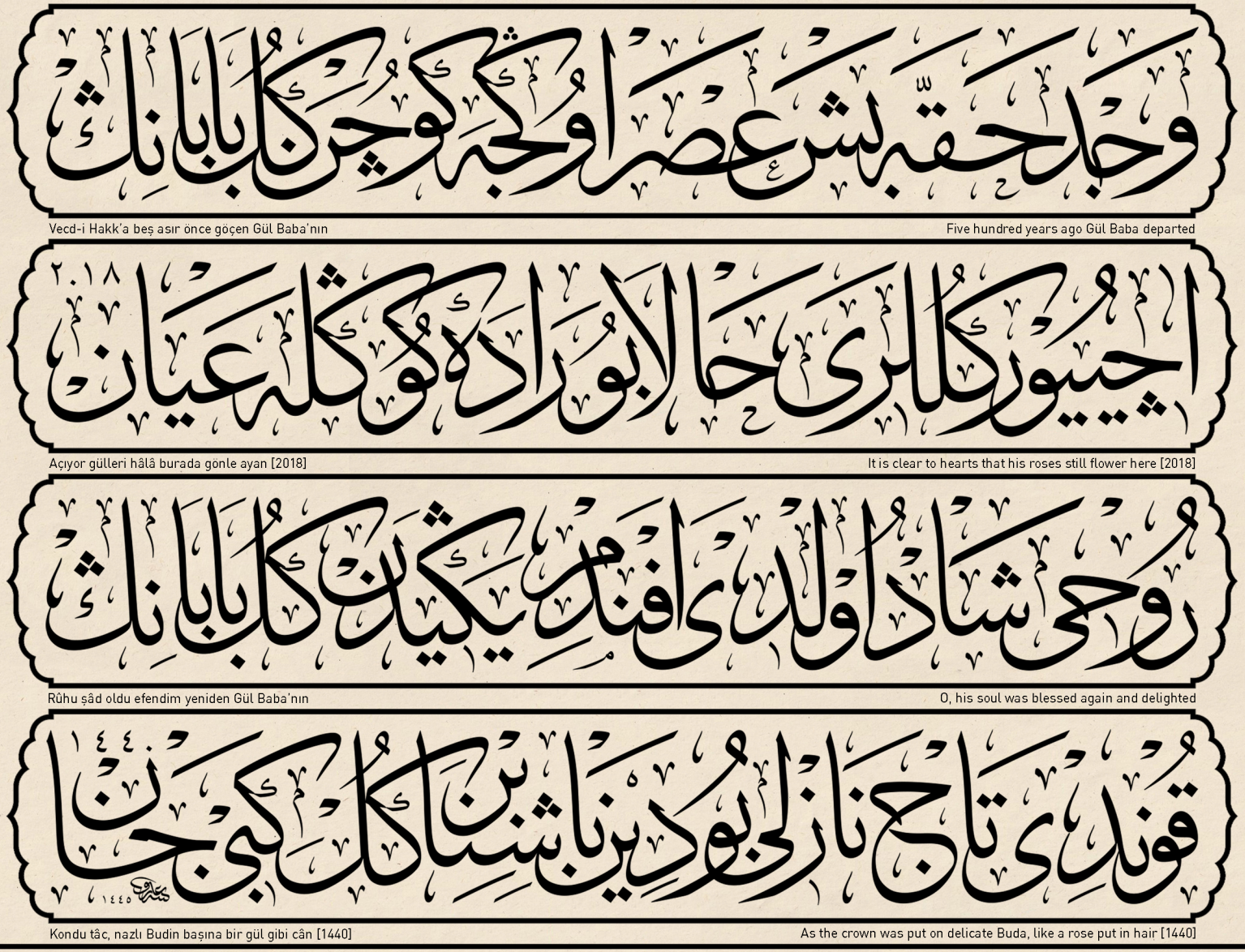

Âşık-ı sâdıkınım etdim ziyâret ben gedâ
Bülbül-i gûyâ gibi etsem figân ey Gül Baba

Sen gül gül-i gülzâr-ı hakîkatde dedemsin
Aktâb-ı Budin Gülli Baba kân-ı keremsin

Evliyâ Çelebi - 1663

www.tika.gov.tr
ISBN 978-975-17-5679-4

Şiir / Poem: Tâlî (Mustafa Asım Küçükaşçı)

Hat / Calligraphy: Mehmet Arif Vural